TEBŪNIE PAŠLOVINTI
ŚRĪ GURU IR GAURĀṄGA

ŚRĪMAD BHĀGAVATAM

KṚṢṆA-DVAIPĀYANA VYĀSA

कृष्णे स्वधामोपगते धर्मज्ञानादिभिः सह ।
कलौ नष्टदृशामेष पुराणार्कोऽधुनोदितः ॥४३॥

kṛṣṇe sva-dhāmopagate dharma-jñānādibhiḥ saha
kalau naṣṭa-dṛśām eṣa purāṇārko 'dhunoditaḥ
(SB 1.3.43)

Jo Dieviškosios Kilnybės
A. C. Bhaktivedantos Svamio Prabhupādos knygos

lietuvių kalba:

Bhagavad-gītā, kokia ji yra
Śrīmad-Bhāgavatam, 1–4 giesmės
Kṛṣṇa, Aukščiausiasis Dievo Asmuo *(2 tomai)*
Viešpaties Caitanyos mokymas
Atsidavimo nektaras
Savęs pažinimo mokslas
Śrī Īśopaniṣada
Anapus laiko ir erdvės
Pamokymų nektaras
Yogos tobulybė
Akistata su mirtimi
Kelionė į savęs atradimą
Anapus gimimo ir mirties
Tobuli klausimai, tobuli atsakymai

anglų kalba:

Bhagavad-gītā As It Is
Śrīmad-Bhāgavatam, 1–10 giesmės
Śrī Caitanya-caritāmṛta
Kṛṣṇa, The Supreme Personality of Godhead
Teachings of Lord Caitanya
The Nectar of Devotion
The Nectar of Instruction
Śrī Īśopaniṣad
Easy Journey to Other Planets
Teachings of Lord Kapila, the Son of Devahūti
Teachings of Queen Kuntī
The Science of Self-Realization
The Path of Perfection
Kṛṣṇa Consciousness: The Topmost Yoga System
Perfect Questions, Perfect Answers
Transcendental Teachings of Prahlāda Mahārāja
Kṛṣṇa, the Reservoir of Pleasure
The Journey of Self-Discovery
Life Comes From Life
The Perfection of Yoga
Beyond Birth and Death
On the Way to Kṛṣṇa
Rāja-vidyā: The King of Knowledge
Elevation to Kṛṣṇa Consciousness
Kṛṣṇa Consciousness: The Matchless Gift
A Second Chance
Message of Godhead
Žurnalas „Back to Godhead“ *(pradininkas)*

ŚRĪMAD BHĀGAVATAM

pirmoji giesmė

„Kūrimas“

(1–9 skyriai)

Originalūs sanskrito tekstai,
lotyniška transliteracija, pažodinys,
posmų vertimai ir išsamūs komentarai

Į anglų kalbą vertė ir komentavo

Jo Dieviškoji Kilnybė
A. C. Bhaktivedanta Svamis Prabhupāda
Tarptautinės Krišnos sąmonės bendrijos Įkūrėjas-ācārya

THE BHAKTIVEDANTA BOOK TRUST

Śrīmad-Bhāgavatam, First Canto, Part One (Lithuanian)

Skaitytojus, susidomėjusius knyga, Tarptautinė Krišnos sąmonės bendrija kviečia rašyti arba apsilankyti centruose:

ISKCON
Raugyklos g. 23-1, 01140, Vilnius
tel. +370-5-2135218
www.gauranga.lt

ISKCON
Savanorių pr. 37, 44255, Kaunas
tel. +370-37-222574
krsna.info@gmail.com
www.nitaigauracandra.lt

Kauno Vedų kultūros centras
Panerių g. 187, 48437, Kaunas
tel. +370-37-360710
info@veducentras.lt
www.veducentras.lt

Knygas anglų kalba galima užsisakyti adresu:
Bhaktivedanta Library Services
Petite Somme 2, 6940 Durbuy, Belgium
www.blservices.com

Copyright © 1994 The Bhaktivedanta Book Trust International, Inc.

www.krishna.com
www.bbt.info

ISBN 978-91-7149-664-5

Knyga išleista 2012 m.

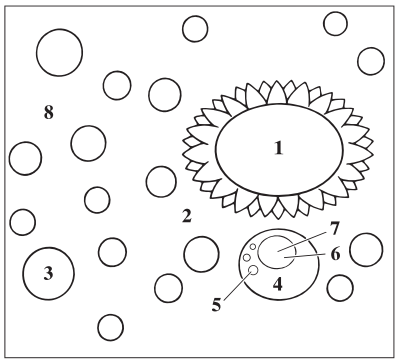
Śrīlai Prabhupādai
Bhaktisiddhāntai Sarasvačiui
Gosvāmiui Mahārājai

MY SPIRITUAL MASTER

26-ųjų jo pasitraukimo iš šio pasaulio metinių proga

Jis amžinai gyvas savo dieviškais pamokymais, ir jo pasekėjas gyvena drauge su juo

Iluistacija virselyje

1. Pirminė dvasinė planeta Goloka Vṛndāvana, pirminio Dievo Asmens, Viešpaties Kṛṣṇos buveinė; panaši į milžinišką lotoso žiedą.

2. Dvasinis švytėjimas *brahmajyoti*, kurį skleidžia pirminė planeta Goloka. Susilieti su *brahmajyoti* – svarbiausias impersonalistų tikslas.

3. Viena iš begalybės dvasinių Vaikuṇṭhos planetų, plaukančių bekraščiame *brahmajyoti* švytėjime, panašiai kaip materialiose visatose saulės spinduliuose plauko daugybė materialių planetų. Dvasinėse planetose viešpatauja pilnatviškos Viešpaties Kṛṣṇos ekspansijos. Šių planetų gyventojai – tai amžinai išvaduotos gyvosios būtybės, turinčios keturrankį pavidalą. Vaikuṇṭhos planetose Viešpatį vadina Nārāyaṇa.

4. Tam tikrais laiko tarpais dvasiniame *brahmajyoti* danguje susiformuoja debesis ir aptemdo vieną jo kraštą. Ši dvasinio skliauto dalis vadinasi *mahat-tattva*. Viešpats, vienu iš Savo pavidalų, kaip Mahā-Viṣṇu, gula į *mahat-tattvoje* tyvuliuojančius vandenis, vadinamus Priežasčių vandenynu (*kāraṇa-jala*).

5. Kai Mahā-Viṣṇu miega Priežasčių vandenyne, iš Jo kvėpavimo gimsta begalinė daugybė visatų. Plūduriuojančios visatos pasklinda po visą Priežasčių vandenyno paviršių. Jos egzistuoja tik tol, kol Mahā-Viṣṇu vieną kartą iškvepia ir įkvepia.

6. Į kiekvieną sferos pavidalo visatą Mahā-Viṣṇu įeina jau kaip Garbhodakaśāyī Viṣṇu ir gula į čia tyvuliuojantį Garbhos vandenyną, ant daugiagalvės gyvatės Šeṣos (dar vieno Viešpaties įsikūnijimo). Iš Viešpaties bambos išauga lotosas, kurio žiede gimsta visatos valdovas Brahmā. Brahmā kuria įvairiausių pavidalų gyvąsias būtybes, atsižvelgdamas į jų troškimus. Jis sukuria taip pat kitus pusdievius, saulę bei mėnulį.

7. Saulė yra maždaug visatos centre, jos spinduliai šildo ir apšviečia visą visatą. *Mahat-tattvoje* yra milijonai ir milijardai visatų, ir kiekvienoje jų spindi saulė. Saulė ir mėnulis reikalingi kiekvienoje visatoje, nes jose tvyro pirmapradė tamsa. Vedos ragina mus ištrūkti iš šių tamsos pasaulių į akinamai baltą šviesą – *brahmajyoti*.

8. Dvasinę *brahmajyoti* šviesą spinduliuoja Vaikuṇṭhos planetos, kuriose nereikalinga nei elektra, nei saulės ar mėnulio šviesa, nes jos švyti savaime.

„Śrīmad-Bhāgavatam“ atveria mums kelią į aukščiausią planetą – Goloką Vṛndāvaną. Ten patekti gali kiekvienas. Žmogui gyvenimas duotas būtent tam, kad jis pasiektų šį tikslą, nes tai – didžiausias tobulumas.

Turinys

Pratarmė *xv*
Leidėjų žodis *xix*

Įvadas **1**

Sąvokos „Dievas“ ir „Absoliuti Tiesa“ 1
Materialios energijos šaltinis 2
„Śrīmad-Bhāgavatam“ skelbėjas 2
Mokslas apie Kṛṣṇą ir poreikis jį skelbti 3
Śrī Caitanya Mahāprabhu 3
Jo gimimas 5
Jo misija 6
Jo vaikystė 6
Jo mokymosi metai 8
Viešpats – pilietinio nepaklusimo judėjimo pradininkas 8
Viešpats gelbėja nusidėjėlius 10
Viešpats duoda *sannyāsio* įžadus 12
Kṣīra-corā-gopīnātha 13
Susitikimas su Bhaṭṭācārya 14
Diskusija Vedāntos klausimais 16
Viešpaties susitikimas su Rāmānanda Rāya 22
Nuolankaus klausymosi svarba 24
Pamokanti Haridāsos Jaunesniojo istorija 26
Saṅkīrtanos judėjimo jėga 27
Viešpaties pokalbiai su *māyāvādžių sannyāsiu* Prakāśānanda 28
Viešpats apsilanko Mathuroje ir Vṛndāvanoje 31
Pathanų atsivertimas į *vaiṣṇavus* 32
Kliūtys atsidavimo kelyje 32
Aštuoni tyro bhakto maldos posmai 33

PIRMAS SKYRIUS
Išminčių klausimai **35**
Parameśvara, Aukščiausiasis Viešpats 37
Gāyātrī *mantros* prasmė 38
Trys Vedų keliai 44
Dviejų tolygių partnerių *rasos* 47
Medžio šaknų laistymas 51
Kali, vaidų amžiaus žmogaus bruožai 56
Šventraščių esmė 57
Viešpaties vardo šlovė 60
Reali priemonė taikai pasaulyje pasiekti 61
Skiriamieji Dievo inkarnacijos požymiai 65

ANTRAS SKYRIUS
Dieviškumas ir dieviškoji tarnystė **71**
Pagarbos žodžiai dvasiniam mokytojui ir Viešpačiui 72
„Śrīmad-Bhāgavatam“ apžvalga 74
Juslių tenkinimo ribos 83
Absoliučios Tiesos apibrėžimas 84
Absoliučios Tiesos suvokimo procesas 85
Visų žmonijos klasių priedermė 87
Tarnystė bhaktams 90
Bhāgavata – knyga ir žmogus 93
Kaip pamatyti Viešpatį 95
Viešpaties ir gyvųjų būtybių pavidalai 99
Skirtumas tarp Viešpaties ir pusdievių garbinimų 103
Viešpats Śrī Kṛṣṇa, Vāsudeva, Savyje aprėpiantis viską 106
Visa persmelkiantis Viešpats 107

TREČIAS SKYRIUS
Kṛṣṇa – visų inkarnacijų šaltinis **115**
Puruṣos inkarnacijos: materijos ir materialaus pasaulio atsiradimo priežastis 115
Brahmos gimimas iš Viešpaties 117
Visatos pavidalas 118

Glaustas įvairių inkarnacijų apibūdinimas 121
1-oji inkarnacija: Kumārai 123
2-oji inkarnacija: Sūkara 123
3-oji inkarnacija: Nārada 124
4-oji inkarnacija: Nara-Nārāyaṇa 125
5-oji inkarnacija: Kapila, *sāṅkhyos* filosofijos kūrėjas 126
6-oji inkarnacija: Dattātreya 126
7-oji inkarnacija: Yajña 127
8-oji inkarnacija: Ṛṣabha 128
9-oji inkarnacija: Pṛthu 129
10-oji inkarnacija: Matsya 130
11-oji inkarnacija: Kūrma 130
12-oji inkarnacija: Dhanvantaris 131
13-oji inkarnacija: Mohinī 131
14-oji inkarnacija: Nṛsiṁha 131
15-oji inkarnacija: Vāmana 132
16-oji inkarnacija: Bhṛgupatis (Paraśurāma) 132
17-oji inkarnacija: Vyāsadeva 133
18-oji inkarnacija: Rāma 134
19-oji inkarnacija: Balarāma 135
20-oji inkarnacija: Kṛṣṇa 135
21-oji inkarnacija: Buddha 136
22-oji inkarnacija: Kalkis 138
Viešpats Kṛṣṇa, pirminis Dievo Asmuo 141
Viešpaties *virāṭ-rūpa*, konceptualusis pavidalas 144
Viešpats ir gyvoji būtybė yra dvasia 145
Pažinsi save, išvysi Viešpatį 147
Viešpaties nepažinsi spekuliatyviais samprotavimais 151
„Śrīmad-Bhāgavatam“ – istorinių pasakojimų „grietinėlė“ 155
Kaip klausytis „Śrīmad-Bhāgavatam“ 157
„Śrīmad-Bhāgavatam“ – Viešpaties Kṛṣṇos įsikūnijimas 158
Kas nesuderinama su „Śrīmad-Bhāgavatam“ 160

KETVIRTAS SKYRIUS
Śrī Nārados pasirodymas **161**
Paramahaṁsa Śukadeva Gosvāmis 165

Mahārāja Parīkṣitas, idealus valdovas 170
Vyāsadevos gimimas 173
Vyāsadeva parašo transcendentinius kūrinius 176
Vyāsadeva patiki įvairiems mokslo vyrams rūpintis Vedomis 177
Vyāsadeva palengvina Vedų suvokimą menkesnės nuovokos žmonėms 179
Vyāsadevos maloningumas 179
Neverti aukštesniųjų kastų palikuonys 180
Vyāsadevos nepasitenkinimas ir jo priežastis 183

PENKTAS SKYRIUS
Nārada nurodo Vyāsadevai parašyti „Śrīmad-Bhāgavatam“ 187
Kūnas ir protas 188
Savojo „aš“ tapatinimas su kūnu ir protu yra nepasitenkinimo priežastis 190
Nārada paaiškina priežastį 192
Puošnūs žodžiai be Dievo verti pasmerkimo 194
Poreikis skelbti „Śrīmad-Bhāgavatam“ 197
Tai, kas nesusiję su Dievu, negali būti gėris 198
Susikaupimas į Tobulą Visumą 202
Žmogaus silpnybės 203
Pagalba pasauliečiams 205
Svarbiausia pareiga 207
Amžinasis gėris 209
Viešpaties asmenybinis ir beasmenis aspektai 210
Kultūros plėtotės prasmė 213
Bhaktivedāntos 216
Kaip bendraujama su šventaisiais 217
„Bhāgavatam“ klausymosi stebuklas 219
Dvasinio bendravimo poveikis 221
Neofito pareigos 222
Tikrasis dvasinis mokytojas 222
Kodėl reikia tarnauti Aukščiausiajam Viešpačiui 225
Kančių priežastis 227

Bhakti-yogos reikšmė 228
Visiškas atsidėjimas 229
Garsas kaip pavidalas 232
Baigiamasis Nārados pamokymas 234

ŠEŠTAS SKYRIUS
Nārados ir Vyāsadevos pokalbis 237
Tolesni Vyāsadevos klausimai 238
Nārados ankstesniojo gyvenimo istorija 240
Nārados klajonės 243
Nārada karštai siekia Viešpaties 246
Nārada išvysta Viešpatį 247
Dievas kalba Nāradai 250
Amžinoji Nārados veikla 254
Jo transcendentinis kūnas 256
Naujas Nārados gimimas 258
Nārada nevaržomas gali keliauti kur tik nori 258
Viešpats – nuolatinis jo palydovas 260
Kas svarbiau – *bhakti-yoga* ar mistinės jėgos? 263

SEPTINTAS SKYRIUS
Kaip buvo nubaustas Droṇos sūnus 267
Vyāsadeva medituoja 269
Nesudrumsčiama Vyāsadevos mintis 269
Māyos, iliuzinės energijos, veikla 271
Bhakti-yogos poveikis 273
„Śrīmad-Bhāgavatam“ klausymosi nauda 274
Pirmasis „Śrīmad-Bhāgavatam“ klausytojas 276
Kuo nepaprastas šis didis kūrinys 277
Brangiausias bhaktams žmogus 281
Po Kurukṣetros mūšio 284
Penkių Draupadī sūnų nužudymas 284
Aśvatthāmā panaudoja *brahmāstrą* 289
Viešpats Kṛṣṇa – transcendencijos įsikūnijimas 292
Viešpaties įsikūnijimo prigimtis 292

Aśvatthāmos suėmimas 297
Brahmanai ir *brahma-bandhu* 299
Smerktini tie, kurie žudo gyvūnus 301
Viešpats Kṛṣṇa įsako nužudyti Aśvatthāmą 302
Moters silpnumas 305
Viešpats Kṛṣṇa išsprendžia dilemą 312

AŠTUNTAS SKYRIUS
Karalienės Kuntī maldos ir Parīkṣito išgelbėjimas **317**
Kurukṣetros mūšio pabaiga 317
Pasikėsinimas į Uttaros negimusį kūdikį 323
Viešpats Kṛṣṇa išgelbsti Parīkṣitą motinos įsčiose 327
Karalienė Kuntī meldžiasi Viešpačiui Kṛṣṇai 330
Kodėl bhaktai sveikina negandas 338
Įsivaizduojamasis Dievo šališkumas 344
Kaip išvengti gimimo ir mirties 352
Natūralus klestėjimas ar industrijos pragaras? 357
Kṛṣṇa sunaikina demoniškas politines grupuotes 361
Karalius Yudhiṣṭhira apverkia Kurukṣetros karo aukas 363

DEVINTAS SKYRIUS
Bhīṣmadevos mirtis Viešpaties Kṛṣṇos akivaizdoje **371**
Bhīṣma rengiasi palikti kūną 371
Didžios sielos renkasi prie Bhīṣmos mirties patalo 373
Dievas, brahmanai ir religija – geriausia apsauga 383
Menkesnės nuovokos žmonės laiko Kṛṣṇą paprastu žmogumi 387
Tikroji *yoga* – Dievo Asmens regėjimas 393
Bhīṣma apibūdina tobulą visuomenę 397
Transcendentinis Viešpaties kūnas 404
Nuostabusis Viešpaties paveikslas 409
Viešpats Kṛṣṇa, laikantis Arjunos kovos vežimo vadžias 413

Priedai

Apie autorių 437
Cituoti šaltiniai 439
Žodynėlis 440
Kaip tarti sanskritą 448
Sanskrito posmų rodyklė 452
Cituotų posmų rodyklė 460
Abėcėlinė-dalykinė rodyklė 461

Pratarmė

Žmogus turėtų žinoti, ko labiausiai stinga šiuolaikinei visuomenei. Ko gi jai stinga? Praėjo tie laikai, kai geografinės sienos griežtai skirstė žmoniją į pavienes šalis ir bendruomenes. Žmonių visuomenė dabar ne taip užsisklendusi, kaip viduramžiais, pasaulyje ryškėja tendencija jungtis į bendrą valstybę, vieningą visuomenę. Pasak „Śrīmad-Bhāgavatam“, tokie dvasinio komunizmo idealai didesniu ar mažesniu mastu grindžiami visos žmonių bendruomenės, teisingiau sakant, visos gyvų būtybių energijos vienovės idėja. Didieji mąstytojai regi būtinybę visuotinai įsigalėti šiai ideologijai. „Śrīmad-Bhāgavatam“ idėjos puikiausiai gali patenkinti žmonijos poreikį vienytis. Ji prasideda Vedāntos filosofijos aforizmu *janmādy asya yataḥ,* keliančiu vienovės idealą.

Mūsų laikais žmonija vaduojasi iš užmaršties tamsumų. Visame pasaulyje sparčiai žengiama į priekį, kuriama vis daugiau materialių patogumų, plėtojami švietimas ir ekonomika. Tačiau visuomenės organizme tebėra nepašalinta pūliuojanti rakštis, todėl dėl menkiausios dingsties kyla vis nauji aštrūs konfliktai. Būtina surasti kelią į taiką, draugystę ir klestėjimą, kurių siektų bendro tikslo vienijama žmonija. „Śrīmad-Bhāgavatam“ pajėgi įgyvendinti šį uždavinį, nes ji formuoja kultūrą, kurios tikslas – visos žmonijos dvasinis atgimimas.

Norint pakeisti demonišką visuomenės veidą, „Śrīmad-Bhāgavatam“ studijas būtina įtraukti į mokyklų ir universitetų mokymo programas, kaip tai, remdamasis savo patirtimi, rekomendavo didis bhaktas* Prahlāda Mahārāja:

> *kaumāra ācaret prājño dharmān bhāgavatān iha*
> *durlabhaṁ mānuṣaṁ janma tad apy adhruvam artha-dam*
> (SB 7.6.1)

Žmonių visuomenės susipriešinimą sąlygoja tvirtų principų stoka bedieviškoje civilizacijoje. Tačiau Visagalis Dievas egzistuoja. Iš Jo viskas kyla, į Jį viskas remiasi ir Jame randa atilsį. Materialistinis mokslas dėjo nepa-

* *bhaktas* – Viešpačiui atsidavęs Jo pasekėjas.

kankamai pastangų, kad aptiktų pirminį kūrinijos šaltinį, tačiau toks esaties šaltinis neabejotinai egzistuoja. „Śrīmad-Bhāgavatam“, arba puikioji „Bhāgavatam“, labai argumentuotai, autoritetingai nušviečia šį klausimą.

„Śrīmad-Bhāgavatam“ – tai transcendentinio mokslo veikalas, leidžiantis pažinti ne tiktai pirminį visa ko šaltinį, bet ir suvokti, kas mus su juo sieja. Jis teigia, kad mūsų priedermė yra tobulinti žmonių visuomenę remiantis tobulomis žiniomis. Šis įspūdingas veikalas parašytas sanskrito kalba, tačiau dabar skaitytojas gali susipažinti su išsamiu jo vertimu į anglų kalbą. Tereikia atidžiai jį perskaityti, ir tobulai suvoksime Dievą, pažinsime tiek daug, kad pajėgsime atremti visų ateistų puolimus. Bet svarbiausia tai, kad perskaitę šį veikalą Dievo realumu nesunkiai įtikinsime ir šalia mūsų esančius žmones.

„Śrīmad-Bhāgavatam“ prasideda nuo apibūdinimo, kas yra pirminė priežastis. Tai yra autoritetingas „Vedānta-sūtros“ komentaras, kurį parašė tas pats autorius – Śrīla Vyāsadeva. Pirmose devyniose giesmėse jis padeda skaitytojui nuosekliai suvokti Dievą ir galų gale pasiekti aukščiausiąją Jo pažinimo pakopą. Vienintelis reikalavimas studijuojant šią didžią transcendentinės išminties knygą – skaityti ją nuosekliai, puslapis po puslapio, nesistengiant paskubomis ją perbėgti, kaip tai daroma skaitant įprastas knygas. Reikia atidžiai, vieną po kito studijuoti visus jos skyrius. Kiekviename skyriuje pateikiami originalūs sanskrito tekstai, jų lotyniška transliteracija, pažodinis vertimas, kiekvieno posmo vertimas ir komentarai. Taigi sudarant knygą pasirūpinta, kad baigęs skaityti pirmąsias devynias jos giesmes skaitytojas taptų Dievą pažinusia siela.

Dešimtoji giesmė skiriasi nuo pirmųjų devynių tuo, kad joje tiesiogiai aprašyti Dievo Asmens Śrī Kṛṣṇos transcendentiniai darbai. Tiems, kurie nesusipažino su pirmosiomis devyniomis giesmėmis, gilesnioji dešimtosios giesmės prasmė bus nesuprantama. Visą knygą sudaro dvylika giesmių, ir geriausia skaityti ją iš eilės, nedidelėmis dalimis.

Turiu pripažinti, kad verčiant „Śrīmad-Bhāgavatam“ galbūt ne viskas pavyko, ir vis dėlto tikiuosi, kad nepaisydami kai kurių trūkumų mąstantys žmonės ir visuomenės vadovai gerai įvertins šio veikalo pasirodymą. Tokios vilties įkvepia šie „Śrīmad-Bhāgavatam“ (1.5.11) žodžiai:

tad-vāg-visargo janatāgha-viplavo
yasmin prati-ślokam abaddhavaty api
nāmāny anantasya yaśo 'ṅkitāni yac
chṛṇvanti gāyanti gṛṇanti sādhavaḥ

„Visai kas kita kūriniai, kurių puslapiuose gausu pasakojimų, aukštinančių transcendentinius neribotojo Aukščiausiojo Viešpaties vardus, šlovę,

pavidalus ir žaidimus. Transcendentiniai jų žodžiai skirti sukelti perversmą paklydusios ir dorą praradusios civilizacijos gyvenime. Tokių transcendentinių kūrinių, tegu jie būtų ir netobulos formos, klausosi, juos gieda ir pripažįsta nepriekaištingai tyri ir dori žmonės.“

Oṁ tat sat

A. C. Bhaktivedānta Svamis

Leidėjų žodis

„Bhāgavata Purāṇa“ skaisti tartum saulė. Ji nušvito virš horizonto tuojau po to, kai Viešpats Kṛṣṇa, o paskui Jį religija, išmintis ir kita, pasitraukė į Savo buveinę. Ir tie, kurių akis aptemdė tirštos neišmanymo miglos, tvyrančios šiame Kali amžiuje, iš šios Purāṇos pasisems šviesos“ („Śrīmad-Bhāgavatam“ 1.3.43).

Amžinoji Indijos išmintis, sudėta į senuosius sanskrito tekstus Vedas, aprėpia visas žmogaus pažinimo sritis. Nuo amžių Vedos buvo perduodamos iš lūpų į lūpas, ir tik prieš penkis tūkstančius metų jas užrašė Śrīla Vyāsadeva, literatūrinis Dievo įsikūnijimas. Sudaręs Vedas, Vyāsadeva jų esmę išdėstė aforizmais, kurie pagarsėjo „Vedānta-sūtrų“ vardu. „Śrīmad-Bhāgavatam“ (arba „Bhāgavata Purāṇa“) – tai „Vedānta-sūtrų“ komentaras, kurį parašė Vyāsadeva. Šią knygą jis sudarė savo dvasinio mokytojo Nārados Munio nurodymu, jau pasiekęs dvasios brandą. „Śrīmad-Bhāgavatam“, kuri dar vadinama „prinokusiu Vedų raštų medžio vaisiumi“, yra išsamus, autoritetingas, geriausiai Vedų išmintį perteikiantis veikalas.

Sudaręs „Bhāgavatam“, Vyāsa perteikė šio kūrinio santrauką sūnui, išminčiui Śukadevai Gosvāmiui. Śukadeva Gosvāmis savo ruožtu persakė visą „Bhāgavatam“ Mahārājai Parīkṣitui. Tai įvyko šventųjų išminčių susirinkime Gangos pakrantėje, prie Hastināpuros miesto (dabartinis Delis). Mahārāja Parīkṣitas buvo pasaulio imperatorius ir didis *rājarṣis* (šventasis karalius). Prieš savaitę įspėtas apie savo mirtį, jis paliko karalystę ir pasitraukė prie Gangos, kur paskutinėmis gyvenimo dienomis pasninkavo ir patyrė dvasios prašviesėjimą. „Bhāgavatam“ pradžioje imperatorius Parīkṣitas kreipiasi į Śukadevą Gosvāmį, pateikdamas jam labai prasmingą klausimą: „Tu esi didžių šventųjų ir bhaktų dvasinis mokytojas. Aš nuolankiai prašau tavęs nurodyti, kokiu keliu turi eiti tobulumo siekiantis žmogus, ypač tas, kuris stovi ant mirties slenksčio. Ką jis turi girdėti, ką kalbėti, ką atminti ir garbinti, ir ko jam nederėtų daryti? Paaiškink man visa tai.“

Ištisas septynias dienas, iki pat Mahārājos Parīkṣito mirties, išminčiai įdėmiai klausėsi Śukadevos Gosvāmio atsakymų į šiuos ir kitus valdovo klausimus. Karalius Parīkṣitas domėjosi viskuo – nuo asmenybės prigimties iki

visatos kilmės dalykų. Išminčius Sūta Gosvāmis taip pat dalyvavo susirinkime, kur pirmą kartą Śukadeva Gosvāmis persakė „Śrīmad-Bhāgavatam“, ir vėliau pakartojo jos posmus Naimiṣāraṇyos miško išminčiams. Išminčiai, rūpindamiesi žmonijos dvasine gerove, susirinko į Naimiṣāraṇyą atlikti ilgalaikių aukojimų, kad nuslopintų naikinamą prasidedančio Kali amžiaus poveikį. Išminčių prašomas išdėstyti Vedų išminties esmę, Sūta Gosvāmis iš atminties pakartojo visus aštuoniolika tūkstančių „Śrīmad-Bhāgavatam“ posmų, kuriuos Mahārāja Parīkṣitas išklausė iš Śukadevos Gosvāmio lūpų.

Skaitytojas susipažįsta su Mahārājos Parīkṣito klausimais ir Śukadevos Gosvāmio atsakymais, kuriuos persako Sūta Gosvāmis. Sūta Gosvāmis kartais ir pats tiesiogiai atsako į Naimiṣāraṇyos išminčių vardu kalbančio Śaunakos Ṛṣio klausimus. Taigi skaitytojas tolygiai girdi du dialogus: Mahārājos Parīkṣito bei Śukadevos Gosvāmio pokalbį Gangos pakrantėje ir Sūtos Gosvāmio bei išminčių atstovo Śaunakos Ṛṣio pokalbį Naimiṣāraṇyos miške. Be to, į savo pamokymus karaliui Parīkṣitui Śukadeva Gosvāmis neretai įterpia istorinių epizodų bei ilgų ištraukų iš filosofinių pokalbių tarp tokių didžių sielų, kaip Nārada Munis ir Vasudeva. Žinodamas „Bhāgavatam“ priešistorę, skaitytojas nesunkiai susigaudys iš įvairių šaltinių paimtų dialogų ir įvykių pynėje. Tekste svarbiausia ne chronologinė tvarka, o filosofinė išmintis, todėl pakanka tik atidžiai skaityti, kad suprasti svarbiausias „Śrīmad-Bhāgavatam“ mintis.

Šio leidinio vertėjai lygina „Bhāgavatam“ su ledinuku, kurio kiekvienas krislelis vienodai gardus, taigi saldų „Bhāgavatam“ nektarą galima patirti skaitant bet kurį šio kūrinio tomą. Tačiau rimtam skaitytojui, jau patyrusiam „Bhāgavatam“ skonį, rekomenduojame grįžti prie pirmosios giesmės ir perskaityti knygą nuosekliai, giesmė po giesmės.

Pastarasis „Bhāgavatam“ vertimas – tai pirmasis pilnas šios vertingos knygos leidimas lietuvių kalba, jis pateiktas su išsamiais komentarais ir yra prieinamas plačiajai visuomenei. Pirmosios devynios giesmės ir dalis dešimtosios yra Jo Dieviškosios Kilnybės A.C. Bhaktivedantos Svamio Prabhupādos įtempto darbo ir didelio atsidavimo rezultatas. Knygos autorius – Tarptautinės Krišnos sąmonės bendrijos įkūrėjas-ācārya, vienas žymiausių Indijos filosofinės ir religinės minties skelbėjų ir propaguotojų. Puikiai mokėdamas sanskritą ir išmanydamas Vedų kultūrą bei idėjas, taip pat įvertindamas šiuolaikines visuomenės tradicijas, jis pateikė Vakarų skaitytojui nepakartojamą šio ryškaus Indijos klasikos kūrinio vertimą. Śrīlai Prabhupādai pasitraukus iš šio pasaulio 1977 metais, jo monumentalų darbą pratęsė mokiniai – Hṛdayananda dāsa Gosvāmis ir Gopīparāṇadhana dāsa. Jie pabaigė versti likusias „Śrīmad-Bhāgavatam“ giesmes ir parengė jų komentarus.

Veikalas bus įdomus skaitytojams daugeliu atžvilgių. Tiems, kuriuos domina senosios Indijos civilizacijos ištakos, jis gali būti neišsenkantis informacijos šaltinis visais aspektais. Lyginamosios filosofijos ir religijos specialistams „Bhāgavatam“ leis geriau suvokti Indijos dvasinio paveldo esmę. Sociologai ir antropologai šiame kūrinyje atras praktinių pavyzdžių iš taikingos, moksliškai sutvarkytos Vedų civilizacijos, susipažins su visuomene, kurios institucijų vienybės pagrindą sudarė gerai išugdyta dvasinė pasaulėjauta. Literatūros tyrinėtojai skaitys jį kaip didį poezijos šedevrą. Studijuojantiems psichologiją ši knyga atskleis svarbius sąmonės prigimties bei žmogaus elgsenos aspektus, suteiks platesnių galimybių filosofinei asmenybės analizei. Ir pagaliau dvasinės tiesos ieškotojams „Bhāgavatam“ bus nesudėtingas ir parankus vadovas siekiant aukščiausio savo asmenybės ir Absoliučios Tiesos išmanymo. Mes tikimės, kad šis „Bhaktivedanta Book Trust“ leidyklos parengtas daugiatomis veikalas ilgam užims svarbią vietą intelektualiniame, kultūriniame ir dvasiniame mūsų amžininko gyvenime.

Leidėjai

Įvadas

Dievo ir Absoliučios Tiesos sąvokos nelygiavertės. „Śrīmad-Bhāgavatam“ objektas yra Absoliuti Tiesa. Sąvoka „Dievas“ reiškia valdovą, tuo tarpu sąvoka „Absoliuti Tiesa“ žymi *summum bonum** – pirminį visų energijų šaltinį. Neginčytina, kad Dievas, kaip valdovas, privalo turėti asmenybės bruožus, nes valdovas negali būti beasmenis. Žinoma, šių laikų vyriausybės, ypač jei jos demokratinės, tam tikra prasme yra beasmenės, tačiau net ir tokiai vyriausybei vadovauja asmuo – tad ir šiuo atveju valdžios beasmeniškumas užleidžia pirmenybę vadovo asmenybei. Vadinasi, jei kalbame apie vadovavimą kitiems, turime pripažinti vadovo asmenybę. Yra daug valdovų, užimančių skirtingus vadovaujančius postus, todėl galima teigti, kad egzistuoja daug mažų dievų. Anot „Bhagavad-gītos“, kiekvienas valdovas, turintis kokią nors ypatingą galią, yra *vibhūtimat sattva* – valdovas, kuriam Viešpats suteikė valdžią. *Vibhūtimat sattvų* – valdovų arba dievų, kuriems būdingos įvairios ypatingos galios, yra daug, tačiau Absoliuti Tiesa tėra viena. „Śrīmad-Bhāgavatam“ Absoliučią Tiesą, *summum bonum*, vadina *paraṁ satyam*.

„Śrīmad-Bhāgavatam“ autorius Śrīla Vyāsadeva pirmiausia išreiškia didelę pagarbą *paraṁ satyam* (Absoliučiai Tiesai). *Paraṁ satyam* – tai pirminis visų energijų šaltinis, taigi ir Aukščiausiasis Asmuo. Be jokių abejonių, visi dievai, valdovai yra asmenybės, tačiau *paraṁ satyam*, iš kurios dievai gauna galią valdyti, – tai Aukščiausiasis Asmuo. Sanskrito žodis *īśvara* (valdovas) reiškia Dievo idėją, tačiau Aukščiausiasis Asmuo yra *parameśvara*, t.y. „aukščiausiasis *īśvara*“. Aukščiausiasis Asmuo, *parameśvara*, yra aukščiausia sąmonę turinti asmenybė, ir kadangi vienintelis Aukščiausiojo Asmens galybės šaltinis yra Jis Pats, Jis yra absoliučiai nepriklausomas. Vedų raštai Brahmą nusako kaip viršiausią Dievą, svarbiausią tarp kitų dievų, tokių, kaip Indra, Candra, Varuṇa ir kt., tačiau „Śrīmad-Bhāgavatam“ teigimu, net Brahmā valdžios ir žinių prasme nėra nepriklausomas. Žinias Vedų pavidalu jis gavo iš Aukščiausiojo Asmens, kuris gyvena kiekvienos gyvosios būtybės širdyje. Aukščiausiasis Asmuo tiesiogiai ir netiesiogiai išmano viską. Be galo mažos individualios asmenybės, neatsiejamos Aukščiausiojo Asmens dalelės, gali tiesiogiai ir netie-

* *summum bonum* (lot.) – didžiausias gėris.

siogiai išmanyti savo kūnus arba išorės bruožus, tuo tarpu Aukščiausiasis Asmuo išmano Save visą – ir Savo išorines, ir vidines ypatybes.

Žodžiai *janmādy asya* reiškia, kad pasaulio kūrimo, tvarumo ir sunaikinimo šaltinis yra vienas – aukščiausiasis, sąmonę turintis asmuo. Dabartinė mūsų patirtis sako, kad niekas neatsiranda iš inertiškos materijos, o gyvoji esybė gali generuoti inertiškąją materiją. Antai sueidama į sąlytį su materialiu kūnu gyvoji esybė paverčia jį veikiančiu mechanizmu. Skurdaus išmanymo žmonės painioja kūniškąjį mechanizmą su gyvąja būtybe, tačiau iš tikrųjų kūno mašinos variklis yra gyvoji būtybė. Kai tik gyvybės kibirkštis palieka kūno mašiną, toji tampa niekam nereikalinga. Taigi Aukščiausiasis Asmuo yra pirminis materialios energijos šaltinis. Apie tai kalba visi Vedų raštai, šią tiesą pripažįsta visi dvasinio mokslo atstovai. Gyvybės jėga vadinasi Brahmanas, ir vienas didžiausių *ācāryų* (mokytojų) Śrīpāda Śaṅkarācārya mokė, kad Brahmanas yra substancija, o kosminis pasaulis – kategorija. Gyvybės jėga yra pirminis visų energijų šaltinis, ir ji logiškai pripažįstama Aukščiausiuoju Asmeniu. Todėl Aukščiausiasis Asmuo išmano praeitį, dabartį ir ateitį, taip pat kiekvieną Paties sukurto materialaus ir dvasinio pasaulio kampelį. Netobula gyvoji būtybė nesuvokia net to, kas vyksta jos pačios kūne. Ji valgo, bet nesupranta, kaip jos suvalgytas maistas virsta energija ir kaip toji energija padeda kūnui normaliai funkcionuoti. Tuo tarpu tobula gyvoji būtybė išmano viską. Kadangi Aukščiausiasis Asmuo – visų tobuliausias, savaime suprantama, Jis išmano viską iki menkiausių smulkmenų. Todėl „Śrīmad-Bhāgavatam“ tobulą asmenybę vadina Vāsudeva – tuo, kuris yra visur, viską suvokia ir visiškai valdo Savo absoliučią energiją. Šie klausimai labai nuosekliai paaiškinti „Śrīmad-Bhāgavatam“, ir skaitytojas turi puikiausią progą įdėmiai juos išanalizuoti.

Mūsų epochoje Viešpats Śrī Caitanya Mahāprabhu skelbė „Śrīmad-Bhāgavatam“ Savo pavyzdžiu rodydamas, kaip laikytis jos principų. Nepriežastinė Śrī Caitanyos malonė daro „Śrīmad-Bhāgavatam“ lengviau suvokiamą. Norėdami padėti skaitytojui deramai įvertinti „Śrīmad-Bhāgavatam“, čia įterpiame trumpą Jo gyvenimo ir priesakų aprašymą.

Būtina, kad studijuojantiems „Śrīmad-Bhāgavatam“ vadovautų *bhāgavata*. *Bhāgavata* – tai žmogus, praktiškai gyvenantis pagal „Śrīmad-Bhāgavatam“ tiesas. Kadangi Śrī Caitanya Mahāprabhu – Absoliutus Dievo Asmuo, Jis yra ir Bhagavānas, ir *bhāgavata* (kaip asmuo ir kaip garsas). Todėl žmonėms parankiausia studijuoti ir naudotis „Śrīmad-Bhāgavatam“ remiantis Śrī Caitanyos Mahāprabhu pavyzdžiu. Jis norėjo, kad gimusieji Indijoje skelbtų „Śrīmad-Bhāgavatam“ kiekviename pasaulio kampelyje.

„Śrīmad-Bhāgavatam“ – tai mokslo veikalas apie Kṛṣṇą, Absoliutų Dievo Asmenį, apie kurį pradinių žinių pateikta „Bhagavad-gītoje“. Śrī Caitanya

Mahāprabhu yra pasakęs, kad autoritetingu mokslo apie Kṛṣṇą skleidėju ar mokytoju gali būti kiekvienas, nepaisant jo padėties visuomenėje, užtenka to, kad jis nuodugniai būtų susipažinęs su mokslu apie Kṛṣṇą („Śrīmad-Bhāgavatam“ ir „Bhagavad-gīta“).

Mokslo žinios apie Kṛṣṇą kenčiančiai žmonijai yra būtinos, ir mes prašome visų šalių vadovus vardan pačių savęs, vardan visuomenės ir viso pasaulio žmonių įsigilinti į Kṛṣṇos mokslą.

Trumpa apybraiža apie „Śrīmad-Bhāgavatam“ skelbėjo Viešpaties Caitanyos gyvenimą ir mokymą

Viešpats Śrī Caitanya Mahāprabhu – didysis meilės Dievui apaštalas ir kongregacinio šventojo Viešpaties vardo giedojimo pradininkas atėjo į šį pasaulį Bengalijoje, Śrīdhāma Māyāpuroje (viename iš Navadvīpos miesto kvartalų), Phālgunī Pūrṇimos vakarą 1407 Śakābdos metais (1486 metų vasarį pagal krikščionių kalendorių).

Jo tėvas Śrī Jagannātha Miśra, apsišvietęs brahmanas, kilęs nuo Sylheto, atvyko į Navadvīpą mokytis, nes anuo metu Navadvīpa laikyta švietimo ir kultūros centru. Vedęs įžymaus Navadvīpos mokslo vyro Śrīlos Nīlāmbaros Cakravarčio dukrą Śrīmatī Śacīdevī, jis visam laikui įsikūrė ant Gangos krantų.

Jagannātha Miśra ir jo žmona Śrīmatī Śacīdevī susilaukė keletos dukterų, bet beveik visos jos anksti mirė ir visa tėvų meilė atiteko dviem likusiems sūnums – Śrī Viśvarūpai ir Viśvambharai. Dešimtasis, pats jauniausias vaikas, kurį tėvai pavadino Viśvambhara, jaunystėje pagarsėjo Nimāi Paṇḍitos vardu, o dar vėliau, davęs atsižadėjimo įžadus, tapo žinomas kaip Viešpats Śrī Caitanya Mahāprabhu.

Transcendentinis Viešpaties Śrī Caitanyos Mahāprabhu gyvenimas žemėje truko keturiasdešimt aštuonerius metus, o 1455 Śakābdos metais Puryje Jis pasitraukė iš šio pasaulio.

Pirmuosius dvidešimt ketverius metus Śrī Caitanya Mahāprabhu pragyveno Navadvīpoje – lankė mokyklą, vėliau sukūrė šeimą. Pirmoji Jo žmona Śrīmatī Lakṣmīpriyā anksti mirė. Tuo metu Viešpats buvo išvykęs į Rytų Bengaliją. Jam sugrįžus motina ėmė prašyti Viešpatį vesti antrąsyk, ir Jis sutiko. Antrąja Caitanyos Mahāprabhu žmona tapo Śrīmatī Viṣṇupriyā Devī, kuri visą gyvenimą kentė dėl išsiskyrimo su Viešpačiu, nes būdamas dvidešimt ketverių metų (Śrīmatī Viṣṇupriyai tada tebuvo šešiolika) Jis davė *sannyāsio* įžadus.

Tapęs *sannyāsiu* ir motinos Śrīmatī Śacīdevī paprašytas, Viešpats įsikūrė Jagannātha Puryje, kur praleido dvidešimt ketverius metus. Šešetą metų

Jis keliavo po Indiją (daugiausia pietinę jos dalį), skelbdamas „Śrīmad-Bhāgavatam“.

Be „Śrīmad-Bhāgavatam“, Viešpats Caitanya skelbė ir „Bhagavad-gītos“ tiesas ir darė tai prieinamiausia forma. „Bhagavad-gītoje“ Viešpats Śrī Kṛṣṇa parodomas kaip Absoliutus Dievo Asmuo. Galutinė ir svarbiausia Jo nuostata šioje didžioje transcendentinio pažinimo knygoje – atmesti visas religinės veiklos formas ir pripažinti Jį (Viešpatį Śrī Kṛṣṇą) *vienintelių* garbinamu Viešpačiu. Taip gyvenančius Savo bhaktus Viešpats pasižada saugoti nuo bet kokių nuodėmingų poelgių ir išvaduoti nuo nerimo.

Deja, nepaisant aiškaus ir nedviprasmiško Viešpaties Śrī Kṛṣṇos nurodymo ir „Bhagavad-gītos“ skelbiamų tiesų, menkesnės nuovokos žmonės klaidingai mano, kad Jis tebuvo garsi istorinė asmenybė, – taigi jie nepripažįsta Jo pirminiu Dievo Asmeniu. Šiuos nemokšas klaidina daugybė įvairaus plauko netikinčiųjų. Net didieji šventraščių žinovai, ir tie, neteisingai interpretavo „Bhagavad-gītos“ mokymą. Viešpačiui Śrī Kṛṣṇai pasitraukus iš šio pasaulio, buvo sukurta šimtai „Bhagavad-gītos“ komentarų, tačiau galima sakyti, kad visi juos rašę plačios erudicijos raštų žinovai turėjo asmeniškų motyvų.

Viešpats Śrī Caitanya Mahāprabhu – tai Pats Viešpats Śrī Kṛṣṇa. Tačiau šį kartą, norėdamas atskleisti visai žmonijai, o ypač religijos veikėjams bei filosofams transcendentinę Śrī Kṛṣṇos – pirmapradžio Viešpaties ir visų priežasčių priežasties – didybę, Jis apsireiškė kaip didis Viešpaties bhaktas. Jis mokė, kad Viešpats Śrī Kṛṣṇa, gimęs Vrajabhūmyje (Vṛndāvanoje) Vrajos karaliaus Nandos Mahārājos sūnumi, yra Aukščiausiasis Dievo Asmuo, todėl Jis vertas visuotinio garbinimo. Vṛndāvana-dhāma tapati Viešpačiui, nes Jo vardas, šlovė, pavidalas ir vieta, kurioje Viešpats apsireiškia, tapatūs Viešpačiui ir įkūnija absoliutų suvokimą. Todėl Vṛndāvana-dhāma garbintina taip, kaip ir Patsai Viešpats. Tobuliausias transcendentinio Viešpaties garbinimo pavyzdys – tyra Vrajabhūmio mergelių meilė Viešpačiui, ir Viešpats Śrī Caitanya Mahāprabhu šį metodą rekomenduoja kaip patį iškiliausią garbinimo būdą. „Śrīmad-Bhāgavata Purāṇą“ Jis laiko nepriekaištingu raštu, padedančiu pažinti Viešpatį, ir moko, kad galutinis visų žmonių gyvenimo tikslas – pasiekti *premos*, meilės Dievui, pakopą.

Daugelis Viešpaties Caitanyos bhaktų, tokių, kaip Śrīla Vṛndāvana dāsa Ṭhākura, Śrī Locana dāsa Ṭhākura, Śrīla Kṛṣṇadāsa Kavirāja Gosvāmis, Śrī Kavikarṇapūra, Śrī Prabodhānanda Sarasvatis, Śrī Rūpa Gosvāmis, Śrī Sanātana Gosvāmis, Śrī Raghunātha Bhaṭṭa Gosvāmis, Śrī Jīva Gosvāmis, Śrī Gopāla Bhaṭṭa Gosvāmis, Śrī Raghunātha dāsa Gosvāmis, o per paskutiniuosius du šimtmečius – Śrī Viśvanātha Cakravartis, Śrī Baladeva Vidyābhūṣaṇa, Śrī Śyāmānanda Gosvāmis, Śrī Narottama dāsa Ṭhākura,

Śrī Bhaktivinoda Ṭhākura ir pagaliau Śrī Bhaktisiddhānta Sarasvatis Ṭhākura (mūsų dvasinis mokytojas), taip pat daug kitų didžių ir pripažintų teistinio mokslo atstovų bei Viešpaties bhaktų paliko didžiulį pluoštą kūrinių apie Viešpaties gyvenimą ir Jo priesakus. Visa ši literatūra grindžiama *śāstromis* – Vedomis, Purāṇomis, Upaniṣadomis, „Rāmāyaṇa“, „Mahābhārata“, kitais autentiškais istoriniais raštais, kuriuos pripažino įžymūs *ācāryos*. Šie raštai yra unikalios kompozicijos, jie neprilygstami medžiagos dėstymo būdu, jų puslapiai kupini transcendentinių žinių. Deja, parašyti daugiausia sanskritu ir bengalų kalba, pasauliui šie kūriniai menkai težinomi. Tačiau kai jie išvys pasaulio šviesą ir pasieks mąstančius žmones, šlovė apie Indiją ir jos meilės žinia pasklis po visą ydingąjį pasaulį, bergždžiai siekiantį taikos bei klestėjimo iliuziniais būdais, kuriems nepritarė mokinių sekai priklausantys *ācāryos*.

Skaitantiems šią trumpą apybraižą apie Viešpaties Caitanyos gyvenimą ir priesakus būtų labai naudinga susipažinti su Śrīlos Vṛndāvanos dāsos Ṭhākuros knyga „Śrī Caitanya-bhāgavata“ ir su Śrīlos Kṛṣṇadāsos Kavirājos Gosvāmio „Śrī Caitanya-caritāmṛta“. Apie Viešpaties vaikystę ir jaunystę nuostabiai papasakojo „Caitanya-bhāgavatos“ autorius, bet Jo mokymas plačiau išdėstytas „Caitanya-caritāmṛtoje“. Dabar anglų kalba skaitanti visuomenė turi progos susipažinti su Viešpaties gyvenimu bei priesakais mūsų knygoje „Viešpaties Caitanyos mokymas“.

Ankstyvuosius Viešpaties metus aprašė vienas svarbiausių jo atsidavusių pasekėjų ir bendraamžių Śrīla Murāris Gupta, tais laikais praktikavęs gydytojas, o vėlesnįjį Śrī Caitanyos Mahāprabhu gyvenimo periodą fiksavo Jo asmeninis sekretorius Śrī Dāmodara Gosvāmis, arba Śrīla Svarūpa Dāmodara, kuris beveik visada buvo kartu su Viešpačiu Jam gyvenant Puryje. Šiedu bhaktai aprašė beveik visus Jo gyvenimo įvykius, o vėlesnės čia suminėtos knygos apie Viešpatį rašytos remiantis Śrīlos Dāmodaros Gosvāmio ir Murārio Guptos *kaḍacais* (užrašais).

Taigi Viešpats atėjo į šį pasaulį Phālgunī Pūrṇimos vakarą 1407 metais pagal Śakābdos kalendorių. Tą vakarą Viešpaties valia buvo mėnulio užtemimas. Pagal induizmo paprotį per užtemimą maudomasi Gangoje ar kitoje šventoje upėje ir giedamos apsivalymui skirtos Vedų *mantros*. Todėl, kai gimė Viešpats Caitanya, visoje Indijoje skambėjo šventa giesmė: „Hare Kṛṣṇa, Hare Kṛṣṇa, Kṛṣṇa Kṛṣṇa, Hare Hare / Hare Rāma, Hare Rāma, Rāma Rāma, Hare Hare“. Šiuos šešiolika Viešpaties vardų mini daugelis *Purāṇų* bei *Upaniṣadų* ir vadina tai šio amžiaus *tāraka-brahma nāma*. *Śāstros* sako, kad be klaidų giedodama šiuos šventuosius Viešpaties vardus puolusi siela gali išsivaduoti iš materijos vergystės. Indijoje ir už jos ribų Viešpats vadinamas daugybe vardų, ir visi jie yra tolygūs, nes žymi Aukš-

čiausiąjį Dievo Asmenį. Šiame amžiuje rekomenduojama giedoti būtent šiuos šešiolika vardų. Mums reikėtų įsiklausyti į rekomendaciją ir imti pavyzdį iš didžiųjų *ācāryų*, kurie pasiekė tobulumą laikydamiesi *śāstrų* (apreikštųjų šventraščių) nurodytų taisyklių.

Viešpaties apsireiškimo ir mėnulio užtemimo sutapimas byloja apie ypatingą Viešpaties misiją. Jo misija – aiškinti šventųjų Viešpaties vardų giedojimo svarbą mūsų amžiuje, kuris vadinamas Kali (kivirčų) epocha. Dabar konfliktuojama dėl mažmožių, todėl šiam amžiui *śāstros* siūlo visiems bendrą dvasinio tobulėjimo priemonę – kartoti šventuosius Viešpaties vardus. Žmonės gali susieiti draugėn ir šlovinti Viešpatį giedodami melodingas giesmes gimtąja kalba, ir jei bus giedama neįžeidžiamai, ilgainiui susirinkusieji būtinai pasieks dvasinį tobulumą ir jiems nereikės praktikuoti griežtesnių metodų. Mokytas ir kvailas, turtuolis ir skurdžius, induistas ir musulmonas, anglas ir indas, *caṇḍāla* ir brahmanas – visi tokių susibūrimų dalyviai gali klausytis transcendentinių garsų ir nuvalyti nuo širdies veidrodžio dulkes, susikaupusias dėl sąlyčio su materija. Ateis laikas ir pritardami Viešpaties misijai pasaulio žmonės šventąjį Viešpaties vardą pasirinks universalios visų žmonių religijos pagrindu. Kitaip sakant, šventasis vardas nužengė į čia drauge su Viešpačiu Śrī Caitanya Mahāprabhu.

Dar būdamas kūdikis, Viešpats liaudavosi verkęs, kai tik Jį apspitusios moterys imdavo giedoti šventuosius vardus ir ploti delnais. Kaimynai tai matė, ir šis nepaprastas reiškinys kėlė jiems dievobaimingą pagarbą. Kartais jaunos merginos pramogos dėlei pravirkdydavo Viešpatį, o po to giedodavo šventąjį vardą, kad Jis nurimtų. Taip Viešpats nuo pat ankstyvos vaikystės pamokslavo apie šventojo vardo giedojimo svarbą. Vaikystėje Viešpatį Śrī Caitanyą vadino Nimāi. Šį vardą Jam davė Jo mylima motina, nes Viešpats gimė po *nimbos* medžiu, augusiu Jo gimtųjų namų kieme.

Kai šešių mėnesių Viešpačiui *anna-prāśanos* apeigų metu davė paragauti kieto maisto, Viešpats leido suprasti, kokia bus Jo ateities misija. Šios ceremonijos metu vaikui siūloma pasirinkti monetas ar knygą, tai padeda nuspėti būsimuosius vaiko polinkius. Todėl priešais Viešpatį iš vienos pusės buvo padėta monetų, o iš kitos – „Śrīmad-Bhāgavatam“. Viešpats pasirinko „Bhāgavatam“.

Kartą, kai Viešpats buvo dar visai kūdikis ir rėpliojo po kiemą, netikėtai prie Jo prišliaužė gyvatė ir Viešpats ėmė su ja žaisti. Namiškiai nustėro iš siaubo, tačiau gyvatė netrukus nušliaužė šalin ir mama nusinešė kūdikį. Kitąsyk Viešpatį pagrobė plėšikas, kuris kėsinosi pasiglemžti Jo papuošalus ir ieškojo nuošalesnės vietos, bet Viešpats tik linksmai pasijodinėjo ant plėšiko pečių. Viskas baigėsi tuo, kad beklaidžiodamas plėšikas visiškai susipainiojo ir galų gale vėl atsidūrė priešais Jagannāthos Miśros namus.

Bijodamas būti sučiuptas, plėšikas metė berniuką ir spruko, o susirūpinę tėvai ir giminės, žinoma, labai nudžiugo atgavę dingusį vaiką.

Kartą Jagannāthos Miśros namuose svečiavosi keliaujantis po šventas vietas brahmanas. Kai brahmanas aukojo Dievui maistą, priešais jį staiga išdygo Viešpats ir paragavo paruoštų valgių. Paragauti jie tapo nebetinkami aukojimui, ir brahmanas vėl turėjo juos gaminti iš naujo. Bet ir vėl atsitiko panašiai, o kai tai pasikartojo trečią kartą, vaikas pagaliau buvo paguldytas miegoti. Apie vidurnaktį, kai visi namiškiai užsidarę savo kambariuose kietai miegojo, o maldininkas brahmanas aukojo Dievybei paruoštą maistą, priešais jį vėl išniro mažasis Viešpats ir sugadino jo auką. Brahmanas ėmė raudoti, bet niekas jo neišgirdo, nes visi kietai miegojo. Tuomet mažasis Viešpats atskleidė laimingajam brahmanui esąs Patsai Kṛṣṇa. Uždraudęs brahmanui pasakoti apie tai, ką regėjo, mažylis grįžo pas motiną.

Panašių nutikimų Jo vaikystėje būta daug. Viešpats buvo išdykęs berniukas ir kitąsyk mėgdavo paerzinti ortodoksinius brahmanus, kurie, kaip įprasta, maudydavosi Gangoje. Kai brahmanai apskųsdavo Jį tėvui, kad Jisai, užuot lankęs mokyklą, einąs prie upės ir taškąs juos vandeniu, Viešpats staiga atsirasdavo priešais Savo tėvą su knygom ir mokykline apranga, tarsi ką tik būtų grįžęs iš mokyklos. Maudyklėje (*ghāṭoje*) Jis krėtė išdaigas ir kaimynų mergaitėms, kurios garbino Śivą norėdamos išmelsti gerą vyrą. Tarp netekėjusių mergaičių induistų šeimose tai įprastas dalykas. Joms garbinant Śivą, išdaigininkas Viešpats lyg iš po žemių išnirdavo priešais jas ir sakydavo: „Brangiosios sesutės, aukas, kurias atnešėt Viešpačiui Śivai, atiduokite Man. Viešpats Śiva – Mano bhaktas, o Pārvatī – Mano tarnaitė. Pagarbinusios Mane, ir Viešpačiui Śivai, ir kitiems pusdieviams jūs suteiksite dar daugiau malonumo.“ Tas, kurios nenorėdavo klausyti išdykėlio Viešpaties, Jis už nepaklusnumą prakeikdavo – linkėdavo gauti už vyrą senį su septyniais vaikais nuo pirmųjų žmonų. Tad mergaitės – vienos iš baimės, kitos iš meilės – aukojo Jam įvairiausių gėrybių, o Jis laimino jas žadėdamas kiekvienai po labai gerą jauną vyrą ir po tuziną vaikų. Palaiminimai įkvėpdavo mergaitėms viltį, bet neretai dėl Jo išdaigų jos skųsdavosi motinoms.

Taip bėgo Viešpaties vaikystė. Būdamas šešiolikos metų, Jis įsteigė nuosavą *catuṣpāṭhī* – kaimo mokyklą, kuriai vadovauja mokytas brahmanas. Mokykloje netgi per gramatikos pratybas, aiškindamas dalyką Jis tekalbėjo apie Kṛṣṇą. Vėliau, norėdamas pasitarnauti Viešpačiui, Śrīla Jīva Gosvāmis parašė sanskrito gramatikos vadovėlį, kuriame visos gramatikos taisyklės aiškinamos pavyzdžiais su šventaisiais Viešpaties vardais. Šiuo gramatikos vadovėliu naudojamasi ir šiandien. Jis vadinasi „Hari-nāmāmṛta-vyākaraṇa“ ir yra įtrauktas į Bengalijos mokyklų programas.

Tuo metu dalyvauti diskusijose *śāstrų* temomis į Navadvīpą atvyko garsus raštų žinovas Keśava Kāśmīris. Dar niekam nebuvo pavykę nugalėti šio Kašmyro *paṇḍito*, kuris, apkeliavęs visus Indijos mokslo centrus, galop atvyko į Navadvīpą pasivaržyti su čionykščiais *paṇḍitais*. Navadvīpos *paṇḍitai* varžytis su Kašmyro išminčiu pasiūlė Nimāi Paṇḍitą (Viešpatį Caitanyą), nes manė, kad Nimāi Paṇḍitui pralaimėjus jie turės dar vieną galimybę padiskutuoti su šiuo eruditu, juolab kad Nimāi Paṇḍitas, galima sakyti, buvo dar vaikas. O jei pralaimėtų *paṇḍitas* iš Kašmyro, jiems tektų dar didesnė šlovė, nes žmonės kalbėtų, jog nenugalimąjį eruditą, kurį žino visa Indija, sutriuškino paprasčiausias Navadvīpos berniūkštis. Nimāi Paṇḍitas susitiko su Keśava Kāśmīriu netikėtai, vaikštinėdamas Gangos pakrante. Viešpats paprašė jo sanskrito eilėmis apdainuoti Gangą, ir *paṇḍitas* beregint sukūrė šimtą posmų, kuriuos perskaitė vienu atsikvėpimu, tuo pademonstruodamas savo beribį mokytumą. Tik vieną sykį išgirdęs posmus, Nimāi Paṇḍitas be klaidos juos visus įsiminė. Jis pacitavo šešiasdešimt ketvirtą posmą ir nurodė tam tikrų retorikos bei stiliaus netikslumų. Jis suabejojo *paṇḍito* pavartotu žodžiu *bhavānī-bhartuḥ*, pasakęs, kad tai daugiažodiškumas. *Bhavānī* reiškia „Śivos žmona“, o kas kitas gali būti jos *bhartā*, arba vyras? Jis nurodė ir keletą kitų trūkumų. Kašmyro *paṇḍitas* iš nuostabos neteko žado. Jis buvo priblokštas, kad paprastas mokinys, studijuojantis gramatiką, sugebėjo nurodyti didžios erudicijos raštų žinovui stiliaus klaidas. Nors tai įvyko dar prieš viešą judviejų susitikimą, ši žinia žaibo greitumu apskriejo visą Navadvīpą. Viskas baigėsi tuo, kad mokslo deivė Sarasvatī, pasirodžiusi Keśavai Kāśmīriui sapne, liepė jam prisipažinti pralaimėjus Viešpačiui, ir tokiu būdu Kašmyro *paṇḍitas* tapo Viešpaties pasekėjas.

Linksmai ir iškilmingai atšventęs Savo vestuves, Viešpats ėmė skelbti Navadvīpoje kongregacinį šventųjų Viešpaties vardų giedojimą. Atsirado brahmanų, kurie pavydėjo Jam populiarumo ir bandė Jam visaip kliudyti. Galop, baisios pagiežos apakinti, jie ėmė skųstis Navadvīpos musulmonų teisėjui. Tais laikais Bengaliją valdė Patanai, ir provincijos gubernatorius buvo Nawabas Hussainas Shahas. Navadvīpos musulmonų teisėjas rimtai atsižvelgė į brahmanų skundus ir įspėjo Nimāi Paṇḍito pasekėjus, kad tie negiedotų garsiai Hari vardo. Bet Viešpats Caitanya paragino Savo pasekėjus nepaklusti Kazio įsakymui, ir jie toliau lyg niekur nieko rengė *saṅkīrtaną* (giedojimą). Tada teisėjas pasiuntė sargybinius, kurie nutraukė *saṅkīrtaną* ir sudaužė keletą *mṛdaṅgų* (būgnų). Sužinojęs apie šį įvykį, Nimāi Paṇḍitas surengė pilietinio nepaklusimo akciją. Taip Jis tapo Indijos pilietinio nepaklusimo judėjimo už teisų reikalą pradininkas. Jis suorganizavo eitynes, kuriose dalyvavo šimtas tūkstančių žmonių ir kuriose

skambėjo tūkstančiai *mṛdaṅgų* ir *karatālų* (lėkštelių). Eidami Navadvīpos gatvėmis žmonės demonstravo nepaklusimą Kazio įsakymui. Galop procesija pasiekė Kazio namus. Išsigandęs milžiniškos minios Kazis pasislėpė antrajame aukšte. Minioje tvyrojo karinga nuotaika, bet Viešpats visų paprašė laikytis rimties. Tada Kazis nusileido žemyn ir, norėdamas susitaikyti su Viešpačiu, pavadino Jį sūnėnu. Jis priminė, kad Nīlāmbarą Cakravartį vadindavo dėde, taigi Śrīmatī Śacīdevī, Nimāi Paṇḍito motina, esanti jo pusseserė. Kazis paklausė Viešpaties, ar sūnėnas gali pykti ant Savo dėdės iš motinos pusės, ir Viešpats į tai atsakė, kad Kazis, kaip dėdė, turėtų deramai sutikti sūnėną savo namuose. Įtampa atslūgo, ir tarp dviejų raštų žinovų užsimezgė ilga diskusija apie Koraną ir induizmo *śāstras*. Viešpats iškėlė klausimą apie karvių žudymą, o Kazis, kaip ir dera, atsakinėjo remdamasis Koranu ir savo ruožtu paklausė Viešpatį apie Vedų numatytą karvių aukojimą. Viešpats atsakė, kad aukojimas, pasak Vedų, iš tikrųjų nėra karvių žudymas. Senas jautis ar karvė aukojami tam, kad Vedų *mantrų* galia jie gautų naują, jaunesnį kūną. Tačiau Kali-yugoje toks karvių aukojimas draudžiamas, nes nebėra patyrusių brahmanų, pajėgių jį atlikti. Iš esmės Kali-yugoje uždraustos visos *yajños* (aukojimai), nes kai *yajñą* atlieka nemokša, ji praranda bet kokią prasmę. Kali-yugoje visas *yajñas* pakeičia *saṅkīrtanos yajña*; ji padeda pasiekti visus tikslus. Viešpaties argumentai galutinai įtikino Kazį ir šis tapo Viešpaties pasekėju. Kazis paskelbė, kad nuo šiol niekam nevalia kliudyti Viešpaties pradėtam *saṅkīrtanos* judėjimui, ir prisakė tai savo palikuonims. Navadvīpoje lig šiol tebėra išlikęs Kazio kapas, prie kurio maldininkai induistai ateina išreikšti savo pagarbos. Kazio palikuonys tebegyvena Navadvīpoje, bet niekada, net induistų–musulmonų riaušių metu, jie nedarė kliūčių *saṅkīrtanai*.

Šis įvykis byloja apie tai, kad Viešpats nebuvo vadinamasis „drovus *vaiṣṇavas*“. *Vaiṣṇavas* – tai bebaimis Viešpaties bhaktas, kuris vardan teisaus reikalo pasiryžęs žengti reikiamą žingsnį. Arjuna taip pat buvo *vaiṣṇavas*, atsidavęs Viešpaties Kṛṣṇos pasekėjas, ir aršiai kovėsi vykdydamas Viešpaties valią. Dar vienas atsidavęs Viešpaties pasekėjas – Vajrāṅgajis (Hanumānas, Viešpaties Rāmos bhaktas) – gerai pamokė bedievius Rāvaṇos šalininkus. Svarbiausias vaišnavizmo principas – visais įmanomais būdais patenkinti Viešpatį. *Vaiṣṇavas* iš prigimties yra taikus ir nelinkęs į smurtą, pasižymi visomis Dievui būdingomis dorybėmis, bet kai netikintis įžūliai piktžodžiauja prieš Viešpatį arba Jo bhaktą, jisai to nepakenčia.

Po to Viešpats dar energingiau ėmė propaguoti Savo *Bhāgavata-dharmą – saṅkīrtanos* judėjimą, o visus, kurie trukdė skelbti *yuga-dharmą* (šio amžiaus priedermę), pelnytai vienaip ar kitaip baudė. Du brahmanai – Cāpala ir Gopāla, Viešpaties dėdės iš motinos pusės, už savo nusikaltimus

susirgo raupsais, bet vėliau, kai jie atliko atgailą, Viešpats jiems atleido. Plėtodamas misionierišką darbą Viešpats kasdien siuntė visus Savo pasekėjus, tarp jų ir svarbiausius judėjimo įkvėpėjus Śrīlą Nityānandą Prabhu bei Ṭhākurą Haridāsą, kad jie belstųsi į kiekvienas duris ir aiškintų „Śrīmad-Bhāgavatam“. Netrukus *saṅkīrtanos* judėjimas apėmė visą Navadvīpą, o Viešpaties štabo būtinė buvo Śrīvāsos Ṭhākuros ir Śrī Advaitos Prabhu, dviejų artimiausių Jo mokinių *gṛhasthų,* namai. Šie mokytumu pagarsėję brahmanų bendruomenės vadovai karštai rėmė Viešpatį Caitanyą. Śrī Advaitos Prabhu prašymas ir buvo svarbiausia priežastis, paskatinusi Viešpatį apsireikšti žemėje. Matydamas, kad žmonės visa galva pasinėrė į materialistinę veiklą ir nebevykdo pasiaukojimo tarnystės, kuri vienintelė tegali išvaduoti juos iš trejopų materialios būties kančių, kupinas užuojautos šio amžiaus negandų nualintai žmonijai Advaita Prabhu be paliovos garbino Viešpatį, aukojo Jam Gangos vandenį bei švento *tulasī* medelio lapelius ir karštai meldė Jį nužengti į žemę. Kalbant apie misionierišką darbą *saṅkīrtanos* judėjime, reikia pasakyti, kad Viešpaties valia dalyvauti jame privalėjo visi.

Kartą, eidami svarbiausia miesto gatve, Nityānanda Prabhu ir Śrīla Haridāsa Ṭhākura pamatė minią įsikarščiavusių žmonių. Iš praeivių jie sužinojo, kad išgėrę broliai Jagājus ir Mādhājus drumstė viešąją tvarką. Pamokslininkai išgirdo, kad broliai, kilę iš gerbiamos brahmanų šeimos, dėl blogos įtakos tapo nepataisomi palaidūnai. Maža to, kad girtuokliavo, jie dar ir valgė mėsą, vaikėsi moterų, plėšikavo. Žodžiu, buvo paskendę bjauriausiose nuodėmėse. Pasiklausęs, ką apie juos pasakoja minia, Śrīla Nityānanda Prabhu nutarė, kad šias dvi puolusias sielas labiausiai reikia išvaduoti. Jei jie liausis daryti nuodėmes, šlovė apie Viešpaties Caitanyos vardą pasklis dar plačiau. Šios minties paskatinti Nityānanda Prabhu ir Haridāsa prasiskverbė pro minią ir kreipėsi į brolius, prašydami jų giedoti šventąjį Viešpaties Hari vardą. Prašymas įsiutino apgirtusius brolius, ir ant Nityānandos Prabhu pasipylė srautas bjauriausių keiksmų. Broliai puolė pamokslininkus ir po to dar geroką gabalą kelio juos persekiojo. Vakare, kai Viešpačiui buvo atsiskaityta už pamokslavimo darbą, Jis nudžiugo sužinojęs, kad Nityānanda Prabhu ir Haridāsa bandė išvaduoti tuodu netikšas.

Kitą dieną Nityānanda Prabhu nutarė vėl pasikalbėti su broliais, bet, vos Jam priėjus, vienas iš brolių sviedė Jo pusėn molinio puodo šukę. Šukė prakirto kaktą ir iš žaizdos pliūptelėjo kraujas. Tačiau Nityānanda Prabhu buvo toks kilnus, kad, užuot pasipiktinęs šiuo bjauriu poelgiu, tarė: „Aš nepykstu, kad metei į Mane šukę. Aš ir vėl prašau tavęs giedoti šventąjį Viešpaties Hari vardą.“

Jagājų, vieną iš brolių, pribloškė toks Nityānandos Prabhu poelgis ir jis

tuoj puolė Jam po kojų, prašydamas atleisti nusidėjėliui broliui. Kai Mādhājus vėl užsimojo kirsti Nityānandai Prabhu, Jagājus jį sulaikė ir ėmė prašyti pulti Jam po kojų. Tuo tarpu Viešpatį pasiekė žinia, kad Nityānanda Prabhu sužeistas, ir Jis įniršęs nuskubėjo į įvykio vietą. Viešpats tuojau išsikvietė Savo Sudaršaną *cakrą* (svarbiausią Viešpaties ginklą – diską) ketindamas nužudyti nusidėjėlius. Bet Nityānanda Prabhu priminė Viešpačiui Jo misiją – Jis apsireiškė Kali-yugoje, kad išvaduotų beviltiškai puolusias sielas, o broliai Jagājus ir Mādhājus buvo tipingiausias tokių puolusių sielų pavyzdys. Devyniasdešimt procentų šio amžiaus žmonių, nepaisant jų aukštos kilmės ir išorinio respektabilumo, dažnai yra panašūs į tuos du brolius. Apreikštieji šventraščiai teigia, kad šioje epochoje viso pasaulio žmonės garsės žemiausiomis – *śūdrų* ar net dar žemesnių žmonių ypatybėmis. Pažymėtina, kad Śrī Caitanya Mahāprabhu niekada nepripažino praradusios savo vertę kastų sistemos su paveldimomis privilegijomis. Priešingai, Jis griežtai laikėsi *śāstrų* išvadų apie žmogaus *svarūpą* – jo tikrąją esmę.

Kai Viešpats šaukėsi Sudaršanos *cakros*, o Śrīla Nityānanda Prabhu maldavo Jį atleisti broliams, tiedu puolė prie Viešpaties lotosinių pėdų, prašydami atleisti už nederamą elgesį. Nityānanda Prabhu taip pat prašė neatstumti atgailaujančių sielų. Viešpats sutiko patenkinti jų prašymą su viena sąlyga: nuo šiol jie nebedarys nuodėmių ir gyvens kaip dori žmonės. Broliai pasižadėjo visiškai mesti savo nuodėmingus įpročius, ir maloningasis Viešpats atleido jiems ir niekada neprikišo kadaise padarytų piktadarysčių.

Tokia yra ypatinga Viešpaties Caitanyos malonė. Šiame amžiuje niekas negali pasakyti esąs be nuodėmės. Tai būtų netiesa. Viešpats Caitanya atleidžia visiems nusidėjėliams, tačiau su viena sąlyga – gavę *bona fide* dvasinio mokytojo įšventinimą jie turi atsižadėti savo nuodėmingų įpročių.

Istorija apie du brolius labai pamokanti. Kali-yugoje beveik visi žmonės yra tokie, kaip Jagājus ir Mādhājus. Norėdami atsikratyti savo piktadarysčių pasekmių, jie turi kreiptis prieglobsčio į Viešpatį Caitanyą Mahāprabhu, o gavę dvasinį įšventinimą – susilaikyti nuo visko, ką draudžia *śāstros*. Apie šiuos draudimus Viešpats kalbėjo mokydamas Śrīlą Rūpą Gosvāmį.

Gyvendamas šeimoje Viešpats nerodė stebuklų, kurių paprastai laukiama iš tokių nepaprastų asmenybių. Vis dėlto kartą, Śrīnivāsos Ṭhākuros namuose *saṅkīrtanai* pasiekus įkarštį, Jis parodė stebuklą. Pasiteiravęs bhaktų, ko jie norėtų paragauti, ir sužinojęs, kad jie nori mango vaisių, nors tuo metu dar nebuvo jų sezonas, Jis paprašė mango sėklos. Atneštą sėklą Viešpats pasodino Śrīnivāsos kieme ir iš sėklos akimoju išaugo daigas. Daigas čia pat virto suaugusiu mango medžiu, o jo šakos pradėjo

linkti nuo vaisių. Vaisių buvo tiek daug, kad bhaktai negalėjo visų jų suvalgyti. Mango medis taip ir liko augti Śrīnivāsos kieme, ir nuo tol bhaktai skynėsi mango vaisių tiek, kiek norėjo.

Viešpats nepaprastai vertino Vrajabhūmio (Vṛndāvanos) mergelių meilę Kṛṣṇai ir kartą, norėdamas pašlovinti jų besąlygišką tarnystę Viešpačiui, užuot giedojęs Viešpaties vardą, Jis ėmė giedoti šventus *gopių* (piemenaičių) vardus. Kaip tik tuo metu pas Śrī Caitanyą Mahāprabhu atėjo keletas Jo mokinių ir, išgirdę Jį giedant *gopių* vardus, labai nustebo. Iš savo kvailumo jie ėmė klausinėti Viešpaties, kodėl Jis giedąs *gopių* vardus, ir patarė Jam kartoti Kṛṣṇos vardą, tuo sutrikdydami Viešpaties ekstazę. Viešpats juos išbarė ir išvijo lauk. Mokiniai buvo beveik Viešpaties vienmečiai ir įsivaizdavo esą Jam lygūs. Susirinkę jie nutarė, kad jei Viešpats dar kartą išdrįs juos šitaip nubausti, jie Jį pamokysią. Po šio įvykio apie Viešpatį žmonėse pasklido apkalbos.

Kai gandai pasiekė Viešpatį, Jis susimąstė apie visuomenę ir apie ją sudarančius žmonių tipus. Viešpats nusprendė, kad didžiausias priešiškumas Viešpaties pasiaukojimo tarnystei plinta tarp studentų, dėstytojų, dirbančių dėl naudos žmonių, *yogų*, nebhaktų ir įvairaus plauko ateistų. „Mano paskirtis – išvaduoti visas šio amžiaus puolusias sielas, – samprotavo Jis, – bet laikydami Mane paprastu žmogumi jie ir toliau nusikals Man. O tai jiems nežada nieko gera. Jei jie nori dvasiškai tobulėti, jie šiaip ar taip turi Mane gerbti.“ Žmonės yra linkę rodyti pagarbą *sannyāsiams*, todėl Viešpats nutarė atsižadėti pasaulio.

Prieš penkis šimtus metų visuomenė dar nebuvo taip pagedusi, kaip šiandien. Anuomet žmonės gerbė *sannyāsius*, o *sannyāsiai* griežtai laikėsi atsižadėjimo taisyklių ir apribojimų. Śrī Caitanya Mahāprabhu nebuvo karštas pasaulio atsižadėjimo Kali amžiuje šalininkas. Santūrus Jo požiūris aiškintinas tuo, kad šiame amžiuje labai nedaug *sannyāsių* sugeba laikytis visų *sannyāsos* reikalavimų. Śrī Caitanya Mahāprabhu nutarė duoti atsižadėjimo įžadus ir tapti nepriekaištingu *sannyāsiu*, kad žmonės pradėtų Jį gerbti. Gerbti *sannyāsį* – kiekvieno žmogaus pareiga, nes *sannyāsis* laikomas visų *varṇų* ir *āśramų* mokytoju.

Viešpačiui besvarstant, būti ar nebūti *sannyāsiu*, į Navadvīpą atvyko *māyāvādos* mokyklos *sannyāsis* iš Katvos (Bengalija) Keśava Bhāratis. Keśava Bhāratis buvo pakviestas pas Viešpatį į namus papietauti, ir jam atėjus Viešpats paprašė įšventinti Jį į *sannyāsius*. To reikalavo tvarka. Į *sannyāsius* įšventinti tegali *sannyāsis*. Viešpačiui negalioja jokie apribojimai, tačiau Jis nenorėjo pažeisti *śāstrų* reikalavimų ir buvo Keśavos Bhāračio įšventintas į *sannyāsius*, nors šis ir nepriklausė *vaiṣṇavų sampradāyai* (mokyklai).

Pasitaręs su Keśava Bhāračiu, iš Navadvīpos Viešpats iškeliavo į Katwą atlikti visų įšventinimo į *sannyāsius* formalumų. Jį lydėjo Śrīla Nityānanda Prabhu, Candraśekhara Ācārya ir Mukunda Datta. Jie padėjo atlikti šią ceremoniją. Kaip Viešpats davė *sannyāsos* įžadus, labai smulkiai aprašo „Caitanya-bhāgavatoje“ Śrīla Vṛndāvana dāsa Ṭhākura.

Taigi, baigdamas dvidešimt ketvirtuosius gyvenimo metus, Māghos mėnesį Viešpats tapo *sannyāsis*. Įgijęs *sannyāsio* vardą, Jis tapo pilnavertis *Bhāgavata-dharmos* skelbėjas. Pamokslininko darbą Viešpats dirbo ir gyvendamas su šeima, bet susidūręs su tam tikromis kliūtimis, puolusių sielų labui Jis paaukojo net šeimyninio gyvenimo patogumus. Kol Viešpats gyveno su šeima, svarbiausi Jo pagalbininkai buvo Śrīla Advaita Prabhu ir Śrīla Śrīvāsa Ṭhākura. Kai Jis davė *sannyāsio* įžadus, svarbiausiais Jo padėjėjais tapo Śrīla Nityānanda Prabhu, paskirtas pamokslauti Bengalijoje, ir šeši Gosvāmiai (Rūpa Gosvāmis, Sanātana Gosvāmis, Jīva Gosvāmis, Gopāla Bhaṭṭa Gosvāmis, Raghunātha dāsa Gosvāmis ir Raghunātha Bhaṭṭa Gosvāmis), vadovaujami Śrīlos Rūpos ir Sanātanos. Viešpats pasiuntė juos į Vṛndāvaną ištirti šventas vietas, kuriose dabar lankosi piligrimai. Taip Viešpaties Caitanyos Mahāprabhu valia buvo atrastas Vṛndāvanos miestas ir atskleista Vrajabhūmio svarba.

Davęs *sannyāsos* įžadus, Viešpats rengėsi nedelsdamas vykti į Vṛndāvaną. Tris dienas iš eilės Jis keliavo per Rāḍha-deśą (vietoves, kur neteka Gangos upė). Mintis, kad Jis eina į Vṛndāvaną, kėlė Jam ekstazę. Tačiau Śrīla Nityānanda nukreipė Jį iš kelio ir atvedė ne į Vṛndāvaną, o į Advaitos Prabhu namus Śāntipuroje. Keletą dienų Viešpats gyveno Śrī Advaitos namuose. Gerai suprasdamas, kad Viešpats išeina iš namų visiems laikams, Śrī Advaita Prabhu nusiuntė savo tarnus į Navadvīpą, kad pakviestų motiną Śacī į paskutinį pasimatymą su sūnumi. Yra nesąžiningų žmonių, kurie teigia, kad po *sannyāsos* įžadų Viešpats matęsis ir su Savo žmona ir dovanojęs jai garbinti Savo medinį sandalą, tačiau autentiškuose šaltiniuose net neužsimenama, kad toks susitikimas būtų įvykęs. Motina susitiko su Juo Advaitos Prabhu namuose. Pamačiusi sūnų *sannyāsio* rūbais, ji ėmė raudoti. Ji paprašė sūnų padaryti jai nuolaidą ir apsigyventi Puryje, kad jai būtų lengviau gauti žinutę apie Jį. Viešpats pažadėjo ištesėti paskutinį mylimos motinos norą ir išvyko į Purį, o Navadvīpos gyventojai, išsiskyrę su Viešpačiu, paskendo sielvarto vandenyne.

Pakeliui į Purį Viešpats pabuvojo ne vienoje garsioje vietoje, tarp jų ir Gopīnāthajī šventykloje. Kadaise Gopīnāthajī buvo pavogęs Savo bhaktui Śrīlai Mādhavendrai Puriui sutirštinto pieno, ir nuo tada Gopīnāthajī Dievybę imta vadinti Kṣīra-corā-gopīnātha. Viešpats klausėsi pasakojimo apie Gopīnāthajī su didžiausiu malonumu. Polinkis vagiliauti būdingas net

absoliučiai sąmonei, tačiau vagiliaujant Absoliutui šis polinkis netenka iškreiptos prigimties ir tampa vertas net tokių asmenybių, kaip Viešpats Caitanya, garbinimo, nes absoliučiu požiūriu Viešpats ir Jo polinkis vagiliauti yra tapatingi. Šią įdomią istoriją apie Gopīnāthajī labai vaizdžiai „Caitanya-caritāmṛtoje“ pasakoja Kṛṣṇadāsa Kavirāja Gosvāmis.

Pabuvojęs Kṣīra-corā-gopīnāthos šventykloje Remuṇos miestelyje, kuris yra Balasoroje (Orisos valstija), Viešpats pasuko į Purį ir pakeliui aplankė Sākṣi-gopālos šventyklą. Sākṣi-gopāla buvo dviejų Viešpačiui atsidavusių brahmanų šeimyninio kivirčo liudininkas. Viešpats klausėsi pasakojimo apie Sākṣi-gopālą labai dėmesingai, norėdamas ateistams parodyti, kad šventyklose garbinamos ir didžiųjų *ācāryų* pripažintos Dievybės nėra stabai, kaip teigia neišmanėliai. Dievybė šventykloje – tai Dievo Asmens *arcos* įsikūnijimas, todėl visais atžvilgiais Ji tapati Viešpačiui. Dievybė atsidėkoja bhaktui už jo meilę proporcingai jo meilės jėgai. Istorija apie Sākṣi-gopālą pasakoja, kaip įsikūnijęs *arcos* pavidalu Viešpats, norėdamas užgesinti šeimyninį dviejų bhaktų konfliktą bei parodyti Savo tarnams ypatingą malonę, pėsčias nuėjo iš Vṛndāvanos į Vidyānagaros miestelį Orisoje. Iš ten Dievybė buvo pervežta į Kataką, kur tebėra iki šių dienų. Traukdami į Jagannāthą Purį, į Sākṣi-gopālos šventyklą užsuka tūkstančiai maldininkų. Viešpats pernakvojo Katake ir toliau leidosi į Purį. Pakeliui Nityānanda Prabhu sulaužė Jo *sannyāsio* lazdą. Viešpats dėjosi supykęs ir palikęs palydovus nuėjo į Purį vienas.

Kai Viešpats pasiekė Purį ir įėjo į Jagannāthos šventyklą, Jį pagavo transcendentinė ekstazė ir Jis be sąmonės krito ant grindų. Šventikams buvo nesuprantama transcendentinė Viešpaties būsena, tačiau tuo metu šventykloje buvo didžiai mokytas *paṇḍitas*, vardu Sārvabhauma Bhaṭṭācārya. Tik jis galėjo suprasti, kad Viešpaties nualpimas įžengus į Jagannāthos šventyklą yra nepaprastas reiškinys. Sārvabhaumą Bhaṭṭācāryą, kuris buvo svarbiausias *paṇḍitas* Orisos valdovo Mahārājos Pratāparudros dvare, sužavėjo Viešpaties Śrī Caitanyos Mahāprabhu jaunystė ir grožis. Jis suprato, kad toks transcendentinis transas pasitaiko labai retai ir patirti jį tegali patys iškiliausi, transcendentinio lygio bhaktai, kurie yra užmiršę materialios būties skonį. Tik išsivadavusi siela gali patirti tokį būvį, ir Bhaṭṭācārya, kaip labai išsimokslinęs ir gerai susipažinęs su transcendentiniais raštais žmogus, šitai suprato. Todėl jis paprašė šventikų atsargiai nunešti nepažįstamą *sannyāsį* į jo namus, kad galėtų stebėti sąmonės netekusio Viešpaties būseną. Viešpats nedelsiant buvo nuneštas į Sārvabhaumos Bhaṭṭācāryos namus. Sārvabhauma Bhaṭṭācārya anuomet turėjo didžiulį autoritetą, jis buvo *sabhā-paṇḍita* – valstybinio sanskrito literatūros fakulteto dekanas. Mokytas *paṇḍitas* norėjo kruopščiai ištirti Viešpaties Caita-

nyos būseną, nes nesąžiningi bhaktai dažnai imituodavo išorinius ekstazės požymius, norėdami savo transcendentiniais laimėjimais patraukti naivuolių dėmesį ir vienokiu ar kitokiu būdu juos išnaudoti. Toks eruditas, kaip Bhaṭṭācārya, lengvai atpažindavo apsimetėlius ir nustatęs apgaulę tuoj pat vydavo juos šalin.

Bhaṭṭācārya tikrino Viešpaties Caitanyos Mahāprabhu ekstazės požymius pasitelkęs *śāstrą*. Jis tyrinėjo Viešpaties būseną kaip mokslininkas, o ne kaip sentimentalus kvailys. Jis tikrino skrandžio kontrakciją, žiūrėjo, ar plaka širdis, ar Viešpats kvėpuoja, čiuopė Jo pulsą ir įsitikino, kad visos fiziologinės funkcijos yra apmirusios. Prikišęs prie Viešpaties šnervių vatos gniužulėlį, iš nežymaus plaušelių virpėjimo jis nustatė, kad Viešpats vos pastebimai kvėpuoja. Taip jis įsitikino, kad Viešpaties transo būsena yra nesuvaidinta, kad Jis iš tikrųjų yra netekęs sąmonės, ir ėmėsi tokiais atvejais nurodytų priemonių Jam atgaivinti. Bet grąžinti Viešpačiui Caitanyai Mahāprabhu sąmonę tebuvo galima ypatingu būdu: Jis atsigaudavo, kai Jo pasekėjai imdavo giedoti šventuosius Viešpaties vardus. Apie šią ypatingą priemonę Sārvabhauma Bhaṭṭācārya nežinojo, nes jis dar nepažinojo Viešpaties. Pirmą kartą pamatęs Viešpatį šventykloje, Bhaṭṭācārya palaikė Jį paprasčiausiu maldininku.

Tuo tarpu atėję į šventyklą Viešpaties palydovai išgirdo apie transcendentinę Viešpaties būseną ir apie tai, kad Jis nuneštas į Bhaṭṭācāryos namus. Maldininkai šventykloje tebekalbėjo apie tai, kas nutikę, ir paaiškėjo, kad vienas iš maldininkų buvo sutikęs Gopīnāthą Ācāryą, kurį pažinojo Gadādhara Paṇḍitas. Jis papasakojo, kad Viešpats be sąmonės guli Sārvabhaumos Bhaṭṭācāryos – Gopīnāthos Ācāryos svainio namuose. Gadādhara Paṇḍitas pristatė Gopīnāthai Ācāryai visą Viešpaties palydą, ir šis nuvedė juos į Bhaṭṭācāryos namus, kur be sąmonės dvasinio transo būsenoje gulėjo Viešpats. Atėjusieji, kaip įprasta, pradėjo garsiai giedoti šventąjį Viešpaties Hari vardą, ir Viešpats atgavo sąmonę. Bhaṭṭācārya sutiko visus Viešpaties palydovus, tarp jų ir Viešpatį Nityānandą Prabhu, ir pasakė, kad jam būtų didžiulė garbė, jeigu jie sutiktų pabūti jo svečiais. Svečiai drauge su Viešpačiu nuėjo nusimaudyti jūroje, o Bhaṭṭācārya tuo tarpu paruošė jiems kambarius ir maisto Kāśī Miśros namuose. Jam padėjo svainis Gopīnātha Ācārya. Tarp giminaičių užsimezgė draugiškas pokalbis apie Viešpaties dievišką prigimtį. Gopīnātha Ācārya, jau anksčiau pažinojęs Viešpatį, tvirtino, kad Viešpats yra Dievo Asmuo, o Bhaṭṭācārya teigė Jį esant didžiu bhaktu. Savo teiginius abu jie grindė autentiškų *śāstrų* nuomone, o ne sentimentaliuoju *vox populi**. Dievo inkarnacijos atpažįstamos

* *vox populi* (lot.) – „liaudies balsas“.

pagal autentiškas *śāstras*, o ne remiantis kvailų fanatikų nuomone. Viešpats Caitanya iš tikrųjų buvo Dievo inkarnacija, tačiau šiuolaikiniai kvailiai ir fanatikai paskelbė „Dievo inkarnacijomis“ daugybę žmonių, nesiremdami autentiškais šventraščiais. Tačiau Sārvabhauma Bhaṭṭācārya ir Gopīnātha Ācārya nenusileido iki kvailo sentimentalumo. Priešingai, patvirtinti ar paneigti Jo dieviškumą abu stengėsi remdamiesi autentiškomis *śāstromis*.

Vėliau paaiškėjo, kad Bhaṭṭācārya taip pat buvo kilęs nuo Navadvīpos. Jis papasakojo, kad Nīlāmbara Cakravartis – Viešpaties Caitanyos senelis iš motinos pusės, buvo Sārvabhaumos Bhaṭṭācāryos tėvo bendramokslis. Todėl jaunasis *sannyāsis* Viešpats Caitanya sukėlė tėviškus Bhaṭṭācāryos jausmus. Bhaṭṭācārya priklausė Śaṅkarācāryos *sampradāyai* ir buvo daugelio kitų šios mokyklos *sannyāsių* mokytojas. Todėl jis norėjo, kad ir jaunasis *sannyāsis* Viešpats Caitanya pasiklausytų, kaip jis aiškina Vedāntos mokymą.

Śaṅkaros kulto pasekėjus paprastai vadina *vedāntistais*. Tačiau tai nereiškia, kad studijuoti Vedāntą yra Śaṅkaros *sampradāyos* privilegija. Vedāntą studijuoja visos *bona fide sampradāyos*, tik jos savaip ją interpretuoja. Tačiau *vedāntistai vaiṣṇavai* turi apie Vedāntą daug papildomų žinių, kurios paprastai Śaṅkaros *sampradāyos* atstovams nežinomos. Tuo ir galima būtų paaiškinti, kad būtent *vaiṣṇavai* pirmieji suteikė šių eilučių autoriui Bhaktivedantos titulą.

Viešpats sutiko išklausyti Bhaṭṭācāryos Vedāntos kursą, ir jiedu susėdo Viešpaties Jagannāthos šventykloje. Bhaṭṭācārya kalbėjo septynias dienas be pertraukos, o Viešpats, nepertraukdamas oratoriaus, labai įdėmiai klausėsi. Viešpaties tylėjimas Bhaṭṭācāryai pasirodė įtartinas, ir jis paklausė Viešpatį, kodėl Jis nieko neklausia ir niekaip nekomentuoja jo interpretuojamos Vedāntos.

Dėdamasis nenuovokiu mokiniu, Viešpats neva įdėmiai klausėsi Bhaṭṭācāryos Vedāntos interpretacijų, tačiau Jis tai darė vien todėl, kad, Bhaṭṭācāryos įsitikinimu, tokia buvo *sannyāsio* priedermė. Tačiau Viešpats nesutiko su jo traktuote. Taip Jis parodė, kad vadinamieji Śaṅkaros arba bet kurios kitos *sampradāyos vedāntistai*, nesilaikantys Śrīlos Vyāsadevos nurodymų, Vedāntą studijuoja nuslysdami jos paviršiumi. Jie ne iki galo suvokia šį didį mokslą. Pats „Vedānta-sūtros“ autorius ją aiškina „Śrīmad-Bhāgavatam“ puslapiuose. Nesusipažinus su „Bhāgavatam“, vargu ar galima perprasti Vedāntą.

Bhaṭṭācārya, būdamas labai išsilavinęs žmogus, pajuto Viešpaties pastabų apie populiarų *vedāntistą* sarkazmą. Jis pasidomėjo, kodėl Viešpats neklausia, jeigu Jam kas nors neaišku. Bhaṭṭācārya numanė, kodėl išti-

sas septynias dienas Viešpats nepratarė nė žodžio. Tylėjimas buvo aiškus ženklas, kad Viešpats turi savo nuomonę, ir Bhaṭṭācārya paprašė Jį pasidalyti Savo mintimis.

Bhaṭṭācāryos paprašytas, Viešpats taip tarė: „Gerbiamasis, Aš suprantu Vedāntos *sūtrų*: *janmādy asya yataḥ, śāstra-yonivāt* ir *athāto brahma-jijñāsā* prasmę, bet pasiklausius tavo interpretacijų Man jos tampa sunkiai suvokiamos. *Sūtrų* prasmę geriausiai atskleidžia jos pačios, o tavo aiškinimai ją temdo ir iškreipia. Tu sąmoningai vengi tiesioginės *sūtrų* reikšmės, savaip jas interpretuoji ir suteiki joms pašalinę prasmę.“

Aštri Viešpaties kritika skirta visiems madingiems *vedāntistams*, kurie dėl asmeninių tikslų aiškina „Vedāntą-sūtrą“, pasikliaudami savo riboto proto sugebėjimais. Taigi Viešpats smerkia tokių autentiškų raštų, kaip „Vedānta-sūtra“, netiesioginį interpretavimą.

Viešpats tęsė: „Tiesioginę Upaniṣadų *mantrų* prasmę Śrīla Vyāsadeva apibendrino „Vedānta-sūtroje“. Deja, tu vengi aiškinti jas tiesiogiai ir suteiki joms visiškai kitą prasmę.

Vedų autoritetas neginčijamas ir neabejotinas. Visus Vedų teiginius reikia priimti be išlygų, antraip mes metame iššūkį jų autoritetui.

Kriauklė yra gyvosios būtybės kaulas, o karvės mėšlas – išmatos. Vedos traktuoja juos kaip švarius, ir žmonės, pasikliaudami Vedų autoritetu, juos irgi laiko švariais.“

Čia norėta pasakyti, kad savo netobulo proto negalima kelti aukščiau Vedų autoriteto. Vedų nurodymus reikia vykdyti tiksliai, neapipinant jų pasaulietiniais išvedžiojimais. Vadinamieji Vedų mokymo pasekėjai savaip interpretuoja Vedų nurodymus ir tų interpretacijų pagrindu kuria įvairias Vedų religijos grupes ir sektas. Viešpats Buddha atvirai atmetė Vedų autoritetą ir įkūrė savo religiją. Dėl šios priežasties griežti Vedų pasekėjai nepripažįsta budizmo religijos. Tačiau vadinamieji Vedų pasekėjai yra dar žalingesni už budistus. Budistams pakako drąsos atvirai atmesti Vedas, o Vedų pseudopasekėjai nedrįsta atvirai jų neigti, nors, netiesioginėmis interpretacijomis iškraipydami Vedų mokymą, iš esmės neigia visus jo teiginius. Viešpats Caitanya šitai pasmerkė.

Čia labai tinka Viešpaties pavyzdys apie kriauklę ir karvės mėšlą. Įrodinėjimai, kad esą, jeigu karvės mėšlas švarus, tai mokyto brahmano išmatos dar švaresnės, yra klaidingi. Karvės mėšlas, pasak Vedų, yra švarus, o štai brahmano išmatos, nepaisant aukštos jo padėties, nėra švarios. Viešpats tęsė:

„Vedų nurodymai autoritetingi patys savaime, ir jei pasaulietis ima „tikslinti“ Vedų teiginius, jis tuo paneigia jų autoritetą. Kvaila laikyti save protingesniu už Śrīlą Vyāsadevą. Śrīla Vyāsadeva jau išdėstė savo nuomo-

nę *sūtrose* ir menkesnių asmenybių pagalba jam nereikalinga. Jo kūrinys „Vedānta-sūtra“ spinduliuoja tarsi vidudienio saulė, ir tas, kuris mėgina savaip interpretuoti skaisčią it saulė „Vedāntą-sūtrą“, temdo ją savo vaizduotės debesimis.

Vedos ir *Purāṇos* siekia vieno tikslo. Jos skelbia Absoliučią Tiesą, už kurią nėra nieko didesnio. Perpratę Absoliučią Tiesą, galų gale pasiekiame Absoliutų Dievo Asmenį, kuriam būdinga absoliuti valdžia. Absoliutus Dievo Asmuo turi absoliučius turtus, jėgą, šlovę, grožį, išmintį ir atsižadėjimą. Vis dėlto, kad ir kaip būtų keista, transcendentinis Dievo Asmuo apibūdinamas ir kaip beasmenis.

Vedos pateikia impersonalų Absoliučios Tiesos apibūdinimą, siekdamos sugriauti materialų absoliučios visumos įvaizdį. Viešpaties Asmens ypatybės neturi nieko bendra su materialiomis ypatybėmis. Visos gyvosios esybės yra individualios asmenybės ir visos jos yra neatsiejamos aukščiausios visumos dalelės. Jei dalelės – asmenybės, jų kilimo šaltinis negali būti beasmenis. Jis – Aukščiausioji iš visų giminiškų asmenybių.

Vedos mums sako, kad iš Jo (Brahmano) viskas randasi, į Jį viskas remiasi, o po sunaikinimo į Jį viskas įsilieja. Todėl Jis yra galutinė visų priežasčių priežastis, sujungianti savyje kūrimo, tvarumo ir naikinimo pradus. O šie pradai negali būti savybingi beasmeniam objektui.

Vedos suteikia mums žinių, kad Jis vienas tapo daugeliu. To panorėjęs Jis žvilgteli į materialią gamtą. Iki tol materialioji kosmoso kūrinija neegzistuoja. Todėl Jo žvilgsnis nėra materialus. Kol Viešpats nepažvelgė į materialią gamtą, nebuvo nei materialios sąmonės, nei juslių. Taigi šie Vedų liudijimai neginčijamai įrodo, kad Viešpaties žvilgsnis ir sąmonė – transcendentalūs. Jie nematerialūs. Todėl apibūdindamos Jį kaip beasmenį, Vedos neigia ne Jo transcendentinę asmenybę, o Jo materialumą.

„Brahmanas“ iš tikrųjų reiškia „Dievo Asmuo“. Beasmenis Brahmanas yra materijos formų neiginys. Paramātmā – tai lokalizuoto aspekto Brahmanas, glūdintis visų tipų gyvųjų būtybių materialiuose kūnuose. O Aukščiausiasis Brahmanas, visų Dievo apreikštų raštų liudijimu, yra Dievo Asmuo. Jis yra pirminis *viṣṇu-tattvų* šaltinis.

Vedas papildo ir *Purāṇos.* Paprastam žmogui labai sudėtinga suvokti Vedų *mantras*. Moterys, *śūdros* ir „dusyk gimusieji“ iš aukščiausiųjų kastų nepajėgūs perprasti giliausiosios Vedų esmės. Todėl „Mahābhāratoje“ ir *Purāṇose* Vedų tiesos aiškinamos nesudėtinga forma. Savo maldose, skirtose berniukui Śrī Kṛṣṇai, Brahmā teigia, kad Vrajabhūmio gyventojams, jų valdovams Śrī Nandai Mahārājai bei jo žmonai Yaśodāmayī nusišypsojo neregėta laimė, nes amžinoji Absoliuti Tiesa apsireiškė artimiausiu jų giminaičiu.

Viena Vedų *mantrų* teigia, kad Absoliuti Tiesa neturi nei kojų, nei rankų, tačiau, nepaisant to, Ji yra visų greičiausia ir priima aukas iš Jai atsidavusio žmogaus rankų. Pastarieji teiginiai aiškiai nurodo į Viešpaties asmenybės bruožus, nors Jo rankos ir kojos skiriasi nuo materialių rankų, kojų bei kitų jutimo organų.

Taigi Brahmanas toli gražu nėra beasmenis, tačiau kai šios Vedų *mantros* interpretuojamos vengiant tiesioginės jų reikšmės, susidaro klaidingas įspūdis, kad Absoliuti Tiesa beasmenė. Absoliučios Tiesos, Dievo Asmens, turtai ir galybė neaprėpiami, todėl Jis turi transcendentinį pavidalą, kuris įkūnija tobulą būtį, išmintį ir palaimą. Tad ar galima teigti, kad Absoliuti Tiesa beasmenė?

Brahmanas, visų vertenybių šaltinis, valdo daugybę energijų, kurias, jeigu patikėsime „Viṣṇu Purāṇos“ autoritetu, galima skirti į tris grupes. „Viṣṇu Purāṇa“ (6.7.60) teigia, kad yra trys svarbiausios transcendentinės Viešpaties Viṣṇu energijos. Jo dvasinė ir gyvųjų esybių energijos priskiriamos aukštesniosios energijos kategorijai, o materialioji energija – tai žemesnioji energija, kylanti iš neišmanymo.

Gyvųjų esybių energija įvardijama specialiu terminu *kṣetrajña-śakti*. Nors *kṣetrajña-śakti* kokybiškai prilygsta Viešpačiui, dėl neišmanymo ji pakliūva į materialios energijos valdžią ir yra pasmerkta įvairiausioms materialioms kančioms. Kitaip sakant, gyvosios esybės esti paribio energijoje, tarp aukštesniosios (dvasinės) ir žemesniosios (materialios) energijų, ir priklausomai nuo to, kiek jos susijusios su viena ar kita iš tų energijų, tiek aukštesnis ar žemesnis yra jų būvis.

Viešpats, kaip jau minėta, egzistuoja virš žemesniosios ir paribio energijų, o Jo dvasinė energija reiškiasi trimis skirtingais aspektais: kaip amžina būtis, amžina palaima ir amžina išmintis. Amžina būtis yra *sandhinī* energijos, o palaima ir išmintis – atitinkamai *hlādhinī* ir *saṁvit* energijų galioje. Kaip aukščiausias energijų šaltinis, Viešpats yra aukščiausias dvasinės, paribio ir materialios energijų valdovas. Šias skirtingas energijas jungia su Viešpačiu amžina pasiaukojimo tarnystė.

Taip amžinoje palaimoje egzistuoja transcendentinio pavidalo Aukščiausiasis Dievo Asmuo. Argi ne keista, kad kai kas drįsta tvirtinti, jog Aukščiausiasis Viešpats nėra energijų šaltinis? Viešpats valdo visas energijas, o gyvosios esybės yra neatsiejamos vienos iš Jo energijų dalelės. Todėl tarp Viešpaties ir gyvųjų esybių – milžiniškas skirtumas. Kaip galima tvirtinti, kad Viešpats ir gyvosios esybės yra tokie patys? „Bhagavad-gītā“ gyvąsias esybes taip pat priskiria aukštesniajai Viešpaties energijai. Vadovaudamiesi tuo principu, kad energija ir jos šaltinis yra labai glaudžiai tarpusavyje susiję, galima taip pat teigti, kad jiedu nesiskiria vienas nuo kito. Todėl

tarp Viešpaties ir gyvųjų esybių, kaip tarp energijos šaltinio ir energijos, skirtumo nėra.

Žemė, vanduo, ugnis, oras, eteris, protas, intelektas ir savimonė – tai žemesniosios Viešpaties energijos, bet gyvosios esybės, kaip aukštesnioji energija, skiriasi nuo jų. Taip teigia „Bhagavad-gītā“ (7.4).

Transcendentinis Viešpaties pavidalas yra amžinas ir kupinas transcendentinės palaimos. Kaipgi toks pavidalas gali būti materialios dorybės *guṇos* padarinys? Todėl tas, kuris netiki, kad Dievas turi pavidalą, be jokių abejonių, yra bedievis demonas, neliečiamasis, *persona non grata*, į kurią nederėtų net žiūrėti ir kuri yra nusipelniusi pragaro (Plutono) valdovo bausmės.

Budistus vadina ateistais, nes jie negerbia Vedų, bet kaip jau minėta, tie, kurie dėdamiesi Vedų pasekėjais ignoruoja Vedų išvadas, yra daug pavojingesni už budistus.

Vedų žinias į „Vedānta-sūtrą“ visos žmonijos labui sudėjo Śrī Vyāsadeva, o tas, kuris klausosi Śaṅkara-sampradāyos atstovaujamos *māyāvādos* mokyklos komentarų, tikrai išklys iš dvasinio pažinimo kelio.

„Vedānta-sūtros“ pradžioje dėstoma emanacijų teorija. Visa, kas egzistuoja kosmose, randasi iš Absoliutaus Dievo Asmens Jo įvairių nesuvokiamų energijų dėka. Emanacijų teoriją galima paaiškinti filosofinio akmens pavyzdžiu. Filosofinis akmuo, pats visiškai nesikeisdamas, auksu paverčia neribotą kiekį geležies. Analogiškai Aukščiausiasis Viešpats Savo nesuvokiamų energijų dėka sukuria visus regimus pasaulius, ir vis dėlto Jo galybė nesumenksta, Jis Pats nepakinta. Jis yra *pūrṇa* (pilnas), ir nors iš Jo išeina begalinė daugybė *pūrṇų*, Jis Pats vis tiek lieka *pūrṇa*.

Māyāvādos mokykla gina savo iliuzijos teoriją, motyvuodama tuo, kad emanacijos teorija neva suponuojanti Absoliučiosios Tiesos kintamumą. Jeigu būtų taip, išeitų, jog Vyāsadeva klydo. Vengdami šios logiškos išvados, jie gudragalviškai iškelia iliuzijos teoriją. Bet pasaulis, arba kosmoso kūrinija, nėra netikras, kaip kad skelbia *māyāvādos* mokyklos atstovai. Jis tiesiog nėra amžinas. Kas neamžina, to negalima vadinti netikru tiesiogine šio žodžio prasme. Tačiau manyti, jog materialus kūnas yra tikrasis mūsų „aš“, be jokių abejonių, yra klaida.

Praṇava (*oṁ*), arba *oṁkāra*, yra pirmapradis Vedų himnas. Transcendentinis *oṁkāros* garsas tapatus Viešpaties pavidalui. *Praṇava oṁkāra* yra visų Vedų himnų pagrindas. Aforizmas *tat tvam asi* – antraeilis Vedų raštuose, todėl jis negali būti svarbiausiasis Vedų himnas. Śrīpāda Śaṅkarācārya daugiau reikšmės teikė antraeiliam aforizmui *tat tvam asi* negu pirmapradžiam garsui *oṁkārai*.“

Taip kalbėjo Viešpats apie „Vedāntą-sūtrą“, paneigdamas visas

māyāvādos mokyklos skelbiamas tiesas.* Bhaṭṭācārya mėgino apginti save ir *māyāvādos* mokyklą, kuriai jis priklausė, naudodamas logikos ir gramatikos gudrybes, tačiau Viešpats nenuginčijamais argumentais jį nurungė. Jis patvirtino, kad su Dievo Asmeniu mus visus jungia amžini ryšiai ir kad pasiaukojimo tarnystė – amžina mūsų pareiga. Iš abipusių santykių su Juo gimsta *premā* – meilė Dievui. Patyręs meilę Dievui, žmogus ima mylėti visas gyvąsias esybes, nes Viešpats yra visų gyvųjų esybių visybė.

Viešpats pasakė, kad viskas, apie ką kalba Vedos, išskyrus tris dalykus: amžinąjį ryšį su Dievu, abipusius santykius su Juo ir meilę Jam – yra nereikšminga, pramanyta.

Viešpats pridūrė, kad *māyāvādos* filosofija, kurios mokė Šrīpāda Śaṅkarācārya, – tai klaidinanti Vedų interpretacija, bet Śaṅkarācārya turėjęs jos mokyti, nes taip Jam paliepęs Pats Dievo Asmuo. „Padma Purāṇoje“ teigiama, kad Dievo Asmuo įsakė Jo Šviesybei Śivai atitraukti žmoniją nuo Jo (Dievo Asmens). Dievo Asmenį reikėjo paslėpti nuo žmonių ir tokiu būdu paskatinti juos gausinti žmonių giminę. Jo Šviesybė Śiva kalbėjo Devei: „Kali-yugoje aš pasirodysiu brahmanu ir skelbsiu *māyāvādos* filosofiją, kuri yra ne kas kita, kaip paslėptas budizmas.“

Išklausęs, ką kalbėjo Viešpats Śrī Caitanya Mahāprabhu, priblokštas Bhaṭṭācārya žvelgė į Jį su šventa baime ir negalėjo pratarti nė žodžio. Viešpats pakėlė jo ūpą pasakęs, kad Jo žodžiuose nėra nieko, kas keltų nuostabą. „Sakau, kad *su atsidavimu tarnauti Dievo Asmeniui – aukščiausiasis žmogaus gyvenimo tikslas.*“ Po to Jis pacitavo vieną „Bhāgavatam“ *šloką* ir patikino, jog net išsivadavusios sielos, pasinėrusios į dvasią ir dvasinį pažinimą, su atsidavimu tarnauja Viešpačiui Hari, nes Savo transcendentinėmis ypatybėmis Dievo Asmuo patraukia net išsivadavusių sielų širdis.

Bhaṭṭācārya panoro, kad Viešpats pakomentuotų „Bhāgavatam“ *„ātmārāmos“ šloką* (1.7.10). Viešpats paprašė Bhaṭṭācāryos pirma šį posmą paaiškinti pačiam, sakydamas, kad Savo paaiškinimus pateiksiąs vėliau. Bhaṭṭācārya pakomentavo *šloką* labai moksliškai, daugiausia remdamasis logika. Būdamas geriausias to meto logikas, jis pateikė devynis skirtingus *šlokos* aiškinimus ir, žinoma, grindė juos logika.

Išklausęs Bhaṭṭācāryą Viešpats padėkojo jam už mokslinę *šlokos* analizę ir, Bhaṭṭācāryos prašymu, pateikė dar šešiasdešimt keturis aiškinimo variantus, be tų devynių, kuriuos minėjo Bhaṭṭācārya.

Viešpačiui pakomentavus *„ātmārāmos“ šloką*, Bhaṭṭācārya įsitikino, kad

* Visus šiuos painius filosofinius klausimus mes plačiau nagrinėjame knygoje „Viešpaties Caitanyos mokymas“. „Śrīmad-Bhāgavatam“ nušviečia juos išsamiausiai.

joks žemės gyventojas negalėtų taip moksliškai paaiškinti *ślokos*.* Śrī Gopīnātha Ācārya jau mėgino įtikinti Bhaṭṭācāryą Viešpaties dieviška prigimtimi, bet tąsyk Bhaṭṭācārya negalėjo šito pripažinti. Dabar, pasiklausęs Viešpaties „Vedānta-sūtros“ ir *„ātmārāmos“ ślokos* komentarų, jis buvo sukrėstas ir suprato labai nusikaltęs Viešpaties lotosinėms pėdoms, nes nepripažino Jo esant Pačiu Kṛṣṇa. Tai supratęs jis atsidavė Viešpačiui ir ėmė atgailauti už savo netinkamą elgesį. Viešpats maloningai atleido Bhaṭṭācāryai ir iš Savo nepriežastinės malonės apsireiškė jam keturrankiu Nārāyaṇos, o paskui dvirankiu Viešpaties Kṛṣṇos su fleita pavidalais.

Bhaṭṭācārya puolė prie Viešpaties lotosinių pėdų ir šlovindamas Jį čia pat sukūrė daugybę šiai progai derančių *ślokų*. Viešpaties malone jų susidarė beveik šimtas. Viešpats apkabino Bhaṭṭācāryą, ir šis, praradęs materialų būties pojūtį, nugrimzdo į transcendentinę ekstazę. Jo kūne pasireiškė visi aštuoni transo požymiai: iš akių ritosi ašaros, jį krėtė virpulys, širdis daužėsi krūtinėje, pylė prakaitas, jis negalėjo suvaldyti savo jausmų, šoko, dainavo ir šaukė. Śrī Gopīnātha Ācārya labai apsidžiaugė ir nustebo, kaip Viešpaties malone stebuklingai atsivertė jo svainis.

Iš šimto Viešpatį šlovinančių Bhaṭṭācāryos sukurtų *ślokų*, čia pateiktos dvi yra svarbiausios, nes jos geriausiai paaiškina visą Viešpaties misijos esmę.

1. Keliu savo sielą prie Dievo Asmens, kuris šįsyk nužengė kaip Viešpats Śrī Caitanya Mahāprabhu. Jis – malonės vandenynas. Jis nužengė suteikti mums žinių, mokyti mus atsižadėti materialių dalykų ir su atsidavimu tarnauti Jam.

2. Kadangi apie tyrą pasiaukojimo tarnystę Viešpačiui amžiams bėgant buvo užmiršta, Viešpats apsireiškė, kad atgaivintų jos pagrindus. Todėl aš lenkiuosi prie Jo lotosinių pėdų.

Viešpats paaiškino, kad žodis *mukti* yra žodžio „Viṣṇu“ (Dievo Asmuo) sinonimas. Pasiekti *mukti*, t.y. išsivaduoti iš materialios būties nelaisvės, reiškia pakilti iki tarnystės Viešpačiui.

Po to Viešpats kuriam laikui iškeliavo į Pietų Indiją, ir visi, kuriuos Jis sutiko Savo kelyje, tapo Viešpaties Śrī Kṛṣṇos bhaktais. Naujai atsivertusieji bhaktai savo ruožtu padėjo kitiems stoti į pasiaukojimo tarnystės Viešpačiui (*Bhāgavata-dharmos*) kelią. Bekeliaudamas Viešpats priėjo Godāvarī upės krantus, kur susitiko su Madraso gubernatoriumi, Orisos karaliaus Mahārājos Pratāparudros vietininku Śrīla Rāmānanda Rāya. Jo pokalbiai su Rāmānanda Rāya yra labai svarbūs, nes leidžia giliau suvok-

* Visas Viešpaties komentaro tekstas sudarytų atskirą knygelę, todėl skyrėme jam vieną „Viešpaties Caitanyos mokymo“ skyrių.

ti transcendentinį mokslą. Jų pokalbiai sudarytų atskirą knygą, todėl čia pateikiame tiktai jų santrauką.

Śrī Rāmānanda Rāya buvo save pažinusi siela, nors formaliai jis priklausė net ne brahmanų, o pagal socialinį rangą dar žemesnei kastai. Jis nebuvo *sannyāsis* ir dargi ėjo aukštas pareigas valstybinėje tarnyboje. Vis dėlto puikus transcendentinio mokslo išmanymas, kuriuo pasižymėjo Rāmānanda Rāya, Śrī Caitanyai Mahāprabhu buvo pagrindas laikyti jį išsivadavusia siela. Taip pat nepaprastai Viešpats vertino ir Śrīlą Haridāsą Ṭhākurą – vieną iš pirmųjų Savo pasekėjų, nors jis buvo kilęs iš musulmonų šeimos. Galima prisiminti ir daugiau didžių Viešpaties bhaktų, kilusių iš įvairių bendruomenių, sektų ir kastų. Vienintelis kriterijus, kuriuo vadovavosi Viešpats vertindamas konkretų žmogų, – kiek ištikimai jis tarnauja Dievui. Išoriniam žmogaus apdarui Jis neteikė svarbos – Jam rūpėjo siela ir jos gyvenimas. Todėl turime suvokti, kad visa misionieriška Viešpaties veikla yra grynai dvasinė. Śrī Caitanyos Mahāprabhu, arba *Bhāgavata-dharmos*, kultas neturi nieko bendra su žemiškais reikalais, su sociologija, politika, ekonomikos plėtra ar kokia kita gyvenimo sfera. „Śrīmad-Bhāgavatam“ – tai grynai transcendentinių sielos poreikių išraiška.

Kalbėdamas Godāvarī pakrantėje su Śrī Rāmānanda Rāya, Viešpats užsiminė apie *varṇāśrama-dharmą*, kurios principais vadovaujasi indai. Śrīla Rāmānanda Rāya kalbėjo, kad Transcendenciją galima suvokti laikantis *varṇāśrama-dharmos* – keturių luomų ir keturių žmogaus gyvenimo pakopų sistemos. Viešpaties nuomone, *varṇāśrama-dharmos* sistema grynai išoriškas dalykas ir ją su aukščiausių dvasinių vertybių suvokimu mažai kas sieja. Aukščiausias gyvenimo tobulumas – tolydžio atsikratyti materialių prisirišimų ir kuo labiau pasinerti į transcendentinę meilės tarnystę Viešpačiui. Dievo Asmuo atkreipia vis daugiau dėmesio į gyvąją esybę, einančią šiuo keliu. Todėl pažinimą vainikuoja pasiaukojimo tarnystė. Apsireiškęs žemėje, kad išvaduotų puolusias sielas, Śrī Kṛṣṇa, Aukščiausiasis Dievo Asmuo, visoms gyvosioms esybėms patarė tokiu būdu siekti išsivadavimo. Aukščiausiasis Absoliutus Dievo Asmuo yra visų gyvųjų esybių tėvas, ir jos turi garbinti Jį savo darbais, nes viskas, kas mus supa, yra tolesnė Jo energijos išraiška. Tikras kelias į tobulumą – pasiaukojimo tarnystė, ir tokios nuomonės yra visi praeities ir dabarties *bona fide ācāryos*. *Varṇāśramos* sistema daugiau ar mažiau remiasi moralės ir etikos principais. Transcendencijos patyrimui ji neteikia tiek daug reikšmės, todėl Viešpats Śrī Caitanya Mahāprabhu atmetė ją kaip paviršutinišką ir paprašė Rāmānandą Rāyą toliau gilintis į šį klausimą.

Śrī Rāmānanda Rāya ėmė kalbėti apie tai, kaip svarbu atsižadėti karminės veiklos Viešpaties vardan. Tuo klausimu „Bhagavad-gītā“ (9.27) pataria:

„Kad ir ką tu darytum, valgytum ar dovanotum, kokias askezes atliktum – daryk tai kaip auką Man.“ Toks aukojimasis Dievo Asmeniui rodo, kad žmogus suvokė, jog asmeniško Dievo idėja yra žingsnis pirmyn, palyginus ją su *varṇāśramos* sistema, kurioje Dievas kaip asmenybė ištirpsta. Vis dėlto net čia gyvosios esybės bei Viešpaties santykiai dar neatsiskleidžia iki galo. Todėl Viešpats atmetė šį aiškinimą ir paprašė Rāmānandą Rāyą kalbėti toliau.

Tada Rāya ėmė kalbėti apie tai, kad reikia atsižadėti *varṇāśrama-dharmos* ir pasirinkti pasiaukojimo tarnystę. Viešpats nepritarė ir šiam aiškinimui, kadangi staiga viską keisdamas žmogus gali nepasiekti norimo rezultato.

Toliau kalbėdamas Rāya pabrėžė, kad daugiausia gyvoji esybė pasiekia tapusi dvasiškai tobula ir atsikračiusi materialios gyvenimo sampratos. Šią mintį Viešpats taip pat atmetė, kadangi „dvasinio tobulėjimo“ dingstimi nesąžiningi žmonės yra pridarę daug žalos. Taigi ir dvasinio tobulumo iš karto pasiekti neįmanoma. Tada Rāya prakalbo apie būtinumą nuoširdžiai bendrauti su save pažinusiomis sielomis ir nuolankiai klausytis transcendentinių pasakojimų apie Dievo Asmens žaidimus. Viešpats sveikino šiuos Rāyos žodžius. Čia Rāmānandai Rāyai antrino Brahmājī, kuris pavadino Dievo Asmenį *ajita* – „nenurungiamu ir nepasiekiamu“. Tačiau visai nesunku pasiekti, kad *ajita* taptų *jita* (nugalėtu). Tereikia liautis pūstis ir skelbtis Pačiu Dievu, būti kukliam ir nuolankiam, stengtis gyventi taikiai ir klausytis transcendentalisto, save pažinusios sielos aiškinimų apie *Bhāgavata-dharmą* – religiją, kuri šlovina Aukščiausiąjį Viešpatį ir Jo bhaktus. Gyvosios esybės iš prigimties linkusios šlovinti didį žmogų, bet jų niekas neišmokė šlovinti Viešpaties. Šlovindamas Viešpatį kartu su save pažinusiu Viešpaties bhaktu, žmogus gali nesunkiai pasiekti gyvenimo tobulumą.* Save pažinęs bhaktas yra tas, kuris visiškai pakluso Viešpačiui ir sutraukė materialių gėrybių pančius. Materiali gerovė, jutiminiai malonumai ir pastangos suteikti jiems kaskart vis tobulesnį pavidalą – visa tai yra veiksmai, rodantys žmonių visuomenės tamsumą. Taika ir draugystė neįmanoma visuomenėje, iš kurios išstumti Dievas ir Jo bhaktai. Todėl būtina, kad kiekvienas žmogus, nepaisant jo padėties, nuoširdžiai siektų bendrauti su tyrais bhaktais ir kantriai, nuolankiai jų klausytųsi. Žmogaus socialinė padėtis – aukšta ji ar žema – nėra kliūtis savęs pažinimo kelyje. Viena yra būtina – reguliariai klausytis save suvokusios sielos pamokymų, Vedų literatūros paskaitų, kurias skaito mokytojas, sekantis Absoliučią Tiesą pažinusių praeities *ācāryų* tradicija. Šį nesudėtingą savęs pažinimo

* Būtent šiuo tikslu ir buvo įkurta Tarptautinė Krišnos sąmonės Bendrija.

kelią, kurį paprastai vadina *Bhāgavata-dharma*, rekomendavo Viešpats Śrī Caitanya Mahāprabhu. „Śrīmad-Bhāgavatam“ – puikus vadovėlis šiam tikslui pasiekti.

Be minėtųjų klausimų, dvi didžios asmenybės – Viešpats bei Śrī Rāmānanda Rāya kalbėjosi ir apie dar iškilnesnius dvasios dalykus, tačiau čia mes sąmoningai apie juos nutylime, kadangi prieš sužinant tolimesnių pasikalbėjimų su Rāmānanda Rāya turinį reikia pasiekti atitinkamą dvasinį lygį. Visą Śrīlos Rāmānandos Rāyos pokalbį su Viešpačiu mes pateikiame kitoje knygoje („Viešpaties Caitanyos mokymas“).

Baigdamas kalbėti Viešpats patarė Śrī Rāmānandai Rāyai pasitraukti iš tarnybos ir vykti į Purį, kur jiedu galėsią būti sykiu ir transcendentiškai bendrauti. Praėjo šiek tiek laiko ir, gavęs iš karaliaus pensiją, Śrī Rāmānanda Rāya pasitraukė iš valstybinės tarnybos. Sugrįžęs į savo namus Puryje, jis tapo vienu artimiausių Viešpaties bhaktų. Puryje gyveno dar vienas garbingas vyras, kuris buvo toks pat artimas Viešpačiui, kaip ir Rāmānanda Rāya. Jis buvo vardu Śikhis Māhitis. Su trim ar keturiais artimiausiais palydovais Puryje Viešpats dažnai kalbėdavosi apie slapčiausius dvasinius dalykus, ir taip, skendint transo būsenoje, čia prabėgo aštuoniolika Jo gyvenimo metų. Šiuos pokalbius užrašė Viešpaties asmens sekretorius Śrī Dāmodara Gosvāmis, vienas iš keturių pačių artimiausių Jo bhaktų.

Viešpats labai daug keliavo po Pietų Indiją. Jis įšventino didįjį Mahārāṣṭros šventąjį, garsėjantį Šventojo Tukārāmos vardu. Įšventintas Viešpaties Tukārāma pradėjo *saṅkīrtanos* judėjimą, kuris apėmė visą Mahārāṣṭros provinciją. Transcendentinis *saṅkīrtanos* judėjimas dar ir šiandien neprarado savo jėgos Indijos pusiasalio pietvakariuose.

Pietų Indijoje Viešpats atrado dvi nepaprastos svarbos senovės knygas – „Brahma-saṁhitą“* ir „Kṛṣṇa-karṇāmṛtą“. Tai labai vertingi ir autoritetingi veikalai, skirti pasirinkusiems pasiaukojimo tarnystės kelią. Apkeliavęs Pietų Indiją, Viešpats sugrįžo į Purį.

Viešpačiui sugrįžus į Purį, Jo išsiilgę bhaktai atgavo gyvenimo džiaugsmą, ir Viešpats kuriam laikui apsistojo mieste. Čia vyko nesibaigiantys Viešpaties žaidimai, nuskaidrinti Jo transcendentinių patirčių šviesos. Ryškiausias to meto įvykis buvo Jo audiencija karaliui Pratāparudrai. Karalius Pratāparudra buvo didis Viešpaties bhaktas ir laikė save vienu Viešpaties tarnų, kuriam buvo patikėta šluoti šventyklą. Nuolanki karaliaus laikysena labai patiko Śrī Caitanyai Mahāprabhu. Karalius prašė Bhaṭṭācāryos ir Rāyos surengti jam susitikimą su Viešpačiu. Tačiau Viešpats griežtai atsisakė susitikti, nepaisydamas, kad to prašė ištikimi Jo bhaktai ir artimiau-

* Glaustas „Śrīmad-Bhāgavatam“ esmės perpasakojimas.

si palydovai – Rāmānanda Rāya ir Sārvabhauma Bhaṭṭācārya. Viešpats teigė, jog *sannyāsiui* pavojinga artimai bendrauti su moterimis ir pasauliečiais, kurių mintys sukasi apie pinigus. Viešpats buvo nepriekaištingas *sannyāsis*. Nė viena moteris, netgi norėdama nusilenkti, negalėjo arčiau prieiti prie Viešpaties. Moterims vietos visada būdavo skiriamos gerokai atokiau nuo Viešpaties. Idealus mokytojas ir *ācārya*, Jis labai griežtai laikėsi kasdieninių *sannyāsio* gyvenimo reikalavimų. Viešpats buvo ne tik dieviškoji inkarnacija, bet ir idealaus būdo žmogus. Jo elgesys ir santykiai su kitais žmonėmis buvo nepriekaištingi. Kaip *ācārya*, Jis buvo rūstesnis už perkūną ir švelnesnis už rožę. Vienas Jo palydovų, Haridāsa Jaunesnysis, padarė didžiulę klaidą, nulydėdamas geidulingu žvilgsniu jauną moterį. Viešpats, būdamas Supersiela, įskaitė geidulingas Haridāsos Jaunesniojo mintis ir tučtuojau pašalino jį iš Savo palydovų tarpo. Haridāsai visiems laikams buvo užginta grįžti pas juos, nors visi maldavo Viešpaties atleisti jam už klaidą. Netekęs galimybės bendrauti su Viešpačiu, Haridāsa nusižudė. Žinia apie savižudybę netrukus pasiekė Viešpatį, tačiau net tada Viešpats neužmiršo Haridāsos nusižengimo ir pasakė, jog Haridāsa pelnytai nubaustas.

Viešpats nepripažino jokių kompromisų atsižadėjimo ir disciplinos dalykuose, todėl, net ir žinodamas, kad karalius yra didis bhaktas, atsisakė su juo susitikti, nes tas buvo piniguočius. Tokiu būdu Viešpats norėjo parodyti, kaip turi elgtis transcendentalistas. Transcendentalistas negali turėti nieko bendra su moterimis ir pinigais. Jis visuomet turi vengti šių pagundų. Tačiau bhaktai viską sutvarkė taip, kad karalius vis dėlto patyrė Viešpaties malonę. Tai pavyzdys, kad mylimas Viešpaties bhaktas neofitui gali būti palankesnis už Patį Viešpatį. Todėl tyri bhaktai niekada nenusideda kito tyro bhakto pėdoms. Gailestingasis Viešpats kartais atleidžia nusidėjusiam Jo lotosinėms pėdoms, bet tam, kuris nori padaryti pažangą pasiaukojimo tarnystėje, nėra pragaištingesnio dalyko už nusidėjimą bhakto pėdoms.

Viešpačiui gyvenant Puryje, į miestą, norėdami pamatyti Jį per Rathayātrą (Viešpaties Jagannāthos vežimų festivalį), ateidavo tūkstančiai Jo bhaktų. Vežimų festivalio metu labai svarbi vieta teko Guṇḍicos šventyklos plovimo ceremonijai, kuriai tiesiogiai vadovavo Viešpats. Daugumai žmonių masinė Viešpaties *saṅkīrtana* Puryje darė nepaprastą įspūdį. Tai geriausias būdas skatinti žmonių sąmonę dvasiniam tobulėjimui. Pradžią masinei *saṅkīrtanai* davė Pats Viešpats. Pasaulio šalių vadovams šis dvasinis judėjimas gali būti puikus įrankis, padedantis ugdyti sveiką visuomenę ir palaikyti visų jos narių santarvę bei draugystę. O to dabar labiausiai stinga viso pasaulio žmonėms.

Po kurio laiko Viešpats, nutaręs aplankyti Vṛndāvaną ir jos apylinkes,

vėl leidosi kelionėn link Šiaurės Indijos. Jis ėjo per Jharikhaṇḍos (Madhya Bhāratos) džiungles ir čia prie Jo *saṅkīrtanos* prisijungė net laukiniai žvėrys. Viešpats giedojo šventuosius vardus, o laukiniai tigrai, drambliai, lokiai ir stirnos pritarė Jam. Taip Jis įrodė, kad plėtojant *saṅkīrtanos* (kongregacinio Viešpaties vardų giedojimo ir šlovinimo) judėjimą net laukiniai gyvūnai gali sutarti ir gyventi draugiškai, jau nekalbant apie žmones, kurie yra laikomi civilizuotomis gyvosiomis būtybėmis. Nė vienas žmogus pasaulyje neatsisakys prisidėti prie *saṅkīrtanos* judėjimo. Kasta, tikėjimas, odos spalva, biologinė rūšis negali būti kliūtis, užkertanti kelią dalyvauti Viešpaties *saṅkīrtanos* judėjime. Dalyvauti Savo didžiame judėjime Jis leido net laukiniams žvėrims – tai tiesioginis Jo misijos kilnumo įrodymas.

Grįždamas iš Vṛndāvanos Jis pirmiausiai atėjo į Prayāgą, kur susitiko su Rūpa Gosvāmiu ir jaunesniuoju jo broliu Anupama. Po to Jis patraukė į Benaresą ir čia du mėnesius dėstė transcendentinį mokslą Śrī Sanātanai Gosvāmiui. Viešpaties pamokymai Sanātanai Gosvāmiui užimtų nemažai vietos, todėl čia mes neturime galimybės ištisai juos atpasakoti ir pateikiame tik svarbiausias mintis.

Sanātana Gosvāmis (tada Sākara Mallika) ėjo vyriausybines pareigas Bengalijoje, buvo Nawabo Hussaino Shaho ministrų kabineto narys. Jis nutarė dėtis prie Viešpaties ir todėl pasitraukė iš tarnybos. Pakeliui iš Vṛndāvanos užsukęs į Vārāṇasį, Viešpats apsistojo pas Śrī Tapaną Miśrą ir Candraśekharą, kuriems talkino vienas brahmanas iš Mahārāṣṭros. Anuo metu visų žvilgsniai Vārāṇasyje krypo į didį *māyāvādos* mokyklos *sannyāsį* Śrīpādą Prakāśānandą Sarasvatį. Tačiau Vārāṇasyje apsistojus Viešpačiui, žmones labiau ėmė traukti Jo masinis *saṅkīrtanos* judėjimas. Kur bepasirodytų Viešpats (o ypač dažnas svečias Jis buvo Viśvanāthos šventykloje), visur Jį lydėjo tūkstančiai maldininkų. Vienus žavėjo Jo išvaizda, kitus – Jo melodingos giesmės, šlovinančios Viešpatį.

Māyāvādos sannyāsiai save vadina Nārāyaṇomis. Vārāṇasyje ir mūsų dienomis buriasi labai daug *sannyāsių māyāvādžių*. Kai kurie žmonės, pamatę Viešpatį *saṅkīrtanos* metu, ėmė laikyti Jį tikruoju Nārāyaṇa, ir ši žinia pasiekė didžio *sannyāsio* Prakāśānandos stovyklą.

Indijoje tarp *māyāvādos* ir *bhāgavatos* mokyklų nuolat vyksta savotiškos dvasinės varžybos, todėl kai žinia apie Viešpatį pasiekė Prakāśānandą, jis išsyk suprato, kad kalbama apie *vaiṣṇavų* mokyklos *sannyāsį*, ir iš aukšto prabilo apie Viešpatį šią žinią atnešusių žmonių akivaizdoje. Jis griežtai pasmerkė Viešpatį už tai, kad Jis plėtoja *saṅkīrtanos* judėjimą, nes tai, jo nuomone, tėra religinio sentimentalumo pasireiškimas. Prakāśānanda, kuris garsėjo puikiu Vedāntos išmanymu, patarė savo pasekėjams susikaupus studijuoti Vedāntą ir nedalyvauti *saṅkīrtanoje*.

Vienam pamaldžiam brahmanui, kuris tapo Viešpaties bhaktu, nepatiko Prakāśānandos kritika. Jis atėjo pas Viešpatį ir apgailestaudamas papasakojo Jam, kad pokalbyje *sannyāsis* Prakāśānanda, išgirdęs Viešpaties vardą, labai griežtai atsiliepė apie Jį. Tačiau brahmanas įsiminė, kaip Prakāśānanda kelissyk minėjęs Caitanyos vardą. Brahmaną nustebino, kad *sannyāsis* Prakāśānanda nė sykio negalėjo ištarti „Kṛṣṇa“, nors „Caitanyos“ vardą jis kartojęs keletą kartų.

Viešpats šypsodamas paaiškino bhaktui brahmanui, kodėl *māyāvādžiui* liežuvis neapsiverčia ištarti šventąjį Kṛṣṇos vardą: „*Māyāvādžiai* yra nusikaltę Kṛṣṇos lotosinėms pėdoms, nors be atvangos kartoja žodžius *brahma*, *ātmā*, *caitanya* ir pan. O tas, kuris yra nusikaltęs Viešpaties pėdoms, negali ištarti šventojo Kṛṣṇos vardo. Vardas „Kṛṣṇa“ tapatus Dievo Asmeniui Kṛṣṇai. Absoliuto karalystėje Absoliučios Tiesos vardas, Jo pavidalas ir asmenybė nesudaro skirtybės, kadangi viskas čia spinduliuoja transcendentinę palaimą. Dievo Asmens Kṛṣṇos kūnas ir siela nesiskiria vienas nuo kito. Tuo Jis nepanašus į gyvąją esybę, kuri niekada nebūna tapati savo išoriniam apdangalui – kūnui. Kṛṣṇa yra transcendentinė asmenybė, todėl pasauliečiui labai sunku iš tikrųjų perprasti Kṛṣṇą – Dievo Asmenį, Jo šventąjį vardą, šlovingumą ir t.t. Jo vardas, šlovingumas, pavidalas ir žaidimai – visa tai sudaro vientisą transcendentinę esmę, kurios neįmanoma patirti materialiomis juslėmis.

Transcendentiniai bhakto santykiai su Viešpačiu, apsireiškią per Jo žaidimus – tai šaltinis nepalyginamai didesnės palaimos už tą, kuri patiriama pažinus Brahmaną, t.y. susiliejus su Aukščiausiuoju. Antraip tų, kurie patyrė Brahmano spinduliuojamą palaimą, neviliotų transcendentinė palaima, kurios kupini Viešpaties žaidimai.“

Netrukus po šio įvykio Viešpaties bhaktai surengė didžiulį susitikimą, į kurį pakvietė visus *sannyāsius*, tarp jų ir Viešpatį bei Prakāśānandą Sarasvatį. Šiame susitikime du mokslo vyrai ilgai diskutavo apie *saṅkīrtanos* judėjimo dvasinę vertę. Toliau pateikiame šios diskusijos santrauką.

Didysis *māyāvādos* mokyklos *sannyāsis* Prakāśānanda paprašė Viešpaties nurodyti priežastį, dėl kurios Jis teikia pirmenybę ne „Vedānta-sūtros“ studijoms, o *saṅkīrtanos* judėjimui. Jis sakė, kad skaityti „Vedānta-sūtrą“ yra *sannyāsio* pareiga. O kas privertė Viešpatį įsitraukti į *saṅkīrtanos* judėjimą?

Į šį klausimą Viešpats nuolankiai atsakė: „Aš esu didžiausias kvailys, todėl užuot studijavęs Vedāntą, dalyvauju *saṅkīrtanos* judėjime.“ Taigi Viešpats dėjosi kvailiu, tipingu mūsų epochos žmogumi, kuris stačiai nepajėgus studijuoti Vedāntos filosofijos. Kvailiams ėmus studijuoti Vedāntą, visuomenėje kilo chaosas. Viešpats tęsė: „Aš didžiausias kvailys, todėl Mano

dvasinis mokytojas uždraudė Man juokauti su Vedāntos filosofija. Jis sakė, kad Aš verčiau giedočiau šventąjį Viešpaties vardą – šitai Mane išvaduosią iš materijos nelaisvės.

Mūsų Kali amžiaus žmogui egzistuoja viena vienintelė religija – Viešpaties garbinimas kartojant Jo šventąjį vardą, – apie tai kalba visi apreikštieji šventraščiai. Mane dvasinis mokytojas išmokė vienos *šlokos* (iš „Bṛhannāradīya Purāṇos“):

harer nāma harer nāma harer nāmaiva kevalam
kalau nāsty eva nāsty eva nāsty eva gatir anyathā

Taigi, vykdydamas Savo dvasinio mokytojo valią, Aš ėmiau giedoti šventąjį Hari vardą ir dabar einu dėl jo iš proto. Vos ištaręs šventąjį vardą, Aš pametu galvą ir negaliu valdytis: juokiuosi, verkiu, šoku tarsi pamišėlis. Aš maniau, kad giedodamas šventąjį vardą iš tiesų pamišau, todėl kartą paklausiau apie tai Savo dvasinio mokytojo. Jis paaiškino, kad taip ir reiškiasi šventojo vardo kartojimo poveikis: giedant šventąjį vardą nubunda transcendentiniai jausmai – bet tai labai retas reiškinys. Šie jausmai yra meilės Dievui požymis, o meilė Dievui – aukščiausias žmogaus gyvenimo tikslas. Meilė Dievui transcendentiška išsivadavimo (*mukti*) atžvilgiu, todėl ji vadinama penktąja dvasinio tobulumo pakopa – pakopa, pranokstančia netgi išsivadavimą. Kartodamas šventąjį Kṛṣṇos vardą, žmogus pasiekia meilės Dievui būvį, ir, Savo laimei, Aš gavau tokį palaiminimą.“

Išgirdęs šiuos Viešpaties žodžius *māyāvādžių sannyāsis* paklausė Viešpaties, ar nebūtų geriau giedoti šventąjį vardą ir drauge studijuoti Vedāntą. Prakāśānanda Sarasvatis puikiai žinojo, kad Viešpats yra labai išprusęs Navadvīpos mokslininkas, ligi tol žinomas Nimāi Paṇḍito vardu, ir suprato, kad kvailiu Jis dedasi neatsitiktinai. Šis *sannyāsio* klausimas sukėlė Viešpaties šypseną ir Jis tarė: „Prabhu, jei neprieštarausi, Aš atsakysiu į tavo klausimą.“

Visiems susirinkusiems *sannyāsiams* labai patiko Viešpaties tiesumas ir jie vienu balsu atsiliepė, kad Jo atsakymas jų tikrai neužgaus. Tuomet Viešpats taip tarė:

„Vedānta-sūtra“ – tai kūrinys, kurį sudaro transcendentiniai žodžiai, arba garsai, sklindantys iš transcendentalaus Dievo Asmens lūpų. Todėl Vedāntoje negali būti žmogui būdingų trūkumų: klaidų, iliuzijų, apgavystės ar nemokšiškumo. „Vedānta-sūtroje“ atsispindi visa *Upaniṣadų* esmė, ir jos aiškūs bei nedviprasmiški teiginiai, be jokių abejonių, yra verti garbinimo. Tačiau Śaṅkarācāryos interpretacijos neturi nieko bendra su tuo, ką kalba *sūtros*, – tokie komentarai paprasčiausiai viską gadina.

Žodis „Brahmanas“ nurodo didžiausiąjį, tą, kuris sklidinas transcenden-

tinių tobulybių ir yra visų viršiausias. Iš esmės Brahmanas – tai Dievo Asmuo, tačiau netiesioginės tekstų interpretacijos kruopščiai dangsto šį faktą ir įrodinėja Jo beasmenybiškumą. Viskas dvasiniame pasaulyje: Viešpaties pavidalas, kūnas, Jo buveinė bei aplinka – trykšta transcendentine palaima. Viskas čia amžina, kupina išminties ir palaimos. Ne *ācāryos* Śaṅkaros kaltė, kad jis taip interpretavo Vedāntą, ir vis dėlto bus pasmerktas tas, kuris juo patikės. Transcendentinį Dievo Asmens kūną laikyti materialiu – didžiausia šventvagystė.“

Taigi *sannyāsiams* Viešpats pasakė beveik tą patį, ką ir Bhaṭṭācāryai iš Purio. Svarūs Jo argumentai parodė, kad *māyāvādžių* „Vedānta-sūtros“ interpretacijos yra visiškai nepagrįstos. Susirinkusieji *sannyāsiai* Viešpatį paskelbė Vedų personifikacija ir Dievo Asmeniu. Visi *sannyāsiai* perėmė *bhakti* kultą: jie pripažino šventąjį Viešpaties Śrī Kṛṣṇos vardą ir drauge su Viešpačiu papietavo. *Sannyāsiams* atsivertus, Viešpaties populiarumas Vārāṇasyje dar labiau išaugo. Į miestą suplaukė tūkstantinės minios žmonių, norinčių savo akimis pamatyti Viešpatį. Taip Viešpats įrodė, kad *Śrīmad-Bhāgavata-dharma* turi pirmaeilę reikšmę, ir nugalėjo visas kitas dvasinio pažinimo sistemas. Visą Vārāṇasį užliejo transcendentinio *saṅkīrtanos* judėjimo banga.

Viešpačiui apsistojus Vārāṇasyje, čia atėjo Sanātana Gosvāmis. Prieš atsisakydamas valstybinės tarnybos jis buvo Nawabo Hussaino Shaho valdomos Bengalijos vyriausybės patarėjas. Palikti valstybinę tarnybą Sanātanai Gosvāmiui buvo ne itin paprasta, nes Nawabas nenorėjo jo paleisti. Vis dėlto jis ištrūko į Vārāṇasį, ir Viešpats mokė jį pasiaukojimo tarnystės pagrindų. Jis paaiškino Sanātanai Gosvāmiui, kokia prigimtinė gyvosios esybės padėtis, nurodė jos nelaisvės materialiame pasaulyje priežastis, papasakojo apie amžinus jos santykius su Dievo Asmeniu, apie transcendentinę Aukščiausiojo Dievo Asmens didybę, Jo ekspansijas ir įvairias visiškų inkarnacijų dalis, nusakė, kaip Jis valdo įvairias visatos dalis, apibūdino Savo transcendentinę buveinę, pasiaukojimo tarnystės veiklą ir jos raidos pakopas, suminėjo taisykles ir reikalavimus, kurių reikia laikytis norint palaipsniui pasiekti dvasinį tobulumą, nurodė inkarnacijų, ateinančių įvairiais amžiais, požymius ir pamokė, kaip atpažinti jas remiantis apreikštaisiais šventraščiais.

Viešpaties pamokymai Sanātanai Gosvāmiui sudaro nemažos apimties „Śrī Caitanya-caritāmṛtos“ skyrių, ir norint išsamiai juos čia persakyti prireiktų atskiro tomo. Jie smulkiai aptariami mūsų knygoje „Viešpaties Caitanyos mokymas“.

Viešpats apsilankė visose svarbiausiose šventose Mathuros vietose ir patraukė į Vṛndāvaną. Viešpats Caitanya buvo kilęs iš aukštos kastos brah-

mano šeimos, o ir kaip *sannyāsis*, Jis buvo visų *varṇų* ir *āśramų* mokytojas. Tačiau pavalgyti Jis sutikdavo pas visus *vaiṣṇavus*, nepaisydamas to, kokiai visuomenės klasei jie priklausė. Mathuroje Sanoḍiyos brahmanai laikomi viena iš žemiausių visuomenės klasių, bet Viešpats neatsisakė vaišių Sanoḍiyos brahmano šeimoje, nes pasirodė, kad šeimininkas buvo iš Mādhavendros Purio mokinių šeimos.

Viešpats išsimaudė dvidešimt keturiose svarbiausiose Vṛndāvanos maudyklėse ir *ghatose*, išvaikščiojo visas dvylika garsiųjų *vanų* (giraičių). Pasirodžius Viešpačiui, karvės ir paukščiai sveikino Jį tarsi seną bičiulį. Viešpats glėbesčiavo medžius, ir kaskart, kai Jis tai darė, Jį apimdavo transcendentinė ekstazė. Jis krisdavo be sąmonės, bet Jį vėl prikeldavo šventaisiais Kṛṣṇos vardo garsais. Transcendentiniai požymiai, pasireiškę Viešpačiui bevaikštant Vṛndāvanos miškais, buvo nepakartojami ir nepaaiškinami. Mes užsimename apie juos tik keliais žodžiais.

Viešpats apsilankė tokiose garsiose Vṛndāvanos vietose, kaip Kāmyavana, Ādīśvara, Pāvana-sarovara, Khadiravana, Śeṣaśāyī, Khela-tīrtha, Bhāṇḍīravana, Bhadravana, Śrīvana, Lauhavana, Mahāvana, Gokula, Kāliya-hrada, Dvādaśāditya, Keśī-tīrtha ir kt. Atėjęs į *rāsos* šokio vietą, Jis patyrė transą ir krito ant žemės. Visą tą laiką, kol buvo Vṛndāvanoje, Viešpats gyveno Akrūra-ghāṭoje.

Viešpaties asmens tarnas Kṛṣṇadāsa Vipra įkalbinėjo Jį iš Vṛndāvanos grįžti į Prayāgą ir nusimaudyti čia per Māgha Melos šventę. Viešpats priėmė šį pasiūlymą, ir jie patraukė į Prayāgą. Pakeliui jie sutiko kelis *pathanus*, tarp kurių buvo mokytas musulmonų šventikas (mula). Viešpats kalbėjosi su mula ir jo palydovais ir įtikino jį, kad Koranas taip pat kalba apie *Bhāgavata-dharmą* ir Kṛṣṇą. Taip *pathanai* atsivertė į pasiaukojimo tarnystės Viešpačiui kultą.

Viešpačiui sugrįžus į Prayāgą, prie Bindhu-mādhavos šventyklos Jį pasitiko Śrīla Rūpa Gosvāmis ir jo jaunesnysis brolis. Dabar Prayāgo gyventojai sveikino Jį daug pagarbiau. Viešpats turėjo apsigyventi Vallabhos Bhaṭṭos namuose, kurie buvo priešingame Prayāgai krante Āḍāilos kaime, tačiau keliantis per Yamuną Viešpats įpuolė į upę. Vargais negalais Jį pavyko ištraukti. Viešpats buvo be sąmonės. Galų gale Jis pasiekė Vallabhos Bhaṭṭos namus. Vallabha Bhaṭṭa iš pradžių buvo vienas karščiausių Jo gerbėjų, bet vėliau įkūrė savos krypties Vallabha-*sampradāyą*.

Prayāge, Daśāśvamedha-ghāṭos pakrantėje, Viešpats ištisas dešimt dienų dėstė pasiaukojimo tarnystės mokslą Rūpai Gosvāmiui. Jis papasakojo Gosvāmiui, kad egzistuoja 8 400 000 gyvybės rūšių, ir nusakė, pagal kokius požymius gyvosios esybės skiriamos prie vienos ar kitos rūšies. Po to Jis kalbėjo apie žmonių rūšis ir atskirai paminėjo besivadovaujančius Vedų

principais žmones. Iš šios kategorijos žmonių Viešpats išskyrė tuos, kurie nori naudotis savo darbų vaisiais. Toliau nurodė filosofus empirikus ir pagaliau išsivadavusias sielas. Jis pasakė, kad labai reta žmonių, kurie iš tikrųjų yra tyri Viešpaties Śrī Kṛṣṇos bhaktai.

Palikęs valstybinę tarnybą, jaunesnysis Sanātanos Gosvāmio brolis Śrīla Rūpa Gosvāmis parsiplukdė dvi valtis, kupinas aukso monetų – keletą šimtų tūkstančių rupijų, užtarnautų per visus tarnybos metus. Išeidamas iš namų pas Viešpatį Caitanyą Mahāprabhu, jis taip padalijo savo turtą: penkiasdešimt procentų skyrė Viešpačiui ir Viešpaties bhaktams, dvidešimt penkis procentus – giminėms, o kitus dvidešimt penkis procentus pasilaikė sau nenumatytoms išlaidoms. Taip jis parodė pavyzdį visiems šeimos žmonėms.

Viešpats mokė Gosvāmį pasiaukojimo tarnystės, kurią lygino su gležnu vijokliu, ir patarė kuo rūpestingiau saugoti *bhakti* augalą nuo pasiutusio dramblio, t.y. nuo tyro bhakto įžeidimo. Be to, jį reikia saugoti ir nuo troškimo tenkinti jusles, monistinio išsivadavimo siekių ir veržimosi į *haṭha-yogos* viršūnes. Visa tai kliudo žengti į priekį pasiaukojimo tarnystės keliu. *Bhakti* (ar *Bhāgavata-dharmai*) išsiskleisti kliudo smurtas, naudojamas prieš gyvąsias esybes, materialios naudos, visuotinio pripažinimo ir žemiškos šlovės troškimas.

Tyrai pasiaukojimo tarnystei svetimas jutiminių malonumų troškimas, veiklos vaisių siekimas, monistinio pažinimo ugdymas. Žmogui reikia atsikratyti visų išoriškų įvardijimų ir, įgavus transcendentinio skaidrumo (švaros), grynomis juslėmis tarnauti Viešpačiui.

Kol žmogus trokšta patirti jutiminių malonumų, susilieti su Aukščiausiuoju ar įgyti mistinių jėgų, apie tyrą pasiaukojimo tarnystę negali būti nė kalbos.

Pasiaukojimo tarnystė Viešpačiui gali būti dvejopa: pradinė praktika ir tarnystė iš spontaniško jausmo. Kai žmogus pasiekia spontaniško jausmo lygį, jis gali žengti toliau – nuo dvasinio prisirišimo prie jausmų, meilės ir prie daugybės kitų, aukštesnių *bhakti* pakopų, kurioms anglų kalboje sunku surasti tinkamų žodžių. Pasiaukojimo tarnystės mokslą mes pasistengėme išdėstyti knygoje „Atsidavimo nektaras“, kuri parašyta remiantis „Bhakti-rasāmṛta-sindhu“, autoritetingu Śrīlos Rūpos Gosvāmio veikalu.

Transcendentinei pasiaukojimo tarnystei būdingi penki savitarpio santykių lygiai:

1. Savęs pažinimo stadija, einanti tuoj po išsivadavimo iš materijos nelaisvės, vadinasi *śānta*, neutralioji.

2. Vėliau, įgydamas vis daugiau transcendentinių žinių apie vidinius Viešpaties turtus, bhaktas pasiekia *dāsyos* stadiją.

3. *Dāsyos* santykiams rutuliojantis toliau, gimsta pagarbus broliškas jausmas Viešpačiui, o iš jo išauga draugystės su Viešpačiu lygiomis teisėmis jausmas. Abi stadijos vadinasi *sakhya* – pasiaukojimo tarnystė iš draugystės jausmo.

4. Aukštesnė stadija – tai tėviška meilė Viešpačiui, *vātsalya*.

5. Ir paskutinioji – santuokinės meilės stadija, kuri laikoma aukščiausiu meilės Dievui lygmeniu, nors kokybiškai visos šios stadijos yra lygiavertės. Santuokinės meilės Dievui stadija vadinasi *mādhurya*.

Štai taip Viešpats dėstė Rūpai Gosvāmiui pasiaukojimo tarnystės mokslą, o baigęs jį mokyti, siuntė į Vṛndāvaną atrasti užmirštas transcendentinių Viešpaties žaidimų vietas. Sugrįžęs į Vārāṇasį Viešpats išvadavo *sannyāsius* ir suteikė vertingų pamokymų vyresniajam Rūpos Gosvāmio broliui. Tačiau apie tai mes jau pasakojome.

Iš pamokymų raštu Viešpats tėra palikęs aštuonias *ślokas*, kurios garsėja „Śikṣāṣṭakos“ pavadinimu. Kita literatūra apie Jo dieviškąjį kultą yra išties labai plati. Ją parašė svarbiausieji Viešpaties pasekėjai – šeši Vṛndāvanos Gosvāmiai ir jų pasekėjai. Caitanyos religinės filosofijos lobiai neapsakomi, ir ji pripažįstama gyvastingiausia mūsų dienų religija, turinčia galimybių išplisti kaip universali religija – *viśva-dharma*. Mes džiaugiamės, kad Viešpaties misiją ėmėsi tęsti tokie įkvėpti išminčiai, kaip Bhaktisiddhānta Sarasvatis Gosvāmis Mahārāja bei jo mokiniai, ir nekantraudami lauksime tos laimingos dienos, kai *Bhāgavata-dharma*, arba *prema-dharma*, kurios pradininkas buvo Viešpats Śrī Caitanya Mahāprabhu, įsigalės visame pasaulyje.

Čia pateikiame aštuonias Viešpaties sukurtas *ślokas*:

1

Šlovė Śrī Kṛṣṇos *saṅkīrtanai*, kuri nuvalo dulkes, per ilgus metus susikaupusias širdyje, ir užgesina sąlygotojo gyvenimo gaisrą – sustabdo besikartojančius gimimą ir mirtį. Šis *saṅkīrtanos* judėjimas – didžiausias palaiminimas visai žmonijai, nes jis skleidžia malonių mėnulio spindulius. Jis – gyva transcendentinio pažinimo esmė, maitinanti transcendentinį palaimos vandenyną ir leidžianti mums mėgautis visada taip trokštamo nektaro skoniu.

2

Manasis Viešpatie, Tavo šventasis vardas vienas pats gali suteikti gyvosioms būtybėms visas malones, todėl Tu vadiniesi šimtais ir milijonais vardų, tarp jų – Kṛṣṇa ir Govinda. Į tuos vardus Tu sukaupei visas Savo transcendentines energijas. Jiems giedoti nėra griežtų ir sunkiai įvykdomų

taisyklių. O Viešpatie, iš Savo gailestingumo Tu suteikei mums galimybę lengvai Tave pasiekti kartojant Tavo šventuosius vardus, bet, o varge, manęs jie nežavi.

3

Šventąjį Viešpaties vardą reikia kartoti persiėmus nuolankumo dvasia ir laikyti save menkesniu už gatvėje trypiamą šiaudą. Reikia tapti kantresniam už medį, paminti savo puikybę ir visada būti pasirengusiam išreikšti pagarbą kitiems. Nuolankūs mes galėsime nuolat kartoti šventąjį Viešpaties vardą.

4

O visagali Viešpatie, aš nesivaikau turtų, nereikia man nei gražuolių moterų, nei būrių pasekėjų. Tenoriu vieno – nuo gimimo iki gimimo be jokių išskaičiavimų su atsidavimu Tau tarnauti.

5

O Mahārājos Nandos sūnau (Kṛṣṇa), esu amžinas Tavo tarnas, bet taip jau atsitiko, kad aš nupuoliau į gimimo ir mirties vandenyną. Prašau ištraukti mane iš šio mirties vandenyno – tegu aš būsiu vienas iš atomų prie Tavo lotosinių pėdų.

6

O Viešpatie, kada mano akyse suspindės meilės ašaros, kada jos nesenkančiu srautu liesis giedant Tavo šventąjį vardą? Ar sulauksiu tos dienos, kai tariant Tavo vardą ims trūkčioti mano balsas ir šiaušis plaukai?

7

O Govinda! Išsiskyrimo su Tavimi akimirka man lyg amžinybė. Iš mano akių upeliais srūva ašaros ir pasaulis rodosi tuščias, kai greta nėra Tavęs.

8

Aš neturiu kito Viešpaties, išskyrus Kṛṣṇą, ir toks Jis bus man visada – ar pasirodys ir šiurkščiai suspaus Savo glėby, ar sudraskys širdį, man nesirodydamas. Jis gali elgtis taip, kaip Pats to nori, – tai Jo valia, bet, nepaisant nieko, Jis yra Viešpats, kurį aš garbinu ir garbinsiu visada.

PIRMAS SKYRIUS

Išminčių klausimai

1 TEKSTAS

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय
जन्माद्यस्य यतोऽन्वयादितरतश्चार्थेष्वभिज्ञः स्वराट्
तेने ब्रह्म हृदा य आदिकवये मुह्यन्ति यत्सूरयः ।
तेजोवारिमृदां यथा विनिमयो यत्र त्रिसर्गोऽमृषा
धाम्ना स्वेन सदा निरस्तकुहकं सत्यं परं धीमहि ॥ १ ॥

oṁ namo bhagavate vāsudevāya
janmādy asya yato 'nvayād itarataś cārtheṣv abhijñaḥ svarāṭ
tene brahma hṛdā ya ādi-kavaye muhyanti yat sūrayaḥ
tejo-vāri-mṛdāṁ yathā vinimayo yatra tri-sargo 'mṛṣā
dhāmnā svena sadā nirasta-kuhakaṁ satyaṁ paraṁ dhīmahi

om – o mano Viešpatie; *namaḥ* – lenkiuosi; *bhagavate* – Dievo Asmeniui; *vāsudevāya* – Vāsudevai (Vasudevos sūnui), arba Viešpačiui Śrī Kṛṣṇai, pirmapradžiam Viešpačiui; *janma-ādi* – kūrimas, tvarumas ir naikinimas; *asya* – apreikštųjų visatų; *yataḥ* – iš kurio; *anvayāt* – tiesiogiai; *itarataḥ* – netiesiogiai; *ca* – ir; *artheṣu* – priežastis; *abhijñaḥ* – visa žinantis; *sva-rāṭ* – visiškai nepriklausomas; *tene* – įdėjo; *brahma* – Vedų išmintį; *hṛdā* – širdies sąmonę; *yaḥ* – tas, kuris; *ādi-kavaye* – į pirmosios sukurtos būtybės; *muhyanti* – yra suklaidinti; *yat* – kurio; *sūrayaḥ* – didieji išminčiai ir pusdieviai; *tejaḥ* – ugnis; *vāri* – vanduo; *mṛdām* – žemė; *yathā* – taip pat; *vinimayaḥ* – veiksmas ir atoveikis; *yatra* – kurį; *tri-sargaḥ* – trys kūrimo *guṇos*, kūrimo galios; *amṛṣā* – beveik tikros; *dhāmnā* – su visa transcendentine aplinka; *svena* – būdamas pats sau pakankamas; *sadā* – visada; *nirasta* – neigimas, paremtas nebuvimu; *kuhakam* – iliuzija; *satyam* – tiesą; *param* – absoliučią; *dhīmahi* – aš medituoju.

Pagarbiai lenkiuosi Tau, o mano Viešpatie Śrī Kṛṣṇa, Vasudevos sūnau, o visa persmelkianti Dievo Asmenybe. Aš medituoju Viešpatį Śrī

Kṛṣṇą, nes Jis yra Absoliuti Tiesa ir pirmapradė egzistuojančių pasaulių kūrimo, tvarumo bei sunaikinimo priežasčių priežastis. Tiesiogiai ir netiesiogiai Jis pažįsta visas apraiškas ir yra nuo nieko nepriklausomas, nes, išskyrus Jį Patį, nėra kitos priežasties. Tai Jis pradžioje įdėjo Vedų išmintį į Brahmos, pirmosios gyvosios būtybės, širdį. Jis klaidina net didžiausių išminčių bei pusdievių protus, kaip paprastą žmogų klaidina vandens raibuliavimo virš ugnies ar sausumos, neva kylančios iš vandens, vaizdas. Vien Jis lemia, kad, tarpusavyje sąveikaujant trims gamtos guņoms, laikiną išraišką gavusios materialios visatos atrodo tikros, nors iš tikrųjų jos yra nerealios. Štai kodėl Aš medituoju Viešpatį Śrī Kṛṣṇą, amžinai gyvenantį transcendentinėje buveinėje, kurioje niekada nebuvo ir nebus materialaus pasaulio chimerų. Aš medituoju Jį, nes Jis yra Absoliuti Tiesa.

Komentaras: Didžiausios pagarbos žodžiai Dievo Asmeniui, Vāsudevai, tiesiogiai nurodo į Viešpatį Śrī Kṛṣṇą – dieviškąjį Vasudevos ir Devakī sūnų. Apie tai bus smulkiau kalbama tolimesniame knygos tekste. Posme Śrī Vyāsadeva teigia, kad Śrī Kṛṣṇa yra pirminis Dievo Asmuo, o visi kiti – tai Jo tiesioginės ar netiesioginės pilnavertės dalys ar Jo dalių dalys. Dar išsamiau šiuo klausimu „Kṛṣṇa-sandarbhoje“ kalba Śrīla Jīva Gosvāmis, o Brahmā, pirmoji visatos gyvoji būtybė, labai nuodugniai Śrī Kṛṣṇos temą plėtoja „Brahma-saṁhitos“ traktate. „Sāma-veda Upaniṣadoje“ irgi pasakyta, kad Viešpats Śrī Kṛṣṇa yra dieviškasis Devakī sūnus. Taigi ši malda visų pirma teigia, kad Viešpats Śrī Kṛṣṇa – tai pirmapradis Viešpats, ir jei Absoliučiam Dievo Asmeniui apskritai taikytinas koks nors transcendentinis apibrėžimas, tai geriausiai Jį nusako žodis „Kṛṣṇa“, kuris reiškia „visų patraukliausias“. „Bhagavad-gītoje“ Viešpats ne kartą pasisako esąs pirminis Dievo Asmuo. Tai patvirtina Arjuna, didieji išminčiai Nārada, Vyāsa ir daugelis kitų. „Padma Purāṇoje“ irgi pasakyta, kad iš nesuskaičiuojamos daugybės Viešpaties vardų svarbiausias yra Kṛṣṇos vardas. Vāsudeva – tai pilnavertė Dievo Asmens dalis, ir šiame posme turimi galvoje įvairūs Viešpaties pavidalai, nes visi jie tapatūs Vāsudevai. O Vāsudevos vardas ir žymi tai, kad Jis yra dieviškasis Vasudevos ir Devakī sūnus. *Paramahaṁsos*, tobuliausieji iš atsižadėjusiųjų pasaulio, be paliovos medituoja Śrī Kṛṣṇą.

Vāsudeva, Viešpats Śrī Kṛṣṇa – visų priežasčių priežastis. Visa, kas egzistuoja, kyla iš Jo. Paskesni knygos skyriai aiškina, kaip tai vyksta. Mahāprabhu Śrī Caitanya „Śrīmad-Bhāgavatam“ vadino nepriekaištingąja *Purāṇa,* nes jos puslapiai pasakoja apie transcendentinį Dievo Asmenį Śrī Kṛṣṇą. Šlovinga ir pati „Śrīmad-Bhāgavatam“ sukūrimo istorija. „Bhāgavatam“ autorius Śrī Vyāsadeva sudarė ją jau pasiekęs transcendencijos

pažinimo brandą. Jis parašė šį kūrinį savo dvasinio mokytojo Śrī Nārados nurodymu. Vyāsadeva sudarė visus Vedų raštus: keturias Vedas, „Vedānta-sūtras“ (arba „Brahma-sūtras“), *Purāṇas,* „Mahābhāratą“ ir t.t. Vis dėlto ir šį darbą atlikęs jis nesijautė visiškai patenkintas. Matydamas Vyāsadevos nepasitenkinimą, jo dvasinis mokytojas Nārada patarė jam aprašyti transcendentinius Viešpaties Śrī Kṛṣṇos darbus. Dešimtoji „Śrīmad-Bhāgavatam“ giesmė kaip tik ir pasakoja apie juos. Tačiau norint prasiskverbti iki substancijos, reikia nuosekliai pažinti atskiras jos kategorijas.

Filosofuojantis protas nori pažinti kūrinijos šaltinį – ir tai visai natūralu. Žvelgdami į žvaigždes nakties danguje, neįučia imame savęs klausti, kas jose gyvena. Žmogui būdingi tokie klausimai, nes jo sąmonė išlavėjusi labiau negu gyvūno. „Śrīmad-Bhāgavatam“ autorius tiesiai atsako į visus šiuos klausimus. Jis teigia, kad visos kūrinijos šaltinis yra Viešpats Śrī Kṛṣṇa. Jis ne tik pasaulio kūrėjas, bet ir jo naikintojas. Viešpaties valia tam tikru momentu sukuriama išreikšto pavidalo kosminė būtis. Kurį laiką ji egzistuoja, o paskui Viešpaties valia yra sunaikinama. Taigi kosminius procesus reguliuoja aukščiausioji valia. Žinoma, įvairaus plauko ateistai netiki kūrėją, bet jų netikėjimą sąlygoja menkos žinios. Antai šių laikų mokslininkai sukūrė kosminius palydovus ir tam tikromis priemonėmis kuriam laikui paleidžia juos į kosminę erdvę, valdydami juos per atstumą. Analogiškai Dievo Asmens intelektas valdo visas visatas, nesuskaičiuojamą daugybę žvaigždžių ir planetų jose.

Vedų raštuose pasakyta, kad Absoliuti Tiesa, Dievo Asmuo – svarbiausioji iš visų gyvų asmenybių. Visos gyvosios būtybės – nuo Brahmos, kuris sukurtas pirmasis, iki menkiausios skruzdės – yra individualybės. Egzistuoja dargi aukštesnės už Brahmą gyvosios būtybės, kurioms taip pat būdingi individualūs bruožai. Dievo Asmuo yra tokia pat individualybė, kaip ir visos kitos gyvosios būtybės. Tačiau Aukščiausiajam Viešpačiui, aukščiausiajai gyvajai būtybei, būdingas visų skvarbiausias protas ir Jis valdo įvairiausias mums visiškai nesuvokiamas energijas. Jei žmogaus protas pajėgus sukurti kosminį palydovą, nesunku įsivaizduoti, kokius stebuklus pajėgus sukurti protas, pranokstantis žmogiškąjį. Nuovokesnis žmogus lengvai sutiks su šiuo argumentu, bet yra tokių užsispyrusių ateistų, kurie nieku gyvu to nepadarys. Tačiau Śrīla Vyāsadeva išsyk aukščiausiąjį protą pripažįsta *parameśvara*. Jis pagarbiai lenkiasi aukščiausiajam protui, vadindamas Jį *para*, arba *parameśvara* – Aukščiausiuoju Dievo Asmeniu. *Parameśvara* yra Śrī Kṛṣṇa – taip teigia „Bhagavad-gītā“ bei kiti Śrī Vyāsadevos parašyti šventraščiai, tačiau labiausiai šią mintį pabrėžia „Śrīmad-Bhāgavatam“. „Bhagavad-gītoje“ Viešpats sako, kad, išskyrus Jį, nėra kitos *para-tattvos* (*summum bonum*). Todėl jau pirmajame savo knygos tekste Śrī Vyāsade-

va garbina *para-tattvą* – Śrī Kṛṣṇą, kurio transcendentiniai darbai aprašyti dešimtoje giesmėje.

Nesąžiningi žmonės iš karto ima skaityti dešimtąją giesmę ir ypač tuos penkis jos skyrius, kurie aprašo *rāsos* šokį. Šie „Śrīmad-Bhāgavatam“ skyriai yra slaptingiausioji šio didžiojo kūrinio dalis. Kas išsamiai neišstudijavo transcendentinio mokslo apie Viešpatį, tam tikrai bus nesuprantami šlovingieji transcendentiniai Viešpaties žaidimai, vadinami *rāsos* šokiu, ir Jo meilės nuotykiai su *gopėmis*. Pasakojimas apie *rāsos* šokį – tai išimtinai dvasinė tema, ir tiktai išsivadavusieji – tie, kurie nuosekliai tobulėdami pasiekė *paramahaṁsos* pakopą, gali patirti transcendentinį pasitenkinimą jo klausydamiesi. Todėl Śrīla Vyāsadeva suteikia skaitytojui galimybę laipsniškai gilinti dvasinį išmanymą, kad skaitydamas apie esmingiausius Viešpaties žaidimus jis patirtų tikrą pasitenkinimą. Jis neatsitiktinai pasitelkia Gāyatrī *mantrą* (*dhīmahi*). Gāyatrī *mantra* skirta dvasiškai pažengusiems žmonėms. Sėkmingai kartodamas Gāyatrī *mantrą*, žmogus suvokia transcendentinę Viešpaties didybę. Norint sėkmingai kartoti Gāyatrī *mantrą* ir transcendentiškai pažinti Viešpatį, Jo vardą, šlovę, bruožus ir t.t., reikia įgyti brahmaniškų ypatybių, t.y. gyventi visiškoje dorybėje.

„Śrīmad-Bhāgavatam“ – tai knyga, pasakojanti apie Viešpaties *svarūpą*, kurią apreiškia Jo vidinė energija. Vidinė energija skiriasi nuo išorinės, kuri suteikia išraišką jutimais patiriamam kosminiam pasauliui. Šioje *ślokoje* Śrīla Vyāsadeva aiškiai skiria šias dvi energijas. Śrī Vyāsadeva sako, kad vidinė apreikštoji energija yra reali, o išorinė apreikštoji energija, materiali būtis – laikina ir iliuziška, tarsi miražas dykumoje. Miražo vanduo nerealus, o tik regimas. Realus vanduo egzistuoja kitur. Apreikštasis kosminis pasaulis tik atrodo realus. Iš tikrųjų jis tėra realaus dvasinio pasaulio šešėlis. Absoliuti Tiesa yra dvasiniame danguje, o ne materialiame, kur kiekviena tiesa yra santykinė, t.y. kiekviena tiesa čia yra priklausoma nuo kitos tiesos. Kosminis pasaulis gimsta sąveikaujant trims gamtos *guṇoms*. Šis laikinas pasaulis sukurtas taip, kad visiškai susipainiojusioms sąlygotoms sieloms (kurios įsikūnija įvairiausiomis gyvybės formomis, tarp jų vyriausiais pusdieviais Brahma, Indra, Candra ir kt.) iliuzija atrodytų kaip tikrovė. Iš tikrųjų mus supantis pasaulis nerealus, tačiau mums jis atrodo realus, nes egzistuoja tikroji, dvasinio pasaulio realybė, kur Dievo Asmuo per amžius gyvena su visa Savo transcendentine aplinka.

Inžinierius, vadovaujantis sudėtingo objekto statybai, pats tiesiogiai statybininko darbo neatlieka, tačiau jis pažįsta kiekvieną objekto kampelį, nes vadovauja visiems darbams. Objektą jis pažįsta tiesiogiai ir netiesiogiai. Analogiškai ir Dievo Asmeniui – vyriausiam šio kosminio pasaulio inžinieriui pažįstamas kiekvienas jo kampelis, nors tiesiogiai jo reikalus

tvarko pusdieviai. Visi materialiame pasaulyje, nuo Brahmos iki menkiausios skruzdės, yra priklausomi. Visur jaučiama Dievo ranka. Iš Jo kyla visi materialūs pradmenys ir visos dvasinės kibirkštys. Viskas, kas šiame pasaulyje sukuriama, tėra materialios ir dvasinės energijų sąveikos rezultatas. Šios energijos sklinda iš Absoliučios Tiesos, Dievo Asmens Śrī Kṛṣṇos. Sumaišęs vandenilį su deguonimi laboratorinio bandymo metu chemikas gauna vandenį. Bet iš tikrųjų gyvosios būtybės darbui laboratorijoje vadovauja Aukščiausiasis Viešpats. Jis Pats parūpina ir visas reikalingas medžiagas. Viešpats tiesiogiai ir netiesiogiai pažįsta viską iki mažiausių smulkmenų. Maža to, Jis yra visiškai nepriklausomas. Jis lyginamas su aukso gysla, o įvairiausi kosminio pasaulio kūriniai – su aukso dirbiniais: žiedais, vėriniais ir t.t. Aukso žiedas ar aukso vėrinys kokybiškai tapatūs aukso gyslai, bet kiekybės atžvilgiu jie nėra lygiaverčiai. Todėl Absoliučiai Tiesai vienu metu būdinga ir vienovė, ir skirtybė. Neegzistuoja nieko, kas būtų visiškai tapatinga Absoliučiai Tiesai, ir sykiu nėra nieko, kas būtų visiškai nuo Jos nepriklausoma.

Visos sąlygotos sielos, nuo visatos inžinieriaus Brahmos iki menkiausios skruzdės, geba kurti, tačiau nė viena iš jų nėra visiškai nepriklausoma nuo Aukščiausiojo Viešpaties. Materialistas labai klysta manydamas, kad jis yra vienintelis kūrėjas. Taip manyti yra *māyā*, iliuzija. Žinių skurdas trukdo materialistui pažvelgti toliau, negu leidžia jo netobulos juslės, todėl jis mano, kad materija įgauna egzistuojančias formas pati savaime, nedalyvaujant aukščiausiajam protui. Tai Śrīla Vyāsadeva paneigia šioje *ślokoje*: „Kadangi tobula visuma, Absoliuti Tiesa, yra visa ko šaltinis, nėra nieko, kas egzistuotų atskirai nuo Absoliučios Tiesos kūno.“ Kad ir kas atsitiktų kūnui, jo šeimininkas tučtuojau apie tai sužino. Kūrinija – tai absoliučiosios visumos kūnas, todėl Absoliutui tiesiogiai ir netiesiogiai žinoma viskas, kas vyksta kūrinijoje.

Śruti-mantroje taip pat sakoma, kad absoliuti visuma, Brahmanas, yra pirminis visa ko šaltinis. Iš Jo viskas kyla, Juo viskas remiasi ir galų gale į Jį viskas sugrįžta. Toks gamtos dėsnis. Tą patį patvirtina *smṛti-mantra*. Pasakyta, kad šaltinis, iš kurio Brahmos amžiaus pradžioje viskas randasi ir į kurį jo pabaigoje viskas grįžta, yra Absoliuti Tiesa, Brahmanas. Mokslininkai materialistai įsitikinę, kad pirminis planetų sistemos šaltinis yra Saulė, bet jie nesugeba paaiškinti, iš kur atsirado pati Saulė. Šis posmas paaiškina, iš kur viskas kilo. Pasak Vedų raštų, Brahmā, kurį galima palyginti su saule, nėra pirminis kūrėjas. *Ślokoje* pasakyta, kad Vedų mokslą Brahmā išgirdo iš Dievo Asmens lūpų. Kitas prieštaraus sakydamas, kad Brahmos – pirmosios gyvosios būtybės, niekas negalėjęs įkvėpti, nes be jo niekas kitas neegzistavo. Tačiau čia pasakyta, kad tai Aukščiausiasis

Viešpats įkvėpęs Brahmą atlikti antrinio kūrėjo funkcijas. Taigi aukščiausias protas, visų kūrinių pagrindas, yra Absoliutus Dievas – Śrī Kṛṣṇa. „Bhagavad-gītoje“ Viešpats Śrī Kṛṣṇa sako vienas valdąs kūrybinę energiją *prakṛti*, kuri yra materijos visybė. Todėl Śrī Vyāsadeva garbina ne Brahmą, o Aukščiausiąjį Viešpatį, vadovaujantį Brahmos kuriamajai veiklai. Šioje *ślokoje* ypač svarbūs žodžiai *abhijñaḥ* ir *svarāṭ*. Šie du žodžiai Aukščiausiąjį Viešpatį išskiria iš visų kitų gyvųjų būtybių tarpo. Jokia kita gyvoji būtybė nėra nei *abhijñaḥ*, nei *svarāṭ*, – kitais žodžiais, nė viena iš jų nėra nei visa žinanti, nei visiškai nuo nieko nepriklausoma. Net Brahmā tam, kad galėtų kurti, turi medituoti Aukščiausiąjį Viešpatį. Ką jau kalbėti apie didžiuosius mokslo vyrus, pavyzdžiui, Einšteiną! Tokio lygio mokslininko protas, be abejonių, nėra žmogaus sukurtas. Tai neįkandamas uždavinys mokslininkams, o juo labiau kvailiems ateistams, kurie neigia Viešpaties viršenybę. Net *māyāvādžiai* impersonalistai, raminantys save iliuzijomis apie susiliejimą su Viešpačiu, nėra nei *abhijñaḥ*, nei *svarāṭ*. Trokšdami įgyti žinių, kurios būtinos norint susilieti su Viešpačiu, impersonalistai turi daug ko atsižadėti. Tačiau galų gale jie tampa priklausomi nuo kokio nors turtingo savo mokinio, kuris duoda jiems pinigų statyti vienuolynus bei šventyklas. Ateistai Rāvaṇa, Hiraṇyakaśipu ir į juos panašūs, prieš mesdami iššūkį Viešpačiui, Jo aukščiausiajai valdžiai, turėjo atlikti nepaprastus asketiškus žygius. Tačiau galų gale, kai Viešpats pasirodė jiems negailestingos mirties pavidalu, tapo aišku, kad jie bejėgiai ir negali išsigelbėti. Tas pat pasakytina ir apie mūsų dienų ateistus, drįstančius niekinti visagalį Viešpatį. Istorija kartojasi, ir jų laukia ta pati lemtis. Kai tik žmonės ima ignoruoti Viešpaties valdžią, gamta ir jos dėsniai juos baudžia. Tai patvirtina ir garsusis „Bhagavad-gītos“ posmas: *yadā yadā hi dharmasya glāniḥ* – „O Arjuna, kai tik *dharmą* ištinka nuosmukis ir vis labiau įsiviešpatauja *adharma*, nužengiu Aš Pats“ (BG 4.7).

Visos *śruti-mantros* patvirtina, kad Aukščiausiasis Viešpats yra visų tobuliausias. *Śruti-mantrose* pasakyta, kad metęs žvilgsnį į materiją visų tobuliausias Viešpats sukūrė gyvąsias esybes. Gyvosios esybės yra neatsiejamos Viešpaties dalelės. Jis apvaisina bekraštę materialią kūriniją dvasios kibirkščių sėklomis. Taip išjudinamos kūrimo energijos ir gimsta daugybė įstabių kūrinių. Ateistas abejos, kad Dievas kuo nors pranašesnis už laikrodininką, tačiau Dievas, žinoma, yra pranašesnis, nes Jis gali sukurti porinius – vyriškus ir moteriškus mechanizmus, kurie jau be tolesnio Dievo įsikišimo pajėgūs gaminti daugybę savo analogų. Jei žmogui pavyktų sukurti seriją mechanizmų, galinčių savarankiškai replikuoti kitus mechanizmus, savo intelektu jis priartėtų prie Dievo. Tačiau tai neįmanoma, nes kiekvieną mechanizmą būtina kam nors aptarnauti. Todėl nėra tobulesnio už

Dievą kūrėjo. Vienas Dievo vardų – *asamaurdhva*. Jis reiškia, kad niekas Dievui neprilygsta ir nėra už Jį pranašesnis. Tas, kuriam niekas neprilygsta ir kurio niekas nepranoksta, vadinasi *paraṁ satyam*, Aukščiausioji Tiesa. Tai liudija *śruti-mantros*. Pasakyta, kad prieš materialios visatos sukūrimą egzistavo tiktai Viešpats, visų mūsų valdovas. Tai Jis perdavė Brahmai Vedų mokslą ir Jam turime būti visiškai paklusnūs. Kas nori ištrūkti iš materijos pinklių, tas turi Jam atsiduoti. Taip teigia ir „Bhagavad-gītā“.

Neatsidavę Aukščiausiojo Viešpaties lotosinėms pėdoms, neišvengiamai paklysime. „Bhagavad-gītā“ teigia, kad *mahātma*, didžia siela, išmintingasis tegali tapti atsidavęs Kṛṣṇos lotosinėms pėdoms ir įsisąmoninęs, kad Kṛṣṇa yra visų priežasčių priežastis, kaip kad tvirtina „Bhagavad-gītā“. Tačiau didžių sielų reta. Tiktai *mahātmos* supranta, kad Aukščiausiasis Viešpats – pirmapradė visų kūrinių priežastis. Jis yra *parama* – aukščiausioji tiesa, kadangi visos kitos tiesos priklausomos nuo Jo. Jis žino viską ir iliuzija Jam neegzistuoja.

Kai kurie *māyāvādos* krypties mokslininkai įrodinėja, kad Śrī Vyāsadeva nėra „Śrīmad-Bhāgavatam“ autorius, o kai kurie iš jų teigia, kad šią knygą netolimoje praeityje parašęs kažkoks Vopadeva. Norėdamas paneigti šiuos kvailus įrodinėjimus, Śrī Śrīdhara Svāmis atkreipia dėmesį į tai, kad nuorodų į „Bhāgavatam“ esama daugelyje pačių seniausiųjų *Purāṇų.* Pirmoji „Bhāgavatam“ *śloka* prasideda Gāyatrī *mantra*. Apie tai yra nuorodų seniausioje iš *Purāṇų* – „Matsya Purāṇoje“. Šioje *Purāṇoje* su užuomina į Gāyatrī *mantrą* iš „Bhāgavatam“ pasakyta, kad egzistuoja toks šventraštis, kuriame yra daug pamokančių istorijų, naudingų dvasiniame gyvenime, ir jis prasideda Gāyatrī *mantra*. Taip pat jame pasakojama istorija apie Vṛtrāsurą. Kiekvienas, mėnulio pilnaties dieną padovanojęs šį didį kūrinį, pasieks gyvenimo tobulumą – sugrįš pas Dievą. „Bhāgavatam“ mini ir kitos *Purāṇos,* kuriose aiškiai pasakyta, kad visą šį kūrinį sudaro dvylika giesmių, kuriose yra aštuoniolika tūkstančių *ślokų*. „Padma Purāṇa“ perpasakoja Gautamos ir Mahārājos Ambarīṣos pokalbį, kurio metu taip pat užsimenama apie „Bhāgavatam“. Gautama patarė karaliui reguliariai skaityti „Śrīmad-Bhāgavatam“, jei jis norįs išsivaduoti iš materijos nelaisvės. Taigi abejoti „Bhāgavatam“ autoritetu nėra pagrindo. Per pastaruosius penkis šimtmečius daugelis mokytų raštų žinovų ir *ācāryų*: Jīva Gosvāmis, Sanātana Gosvāmis, Viśvanātha Cakravartis, Vallabhācārya ir daug kitų pripažintų mokslo vyrų, gyvenusių jau po Viešpaties Caitanyos – parašė išsamius „Bhāgavatam“ komentarus. Tam, kuris rimtai studijuoja „Bhāgavatam“, būtų labai naudinga su jais susipažinti, jei jis nori patirti didesnį malonumą skaitydamas šį transcendentinį kūrinį.

Antai Śrīla Viśvanātha Cakravartis Ṭhākura nagrinėja pirminę, grynojo

sekso psichologiją (*ādi-rasa*), kuriai visiškai svetimas žemiškasis apsvaigimas. *Lytinis gyvenimas yra visos materialios kūrinijos variklis.* Šiuolaikinėje civilizacijoje lytinis gyvenimas – tai ašis, apie kurią sukasi visa žmogaus veikla. Visur aplink viešpatauja seksas. Todėl jis nėra tik regimybė. Jo realumą galima patirti dvasiniame pasaulyje. Materialus seksas – tai iškreiptas pirminės realybės atspindys. Pirminė realybė yra Absoliučios Tiesos bruožas, todėl Absoliuti Tiesa negali būti beasmenė. Neįmanoma, neturint asmenybės bruožų, gyventi gryną lytinį gyvenimą. Todėl beatodairiškai teigdami aukščiausios tiesos impersonalumą, filosofai impersonalistai netiesiogiai skatina užsiiminėti bjauriu žemiškuoju seksu. Nieko nežinodami apie tikrąją, dvasinę sekso formą, iškreiptą materialų seksą žmonės pavertė viso savo gyvenimo tikslu. Seksas nesveikoje materialioje būsenoje skiriasi nuo dvasinio lytinio gyvenimo.

Jei skaitytojas nebus iš anksto priešiškai nusiteikęs, „Śrīmad-Bhāgavatam“ padės jam palengva pasiekti aukščiausiąją transcendentinio tobulumo pakopą. Ji įgalins skaitytoją iškilti virš trijų rūšių materialios veiklos, kurią rekomenduoja Vedų posmai: karminės veiklos, abstrakčių filosofinių apmąstymų bei funkcinių dievybių garbinimo.

2 TEKSTAS

धर्मः प्रोज्झितकैतवोऽत्र परमो निर्मत्सराणां सतां
वेद्यं वास्तवमत्र वस्तु शिवदं तापत्रयोन्मूलनम् ।
श्रीमद्भागवते महामुनिकृते किं वा परैरीश्वरः
सद्यो हृद्यवरुध्यतेऽत्र कृतिभिः शुश्रूषुभिस्तत्क्षणात् ॥ २ ॥

dharmaḥ projjhita-kaitavo 'tra paramo nirmatsarāṇāṁ satāṁ
vedyaṁ vāstavam atra vastu śivadaṁ tāpa-trayonmūlanam
śrīmad-bhāgavate mahā-muni-kṛte kiṁ vā parair īśvaraḥ
sadyo hṛdy avarudhyate 'tra kṛtibhiḥ śuśrūṣubhis tat-kṣaṇāt

dharmaḥ – religingumas; *projjhita* – visiškai atmestas; *kaitavaḥ* – suteptas karminių siekių; *atra* – čia; *paramaḥ* – aukščiausia; *nirmatsarāṇām* – visiškai tyros širdies; *satām* – bhaktams; *vedyam* – suvokiama; *vāstavam* – faktinė; *atra* – čia; *vastu* – tikrovė; *śivadam* – gerovei; *tāpa-traya* – trejopas kančias; *unmūlanam* – su šaknimis išraunanti; *śrīmat* – puikioji; *bhāgavate* – „Bhāgavata Purāṇa“; *mahā-muni* – didysis išminčius (Vyāsadeva); *kṛte* – sudėjo; *kim* – kam; *vā* – reikia; *paraiḥ* – kitų; *īśvaraḥ* – Aukščiausiasis Viešpats; *sadyaḥ* – išsyk; *hṛdi* – širdyje; *avarudhyate* – įsitvirtina;

atra – čia; *kṛtibhiḥ* – doringų žmonių; *śuśrūṣubhiḥ* – ugdant; *tat-kṣaṇāt* – nedelsiant.

Be atodairos atmesdama bet kokią religinę veiklą, atliekamą iš materialių paskatų, „Bhāgavata Purāṇa“ skelbia aukščiausiąją tiesą, tesuvokiamą visiškai skaisčios širdies bhaktams. Aukščiausioji tiesa – tai tikrovė, kuri visų mūsų labui yra skirtinga nuo iliuzijos. Ši tiesa iš šaknų pakerta trejopas kančias. Dievą pažinti pakanka puikiosios „Bhāgavatam“, kurią sudėjo (dvasinę brandą pasiekęs) didysis išminčius Vyāsadeva. Ar būtini kiti šventraščiai? Tereikia žmogui įdėmiai ir nuolankiai klausytis, ką skelbia „Bhāgavatam“, ir tokiu būdu gautos žinios išsyk įtvirtina Aukščiausiąjį Viešpatį jo širdyje.

Komentaras: Religiją sudaro keturi pagrindiniai elementai: doringa veikla, ekonomikos plėtra, jutiminių poreikių tenkinimas ir pagaliau išsivadavimas iš materijos nelaisvės. Gyvenimas be religijos – tai laukinis būvis. Žmogaus gyvenimas prasideda religija. Valgyti, miegoti, baimintis ir daugintis – tai keturi gyvuliškos egzistencijos principai. Jie galioja tiek gyvūnams, tiek žmonėms. Tuo tarpu religija – tai išimtinai žmogaus veiklos sfera. Be religijos žmogus prilygsta gyvuliui. Todėl visuomenėje išpažįstama vienokios ar kitokios formos religija, kuri kreipia žmogų į savęs pažinimą ir ryškina amžiną žmogaus ryšį su Dievu.

Žemesnėse civilizacijos raidos pakopose nuolat varžomasi dėl teisės viešpatauti materialioje gamtoje, arba, kitaip sakant, vyksta nuolatinės grumtynės savo juslėms patenkinti. Toks sąmonės kryptingumas paskatina žmogų atsigręžti į religiją. Trokšdamas materialių gėrybių, jis atlieka doringus darbus ar religines apeigas. Bet jei jas galima įgyti kitais būdais, apie tokią „religiją“ užmirštama. Tokia yra šiuolaikinės civilizacijos padėtis: dabar, kai klesti ekonomika, žmonės mažai tesirūpina religija. Bažnyčios, mečetės ir šventyklos mūsų dienomis beveik visai ištuštėjo. Žmones labiau domina gamyklos, parduotuvės ir kino teatrai, o ne jų protėvių pastatyti maldos namai. Iš esmės tai įrodymas, jog religija praktikuojama dėl ekonominės naudos, kuri reikalinga juslėms patenkinti. Dažnai vaikydamasis juslinių malonumų ir nesėkmę patyręs žmogus panori išsigelbėti ir bando susilieti su Aukščiausiuoju Viešpačiu. Taigi iš tikrųjų visa tai tėra skirtingos juslinių malonumų formos.

Vedos nurodo nuostatas, reguliuojančias minėtąsias keturias veiklos rūšis. Tai padeda išvengti nereikalingų grumtynių tenkinant jutiminius poreikius. Tačiau „Śrīmad-Bhāgavatam“ yra aukščiau bet kurios veiklos, skirtos juslėms patenkinti. Šis grynai transcendentinis kūrinys suvokiamas tiktai tyriems Viešpaties bhaktams, kurie nedalyvauja juslių tenkinimo

grumtynėse. Materialiame pasaulyje tarp gyvūnų, tarp žmonių, tarp bendruomenių ir tarp tautų niekada nesiliauja nuožmios grumtynės. Tačiau Viešpaties bhaktai yra aukščiau to. Bhaktai nelenktyniauja su materialistais, nes eina atgal pas Dievą – į amžiną ir palaimingą gyvenimą. Atsidavę Viešpačiui transcendentalistai niekam nejaučia materialaus pavydo, jų širdys skaisčios. Materialiame pasaulyje visi vienas kitam pavydi, todėl vyksta lenktynės. Tačiau transcendentalūs Viešpaties bhaktai ne tik kad neturi materialaus pavydo, bet linki visiems gera ir stengiasi sukurti dievocentrinę visuomenę, kurioje nėra vietos grumtynėms. Šiuolaikinės socialistinės visuomenės, kurioje nebūtų konkurencijos, koncepcija yra dirbtinė, nes socialistinėje valstybėje kovojama dėl diktatoriaus posto. Vedų požiūriu, juslių tenkinimas yra materialaus gyvenimo pagrindas, ir tai įrodo kasdienis žmogaus gyvenimas. Vedos rekomenduoja tris kelius: 1) atlikti karminę veiklą ir pasikelti į geresnes planetas, 2) garbinti įvairius pusdievius ir patekti į jų valdomas planetas, ir 3) pažinti Absoliučią Tiesą, Jos beasmenį aspektą, ir susilieti su Ja.

Beasmenis aspektas nėra galutinė Absoliučios Tiesos išraiška. Aukščiau jo yra Paramātmos aspektas, o Paramātmos aspektą pranoksta asmeninis Absoliučios Tiesos aspektas – Bhagavānas. „Śrīmad-Bhāgavatam“ pateikia žinių apie Absoliučią Tiesą Jos asmeniniu aspektu. „Śrīmad-Bhāgavatam“ pranoksta impersonalistų kūrinius, Vedų raštų *jñāna-kāṇḍos* skyrių ir net kūrinius, priklausančius Vedų *karma-kāṇḍos* bei *upāsanā-kāṇḍos* skyriams, kadangi pataria garbinti Aukščiausiąjį Dievo Asmenį – Viešpatį Śrī Kṛṣṇą. *Karma-kāṇḍoje* varžomasi dėl teisės patekti į dangaus planetas, kur prieinami didesni jusliniai malonumai. Panašios varžytuvės vyksta *jñāna-kāṇḍoje* ir *upāsanā-kāṇḍoje*, tuo tarpu „Śrīmad-Bhāgavatam“ yra aukščiau to, nes jos tikslas – Aukščiausioji Tiesa, substancija, visų kategorijų pirminė priežastis. „Śrīmad-Bhāgavatam“ įgalina pažinti ir pačią substanciją, ir jos kategorijas. Substancija – tai Absoliuti Tiesa, Aukščiausiasis Viešpats, o visos emanacijos yra nuo Jo priklausomos energijos formos.

Niekas neegzistuoja atskirai nuo substancijos, tačiau energijos skiriasi nuo substancijos. Ši idėja nėra prieštaringa. „Śrīmad-Bhāgavatam“ išsamiai paaiškina šią vienalaikės vienovės ir skirtybės filosofinę doktriną, kurią skelbia „Vedānta-sūtra“, prasidedanti „*janmādy asya*“ *sūtra*.

Samprata apie tai, kad Viešpaties energija vienu sykiu sudaro su Juo vienovę ir skirtybę, yra atsakymas spekuliatyviems mąstytojams, įrodinėjantiems energiją esant Absoliutu. Jos teisingumą suvokęs žmogus mato monizmo ir dualizmo koncepcijų netobulumą. Pasiekęs transcendentinį sąmoningumą, pagrįstą vienalaikės vienovės ir skirtybės koncepcija, jis išsyk tampa laisvas nuo trejopų kančių. Trejopos kančios – tai kančios,

kurias sukelia: 1) kūnas ir protas, 2) kitos gyvosios būtybės, 3) nuo mūsų valios nepriklausomos stichinės nelaimės. „Śrīmad-Bhāgavatam“ pradžioje bhaktas sako atsiduodąs Absoliutaus Asmens valiai. Bhaktas puikiausiai suvokia savo vienovę su Absoliutu ir kartu žino, kad yra amžinas Absoliuto tarnas. Besivadovaujantis materialia būties samprata žmogus įsivaizduoja esąs jį supančio pasaulio viešpats, todėl amžinai kenčia trejopas gyvenimo kančias. Tačiau kai tik jis suvokia, kad yra transcendentinis tarnas, jis išsyk išsivaduoja iš visų kančių. Tol, kol gyvoji esybė stengiasi būti materialios gamtos viešpačiu, ji negali tarnauti Aukščiausiajam. Viešpačiui tarnaujama turint gryną sąmonę, t.y. suvokiant savo dvasinę tapatybę. Tokios tarnystės dėka žmogus tučtuojau išsivaduoja iš materialių kančių.

Be to, „Śrīmad-Bhāgavatam“ yra „Vedānta-sūtros“ komentaras, kurio autorius – pats Śrī Vyāsadeva. Šį kūrinį jis parašė Nārados malone, pasiekęs dvasios brandą. Śrī Vyāsadeva – tai įgalinta Dievo Asmens Nārāyaṇos inkarnacija, todėl jo autoritetas neabejotinas. Śrī Vyāsadeva parašė ir visus kitus Vedų raštus, tačiau pats labiausiai rekomenduoja studijuoti „Śrīmad-Bhāgavatam“. Kitos *Purāṇos* kalba apie įvairius būdus pusdieviams garbinti, tuo tarpu „Bhāgavatam“ visas dėmesys sutelkiamas išimtinai į Aukščiausiąjį Viešpatį. Aukščiausiasis Viešpats – tai visas kūnas, o pusdieviai yra įvairios to kūno dalys. Vadinasi, tam, kuris garbina Aukščiausiąjį Viešpatį, nėra reikalo garbinti pusdievius. Aukščiausiasis Viešpats išsyk įsitvirtina bhakto širdyje. Viešpats Caitanya Mahāprabhu vadino „Śrīmad-Bhāgavatam“ nepriekaištingąja *Purāṇa* ir vertino ją labiau už kitas *Purāṇas.*

Geriausias būdas suvokti transcendentinę „Bhāgavatam“ žinią – nuolankiai jos klausytis. Arogantiškumas, perdėtas pasitikėjimas savimi nepadės jos suprasti. Šioje *ślokoje* pavartotas vienas žodis, kuris padės mums geriau suprasti „Śrīmad-Bhāgavatam“. Tai žodis *śuśrūṣu*. Jis reiškia, kad reikia norėti išgirsti transcendentinę „Bhāgavatam“ žinią. Pirmoji ir būtina sąlyga – nuoširdus noras išgirsti.

Žmonės, nuo kurių nusigręžė sėkmė, visiškai nerodo jokio noro klausytis „Śrīmad-Bhāgavatam“. Metodas paprastas, tačiau taikyti jį sudėtinga. Nelaimingieji negaili laiko tuštiems postringavimams socialinėmis ir politinėmis temomis, bet kai bhaktai juos kviečia kartu pasiklausyti „Śrīmad-Bhāgavatam“, laiko ūmai pristinga. Žmonės, besiverčiantys „Bhāgavatam“ skaitymu, dažnai nieko nelaukdami skuba nagrinėti pasakojimus apie slaptingiausius transcendentinius Aukščiausiojo Viešpaties žaidimus ir traktuoja juos kaip sekso literatūrą. „Śrīmad-Bhāgavatam“ reikia klausytis nuo pradžios. „Klausytis „Śrīmad-Bhāgavatam“ tegali žmogus, atlikęs daugybę dievotų darbų,“ – sakoma šioje *ślokoje* apie tuos, kurie gali suprasti šio kūrinio prasmę. Išmintingą ir blaiviai mąstantį žmogų didis išminčius

Vyāsadeva patikina, kad klausydamasis „Śrīmad-Bhāgavatam“ jis tiesiogiai patirs Aukščiausiąjį Asmenį. Tereikia žmogui panorėti išgirsti „Bhāgavatam“ žinią, ir jis gali išsyk iškilti iki *paramahaṁsos* lygio, aplenkdamas daugelį kitų Vedose nurodytų dvasinio tobulėjimo pakopų.

3 TEKSTAS

निगमकल्पतरोर्गलितं फलं
शुकमुखादमृतद्रवसंयुतम् ।
पिबत भागवतं रसमालयं
मुहुरहो रसिका भुवि भावुकाः ॥ ३ ॥

nigama-kalpa-taror galitaṁ phalaṁ
śuka-mukhād amṛta-drava-saṁyutam
pibata bhāgavataṁ rasam ālayaṁ
muhur aho rasikā bhuvi bhāvukāḥ

nigama – Vedų raštai; *kalpa-taroḥ* – troškimų medžio; *galitam* – visiškai sunokęs; *phalam* – vaisius; *śuka* – Šrīlos Šukadevos Gosvāmio, kuris pirmasis perteikė „Šrīmad-Bhāgavatam“; *mukhāt* – iš lūpų; *amṛta* – nektaras; *drava* – ne per tirštas ir švelnus, todėl lengvai nuryjamas; *saṁyutam* – visapusiškai tobulas; *pibata* – paskanaukite jo; *bhāgavatam* – knygos apie amžiną ryšį su Dievu; *rasam* – sultys (tai, kas teikia skonį); *ālayam* – iki išsivadavimo ar net išsivadavus; *muhuḥ* – visada; *aho* – o; *rasikāḥ* – tobulai pažinusieji *rasas; bhuvi* – žemėje; *bhāvukāḥ* – prityrusius ir mąstančius.

O išmanantys ir mąstantys žmonės, paskanaukite „Śrīmad-Bhāgavatam“ – sunokusio vaisiaus nuo visus norus patenkinančio Vedų raštų medžio. Śrī Śukadevos Gosvāmio lūpų palytėtas, šis vaisius tapo dar gardesnis, nors ir anksčiau jo nektariškos sultys viliojo visus, net išsivadavusias sielas.

Komentaras: Pirmosios dvi *ślokos* akivaizdžiai įrodo, kad „Śrīmad-Bhāgavatam“ – didi knyga, ji pasižymi transcendentinėmis ypatybėmis ir todėl pranoksta visus kitus Vedų šventraščius. Ji transcendentiška bet kokiai žemiškai veiklai ir pasaulietiniam mokslui. Šioje *ślokoje* teigiama, kad „Śrīmad-Bhāgavatam“ yra ne tik nepranokstamas šventraštis, bet ir nunokęs visų Vedų raštų vaisius. Kitaip sakant, „Śrīmad-Bhāgavatam“ yra visos Vedų išminties kvintesencija. Todėl labai svarbu klausytis kantriai ir nuo-

lankiai. Mes turime įdėmiai ir su pagarba išklausyti tai, ką mums nori pasakyti ir ko mus moko „Śrīmad-Bhāgavatam“.

Vedas lygina su troškimų medžiu, nes jose sukauptos visos žmogui reikalingos žinios. Jos gvildena klausimus, susijusius ir su žemiškų poreikių tenkinimu, ir su dvasiniu tobulėjimu. Vedose dėstomi susisteminti sociologijos, politikos, religijos, ekonomikos, karybos, medicinos, chemijos, fizikos ir metafizikos mokslų pagrindai, o taip pat pateikta informacijos, būtinos kasdieniniam žmogaus gyvenimui. Be to, jos duoda konkrečius nurodymus, kaip siekti dvasinio tobulumo. Nuosekliai dėstomos Vedų tiesos padeda gyvajai būtybei palengva pakilti iki dvasinio lygmens, o aukščiausią dvasinį tobulumą ji pasiekia suvokusi, kad Dievo Asmuo – visų dvasinių skonių, *rasų*, šaltinis.

Kiekviena gyvoji esybė – nuo materialaus pasaulio pirmagimio Brahmos iki menkos skruzdės, trokšta patirti vienokį ar kitokį jutiminio pasitenkinimo skonį. Jutiminiai malonumai įvardijami specialiu terminu *rasa*. *Rasų* būna įvairių. Apreikštieji šventraščiai vardija šias dvylika *rasų*: 1) *raudra* (pykčio), 2) *adbhuta* (nuostabos), 3) *śṛṅgāra* (santuokinės meilės), 4) *hāsya* (juoko), 5) *vīra* (riteriškoji), 6) *dayā* (malonės), 7) *dāsya* (tarnystės), 8) *sakhya* (draugystės), 9) *bhayānaka* (siaubo), 10) *bībhatsa* (šoko), 11) *śānta* (neutralioji), 12) *vātsalya* (tėvų meilės).

Visų šių *rasų* visuma vadinasi meilė. Meilė visų pirma reiškiasi garbinimu, tarnyste, draugyste, tėvų ir sutuoktinių prisirišimu. Kartais meilė reiškiasi ne šiomis penkiomis *rasomis*, o netiesiogiai – pykčiu, nuostaba, juoku, riteriškumu, baime, sukrėtimo būsena ir taip toliau. Pavyzdžiui, vyro ir moters meilės *rasa* vadinasi santuokinė meilė. Vyro ir moters meilės ryšiams nutrūkus, partneriai gali išgyventi nuostabą, pyktį, sukrėtimą ar net siaubą. Kartais dviejų žmonių meilė baigiasi siaubingomis žmogžudystės scenomis. Šios *rasos* būdingos tiek žmonių, tiek gyvūnų santykiams savo rūšies ribose. Žmogaus ir gyvūno arba žmogaus ir kokios nors kitos gyvybės rūšies atstovo *rasos* materialiame pasaulyje neįmanomos. *Rasa* būdinga tik tos pačios rūšies atstovų savitarpio santykiams, nors iš tikrųjų visos dvasinės sielos kokybės prasme tapačios Aukščiausiajam Viešpačiui. Todėl pirminė *rasa* – tai dvasinės gyvosios esybės ir dvasinės visumos, Aukščiausiojo Dievo Asmens, abipusiški savitarpio santykiai. Abipusiški dvasiniai santykiai (*rasa*) tarp gyvųjų būtybių ir Aukščiausiojo Viešpaties aukščiausią išraišką pasiekia dvasiniame pasaulyje.

Todėl visose *śruti-mantrose*, Vedų himnuose, Aukščiausiasis Dievo Asmuo vadinamas „pirminiu visų *rasų* šaltiniu“. Bendraudama su Aukščiausiuoju Viešpačiu, kaip jai diktuoja prigimtinė *rasa*, gyvoji būtybė būna iš tikrųjų laiminga.

Śruti-mantros nurodo, kad kiekvienai gyvajai būtybei būdinga tam tikra prigimtinė santykių su Dievo Asmeniu *rasa*. Ši pirminė *rasa* iki galo teatsiskleidžia išsivadavus. Materialiame pasaulyje *rasa* esti iškreipta ir laikina. Todėl materialaus pasaulio *rasos* dažnai reiškiasi materialiomis *raudros* (pykčio) ir kitomis analogiškomis formomis.

Todėl žmogus, gerai pažįstąs *rasas*, kurios yra bet kokios veiklos variklis, gali atskirti iškreiptas pirminių *rasų* apraiškas materialiame pasaulyje. Moksliškai mąstantis žmogus trokšta patirti tikrą, dvasinę *rasą*. Iš pradžių jis nori susilieti su Aukščiausiuoju. Taigi menkesnės nuovokos transcendentalistai, nieko neišmanydami apie *rasas*, negali ištrūkti iš koncepcijos apie susiliejimą su dvasine visuma nelaisvės.

Šioje *ślokoje* aiškiai pasakyta, kad dvasinę *rasą*, kuri teikia džiaugsmą net pasiekusiems išsivadavimo būvį, galima patirti ir klausantis „Śrīmad-Bhāgavatam“, nes šis kūrinys yra prinokęs Vedų išminties vaisius. Nuolankiai klausantis šio transcendentinio kūrinio, patenkinami slapčiausi mūsų širdies troškimai. Bet reikia būti apdairiems ir klausytis iš patikimo šaltinio. „Śrīmad-Bhāgavatam“ kilmės šaltinis yra visiškai aiškus: šį kūrinį iš dvasinio pasaulio atnešė Nārada Munis ir perdavė savo mokiniui Śrī Vyāsadevai. Śrī Vyāsadeva savo ruožtu „Śrīmad-Bhāgavatam“ žinią perteikė sūnui Śrīlai Śukadevai Gosvāmiui, o Śrīla Śukadeva Gosvāmis – Mahārājai Parīkṣitui, belikus vos septynioms dienoms iki jo mirties. Śrīla Śukadeva Gosvāmis nuo pat gimimo buvo išsivadavusi siela. Jis buvo išvaduotas dar motinos įsčiose ir po gimimo neišėjo jokių dvasinių mokslų. Ką tik pasaulį išvydęs žmogus ir materialia, ir dvasine prasme yra bejėgis. Tačiau Śrī Śukadevai Gosvāmiui nereikėjo išeiti laipsniško dvasinio tobulėjimo kelio, nes jis buvo visiškai išsivadavusi siela. Nors jis buvo visiškai išsivadavęs ir pasiekęs transcendenciją, t.y. iškilęs virš trijų materijos *guṇų*, jį sužavėjo transcendentinė *rasa* Aukščiausiojo Dievo Asmens, kurį šlovina išsivadavusios sielos, giedančios Vedų himnus. Išsivadavusioms sieloms Aukščiausiojo Viešpaties žaidimai yra patrauklesni negu pasauliečiams. Savaime suprantama, Viešpats negali būti beasmenis, nes patirti abipusišką transcendentinę *rasą* tegalima su asmenybe.

„Śrīmad-Bhāgavatam“ pasakoja apie transcendentinius Viešpaties žaidimus. Jos autorius Śrīla Śukadeva Gosvāmis labai nuosekliai dėsto medžiagą, todėl „Śrīmad-Bhāgavatam“ įdomi įvairiems žmonėms: ir siekiantiems išsivaduoti, ir tiems, kurie nori susilieti su aukščiausiąja visybe.

Sanskrito žodis *śuka* reiškia „papūga“. Prakąstas raudono papūgos snapo, nunokęs vaisius tampa dar saldesnis. O nunokęs Vedų išminties vaisius nusprūdo nuo Śrīlos Śukadevos Gosvāmio lūpų. Su papūga Śukadeva lyginamas ne todėl, kad jis žodis žodin atkartojo iš savo mokyto tėvo išgirstą

„Bhāgavatam“, bet todėl, kad pateikė šį kūrinį patrauklia visų kategorijų žmonėms forma.

Śrīla Śukadeva Gosvāmis pateikė „Śrīmad-Bhāgavatam“ taip, kad nuoširdus ir nuolankus klausytojas iškart gali pajusti jos nuostabų transcendentinį skonį, tokį nepanašų į iškreiptus materialaus pasaulio skonius. Šis nunokęs vaisius nenukrito iš aukščiausios Kṛṣṇalokos planetos netikėtai. Priešingai, jis saugiai atkeliavo iki mūsų, labai rūpestingai perduodamas mokinių seka. Nedidelio proto žmonės, kurie nepriklauso mokinių sekai, daro nedovanotiną klaidą, mėgindami pažinti pačią aukščiausią transcendentinę *rasą – rāsos* šokį – savarankiškai, nesekdami Śukadevos Gosvāmio nurodymais, kurie leidžia nuosekliai, atsižvelgiant į transcendentinio tobulėjimo pakopas, susipažinti su šiuo vaisiumi. Reikia nepritrūkti išminties ir suprasti „Śrīmad-Bhāgavatam“ didybę atkreipus dėmesį į tai, kaip atsargiai su ja elgėsi tokia išskirtinė asmenybė, kaip Śukadeva Gosvāmis. *Bhāgavatos* mokyklos mokinių sekos principas reikalauja, kad ir ateityje bandyti suvokti „Śrīmad-Bhāgavatam“ derėtų klausantis tikro Śrīlos Śukadevos Gosvāmio atstovo. Profesionalas, kuris pelnosi skaitydamas „Bhāgavatam“, neturėdamas tam jokių teisių, tikrai nėra Śukadevos Gosvāmio atstovas. Jam terūpi viena – užsidirbti gyvenimui. Todėl reikia vengti tokių skaitovų-profesionalų paskaitų. Dažniausiai jie iškart imasi skaityti ir komentuoti slaptingiausią kūrinio dalį, atidėdami į šalį laipsnišką šios sudėtingos temos suvokimo procesą. Jie skuba kalbėti apie *rāsos* šokį, kurį neišmanėliai supranta visiškai neteisingai. Vieni jį laiko amoraliu, kiti mėgina užgožti jo esmę savo paikais komentarais. Jie visai nenori eiti Śrīlos Śukadevos Gosvāmio pėdomis.

Iš to, kas čia buvo pasakyta, žmogus, rimtai nagrinėjantis *rasą*, turėtų padaryti išvadą, kad „Bhāgavatam“ žinią reikia gauti iš mokinių sekos, kuri prasideda nuo Śrīlos Śukadevos Gosvāmio. Śukadeva Gosvāmis pasakoja „Bhāgavatam“ nuo pradžių, o ne laisvaviškai: jis nesiekia įtikti pasauliečiams, labai menkai ką teišmanantiems apie transcendentinį mokslą. „Śrīmad-Bhāgavatam“ perpasakojama taip atsakingai, kad klausydamasis nektariškų Śukadevos Gosvāmio ar jo *bona fide* atstovo žodžių nuoširdus ir rimtas žmogus iškart galės pasimėgauti nunokusiu Vedų išminties vaisiumi.

4 TEKSTAS

नैमिषेऽनिमिषक्षेत्रे ऋषयः शौनकादयः ।
सत्रं स्वर्गाय लोकाय सहस्रसममासत ॥ ४ ॥

naimiṣe 'nimiṣa-kṣetre ṛṣayaḥ śaunakādayaḥ
satraṁ svargāya lokāya sahasra-samam āsata

naimiṣe – Naimiṣāraṇyos miške; *animiṣa-kṣetre* – vietoje, kurią ypač mėgsta Viṣṇu (nesumerkiantis akių); *ṛṣayaḥ* – išminčiai; *śaunaka-ādayaḥ* – išminčiaus Śaunakos vadovaujami; *satram* – auką; *svargāya* – Viešpačiui, kurį šlovina danguje; *lokāya* – ir bhaktams, nuolat bendraujantiems su Viešpačiu; *sahasra* – tūkstantį; *samam* – metų; *āsata* – atnašavo.

Kartą šventoje vietoje, Naimiṣāraṇyos miške, susirinko išminčiaus Śaunakos vadovaujami didieji išminčiai didžiosios tūkstantmetės aukos, skirtos Viešpačiui ir Jo bhaktams, atnašauti.

Komentaras: Trys pirmosios *ślokos* buvo savotiška „Śrīmad-Bhāgavatam“ preliudija. Čia mes prieiname prie pagrindinės šios didžios knygos temos. Śrīlai Śukadevai Gosvāmiui papasakojus „Śrīmad-Bhāgavatam“, antrąkart ji buvo pakartota Naimiṣāraṇyos girioje.

„Vāyavīya Tantroje“ pasakyta, kad mūsų visatos kūrėjas Brahmā mintyse įsivaizdavo milžinišką ratą, kuris aprėpė visą jo kūrinį. Jo stebulė rėmėsi į vietovę žemėje, kuri vadinasi Naimiṣāraṇya. Apie Naimiṣāraṇyą yra nuorodų ir „Varāha Purāṇoje“, kur pasakyta, kad čia atliekant aukojimus silpsta demoniški žmonės. Todėl aukojimams atlikti brahmanai renkasi į Naimiṣāraṇyos mišką.

Viešpaties Viṣṇu bhaktai aukoja Jam įvairiausias aukas, norėdami taip suteikti Jam džiaugsmo. Bhaktus labiausiai vilioja tarnystė Viešpačiui, o puolusias sielas – materialaus pasaulio malonumai. „Bhagavad-gītoje“ pasakyta, kad bet koks veiksmas materialiame pasaulyje, jeigu jis atliekamas ne Viešpačiui Viṣṇu patenkinti, o kokiu kitu tikslu, dar labiau supančioja žmogų. Todėl visus veiksmus rekomenduojama atlikti kaip auką Viṣṇu ir Jo bhaktams. Taip įsigalės visuotinė taika ir gerovė.

Didiesiems išminčiams visada rūpi žmonijos gerovė, todėl išminčiai, priešakyje su Śaunaka ir kitais, susirinko čia minimoje šventoje vietoje, Naimiṣāraṇyos miške, ketindami atlikti nenutrūkstamą aukojimų ciklą. Užmaršūs žmonės nežino, koks yra tiesiausias kelias į taiką ir gerovę, tačiau išminčiams jis gerai žinomas, todėl rūpindamiesi visos žmonijos gerove jie stengiasi daryti tai, kas palaikytų taiką pasaulyje. Jie yra nuoširdžiausi gyvųjų esybių draugai; negalvodami apie savo patogumus, jie be paliovos tarnauja Viešpačiui ir daro tai visos žmonijos labui. Viešpats Viṣṇu panašus į didžiulį medį, o pusdieviai, žmonės, *siddhos, cāraṇos, vidyādharos* ir visos kitos gyvosios būtybės – į medžio šakas, šakeles bei lapus. Palais-

čius medžio šaknis, vandens savaime gauna ir visos kitos medžio dalys. Jo negauna tik nulūžusios šakos ir nukritę lapai. Laistyk nelaistęs – nulūžusios šakos ir nukritę lapai ilgainiui vis tiek sudžius. Žmonių visuomenė, atplėšta nuo Dievo Asmens, yra tarsi tokia nulūžusi šaka ar nukritę lapai. Jai niekuo negalima padėti, o kas mėgina tai padaryti, tuščiai švaisto savo jėgas ir lėšas.

Šiuolaikinė materialistinė visuomenė yra atitrūkusi nuo Aukščiausiojo Viešpaties. Todėl visi jos ateistiškų vadovų planai žlunga kiekviename žingsnyje. Tačiau jie to nemato, nes jų sąmonė miega.

Vedos nurodo, kad šiame amžiuje geriausias būdas pabusti iš miego – sutartinai giedoti šventuosius Viešpaties vardus. Kaip taikyti šį mokslinį metodą, mokė Viešpats Śrī Caitanya Mahāprabhu, ir išmintingi žmonės gali pasinaudoti Jo mokymu, kad pasiektų taiką ir gerovę. „Śrīmad-Bhāgavatam“ buvo papasakota tuo pačiu tikslu, ir apie tai toliau bus kalbama dar smulkiau.

5 TEKSTAS

त एकदा तु मुनयः प्रातर्हुतहुताग्नयः ।
सत्कृतं सूतमासीनं पप्रच्छुरिदमादरात् ॥ ५ ॥

ta ekadā tu munayaḥ prātar huta-hutāgnayaḥ
sat-kṛtaṁ sūtam āsīnaṁ papracchur idam ādarāt

te – išminčiai; *ekadā* – vieną dieną; *tu* – bet; *munayaḥ* – išminčiai; *prātaḥ* – ryte; *huta* – įkūrę; *huta-agnayaḥ* – aukuro ugnį; *sat-kṛtam* – su derama pagarba; *sūtam* – Śrī Sūtą Gosvāmį; *āsīnam* – pasodino ant; *papracchuḥ* – klausinėjo; *idam* – štai apie ką; *ādarāt* – su deramu nuolankumu.

Vieną dieną, atlikę savo rytines pareigas – įkūrę aukurą ir pasiūlę Śrīlai Sūtai Gosvāmiui garbingiausią vietą, didieji išminčiai nuolankiai ėmė jo klausinėti.

Komentaras: Rytas – geriausias laikas dvasinei veiklai. Didieji išminčiai pasiūlė „Bhāgavatam“ pasakotojui atsisėsti ant garbės pakylos, vadinamos *vyāsāsana*, Śrī Vyāsadevos sostu. Śrī Vyāsadeva – pirmasis visų žmonių dvasinis vadovas. Visi kiti dvasiniai vadovai laikomi jo atstovais. Śrī Vyāsadevai gali atstovauti tas, kuris tiksliai perteikia jo požiūrį. Śrī Vyāsadeva papasakojo „Bhāgavatam“ Śrīlai Śukadevai Gosvāmiui, o šis savo ruožtu –

Śrī Sūtai Gosvāmiui. Visi *bona fide* Śrī Vyāsadevos atstovai, priklausantys mokinių sekai, laikomi *gosvāmiais*. *Gosvāmiai* yra suvaldę visas savo jusles ir nenukrypdami į šalį eina ankstesniųjų *ācāryų* išmintu taku. Skaitydami paskaitas, jie nekomentuoja „Bhāgavatam“ kaip jiems patinka. Priešingai, savo dvasinę tarnystę jie atlieka kuo kruopščiausiai, imdami pavyzdį iš savo pirmtakų, kurie neiškraipydami perteikė jiems šią dvasinę žinią.

„Bhāgavatam“ klausytojai gali kelti klausimus kalbėtojui, idant gerai suvoktų aptariamą dalyką, tačiau nederėtų to daryti provokuojančiai. Klausinėjant reikėtų nepamiršti, kad kalbėtojas ir aptariamas dalykas yra verti didžiausios mūsų pagarbos. Taip elgtis rekomenduoja „Bhagavad-gītā“. Transcendentinių dalykų reikia mokytis nuolankiai klausantis pasitikėjimo verto kalbėtojo. Štai kodėl išminčiai kreipėsi į Sūtą Gosvāmį su didžia pagarba.

6 TEKSTAS

ऋषय ऊचुः
त्वया खलु पुराणानि सेतिहासानि चानघ ।
आख्यातान्यप्यधीतानि धर्मशास्त्राणि यान्युत ॥ ६ ॥

ṛṣaya ūcuḥ
tvayā khalu purāṇāni setihāsāni cānagha
ākhyātāny apy adhītāni dharma-śāstrāṇi yāny uta

ṛṣayaḥ – išminčiai; *ūcuḥ* – tarė; *tvayā* – tu; *khalu* – neabejotinai; *purāṇāni* – papildomus Vedų raštus su pamokančiais pasakojimais; *sa-itihāsāni* – drauge su istoriniais pasakojimais; *ca* – ir; *anagha* – atsikratęs visų ydų; *ākhyātāni* – aiškinai; *api* – nors; *adhītāni* – kaip dera skaitei; *dharma-śāstrāṇi* – šventraščius, teisingai nurodančius, kaip tobulėti; *yāni* – visa tai; *uta* – pasakyta.

Išminčiai tarė: Garbusis Sūta Gosvāmi, tu neturi ydų. Tu gerai išmanai visus šventraščius, aprašančius religinį gyvenimą, taip pat Purāṇas bei istorinius pasakojimus, nes studijavai juos tinkamo vadovo padedamas, o be to, ir pats juos aiškinai.

Komentaras: Gosvāmis, Śrī Vyāsadevos *bona fide* atstovas, negali turėti jokių ydų. Svarbiausios Kali-yugos amžiaus ydos: 1) neleistini ryšiai su

moterimis, 2) gyvūnų žudymas, 3) svaiginančių medžiagų vartojimas, 4) įvairiausi azartiniai lošimai. Tik atsikratęs visų šių ydų, *gosvāmis* gali sėstis į *vyāsāsaną*. Negalima leisti to daryti abejotinos reputacijos, minėtų ydų turinčiam žmogui. Bet atsikratyti ydų maža – reikia dar ir gerai išmanyti visus apreikštuosius šventraščius, t.y. Vedas. *Purāṇos,* kaip, beje, ir istoriniai pasakojimai – „Mahābhārata“ bei „Rāmāyaṇa“, taip pat yra Vedų dalis. *Ācārya*, *gosvāmis*, turi būti gerai susipažinęs su šiais raštais. Klausytis ir aiškinti juos daug svarbiau negu skaityti. Apreikštųjų šventraščių tiesas galima išmokti tik klausantis ir aiškinant tai, kas buvo išgirsta. Klausymasis vadinasi *śravaṇa*, o aiškinimas – *kīrtana*. Šiedu procesai (*śravaṇa* ir *kīrtana*) daro lemiamą įtaką pažangai dvasiniame gyvenime. Transcendentines žinias kitiems teisingai perteikti tegali tas, kuris išmoko jas klausydamasis visiško pasitikėjimo verto mokytojo.

7 TEKSTAS

यानि वेदविदां श्रेष्ठो भगवान् बादरायणः ।
अन्ये च मुनयः सूत परावरविदो विदुः ॥ ७ ॥

yāni veda-vidāṁ śreṣṭho bhagavān bādarāyaṇaḥ
anye ca munayaḥ sūta parāvara-vido viduḥ

yāni – visų tų; *veda-vidām* – Vedų žinovų; *śreṣṭhaḥ* – seniausias; *bhagavān* – Dievo inkarnacijos; *bādarāyaṇaḥ* – Vyāsadevos; *anye* – kitų; *ca* – ir; *munayaḥ* – išminčių; *sūta* – o Sūta Gosvāmi; *parāvara-vidaḥ* – tarp mokytų žmonių perpratęs fiziką ir metafiziką; *viduḥ* – išmanantis.

O Sūta Gosvāmi, tu – seniausias iš Vedāntos žinovų, todėl esi puikiai susipažinęs su Vyāsadevos, Dievo inkarnacijos, mokymu, kaip ir su mokymu kitų išminčių, kurie visapusiškai išmano fiziką ir metafiziką.

Komentaras: „Śrīmad-Bhāgavatam“ yra natūralus „Brahma-sūtros“, arba „Bādarāyaṇi Vedānta-sūtrų“, komentaras. Natūraliu jis vadinamas todėl, kad Vyāsadeva yra ir „Vedānta-sūtrų“, ir „Śrīmad-Bhāgavatam“ (visų Vedų raštų kvintesencijos) autorius. Be Vyāsadevos, egzistuoja dar šeši išminčiai, sukūrę savarankiškas filosofijos sistemas, tai: Gautama, Kaṇāda, Kapila, Patañjalis, Jaiminis ir Aṣṭāvakra. „Vedānta-sūtra“ skelbia nuoseklų teizmą, tuo tarpu kitos, spekuliatyviosios filosofijos sistemos iš esmės nutyli apie

aukščiausią visų priežasčių priežastį. Į *vyāsāsaną* tegali sėsti tas, kuris yra susipažinęs su visomis filosofijos sistemomis ir, nuvainikuodamas kitus mokymus, pajėgus nepriekaištingai išdėstyti teistines „Bhāgavatam“ idėjas. Śrīla Sūta Gosvāmis buvo vertas mokytojas, todėl Naimiṣāraṇyos išminčiai ir pasiūlė jam sėsti į *vyāsāsaną*. Śrīla Vyāsadeva čia pavadintas Dievo Asmeniu, nes jis yra specialių Dievo galių turinti inkarnacija.

8 TEKSTAS

वेत्थ त्वं सौम्य तत्सर्वं तत्त्वतस्तदनुग्रहात् ।
ब्रूयुः स्निग्धस्य शिष्यस्य गुरवो गुह्यमप्युत ॥ ८ ॥

vettha tvaṁ saumya tat sarvaṁ tattvatas tad-anugrahāt
brūyuḥ snigdhasya śiṣyasya guravo guhyam apy uta

vettha – gerai žinai; *tvam* – tavo prakilnybe; *saumya* – tyras, paprastas žmogus; *tat* – tomis; *sarvam* – visomis; *tattvataḥ* – iš tiesų; *tat* – jų; *anugrahāt* – per malonę; *brūyuḥ* – pasakys; *snigdhasya* – nuolankų; *śiṣyasya* – mokinį; *guravaḥ* – dvasiniai mokytojai; *guhyam* – paslaptimi; *api uta* – apdovanojo.

Tu esi nuolankus, todėl dvasiniai mokytojai apdovanojo tave visomis malonėmis, kurių yra vertas klusnus mokinys. Todėl tu gali atskleisti mums viską, ką, kaip tikras mokslininkas, iš jų išmokai.

Komentaras: Sėkmės dvasiniame gyvenime paslaptis – patenkinti dvasinį mokytoją ir tokiu būdu pelnyti jo nuoširdžiausius palaiminimus. Savo garsioje aštuonių posmų giesmėje Śrīla Viśvanātha Cakravartis Ṭhākura taip apdainuoja dvasinį mokytoją: „Pagarbiai lenkiuosi prie savo dvasinio mokytojo lotosinių pėdų. Suteikti džiaugsmo Dievo Asmeniui tegalima patenkinus dvasinį mokytoją. Kai mokytojas nepatenkintas mokiniu, mokinys negali pasiekti dvasinio tobulėjimo.“ Todėl svarbiausias reikalavimas mokiniui – būti nuolankiam ir besąlygiškai paklusti *bona fide* dvasiniam mokytojui. Śrīla Sūta Gosvāmis atitiko visus šiuos mokiniui keliamus reikalavimus, todėl išprusę ir dvasiškai tobuli jo mokytojai – tarp jų ir Śrīla Vyāsadeva, dovanojo jam visas įmanomas malones. Naimiṣāraṇyos išminčiai neabejojo, kad Śrīla Sūta Gosvāmis yra *bona fide* dvasinis mokytojas, todėl taip troško jo klausytis.

9 TEKSTAS

तत्र तत्राञ्जसायुष्मन् भवता यद्विनिश्चितम् ।
पुंसामेकान्ततः श्रेयस्तन्नः शंसितुमर्हसि ॥ ९ ॥

tatra tatrāñjasāyuṣman bhavatā yad viniścitam
puṁsām ekāntataḥ śreyas tan naḥ śaṁsitum arhasi

tatra – iš to; *tatra* – iš to; *añjasā* – paprastai; *āyuṣman* – gavęs ilgo gyvenimo palaiminimą; *bhavatā* – pats; *yat* – kas; *viniścitam* – įsitikinai; *puṁsām* – visiems žmonėms; *ekāntataḥ* – absoliučiai; *śreyaḥ* – didžiausias gėris; *tat* – tai; *naḥ* – mums; *śaṁsitum* – paaiškinti; *arhasi* – verta.

O turintis ilgaamžiškumo dovaną, paaiškink mums suprantamai, kas, tavo manymu, yra didžiausias, absoliutus gėris visai žmonijai.

Komentaras: Ācāryos garbinimas rekomenduojamas „Bhagavad-gītoje“. *Ācāryos* ir *gosvāmiai* nuolat rūpinasi žmonija, ir visų pirmiausia dvasine jos gerove. Iš dvasinės gerovės savaime išplaukia materiali gerovė. Todėl *ācāryos* rodo kelią, kaip pasiekti visuotinę dvasinę gerovę. Numatydami Kali amžiaus (geležies amžius, kurio būdingiausias bruožas – polinkis vaidytis) žmonių trūkumus, išminčiai kvietė Sūtą Gosvāmį glaustai išdėstyti visų apreikštųjų šventraščių esmę, nes šio amžiaus žmonės yra tikriausi netikšos. Štai kodėl išminčiai klausia apie absoliutų gėrį – apie tai, kas neabejotinai geriausia visiems žmonėms. Toliau aprašoma beviltiška šio amžiaus žmonių padėtis.

10 TEKSTAS

प्रायेणाल्पायुषः सभ्य कलावस्मिन् युगे जनाः ।
मन्दाः सुमन्दमतयो मन्दभाग्या ह्युपद्रुताः ॥१०॥

prāyeṇālpāyuṣaḥ sabhya kalāv asmin yuge janāḥ
mandāḥ sumanda-matayo manda-bhāgyā hy upadrutāḥ

prāyeṇa – beveik visuomet; *alpa* – ribota; *āyuṣaḥ* – gyvenimo trukmė; *sabhya* – eruditų bendruomenės nary; *kalau* – šiame Kali (vaidų) amžiuje; *asmin* – šiame; *yuge* – amžiuje; *janāḥ* – žmonės; *mandāḥ* – tingūs;

sumanda-matayaḥ – suklaidinti; *manda-bhāgyāḥ* – nelaimingi; *hi* – ir visų pirma; *upadrutāḥ* – neramūs.

O išminčiau, šiame Kali, arba geležies, amžiuje žmonių gyvenimas visai trumpas, o būdas vaidingas. Jie yra tingūs, apgauti, nelaimingi ir, be to, jiems visiškai atimta ramybė.

Komentaras: Viešpaties bhaktai visada rūpinasi dvasiniu žmonijos tobulėjimu. Panagrinėję žmonių padėtį Kali-yugoje, Naimiṣāraṇyos išminčiai numatė, kad žmonės gyvens trumpai. Kali-yugos žmonių amžius sutrumpėja ne tiek dėl maisto stygiaus, kiek dėl palaido gyvenimo. Gyvenant sveikai ir valgant paprastą maistą, galima išvengti ligų. Persivalgymas, juslinis persisotinimas, perdėm didelė priklausomybė nuo kitų malonės, dirbtiniai poreikiai čiulpte iščiulpia žmogaus gyvybę bei jėgas ir kartu sutrumpina jo amžių.

Be to, šio amžiaus žmonės labai aptingę – ne tik materialiu, bet ir dvasinio tobulėjimo požiūriu. Gyvenimas žmogui duotas visų pirma tam, kad jis pažintų save. Žmogus turi suprasti, kas jis yra, kas yra šis pasaulis, jis turi suvokti aukščiausiąją tiesą. Žmogaus kūnas – tai priemonė, įgalinanti gyvąją esybę atsikratyti kančių, kurias sąlygoja nuožmi kova dėl būvio materialiajame pasaulyje, ir sugrįžti pas Dievą į savo amžinuosius namus. Tačiau dėl netikusios švietimo sistemos žmonės yra visiškai abejingi savęs pažinimui. Net jeigu žmogus apie tai ką nors išgirsta, jis, deja, dažniausiai patenka ant paklydusių mokytojų meškerės.

Šio amžiaus žmonės tampa ne tik įvairaus plauko politinių grupuočių bei partijų aukomis, juos pražudo ir įvairiausios jusles jaudrinančios pramogos: kinas, sportas, azartiniai lošimai, klubai, pasaulietiškos bibliotekos, netikusios draugystės, rūkymas, girtuoklystė, melas, vagiliavimas, peštynės ir t.t. Sujauktas gyvenimas audrina žmogaus protą ir jį nuolat kankina nerimas. Šiame amžiuje randasi nemaža tokių, kuriems nėra nieko šventa. Šie žmonės išgalvoja savus religinius tikėjimus, nesiremiančius jokiais apreikštaisiais šventraščiais, ir dažniausiai susilaukia pasekėjų tarp žmonių, pasinėrusių į juslinius malonumus. Tokiu būdu religijos vardu pridaroma tiek nuodėmių, kad žmonės praranda ir dvasios ramybę, ir sveikatą. Liovėsi egzistavęs *brahmacārių* (mokinių) institutas, o vedusieji nesilaiko *gṛhastha-āśramo* taisyklių. Todėl vadinamieji *vānaprasthos* ir *sannyāsiai*, išėję iš tokio *gṛhastha-āśramo*, lengvai išklysta iš tiesaus kelio. Pati Kali-yugos aplinka yra persunkta netikėjimo. Žmonių daugiau nebedomina dvasinės vertybės. Materialių juslinių malonumų vaikymasis tapo šiuolaikinės civilizacijos gyvenimo norma. Vienijami bendro tikslo išsaugoti materialistinę civilizaciją, susiformavo įvairūs sudėtingos struktūros valstybiniai ir

bendruomeniniai dariniai, virš kurių kybo nuolatinė „karštųjų“ ir „šaltųjų“ karų grėsmė. Dabartinės visuomenės vertybių sistema gerokai iškreipta, todėl pakelti jos dvasingumo lygį – labai sudėtingas uždavinys. Naimišāraṇyos išminčiai trokšta išvaduoti visas puolusias sielas ir ieškodami išeities kreipiasi į Śrīlą Sūtą Gosvāmį.

11 TEKSTAS

भूरीणि भूरिकर्माणि श्रोतव्यानि विभागशः ।
अतः साधोऽत्र यत्सारं समुद्धृत्य मनीषया ।
ब्रूहि भद्राय भूतानां येनात्मा सुप्रसीदति ॥११॥

bhūrīṇi bhūri-karmāṇi śrotavyāni vibhāgaśaḥ
ataḥ sādho 'tra yat sāraṁ samuddhṛtya manīṣayā
brūhi bhadrāya bhūtānāṁ yenātmā suprasīdati

bhūrīṇi – įvairių; *bhūri* – daug; *karmāṇi* – privalomų dalykų; *śrotavyāni* – kurių reikia mokytis; *vibhāgaśaḥ* – atskiromis temomis; *ataḥ* – todėl; *sādho* – o išminčiau; *atra* – čia; *yat* – visą; *sāram* – esmę; *samuddhṛtya* – atrinkęs; *manīṣayā* – tavo manymu geriausią; *brūhi* – prašome pasakyti mums; *bhadrāya* – labui; *bhūtānām* – gyvųjų būtybių; *yena* – kurios dėka; *ātmā* – siela; *suprasīdati* – visiškai patenkinama.

Daug yra įvairiausių šventraščių, daug juose nurodyta dalykų, kuriuos žmogui privalu atlikti, tačiau norint viską sužinoti reikia daugybę metų studijuoti atitinkamus jų skyrius. Todėl, o išminčiau, visų gyvųjų esybių labui atrinki iš šių šventraščių tai, kas svarbiausia, ir kalbėk visų gyvųjų būtybių labui, kad išgirdusios šiuos pamokymus jų sielos pajustų visišką pasitenkinimą.

Komentaras: Ātmā, „aš“ – netapati materijai ir materijos pradams. Savo prigimtimi ji yra dvasinė, todėl jokie materialūs planai nepadės jai pajusti pasitenkinimo. Svarbiausias visų šventraščių ir dvasinių pamokymų tikslas – mūsų „aš“, *ātmos*, gerovė. Skirtingoms gyvosioms būtybėms, atsižvelgiant į laiką ir aplinkybes, rekomenduojami skirtingi būdai jai pasiekti. Todėl ir yra tiek daug apreikštųjų šventraščių. Kiekvienas šventraštis rekomenduoja kitą metodą, nurodo kitą priedermę. Atsižvelgdami į šio Kali amžiaus žmonių degradavimo lygį, Naimišāraṇyos išminčiai paprašė Śrī Sūtą Gosvāmį perteikti visų šventraščių esmę, nes puolusios šio amžiaus sielos neturi galimybių nuo pradžios iki galo išeiti mokslus *varṇų* ir *āśramų* sistemoje bei juos išstudijuoti.

Seniau buvo manyta, kad *varṇų* ir *āśramų* socialinė sistema geriausiai padeda žmogui pasiekti dvasinį lygmenį, tačiau Kali-yugoje neįmanoma laikytis visų jos reikalavimų. Be to, dauguma žmonių negali visiškai nutraukti santykių su šeima, o *varṇāśramos* sistema kaip tik tai ir nurodo padaryti. Kali-yugoje tvyro priešiškumo atmosfera. Įvertinus tai, tampa aišku, kad šiame amžiuje paprastam žmogui dvasiškai išsigelbėti yra labai sunku. Kokios priežastys paskatino išminčius apie tai paklausti Śrī Sūtą Gosvāmį, aiškinama kituose posmuose.

12 TEKSTAS

सूत जानासि भद्रं ते भगवान् सात्वतां पतिः ।
देवक्यां वसुदेवस्य जातो यस्य चिकीर्षया ॥१२॥

sūta jānāsi bhadraṁ te bhagavān sātvatāṁ patiḥ
devakyāṁ vasudevasya jāto yasya cikīrṣayā

sūta – o Sūta Gosvāmi; *jānāsi* – tu žinai; *bhadram te* – būk palaimintas; *bhagavān* – Dievo Asmuo; *sātvatām* – tyrų bhaktų; *patiḥ* – globėjas; *devakyām* – Devakī įsčiose; *vasudevasya* – Vasudevos; *jātaḥ* – gimęs iš; *yasya* – tam, kad; *cikīrṣayā* – atliktų.

Būki palaimintas, o Sūta Gosvāmi. Tu žinai, kodėl Dievo Asmuo apsireiškė iš Devakī įsčių kaip Vasudevos sūnus.

Komentaras: Žodis *bhagavānas* reiškia visagalį Dievą, kuris valdo visus turtus, galią, šlovę, grožį, žinojimą ir atsižadėjimą. Jis – tyrų bhaktų globėjas. Dievas visiems yra vienodas, tačiau Savo bhaktams Jis jaučia ypatingą prielankumą. *Sat* reiškia Absoliučią Tiesą, Absoliučios Tiesos tarnus vadina *sātvatomis*, o Dievo Asmenį, globojantį tyrus bhaktus – *sātvatų* globėju. Išminčių kreipinys *bhadraṁ te* – „būk palaimintas“ – byloja apie didžiulį jų norą sužinoti iš kalbėtojo apie Absoliučią Tiesą. Aukščiausiasis Dievo Asmuo, Viešpats Śrī Kṛṣṇa apsireiškė iš Devakī, Vasudevos žmonos, įsčių. O Vasudeva yra simbolis transcendentinio lygmens, kuriuo apsireiškia Aukščiausiasis Viešpats.

13 TEKSTAS

तन्नः शुश्रूषमाणानामर्हस्यङ्गानुवर्णितुम् ।
यस्यावतारो भूतानां क्षेमाय च भवाय च ॥१३॥

tan naḥ śuśrūṣamāṇānām arhasy aṅgānuvarṇitum
yasyāvatāro bhūtānāṁ kṣemāya ca bhavāya ca

tat – tiems; *naḥ* – mums; *śuśrūṣamāṇānām* – siekiantiems; *arhasi* – turėtum tai padaryti; *aṅga* – o Sūta Gosvāmi; *anuvarṇitum* – išaiškinti ankstesniųjų *ācāryų* pavyzdžiu; *yasya* – kurio; *avatāraḥ* – inkarnacija; *bhūtānām* – gyvųjų būtybių; *kṣemāya* – labui; *ca* – ir; *bhavāya* – dvasiniam pakylėjimui; *ca* – ir.

O Sūta Gosvāmi, mes netveriame noru kuo daugiau sužinoti apie Dievo Asmenį ir Jo inkarnacijas. Paaiškink mums ankstesniųjų mokytojų (ācāryų) pamokymus, nes ir pasakodamas juos, ir jų klausydamasis žmogus tobulėja.

Komentaras: Posmas nurodo sąlygas, kurias reikia įvykdyti, norint klausytis apie Absoliučią Tiesą. Pirmoji sąlyga – klausytojai turėtų būti labai nuoširdūs ir trokšti išgirsti šią transcendentinę žinią. Antroji – pasakotojas turėtų priklausyti pripažinto *ācāryos* pradėtai mokinių sekai. Materijos užvaldytas žmogus nesuvokia transcendentinės Absoliuto žinios, o kai jam vadovauja *bona fide* dvasinis mokytojas, jis palengva apsivalo. Todėl reikia priklausyti mokinių sekai ir išmokti dvasinio meno nuolankiai klausytis. Aprašomuoju atveju visos sąlygos įvykdytos: Śrīla Sūta Gosvāmis priklauso Śrīlos Vyāsadevos mokinių sekai, o Naimiṣāraṇyos išminčiai – nuoširdžios sielos, degančios troškimu pažinti tiesą. Taigi visi reikalavimai įgyvendinti, ir transcendentiniai pasakojimai apie Viešpaties Śrī Kṛṣṇos antžmogiškus darbus, Jo įsikūnijimą, gimimą, atėjimą ir išėjimą, apie Jo pavidalus, vardus ir kita yra lengvai suprantami. Tokie pokalbiai visiems žmonėms padeda žengti dvasinio pažinimo keliu.

14 TEKSTAS

आपन्नः संसृतिं घोरां यन्नाम विवशो गृणन् ।
ततः सद्यो विमुच्येत यद्बिभेति स्वयं भयम् ॥१४॥

āpannaḥ saṁsṛtiṁ ghorāṁ yan-nāma vivaśo gṛṇan
tataḥ sadyo vimucyeta yad bibheti svayaṁ bhayam

āpannaḥ – įsipainiojusios; *saṁsṛtim* – į gimimo ir mirties tinklus; *ghorām* – labai sudėtingus; *yat* – kas; *nāma* – absoliutų vardą; *vivaśaḥ* – nesąmoningai; *gṛṇan* – kartoja; *tataḥ* – iš to; *sadyaḥ* – išsyk; *vimucyeta* – išsivaduoja; *yat* – tą, kurio; *bibheti* – bijo; *svayam* – asmeniškai; *bhayam* – pati baimė.

Gyvosios esybės, beviltiškai įsipainiojusios į gimimo ir mirties tinklus, gali išsyk išsivaduoti, tereikia joms kad ir nesąmoningai pakartoti šventąjį Kṛṣṇos vardą, kurio bijosi pati baimė.

Komentaras: Vāsudeva, Viešpats Kṛṣṇa, Absoliutus Dievo Asmuo, yra aukščiausias būties valdovas. Kūrinijoje nerasi to, kuris nebijotų Visagalio rūstybės. Rāvaṇa, Hiraṇyakaśipu, Kaṁsa – visi šie galingi *asurai* žuvo nuo Dievo Asmens rankos. Visagalis Vāsudeva sudėjo į Savo vardą visą Savo galybę. Viskas yra susiję su Juo ir Jame atskleidžia savąją esmę. Čia pasakyta, kad Kṛṣṇos vardo bijo net pati baimė. Tai rodo, kad Kṛṣṇos vardas nesiskiria nuo Kṛṣṇos. Vadinasi, jis toks pats galingas, kaip ir Viešpats Kṛṣṇa, ir tarp jų nėra skirtumo. Todėl didžiausio pavojaus akivaizdoje mes galime gelbėtis, kartodami šventuosius Viešpaties Śrī Kṛṣṇos vardus. Transcendentinis Kṛṣṇos vardas, tegu jis ištartas nesąmoningai ar aplinkybėms verčiant, gali padėti žmogui įveikti gimimo ir mirties barjerą.

15 TEKSTAS

यत्पादसंश्रयाः सूत मुनयः प्रशमायनाः ।
सद्यः पुनन्त्युपस्पृष्टाः स्वर्धुन्यापोऽनुसेवया ॥१५॥

yat-pāda-saṁśrayāḥ sūta munayaḥ praśamāyanāḥ
sadyaḥ punanty upaspṛṣṭāḥ svardhuny-āpo 'nusevayā

yat – kurio; *pāda* – lotosinių pėdų; *saṁśrayāḥ* – radę prieglobstį prie; *sūta* – o Sūta Gosvāmi; *munayaḥ* – didieji išminčiai; *praśamāyanāḥ* – pasišventę Aukščiausiojo tarnystei; *sadyaḥ* – iš karto; *punanti* – apvalo nuo nuodėmių; *upaspṛṣṭāḥ* – tiesiog bendraujant; *svardhunī* – šventosios Gangos; *āpaḥ* – vanduo; *anusevayā* – naudojant.

O Sūta, didieji šventieji, kuriems Viešpaties lotosinės pėdos yra vienintelis prieglobstis, išsyk apvalo nuo nuodėmių visus, ką sutinka savo kely, tuo tarpu Gangos vandenys apvalo ne iš karto.

Komentaras: Tyri Viešpaties bhaktai galingesni net už šventos Gangos upės vandenis. Gangos vandenys duoda dvasinės naudos tik ilgesnį laiką juose maudantis, tuo tarpu tyro Viešpaties bhakto malone žmogus gali išsyk apsivalyti. „Bhagavad-gītoje“ pasakyta, kad kiekvienas, nesvarbu, kuo jis gimęs – *śūdra*, moterimi ar prekijumi, gali rasti prieglobstį prie Viešpaties lotosinių pėdų ir sugrįžti pas Dievą. Rasti prieglobstį prie Viešpaties

lotosinių pėdų reiškia rasti tyrų bhaktų prieglobstį. Pagarbą tyriems bhaktams, kurie neturi kito užsiėmimo, kaip tik tarnauti Viešpačiui, reiškiame vadindami juos Prabhupādos ar Viṣṇupādos vardais, kurie rodo, kad šie bhaktai atstovauja Viešpaties lotosinėms pėdoms. Todėl kiekvienas, kuris pripažįsta tyrą bhaktą savo dvasiniu mokytoju ir randa prieglobstį prie jo lotosinių pėdų, iškart apsivalo. Tyrus Viešpaties bhaktus gerbia lygiai su Viešpačiu, nes jie yra artimiausi Viešpaties tarnai ir jiems patikėta atlikti atsakingiausią darbą – išvaduoti iš materialaus pasaulio puolusias sielas, kurias sugrąžinti namo pas Dievą nori Patsai Viešpats. Apreikštuose šventraščiuose tyri bhaktai vadinami Viešpaties atstovais. Nuoširdus tyro bhakto mokinys dvasinį mokytoją laiko lygiu Viešpačiui, o save – nuolankiu Viešpaties tarno tarnu. Toks yra tyro bhakto požymis.

16 TEKSTAS

को वा भगवतस्तस्य पुण्यश्लोकेड्यकर्मणः ।
शुद्धिकामो न शृणुयाद्यशः कलिमलापहम् ॥१६॥

ko vā bhagavatas tasya puṇya-śloḳeḍya-karmaṇaḥ
śuddhi-kāmo na śṛṇuyād yaśaḥ kali-malāpaham

kaḥ – kas; *vā* – veikiau; *bhagavataḥ* – Viešpaties; *tasya* – Jo; *puṇya* – doringus; *śloka-īḍya* – garbinamo maldomis; *karmaṇaḥ* – darbus; *śuddhi-kāmaḥ* – trokštantys išsivaduoti nuo visų nuodėmių; *na* – ne; *śṛṇuyāt* – klauso; *yaśaḥ* – šlovę; *kali* – vaidų amžiuje; *mala-apaham* – apvalančius nuo nuodėmių.

Kas iš norinčių atsikratyti kivirčų amžiaus ydų nepanorės išgirsti švento Viešpaties šlovinimo?

Komentaras: Kali amžius dėl tvyrančios jame priešiškumo atmosferos yra iš visų nepalankiausias. Ydos Kali-yugoje yra taip įsišaknijusios, kad dėl menkiausio nesusipratimo dažnai įsiliepsnoja tikras karas. Tie, kurie su tyru atsidavimu tarnauja Viešpačiui ir netrokšta būti išaukštinti, kurie yra laisvi nuo karminės veiklos padarinių ir neužsiima bevaisiais filosofiniais samprotavimais, gali įveikti šio sudėtingo amžiaus kuriamus priešiškumo barjerus. Žmonijos lyderiai svajoja apie taiką ir draugystę, bet jie nežino, kad egzistuoja visai paprastas būdas jas pasiekti – tereikia klausytis pasakojimų apie Viešpaties šlovę. Maža to, šie lyderiai yra nusiteikę prieš tai, kad žmonės būtų skatinami šlovinti Viešpatį. Kitaip sakant, kvaili lyderiai

nori visiškai paneigti Dievo buvimą. Pasaulietiškos valstybės vardan tokie vadovai kasmet bando įgyvendinti naujus planus. Tačiau dėl neįveikiamų kliūčių, kurias sukuria Viešpaties materialioji gamta, visi tie planai pažangai pasiekti kaskart žlunga. Jie akli ir negali pamatyti, kad jų pastangos pasiekti taiką ir draugystę bergždžios. Tačiau šis posmas leidžia suprasti, kaip galima įveikti tas kliūtis. Jei norime tikros taikos, reikia atverti žmogui kelią į Aukščiausiojo Viešpaties Kṛṣṇos pažinimą ir šlovinti Viešpatį už Jo doringus darbus, aprašytus „Śrīmad-Bhāgavatam“ puslapiuose.

17 TEKSTAS

तस्य कर्माण्युदाराणि परिगीतानि सूरिभिः ।
ब्रूहि नः श्रद्दधानानां लीलया दधतः कलाः ॥१७॥

tasya karmāṇy udārāṇi parigītāni sūribhiḥ
brūhi naḥ śraddadhānānāṁ līlayā dadhataḥ kalāḥ

tasya – Jo; *karmāṇi* – transcendentiniai darbai; *udārāṇi* – kilnūs; *parigītāni* – plačiai skelbiami; *sūribhiḥ* – didžiųjų sielų; *brūhi* – prašom papasakoti; *naḥ* – mums; *śraddadhānānām* – pasiruošusiems pagarbiai išklausyti; *līlayā* – žaidimus; *dadhataḥ* – nužengusių; *kalāḥ* – inkarnacijų.

Jo transcendentiniai darbai kilnūs ir kupini gailestingumo. Nārada bei kiti didieji išminčiai apdainuoja juos. Papasakok mums apie žygius, kuriuos Jis atlieka įvairiomis Savo inkarnacijomis – mes trokštame apie juos išgirsti.

Komentaras: Dievo Asmuo nėra neveiklus, kaip kad teigia kai kurie menkesnio išmanymo žmonės. Jo darbai kilnūs ir kupini gailestingumo. Tiek materiali, tiek dvasinė Jo kūrinijos yra nuostabios ir nepakartojamos savo įvairove. Jas puikiai aprašė Śrīla Nārada, Vyāsa, Vālmīkis, Devala, Asita, Madhva, Śrī Caitanya, Rāmānuja, Viṣṇusvāmis, Nimbārka, Śrīdhara, Viśvanātha, Baladeva, Bhaktivinoda, Siddhānta Sarasvatis bei daugelis kitų išsimokslinusių ir dvasiškai tobulų sielų. Abi kūrinijos, materiali ir dvasinė, spindi turtais, grožiu ir žinojimu, tačiau dvasinė karalystė puikesnė, nes ji amžina, kupina žinojimo ir palaimos. Materialios kūrinijos apsireiškia trumpam kaip iškreipti dvasinės karalystės šešėliai, kuriuos galima palyginti su kino filmu. Jos žavi menkesnio išmanymo falsifikatų ištroškusius žmones. Tokie kvailiai neturi žinių apie realybę ir neabejoja, kad be šio netikro materialaus kosminio pasaulio daugiau niekas neegzistuoja. Bet

nuovokesnieji, kurie Vyāsą, Nāradą ir kitus išminčius pasirinko savo vadovais, žino, kad amžina Dievo karalystė yra kur kas puikesnė, kad ji driekiasi į neregėtas platybes ir amžinai skleidžia palaimą bei žinojimą. Žmonės, nieko nežinantys apie Viešpaties darbus ir transcendentinę Jo karalystę, kartais patiria Viešpaties malonę, kai Jis nužengia Savo inkarnacijomis ir parodo, kokia palaima yra bendrauti su Juo transcendentinėje karalystėje. Tokiais darbais Jis atkreipia į Save materialiame pasaulyje gyvenančių sąlygotų sielų dėmesį. Vienos sąlygotos sielos yra pasinėrusios į iliuziškus materialius juslinius malonumus, kitos tiesiog neigia tikrąjį gyvenimą dvasiniame pasaulyje. Šios neišmanėlės vadinasi *karmiais* ir *jñāniais*. *Karmiai* – tai žmonės, kurie siekia mėgautis savo veiklos rezultatais, o *jñāniai* – bevaisės scholastikos mėgėjai. Tačiau transcendentalistai pranoksta šių dviejų kategorijų žmones. Jiems, dar vadinamiems *sātvatomis*, arba bhaktais, neįdomi nei audringa materiali veikla, nei materialūs samprotavimai. Jie ryžtingai tarnauja Viešpačiui ir pelno aukščiausią dvasinį gėrį, kuris nepasiekiamas nei *karmiams*, nei *jñāniams*.

Kaip aukščiausias materialių ir dvasinių pasaulių valdovas, Viešpats kuria nesuskaičiuojamą daugybę skirtingų kategorijų inkarnacijų. Brahmā, Rudra, Manu, Pṛthu, Vyāsa – tai Jo materialios kokybinės inkarnacijos, o Rāma, Narasiṁha, Varāha, Vāmana – transcendentinės Jo inkarnacijos. Viešpats Śrī Kṛṣṇa yra pirminis visų inkarnacijų šaltinis, todėl Jis – visų priežasčių priežastis.

18 TEKSTAS

अथाख्याहि हरेर्धीमन्नवतारकथाः शुभाः ।
लीला विदधतः स्वैरमीश्वरस्यात्ममायया ॥१८॥

athākhyāhi harer dhīmann avatāra-kathāḥ śubhāḥ
līlā vidadhataḥ svairam īśvarasyātma-māyayā

atha – todėl; *ākhyāhi* – apibūdink; *hareḥ* – Viešpaties; *dhīman* – o išmintingasai; *avatāra* – inkarnacijų; *kathāḥ* – pasakojimus; *śubhāḥ* – skleidžiančius gėrį; *līlā* – nuotykius; *vidadhataḥ* – atliktus; *svairam* – žaidimus; *īśvarasya* – aukščiausiojo valdovo; *ātma* – asmeninės; *māyayā* – energijos.

O išmintingasai Sūta, papasakok mums apie gausingų Aukščiausiojo Dievo inkarnacijų transcendentinius žaidimus. Šiuos gėrį skleidžiančius Viešpaties, aukščiausio valdovo, nuotykius ir žaidimus apreiškia Jo vidinės galios.

Komentaras: Materialiems pasauliams kurti, palaikyti bei naikinti Aukščiausiasis Dievo Asmuo apsireiškia asmeniškai įsikūnydamas tūkstančiais pavidalų, ir visi šių transcendentinių Viešpaties įsikūnijimų žygiai skleidžia neapsakomą gėrį. Tiek transcendentinių žygių dalyviai, tiek besiklausantys transcendentinių pasakojimų apie juos gauna didžiulę dvasinę naudą.

19 TEKSTAS

वयं तु न वितृप्याम उत्तमश्लोकविक्रमे ।
यच्छृण्वतां रसज्ञानां स्वादु स्वादु पदे पदे ॥१९॥

vayaṁ tu na vitṛpyāma uttama-śloka-vikrame
yac-chṛṇvatāṁ rasa-jñānāṁ svādu svādu pade pade

vayam – mes; *tu* – bet; *na* – ne; *vitṛpyāmaḥ* – liausimės; *uttama-śloka* – Dievo Asmens, šlovinamo transcendentinėmis maldomis; *vikrame* – nuotykius; *yat* – kurie; *śṛṇvatām* – nuolat klausantis; *rasa* – nuotaiką; *jñānām* – tie, kurie gerai išmano; *svādu* – gardžiuodamiesi; *svādu* – maloniu skoniu; *pade pade* – kas žingsnis.

Mums niekada nepabosta klausytis apie transcendentinius Dievo Asmens, šlovinamo himnais ir maldomis, žaidimus. Kas pažįsta transcendentinių santykių su Juo skonį, tam kiekvienas pasakojimų apie Jo žaidimus žodis teikia didžiausią džiaugsmą.

Komentaras: Pasaulietinė literatūra – tiek grožinė, tiek istorinė, ir transcendentiniai Viešpaties žaidimų aprašymai skiriasi kaip diena ir naktis. Apie Viešpaties inkarnacijų žaidimus yra nuorodų viso pasaulio istoriniuose raštuose. „Rāmāyaṇoje“, „Mahābhāratoje“ ir *Purāṇose* – praeities amžių istorinėse kronikose – pasakojama apie Viešpaties inkarnacijų žaidimus, todėl pakartotinai skaitomos jos nepabosta. Pavyzdžiui, „Bhagavad-gītą“ arba „Śrīmad-Bhāgavatam“ galima skaityti visą gyvenimą, ir kas kartą rasime jose kažką nauja. Pasaulietinės naujienos statiškos, o transcendentinės – dinamiškos, nes dvasia yra dinamiška, o materija – statiška. Kam rūpi suprasti transcendentinius dalykus, tam šie pasakojimai niekada nepabosta. Žemiškais dalykais žmogus greitai persisotina, bet persisotinti transcendentine veikla, tarnyste Viešpačiui, neįmanoma. Žodis *uttama-śloka* nurodo į kūrinius, kurie neturi nieko bendra su neišmanymu. Pasaulietinė literatūra priklauso tamsos, neišmanymo *guṇai*, o transcendentinė literatūra iš esmės nuo jos skiriasi. Transcendentinė literatūra yra aukščiau

tamsos *guṇos*, ir kuo daugiau ją skaitai, kuo geriau suvoki transcendentinį jos turinį, tuo ryškesne šviesa ji ima spindėti. Vadinamosios išsivadavusios asmenybės kartoja žodžius *ahaṁ brahmāsmi*, bet tai negali suteikti joms pasitenkinimo. Bandymai įsikalbėti pažinus Brahmaną neilgai trukus pabosta, ir tikro džiaugsmo jos ieško „Śrīmad-Bhāgavatam“ pasakojimuose. Kam mažiau pasiseka, tas imasi altruizmo arba pasaulietinės labdaros. Tai įrodymas, kad *māyāvādos* filosofija yra materiali, o „Bhagavad-gītos“ ir „Śrīmad-Bhāgavatam“ filosofija – transcendentinė.

20 TEKSTAS

कृतवान् किल कर्माणि सह रामेण केशवः ।
अतिमर्त्यानि भगवान् गूढः कपटमानुषः ॥२०॥

kṛtavān kila karmāṇi saha rāmeṇa keśavaḥ
atimartyāni bhagavān gūḍhaḥ kapaṭa-mānuṣaḥ

kṛtavān – atliko; *kila* – kuriuos; *karmāṇi* – veiksmus; *saha* – kartu su; *rāmeṇa* – Balarāma; *keśavaḥ* – Śrī Kṛṣṇa; *atimartyāni* – antžmogiškus; *bhagavān* – Dievo Asmuo; *gūḍhaḥ* – prisidengęs; *kapaṭa* – tarsi; *mānuṣaḥ* – žmogus.

Dievo Asmuo, Viešpats Śrī Kṛṣṇa, o drauge su Juo ir Balarāma, ėmėsi žmonių vaidmens ir dėdamiesi žmonėmis atliko daug antžmogiškų darbų.

Komentaras: Dievo Asmeniui, Viešpačiui Śrī Kṛṣṇai, visiškai netaikytinos antropomorfizmo ir zoomorfizmo doktrinos. Mūsų laikais, ypač Indijoje, labai išplito teorija apie tai, kad įžadų laikymasis ir askezės gali žmogų paversti Dievu. Nusižiūrėję į išminčius ir šventuosius, kurie remdamiesi apreikštaisiais šventraščiais nustatė, kad Viešpats Rāma, Viešpats Kṛṣṇa ir Viešpats Caitanya Mahāprabhu yra Dievo Asmuo, daugybė nesąžiningų žmonių ėmė „kepti“ savas inkarnacijas. Šiandien tai įprastas dalykas, ypač Bengalijoje. Bet kurią kiek nors populiaresnę asmenybę, kuri šiek tiek išmano magiją ir yra pajėgi parodyti vieną kitą triuką, minia ilgai nesvarstydama paskelbia Dievo inkarnacija. Bet Viešpats Śrī Kṛṣṇa buvo ne minios išrinkta inkarnacija. Dievo Asmeniu Jis buvo nuo pat Savo apsireiškimo momento. Savo „motinai“ Jis pasirodė kaip keturrankis Viṣṇu. Vėliau, motinos paprašytas, Jis atsivertė paprastu kūdikiu ir netrukus atsidūrė pas kitą Savo bhaktą Gokuloje, kur visi Jį laikė Nandos Mahārājos ir Yaśodos Mātos sūnumi. Śrī Baladeva – Viešpaties Śrī Kṛṣṇos pirmutinė ekspansija –

taip pat buvo laikomas paprastu vaiku, gimusiu kitai Śrī Vasudevos žmonai. „Bhagavad-gītoje“ Viešpats sako, kad Jo gimimas ir darbai transcendentiški ir visi, kuriems pasiseks suvokti Jo gimimo ir darbų transcendentiškumą, išsyk išsivaduos ir gaus teisę sugrįžti į Dievo karalystę. Taigi norint išsivaduoti, pakanka suvokti Viešpaties Śrī Kṛṣṇos gimimo ir darbų transcendentiškumą. Transcendentinę Viešpaties prigimtį atskleidžia devynios „Bhāgavatam“ giesmės, o dešimtoji skirta Jo žaidimams. Nuosekliai skaitydami šį kūrinį, mes galime viską sužinoti. Čia svarbu pažymėti, kad Savo dieviškumą Viešpats parodė dar kūdikystėje. Visi Jo darbai pranoksta žmogaus galimybes (pavyzdžiui, septynerių metų Jis pakėlė Govardhanos kalvą), ir visi jie akivaizdžiai byloja, kad Jis iš tikrųjų yra Aukščiausiasis Dievo Asmuo. Tačiau dėl mistinio apvalkalo, kuris slėpė Jo tikrąją esmę, „tėvai“ bei kiti „giminės“ laikė Jį paprastu vaiku. Kad ir kokius titaniškus žygius Jis atlikdavo, Jo tėvai visada aiškindavo juos savaip, ir jų begalinė tėviška meilė sūnui teikė jiems didžiulį džiaugsmą. Štai kodėl Naimiṣāraṇyos išminčiai teigia, kad nors atrodo kaip žmogus, iš tikrųjų Jis yra aukščiausias visagalis Dievo Asmuo.

21 TEKSTAS

कलिमागतमाज्ञाय क्षेत्रेऽस्मिन् वैष्णवे वयम् ।
आसीना दीर्घसत्रेण कथायां सक्षणा हरेः ॥२१॥

kalim āgatam ājñāya kṣetre 'smin vaiṣṇave vayam
āsīnā dīrgha-satreṇa kathāyāṁ sakṣaṇā hareḥ

kalim – Kali (geležiniam vaidų) amžiui; *āgatam* – atėjus; *ājñāya* – žinant tai; *kṣetre* – šiame žemės lopinėlyje; *asmin* – šiame; *vaiṣṇave* – skirtame Viešpaties bhaktui; *vayam* – mes; *āsīnāḥ* – susėdome; *dīrgha* – ilgam; *satreṇa* – atnašauti aukas; *kathāyām* – žodžiais; *sa-kṣaṇāḥ* – mums skirtu laiku; *hareḥ* – Dievo Asmens.

Puikiai suprasdami, kad prasidėjo Kali amžius, mes susirinkome šioje šventoje vietoje pasiryžę ilgus metus klausytis transcendentinių Dievo žodžių ir tokiu būdu atlikti auką.

Komentaras: Kali amžius, palyginti su aukso amžiumi Satya-yuga ir sidabro bei vario amžiais – Treta ir Dvāpara-yugomis, visiškai netinkamas savivokai. Satya-yugoje žmonių amžius siekė šimtą tūkstančių metų, ir jie galėjo

pažinti save atsidėję ilgalaikei meditacijai. Treta-yugoje, kai žmonės gyveno dešimt tūkstančių metų, dvasiškai tobulėti jie galėjo atnašaudami turtingas aukas. O Dvāpara-yugoje, kai žmonės gyveno tūkstantį metų, dvasinio tobulumo buvo siekiama garbinant Viešpatį. Tačiau norint save pažinti Kali-yugoje, kai gyvenimo trukmė – daugių daugiausia šimtas metų ir gyvenimas kupinas sunkumų, patariama klausytis ir giedoti šventąjį Viešpaties vardą bei šlovinti Jo žaidimus. Naimiṣāraṇyos išminčiai pradėjo šį aukojimą šventoje, Viešpaties bhaktams skirtoje vietoje. Jie susiruošė klausytis pasakojimų apie Viešpaties žaidimus ir ketino tai daryti ištisus tūkstantį metų. Išminčių pavyzdys mums rodo, kad vienintelis kelias pažinti save – nuolat klausytis ir atpasakoti „Bhāgavatam“. Bandymai pasiekti savęs pažinimą kitokiais būdais yra tuščias laiko gaišimas, nes jie neduos jokių apčiuopiamų rezultatų. Viešpats Śrī Caitanya Mahāprabhu propagavo *Bhāgavata-dharmos* kelią ir visus gimusius Indijoje ragino imtis atsakomybės skelbti Viešpaties Śrī Kṛṣṇos žodį, ir visų pirma – „Bhagavad-gītą“. Tik gerai išstudijavus „Bhagavad-gītos“ skelbiamas tiesas, galima imtis „Śrīmad-Bhāgavatam“, kuri atveria kelią į tolesnį prašviesėjimą ir savęs pažinimą.

22 TEKSTAS

त्वं नः सन्दर्शितो धात्रा दुस्तरं निस्तितीर्षताम् ।
कलिं सत्त्वहरं पुंसां कर्णधार इवार्णवम् ॥२२॥

tvaṁ naḥ sandarśito dhātrā dustaraṁ nistitīrṣatām
kaliṁ sattva-haraṁ puṁsāṁ karṇa-dhāra ivārṇavam

tvam – jūsų kilnybė; *naḥ* – su mumis; *sandarśitaḥ* – susitiko; *dhātrā* – per apvaizdą; *dustaram* – neįveikiamą; *nistitīrṣatām* – tiems, kurie nori perplaukti; *kalim* – Kali amžiaus; *sattva-haram* – naikinantį dorybes; *puṁsām* – žmogaus; *karṇa-dhāraḥ* – kapitonas; *iva* – kaip; *arṇavam* – vandenyną.

Mes manome, kad jūsų kilnybę mums siuntė apvaizda, idant pasirinktumėme jus laivo kapitonu. Šis laivas skirtas trokštantiems įveikti grėsmingąjį Kali vandenyną, naikinantį visas žmogaus dorybes.

Komentaras: Kali amžius žmogui labai pavojingas. Žmogaus kūnas gyvajai esybei duotas tam, kad ji pažintų save, bet šiame pavojų kupiname amžiuje žmonės visiškai užmiršo gyvenimo tikslą. Šio amžiaus žmonės gyvens

trumpiau, ilgainiui praras atmintį, kilnius jausmus, stiprybę ir savo geriausius bruožus. Visi nukrypimai nuo normos, būdingi šiam amžiui, išvardinti dvyliktoje šio kūrinio giesmėje. Taigi tiems, kurie nori paskirti savo gyvenimą savivokai, gyventi šiame amžiuje tikrai nelengva. Žmonės taip užsiėmę juslių tenkinimu, kad apie savęs pažinimą jiems nėra kada galvoti. Pamišę ir nesuvokdami, kad šis trumputis gyvenimas tėra menkas epizodas didžiajame kelyje į savęs pažinimą, jie atvirai teigia, kad nėra prasmės gilintis į save. Visa švietimo sistema yra orientuota į juslių tenkinimą. Viską gerai pasvėręs, apsišvietęs žmogus supras, kad šio amžiaus vaikai yra sąmoningai siunčiami žūti į vadinamąsias švietimo įstaigas, kurios iš tikrųjų yra skerdyklos. Todėl apsišvietę šio amžiaus žmonės turėtų būti atsargūs. Norėdami įveikti kupiną pavojų Kali vandenyną, jie turėtų sekti Naimišāraṇyos išminčių pavyzdžiu ir savo laivo kapitonu pasirinkti Śrīlą Sūtą Gosvāmį arba jo *bona fide* atstovą. Laivas, apie kurį mes kalbame, – tai Viešpaties Śrī Kṛṣṇos žodis, įsikūnijęs „Bhagavad-gītos“ arba „Śrīmad-Bhāgavatam“ pavidalu.

23 TEKSTAS

ब्रूहि योगेश्वरे कृष्णे ब्रह्मण्ये धर्मवर्मणि ।
स्वां काष्ठामधुनोपेते धर्मः कं शरणं गतः ॥२३॥

brūhi yogeśvare kṛṣṇe brahmaṇye dharma-varmaṇi
svāṁ kāṣṭhām adhunopete dharmaḥ kaṁ śaraṇaṁ gataḥ

brūhi – prašom pasakyti; *yoga-īśvare* – visų mistinių galių valdovui; *kṛṣṇe* – Viešpačiui Kṛṣṇai; *brahmaṇye* – Absoliučiai Tiesai; *dharma* – religijos; *varmaṇi* – globėjui; *svām* – į Savo; *kāṣṭhām* – buveinę; *adhunā* – šiais laikais; *upete* – išėjus; *dharmaḥ* – religija; *kam* – kur; *śaraṇam* – prieglobstį; *gataḥ* – rado.

Kadangi Viešpats Śrī Kṛṣṇa, Absoliuti Tiesa, visų mistinių galių valdovas, pasitraukė į Savo buveinę, sakyk mums, kur dabar prieglobstį rado religijos normos.

Komentaras: Religija iš esmės yra Dievo Asmens duotų įstatymų kodeksas. Kai religijos normos šiurkščiai pažeidžiamos arba kai jų nepaisoma, jų atgaivinti nužengia Pats Aukščiausiasis Viešpats. Taip teigiama „Bhagavad-gītoje“. Čia Naimišāraṇyos išminčiai klausia apie religijos normų likimą. Į šį klausimą bus atsakyta vėliau. „Śrīmad-Bhāgavatam“ – tai Dievo Asmuo,

įsikūnijęs transcendentiniu garsu, todėl šis kūrinys išsamiai ir nepriekaištingai perteikia transcendentines žinias ir paaiškina religijos normas.

Taip Bhaktivedanta baigia komentuoti pirmąjį pirmosios „Śrīmad-Bhāgavatam“ giesmės skyrių, pavadintą „Išminčių klausimai“.

ANTRAS SKYRIUS

Dieviškumas ir dieviškoji tarnystė

1 TEKSTAS

व्यास उवाच
इति सम्प्रश्नसंहृष्टो विप्राणां रौमहर्षणिः ।
प्रतिपूज्य वचस्तेषां प्रवक्तुमुपचक्रमे ॥ १ ॥

vyāsa uvāca
iti sampraśna-saṁhṛṣṭo viprāṇāṁ raumaharṣaṇiḥ
pratipūjya vacas teṣāṁ pravaktum upacakrame

vyāsaḥ uvāca – Vyāsa tarė; *iti* – šitaip; *sampraśna* – tobulais klausimais; *saṁhṛṣṭaḥ* – patenkintas; *viprāṇām* – čia susirinkusių išminčių; *raumaharṣaṇiḥ* – Romaharṣaṇos sūnus Ugraśravā; *pratipūjya* – padėkojęs; *vacaḥ* – žodžius; *teṣām* – jų; *pravaktum* – atsakyti jiems; *upacakrame* – ėmėsi.

Patenkintas nepriekaištingais brahmanų klausimais, Romaharṣaṇos sūnus Ugraśravā (Sūta Gosvāmis) padėkojo ir ėmėsi į juos atsakinėti.

Komentaras: Naimiṣāraṇyos išminčiai pateikė Sūtai Gosvāmiui šešetą klausimų, ir jis iš eilės į juos atsako.

2 TEKSTAS

सूत उवाच
यं प्रव्रजन्तमनुपेतमपेतकृत्यं
द्वैपायनो विरहकातर आजुहाव ।

पुत्रेति तन्मयतया तरवोऽभिनेदु-
स्तं सर्वभूतहृदयं मुनिमानतोऽस्मि ॥ २ ॥

sūta uvāca
yaṁ pravrajantam anupetam apeta-kṛtyaṁ
dvaipāyano viraha-kātara ājuhāva
putreti tan-mayatayā taravo 'bhinedus
taṁ sarva-bhūta-hṛdayaṁ munim ānato 'smi

sūtaḥ – Sūta Gosvāmis; *uvāca* – tarė; *yam* – kuriam; *pravrajantam* – išeinančiam ir atsižadančiam pasaulietinio gyvenimo; *anupetam* – neatlikusiam šventosios virvelės ritualo; *apeta* – neatlikusiam apeigų; *kṛtyam* – nurodytų pareigų; *dvaipāyanaḥ* – Vyāsadeva; *viraha* – išsiskyrimo; *kātaraḥ* – bijodamas; *ājuhāva* – sušuko; *putra iti* – o mano sūnau; *tat-mayatayā* – tos nuotaikos apimti; *taravaḥ* – visi medžiai; *abhineduḥ* – atsiliepė; *tam* – jam; *sarva* – visos; *bhūta* – gyvosios esybės; *hṛdayam* – širdis; *munim* – išminčiui; *ānataḥ asmi* – lenkiuosi.

Śrīla Sūta Gosvāmis tarė: Pagarbiai lenkiuosi didžiajam išminčiui (Śukadevai Gosvāmiui), kuris gali prasismelkti į visų širdis. Kada jis, neatlikęs atsinaujinimo šventąja virvele ir kitų aukščiausioms kastoms privalomų apeigų, išėjo iš namų ketindamas atsižadėti šio pasaulio (tapti sannyāsiu), jo tėvas Vyāsadeva, išsigandęs, kad netenka savo sūnaus, sušuko: „Sūnau mano!“ Bet tik medžiai, jusdami tą patį išsiskyrimo skausmą, aidu atsiliepė į sielvarto palaužto tėvo šūksmą.

Komentaras: Varṇų ir *āśramų* institucija nurodo atlikti nemaža pareigų, kurios reglamentuoja jos pasekėjų gyvenimą. Pavyzdžiui, norintysis studijuoti Vedas turi kreiptis į *bona fide* dvasinį mokytoją ir prašyti įšventinamas į mokinius. Šventoji virvelė – tai ženklas, kad tas, kuris yra ja persijuosęs, pajėgus studijuoti Vedas vadovaujamas *ācāryos*, *bona fide* dvasinio mokytojo. Śrī Śukadevai Gosvāmiui nebuvo atliktos šios apvalomosios apeigos, nes nuo pat gimimo jis buvo išsivadavusi siela.

Atėjęs į pasaulį žmogus paprastai nėra kuo nors pranašesnis už kitas gyvąsias būtybes, o atlikus apvalomąsias apeigas jis gimsta antrąkart. Išvydęs pasaulį kitomis akimis ir besižvalgydamas, kas jį pamokytų kaip padaryti dvasinę pažangą ir padėtų suprasti Vedų mokslą, jis kreipiasi į dvasinį mokytoją. Dvasinis mokytojas įšventina į savo mokinius ir perjuosia šventąja virvele tik tuos, kurie nuoširdžiai trokšta tobulėti. Tokiu būdu žmogus tampa dukart gimusiu – *dvija*. Gavęs teisę vadintis *dvija*, jis studijuoja

Vedas, o kai jau gerai jas išmano, tampa *vipra*. *Vipra*, kvalifikuotas brahmanas, pažįsta Absoliutą ir toliau žengia dvasinio tobulėjimo keliu iki pasiekia *vaiṣṇavo* lygį. *Vaiṣṇavas* – tai visus brahmano mokslus išėjęs žmogus. Norintis tobulėti brahmanas būtinai turi tapti *vaiṣṇavu*, nes *vaiṣṇavas* yra ne kas kitas, kaip mokytas ir save pažinęs brahmanas.

Śrīla Śukadeva Gosvāmis nuo pat pradžių buvo *vaiṣṇavas*, todėl jam nereikėjo vykdyti apeiginių *varṇāśramos* institucijos reikalavimų. Galutinis *varṇāśrama-dharmos* tikslas – barbarą paversti tyru Viešpaties bhaktu, t.y. *vaiṣṇavu*. Todėl kiekvienas, gavęs aukščiausios klasės *vaiṣṇavo* (*uttama-adhikārio*) įšventinimą į *vaiṣṇavus*, nepaisant kilmės ar praeities poelgių jau yra brahmanas. Šiuo principu vadovavosi Śrī Caitanya Mahāprabhu: Jis pripažino Śrīlą Haridāsą Ṭhākurą šventojo vardo *ācārya*, nepaisydamas Ṭhākuros Haridāsos musulmoniškos kilmės. Śrīla Śukadeva Gosvāmis gimė *vaiṣṇavas*, todėl jis savaime turėjo brahmano ypatybių, ir jam nereikėjo atlikti jokių apeigų. *Vaiṣṇavų* malone aukščiausią transcendencijos lygmenį gali pasiekti bet kuris nekilmingasis – *kirāta, hūṇa, āndhra, pulinda, pulkaśa, ābhīra, śumbha, yavana, khasa* ir dar žemesnės kilmės žmogus. Śrīla Śukadeva Gosvāmis buvo Śrī Sūtos Gosvāmio mokytojas, todėl, prieš atsakydamas į Naimiṣāraṇyos išminčių klausimus, Sūta Gosvāmis pagarbiai jam nusilenkia.

3 TEKSTAS

यः स्वानुभावमखिलश्रुतिसारमेक-
मध्यात्मदीपमतितितीर्षतां तमोऽन्धम् ।
संसारिणां करुणयाह पुराणगुह्यं
तं व्याससूनुमुपयामि गुरुं मुनीनाम् ॥ ३ ॥

yaḥ svānubhāvam akhila-śruti-sāram ekam
adhyātma-dīpam atititīrṣatāṁ tamo 'ndham
saṁsāriṇāṁ karuṇayāha purāṇa-guhyaṁ
taṁ vyāsa-sūnum upayāmi guruṁ munīnām

yaḥ – tas, kuris; *sva-anubhāvam* – pats išmokęs (patyręs); *akhila* – visų; *śruti* – Vedų; *sāram* – esmę; *ekam* – vienintelę; *adhyātma* – transcendentinį; *dīpam* – deglą; *atititīrṣatām* – trokštantiems nugalėti; *tamaḥ andham* – tiršta materialios būties miglas; *saṁsāriṇām* – materialistams; *karuṇayā* – iš nepriežastinės malonės; *āha* – papasakojo; *purāṇa* – papildymus Vedoms; *guhyam* – slaptinguosius; *tam* – jam; *vyāsa-sūnum* – Vyāsadevos sūnui;

upayāmi – lenkiuosi; *gurum* – dvasiniam mokytojui; *munīnām* – didžiųjų išminčių.

Reiškiu didžiausią pagarbą jam (Śukai) – visų išminčių dvasiniam mokytojui, Vyāsadevos sūnui, kuris iš begalinės užuojautos užkietėjusiems materialistams, besistengiantiems išsigauti iš tamsiausių materialios būties sričių, papasakojo šią Purāṇą, slaptingiausiomis žiniomis papildančią Vedų išminties esmę, kurią jis suvokė per asmenišką patirtį.

Komentaras: Šioje maldoje Śrīla Sūta Gosvāmis, iš esmės kalbant, apibendrina „Śrīmad-Bhāgavatam“ įvadą. „Śrīmad-Bhāgavatam“ – tai natūralus „Vedānta-sūtros“ komentaras, papildantis šį kūrinį. Vyāsadeva parašė „Vedānta-sūtras“, arba „Brahma-sūtras“, norėdamas į jas sudėti visų Vedų išminties kvintesenciją, o „Śrīmad-Bhāgavatam“ – natūralus šios kvintesencijos komentaras. Śrīla Śukadeva Gosvāmis buvo „Vedānta-sūtros“ mokytojas, puikiai išmanė ir buvo įsisąmoninęs jos tiesas, taigi suprantama jis buvo permanęs ir „Vedānta-sūtros“ komentarą – „Śrīmad-Bhāgavatam“. Norėdamas parodyti begalinę malonę paklydusiems materialistams, kurie stengiasi visiškai įveikti neišmanymą, jis pirmasis paskelbė šias slaptingas tiesas.

Neverta įrodinėti, kad materialistas negali būti laimingas. Laimė nepasiekiama nė vienai materialistinei būtybei – ar tai būtų didysis Brahmā, ar menka skruzdė. Kiekvienas planuoja sau amžiną laimę, bet materialios gamtos dėsniai sugriauna visus laimės planus. Todėl materialusis pasaulis vadinamas tamsiausia Dievo kūrinijos sritimi. Vis dėlto nelaimingi materialistai gali išsigauti iš šios tamsiausios srities – tereikia jiems to užsinorėti. Deja, jie tokie kvaili, kad nenori išsigelbėti. Todėl materialistas lyginamas su kupranugariu, kuris jaučia malonumą kramtydamas dygliuotas šakas, nes jam patinka dyglių ir kraujo skonis. Jis nesuvokia, kad tai – jo paties kraujas, tekantis iš dyglių suraižyto liežuvio. Materialistui jo paties kraujas saldus tarsi medus, ir nors viskas, ką jis sukuria materialiame pasaulyje, tesukelia jam nuolatinius rūpesčius, išsivaduoti jis nenori. Tokie materialistai vadinami *karmiais*. Iš šimtų tūkstančių *karmių* tik vienetai persisotina materialia veikla ir nori ištrūkti iš jos labirintų. Šiuos išmintingus žmones vadina *jñāniais*; jiems ir adresuota „Vedānta-sūtra“. Tačiau Śrīla Vyāsadeva, Aukščiausiojo Viešpaties inkarnacija, numatė, kad nesąžiningi žmonės piktnaudžiaus „Vedānta-sūtra“, todėl pats papildė ją, parašydamas „Bhāgavata Purāṇą“. Čia aiškiai pasakyta, kad „Bhāgavatam“ – pirmasis „Brahma-sūtrų“ komentaras. Śrīla Vyāsadeva išdėstė „Bhāgavatam“ ir savo sūnui Śrīlai Śukadevai Gosvāmiui, kuris jau buvo išsivadavęs ir pasiekęs transcendentinį būvį. Śrīla Śukadeva Gosvāmis permanė ją pats, o paskui paaiškino kitiems. Śrīlos Śukadevos Gosvāmio malone „Bhāgavata-vedānta-sūtra“

tapo prieinama visoms nuoširdžioms sieloms, trokštančioms ištrūkti iš materialios būties.

„Śrīmad-Bhāgavatam“ – tai nepralenkiamas „Vedānta-sūtros“ komentaras. Śrīpāda Śaṅkarācārya sąmoningai nesiėmė jos komentuoti – jis žinojo, kad jam nepavyks pranokti šio natūralaus komentaro. Jis parašė „Śārīraka-bhāṣyą“, o jo vadinamieji pasekėjai griežtai atmetė „Bhāgavatam“ kaip kažkokį „naują“ kūrinį. *Māyāvādos* mokyklos propaganda, nukreipta prieš „Bhāgavatam“, neturėtų išmušti mūsų iš vėžių. Pradedančiajam studijuoti „Śrīmad-Bhāgavatam“ ši įžanginė *śloka* turi padėti suprasti, kad „Śrīmad-Bhāgavatam“ – vienintelis transcendentinis kūrinys, skirtas *paramahaṁsoms* – žmonėms, visiškai išsigydžiusiems nuo materialios ligos, t.y. pagiežos. *Māyāvādžiai* yra kupini pagiežos Dievo Asmeniui, nors Śrīpāda Śaṅkarācārya ir teigė, kad Nārāyaṇa, Dievo Asmuo, egzistuoja aukščiau materialios kūrinijos. Pagiežos griaužiamiems *māyāvādžiams* „Bhāgavatam“ yra nesuvokiama, tuo tarpu tas, kuris tikrai trokšta ištrūkti iš šio materialaus pasaulio, gali visiškai pasikliauti šiuo kūriniu, nes jį paskelbė išsivadavusi siela – Śrīla Śukadeva Gosvāmis. „Śrīmad-Bhāgavatam“ yra transcendentinis deglas, kuris ryškiai apšviečia transcendentinę Absoliučią Tiesą, pažįstamą Brahmano, Paramātmos ir Bhagavāno aspektais.

4 TEKSTAS

नारायणं नमस्कृत्य नरं चैव नरोत्तमम् ।
देवीं सरस्वतीं व्यासं ततो जयमुदीरयेत् ॥ ४ ॥

nārāyaṇaṁ namaskṛtya naraṁ caiva narottamam
devīṁ sarasvatīṁ vyāsaṁ tato jayam udīrayet

nārāyaṇam – Dievo Asmeniui; *namaḥ-kṛtya* – pagarbiai nusilenkus; *naram ca eva* – ir Nārāyaṇai Ṛṣiui; *nara-uttamam* – geriausiam iš žmonių; *devīm* – deivei; *sarasvatīm* – mokslo valdovei; *vyāsam* – Vyāsadevai; *tataḥ* – po to; *jayam* – viskas, kas veda į pergalę; *udīrayet* – tebūnie paskelbta.

Prieš pradedant skaityti „Śrīmad-Bhāgavatam“, kuri yra tikriausias sėkmės laidas, reikėtų pagarbiai nusilenkti Dievo Asmeniui Nārāyaṇai, geriausiajam iš žmonių Nara-nārāyaṇai Ṛṣiui, mokslo deivei motinai Sarasvatī ir autoriui Śrīlai Vyāsadevai.

Komentaras: Vedų raštų ir *Purāṇų* uždavinys – padėti mums išsigauti iš tamsiausių materialios būties sričių. Nuo neatmenamų laikų gyvoji būtybė perdėm žavisi materialiais jusliniais malonumais, todėl ji užmiršo savo ryšį

su Dievu. Būdama materialiame pasaulyje ji be atvangos kovoja dėl būvio, ir jokie planai nepadės to išvengti. Jei gyvoji būtybė apskritai nori laimėti šią nepaliaujamą kovą dėl būvio, ji turi atkurti savo amžinąjį ryšį su Dievu. Kas nori pasinaudoti šia išganinga priemone, turi pasitikėti Vedomis ir *Purāṇomis.* Nemokšos sako, kad Purāṇos neturi nieko bendra su Vedomis. Tačiau iš tikrųjų *Purāṇos* – tai kūriniai, paaiškinantys Vedas. Jie papildo Vedas ir yra adresuoti skirtingoms žmonių kategorijoms. Žmonės skirtingi: vienus valdo dorybės *guṇa*, kitus – aistros, dar kitus – neišmanymo *guṇa*. *Purāṇos* suskirstytos taip, kad jos gali būti naudingos visų kategorijų žmonėms, ir palengva sugrįžę į savo pirminį būvį jie gali padaryti galą grumtynėms dėl būvio. Śrīla Sūta Gosvāmis paaiškino, kaip giedamos *Purāṇos,* ir žmonės, besiruošiantys tapti Vedų raštų bei *Purāṇų* tiesų skelbėjais, gali sekti jo pavyzdžiu. „Śrīmad-Bhāgavatam“ yra nepriekaištinga *Purāṇa,* skirta visų pirma tiems, kurie trokšta visiems laikams ištrūkti iš materijos pinklių.

5 TEKSTAS

मुनयः साधु पृष्टोऽहं भवद्भिर्लोकमङ्गलम् ।
यत्कृतः कृष्णसम्प्रश्नो येनात्मा सुप्रसीदति ॥ ५ ॥

munayaḥ sādhu pṛṣṭo ’haṁ bhavadbhir loka-maṅgalam
yat kṛtaḥ kṛṣṇa-sampraśno yenātmā suprasīdati

munayaḥ – o išminčiai; *sādhu* – tai svarbu; *pṛṣṭaḥ* – paklaustas; *aham* – aš; *bhavadbhiḥ* – visų jūsų; *loka* – pasaulio; *maṅgalam* – gerovei; *yat* – kadangi; *kṛtaḥ* – pateiktas; *kṛṣṇa* – apie Dievo Asmenį; *sampraśnaḥ* – svarbus klausimas; *yena* – kurio dėka; *ātmā* – savasis „aš“; *suprasīdati* – visiškai patenkinamas.

O išminčiai, vykę buvo jūsų klausimai. Jie tikrai vertingi, nes susiję su Viešpačiu Kṛṣṇa, o todėl yra svarbūs ir viso pasaulio gerovei. Tokie klausimai ir tegali suteikti sielai visišką pasitenkinimą.

Komentaras: Anksčiau sakyta, kad „Bhāgavatam“ studijavimo tikslas – pažinti Absoliučią Tiesą, todėl Naimiṣāraṇyos išminčių pateikti klausimai, susiję su Kṛṣṇa, Aukščiausiuoju Dievo Asmeniu, Absoliučia Tiesa, yra tikrai geri ir vykę. „Bhagavad-gītoje“ (15.15) Dievo Asmuo sako, kad vienintelis Vedų tikslas – paskatinti ieškoti Jo, Viešpaties Kṛṣṇos. Todėl klausimai, turintys sąsajų su Kṛṣṇa, sudaro Vedų paieškų giliausiąją esmę.

Pasaulis skamba nuo klausimų ir atsakymų. Paukščiai, žvėrys, žmonės – visi be atilsio klausinėja ir atsakinėja. Paukščiams rytas prasideda klausimais ir atsakymais, o vakare, jiems sugrįžus į lizdus, vėl skamba klausimai ir atsakymai. Žmogus irgi nuolat klausinėja ir atsakinėja, žinoma, jei dar ne naktis ir jis nėra kietai įmigęs. Klausinėja ir atsakinėja visi – prekiautojai turgavietėje, teisėjai teisme, besimokantieji mokyklose ir koledžuose, įstatymų leidėjai parlamente, politikai ir spaudos atstovai. Nors visą savo gyvenimą žmogus klausinėja ir atsakinėja, pasitenkinimo jis negauna. Pasitenkinimą sielai tegali suteikti su Kṛṣṇa susiję klausimai ir atsakymai.

Kṛṣṇa – mūsų brangiausias valdovas, draugas, tėvas, sūnus ir mylimiausias sutuoktinis. Užmiršę Kṛṣṇą, mes patys susikūrėme daugybę objektų mūsų klausimams ir atsakymams, bet šitai negali suteikti mums visiško pasitenkinimo. Viskas, išskyrus Kṛṣṇą, teikia laikiną pasitenkinimą. Taigi jei norime pajusti visišką pasitenkinimą, mūsų klausimai ir atsakymai turi būti siejami su Kṛṣṇa. Nepraeina nė sekundės, kad mes ko nors nepaklaustume ar patys neatsakytume į klausimą. „Śrīmad-Bhāgavatam“ randame klausimus ir atsakymus apie Kṛṣṇą, todėl tiktai klausydamiesi ar skaitydami šią transcendentinę knygą, galime pasijusti tikrai laimingi. Žmogus turėtų išstudijuoti „Śrīmad-Bhāgavatam“ ir remdamasis ja iš esmės išspręsti visas socialines, politines ir religines problemas. „Śrīmad-Bhāgavatam“ ir Kṛṣṇa sutelkia savyje viską.

6 TEKSTAS

स वै पुंसां परो धर्मो यतो भक्तिरधोक्षजे ।
अहैतुक्यप्रतिहता ययात्मा सुप्रसीदति ॥ ६ ॥

sa vai puṁsāṁ paro dharmo yato bhaktir adhokṣaje
ahaituky apratihatā yayātmā suprasīdati

saḥ – ta; *vai* – tikrai; *puṁsām* – žmonijai; *paraḥ* – aukščiausia; *dharmaḥ* – priedermė; *yataḥ* – kurios dėka; *bhaktiḥ* – pasiaukojimo tarnystė; *adhokṣaje* – Transcendencijai; *ahaitukī* – nepriežastinė; *apratihatā* – nenutrūkstanti; *yayā* – kurios dėka; *ātmā* – savasis „aš“; *suprasīdati* – visiškai patenkinamas.

Aukščiausia priedermė (dharma) visai žmonijai yra veikla, kuri leidžia pelnyti meilės ir pasiaukojimo tarnystę transcendentiniam Viešpačiui. O kad pasiaukojimo tarnystė suteiktų savajam „aš“ visišką pasitenkinimą, ji turi būti nesavanaudiška ir nepaliaujama.

Komentaras: Tai Śrī Sūtos Gosvāmio atsakymas į pirmąjį Naimiṣāraṇyos išminčių klausimą. Išminčiai prašė jį apibendrinti visus apreikštuosius šventraščius, išdėstyti tai, kas juose svarbiausia, ir išdėstyti taip, kad suprastų visi puolusieji, kitaip sakant, plačioji visuomenė. Vedos nurodo žmogui du kelius: *pravṛtti-mārgą* ir *nivṛtti-mārgą* – juslinių malonumų ir atsižadėjimo kelius. Malonumų kelias yra žemesnis už pasiaukojimo aukščiausiajam tikslui kelią. Materiali gyvosios būtybės būtis neturi nieko bendra su tikruoju jos gyvenimu, yra liguista būsena. Tikrasis jos gyvenimas yra dvasinė (*brahma-bhūta*), amžina, palaima ir žinojimu trykštanti būtis. Materiali būtis yra laikina, iliuzinė ir kupina kančių. Joje apskritai nėra laimės – tik bevaisės pastangos atsikratyti kančių, kai trumpas atokvėpis nuo jų klaidingai suvokiamas kaip laimė. Todėl ir sakome, kad materialių malonumų – laikinų, skurdžių ir apgaulingų – plėtojimo kelias neprilygsta pasiaukojimo tarnystei Aukščiausiajam Viešpačiui, kuri veda į amžiną, palaimingą ir absoliutaus išmanymo nušviestą būtį ir yra laikoma aukščiausia žmogaus veiklos forma. Tačiau dažnai, kai į pasiaukojimo tarnystę įsivelia žemesnės veiklos elementai, ji praranda savo grynumą. Pavyzdžiui, jei pasiaukojimo tarnystės imamasi siekiant materialios naudos, šis motyvas, be jokių abejonių, tampa kliuviniu, stabdančiu žengimą į priekį atsižadėjimo keliu. Atsižadėjimas, pasiaukojimas vardan aukščiausiojo gėrio tikrai pranoksta malonumais pažymėtą liguistą būtį. Malonumai tik pasunkina ligos simptomus ir pailgina jos trukmę. Todėl pasiaukojimo tarnystė Viešpačiui kokybės prasme turi būti gryna, t.y. joje negali būti jokių materialių malonumų troškimų. Todėl būtina pasirinkti aukščiausią veiklos formą – pasiaukojimo tarnystę Viešpačiui, kuri neturėtų nė krislo nereikalingų troškimų, karminės veiklos ir abstrakčiosios filosofijos priemaišų. Tik tokia tarnystė gali suteikti amžiną paguodą.

Sąvokai *dharma* sąmoningai parinkome atitikmenį „priedermė“, nes svarbiausia žodžio *dharma* reikšmė – „egzistencijos šaltinis“. Gyvosios būtybės egzistencijos šaltinis yra jos amžinas ryšis su Aukščiausiuoju Viešpačiu Kṛṣṇa, į kurį atsižvelgdama ji ir turi veikti. Kṛṣṇa yra gyvųjų būtybių egzistencijos centrinė ašis, visų patraukliausia gyvoji esybė, svarbiausias amžinasis pavidalas tarp kitų amžinųjų pavidalų – gyvųjų būtybių. Visos gyvosios būtybės turi savo amžiną pavidalą dvasiniame pasaulyje, o Kṛṣṇa yra amžinas jų traukos centras. Kṛṣṇa yra absoliuti visuma, o visa kita – neatsiejama Jo dalis, susijusi su Juo grynai transcendentiniais tarno ir tarnystės objekto santykiais, kurie esmingai skiriasi nuo tų santykių, kuriuos matome materialiame pasaulyje. Šie transcendentiniai santykiai yra pati aukščiausia savitarpio artumo forma. Tai suvokiama padarius pažangą pasiaukojimo tarnystės srityje. Net ir gyvendamas dabartinėmis nelaisvės

sąlygomis materialiame pasaulyje kiekvienas iš mūsų turėtų su transcendentine meile tarnauti Viešpačiui. Taip žmogus pamažu ims suprasti, kas yra tikrasis gyvenimas ir patirs visišką pasitenkinimą.

7 TEKSTAS

वासुदेवे भगवति भक्तियोगः प्रयोजितः ।
जनयत्याशु वैराग्यं ज्ञानं च यदहैतुकम् ॥ ७ ॥

vāsudeve bhagavati bhakti-yogaḥ prayojitaḥ
janayaty āśu vairāgyaṁ jñānaṁ ca yad ahaitukam

vāsudeve – Kṛṣṇai; *bhagavati* – Dievo Asmeniui; *bhakti-yogaḥ* – pasiaukojimo tarnystės ryšys; *prayojitaḥ* – užmezgamas; *janayati* – pagimdo; *āśu* – labai greitai; *vairāgyam* – atsižadėjimą; *jñānam* – žinojimą; *ca* – ir; *yat* – tą, kuris; *ahaitukam* – nepriežastinis.

Su atsidavimu tarnaujant Dievo Asmeniui Śrī Kṛṣṇai išsyk yra pelnomas nepriežastinis žinojimas ir pasaulio atsižadėjimas.

Komentaras: Žmonės, laikantys pasiaukojimo Aukščiausiajam Viešpačiui Śrī Kṛṣṇai tarnystę savotišku materialaus sentimentalumo pasireiškimu, dažnai įrodinėja, kad apreikštieji šventraščiai rekomenduoja aukojimus, labdarą, asketizmo praktiką, teorinį pažinimą, mistinių galių įgijimą ir panašius transcendentinės savivokos metodus. Pasak jų, *bhakti* – pasiaukojimo tarnystė Viešpačiui skirta tiems, kurie yra nepasirengę aukštesnio lygio praktikai. Paprastai sakoma, kad *bhakti* kultas skirtas *śūdroms, vaiśyams* ir moterims, nepasižyminčioms dideliu protu. Bet tai netiesa. *Bhakti* kultas yra aukščiausia visų transcendentinių praktikų forma, todėl jis sykiu yra ir iškilnus, ir lengvas. Iškilnus jis tyriems bhaktams, kurie labai rimtai siekia užmegzti ryšį su Aukščiausiuoju Viešpačiu, o lengvas neofitams, dar tebestovintiems ant *bhakti* slenksčio. Užmegzti ryšį su Aukščiausiuoju Dievo Asmeniu Śrī Kṛṣṇa yra tikras mokslas, bet tai lengvai gali padaryti visos gyvosios būtybės: *śūdros, vaiśyai*, moterys, žmonės, žemesni už žemiausios kilmės *śūdras*, juolab tokie iškilūs žmonės kaip kvalifikuoti brahmanai ir dvasinį susivokimą pasiekę didieji valdovai. Kitos aukščiausio lygio veiklos formos – aukojimai, labdara, asketizmas ir t.t. – yra tiesioginė tyrojo ir mokslinio *bhakti* kulto išdava.

Žinios ir atsižadėjimas – du svarbūs transcendentinį pažinimą skatinantys veiksniai. Dvasinio tobulėjimo kelias atveda į visišką materijos ir dvasios pažinimą, o iki galo pažinus materiją ir dvasią, išnyksta materialūs prisirišimai ir atsiranda potraukis dvasinei veiklai. Neprisirišimas prie materialių dalykų nėra visiškas pasyvumas, kaip kad mano neišmanėliai. *Naiṣkarmya* – tai veiklos, sukeliančios tiek geras, tiek ir blogas pasekmes, atsisakymas. Neigti nereiškia neigti tai, kas pozityvu. Neigti neesminius dalykus nereiškia neigti tai, kas esminga. Lygiai taip ir materialiųjų formų neigimas nereiškia pozityviųjų formų neigimo. *Bhakti* kultas skirtas pažinti pozityviąją formą. Pažinus pozityviąją formą, negatyviosios savaime atkrinta. Todėl *bhakti* kultui plėtojantis, kai pozityviai tarnaujama pozityviajai formai, savaime atsižadama žemesnių dalykų ir atsiranda potraukis aukštesniems. *Bhakti* kultas, kaip aukščiausia gyvosios būtybės veiklos forma, padeda atsisakyti materialių juslinių malonumų. Jų atsisakymas yra tyro bhakto požymis. Tyras bhaktas nėra kvailys, jis nesidomi žemesniosiomis energijomis ir materialūs dalykai jam neturi vertės. Šis būvis nepasiekiamas bevaisiais teoriniais išvedžiojimais, jis pasiekiamas Visagalio malone. Taigi tyras bhaktas pasižymi ne tik atsidavimu, bet ir kitomis dorybėmis – žiniomis, atsižadėjimu ir t.t., o žmogus, galintis pasigirti tik žiniomis ir atsižadėjimu, nebūtinai gerai išmano *bhakti* pagrindus. *Bhakti* – aukščiausia žmogaus veiklos forma.

8 TEKSTAS

धर्मः स्वनुष्ठितः पुंसां विष्वक्सेनकथासु यः ।
नोत्पादयेद्यदि रतिं श्रम एव हि केवलम् ॥ ८ ॥

dharmaḥ svanuṣṭhitaḥ puṁsāṁ viṣvaksena-kathāsu yaḥ
notpādayed yadi ratiṁ śrama eva hi kevalam

dharmaḥ – veikla; *svanuṣṭhitaḥ* – atliekama pagal užimamą padėtį; *puṁsām* – žmonijos; *viṣvaksena* – apie Dievo Asmenį (pilnavertę dalį); *kathāsu* – žiniai; *yaḥ* – kuri; *na* – ne; *utpādayet* – pagimdo; *yadi* – jeigu; *ratim* – noro; *śramaḥ* – bergždžias triūsas; *eva* – tik; *hi* – tikrai; *kevalam* – visiškai.

Bet kokia profesinė veikla pagal padėtį visuomenėje, jei ji nepažadina noro klausytis apie Dievo Asmenį, yra bergždžias triūsas.

Komentaras: Gyvenimą žmonės suvokia skirtingai, todėl skiriasi ir jų veiklos pobūdis. Užkietėjusiam materialistui, nesugebančiam pamatyti daugiau nei jam leidžia grubus materialus kūnas, egzistuoja tik tai, kas neišeina už jo jutiminio patyrimo ribų. Todėl jo veikla ribojasi siauruoju ir išplėstiniu egoizmu. Siaurasis egoizmas sutelktas į savo paties kūną. Paprastai jis pasireiškia tarp žemesniųjų gyvūnų. Išplėstinis egoizmas pasireiškia tarp žmonių ir yra nukreiptas į šeimą, visuomenę, bendruomenę, tautą ar viso pasaulio gyventojus, siekiant užtikrinti patogias gyvenimo sąlygas grubiajam fiziniam kūnui. Abstraktūs mąstytojai yra aukštesnė už užkietėjusius materialistus kategorija. Jų mintys plevena aukštesnėse minties sferose; jie rašo eiles, kuria filosofines teorijas arba propaguoja įvairius „izmus“, tačiau ir jie tesiekia egoistinių tikslų, kurie ribojasi vien kūnu ir protu. Bet virš kūno ir proto egzistuoja snaudžianti dvasinė siela, be kurios kūno ir proto lygiu besireiškiantis egoizmas yra niekinis. Deja, menkesnės nuovokos žmonės neturi žinių apie dvasinės sielos poreikius.

Kvailiai nieko nenutuokia apie sielą ir apie tai, kad ji yra anapus kūno ir proto įtakos sferos, todėl vykdydami savo nustatytas pareigas jie nepatiria jokio pasitenkinimo. Čia yra keliamas sielos pasitenkinimo klausimas. Savasis „aš“ egzistuoja anapus grubaus ir subtilaus dangalų – kūno ir proto. Siela yra nepaprastai stiprus aktyvus pradas, išjudinantis kūną ir protą. Nežinant snaudžiančios sielos poreikių ir tenkinant tik kūno ir proto užgaidas, neįmanoma būti laimingam. Kūnas ir protas – tai pertekliniai išoriniai dvasinės sielos dangalai. Tenkinami turi būti dvasinės sielos poreikiai. Nepakanka vien valyti paukščio narvelį, reikia žinoti paukščio poreikius, antraip jis nebus laimingas.

Dvasinės sielos poreikis – ištrūkti iš ankšto materijos narvo ir tokiu būdu įgyvendinti savo norą džiaugtis visiška laisve. Ji nori išsiveržti pro akliną didžiosios visatos luobą ir išvysti laisvą netemdomą šviesos ir dvasios viešpatiją. Absoliuti laisvė pasiekiama susitikus su absoliučia dvasia – Dievo Asmeniu. Meilė Dievui glūdi visų mūsų širdyse, tačiau dvasios gyvastis reiškiasi per grubųjį kūną ir protą iškreiptai – potraukio grubiajai ir subtiliajai materijai forma. Todėl mes turime imtis tokios veiklos, kuri pažadintų mumyse dievišką sąmonę. Tai pasiekiama tik klausantis pasakojimų apie Aukščiausiojo Viešpaties žygius ir juos apdainuojant. Posmas sako, kad bet kuri kita veikla, jei ji nesužadina noro klausytis transcendentinės Dievo žinios ir jos atkartoti, yra tuščias darbas, nes, kad ir koks tai būtų „izmas“, jis negali sielos išvaduoti. Beprasmiais laikytini net ir išsigelbėti norinčių žmonių veiksmai, kadangi jie nepažįsta svarbiausiojo laisvės šaltinio. Užkietėjęs materialistas gali savo kailiu įsitikinti, kad tiek šiame, tiek kitame pasaulyje jo materialius laimėjimus riboja laikas ir erdvė. Net

ir tuo atveju, jei jis pasieks Svargaloką, ramybės ištroškusi jo siela neras amžino prieglobsčio. Nerimstančią sielą tegalima nuraminti ėmus praktikuoti tobulą moksliškai pagrįstą metodą – pasiaukojimo tarnystę.

9 TEKSTAS

धर्मस्य ह्यापवर्ग्यस्य नार्थोऽर्थायोपकल्पते ।
नार्थस्य धर्मैकान्तस्य कामो लाभाय हि स्मृतः ॥ ९ ॥

dharmasya hy āpavargyasya nārtho 'rthāyopakalpate
nārthasya dharmaikāntasya kāmo lābhāya hi smṛtaḥ

dharmasya – veiklos, atitinkančios pareigą; *hi* – tikrai; *āpavargyasya* – galutinis išsivadavimas; *na* – ne; *arthaḥ* – tikslas; *arthāya* – materialiai naudai; *upakalpate* – skirta; *na* – nei; *arthasya* – materialios naudos; *dharma-eka-antasya* – tam, kuris ėmėsi aukščiausios tarnystės; *kāmaḥ* – juslinių malonumų; *lābhāya* – pelnyti; *hi* – tikrai; *smṛtaḥ* – didžių išminčių pasakyta.

Neabejotina, kad visų nustatytųjų pareigų tikslas yra visiškas išsivadavimas. Jų nevalia vykdyti viliantis materialios naudos. Maža to, pasak išminčių, vykdantis aukščiausią nustatytąją tarnystę, neturėtų naudotis materialiomis gėrybėmis siekdamas juslinių malonumų.

Komentaras: Jau kalbėjome, kad su tyru atsidavimu tarnaujant Viešpačiui savaime įgyjamos tobulos žinios ir atsikratoma prisirišimo prie materialios būties. Vis dėlto yra žmonių, kurie mano, kad nustatytosios pareigos, taip pat ir religinės, vykdomos vardan materialios naudos. Paprastas žmogus, nesvarbu kuriame pasaulio kampelyje jis gyventų, atlikdamas religinę ar bet kurią kitą nustatytąją pareigą, paprastai tikisi išpešti kokios nors naudos. Net Vedų raštai gundo atlikti įvairius religinius veiksmus, žadėdami atitinkamą materialų atpildą, ir daugelis susivilioja religinės praktikos teikiamomis gėrybėmis arba malonėmis. Kodėl vadinamuosius tikinčiuosius vilioja materiali nauda? Ogi todėl, kad materialios naudos gavimas sudaro prielaidas įgyvendinti savo troškimus ir taip patirti juslinių malonumų. Nustatytųjų pareigų vykdymas rikiuojasi į nuoseklią grandinę – vadinamoji religinė praktika teikia materialią naudą, kuri, savo ruožtu, leidžia įgyvendinti troškimus. Įvairių profesijų žmonės atkakliai dirba siekdami juslinių malonumų. Tačiau Sūta Gosvāmis, antrindamas „Śrīmad-Bhāgavatam“ išvadoms, pastarajame posme šį kelią pasmerkia.

Žmogus neturi imtis veiklos vien dėl materialios naudos. Maža to, materialios malonės apskritai neturėtų būti naudojamos juslėms tenkinti. Apie tai, kam jos turėtų būti skiriamos, kalba kitas posmas.

10 TEKSTAS

कामस्य नेन्द्रियप्रीतिर्लाभो जीवेत यावता ।
जीवस्य तत्त्वजिज्ञासा नार्थो यश्चेह कर्मभिः ॥१०॥

kāmasya nendriya-prītir lābho jīveta yāvatā
jīvasya tattva-jijñāsā nārtho yaś ceha karmabhiḥ

kāmasya – iš troškimų; *na* – ne; *indriya* – jusles; *prītiḥ* – patenkinti; *lābhaḥ* – siekimas; *jīveta* – savisaugos; *yāvatā* – tiek, kiek; *jīvasya* – gyvosios būtybės; *tattva* – apie Absoliučią Tiesą; *jijñāsā* – klausimai; *na* – ne; *arthaḥ* – tikslas; *yaḥ ca iha* – dar kas nors; *karmabhiḥ* – nurodytos veiklos.

Žmogaus norai neturi krypti į juslinius malonumus. Jam derėtų galvoti tik apie sveiką gyvenseną, kitaip sakant, apie savisaugą, nes žmogaus paskirtis – gilintis į Absoliučią Tiesą. Tiktai toks turėtų būti jo veiklos tikslas.

Komentaras: Siekdama įgyvendinti su jusliniais malonumais susijusius troškimus, orientyrus praradusi materiali civilizacija žengia klaidinga kryptimi. Visose tokios civilizacijos gyvenimo sferose galutinis tikslas yra juslių tenkinimas. Politikoje, visuomeninėje, altruistinėje bei filantropinėje veikloje ir net išsigelbėjimo beieškančių pastangose vis ryškiau dominuoja tas pats juslinių malonumų motyvas. Politiniai visuomenės lyderiai kaunasi tarpusavyje tegalvodami apie savo juslinius malonumus, o rinkėjai garbina vadinamuosius lyderius tik tada, kai šie žada juslinius malonumus. Nepatenkinti savo juslių tenkinimo lygiu rinkėjai kaip mat nuverčia lyderius. Lyderiais visada nusiviliama, kai jie nepatenkina rinkėjų lūkesčių, susijusių su jusliniais malonumais. Tas pats vyksta ir kitose žmogaus veiklos sferose; niekas rimtai nesidomi esminėmis gyvenimo problemomis. Net pasirinkusieji išsivadavimo kelią trokšta susilieti su Absoliučia Tiesa, kitaip sakant, dėl juslinių malonumų siekia įvykdyti dvasinę savižudybę. Tačiau čia „Bhāgavatam“ sako, kad žmogus neturėtų gyventi vien dėl juslinių malonumų. Juslės tenkintinos tiek, kiek tai būtina savisaugai, o ne malonumui sukelti. Kadangi fizinį kūną sudaro juslės, kurios taip pat turi tam tikrus poreikius,

šventraščiai juslių tenkinimą reguliuoja. Tačiau juslės neturi būti tenkinamos be jokių apribojimų. Pavyzdžiui, santuoka, t.y. vyro ir moters sąjunga, yra skirta ne jusliniams malonumams, o giminei pratęsti. Kai niekas savo valia nenori susilaikyti, iškyla poreikis propaguoti šeimos planavimą, bet kvailiems žmonėms neateina į galvą, kad tarp Absoliučios Tiesos ieškančių žmonių šeimos planavimas vyksta savaime. Kas ieško Absoliučios Tiesos, tas niekada nesusigundys tuščiais jusliniais malonumais, nes rimti tiesos ieškotojai yra labai užsiėmę ir paprasčiausiai neturi tam laiko. Štai kodėl visose gyvenimo srityse galutinis žmogus tikslas turėtų būti Absoliučios Tiesos paieškos. Siekdamas Absoliučios Tiesos žmogus jausis laimingas, nes mažiau laiko skirs įvairiems jusliniams malonumams. O kas yra Absoliuti Tiesa, paaiškina kitas posmas.

11 TEKSTAS

वदन्ति तत्तत्त्वविदस्तत्त्वं यज्ज्ञानमद्वयम् ।
ब्रह्मेति परमात्मेति भगवानिति शब्द्यते ॥११॥

vadanti tat tattva-vidas tattvaṁ yaj jñānam advayam
brahmeti paramātmeti bhagavān iti śabdyate

vadanti – jie sako; *tat* – kad; *tattva-vidaḥ* – mokytos sielos; *tattvam* – Absoliuti Tiesa; *yat* – kuri; *jñānam* – žinojimas; *advayam* – be dualumo; *brahma iti* – vadinama Brahmanu; *paramātmā iti* – vadinama Paramātma; *bhagavān iti* – vadinama Bhagavānu; *śabdyate* – taip apie ją sakoma.

Išprusę transcendentalistai, kurie pažino Absoliučią Tiesą, vadina šią nedualią substanciją Brahmanu, Paramātma arba Bhagavānu.

Komentaras: Absoliuti Tiesa sykiu yra ir subjektas, ir objektas. Jai nebūdingos kokybinės skirtybės. Todėl kokybės prasme Brahmanas, Paramātmā ir Bhagavānas yra tapatūs. Vieną ir tą pačią substanciją *Upaniṣadų* tyrinėtojai suvokia kaip beasmenį Brahmaną, *hiraṇyagarbhos* (*yogai*) – kaip Paramātmą, o bhaktai – kaip Bhagavāną. Kitaip sakant, Bhagavānas – tai Dievo Asmuo yra aukščiausia Absoliučios Tiesos išraiška; Paramātmā – tai dalinis Dievo Asmens pasireiškimas; o beasmenis Brahmanas – tai Dievo Asmens skleidžiama akinama šviesa. Dievo Asmens šviesa sklinda iš Jo lygiai taip pat, kaip saulės spinduliai sklinda iš saulės dievo. Nuovokos stingantys pastarųjų dviejų mokyklų šalininkai dažnai ginčijasi ir gina

savo požiūrį, tačiau iki galo pažinusieji Absoliučią Tiesą puikiausiai supranta, kad tai trys vienos Absoliučios Tiesos aspektai, matomi iš skirtingų perspektyvų.

Pirmame pirmojo „Bhagavatam“ skyriaus posme paaiškinta, kad Aukščiausioji Tiesa yra sau pakankama, turi sąmonę ir yra neveikiama reliatyvumo iliuzijos. Reliatyviame pasaulyje pažinimo subjektas nėra tapatus pažinimo objektui, tačiau Absoliučioje Tiesoje ir pažįstantis, ir tai kas pažįstama yra viena ir tas pat. Reliatyviame pasaulyje pažinimo subjektas yra gyva dvasia, aukštesnioji energija, o pažinimo objektas – inertiška materija, žemesnioji energija. Todėl jam būdingas dviejų energijų (žemesniosios ir aukštesniosios) dualizmas, o absoliuto viešpatijoje tiek pažinimo subjektas, tiek pažinimo objektas priklauso tai pačiai, aukštesniajai energijai. Aukščiausiasis energijos šaltinis skleidžia trijų rūšių energijas. Tarp energijos ir jos šaltinio nėra jokio skirtumo, tačiau kokybiškai energijos skiriasi. Absoliuto viešpatija ir gyvosios esybės priklauso tai pačiai, aukščiausiajai energijai, o materialusis pasaulis – žemesniajai. Susidūrusi su žemesniąja energija, gyvoji esybė pasiduoda iliuzijai ir ima laikyti save žemesniąja energija. Todėl materialiame pasaulyje ir egzistuoja reliatyvumo pojūtis. Absoliuto viešpatijoje skirtybės tarp pažinimo subjekto ir objekto pojūčio nėra, todėl jame viskas yra absoliutu.

12 TEKSTAS

तच्छ्रद्दधाना मुनयो ज्ञानवैराग्ययुक्तया ।
पश्यन्त्यात्मनि चात्मानं भक्त्या श्रुतगृहीतया ॥१२॥

tac chraddadhānā munayo jñāna-vairāgya-yuktayā
paśyanty ātmani cātmānaṁ bhaktyā śruta-gṛhītayā

tat – kad; *śraddadhānāḥ* – pasiryžę patirti; *munayaḥ* – išminčiai; *jñāna* – žiniomis; *vairāgya* – atsižadėjimu; *yuktayā* – gerai apsiginklavę; *paśyanti* – mato; *ātmani* – savyje; *ca* – taip pat; *ātmānam* – Paramātmą; *bhaktyā* – pasiaukojimo tarnystės dėka; *śruta* – Vedas; *gṛhītayā* – gerai išmokę.

Rimtas ir smalsus tiesos ieškotojas – išminčius, apsiginklavęs žiniomis bei atsižadėjimu, pažįsta Absoliučią Tiesą su atsidavimu Jai tarnaudamas, kaip tai sužinojo iš Vedānta-śruti.

Komentaras: Absoliuti Tiesa pažįstama iki galo su atsidavimu tarnaujant Viešpačiui Vāsudevai – Dievo Asmeniui, visavertei Absoliučiai Tiesai.

Brahmanas yra transcendentinis Jo kūno švytėjimas, o Paramātmā – dalinis Jo pasireiškimas. Todėl pažindami Absoliučią Tiesą kaip Brahmaną ar Paramātmą, pažįstame Ją tik iš dalies. Yra keturių kategorijų žmonės: *karmiai, jñāniai, yogai* ir bhaktai. *Karmiai* – tai materialistai, o kitų trijų kategorijų žmonės – tai transcendentalistai. Aukščiausio lygio transcendentalistai – tai Aukščiausiąjį Asmenį pažinusieji bhaktai, antros kategorijos transcendentalistai – tai žmonės, kurie iš dalies pažino absoliučios asmenybės visavertę dalį, o trečios kategorijos transcendentalistai – žmonės, kurie dar tik pradeda suvokti absoliutaus asmens dvasinę esmę. Kaip pasakyta „Bhagavad-gītoje“ ir kituose Vedų raštuose, Aukščiausiasis Asmuo suvokiamas per pasiaukojimo tarnystę, grindžiamą išsamiomis žiniomis ir materialių ryšių atsižadėjimu. Jau kalbėjome apie tai, kad su atsidavimu tarnaujant Viešpačiui įgyjamos žinios ir atsižadama materialių ryšių. Kadangi Brahmano ir Paramātmos pažinimas Absoliučią Tiesą atskleidžia ne iki galo, tai Brahmano bei Paramātmos pažinimo būdai, t.y. *jñānos* ir *yogos* keliai, yra netobuli. Rimtam ir smalsiam tiesos ieškotojui vienintelis ir tobulas būdas pažinti Absoliučią Tiesą yra pasiaukojimo tarnystė, kuri remiasi išsamiomis žiniomis, derinamomis su materialių ryšių atsižadėjimu, ir turi tvirtus pagrindus, gautus klausantis „Vedānta-śruti“. Taigi pasiaukojimo tarnystė nėra skirta menkesnio išmanymo transcendentalistui. Bhaktai skiriami į tris (t.y. aukščiausią, antrą ir trečią) kategorijas. Žinių neturinčius ir materialių ryšių neatsižadėjusius trečios kategorijos bhaktus neofitus, kuriems patraukliausia parengiamoji pasiaukojimo tarnystės forma (Dievybių garbinimas šventykloje), vadina bhaktais materialistais. Jiems labiau rūpi ne transcendentinė, o materiali nauda. Todėl būtina ryžtingai pereiti nuo materialios prie antros kategorijos pasiaukojimo tarnystės. Antros kategorijos bhaktas su atsidavimu tarnaudamas aiškiai išskiria keturias kategorijas: Dievo Asmenį, Jo bhaktus, tamsuolius ir priešiškai Jo atžvilgiu nusiteikusius žmones. Būtina pakilti bent iki antros kategorijos tarnystės lygio ir tokiu būdu pelnyti teisę pažinti Absoliučią Tiesą.

Todėl trečios kategorijos bhaktas turi semtis žinių apie pasiaukojimo tarnystę iš tokio autoritetingo šaltinio, kaip *Bhāgavata. Bhāgavatų* yra du: autoritetingas bhaktas ir Dievo žinia. Pirmasis *bhāgavata* yra labai svarbus, todėl nurodymų, kaip praktikuoti pasiaukojimo tarnystę, trečios kategorijos bhaktas turėtų kreiptis į autoritetingą bhaktą. Autoritetingas bhaktas nėra profesionalas, besipelnantis duonai iš „Bhāgavatam“ deklamavimo. Toks bhaktas, kaip Sūta Gosvāmis, turi būti Śukadevos Gosvāmio atstovas ir skelbti pasiaukojimo tarnystės kultą visos žmonijos labui. Bhaktas neofitas nelinkęs klausytis, ką kalba autoritetai. Profesionalaus deklamuotojo jis klausosi dėl akių, norėdamas patenkinti savo jausmus. Tokio pobūdžio

„Bhāgavatam“ klausymasis ir deklamavimas diskreditavo šį metodą, todėl reikia būti labai apdairiam ir nepasirinkti ydingo kelio. Šventa Dievo žinia, kurią skelbia „Bhagavad-gītā“ ir „Śrīmad-Bhāgavatam“, pagal prigimtį neabejotinai yra transcendentiška, bet vis dėlto transcendentinių jų žodžių geriau nesiklausyti iš skaitovo profesionalo lūpų, nes jis apnuodija šiuos žodžius, kaip gyvatė apnuodija pieną, prisilietusi prie jo liežuviu.

Todėl norėdamas tobulėti nuoširdus bhaktas turi būti pasirengęs išklausyti Vedų raštus, *Upaniṣadas,* „Vedāntą“ ir kitus senovės autoritetų, Gosvāmių, parašytus šventraščius. Jei nesiklausysime šių šventraščių skelbiamų tiesų, tobulėti bus neįmanoma. Pasiaukojimo tarnystė, kai nesiklausoma jų žodžio ir nesivadovaujama priesakais, yra parodomoji ir beprasmė, ji tampa savotiška kliūtimi tikros pasiaukojimo tarnystės kelyje. *Śruti, smṛti, purāṇų* ir *pañcarātros* priesakais nesiremianti ir dėl akių praktikuojama pasiaukojimo tarnystė turi būti atmesta. Neautoritetingo bhakto jokiu būdu negalima pripažinti tyru bhaktu. Pasisėmęs žinių iš Vedų raštų, žmogus nuolat regės savo širdyje Dievo Asmenį visa persmelkiančiu lokalizuotu aspektu. Ši būsena vadinama *samādhi.*

13 TEKSTAS

अतः पुम्भिर्द्विजश्रेष्ठा वर्णाश्रमविभागशः ।
स्वनुष्ठितस्य धर्मस्य संसिद्धिर्हरितोषणम् ॥१३॥

ataḥ pumbhir dvija-śreṣṭhā varṇāśrama-vibhāgaśaḥ
svanuṣṭhitasya dharmasya saṁsiddhir hari-toṣaṇam

ataḥ – taip; *pumbhiḥ* – žmogaus; *dvija-śreṣṭhāḥ* – o geriausias iš dukart gimusiųjų; *varṇa-āśrama* – keturių luomų ir keturių gyvenimo etapų sistemos; *vibhāgaśaḥ* – padalinių; *svanuṣṭhitasya* – savo nurodytų pareigų; *dharmasya* – pagal veiklos pobūdį; *saṁsiddhiḥ* – aukščiausias tobulumas; *hari* – Dievo Asmenį; *toṣaṇam* – patenkinimas.

O geriausias iš dukart gimusiųjų, neveltui yra sakoma, kad suteikti džiaugsmo Dievo Asmeniui yra aukščiausias tobulumas, kokį tik žmogus gali pasiekti vykdydamas nustatytąsias savo luomui ir āśramui pareigas.

Komentaras: Žmonių visuomenė visame pasaulyje skirstoma į keturis luomus ir keturis *āśramus.* Keturis luomus sudaro – intelektualai, kariai, gamintojai ir darbininkai. Žmonės skirstomi į luomus ne pagal gimimą, o pagal darbą ir savybes. Be luomų yra ir keturi gyvenimo etapai: studijų

metas, gyvenimas šeimoje, materialios veiklos atsižadėjimas ir visiškas atsidėjimas pasiaukojimo tarnystei. Toks visuomenės dalijimas būtinas pačios žmonijos labui. Be jos jokia socialinė struktūra negalėtų normaliai vystytis. *Vienintelis bet kurio luomo ir āśramo tikslas – suteikti džiaugsmo Dievo Asmeniui – Aukščiausiajam valdovui.* Ši bazinė žmonių visuomenės struktūra vadinama *varṇāśrama-dharma.* Tai visiškai natūrali civilizuoto gyvenimo forma. *Varṇāśramos* institutas egzistuoja ne tam, kad vienam luomui dirbtinai būtų sudaromos sąlygos primesti savo valią kitam luomui, o tam, kad žmonės turėtų galimybę pažinti Absoliučią Tiesą. Kai dėl vergiško prisirišimo prie *indriya-prīti* (jusliniai malonumai) užmirštamas svarbiausias gyvenimo tikslas, t.y. kai nesiekiama pažinti Absoliučios Tiesos, savanaudiški žmonės, kaip jau kalbėta anksčiau, *varṇāśramos* institutą panaudoja kaip priemonę dirbtinai primesti savo valią silpnesnėms visuomenės grupėms. Kali-yugoje, nesantarvės amžiuje, dirbtinis dominavimas jau yra giliai įleidęs šaknis, tačiau sveikiau mąstanti visuomenės dalis puikiai supranta, kad vienintelis visuomenės skirstymo į luomus ir *āśramus* tikslas – harmonizuoti socialinius santykius ir paskatinti žmones susimąstyti apie kilnesnius dalykus, t.y. apie savęs pažinimą.

Šis „Bhāgavatam“ posmas sako, kad aukščiausias žmogaus gyvenimo tikslas, o tuo pačiu ir *varṇāśrama-dharmos* sistemos tobulumas – tai žmonių bendradarbiavimas siekiant suteikti džiaugsmo Aukščiausiajam Viešpačiui. Ši mintis yra patvirtinta ir „Bhagavad-gītoje“ (4.13).

14 TEKSTAS

तस्मादेकेन मनसा भगवान् सात्वतां पतिः ।
श्रोतव्यः कीर्तितव्यश्च ध्येयः पूज्यश्च नित्यदा ॥१४॥

tasmād ekena manasā bhagavān sātvatāṁ patiḥ
śrotavyaḥ kīrtitavyaś ca dhyeyaḥ pūjyaś ca nityadā

tasmāt – todėl; *ekena* – į vieną; *manasā* – sutelkus protą; *bhagavān* – Dievo Asmenį; *sātvatām* – bhaktų; *patiḥ* – gynėją; *śrotavyaḥ* – reikia klausytis apie; *kīrtitavyaḥ* – reikia šlovinti; *ca* – ir; *dhyeyaḥ* – reikia atminti; *pūjyaḥ* – reikia garbinti; *ca* – ir; *nityadā* – nuolatos.

Todėl sukaupus visą savo dėmesį reikia nuolat klausytis pasakojimų apie Dievo Asmenį – bhaktų gynėją, Jį šlovinti, atminti ir garbinti.

Komentaras: Jei Absoliučios Tiesos pažinimas yra aukščiausias gyvenimo tikslas, jo reikia siekti visomis įmanomomis priemonėmis. Šlovinimas,

klausymasis, atsiminimas ir garbinimas – keturi metodai, kurių taikymas yra bendra pareiga, nesvarbu, kokiai iš anksčiau minėtų luomų ar *āśramų* priklauso žmogus. Be šių gyvenimo principų įgyvendinimo, niekas negali egzistuoti. Gyvųjų būtybių veikla yra neišvengiamai susijusi su šiais keturiais gyvenimo principais. Klausymasis ir šlovinimas, galima sakyti, yra bet kurios veiklos, ypač mūsų dienų visuomenėje, pagrindas. Bet kuris žmogus, nepriklausomai nuo jo socialinio statuso, labai greitai tampa gerai žinomas visuomenėje, jei dienraščiai ima jį pelnytai ar nepelnytai liaupsinti. Kartais, kai dienraščių propagandininkai imasi reklamuoti vienos ar kitos politinės partijos lyderius, niekuo neišsiskiriantis žmogus bemat tampa svarbia asmenybe. Tačiau nepelnytos, propagandinės liaupsės nekompetentingam žmogui nežada gera nei jam pačiam, nei visuomenei. Tokia propaganda gali duoti laikinų rezultatų, tačiau ilgalaikio poveikio ji nepadarys, todėl yra tuščias laiko švaistymas. Tikrasis šlovinimo objektas yra Aukščiausiasis Dievo Asmuo, kuris sukūrė viską, kas mus supa. Apie tai buvo plačiai kalbėta „Bhāgavatam“ nuo pat „*janmādy asya*“ *ślokos*. Polinkis šlovinti ir klausytis kitų turėtų būti nukreiptas į tikrąjį šlovinimo objektą – Aukščiausiąją Būtybę, nes tada mes būsime laimingi.

15 TEKSTAS

यदनुध्यासिना युक्ताः कर्मग्रन्थिनिबन्धनम् ।
छिन्दन्ति कोविदास्तस्य को न कुर्यात्कथारतिम् ॥१५॥

yad-anudhyāsinā yuktāḥ karma-granthi-nibandhanam
chindanti kovidās tasya ko na kuryāt kathā-ratim

yat – kuris; *anudhyā* – atminties; *asinā* – kalaviju; *yuktāḥ* – apsiginklavęs; *karma* – karminės veiklos; *granthi* – mazgą; *nibandhanam* – susipynusį; *chindanti* – perkerta; *kovidāḥ* – išmintingas; *tasya* – Jo; *kaḥ* – kas; *na* – ne; *kuryāt* – nukreips; *kathā* – į žinią; *ratim* – dėmesio.

Atmindamas Dievo Asmenį mąstantis žmogus tarsi kalaviju perkerta tvirtai susimezgusius pasekmes sukeliančios veiklos (karma) mazgus. Tad ar rasis Jo žodžiams abejingas žmogus?

Komentaras: Dvasios kibirkščiai suėjus į sąlytį su materijos pradais susimezga mazgas, kurį būtina perkirsti, norint išsivaduoti iš karminės veiklos ir jos padarinių vergystės. Išsivaduoti – reiškia sustabdyti pasekmes sukeliančių veiksmų ciklą. Kas nuolat atmena transcendentinius Dievo Asmens

žygius, tas išsivadavimą pasiekia savaime, nes Aukščiausiojo Viešpaties darbai (Jo *līlā*) yra transcendentiški materialios energijos *guņų* atžvilgiu. Dvasiniai Aukščiausiojo Viešpaties darbai žavi visus, todėl nuolatinis sąlytis su jais palengva sudvasina sąlygotąją sielą ir galiausiai perkerta materialios vergystės mazgą.

Todėl išsivadavimas iš materialios vergystės yra šalutinis pasiaukojimo tarnystės rezultatas. Dvasinių žinių nepakanka išsivadavimui pasiekti. Dvasinės žinios turi būti derinamos su pasiaukojimo tarnyste, kol galų gale ims vyrauti vien pasiaukojimo tarnystė. Tada atsivers kelias į išsivadavimą. Savo veiklos vaisiais siekiantį pasinaudoti žmogų į išsivadavimą gali atvesti net pasekmes sukelianti veikla, jei ji derinama su pasiaukojimo tarnyste. Karma, derinama su pasiaukojimo tarnyste, vadinama *karma-yoga*, o su pasiaukojimo tarnyste derinamas empirinis pažinimas – *jñāna-yoga*. Tačiau tyra *bhakti-yoga* yra visiškai savarankiškas, nuo karmos ir *jñānos* nepriklausomas metodas, nes jis vienintelis gali ne tik išvaduoti žmogų iš sąlygoto gyvenimo, bet ir dovanoti jam transcendentinę meilės tarnystę Viešpačiui.

Todėl kiekvienas mąstantis ir iš neišmanėlių būrio išsiskiriantis žmogus turi visada atminti Dievo Asmenį be paliovos mąstydamas ir klausydamasis pasakojimų apie Jį, Jį šlovindamas ir garbindamas. Tai tobulas pasiaukojimo tarnystės kelias. *Bhakti* kultą skelbti Śrī Caitanyos Mahāprabhu įgalioti Vṛndāvanos Gosvāmiai griežtai laikėsi šios taisyklės ir vardan žmonijos gerovės parašė visą pluoštą transcendentinio mokslo principus dėstančių knygų. Remdamiesi „Śrīmad-Bhāgavatam“ bei kitų autoritetingų šventraščių mokymu ir atsižvelgdami į luomų bei *āśramų* skirtumus jie nurodė kelią visų klasių žmonėms.

16 TEKSTAS

शुश्रूषोः श्रद्दधानस्य वासुदेवकथारुचिः ।
स्यान्महत्सेवया विप्राः पुण्यतीर्थनिषेवणात् ॥१६॥

śuśrūṣoḥ śraddadhānasya vāsudeva-kathā-ruciḥ
syān mahat-sevayā viprāḥ puṇya-tīrtha-niṣevaṇāt

śuśrūṣoḥ – besiklausančiam; *śraddadhānasya* – atidžiai ir susikaupus; *vāsudeva* – Vāsudevos; *kathā* – žiniai; *ruciḥ* – potraukis; *syāt* – tampa įmanomas; *mahat-sevayā* – tarnaujant tyriems bhaktams; *viprāḥ* – o dukart

gimusieji; *puṇya-tīrtha* – apsivaliusiems nuo visų ydų; *niṣevaṇāt* – tarnaujant.

O dukart gimusieji išminčiai, tarnystė ydų neturintiems bhaktams yra didžiausias gėris. Ši tarnystė žadina norą klausytis žodžio apie Vāsudevą.

Komentaras: Gyvosios būtybės gyvena nelaisvėje, nes sukilo prieš Dievą. Vieni žmonės vadinami *devais* (dieviškos būtybės), kiti – *asurais* (demonai). Demonai maištauja prieš Aukščiausiojo Viešpaties visavaldystę. Šešioliktame „Bhagavad-gītos“ skyriuje yra pateiktas labai vaizdingas *asurų* aprašymas. Ten pasakyta, kad *asurai* gyvenimas iš gyvenimo vis giliau grimzta į neišmanymą ir galiausiai gimsta žemiausių rūšių gyvūnais, kurie nieko nenutuokia apie Absoliučią Tiesą – Dievo Asmenį. Tačiau aukščiausią valią įvairiuose pasaulio kraštuose vykdančių išsivadavusių Viešpaties tarnų malone *asurai* palengva apsivalo ir įsisąmonina Dievą. Išsivadavę Dievo tarnai yra labai artimi Jo palydovai. Kai jie nužengia gelbėti žmonijos nuo bedievystės grėsmių, juos vadina ypatingų galių turinčiais Viešpaties įsikūnijimais, Viešpaties sūnumis, tarnais ar palydovais, bet nė vienas iš jų apgavikiškai nesiskelbia esąs Dievas. Tokias šventvagiškas kalbas galima išgirsti tik iš *asurų*, ir tik demoniški *asurų* pasekėjai įvairaus plauko apsišaukėlius laiko Dievu arba Jo inkarnacijomis. Apie Dievo inkarnacijas išsami informacija pateikiama apreikštuose šventraščiuose. Nieko nevalia laikyti Dievu arba Dievo inkarnacija, jei to nepatvirtina apreikštųjų šventraščių liudijimai.

Nuoširdžiai pas Dievą norintys sugrįžti bhaktai Dievo tarnus turi gerbti kaip patį Dievą. Tokius Dievo tarnus vadina *mahātmomis* arba *tīrthomis*, jie pamokslauja atsižvelgdami į konkretų laiką ir vietą. Dievo tarnai skatina žmones tapti Viešpaties bhaktais, bet niekam neleidžia vadinti savęs dievais. Śrī Caitanya Mahāprabhu buvo Pats Dievas – tai liudija apreikštieji šventraščiai, tačiau Jis dėjosi paprastu bhaktu. Tie kas suvokė Jo iškilią padėtį, vadino Jį Dievu, bet taip vadinamas Mahāprabhu rankomis uždengdavo ausis ir imdavo kartoti Viešpaties Viṣṇu vardą. Jis kategoriškai prieštaravo, kad Jį vadintų Dievu, nors, be jokių abejonių, buvo Dievas. Savo elgesiu Viešpats įspėjo mus saugotis begėdiškų sąžinę praradusių žmonių, kuriems tokie kreipiniai glosto savimeilę.

Dievo tarnai ateina į šį pasaulį skelbti Dievo sąmonės ir išmintingi žmonės turėtų jiems visokeriopai padėti. Tarnystė Dievo tarnui Dievą patenkina kur kas labiau nei tarnystė Jam Pačiam. Viešpačiui labai malonu matyti, kad Jo tarnams rodoma derama pagarba. Viešpačiui Jo tarnai labai brangūs, nes jie tarnauja Jam nepaisydami jokių pavojų. „Bhagavad-gītoje“

(18.69) Viešpats sako, kad nėra Jam brangesnio už žmogų, kuris didžiausių pavojų akivaizdoje skelbia Jo šlovę. Tarnaudamas Viešpaties tarnams žmogus ilgainiui įgyja jų bruožų ir nusipelno teisės klausytis žodžių apie Dievo didybę. Karštas bhakto noras klausytis žodžių apie Dievą yra svarbiausia savybė, atverianti jam Dievo karalystės vartus.

17 TEKSTAS

शृण्वतां स्वकथाः कृष्णः पुण्यश्रवणकीर्तनः ।
हृद्यन्तः स्थो ह्यभद्राणि विधुनोति सुहृत्सताम् ॥१७॥

śṛṇvatāṁ sva-kathāḥ kṛṣṇaḥ puṇya-śravaṇa-kīrtanaḥ
hṛdy antaḥ stho hy abhadrāṇi vidhunoti suhṛt satām

śṛṇvatām – tiems, kurie išsiugdė poreikį klausytis žinios apie; *sva-kathāḥ* – Jo Paties žodžius; *kṛṣṇaḥ* – Dievo Asmuo; *puṇya* – dorybės; *śravaṇa* – klausantis; *kīrtanaḥ* – giedant; *hṛdi antaḥ sthaḥ* – esantį širdyje; *hi* – tikrai; *abhadrāṇi* – troškimą mėgautis materija; *vidhunoti* – panaikina; *suhṛt* – geradaris; *satām* – teisiųjų.

Dievo Asmuo Śrī Kṛṣṇa – Paramātmā (Supersiela), kuri glūdi visų širdyse ir yra tikro bhakto geradarė, apvalo bhakto širdį nuo materialių malonumų troškimo, kai jis išsiugdo poreikį klausytis Jo žodžio. Tinkamai išklausytas ir persakytas Jo žodis pats savaime spinduliuoja dorybe.

Komentaras: Dievo Asmens Śrī Kṛṣṇos žodis nesiskiria nuo Jo Paties. Vadinasi, jei Dievas šlovinamas ir žodžio apie Jį klausomasi be nusižengimų, Viešpats Kṛṣṇa neabejotinai apsireiškia ten per transcendentinį ir visagalį kaip Jis Pats garsą. Śrī Caitanya Mahāprabhu Savo „Śikṣāṣṭakoje“ garsiai skelbia, kad šventasis Viešpaties vardas pasižymi visomis Viešpaties galiomis ir kad Savo nesuskaičiuojamiems vardams Viešpats suteikė vienodą poveikio jėgą. Nėra nustatyta griežtų taisyklių, kada kartoti šventąjį vardą – bet kuris žmogus gali dėmesingai ir pagarbiai kartoti jį jam patogiu laiku. Iš Savo begalinio gerumo Viešpats asmeniškai apsireiškia mums transcendentinio garso pavidalu, deja, mes visai nelinkę klausytis pasakojimų apie Viešpatį, šlovinti Viešpaties vardą ir darbus. Apie tai, kaip išsiugdyti norą klausytis ir kartoti šventąjį garsą, jau kalbėjome. Jis išsiugdomas tarnaujant tyram Viešpaties bhaktui.

Viešpats atsimoka Savo bhaktams tiek, kiek jie patys stengiasi. Matydamas, kad bhaktas nuoširdžiai siekia transcendentinės tarnystės Viešpačiui ir yra kupinas noro klausytis pasakojimų apie Jį, Viešpats, būdamas jo širdyje, pasistengia, kad Jo bhaktas nesunkiai pas Jį sugrįžtų. Viešpats trokšta susigrąžinti mus į Savo karalystę labiau nei to trokštame mes patys. Dauguma mūsų visai nenori sugrįžti pas Dievą – to trokšta tik saujelė žmonių. Bet tam, kuris to trokšta, Śrī Kṛṣṇa padeda kaip gali.

Dievo karalystės vartai atviri tik tiems, kurie nusiplovė visas nuodėmes. Materialios nuodėmės yra mūsų noro užvaldyti materialią gamtą pasekmė. Atsikratyti šio noro tikrai nelengva. Moterys ir turtai yra didžiausias kliuvinys kelią į Dievą pasirinkusiam bhaktui. Daug nepalenkiamų bhaktų tapo šių pagundų aukomis ir išklydo iš išsivadavimo kelio. Bet jei Pats Viešpats ištiesia pagalbos ranką, Jo malone žmogus lengvai įveikia visas šiame kelyje iškylančias kliūtis.

Visai nenuostabu, kad moterų ir turtų apsuptyje netenkama vidinės ramybės, nes kiekviena gyvoji būtybė susiduria su šiomis pagundomis nuo senų senovės, iš esmės nuo neatmenamų laikų, ir norint nusikratyti to, kas svetima mūsų prigimčiai, reikia laiko. Tačiau klausydamasis Viešpatį šlovinančio žodžio bhaktas palengva suvokia savo tikrąją tapatybę. Viešpaties malone jis sukaupia pakankamai jėgų apsaugoti dvasios ramybę ir palaipsniui jo mintis tampa netrikdoma.

18 TEKSTAS

नष्टप्रायेष्वभद्रेषु नित्यं भागवतसेवया ।
भगवत्युत्तमश्लोके भक्तिर्भवति नैष्ठिकी ॥१८॥

naṣṭa-prāyeṣv abhadreṣu nityaṁ bhāgavata-sevayā
bhagavaty uttama-śloke bhaktir bhavati naiṣṭhikī

naṣṭa – sunaikinama; *prāyeṣu* – beveik visiškai; *abhadreṣu* – visa, kas nepalanku; *nityam* – reguliariai; *bhāgavata* – „Śrīmad-Bhāgavatam“ arba tyram bhaktui; *sevayā* – tarnaujant; *bhagavati* – Dievo Asmeniui; *uttama* – transcendentinės; *śloke* – maldos; *bhaktiḥ* – meilės tarnystė; *bhavati* – gimsta; *naiṣṭhikī* – neatšaukiama.

Reguliariai lankant „Bhāgavatam“ paskaitas ir tarnaujant tyram bhaktui beveik viskas, kas slegia širdį, išsisklaido ir joje jau visiems laikams

įsigali meilės tarnystė transcendentinėmis giesmėmis šlovinamam Dievo Asmeniui.

Komentaras: Posmas siūlo priemonę, pašalinančią iš širdies visas nepalankias savybes, kurios yra laikomos kliūtimis savęs pažinimo kelyje. Ši priemonė – tai bendravimas su *bhāgavatomis. Bhāgavatos* reikšmė dvejopa. *Bhāgavata* gali būti ir knyga, ir bhaktas. Abu *bhāgavatos* yra veiksminga priemonė apvalyti širdį. Tiek abu drauge, tiek paskirai jie gali nesunkiai pašalinti visas kliūtis. Bhaktas *bhāgavata* nė kuo nenusileidžia knygai „Bhāgavatai“, nes jis gyvena taip, kaip ji moko, o knyga „Bhāgavata“ išsamiai informuoja apie Dievo Asmenį ir Jo tyrus bhaktus *bhāgavatas*. „Bhāgavata“ ir bhaktas *bhāgavata* yra tapatūs.

Bhaktas *bhāgavata* yra tiesioginis Dievo Asmens, Bhagavāno, atstovas, todėl suteikdamas pasitenkinimą tokiam bhaktui *bhāgavatai* žmogus gauna tą pačią naudą, kokią jis gauna skaitydamas „Bhāgavatą“. Žmogaus protas nepajėgus suprasti, kaip galima žingsnis po žingsnio tobulėti pasiaukojimo tarnystės kelyje tarnaujant bhaktui *bhāgavatai* ar skaitant „Bhāgavatą“. Tačiau praėjusį gyvenimą tarnaitės sūnumi buvęs Śrīla Nāradadeva atskleidžia šią paslaptį. Jo motina patarnavo išminčiams, ir jis turėjo progą su jais pabendrauti. Bendraudamas su išminčiais ir jų maisto likučius jis, tarnaitės sūnus, tapo nepaprasta asmenybe, iškiliu bhaktu Śrīla Nāradadeva. Toks yra stebuklingas bendravimo su *bhāgavatomis* rezultatas. Kad būtų aiškiau, kaip jis pasireiškia, čia reikėtų pažymėti, kad nuoširdus bendravimas su *bhāgavatomis* sudaro visas sąlygas lengvai įgyti transcendentinių žinių, kurių turėdamas žmogus pasiekia tvarios pasiaukojimo tarnystės Viešpačiui lygį. Kuo didesnę pažangą *bhāgavatų* vadovaujamas žmogus padaro, tuo tvirtesnė tampa jo transcendentinė meilės tarnystė Viešpačiui. Todėl „Bhāgavatam“ žodį būtina išgirsti iš bhakto *bhāgavatos* lūpų. Abu *bhāgavatos* padės bhaktui neofitui sparčiai tobulėti.

19 TEKSTAS

तदा रजस्तमोभावाः कामलोभादयश्च ये ।
चेत एतैरनाविद्धं स्थितं सत्त्वे प्रसीदति ॥१९॥

tadā rajas-tamo-bhāvāḥ kāma-lobhādayaś ca ye
ceta etair anāviddhaṁ sthitaṁ sattve prasīdati

tadā – tada; *rajaḥ* – aistros *guṇos; tamaḥ* – neišmanymo *guṇos; bhāvāḥ* – būsenos; *kāma* – aistros ir troškimai; *lobha* – geiduliai; *ādayaḥ* – kita; *ca* –

ir; *ye* – kad ir kas tai būtų; *cetaḥ* – protas; *etaiḥ* – tų dalykų; *anāviddham* – nepaveikiamas; *sthitam* – įsitvirtinęs; *sattve* – dorybės *guṇoje; prasīdati* – tampa visiškai patenkintas.

Kai meilės tarnystė visiems laikams įleidžia širdyje gilias šaknis, iš širdies išnyksta aistros bei neišmanymo guņų pagimdyti geiduliai, troškimai ir aistros. Tada bhaktas pasiekia dorybę ir tampa visiškai laimingas.

Komentaras: Savo natūraliame, prigimtiniame būvyje gyvoji būtybė spinduliuoja dvasine palaima ir yra visiškai laiminga. Šis būties būvis vadinamas *brahma-bhūta* ar *ātmānandī* (vidinio pasitenkinimo būvis). Tai ne inertiško kvailio pasitenkinimas. Nieko neveikiančio kvailio sąmonė yra aptemusi, o vidinį pasitenkinimą jaučiantis *ātmānandis* yra transcendentiškas materialios būties atžvilgiu. Šis tobulumas pasiekiamas tvirtai atsidėjus pasiaukojimo tarnystei. Pasiaukojimo tarnystė yra ne atsiribojimas nuo veiklos – tai grynasis sielos aktyvumas.

Sielai suėjus į sąlytį su materija, jos aktyvumas praranda grynumą. Negrynas, liguistas sielos aktyvumas reiškiasi geismais, troškimais, aistromis, pasyvumu, kvailybe ir miegu. Pasiaukojimo tarnystė visiškai pašalina šį aistros ir neišmanymo poveikį. Bhaktas išsyk pasiekia nuolatinį *sattvos* būvį ir toliau tobulėdamas artėja prie *vasudevos* (grynoji *sattva*), kitaip vadinamos *śuddha-sattvos*, būvio. Tik pasiekus *śuddha-satvos* būvį dėl tyros meilės Viešpačiui žmogus nuolat regi Krṣņą savo akimis.

Bhaktas visad egzistuoja nesuteptos dorybės lygmeniu, todėl niekam nekenkia, o nebhaktas, kad ir koks išsimoklinęs jis būtų, negali susilaikyti nepakenkęs kitiems. Bhaktui neprikiši nei kvailumo, nei aistringumo. Pikta kitiems darantys kvaili ir aistringi žmonės negali būti Viešpaties bhaktais, net jei jais skelbiasi. Bhaktas pasižymi kilniausiomis Dievo dorybėmis – tai jo neatskiriamas bruožas. Dorybių prasme tarp Viešpaties ir Jo bhakto egzistuoja kiekybiniai skirtumai, tačiau kokybiškai jie yra tapatūs.

20 TEKSTAS

एवं प्रसन्नमनसो भगवद्भक्तियोगतः ।
भगवत्तत्त्वविज्ञानं मुक्तसङ्गस्य जायते ॥२०॥

evaṁ prasanna-manaso bhagavad-bhakti-yogataḥ
bhagavat-tattva-vijñānaṁ mukta-saṅgasya jāyate

evam – taip; *prasanna* – atgaivinus; *manasaḥ* – protą; *bhagavat-bhakti* – pasiaukojimo tarnyste Viešpačiui; *yogataḥ* – dėka sąlyčio su; *bhagavat* –

apie Dievo Asmenį; *tattva* – žinios; *vijñānam* – mokslinės; *mukta* – išsivadavus; *saṅgasya* – nuo ryšių; *jāyate* – atsiranda.

Pasiekęs nesuteptos dorybės guņą ir patyręs gaivinantį pasiaukojimo tarnystės poveikį savo sąmonei, žmogus įgyja tikslių mokslinių žinių apie Dievo Asmenį ir išsivaduoja nuo bet kokių materialių ryšių.

Komentaras: „Bhagavad-gītoje“ (7.3) pasakyta, kad iš daugelio tūkstančių paprastų žmonių vos vienas laimingasis siekia tobulumo. Dauguma žmonių yra aistros ir neišmanymo *guņų* valdžioje, todėl yra nuolat apimti geismų, norų, aistros, tamsumo ir mieguistumo. Iš daugybės tokių žmogaus pavidalą turinčių gyvūnų atsiras gal tik vienas tikras žmogus, kuris supranta, koks atsakingas žmogaus gyvenimas, ir stengsis nepriekaištingai jį nugyventi vykdydamas nustatytąsias pareigas. O iš daugelio tūkstančių sėkmingai gyvenimą nugyvenusių žmonių gal tik vienam pasiseks įgyti mokslinių žinių apie Dievo Asmenį Śrī Kṛṣṇą. „Bhagavad-gītā“ (18.55) taip pat sako, kad mokslinių žinių apie Śrī Kṛṣṇą galima įgyti tik pasiaukojimo tarnystės pratybomis (*bhakti-yoga*).

Pastarasis posmas patvirtina šį teiginį. Joks paprastas žmogus, net ir tas, kurio gyvenimas buvo sėkmingas, negali moksliškai arba iki galo pažinti Dievo Asmens. Žmogaus gyvenimą galima laikyti sėkmingu, jei jis suvokia, kad yra ne materijos kūrinys, o dvasia. Kai žmogus suvokia, kad su materija jis neturi nieko bendra, jis užmiršta savo materialius troškimus ir atgimsta kaip dvasinė būtybė. Tokia sėkmė įmanoma, kai žmogus pakyla virš aistros ir neišmanymo *guņų* arba, kitaip sakant, įgyja tikro brahmano savybių. Brahmanas – *sattva-guņos* (dorybės *guņa*) simbolis. O *kṣatriyai, vaiśyai, śūdros* ir žemesni už *śūdras* – tai žmonės, kuriems dar nepavyko pasiekti dorybės *guņos* lygio. Brahmano lygis – tai aukščiausias lygis, kurį žmogus gali pasiekti gyvenime, nes brahmanai savo dorybėmis lenkia visus. Taigi neišsiugdžius bent brahmano savybių, tapti bhaktu neįmanoma. Bhaktas savo veiksmais jau yra brahmanas. Tačiau būti brahmanu – dar ne viskas. Kaip jau sakyta, brahmanas turi tapti *vaiṣņavu* – tik tada jis tikrai pasieks transcendencijos lygį. Tyras *vaiṣņavas* – tai išsivadavusi, transcendenciją pasiekusi siela, pranokstanti net turinčius brahmano statusą. Materialiu lygmeniu brahmanas taip pat yra sąlygota siela, nes brahmaniškąjį statusą turintis žmogus, nors ir yra pažinęs Brahmaną – transcendenciją, dar stokoja žinių apie Aukščiausiąjį Viešpatį. Norint pažinti Dievo Asmenį Kṛṣņą reikia pakilti virš brahmaniško ir pasiekti *vasudevos* lygį. Mokslas apie Dievo Asmenį – tai disciplina, skirta dvasios „magistrams“. Kvailiai ir neišmanėliai nesupranta Aukščiausiojo Viešpaties ir traktuoja Kṛṣņą kaip

jiems šauna į galvą. Tačiau materijos *guṇų* nešvarybių nenusiplovusiam žmogui, net jei jis ir brahmanas, mokslas apie Dievo Asmenį yra neįkandamas. Tai neginčijamas faktas. Kai kvalifikuotas brahmanas tampa *vaiṣṇavu,* dvasiškai atgimęs ir pasiekęs išvadavimą jis gali suvokti, kas iš tikrųjų yra Dievo Asmuo.

21 TEKSTAS

भिद्यते हृदयग्रन्थिश्छिद्यन्ते सर्वसंशयाः ।
क्षीयन्ते चास्य कर्माणि दृष्ट एवात्मनीश्वरे ॥२१॥

bhidyate hṛdaya-granthiś chidyante sarva-saṁśayāḥ
kṣīyante cāsya karmāṇi dṛṣṭa evātmanīśvare

bhidyate – perkirsti; *hṛdaya* – širdyje; *granthiḥ* – mazgai; *chidyante* – sudūžta į šipulius; *sarva* – visos; *saṁśayāḥ* – abejonės; *kṣīyante* – panaikinta; *ca* – ir; *asya* – jo; *karmāṇi* – karminių darbų grandinė; *dṛṣṭe* – išvydus; *eva* – tikrai; *ātmani* – savąjį „aš"; *īśvare* – vyraujantį.

Taip širdyje perkertamas mazgas ir į šipulius sudūžta visos abejonės. Kai žmogus suvokia, kad savasis „aš" yra tikras šeimininkas, karminių darbų grandinė nutrūksta.

Komentaras: Įgyti mokslinių žinių apie Dievo Asmenį reiškia suvokti ir savąjį „aš". Klausimas, ar gyvoji būtybė pagal prigimtį yra dvasinis „ aš", sukelia nemažai spekuliacijų ir abejonių. Materialistas netiki dvasinio „aš" buvimu , o filosofai empirikai tiki impersonalia visuotine dvasia ir nepripažįsta gyvųjų būtybių individualumo. Tačiau transcendentalistai teigia, kad siela ir Supersiela yra dvi skirtingos asmenybės, tapačios kokybės prasme, bet skirtingos kiekybiškai. Egzistuoja daugybė kitų teorijų, tačiau *bhakti-yogos* pratybomis pasiekiamas tikras Śrī Kṛṣṇos pažinimas išsklaido visas šias spekuliacijas. Śrī Kṛṣṇa yra tarsi saulė, o materialistiniai išvedžiojimai apie Absoliučią Tiesą – tarsi gūdi naktis. Kai žmogaus širdyje pateka Kṛṣṇos saulė, materialistinių spekuliacijų apie Absoliučią Tiesą ir gyvąsias būtybes miglos išsyk išsisklaido. Kur šviečia saulė, ten nėra tamsos, ir visų mūsų širdyse Supersielos pavidalu glūdinčio Kṛṣṇos malone mums atsiveria sąlyginės tiesos, kurias slėpė tirštos neišmanymo miglos.

„Bhagavad-gītoje" (10.11) Viešpats sako, kad norėdamas suteikti Savo tyram bhaktui ypatingą malonę Viešpats Pats išsklaido tirštas abejonių

miglas, įžiebdamas bhakto širdyje grynojo pažinimo žiburį. Kadangi Pats Dievo Asmuo apšviečia Savo bhakto širdį, su transcendentine meile Jam tarnaujantis bhaktas negali skendėti tamsoje. Jam iki galo atsiveria absoliuti ir sąlyginės tiesos. Bhaktas nelieka apgaubtas tamsos, jo širdį apšviečia Dievo Asmuo, todėl jis tobulai pažįsta tiesą. To negalima pasakyti apie žmones, kurie samprotauja apie Absoliučią Tiesą pasikliaudami savo ribotomis pažintinėmis galimybėmis. Tobulos žinios vadinamos *paramparā*, dedukcinėmis žiniomis, kurios paskelbtos autoriteto lūpomis pasiekia nuolankiai besiklausantįjį, savo klusnumu ir tarnyste pelniusį teisę jas išgirsti. Visiškai nepaisyti Aukščiausiojo autoriteto ir kartu Jį pažinti paprasčiausiai neįmanoma. Jis pasilieka teisę neatsiskleisti iliuzinės energijos valdžioje esančiai menkai ir įžūliai visumos dalelei. Bhaktai paklūsta Dievo Asmeniui, todėl Viešpats dovanoja transcendentinį žinojimą pirma Brahmai, o per Brahmą ir mokinių seką jo vaikams ir mokiniams. Šį procesą skatina Supersiela, glūdinti bhaktų širdyse. Tai pats tobuliausias transcendentinių žinių įgijimo būdas.

Šis prašviesėjimas leidžia bhaktui be vargo atskirti dvasią nuo materijos, nes dvasios ir materijos mazgą išriša Pats Viešpats. Šis mazgas yra *ahaṅkāra. Ahaṅkāra* klaidina gyvąją būtybę, versdama ją tapatintis su materija. Kai mazgas atsiriša, abejonių debesys išsyk išsisklaido. Žmogus išvysta savo valdovą ir visas atsiduoda Jam skirtai transcendentinei tarnystei. Taip jis galutinai sutrauko karminių darbų grandines. Materialiame pasaulyje žmogus pats save sukausto karminės veiklos grandinėmis ir gyvenimas iš gyvenimo ragauja saldžius bei karčius savo poelgių vaisius. Tačiau kai tik jis pradeda su meile tarnauti Viešpačiui, karmos grandinės, kuriomis jis buvo surakintas, nukrinta ir jo veiksmai daugiau nebesukuria jokių pasekmių.

22 TEKSTAS

अतो वै कवयो नित्यं भक्तिं परमया मुदा ।
वासुदेवे भगवति कुर्वन्त्यात्मप्रसादनीम् ॥२२॥

ato vai kavayo nityaṁ bhaktiṁ paramayā mudā
vāsudeve bhagavati kurvanty ātma-prasādanīm

ataḥ – todėl; *vai* – tikrai; *kavayaḥ* – visi transcendentalistai; *nityam* – nuo neatmenamų laikų; *bhaktim* – tarnystę Viešpačiui; *paramayā* – aukščiausią; *mudā* – su dideliu džiaugsmu; *vāsudeve* – Śrī Kṛṣṇai; *bhagavati* – Dievo

Asmeniui; *kurvanti* – atlieka; *ātma* – savajam „aš“; *prasādanīm* – įkvepiančią gyvybės.

Todėl nuo neatmenamų laikų visi transcendentalistai su dideliu džiaugsmu atsidavę tarnauja Viešpačiui Kṛṣṇai – Dievo Asmeniui, nes tokia pasiaukojimo tarnystė gaivinamai veikia savąjį „aš“.

Komentaras: Posmas pabrėžia pasiaukojimo tarnystės Dievo Asmeniui, Viešpačiui Śrī Kṛṣṇai išskirtinumą. Viešpats Śrī Kṛṣṇa yra Dievo Asmens *svayaṁ-rūpa*, o visi kiti Dievo pavidalai – visų pirma Śrī Baladeva, Saṅkarṣaṇa, Vāsudeva, Aniruddha, Pradyumna ir Nārāyaṇa, taip pat *puruṣa-avatāros*, *guṇa-avatāros*, *līlā-avatāros*, *yuga-avatāros* bei daugelis kitų tūkstančių Dievo Asmens manifestacijų, yra Viešpaties Śrī Kṛṣṇos pilnavertės ar sudėtinės dalys. Gyvosios esybės – tai atskirtos, tačiau neatsiejamos Dievo Asmens dalelės. Todėl Viešpats Śrī Kṛṣṇa yra pirminis Dievo pavidalas, aukščiausia Transcendencijos išraiška, ir aukštesnio lygio transcendentalistams, kurie dalyvauja amžinuose Viešpaties žaidimuose, Jis patrauklesnis už kitus pavidalus. Su kitais Dievo Asmens pavidalais neįmanoma turėti tokių artimų, asmeniškų ryšių, kaip kad su Viešpačiu Śrī Kṛṣṇa ir Baladeva Jų transcendentiniuose žaidimuose Vrajabhūmyje. Transcendentiniai Viešpaties Śrī Kṛṣṇos žaidimai nėra kažkas nauja ir neseniai pripažinta, kaip teigia kai kurie nemokšos. Viešpaties žaidimai amžini. Jis apreiškia juos tam tikru laiku kartą per Brahmos dieną. Jie – tarytum saulė, kuri kas dvidešimt keturias valandas užteka rytuose.

23 TEKSTAS

सत्त्वं रजस्तम इति प्रकृतेर्गुणास्तै-
र्युक्तः परः पुरुष एक इहास्य धत्ते ।
स्थित्यादये हरिविरिञ्चिहरेति संज्ञाः
श्रेयांसि तत्र खलु सत्त्वतनोर्नृणां स्युः ॥२३॥

sattvaṁ rajas tama iti prakṛter guṇās tair
yuktaḥ paraḥ puruṣa eka ihāsya dhatte
sthity-ādaye hari-viriñci-hareti saṁjñāḥ
śreyāṁsi tatra khalu sattva-tanor nṛṇāṁ syuḥ

sattvam – dorybę; *rajaḥ* – aistrą; *tamaḥ* – neišmanymo tamsą; *iti* – taip; *prakṛteḥ* – materialios gamtos; *guṇāḥ* – ypatybes; *taiḥ* – su jomis; *yuktaḥ* –

susijęs; *paraḥ* – transcendentinis; *puruṣa* – asmuo; *ekaḥ* – vienas; *iha asya* – šio materialaus pasaulio; *dhatte* – priima; *sthiti-ādaye* – kūrimui, palaikymui, naikinimui ir pan.; *hari* – Viṣṇu, Dievo Asmuo; *viriñci* – Brahmā; *hara* – Viešpats Śiva; *iti* – taip; *saṁjñāḥ* – skirtingais aspektais; *śreyāṁsi* – didžiausia nauda; *tatra* – čia; *khalu* – žinoma; *sattva* – iš dorybės; *tanoḥ* – pavidalo; *nṛṇām* – žmogaus; *syuḥ* – gaunama.

Transcendentinis Dievo Asmuo yra netiesiogiai susijęs su trimis materialiosios gamtos guņomis – aistra, dorybe ir neišmanymu, ir tik tam, kad šis pasaulis būtų sukurtas, gyvuotų ir būtų sunaikintas, Jis įsikūnija trimis kokybiškai skirtingais pavidalais – kaip Brahmā, Viṣņu ir Śiva. Iš jų žmonėms didžiausią gėrį gali suteikti Viṣņu – dorybės pavidalas.

Komentaras: Jau sakyta, kad reikia su atsidavimu tarnauti Viešpačiui Śrī Kṛṣņai, įsikūnijančiam Savo pilnavertėmis dalimis, ir šis posmas tai patvirtina. Viešpats Śrī Kṛṣņa ir Jo pilnavertės dalys – tai *viṣņu-tattva*, Viešpats Dievas. Iš Śrī Kṛṣņos pirmasis radosi Baladeva. Iš Baladevos – Saṅkarṣaṇa, iš Saṅkarṣaņos – Nārāyaṇa, iš Nārāyaņos – antrasis Saṅkarṣaṇa, o iš Jo – Viṣņu *puruṣa-avatāros*. Viṣņu, dorybės Dievybė materialiame pasaulyje, yra *puruṣa-avatāra*, žinoma Kṣīrodakaśāyī Viṣņu, arba Paramātmos, vardais. Brahmā – tai *rajaso* (aistros), o Śiva – neišmanymo dievybė. Kiekvienas jų vadovauja vienai iš trijų materialaus pasaulio ypatybių. Pasaulis randasi iš Viṣņu kilnumo, o kai jį reikia sunaikinti, tai padaro Viešpats Śiva, šokdamas *tāṇḍava-nṛtyą*. Materialistai garbina Brahmą, o neprotingi žmonės – Śivą, tuo tarpu gryni transcendentalistai garbina dorybės pavidalą Viṣņu įvairiais Jo aspektais. Viṣņu apsireiškia milijonais ir milijardais sudėtinių ir atskirtų pavidalų. Sudėtiniai pavidalai yra Dievas, o atskirtieji – gyvosios esybės, *jīvos*. Ir *jīvos*, ir Dievas turi savo pirminius dvasinius pavidalus. *Jīvos* kartais pakliūva materialiosios energijos valdžion, tačiau Viṣņu pavidalai visada Patys kontroliuoja šią energiją. Kai Dievo Asmuo Viṣņu ateina į materialųjį pasaulį, Jis ateina tam, kad išvaduotų sąlygotas gyvąsias esybes, pakliuvusias į materialiosios energijos valdžią. Gyvosios esybės ateina į materialų pasaulį, nes nori jame viešpatauti, ir čia pakliūva į trijų gamtos *guņų* pinkles. Dėl šios priežasties gyvosios esybės yra priverstos keisti savo materialųjį apvalkalą ir atlikti skirtingos trukmės bausmes. Materialaus pasaulio kalėjimą, Dievo Asmeniui nurodžius, sukūrė Brahmā, o *kalpos* pabaigoje jį sunaikina Śiva. Kaip valstybė išlaiko valstybinius kalėjimus, taip lygiai šio kalėjimo išlaikymu rūpinasi Viṣņu. Todėl tas, kuris nori ištrūkti iš materialaus pasaulio kalėjimo, kur viešpatauja kančios: gimstama, mirštama, sergama ir senstama, turi patenkinti Viešpatį Viṣņu. Vienintelis būdas garbinti Viešpatį Viṣņu – su atsidavimu Jam tarnauti.

O tas, kuris ir toliau ketina kalėti materialiame pasaulyje, teprašo pusdievių – Śivos, Brahmos, Indros, Varuṇos ir kitų pagalbos laikinai palengvinti savo gyvenimą. Tačiau joks pusdievis negali išleisti sąlygotos gyvosios būtybės iš materialaus pasaulio nelaisvės. Tai tegali padaryti Viṣṇu. Štai kodėl didžiausio gėrio tegalima tikėtis iš Viṣṇu, Dievo Asmens.

24 TEKSTAS

पार्थिवाद्दारुणो धूमस्तस्मादग्निस्त्रयीमयः ।
तमसस्तु रजस्तस्मात्सत्त्वं यद् ब्रह्मदर्शनम् ॥२४॥

pārthivād dāruṇo dhūmas tasmād agnis trayīmayaḥ
tamasas tu rajas tasmāt sattvaṁ yad brahma-darśanam

pārthivāt – iš žemės; *dāruṇaḥ* – malkos; *dhūmaḥ* – dūmai; *tasmāt* – iš jų; *agniḥ* – ugnies; *trayī* – Vedų aukojimai; *mayaḥ* – sudaryti iš; *tamasaḥ* – neišmanymo *guṇoje; tu* – tačiau; *rajaḥ* – aistros *guṇa; tasmāt* – iš to; *sattvam* – dorybės *guṇa; yat* – kuri; *brahma* – Absoliučios Tiesos; *darśanam* – pažinimas.

Malkos – tai pakitusi žemė, bet dūmai geriau už drėgną medieną. O dar geriau ugnis, nes ugnis (atliekant Vedų aukojimus) padeda mums patirti gėrį, kurį skleidžia aukščiausioji išmintis. Taip lygiai ir aistra (rajas) geriau už neišmanymą (tamas), bet užvis geriausia – dorybė (sattva), nes per dorybę galima pažinti Absoliučią Tiesą.

Komentaras: Kaip jau buvo kalbėta, nusimesti sąlygoto materialaus egzistavimo pančius galima su atsidavimu tarnaujant Dievo Asmeniui. Posmas pratęsia šią mintį teigdamas, kad norint tapti vertam pasiaukojimo tarnystės Viešpačiui reikia pasiekti dorybės *guṇos* (*sattvos*) lygį. Nepaisant kliūčių, kurios pasitaiko tobulėjimo kelyje, kiekvienas, net iš *tamaso* lygio, gali palengva pakilti iki *sattvos* lygio, tačiau jam turi vadovauti prityręs dvasinis mokytojas. Todėl žmogus, nuoširdžiai norintis tobulėti, turi kreiptis į prityrusį dvasinį mokytoją, o prityręs *bona fide* dvasinis mokytojas pajėgus padėti mokiniui, nesvarbu, koks mokinio lygis – *tamas, rajas* ar *sattva*.

Todėl klaida manyti, kad visų Aukščiausiojo Dievo Asmens kokybių ar pavidalų garbinimas vienodai geras. Visi atskirtieji pavidalai, išskyrus Viṣṇu, gauna išraišką paklusdami materialiosios energijos diktuojamoms sąlygoms, todėl materialiosios energijos formos negali niekam padėti pakilti į *sattvos* lygį, o išsivaduoti iš materijos nelaisvės tegalima pasiekus *sattvos* lygį.

Necivilizuotą žemesniųjų gyvūnų būtį kontroliuoja *tama-guṇa*. Civilizuota žmogaus būtis, kuriai būdinga aistra įvairioms materialioms gėrybėms – tai *raja-guṇos* lygis. *Rajas* leidžia užčiuopti plonytę giją, vedančią į Absoliučios Tiesos pažinimą, kai jis reiškiasi rafinuotu polinkiu filosofijai, menui ir kultūrai, moralės ir etikos normų paisymu. Tačiau *sattva* – tai kokybiškai dar aukštesnė materiali pakopa, ir ją pasiekus iš tikrųjų tampa įmanoma suvokti Absoliučią Tiesą. Kitaip sakant, egzistuoja kokybinis skirtumas tarp įvairių garbinimo būdų ir jų dėka gautų vaisių, kuriuos dovanoja valdančiosios dievybės – Brahmā, Viṣṇu ir Hara.

25 TEKSTAS

भेजिरे मुनयोऽथाग्रे भगवन्तमधोक्षजम् ।
सत्त्वं विशुद्धं क्षेमाय कल्पन्ते येऽनु तानिह ॥२५॥

bhejire munayo 'thāgre bhagavantam adhokṣajam
sattvaṁ viśuddhaṁ kṣemāya kalpante ye 'nu tān iha

bhejire – tarnavo; *munayaḥ* – išminčiai; *atha* – taip; *agre* – anksčiau; *bhagavantam* – Dievo Asmeniui; *adhokṣajam* – Transcendencijai; *sattvam* – būčiai; *viśuddham* – virš trijų gamtos *guṇų; kṣemāya* – siekdami aukščiausiojo gėrio; *kalpante* – verti; *ye* – tie; *anu* – seka; *tān* – jais; *iha* – šiame materialiame pasaulyje.

Kitados visi didieji išminčiai tarnavo Dievo Asmeniui, nes Jis egzistuoja aukščiau trijų materialiosios gamtos guņų. Jie garbino Jį, kad išsivaduotų iš materijos kuriamų sąlygų ir kartu patirtų aukščiausiąjį gėrį. Tas, kuris seka šių didžiųjų autoritetų pavyzdžiu, kaip ir jie, yra vertas išsivadavimo iš materialaus pasaulio.

Komentaras: Religija išpažįstama ne tam, kad gautume materialios naudos ar išmoktume atskirti materiją nuo dvasios, kas nėra itin sudėtinga. Aukščiausias religinės praktikos tikslas – ištrūkti iš materijos pančių ir atgauti laisvą gyvenimą transcendentiniame pasaulyje, kur Dievo Asmuo yra Aukščiausioji Asmenybė. Taigi religijos dėsnius nustatė Pats Dievo Asmuo, ir niekas, išskyrus *mahājanus* – įgaliotus Viešpaties atstovus, nežino religijos tikslo. Jis žinomas dvylikai nepaprastų išminčių, ir visi jie transcendentiškai tarnauja Viešpačiui. Kas linki sau gero, tas seks šių *mahājanų* pavyzdžiu ir tokiu būdu patirs aukščiausiąjį gėrį.

26 TEKSTAS

मुमुक्षवो घोररूपान् हित्वा भूतपतीनथ ।
नारायणकलाः शान्ता भजन्ति ह्यनसूयवः ॥२६॥

mumukṣavo ghora-rūpān hitvā bhūta-patīn atha
nārāyaṇa-kalāḥ śāntā bhajanti hy anasūyavaḥ

mumukṣavaḥ – asmenybės, trokštančios išsivaduoti; *ghora* – pasibjaurėtinus, siaubą keliančius; *rūpān* – pavidalus; *hitvā* – atmesdami; *bhūta-patīn* – pusdievių; *atha* – todėl; *nārāyaṇa* – Dievo Asmens; *kalāḥ* – pilnavertes dalis; *śāntāḥ* – kupinas palaimos; *bhajanti* – garbina; *hi* – tikrai; *anasūyavaḥ* – nepavydūs.

Tiems, kas turi rimtų ketinimų išsivaduoti, be abejo, yra nepažįstamas pavydas ir jie gerbia visus, tačiau jie atsisako garbinti pasibjaurėtinus ir siaubą keliančius pusdievių pavidalus ir garbina vien palaimą spinduliuojančius Viešpaties Višnu ir Jo pilnaverčių dalių pavidalus.

Komentaras: Aukščiausiasis Dievo Asmuo Šrī Kṛṣṇa, iš kurio kilo visos Višnu kategorijos asmenybės, išsiskleidžia dvejopai: sudėtinėmis pilnavertėmis dalimis ir atskirtomis neatsiejamomis dalelėmis. Atskirtosios neatsiejamos dalelės tarnauja, o sudėtinės pilnavertės *višnu-tattvos* dalys yra garbinamos ir priima tarnystę.

Visi pusdieviai, kuriems Aukščiausiasis Viešpats dovanojo galią valdyti, taip pat yra atskirtosios neatsiejamos dalelės. Jie nepriklauso *višnu-tattvos* kategorijai. *Višnu-tattvos* – tai gyvosios būtybės, turinčios tiek pat galios, kaip ir pirminis Dievo Asmens pavidalas. Jos apreiškia Savo galybę skirtingais jos aspektais, priklausomai nuo laiko ir aplinkybių. Skirtingai negu *višnu-tattvos*, kurios turi neribotą galią, atskirtosios neatsiejamos dalelės yra ribotos galios. Todėl *višnu-tattvų* (pilnaverčių Dievo Asmens Nārāyaṇos dalių) ir neatsiejamų dalelių nevalia skirti tai pačiai kategorijai. Žmogus, kuris tai daro, iškart tampa įžeidėju – *pāṣaṇḍī*. Kali amžiuje atsiranda nemaža kvailių, kurie šitaip nusikalsta, be jokio pagrindo tapatindami tas dvi kategorijas.

Atskirtosios neatsiejamos dalelės apdovanotos nevienodomis materialiomis galiomis. Vienos jų – tai Kāla-bhairava, Śmaśāna-bhairava, Śani, Mahākālī ir Caṇḍikā. Tokius pusdievius dažniausiai garbina žemiausių klasių žmonės, esantys tamsos, arba neišmanymo, *guṇos* valdžioje. Kitus pusdievius – Brahmą, Šivą, Sūryą, Gaṇešą ir dar daug panašių dievybių, skatinami materialių malonumų troškimo, garbina žmonės, esantys aistros *guṇos*

valdžioje. Tačiau pasiekusieji materialiosios gamtos dorybės *guṇą* (*sattva-guṇą*) garbina vien *viṣṇu-tattvas*. *Viṣṇu-tattvų* vardai ir pavidalai yra labai įvairūs – tai Nārāyaṇa, Dāmodara, Vāmana, Govinda ir Adhokṣaja ir pan.

Patyrę brahmanai garbina *śālagrāma-šilos* pavidalo *viṣṇu-tattvas*. Kai kuriuos aukštesnės kastos, pavyzdžiui, *kṣatriyai* ir *vaišyai*, irgi paprastai garbina *viṣṇu-tattvas*.

Aukštos kvalifikacijos dorybės *guṇos* įtakojamiems brahmanams kitos garbinimo formos nekelia nepasitenkinimo. Jie labai gerbia pusdievius, net ir tuos, kurių išvaizda kelia siaubą, pavyzdžiui, Kāla-bhairavą ar Mahākālī. Jie puikiai žino, kad visi siaubingieji Aukščiausiojo Viešpaties aspektai yra Jo tarnai, kurių tarnystės pobūdį nulemia specifinės aplinkybės. Vis dėlto jie negarbina nei baisingų, nei patrauklių bruožų pusdievių, o visą savo dėmesį skiria vien Viṣṇu pavidalams, kadangi rimtai siekia išsivaduoti iš materijos sąlygojamos būties. Pusdieviai, net ir pats aukščiausias iš jų, Brahmā, negali dovanoti išvadavimo. Trokšdamas amžino gyvenimo, Hiraṇyakaśipu žiauriai tramdė savo kūną, tačiau jo garbinama dievybė Brahmā negalėjo suteikti jam tokio palaiminimo. Todėl tik Viṣṇu yra vadinamas *mukti-pāda* – Dievo Asmeniu, pajėgiu suteikti *mukti*, išsivadavimą. Pusdieviai, kaip ir kiti materialaus pasaulio gyventojai, materialiųjų struktūrų sunaikinimo metu taip pat yra sunaikinami. Patys jie nepajėgūs išsivaduoti, jau nekalbant apie tai, kad suteiktų išvadavimą savo pasekėjams. Savo garbintojams pusdieviai tegali suteikti laikinas gėrybes. Dovanoti aukščiausią palaiminimą – ne jų galioje.

Štai kodėl siekiantys išsivaduoti sąmoningai atmeta bet kokį pusdievių garbinimą, nors visus juos gerbia.

27 TEKSTAS

रजस्तमःप्रकृतयः समशीला भजन्ति वै ।
पितृभूतप्रजेशादीन् श्रियैश्वर्यप्रजेप्सवः ॥२७॥

rajas-tamaḥ-prakṛtayaḥ sama-śīlā bhajanti vai
pitṛ-bhūta-prajeśādīn śriyaiśvarya-prajepsavaḥ

rajaḥ – aistros *guṇos; tamaḥ* – neišmanymo *guṇos; prakṛtayaḥ* – tokios mąstysenos; *sama-śīlāḥ* – to paties lygio; *bhajanti* – garbina; *vai* – tikrai; *pitṛ* – protėvius; *bhūta* – kitas gyvąsias būtybes; *prajeśa-ādīn* – tuos, kurie atsakingi už kosmoso valdymą; *śriyā* – praturtėjimo; *aiśvarya* – turtų ir galios; *prajā* – palikuonių; *īpsavaḥ* – trokštantys.

Aistros ir neišmanymo guņų valdomi žmonės garbina protėvius, kitas gyvąsias būtybes ir kosminio pasaulio tvarkdarius – pusdievius, nes juos traukia materialios malonės – moterys, turtai, valdžia ir palikuonys.

Komentaras: Turint rimtų ketinimų sugrįžti atgal pas Dievą, nėra reikalo garbinti pusdievius, kad ir kokiai kategorijai jie priklausytų. „Bhagavadgītoje“ (7.20, 23) aiškiai pasakyta, kad į įvairius pusdievius kreipiasi trokštantieji laikinų gėrybių, o laikinos gėrybės skirtos neišmanėliams. Reikia atsisakyti siekimo tenkinti jusles vis rafinuotesnėmis formomis, derėtų tenkinti tik būtiniausius savo poreikius – nei daugiau, nei mažiau. Kuo daugiau mes gauname jausminių malonumų, tuo giliau įsmunkame į materialią būtį, tuo daugiau patiriame jos kančių. Turtai, moterys, priklausymas vadinamajai aristokratijai – štai poreikiai, būdingi materialistui, kuris nežino, kokį gėrį teikia Viṣṇu garbinimas. Garbindami Viṣṇu mes gauname naudos tiek dabartiniame, tiek pomirtiniame gyvenime. Kvailiai, trokštantys daugiau turtų, daugiau žmonų ir vaikų, užmiršta apie tai ir garbina įvairius pusdievius. Gyvenimo tikslas – atsikratyti kančių, o ne kurtis naujas.

Netgi siekiant materialių malonumų, nėra reikalo kreiptis į pusdievius. Pusdieviai tėra Viešpaties tarnai ir jie susaistyti pareigos patenkinti svarbiausius žmogaus gyvenimo poreikius – tiekti vandenį, šviesą, orą ir t.t. *Reikia daug dirbti ir garbinti Aukščiausiąjį Viešpatį sūriu prakaitu pelnytais darbo vaisiais – toks turėtų būti gyvenimo devizas.* Reikia sąžiningai ir kuo geriausiai atlikti savo pareigas tikint Dievą, ir tai įgalins palengva pas Jį sugrįžti.

Kai Viešpats Śrī Kṛṣṇa buvo nužengęs į Vrajadhāmą, Jis sustabdė Indrai skirtą aukojimą ir patarė Vrajos gyventojams savo triūsu garbinti Dievą ir tikėti Jį. Garbinti pusdievius dėl materialios naudos – iš esmės nukrypimas nuo religijos. Tokia religinė praktika pasmerkiama pačioje „Bhāgavatam“ pradžioje, kur ji pavadinta *kaitava-dharma*. Pasaulyje yra tik viena religija, kurią turėtų išpažinti visi žmonės – tai *bhāgavata-dharma*. Ji moko, kad vienintelis garbinimo objektas yra Aukščiausiasis Dievo Asmuo.

28–29 TEKSTAI

वासुदेवपरा वेदा वासुदेवपरा मखाः ।
वासुदेवपरा योगा वासुदेवपराः क्रियाः ॥२८॥

वासुदेवपरं ज्ञानं वासुदेवपरं तपः ।
वासुदेवपरो धर्मो वासुदेवपरा गतिः ॥२९॥

vāsudeva-parā vedā vāsudeva-parā makhāḥ
vāsudeva-parā yogā vāsudeva-parāḥ kriyāḥ

vāsudeva-paraṁ jñānaṁ vāsudeva-paraṁ tapaḥ
vāsudeva-paro dharmo vāsudeva-parā gatiḥ

vāsudeva – Dievo Asmuo; *parāḥ* – aukščiausias tikslas; *vedāḥ* – apreikštųjų šventraščių; *vāsudeva* – Dievo Asmeniui; *parāḥ* – garbinti; *makhāḥ* – aukojimai; *vāsudeva* – Dievo Asmenį; *parāḥ* – priemonė pasiekti; *yogāḥ* – mistiniai atributai; *vāsudeva* – Dievo Asmens; *parāḥ* – Jo valdoma; *kriyāḥ* – karminė veikla; *vāsudeva* – Dievo Asmuo; *param* – aukščiausias; *jñānam* – žinojimas; *vāsudeva* – Dievo Asmuo; *param* – geriausia; *tapaḥ* – askezė; *vāsudeva* – Dievo Asmuo; *paraḥ* – tobuliausia; *dharmaḥ* – religija; *vāsudeva* – Dievo Asmuo; *parāḥ* – aukščiausias; *gatiḥ* – gyvenimo tikslas.

Apreikštieji šventraščiai skelbia, kad aukščiausiasis pažinimo objektas yra Śrī Kṛṣṇa, Dievo Asmuo. Aukos yra skirtos Jam pradžiuginti, o yoga – Jam pažinti. Tai Jis iš tikrųjų atlygina už visus karminius veiksmus. Jis – aukščiausiasis žinojimas, ir visos rūsčios askezės atliekamos Jam pažinti. Religija (dharma) – tai meilės tarnystė Jam. Jis – aukščiausiasis gyvenimo tikslas.

Komentaras: Šios dvi *ślokos* patvirtina, jog Dievo Asmuo Śrī Kṛṣṇa yra vienintelis garbinimo objektas. Vedų raštai nurodo siekti to paties tikslo – užmegzti su Juo santykius ir galų gale atgaivinti mūsų prarastą meilės tarnystę Jam. Tokia viso Vedų mokymo esmė. „Bhagavad-gītoje“ šią mintį patvirtina Patsai Viešpats. Jis sako: galutinis Vedų tikslas – pažinti Mane. Įsikūnijęs kaip Śrīla Vyāsadeva, Viešpats parengė visus apreikštuosius šventraščius, kad primintų puolusioms, materialios gamtos sąlygotoms sieloms apie Dievo Asmenį Śrī Kṛṣṇą. Joks pusdievis negali išvaduoti iš materijos nelaisvės. Tokia vieninga visų Vedų raštų išvada. Impersonalistai, neturėdami žinių apie Dievo Asmenį, sumenkina visagalį Aukščiausiąjį Viešpatį prilygindami Jį kitoms gyvosioms būtybėms, todėl išsivadavimas iš materijos pančių impersonalistams daug kainuoja. Jie gali atsiduoti Viešpačiui tik po daugelio gyvenimų, praleistų gilinant transcendentinį pažinimą.

Kitas paprieštaraus, kad Vedose kalbama apie apeiginius aukojimus. Tas tiesa. Bet visų tų aukojimų paskirtis viena – sužinoti tiesą apie Vāsudevą. Kitas Vāsudevos vardas yra Yajña (aukojimas), o „Bhagavad-gītoje“ aiškiai sakoma, kad visi aukojimai ir visi darbai turi būti skirti Yajñai, Dievo Asmeniui Viṣṇu, patenkinti. Tas pats pasakytina ir apie *yogos* sistemas.

Praktikuoti *yogą* – tai užmegzti ryšį su Aukščiausiuoju Viešpačiu. Tačiau šiame procese yra tam tikrų praktikos formų, susijusių su kūnu: *āsana, dhyāna, prāṇāyāma* ir meditacija, ir vis dėlto jų tikslas vienas – sutelkti visą dėmesį į lokalizuotą Vāsudevos aspektą Paramātmą. Patirti Paramātmą – tai iš dalies patirti Vāsudevą, ir jeigu žmogus praktikuoja *yogą* sėkmingai, jis patiria Vāsudevą iki galo. Deja, daugumai *yogų* apsuka galvą mistinės jėgos, kurias jie įgijo lavindami kūną. *Yogams* nevykėliams kitą gyvenimą suteikiama galimybė gimti apsišvietusių brahmanų ar turtingų prekijų šeimose ir padaryti tai, kas buvo neužbaigta iki galo – pažinti Vāsudevą. Teisingai pasinaudoję šia galimybe, laimingieji brahmanai ir turtuolių vaikai lengvai pažįsta Vāsudevą, jeigu bendrauja su šventais žmonėmis. Deja, gavus šią privilegiją, dažnai jų mintis užvaldo materialūs turtai bei šlovė, ir jie beveik užmiršta gyvenimo tikslą.

Tą patį galima pasakyti ir apie žinių plėtojimą. „Bhagavad-gītoje“ sakoma, kad pažinimas turi aštuoniolika bruožų. Plėtodamas pažinimą, žmogus palengva tampa kuklus, atsikrato tuštybės, atsisako prievartos, išmoksta būti atlaidus, paprastas, susitvardęs ir paklusti didžiam dvasiniam mokytojui. Įgijus žinių, išnyksta prisirišimas prie namų židinio bei šeimos, ir žmogus ima suvokti, kad mirtis, gimimas, senatvė ir ligos sukelia kančias. Pažinimo kulminacija yra pasiaukojimo tarnystė Dievo Asmeniui – Vāsudevai, todėl Vāsudeva yra galutinis visų mokslo šakų raidos tikslas. Tikrasis pažinimas – tai toks pažinimas, kuris padeda žmogui pasiekti tiesioginio bendravimo su Vāsudeva plotmę. Materialųjį pažinimą ir įvairias jo šakas „Bhagavad-gītā“ vadina *ajñāna*, tikro pažinimo priešingybe. Galutinis materialaus pažinimo tikslas – patenkinti jusles, t.y. prailginti materialią egzistenciją ir kartu trejopų kančių veikimo laiką. Taigi kančių perpildytos materialios egzistencijos prailginimas yra nežinojimas. Tačiau tos pačios materialios žinios, jeigu jos skatina stoti į dvasinio pažinimo kelią, padeda užbaigti šią kančių kupiną materialią egzistenciją ir pradėti dvasinį gyvenimą kartu su Vāsudeva.

Tas pat galioja ir kalbant apie visų rūšių askezes. *Tapasya* – tai savęs kankinimas siekiant aukštesnio gyvenimo tikslo. Siekdami juslinių malonumų, Rāvaṇa ir Hiraṇyakaśipu žiauriai kankino savo kūną. Šių dienų politikai irgi kartais žiauriai tramdo savo kūną, siekdami tam tikrų politinių tikslų. Tačiau jų veiksmų negalima pavadinti *tapasya*. Savo noru kęsti nepatogumus reikia norint pažinti Vāsudevą, nes tik šiuo atveju askezė yra tikra. Visas kitas askezės formas galima priskirti aistros ir neišmanymo *guṇoms*. Aistra ir neišmanymas negali padaryti galo materialaus gyvenimo kančioms. Tiktai dorybės *guṇa* sumažina trejopas gyvenimo kančias. Vasudeva ir Devakī, kurie vadinami Viešpaties Kṛṣṇos tėvais, tramdė kūnus, kad

gautų Vāsudevą už savo sūnų. Viešpats Śrī Kṛṣṇa – visų gyvųjų būtybių tėvas (BG 14.4). Todėl Jis yra pirmasis iš visų gyvųjų būtybių. Jis yra pirmasis amžinas besimėgaujantis subjektas iš visų, kurie jaučia malonumą. Tad niekas negali būti Jo gimdytojas, kaip mano tūlas neišmanėlis. Viešpats Śrī Kṛṣṇa sutiko būti Vasudevos ir Devakī sūnumi todėl, kad jie atliko rūsčias askezes. Taigi askezės verta imtis tik siekiant pažinti Vāsudevą.

Vāsudeva – tai pirminis Dievo Asmuo, Viešpats Śrī Kṛṣṇa. Kaip jau aiškinta, pirminis Dievo Asmuo išsiskleidžia nesuskaičiuojama daugybe pavidalų. Tai įmanoma įvairių Jo energijų dėka. Jo energijų, kaip ir pavidalų, yra labai daug. Vidinės Viešpaties energijos kokybiškai aukštesnės už išorines. „Bhagavad-gītoje“ (7.4-6) jos vadinamos *parā* ir *aparā prakṛti*. Taigi įvairios Jo ekspansijos, kurios gauna išraišką veikiant vidinėms energijoms, yra aukščiausieji pavidalai, o tos, kurios gauna išraišką veikiant išorinėms energijoms, – žemiausieji pavidalai. Gyvosios esybės taip pat yra Jo ekspansijos. Vienos gyvosios esybės, kurioms išraišką suteikia Jo vidinė energija, – yra amžinai laisvos asmenybės, o kitos, kurios gauna išraišką per materialiąją energiją, – amžinai sąlygotos sielos. Todėl pažinimo, askezių, aukojimų ir visų mūsų darbų tikslas turi būti mus veikiančios įtakos kokybinis transformavimas. Šiuo metu mus visus valdo išorinė Viešpaties energija, ir, norint pakeisti tos įtakos pobūdį, mums reikia stengtis didinti dvasinės energijos įtaką. „Bhagavad-gītoje“ sakoma, kad *mahātmos*, žmonės, kurių sąmoningumo lygis tiek išaugo, kad skatina juos tarnauti Viešpačiui Kṛṣṇai, yra įtakojami vidinės galios. Jos veikimas reiškiasi tuo, kad tokios atviros sąmonės gyvosios būtybės nuolat ir nenukrypstamai tarnauja Viešpačiui. Toks, vieninga visų Vedų raštų nuomone, turėtų būti gyvenimo tikslas. Neverta vargintis atliekant karminius veiksmus ar kuriant bevaises hipotezes iš transcendentinio pažinimo srities. Negaišdami nė minutės visi turėtume atsidėti transcendentinei meilės tarnystei Viešpačiui. Nėra jokio reikalo garbinti įvairius pusdievius, Viešpaties pagalbininkus, kurių rankomis Jis kuria, palaiko ir naikina materialųjį pasaulį. Egzistuoja be galo daug galingų pusdievių, kurie tvarko regimojo materialaus pasaulio reikalus, ir visi jie yra Vāsudevos pagalbininkai. Pusdieviais laikomi net Viešpats Śiva ir Viešpats Brahmā, tuo tarpu Viešpats Viṣṇu, Vāsudeva, visada užima transcendentinę padėtį. Nepaisant to, kad Jis įkūnija materialaus pasaulio dorybę, Jo padėtis visų materialių *guṇų* atžvilgiu yra transcendentinė. Tai paaiškintų toks pavyzdys. Už kalėjimo sienų yra kalinių ir prižiūrėtojų. Ir kaliniams, ir prižiūrėtojams galioja karaliaus nustatyti įstatymai, tuo tarpu pačiam karaliui, nors kartais jis ir apsilanko kalėjime, jie negalioja. Karalius visada yra aukščiau kalėjimo įstatymų. Taip ir Viešpats visada yra aukščiau materialaus pasaulio įstatymų.

30 TEKSTAS

स एवेदं ससर्जाग्रे भगवानात्ममायया ।
सदसद्रूपया चासौ गुणमयागुणो विभुः ॥३०॥

sa evedaṁ sasarjāgre bhagavān ātma-māyayā
sad-asad-rūpayā cāsau guṇamayāguṇo vibhuḥ

saḥ – tas; *eva* – tikrai; *idam* – tai; *sasarja* – sukūrė; *agre* – prieš; *bhagavān* – Dievo Asmuo; *ātma-māyayā* – Savo asmeninės galios; *sat* – priežasčių; *asat* – pasekmių; *rūpayā* – pavidalus; *ca* – ir; *asau* – tas pats Viešpats; *guṇa-maya* – materialios gamtos *guṇoms; aguṇaḥ* – transcendentinis; *vibhuḥ* – Absoliutas.

Pačioje materialaus pasaulio kūrimo pradžioje, neprarasdamas Savo transcendentiškumo, Absoliutus Dievo Asmuo (Vāsudeva) Savo vidine energija sukūrė priežasčių ir pasekmių energijas.

Komentaras: Viešpats visada yra transcendentiškas, nes priežasčių ir pasekmių energijas, reikalingas materialiam pasauliui sukurti, sukūrė Jis Pats. Vadinasi, Jam nedaro įtakos materialiųjų *guņų* ypatybės. Jo būtis, pavidalas, darbai ir aplinka egzistavo dar prieš sukuriant materialų pasaulį.* *Jis yra grynoji dvasia* ir nieko bendra neturi su materialaus pasaulio ypatybėmis, kurios kokybiškai skiriasi nuo dvasinių Viešpaties ypatybių.

31 TEKSTAS

तया विलसितेष्वेषु गुणेषु गुणवानिव ।
अन्तःप्रविष्ट आभाति विज्ञानेन विजृम्भितः ॥३१॥

tayā vilasiteṣv eṣu guṇeṣu guṇavān iva
antaḥ-praviṣṭa ābhāti vijñānena vijṛmbhitaḥ

tayā – jų; *vilasiteṣu* – veikiančių; *eṣu* – šiose; *guṇeṣu* – materialiosios gamtos *guṇose; guṇavān* – paveiktas *guṇų; iva* – tarsi; *antaḥ* – į vidų; *praviṣṭaḥ* – įėjęs; *ābhāti* – atrodo, lyg būtų; *vijñānena* – transcendentinės sąmonės; *vijṛmbhitaḥ* – visiškai apšviestas.

* *Māyāvādos* mokyklos vadovas Śrīpāda Śaṅkarācārya savo „Bhagavad-gītos“ komentaruose pripažįsta Viešpaties Kṛṣṇos transcendentiškumą.

Sukūręs materialiąją substanciją, Viešpats (Vāsudeva) išsiskleidžia Pats ir įeina į ją. Nors Jis egzistuoja materialiosios gamtos guņose ir yra panašus į vieną iš sukurtųjų būtybių, Jo transcendentinė sąmonė niekada neaptemsta.

Komentaras: Gyvosios esybės – tai atskirtosios neatsiejamos Viešpaties dalelės. Sąlygotos gyvosios esybės, nevertos dvasinės karalystės, buvo išsklaidytos po materialų pasaulį, kad galėtų iki soties atsidžiaugti materialiais malonumais. Kaip Paramātmā ir amžinas gyvosios esybės draugas, Viešpats viena iš Savo pilnaverčių dalių lydi gyvąją esybę, vadovaudamas jai materialių malonumų kelyje ir stebėdamas jos veiksmus. Sąlygotos gyvosios esybės mėgaujasi materialia aplinka, o Viešpats tuo tarpu išlieka transcendentiškas – materiali aplinka Jo neveikia. Vedų raštuose (*śruti*) pateiktas palyginimas apie du paukščius, tupinčius medyje.* Vienas iš jų lesa medžio vaisius, o kitas stebi jo veiksmus. Stebėtojas – tai Viešpats, o lesantysis vaisius – gyvoji esybė. Vaisius lesantis paukštis (gyvoji esybė) užmiršo savo tikrąją prigimtį ir pasinėrė į karminę veiklą materialiomis sąlygomis, o Viešpats (Paramātmā) visad kupinas transcendentinio žinojimo. Toks skirtumas tarp Supersielos ir sąlygotosios sielos. Sąlygotajai sielai, gyvajai esybei, galioja gamtos dėsniai, tuo tarpu Paramātmā, Supersiela, Pati valdo materialiąją energiją.

32 TEKSTAS

यथा ह्यवहितो वह्निर्दारुष्वेकः स्वयोनिषु ।
नानेव भाति विश्वात्मा भूतेषु च तथा पुमान् ॥३२॥

yathā hy avahito vahnir dāruṣv ekaḥ sva-yoniṣu
nāneva bhāti viśvātmā bhūteṣu ca tathā pumān

yathā – taip, kaip; *hi* – lygiai kaip; *avahitaḥ* – persmelktoje; *vahniḥ* – ugnies; *dāruṣu* – medienoje; *ekaḥ* – vienas; *sva-yoniṣu* – kosminio pasaulio šaltinis; *nānā iva* – kaip skirtingos esybės; *bhāti* – apšviečia; *viśva-ātmā* – Viešpats kaip Paramātmā; *bhūteṣu* – gyvosiose esybėse; *ca* – ir; *tathā* – taip pat; *pumān* – Absoliutus Asmuo.

* *dvā suparṇā sayujā sakhāyā samānaṁ vṛkṣaṁ pariṣasvajāte*
tayor anyaḥ pippalaṁ svādv atty anaśnann anyo 'bhicākaśīti
(„Muṇḍaka Upaniṣada“ 3.1.1)

Kaip ugnis persmelkia medieną, taip ir Supersielos pavidalo Viešpats persmelkia visus daiktus. Todėl Jis atrodo įvairialypis, nors iš tikrųjų yra vienalytis Absoliutas.

Komentaras: Viena Savo pilnaverčių dalių Aukščiausiasis Dievo Asmuo, Viešpats Vāsudeva išsiskleidžia po visą materialų pasaulį. Jo buvimą galima pastebėti net atominėje energijoje. Materija, antimaterija, protonas, neutronas ir t.t. – visa tai įvairios Jo Paramātmos aspekto apraiškos. Kaip iš medžio galima išgauti ugnį, o iš pieno suplakti sviestą, taip Paramātmos pavidalo Viešpaties buvimą galima pajusti teisingai klausantis pasakojimų transcendentinėmis temomis ir juos atkartojant. Daugiausia vietos jiems skiria tokie Vedų raštai, kaip *Upaniṣados* ir „Vedānta“. „Śrīmad-Bhāgavatam“ yra autoritetingas šių raštų aiškinimas. Viešpatį galima suvokti klausantis transcendentinės „Śrīmad-Bhāgavatam“ žinios – tai vienintelis būdas suvokti transcendenciją. Kaip kad medienai uždegti reikalinga ugnis, taip dieviškajai žmogaus sąmonei uždegti reikalinga dieviškoji malonė. Perteikdamas tikras dvasines žinias imliai gyvajai esybei, Jo Dieviškoji Kilnybė dvasinis mokytojas gali įžiebti joje nelyginant medienoje dvasinę ugnį. Todėl tas, kuris kreipiasi į vertą pasitikėjimo dvasinį mokytoją, turi mokėti jį išklausyti, ir tada jam palengva atsiskleis dvasinė būtis. Mokėjimas įsiklausyti – tai vienintelė ypatybė, skirianti žmogų nuo gyvulio. Žmogus šitai sugeba, o gyvulys – ne.

33 TEKSTAS

असौ गुणमयैर्भावैर्भूतसूक्ष्मेन्द्रियात्मभिः ।
स्वनिर्मितेषु निर्विष्टो भुङ्क्ते भूतेषु तद्गुणान् ॥३३॥

asau guṇamayair bhāvair bhūta-sūkṣmendriyātmabhiḥ
sva-nirmiteṣu nirviṣṭo bhuṅkte bhūteṣu tad-guṇān

asau – ta Paramātmā; *guṇa-mayaiḥ* – kurias veikia gamtos *guṇos; bhāvaiḥ* – natūraliai; *bhūta* – sukurtas; *sūkṣma* – subtiliomis; *indriya* – juslėmis; *ātmabhiḥ* – gyvąsias būtybes; *sva-nirmiteṣu* – į Savo kūriniją; *nirviṣṭaḥ* – įeidama; *bhuṅkte* – verčia mėgautis; *bhūteṣu* – į gyvas būtybes; *tat-guṇān* – tomis gamtos *guṇomis.*

Supersiela įeina į sukurtųjų būtybių, kurias veikia materialiosios gamtos guņos, kūnus ir verčia jas subtiliąja proto galia mėgautis guņų veiklos padariniais.

Komentaras: Egzistuoja 8 400 000 rūšių gyvųjų būtybių – nuo aukščiausio sąmoningumo lygio būtybės Brahmos iki menkiausios skruzdės – ir visos jos semiasi džiaugsmo materialiame pasaulyje, įgyvendindamos savo subtiliojo proto ir grubaus materialaus kūno gimdomus norus. Kokį įgysime grubų materialųjį kūną, priklauso nuo subtiliosios energijos – proto būsenos, o jusles sukuria mūsų troškimai. Paramātmos pavidalo Viešpats padeda gyvajai esybei patirti materialiąją laimę, nes pati gyvoji esybė visais atžvilgiais yra bejėgė įgyvendinti savo troškimus. Žmogus planuoja, Dievas disponuoja. Kita vertus, gyvosios esybės yra neatsiejamos Viešpaties dalelės, todėl jos sudaro vienovę su Viešpačiu. „Bhagavad-gītoje“ Viešpats skelbia, kad visos įvairius kūnus gavusios gyvosios esybės yra Jo vaikai. Tėvui vaiko kančios ir džiaugsmai yra jo paties kančios ir džiaugsmai, ir vis dėlto tiesiogiai tėvas jų nepatiria. Jis yra labai maloningas ir, kaip Paramātmā, nuolat yra su gyvoji būtybe ir visą laiką stengiasi nurodyti jai kelią į tikrąją laimę.

34 TEKSTAS

भावयत्येष सत्त्वेन लोकान् वै लोकभावनः ।
लीलावतारानुरतो देवतिर्यङ्नरादिषु ॥३४॥

bhāvayaty eṣa sattvena lokān vai loka-bhāvanaḥ
līlāvatārānurato deva-tiryaṅ-narādiṣu

bhāvayati – palaiko; *eṣaḥ* – visus tuos; *sattvena* – dorybės *guṇoje; lokān* – visoje visatoje; *vai* – apskritai; *loka-bhāvanaḥ* – visų visatų valdovas; *līlā* – žaidimai; *avatāra* – inkarnacijas; *anurataḥ* – vaidinant; *deva* – pusdievius; *tiryak* – žemesniuosius gyvūnus; *nara-ādiṣu* – tarp žmonių.

Taip visatų Viešpats rūpinasi visomis planetomis, kuriose gyvena pusdieviai, žmonės ir žemesni gyvūnai. Inkarnacijų pavidalu Jis apreiškia Savo žaidimus, idant grynos dorybės guņos valdomos gyvosios esybės galėtų sugrįžti pas Jį.

Komentaras: Egzistuoja nesuskaičiuojama daugybė materialių visatų, o kiekvienoje visatoje – nesuskaičiuojama daugybė planetų, kuriose gyvena skirtingų lygių ir skirtingų gamtos *guņų* valdomos gyvosios esybės. Viešpats (Višņu) įsikūnija kiekvienoje planetoje, tarp visų gyvųjų būtybių rūšių atstovų. Jis apreiškia Savo transcendentinius žaidimus, norėdamas sužadinti jų troškimą sugrįžti pas Dievą. Viešpats visada transcendentiškas, Jo

pirminė padėtis nesikeičia, tačiau Jis atrodo vis kitoks priklausomai nuo to, kada, kokiomis aplinkybėmis ir kokioje visuomenėje apsireiškia.

Kartais Jis įsikūnija Pats, o kartais įgaliojimus veikti Jo vardu suteikia kokiai nors gyvajai būtybei. Tačiau ir tuo, ir kitu atveju Viešpats nužengia vienu tikslu – Jis nori, kad kenčianti gyvoji būtybė sugrįžtų namo, atgal pas Dievą. Laimės, kurios taip trokšta gyvosios būtybės, neįmanoma rasti nė vienoje iš nesuskaičiuojamos daugybės materialių visatų ir planetų. Amžiną ir taip trokštamą laimę galima rasti Dievo karalystėje, tačiau materialių *guņų* veikiamos, užmaršios gyvosios būtybės neturi žinių apie Dievo karalystės egzistavimą. Todėl Viešpats nužengia skelbti žinios apie Dievo karalystę arba Pats asmeniškai, inkarnacijos pavidalu, arba siunčia Savo *bona fide* atstovą – vertą Dievo sūnų. Ragindami sugrįžti pas Dievą, inkarnacijos ir Dievo sūnūs pamokslauja ne tik žmonėms, bet ir pusdieviams bei kitoms, į žmones nepanašioms būtybėms.

Taip Bhaktivedanta baigia komentuoti antrąjį pirmosios „Śrīmad-Bhāgavatam“ giesmės skyrių, pavadintą „Dieviškumas ir dieviškoji tarnystė“.

TREČIAS SKYRIUS

Kṛṣṇa – visų inkarnacijų šaltinis

1 TEKSTAS

सूत उवाच
जगृहे पौरुषं रूपं भगवान्महदादिभिः ।
सम्भूतं षोडशकलमादौ लोकसिसृक्षया ॥ १ ॥

sūta uvāca
jagṛhe pauruṣaṁ rūpaṁ bhagavān mahad-ādibhiḥ
sambhūtaṁ ṣoḍaśa-kalam ādau loka-sisṛkṣayā

sūtaḥ uvāca – Sūta tarė; *jagṛhe* – įgavo; *pauruṣam* – pilnavertės dalies kaip *puruṣos* inkarnacija; *rūpam* – pavidalą; *bhagavān* – Dievo Asmuo; *mahat-ādibhiḥ* – su materialaus pasaulio pradais; *sambhūtam* – taip buvo sukurta; *ṣoḍaśa-kalam* – šešiolika pirminių pradų; *ādau* – pradžioje; *loka* – visatoms; *sisṛkṣayā* – sukurti.

Sūta tarė: Kūrimo pradžioje Viešpats pirmiausia išskleidė puruṣos inkarnaciją – visatos pavidalą ir apreiškė visas materialiosios kūrinijos sudedamąsias dalis. Taigi pirma radosi šešiolika materialaus veiksmo pradų, reikalingų materialiai visatai sukurti.

Komentaras: „Bhagavad-gītoje“ sakoma, kad materialias visatas Dievo Asmuo Śrī Kṛṣṇa palaiko išsiskleisdamas pilnavertėmis ekspansijomis. Posmas, kalbėdamas apie *puruṣos* pavidalą, šitai patvirtina. Pirminis Dievo Asmuo Vāsudeva, t.y. Viešpats Kṛṣṇa, garsėjantis kaip karaliaus Vasudevos arba karaliaus Nandos sūnus, yra visų turtų, galios, šlovės, grožio, žinojimo ir atsižadėjimo šaltinis. Iš dalies Jo turtus ir galybę įkūnija beasmenis Brahmanas, o iš dalies – Paramātmā. Dievo Asmens Śrī Kṛṣṇos *puruṣos* aspektas, apie kurį kalba posmas, – tai pirmasis Viešpaties, kaip Paramātmos, apsireiškimas. Materialioje kūrinijoje *puruṣa* egzistuoja trimis aspektais; pirmasis iš jų – šis pavidalas, vadinamas Kāraṇodakaśāyī Viṣṇu.

Vieną po kito aptarsime ir du kitus pavidalus – Garbhodakaśāyī Viṣṇu ir Kṣīrodakaśāyī Viṣṇu. Iš Kāraṇodakaśāyī Viṣṇu odos porų kyla nesuskaičiuojama daugybė visatų, ir į kiekvieną visatą Viešpats įeina kaip Garbhodakaśāyī Viṣṇu.

„Bhagavad-gītoje“ taip pat pasakyta, kad materialus pasaulis tam tikrais tarpais sukuriamas ir vėl sunaikinamas. Pasaulis kuriamas ir naikinamas aukščiausiąja valia, ir tai daroma dėl sąlygotųjų sielų – gyvųjų būtybių, kurios vadinasi *nitya-baddha*. Amžinai sąlygotoms sieloms, *nitya-baddhoms*, būdingas individualybės jausmas – *ahaṅkāra*, kuris kursto jas ieškoti juslinių malonumų, nors jie yra svetimi tikrajai jų prigimčiai. Vienintelis besimėgaujantis subjektas yra Viešpats, o visi kiti yra pašaukti teikti džiaugsmą. Gyvosios būtybės yra nesavarankiški besimėgaujantys subjektai, tačiau užmiršusios savo prigimtinę padėtį amžinai sąlygotos sielos veržte veržiasi patirti malonumų. Materialiame pasaulyje sąlygotoms sieloms duota galimybė semtis materialių malonumų, tačiau sykiu joms suteikiama galimybė suvokti savo tikrąją prigimtinę padėtį. Laimingosios gyvosios esybės, po daugybės gyvenimų materialiame pasaulyje suvokusios tiesą ir atsidavusios Vāsudevos lotosinėms pėdoms, gauna teisę drauge su amžinai išvaduotomis sielomis įžengti į Dievo karalystę, iš kurios joms daugiau nebereikia grįžti į laikiną materialią kūriniją. Tačiau tos iš jų, kurios nesuvokė tiesos apie savo prigimtinę padėtį, materialios kūrinijos sunaikinimo metu vėl įsilieja į *mahat-tattvą*. Prasidėjus naujam kūrimo ciklui, *mahat-tattva* vėl yra išlaisvinama. *Mahat-tattvoje* glūdi visi pradai, reikalingi kosminiams pasauliams atsirasti, įskaitant ir sąlygotas sielas. *Mahat-tattvoje* skiriama šešiolika pirminių dalių: penki grubieji materijos pradai ir vienuolika veiksmo įrankių – juslių. Ji yra tarsi debesis giedrame danguje. Dvasinį dangų visomis kryptimis nutvieskia Brahmano švytėjimas, ir visas dvasinis pasaulis spinduliuoja dvasine šviesa. *Mahat-tattva* susikaupia tam tikrame neaprėpiamo, begalinio dvasinio dangaus kraštelyje, ir jos aptemdyta dvasinio dangaus dalis vadinama materialiu dangumi. *Mahat-tattva* tesudaro nežymią dvasinio dangaus dalį, tačiau joje glūdi nesuskaičiuojama daugybė visatų. Visos jos kartu atsiranda iš Kāraṇodakaśāyī Viṣṇu (taip pat vadinamo Mahā-Viṣṇu), kuris vienu Savo žvilgsniu apvaisina materialų dangų.

2 TEKSTAS

यस्याम्भसि शयानस्य योगनिद्रां वितन्वतः ।
नाभिह्रदाम्बुजादासीद् ब्रह्मा विश्वसृजां पतिः ॥ २॥

yasyāmbhasi śayānasya yoga-nidrāṁ vitanvataḥ
nābhi-hradāmbujād āsīd brahmā viśva-sṛjāṁ patiḥ

yasya – kurio; *ambhasi* – vandenyse; *śayānasya* – gulinčio; *yoga-nidrām* – miegančio ir medituojančio; *vitanvataḥ* – valdančio; *nābhi* – bamboje; *hrada* – iš ežero; *ambujāt* – iš lotoso; *āsīt* – apsireiškė; *brahmā* – gyvųjų būtybių protėvis; *viśva* – visatos; *sṛjām* – kūrėjų; *patiḥ* – vyriausiasis.

Puruṣa daliniu Savo pavidalu guli visatos vandenyse, ir iš ežero, tyvuliuojančio Jo bambos srityje, išauga lotoso stiebas, o stiebo viršūnėje, lotoso žiede, gimsta Brahmā – vyriausias iš visų visatos kūrėjų.

Komentaras: Pirmasis *puruṣa* yra Kāraṇodakaśāyī Viṣṇu. Iš Jo odos porų kyla nesuskaičiuojama daugybė visatų. Į kiekvieną visatą *puruṣa* įeina Garbhodakaśāyī Viṣṇu pavidalu. Jis guli Savo Paties kūno vandenyse, apsėmusiuose pusę visatos. Iš Jo bambos išauga lotosas, o lotoso žiede gimsta visų gyvųjų būtybių tėvas Brahmā, vadovaujantis visiems pusdieviams konstruktoriams, kurie kuria tobulą visatos tvarką ir kontroliuoja jos darbą. Lotoso stiebe išsidėsčiusios keturiolikos lygių planetų sistemos. Žemės tipo planetos yra ties stiebo viduriu. Viršum jų – tobulesnės planetų sistemos, kurių aukščiausia – Brahmaloka, dar vadinama Satyaloka. Žemiau žemės tipo planetų yra septynios žemesniosios planetų sistemos, kuriose gyvena *asurai* ir kitos panašios materialistiškos gyvosios būtybės.

Iš Garbhodakaśāyī Viṣṇu randasi Kṣīrodakaśāyī Viṣṇu ekspansija – visų gyvųjų būtybių bendroji Paramātmā, Hari, iš kurios kyla visos kitos visatos inkarnacijos.

Taigi *puruṣa-avatāra* apsireiškia trimis aspektais: pirmasis iš jų – Kāraṇodakaśāyī, kuris *mahat-tattvoje* sukuria materialiųjų sudedamųjų dalių visybę, antrasis – Garbhodakaśāyī, kuris įeina į kiekvieną visatą, o trečiasis – Kṣīrodakaśāyī Viṣṇu, visų gyvų ir negyvų materialių objektų Paramātmā. Kas pažįsta šiuos tris pilnaverčius Dievo Asmens aspektus, tas teisingai pažįsta Dievą ir, kaip teigiama „Bhagavad-gītoje“, tampa laisvas nuo materijos primetamų gimimo, mirties, senatvės ir ligų. Šioje *ślokoje* glaustai aprašytas Mahā-Viṣṇu. Mahā-Viṣṇu Sava valia atsigula tam tikroje dvasinio dangaus dalyje. Jis guli Kāraṇos vandenyne, iš kur nužvelgia Savo materialią gamtą, ir išsyk randasi *mahat-tattva*. Įkrauta Viešpaties galios, materialioji gamta išsyk sukuria daugybę visatų, kaip kad medis atėjus laikui pasipuošia daugybe sunokusių vaisių. Žemdirbiui įmetus dirvon sėklą, po tam tikro laiko išauga medis ar kitas augalas ir sunokina daugybę vaisių. Niekas neatsiranda be priežasties. Todėl Kāraṇos vandenynas vadinamas Priežasčių vandenynu: *kāraṇa* reiškia „priežasčių“. Nereikėtų aklai sutikti

su ateistine pasaulio sukūrimo teorija. „Bhagavad-gītā“ taip apibūdina ateistą: ateistas netiki kūrėju, tačiau pats įtikinamos pasaulio sukūrimo teorijos pateikti negali. Savarankiškai, be *puruṣos* energijos, materialioji gamta nepajėgi kurti, lygiai kaip *prakṛti*, moteris, negali pagimdyti vaiko, nesuartėjusi su *puruṣa*, vyru. *Puruṣa* apvaisina, o *prakṛti* pagimdo. Tuščias darbas tikėtis primelžti pieno iš mėsingų ataugų ant ožkos kaklo, nors jos ir labai panašios į spenius. Lygiai taip neverta tikėtis, kad materijos sudedamosios dalys gali turėti galios kurti. Mes turime tikėti *puruṣa*, kuris savo galia apvaisina gamtą, *prakṛti*. Tereikėjo Viešpačiui panorėti mediuoti gulomis, ir materiali energija akimoju sukūrė nesuskaičiuojamą daugybę visatų, o Viešpats atsigulė kiekvienoje iš jų. Taip Viešpaties valia bemat susikūrė planetos ir visa, kas jose yra. Viešpaties galioms nėra ribų, todėl Jis gali elgtis kaip nori ir įgyvendinti visus Savo nė menkiausios ydelės neturinčius sumanymus, nors iš tikrųjų Jis Pats neįpareigotas veikti. Jis neprilygstamas ir nepranokstamas. Taip skelbia Vedos.

3 TEKSTAS

यस्यावयवसंस्थानैः कल्पितो लोकविस्तरः ।
तद्वै भगवतो रूपं विशुद्धं सत्त्वमूर्जितम् ॥ ३॥

yasyāvayava-saṁsthānaiḥ kalpito loka-vistaraḥ
tad vai bhagavato rūpaṁ viśuddhaṁ sattvam ūrjitam

yasya – kurio; *avayava* – išsiskleidusiame kūne; *saṁsthānaiḥ* – esančios; *kalpitaḥ* – įsivaizduojame; *loka* – gyvenamos planetos; *vistaraḥ* – įvairios; *tat vai* – tačiau tai; *bhagavataḥ* – Dievo Asmens; *rūpam* – pavidalas; *viśuddham* – tyros; *sattvam* – būties; *ūrjitam* – išimtinai.

Manoma, kad visos planetų sistemos yra išsidėsčiusios milžiniškame puruṣos kūne, tačiau su sukurtomis sudedamosiomis materijos dalimis Jis neturi nieko bendra. Jo kūnas amžinas ir egzistuoja išimtinai dvasiniu lygiu.

Komentaras: Aukščiausios Absoliučios Tiesos *virāṭ-rūpa*, arba *viśva-rūpa* (konceptualusis pavidalas), daugiausia skirtas mediuoti neofitui, kuriam transcendentinis Dievo Asmens pavidalas sunkiai suvokiamas. Pavidalas jam – tai kažkas, kas turi sąsajų su šiuo materialiu pasauliu, todėl pradžioje reikalinga priešinga Absoliuto koncepcija, kad jis galėtų sutelkti mintis į Viešpaties galios skleidinį. Jau sakyta, kad Viešpats išskleidžia

Savo galią kaip *mahat-tattvą*, kurioje glūdi visos sudedamosios materijos dalys. Viešpaties galios skleidinys ir Pats Viešpats tam tikra prasme tapatūs, tačiau, kita vertus, *mahat-tattva* nėra tapati Viešpačiui. Viešpats bei Jo galia sykiu tapatūs ir skirtingi. Todėl konceptualusis pavidalas, *virāṭ-rūpa*, ypač impersonalistams, yra tapatus amžinam Viešpaties pavidalui. Amžinasis Viešpaties pavidalas egzistavo dar prieš sukuriant *mahat-tattvą*, ir posmas pabrėžia, kad Jis yra grynai dvasinis, transcendentalus materialios gamtos *guņų* atžvilgiu. Šis transcendentinis Viešpaties pavidalas apreiškiamas Jo vidine energija, todėl įvairiausių Jo inkarnacijų atsiradimas yra grynai transcendentinis aktas, ir *mahat-tattva* čia niekuo dėta.

4 TEKSTAS

पश्यन्त्यदो रूपमदभ्रचक्षुषा
सहस्रपादोरुभुजाननाद्भुतम् ।
सहस्रमूर्धश्रवणाक्षिनासिकं
सहस्रमौल्यम्बरकुण्डलोल्लसत् ॥ ४ ॥

paśyanty ado rūpam adabhra-cakṣuṣā
sahasra-pādoru-bhujānanādbhutam
sahasra-mūrdha-śravaṇākṣi-nāsikaṁ
sahasra-mauly-ambara-kuṇḍalollasat

paśyanti – mato; *adaḥ* – *puruṣos* pavidalą; *rūpam* – pavidalą; *adabhra* – tobulomis; *cakṣuṣā* – akimis; *sahasra-pāda* – tūkstančius kojų; *ūru* – klubų; *bhuja-ānana* – rankų ir veidų; *adbhutam* – nuostabių; *sahasra* – tūkstančius; *mūrdha* – galvų; *śravaṇa* – ausų; *akṣi* – akių; *nāsikam* – nosių; *sahasra* – tūkstančius; *mauli* – girliandų; *ambara* – rūbų; *kuṇḍala* – auskarų; *ullasat* – žėrinčių.

Tobulos bhakto akys regi transcendentinį puruṣos pavidalą, turintį tūkstančius nepaprastų kojų, klubų, rankų ir veidų. Puruṣos kūne tūkstančiai galvų, ausų, akių ir nosių, ir jas puošia tūkstančiai šalmų, tviskančių auskarų bei girliandų.

Komentaras: Esamomis sumaterialėjusiomis juslėmis mes visiškai nepajėgūs patirti transcendentinio Viešpaties. Jas reikia išgryninti su atsidavimu tarnaujant Viešpačiui, ir tada Viešpats Pats mums atsiskleis. „Bhagavadgītā“ pritaria tai minčiai, kad transcendentinį Viešpatį tegalima patirti per

tyrą pasiaukojimo tarnystę. Vedos taip pat patvirtina, kad tik pasiaukojimo tarnystė gali atvesti pas Dievą, tik pasiaukojimo tarnystė gali Jį mums atskleisti. „Brahma-saṁhitoje“ pasakyta, kad bhaktai, kurių akys suvilgytos pasiaukojimo tarnystės balzamu, visada regi Viešpatį. Taigi žinių apie transcendentinį Viešpaties pavidalą turime semtis iš tų, kurie iš tikrųjų regi Jį savo tobulomis akimis, suvilgytomis atsidavimo balzamu. Materialiame pasaulyje mūsų akys taip pat ne viską mato, ir neretai mes vadovaujamės patyrimu tų, kurie yra patys ką matę ar išmėginę. Jei tokiu būdu galime patirti materialius objektus, tai juolab jis tinka ir transcendencijai pažinti. Taigi tik kantrybė ir atkaklumas tepadės mums pažinti transcendentinę Absoliučią Tiesą ir įvairius Jos pavidalus. Neofitui Viešpats pavidalo neturi, tuo tarpu patyrusiam Viešpaties tarnui Jis egzistuoja transcendentiniu pavidalu.

5 TEKSTAS

एतन्नानावतारााणां निधानं बीजमव्ययम् ।
यस्यांशांशेन सृज्यन्ते देवतिर्यङ्नरादयः ॥ ५ ॥

etan nānāvatārāṇāṁ nidhānaṁ bījam avyayam
yasyāṁśāṁśena sṛjyante deva-tiryaṅ-narādayaḥ

etat – šitas (pavidalas); *nānā* – įvairių; *avatārāṇām* – inkarnacijų; *nidhānam* – šaltinis; *bījam* – sėkla; *avyayam* – nesunaikinama; *yasya* – kurio; *aṁśa* – pilnavertė dalis; *aṁśena* – pilnavertės dalies dalis; *sṛjyante* – sukuria; *deva* – pusdievius; *tiryak* – gyvūnus; *nara-ādayaḥ* – žmones ir kitus.

Šis pavidalas (antroji puruṣos apraiška) – yra įvairialypių Viešpaties inkarnacijų visatoje šaltinis ir nesunaikinama jų sėkla. Iš šio pavidalo dalių ir dalelių kuriami pusdieviai, žmonės ir kitos gyvosios esybės.

Komentaras: Sukūręs *mahat-tattvoje* nesuskaičiuojamą daugybę visatų, *puruṣa* įžengė į kiekvieną jų antrojo *puruṣos* – Garbhodakaśāyī Viṣṇu – pavidalu. Matydamas, kad visatoje nėra nieko, išskyrus tamsą ir erdvę, ir nėra vietos, kur galima būtų pailsėti, Jis pripildė pusę visatos Savo prakaito vandenimis ir atsigulė į juos. Jo sukurtieji vandenys vadinasi Garbhodaka. Tada iš Jo bambos išaugo lotosas, ir jo žiede gimė Brahmā – vyriausias visatos sandaros kūrėjas. Brahmā tapo visatos inžinieriumi, o ja rūpintis ėmė Pats Viešpats Viṣṇu pavidalu. Brahmą pagimdė *prakṛti*, jos *rajo-guṇa*,

materialiosios gamtos aistros ypatybė, o Viṣṇu tapo dorybės *guṇos* Viešpačiu. Jau buvo sakyta, kad materija Viṣṇu neveikia – Jis aukščiau gamtos *guṇų*. Iš Brahmos radosi Rudra (Śiva), kuris yra atsakingas už neišmanymo, tamsybės *guṇą*. Viešpaties valia jis sunaikina visą kūriniją. Iš čia plaukia išvada, kad visas trejetas – Brahmā, Viṣṇu ir Śiva – yra Garbhodakaśāyī Viṣṇu inkarnacijos. Iš Brahmos gauna pradžią Dakṣa, Marīcis, Manu ir daugelis kitų pusdievių, kurių uždavinys – gimdyti ir apgyvendinti visatą gyvosiomis būtybėmis. Vedos garbina Garbhodakaśāyī Viṣṇu „Garbha-stuti“ himnais, kurie prasideda Viešpaties, turinčio tūkstančius galvų ir pan., aprašymu. Garbhodakaśāyī Viṣṇu – visatos Viešpats, ir nors atrodytų, Jis guli mūsų visatoje, iš tikrųjų Jis visada egzistuoja transcendentaliai. Apie tai irgi jau buvo kalbėta. Viṣṇu, pilnavertė Garbhodakaśāyī Viṣṇu dalis, yra viso, kas gyva visatoje, Supersiela, visatos saugotojas. Jį vadina Kṣīrodakaśāyī Viṣṇu, ir iš Jo kyla visos visatos inkarnacijos. Taip aiškintini trys pirminio *puruṣos* aspektai.

Skirtingomis epochomis Viešpats įsikūnija skirtingai, ir tų įsikūnijimų yra be galo daug, tačiau kai kurie jų yra verti ypatingo dėmesio. Tai Matsya, Kūrma, Varāha, Rāma, Nṛsiṁha, Vāmana ir t.t. Juos vadina *līlų* įsikūnijimais. Dar yra kokybinės inkarnacijos – Brahmā, Viṣṇu ir Śiva (Rudra), kurios atsakingos už tam tikras materialios gamtos *guṇas*.

Viešpats Viṣṇu tapatus Dievo Asmeniui. Viešpats Śiva užima tarpinę padėtį tarp Dievo Asmens ir gyvųjų esybių – *jīvų*. Brahmā visada yra *jīva-tattva*. Pačiai dorovingiausiai gyvajai būtybei, didžiausiam Savo bhaktui Viešpats dovanoja galią kurti. Tokią asmenybę vadina Brahma. Brahmos galia yra tarsi saulės šviesa, atspindėta vertingo mineralo ar brangakmenio. Kai Brahmos pareigas eiti nėra tinkamos gyvosios būtybės, Viešpats Pats tampa Brahma ir užima jo vietą.

Viešpats Śiva – nepaprasta gyvoji būtybė. Jis – pilnavertė Viešpaties dalis. Tačiau Viešpats Śiva sueina į tiesioginį sąlytį su materialiąja gamta, todėl jo padėtis kiek skiriasi nuo transcendentinės Viešpaties Viṣṇu padėties, kaip kad skiriasi pienas nuo rūgpienio. Rūgęs pienas – tai tas pats pienas, tačiau atstoti pieno jis negali.

Kita inkarnacijų kategorija – Manu inkarnacijos. Per vieną Brahmos gyvenimo dieną (kurios trukmė 4 300 000 x 1 000 metų) ateina keturiolika Manu.Vadinasi, per vieną Brahmos mėnesį ateina 420, o per metus – 5 040 Manu. Brahmos amžius yra šimtas metų, todėl per Brahmos gyvenimą iš viso jų gyvena 5 040 x 100, t.y. 504 000. Yra nesuskaičiuojama daugybė visatų, kurių kiekviena turi savo Brahmą, ir visos jos sukuriamos ir sunaikinamos, kol *puruṣa* vieną kartą iškvepia ir įkvepia. Taigi galima įsivaizduoti, kiek milijonų Manu ateina per tą laiką.

Mūsų visatoje viešpatauja šie Manu: Yajña, arba Svāyambhuva Manu; Vibhu, arba Svārociṣa Manu; Satyasena, arba Uttama Manu; Hari, arba Tāmasa Manu; Vaikuṇṭha, arba Raivata Manu; Ajita, arba Cākṣuṣa Manu; Vāmana, arba Vaivasvata Manu (dabartinio amžiaus Manu); Sārvabhauma, arba Sāvarṇi Manu; Ṛṣabha, arba Dakṣa-sāvarṇi Manu; Viṣvaksena, arba Brahma-sāvarṇi Manu; Dharmasetu, arba Dharma-sāvarṇi Manu; Sudhāmā, arba Rudra-sāvarṇi Manu; Yogeśvara, arba Deva-sāvarṇi Manu, ir Bṛhadbhānu, arba Indra-sāvarṇi Manu. Taip vadinasi keturiolika Manu, kurie, kaip jau sakyta anksčiau, valdo 4 300 000 000 saulės metų.

Dar viena inkarnacijų kategorija – *yugāvatāros*, t.y. epochų inkarnacijos. Yra keturios *yugos*: Satya-yuga, Tretā-yuga, Dvāpara-yuga ir Kali-yuga. Kiekvienos *yugos* inkarnacija turi savo būdingą spalvą: baltą, raudoną, juodą ir geltoną. Dvāpara-yugoje apsireiškė Viešpats Kṛṣṇa juodos spalvos kūnu, o Kali-yugoje Viešpats Caitanya apsireiškė geltonas.

Taigi visos Viešpaties inkarnacijos nurodytos apreikštuose šventraščiuose. Apsišaukėlis negali pasiskelbti inkarnacija, nes ji turi būti paminėta *śāstrose*. Viešpaties inkarnacija niekada nesiskelbia esanti inkarnacija – didieji išminčiai patys ją atpažįsta iš požymių, pateiktų apreikštuose šventraščiuose. Apreikštieji šventraščiai nurodo inkarnacijos ypatybes ir konkrečią jos misiją.

Be tiesioginių inkarnacijų, yra daugybė įgaliotų inkarnacijų, kurios taip pat paminėtos apreikštuose šventraščiuose. Jos būna įgaliotos ir tiesiogiai, ir netiesiogiai. Tiesiogiai įgaliotosios vadinamos inkarnacijomis, o netiesiogiai – *vibhūti*. Kumārai, Nārada, Pṛthu, Śeṣa, Ananta ir t.t. – tai tiesioginės inkarnacijos. *Vibhūti* inkarnacijos smulkiai aprašomos „Bhagavad-gītos“ skyriuje, pavadintame „Vibhūti-yoga“. Tačiau pirminis visų tipų inkarnacijų šaltinis – Garbhodakaśāyī Viṣṇu.

6 TEKSTAS

स एव प्रथमं देवः कौमारं सर्गमाश्रितः ।
चचार दुश्चरं ब्रह्मा ब्रह्मचर्यमखण्डितम् ॥ ६ ॥

sa eva prathamaṁ devaḥ kaumāraṁ sargam āśritaḥ
cacāra duścaraṁ brahmā brahmacaryam akhaṇḍitam

saḥ – tas; *eva* – tikrai; *prathamam* – pirmieji; *devaḥ* – Aukščiausias Viešpats; *kaumāram* – Kumārai (nevedusieji); *sargam* – pasaulio kūrimo; *āśritaḥ* –

metu; *cacāra* – atliko; *duścaram* – sunkiai įvykdomą; *brahmā* – Brahmano lygio; *brahmacaryam* – discipliną, skirtą pažinti Absoliutą (Brahmaną); *akhaṇḍitam* – nenutrūkstančią.

Kūrinijos pradžioje pirmieji apsireiškė keturi nevedę Brahmos sūnūs (Kumārai), kurie trokšdami pažinti Absoliučią Tiesą laikėsi skaistybės įžadų ir griežtai tramdė kūną.

Komentaras: Materialusis pasaulis sukuriamas, egzistuoja ir yra naikinamas tam tikrais laiko tarpais. Priklausomai nuo to, koks Brahmā (kūrinijos gyvųjų būtybių tėvas) viešpatauja tuo laiku, taip ir vadinasi konkretus kūrimo ciklas. Kaip jau minėta, Kumārai apsireiškė tuo materialaus pasaulio kūrimo tarpsniu, kuris vadinosi Kaumāros ciklas, ir labai griežtai tramdė savo kūnus laikydamiesi skaistybės įžadų, kad pamokytų mus kaip pažinti Brahmaną. Kumārai – tai įgaliotos inkarnacijos. Tačiau prieš imdamiesi griežčiausių askezių, jie tapo kvalifikuotais brahmanais. Šis pavyzdys rodo, kad pirmiausia reikia tapti brahmanu, beje, ne pagal gimimą, o savo ypatybėmis, ir tik tada imtis Brahmano pažinimo.

7 TEKSTAS

द्वितीयं तु भवायास्य रसातलगतां महीम् ।
उद्धरिष्यन्नुपादत्त यज्ञेशः सौकरं वपुः ॥ ७ ॥

dvitīyaṁ tu bhavāyāsya rasātala-gatāṁ mahīm
uddhariṣyann upādatta yajñeśaḥ saukaraṁ vapuḥ

dvitīyam – antroji; *tu* – tačiau; *bhavāya* – gerovei; *asya* – šios Žemės; *rasātala* – į žemiausią sritį; *gatām* – patekusią; *mahīm* – Žemę; *uddhariṣyan* – pakeldama; *upādatta* – grąžino į vietą; *yajñeśaḥ* – visa ko savininkas, arba aukščiausias besimėgaujantis asmuo; *saukaram* – šerno; *vapuḥ* – inkarnacija.

Viršiausias aukojimų Viešpats apsireiškė šerno pavidalu (antroji inkarnacija) ir iškėlė Žemę iš žemutiniųjų visatos sričių, nes Jam rūpėjo jos gerovė.

Komentaras: Kaip nurodo šis posmas, kalbėdami apie kurį nors Dievo Asmens įsikūnijimą, šventraščiai nurodo ir konkretų Jo apsireiškimo tikslą.

Dievo Asmuo neįsikūnija be tikslo. Jo žygiai visada būna nepaprasti, ir jokia gyvoji būtybė negali jų pakartoti. Viešpats įsikūnijo šernu, idant iškeltų Žemę iš nešvarios materijos srities – Plutono karalystės. Šernai knisa ten, kur nešvaru, ir visagalis Dievo Asmuo apreiškė šį stebuklą *asurams*, kurie paslėpė Žemę nešvarioje vietoje. Dievo Asmeniui nėra nieko neįmanoma, ir bhaktai Jį garbina net tada, kai Jis imasi šerno vaidmens, nes Jis amžinai egzistuoja transcendencijoje.

8 TEKSTAS

तृतीयमृषिसर्गं वै देवर्षित्वमुपेत्य सः ।
तन्त्रं सात्वतमाचष्ट नैष्कर्म्यं कर्मणां यतः ॥ ८ ॥

tṛtīyam ṛṣi-sargaṁ vai devarṣitvam upetya saḥ
tantraṁ sātvatam ācaṣṭa naiṣkarmyaṁ karmaṇāṁ yataḥ

tṛtīyam – trečią; *ṛṣi-sargam* – *ṛṣių* epochoje; *vai* – tikrai; *devarṣitvam* – *ṛṣio* inkarnaciją tarp pusdievių; *upetya* – įgavęs; *saḥ* – jis; *tantram* – Vedų aiškinimus; *sātvatam* – skirtus būtent pasiaukojimo tarnystei; *ācaṣṭa* – surinko; *naiṣkarmyam* – ne dėl rezultatų; *karmaṇām* – veiklos; *yataḥ* – iš kurių.

Ṛṣių epochoje Dievo Asmuo apsireiškė trečiąja įgaliota inkarnacija – Devarṣiu Nārada, didžiu išminčium tarp pusdievių. Jis surinko Vedų tekstus, kurie aiškina pasiaukojimo tarnystę ir skatina veikti ne dėl rezultatų.

Komentaras: Didysis Ṛṣis Nārada, įgaliotoji Dievo Asmens inkarnacija, propaguoja pasiaukojimo tarnystę visoje visatoje. Visi didieji Viešpaties bhaktai, gyvenantys įvairiose visatos planetose ir turintys įvairiausių gyvybės rūšių kūnus, yra jo mokiniai. „Śrīmad-Bhāgavatam“ sudarytojas Śrīla Vyāsadeva irgi yra vienas jo mokinių. Nārada parašė „Nārada-pañcarātrą“, kurioje Vedos aiškinamos pasiaukojimo tarnystės Viešpačiui požiūriu. „Nārada-pañcarātra“ moko *karmius, t.y.* žmones, kurie nori mėgautis savo veiklos rezultatais, kaip išsivaduoti iš karminės veiklos jungo. Daugumai sąlygotų sielų karminė veikla yra labai patraukli, nes jos trokšta mėgautis gyvenimu, nesibaidydamos to, kad tai pelnoma kruvinu prakaitu. Visata knibždėte knibžda gyvųjų būtybių, kurios nori mėgautis savo veiklos vaisiais, – jų yra tarp visų gyvybės rūšių atstovų. Įvairūs ekonomikos plėtros planai – tai taip pat karminės veiklos pavyzdys. Tačiau, pagal gamtos dėsnius, kiekvienas veiksmas užtraukia pasekmes, ir tos pasekmės, geros

jos ar blogos, surakina gyvąją būtybę. Gerų darbų pasekmė – sąlyginai daugiau materialios gerovės, blogų – sąlyginai daugiau materialių kančių. Tačiau vadinamųjų laimės ar nelaimės materialumas galų gale atsigręžia vien kančia. Kvailiai materialistai nežino, kaip rasti amžiną laimę, egzistuojant laisvai ir nevaržomai. Śrī Nārada sako kvailiems *karmiams*, kaip patirti tikrąją laimę. Sergantiems šio pasaulio žmonėms jis nurodo, kaip ta pati veikla, į kurią jie dabar pasinėrę, gali išvesti juos į dvasinio išsivadavimo kelią. Ligoniui, kurio virškinimas sutriko dėl pieno produktų vartojimo, gydytojas paskiria vartoti kitą pieno produktą – rūgusį pieną. Taigi ligos priežastys ir vaistai nuo jos gali būti tie patys. Tačiau gydyti turi prityręs specialistas, toks, kaip Nārada. „Bhagavad-gītā“ siūlo tą pačią išeitį – tarnauti Viešpačiui, aukojant Jam savo darbo vaisius, nes taip žmogus priartėja prie *naiṣkarmyos* – išsivadavimo.

9 TEKSTAS

तुर्ये धर्मकलासर्गे नरनारायणावृषी ।
भूत्वात्मोपशमोपेतमकरोद् दुश्चरं तपः ॥ ९ ॥

turye dharma-kalā-sarge nara-nārāyaṇāv ṛṣī
bhūtvātmopaśamopetam akarot duścaraṁ tapaḥ

turye – ketvirtąkart; *dharma-kalā* – Dharmarājos žmonos; *sarge* – pagimdytus; *nara-nārāyaṇau* – vardu Nara ir Nārāyaṇa; *ṛṣī* – išminčiais; *bhūtvā* – tapdamas; *ātma-upaśama* – juslių valdymą; *upetam* – kad pasiektų; *akarod* – atliko; *duścaram* – labai griežtą; *tapaḥ* – askezę.

Ketvirtoji Viešpaties inkarnacija buvo karaliaus Dharmos žmonos sūnūs – dvyniai Nara ir Nārāyaṇa. Norėdamas pažaboti jusles, Viešpats griežtai tramdė Savo kūną ir parodė pavyzdį, kaip reikia tai daryti.

Komentaras: Karalius Ṛṣabha mokė sūnus, kad vienintelė žmogaus priedermė – *tapasya*, savo noru pasirinktos askezės Transcendencijai pažinti. Norėdamas mus pamokyti, Viešpats Savo pavyzdžiu parodė, kaip tai padaryti. Viešpats labai maloningas užmaršioms sieloms, todėl kai reikia, Jis nužengia jas pamokyti Pats, taip pat siunčia Savo atstovais geriausius sūnus, kad jie kviestų visas sąlygotas sielas atgal pas Dievą. Visai neseniai – dar neišdilo iš žmonių atminties tie laikai, kai siekdamas to paties tikslo – dovanoti puolusioms šio geležies amžiaus sieloms ypatingą malonę,

nužengė ir Viešpats Caitanya. Himalajų kalnagūbryje, Badarī-nārāyaṇoje, iki šiol garbinama Nārāyaṇos inkarnacija.

10 TEKSTAS

पञ्चमः कपिलो नाम सिद्धेशः कालविप्लुतम् ।
प्रोवाचासुरये साङ्ख्यं तत्त्वग्रामविनिर्णयम् ॥१०॥

pañcamaḥ kapilo nāma siddheśaḥ kāla-viplutam
provācāsuraye sāṅkhyaṁ tattva-grāma-vinirṇayam

pañcamaḥ – penktasis; *kapilaḥ* – Kapila; *nāma* – vardu; *siddheśaḥ* – tobuliausias iš tobulųjų; *kāla* – laiko; *viplutam* – sunaikintą; *provāca* – išdėstė; *āsuraye* – brahmanui, vardu Āsuris; *sāṅkhyam* – metafiziką; *tattva-grāma* – kūrimo pradmenų visumos; *vinirṇayam* – aiškinimą.

Penktasis įsikūnijimas – Viešpats Kapila, tobuliausia iš visų tobulybę pasiekusių būtybių. Jis papasakojo brahmanui Āsuriui apie kūrimo pradmenis ir išdėstė metafiziką, nes laiko tėkmė buvo nugramzdinusi šias žinias į užmarštį.

Komentaras: Iš viso yra dvidešimt keturi kūrimo pradmenys. *Sāṅkhyos* filosofijos sistema smulkiai pasakoja apie kiekvieną iš jų. Europos mokslininkai *sāṅkhyos* filosofiją dažniausiai vadina metafizika. Žodžio *sāṅkhya* etimologinė reikšmė – „nuodugnus aiškinimas, besiremiantis materialiųjų pradmenų analize“. Pirmasis tokį aiškinimą pateikė Viešpats Kapila, apie kurį šiame posme kalbama kaip apie penktąjį įsikūnijimą.

11 TEKSTAS

षष्ठमत्रेरपत्यत्वं वृतः प्राप्तोऽनसूयया ।
आन्वीक्षिकीमलर्काय प्रह्लादादिभ्य ऊचिवान् ॥११॥

ṣaṣṭham atrer apatyatvaṁ vṛtaḥ prāpto 'nasūyayā
ānvīkṣikīm alarkāya prahlādādibhya ūcivān

ṣaṣṭham – šeštoji; *atreḥ* – Atrio; *apatyatvam* – sūnystės; *vṛtaḥ* – meldžiant; *prāptaḥ* – gauta; *anasūyayā* – Anasūyos; *ānvīkṣikīm* – mokslą apie transcendenciją; *alarkāya* – Alarkai; *prahlāda-ādibhyaḥ* – Prahlādai ir kitiems; *ūcivān* – išdėstė.

Šeštoji puruṣos inkarnacija buvo išminčiaus Atrio sūnus. Jis gimė Anasūyai, kuri maldomis prašė Jo nužengti. Jis kalbėjo apie transcendenciją Alarkai, Prahlādai ir kitiems (Yadu, Haihayai ir t.t.).

Komentaras: Viešpats nužengė kaip Ṛṣio Atrio ir Anasūyos sūnus Dattātreya. Šios Viešpaties inkarnacijos gimimas aprašomas „Brahmāṇḍa Purāṇoje“, pasakojime apie ištikimą žmoną. Ten sakoma, kad išminčiaus Atrio žmona Anasūyā kreipėsi į viešpačius Brahmą, Viṣṇu ir Śivą su tokia malda: „O viešpačiai, jei esate patenkinti manimi ir norėtumėt mane palaiminti, meldžiu jūsų susijungti išvien ir tapti mano sūnumi.“ Viešpačiai sutiko, ir, gimęs Dattātreya, Viešpats smulkiai išdėstė filosofinį mokymą apie dvasinę sielą. Jo mokiniais buvo Alarka, Prahlāda, Yadu, Haihaya ir kiti.

12 TEKSTAS

ततः सप्तम आकूत्यां रुचेर्यज्ञोऽभ्यजायत ।
स यामाद्यैः सुरगणैरपात्स्वायम्भुवान्तरम् ॥१२॥

tataḥ saptama ākūtyāṁ rucer yajño 'bhyajāyata
sa yāmādyaiḥ sura-gaṇair apāt svāyambhuvāntaram

tataḥ – po to; *saptame* – septintoji iš eilės; *ākūtyām* – Ākūtī įsčiose; *ruceḥ* – Prajāpačio Rucio; *yajñaḥ* – Viešpaties inkarnacija, vadinama Yajña; *abhyajāyata* – nužengė; *saḥ* – Jis; *yāma-ādyaiḥ* – su Yāma ir kitais; *sura-gaṇaiḥ* – su pusdieviais; *apāt* – valdė; *svāyambhuva-antaram* – keičiantis Svāyambhuvos Manu epochai.

Septintoji inkarnacija buvo Prajāpačio Rucio ir jo žmonos Ākūtī sūnus Yajña. Jis valdė laikotarpiu, kai buvo keičiamas Svāyambhuva Manu, ir Jam padėjo pusdieviai, tarp jų ir Jo sūnus Yama.

Komentaras: Administracines pareigybes nustatytai tvarkai materialiame pasaulyje palaikyti eina pusdieviai. Jos patikimos labai iškilioms ir doringoms gyvosioms būtybėms. Kai tokių gyvųjų būtybių pristinga, Viešpats Patsai apsireiškia Brahma, Prajāpačiu, Indra bei kitais pavidalais ir imasi eiti jų pareigas. Valdant Svāyambhuvai Manu (mes gyvename valdant Vaivasvatai Manu), Indros – Indralokos (dangaus) planetos karaliaus, pareigybėms užimti neatsirado tinkamos gyvosios būtybės, todėl juo tapo Patsai Viešpats ir Pats tvarkė visatos reikalus padedamas pusdievių, tarp kurių buvo ir jo sūnūs, pavyzdžiui, Yama.

13 TEKSTAS

अष्टमे मेरुदेव्यां तु नाभेर्जात उरुक्रमः ।
दर्शयन् वर्त्म धीराणां सर्वाश्रमनमस्कृतम् ॥१३॥

aṣṭame merudevyāṁ tu nābher jāta urukramaḥ
darśayan vartma dhīrāṇāṁ sarvāśrama-namaskṛtam

aṣṭame – aštuntoji inkarnacija; *merudevyām tu* – įsčiose Merudevī, kuri buvo žmona; *nābheḥ* – karaliaus Nābhio; *jātaḥ* – gimė; *urukramaḥ* – visagalis Viešpats; *darśayan* – rodydamas; *vartma* – kelią; *dhīrāṇām* – tobulų būtybių; *sarva* – visų; *āśrama* – visuomenės sluoksnių; *namaskṛtam* – gerbiamų.

Aštuntoji inkarnacija buvo karaliaus Nābhio ir jo žmonos Merudevī sūnus karalius Ṛṣabha. Įsikūnijęs Juo, Viešpats parodė kelią į tobulumą, kuriuo eina visiškai sutvardžiusieji savo jusles – tie, kuriuos gerbia visi visuomenės sluoksniai.

Komentaras: Visuomenė natūraliai skyla į aštuonias žmonių kategorijas: keturias pagal veiklos pobūdį ir keturias pagal kultūrinės pažangos lygį. Pagal veiklos pobūdį ji skirstoma į keturias klases: intelektinio darbo žmonių klasė, valdovų klasė, gamintojų bei prekybininkų klasė ir darbininkų klasė, o pagal kultūrinės pažangos lygį, pasiektą dvasinio tobulėjimo srityje: į mokinius, šeimos žmones, į tuos, kurie pasitraukė nuo žemiškų reikalų, bei į atsižadėjusius pasaulio. Aukščiausia iš jų laikoma pasaulio atsižadėjusių žmonių (*sannyāsių*) kategorija. *Sannyāsis* pagal savo padėtį yra visų kitų visuomenės grupių dvasinis mokytojas. *Sannyāsa* taip pat turi keturias tobulumo pakopas: *kuṭīcaka, bahūdaka, parivrājakācārya* ir *paramahaṁsa*. *Paramahaṁsa* – aukščiausia tobulumo pakopa. Šios kategorijos žmones gerbia visi visuomenės sluoksnių atstovai. Karaliaus Nābhio ir Merudevī sūnus Mahārāja Ṛṣabha buvo Viešpaties inkarnacija. Jis mokė Savo sūnus siekti tobulumo vykdant *tapasyą*, kuri išgrynina nuodėmingą žmogaus būtį ir įgalina jį pasiekti amžiną ir vis besiskleidžiančią dvasinę laimę. Kiekviena gyvoji būtybė trokšta amžinos beribės laimės, bet nė viena nežino, kur ją rasti. Kvaili žmonės vaikosi materialių juslinių malonumų, kurie pakeičia jiems tikrąją laimę, tačiau jie užmiršta, kad ta laikina juslinių malonumų teikiama „laimė“ prieinama net šunims ir kiaulėms. Gyvuliai, paukščiai, žvėrys – visi turi juslinių malonumų. Visoms gyvybės rūšims, tarp jų ir žmogui, suteiktos didžiausios galimybės patirti tokią laimę. Tačiau žmogui gyvenimas duotas ne tam, kad jis iššvaistytų

jį tokiems pigiems malonumams. Žmogaus gyvenimo prasmė – pasirinkus dvasinį tobulėjimą pasiekti amžiną beribę laimę. O dvasiškai tobulėti jį įgalina *tapasya* – savanoriškas įžadų laikymasis ir susilaikymas nuo materialių malonumų. Tuos, kurie įgudo susilaikyti nuo materialių malonumų, vadina *dhīromis* – „jausmų netrikdomais“ žmonėmis. Tiktai *dhīros* pajėgūs laikytis *sannyāsio* įžadų. Tolydžio tobulėdami jie gali tapti *paramahaṁsomis*, kuriuos gerbia visi visuomenės nariai. Toks buvo karaliaus Ṛṣabhos mokymas. Gyvenimo pabaigoje Jis tapo visiškai abejingas materialioms kūno reikmėms. Kitąsyk kvailiai imituoja tokią būseną, tačiau iš tikrųjų ją pasiekia labai retas kuris, ir toks žmogus yra vertas visuotinio garbinimo.

14 TEKSTAS

ऋषिभिर्याचितो भेजे नवमं पार्थिवं वपुः ।
दुग्धेमामोषधीर्विप्रास्तेनायं स उशत्तमः ॥१४॥

ṛṣibhir yācito bheje navamaṁ pārthivaṁ vapuḥ
dugdhemām oṣadhīr viprās tenāyaṁ sa uśattamaḥ

ṛṣibhiḥ – išminčių; *yācitaḥ* – prašomas; *bheje* – įgavo; *navamam* – devintą; *pārthivam* – žemės valdovo; *vapuḥ* – kūną; *dugdha* – išgaudamas; *imām* – visas šias; *oṣadhīḥ* – žemės gėrybes; *viprāḥ* – o brahmanai; *tena* – dėka; *ayam* – to; *saḥ* – jis; *uśattamaḥ* – nuostabiai graži.

O brahmanai, devintąjį kartą, atsiliepdamas į išminčių maldas, Viešpats įsikūnijo karaliumi (Pṛthu). Jis dirbo žemę ir augino derlių, todėl žemė Jam nužengus nuostabiai išgražėjo.

Komentaras: Prieš nužengiant karaliui Pṛthu žemė buvo siaubingai nuniokota dėl netikusio ankstesniojo karaliaus, Mahārājos Pṛthu tėvo, palaidumo. Išmintingųjų žmonių klasė, t.y. išminčiai ir brahmanai, neapsiribojo vien tuo, kad maldomis prašė Viešpatį nužengti – jie nuvertė nuo sosto ankstesnįjį karalių. Karalius privalo būti doringas ir rūpintis visapusiška savo valdinių gerove. Jei karalius ima nebevykdyti savo pareigų, išmintingųjų žmonių klasė turi jį nuversti. Tačiau atėmę iš karaliaus valdžią, jie patys į ją nesikėsina, nes jų laukia kur kas svarbesnės pareigos rūpintis visuomenės gerove. Užuot skubėję užimti sostą, jie meldė Viešpatį nužengti, ir Viešpats nužengė Mahārājos Pṛthu pavidalu. Išmintingųjų vardo verti žmonės, patyrę brahmanai, niekada nesiveržia į politikus. Mahārāja Pṛthu išgavo iš žemės įvairiausių gėrybių, ir tokiu valdovu džiaugėsi ne tik valdiniai – neatpažįstamai pasikeitė visa žemė, ji nuostabiai išgražėjo.

15 TEKSTAS

रूपं स जगृहे मात्स्यं चाक्षुषोदधिसम्प्लवे ।
नाव्यारोप्य महीमय्यामपाद्वैवस्वतं मनुम् ॥१५॥

rūpaṁ sa jagṛhe mātsyaṁ cākṣuṣodadhi-samplave
nāvy āropya mahī-mayyām apād vaivasvataṁ manum

rūpam – pavidalą; *saḥ* – Jis; *jagṛhe* – įgavo; *mātsyam* – žuvies; *cākṣuṣa* – Cākṣuṣa; *udadhi* – vandenyse; *samplave* – potvynio; *nāvi* – valtyje; *āropya* – laikydamas; *mahī* – žemė; *mayyām* – nuskendo; *apāt* – išgelbėjo; *vaivasvatam* – Vaivasvatą; *manum* – Manu, žmonijos tėvą.

Prasidėjus didžiajam potvyniui, kuriuo baigėsi Cākṣuṣos Manu valdymo laikotarpis, kai visas pasaulis nugrimzdo giliai po vandeniu, Viešpats apsireiškė žuvimi ir išgelbėjo Vaivasvatą Manu, neleisdamas nuskęsti jo laivui.

Komentaras: Pasak pirmojo „Bhāgavatam“ komentatoriaus Śrīpādos Śrīdharos Svāmio, ne visi Manu valdymo periodai baigiasi sunaikinimu. Šis potvynis, baigus valdyti Cākṣuṣai Manu, įvyko dėl Satyavratos – Viešpats jam norėjo parodyti keletą stebuklų. Tačiau Śrī Jīva Gosvāmis, remdamasis autoritetingais šventraščiais („Viṣṇu-dharmottara“, „Mārkaṇḍeya Purāṇa“, „Harivaṁśa“ ir t.t.), neginčijamai įrodė, kad sunaikinimas vyksta po kiekvieno Manu valdymo periodo. Śrīla Viśvanātha Cakravartis pritarė Śrīlai Jīvai Gosvāmiui, pateikdamas ištraukas iš „Bhāgavatāmṛtos“, kur sakoma, kad potvynis vyksta pasibaigus kiekvieno Manu valdymo periodui. Be to, šiuo specifiniu laikotarpiu Viešpats nužengė ir norėdamas parodyti ypatingą prielankumą Savo bhaktui Satyavratai.

16 TEKSTAS

सुरासुराणामुदधिं मथ्नतां मन्दराचलम् ।
दध्रे कमठरूपेण पृष्ठ एकादशे विभुः ॥१६॥

surāsurāṇām udadhiṁ mathnatāṁ mandarācalam
dadhre kamaṭha-rūpeṇa pṛṣṭha ekādaśe vibhuḥ

sura – teistams; *asurāṇām* – ateistams; *udadhim* – vandenyną; *mathnatām* – plakant; *mandarācalam* – Mandarācalos kalną; *dadhre* – laikė; *kamaṭha* –

vėžlio; *rūpeṇa* – pavidalu; *pṛṣṭhe* – ant kiauto; *ekādaśe* – vienuoliktas iš eilės; *vibhuḥ* – didysis.

Vienuoliktasis Viešpaties įsikūnijimas turėjo vėžlio pavidalą, ir Jo šarvas buvo atrama Mandarācalos kalnui, kurį visatos teistai ir ateistai panaudojo kaip muštuvį.

Komentaras: Kartą ateistai kartu su teistais norėjo iš jūros išgauti nektarą, kurio atsigėrę taptų nemirtingi. Tuomet, kaip muštuviu, jie pasinaudojo Mandarācalos kalnu, kurį jūroje įrėmė į Dievo inkarnacijos Viešpaties Vėžlio šarvą.

17 TEKSTAS

धान्वन्तरं द्वादशमं त्रयोदशममेव च ।
अपाययत्सुरानन्यान्मोहिन्या मोहयन् स्त्रिया ॥१७॥

dhānvantaraṁ dvādaśamaṁ trayodaśamam eva ca
apāyayat surān anyān mohinyā mohayan striyā

dhānvantaram – Dievo inkarnacija, vardu Dhanvantaris; *dvādaśamam* – dvyliktoji iš eilės; *trayodaśamam* – tryliktoji iš eilės; *eva* – tikrai; *ca* – ir; *apāyayat* – pagirdė; *surān* – pusdievius; *anyān* – kitus; *mohinyā* – žavingu grožiu; *mohayan* – užbūrusi; *striyā* – moters pavidalo.

Dvyliktąjį kartą Viešpats įsikūnijo Dhanvantariu, o įsikūnijęs tryliktąjį kartą Jis moterišku žavesiu ir grožiu užbūrė ateistus ir atidavė pusdieviams nektarą.

18 TEKSTAS

चतुर्दशं नारसिंहं बिभ्रद्दैत्येन्द्रमूर्जितम् ।
ददार करजैरूरावेरकां कटकृद्यथा ॥१८॥

caturdaśaṁ nārasiṁhaṁ bibhrad daityendram ūrjitam
dadāra karajair ūrāv erakāṁ kaṭa-kṛd yathā

caturdaśam – keturiolikta iš eilės; *nāra-siṁham* – pusiau žmogaus, pusiau liūto pavidalo Viešpaties inkarnacija; *bibhrat* – nužengė; *daitya-indram* – ateistų karalių; *ūrjitam* – tvirto sudėjimo; *dadāra* – perplėšė pusiau;

karajaiḥ – nagais; *ūrau* – ant kelių; *erakām* – nendres; *kaṭa-kṛt* – dailidė; *yathā* – visai kaip.

Keturioliktoji Viešpaties inkarnacija buvo Nṛsiṁha, kuris Savo nagais perplėšė pusiau galingą bedievio Hiraṇyakaśipu kūną, taip pat lengvai, kaip dailidė perskelia nendrės stiebelį.

19 TEKSTAS

पञ्चदशं वामनकं कृत्वागाद्ध्वरं बलेः ।
पदत्रयं याचमानः प्रत्यादित्सुस्त्रिपिष्टपम् ॥१९॥

pañcadaśaṁ vāmanakaṁ kṛtvāgād adhvaraṁ baleḥ
pada-trayaṁ yācamānaḥ pratyāditsus tri-piṣṭapam

pañcadaśam – penkioliktąjį iš eilės; *vāmanakam* – nykštuku brahmanu; *kṛtvā* – apsimesdamas; *agāt* – nuvyko; *adhvaram* – į aukojimo areną; *baleḥ* – karaliaus Balio; *pada-trayam* – tik tris žingsnius; *yācamānaḥ* – prašydamas; *pratyāditsuḥ* – širdies gilumoje norėdamas susigrąžinti; *tri-piṣṭapam* – trijų planetų sistemų karalystę.

Penkioliktąjį kartą Viešpats įsikūnijo nykštuku brahmanu (Vāmana) ir atėjo į Mahārājos Balio įrengtą aukojimo areną. Nors Viešpats ketino atgauti visas tris planetų sistemas apimančią karalystę, Jis tepaprašė trijų žingsnių žemės.

Komentaras: Visagalis Viešpats gali dovanoti valdyti visatą, pradėjęs nuo mažmožio, bet gali ir atimti visą visatą, tepaprašęs lopinėlio žemės.

20 TEKSTAS

अवतारे षोडशमे पश्यन् ब्रह्मद्रुहो नृपान् ।
त्रिःसप्तकृत्वः कुपितो निःक्षत्रामकरोन्महीम् ॥२०॥

avatāre ṣoḍaśame paśyan brahma-druho nṛpān
triḥ-sapta-kṛtvaḥ kupito niḥ-kṣatrām akaron mahīm

avatāre – Viešpaties inkarnacijoje; *ṣoḍaśame* – šešioliktoje; *paśyan* – matydamas; *brahma-druhaḥ* – nepaisantį brahmanų nurodymų; *nṛpān* – karalių

luomą; *triḥ-sapta* – triskart po septynis kartus; *kṛtvaḥ* – įvykdė; *kupitaḥ* – užsiėmęs; *niḥ* – naikinimą; *kṣatrām* – valdovų klasės; *akarot* – atliko; *mahīm* – žemėje.

Įsikūnijęs šešioliktąjį kartą (Bhṛgupačio pavidalu), Viešpats užsirūstinęs dvidešimt vieną kartą išnaikino valdovų klasę (kṣatriyus), nes jie buvo sukilę prieš brahmanus (išmintingųjų žmonių luomą).

Komentaras: Kṣatriyai, valdančioji klasė, turėtų valdyti žemę vadovaudamiesi išmintingų žmonių patarimais, grįstais autoritetingomis *šāstromis* – apreiškimo knygomis. Valdovai vykdo savo pareigas, vadovaudamiesi brahmanų nurodymais. Kai *kṣatriyai* – valdančioji klasė nepaklūsta mokytų ir išmintingų brahmanų nurodymams, jie jėga nuverčiami, o į jų vietą išrenkami tinkamesni valdovai.

21 TEKSTAS

ततः सप्तदशे जातः सत्यवत्यां पराशरात् ।
चक्रे वेदतरोः शाखा दृष्ट्वा पुंसोऽल्पमेधसः ॥२१॥

tataḥ saptadaśe jātaḥ satyavatyāṁ parāśarāt
cakre veda-taroḥ śākhā dṛṣṭvā puṁso 'lpa-medhasaḥ

tataḥ – po to; *saptadaśe* – septyniolikta inkarnacija; *jātaḥ* – apsireiškė; *satyavatyām* – Satyavatī įsčiose; *parāśarāt* – Parāšaros Munio pradėtas; *cakre* – parengė; *veda-taroḥ* – Vedų troškimų medžio; *śākhāḥ* – šakas; *dṛṣṭvā* – matydamas, kad; *puṁsaḥ* – dauguma žmonių; *alpa-medhasaḥ* – menkos nuovokos.

Kitas, septynioliktasis Dievo įsikūnijimas – Śrī Vyāsadeva, pradėtas Parāšaros Munio, apsireiškė iš Satyavatī įsčių. Matydamas, kad dauguma žmonių negali pasigirti dideliu protu, vieną Vedą jis padalijo į keletą skyrių ir poskyrių.

Komentaras: Pradžioje buvo viena Veda, tačiau Śrīla Vyāsadeva ją padalijo į keturias dalis – „Sāma“, „Yajur“, „Ṛg“ ir „Atharva“, o vėliau paaiškino jas *Purāṇose* ir „Mahābhāratoje“. Paprastam žmogui labai sunku suprasti ir pačią Vedų kalbą, ir jų turinį. Jas suvokia tik aukšto intelekto save pažinę brahmanai. Tačiau dauguma šio Kali amžiaus žmonių yra neišmanėliai. Nūnai net brahmanų vaikai niekuo nesiskiria nuo *śūdrų* ir

moterų. Civilizuotoje visuomenėje dukart gimusieji – brahmanai, *kṣatriyai* ir *vaiśyai* – turėtų atlikti apsivalymo apeigas, *saṁskāras*. Tačiau dėl neigiamos šio amžiaus įtakos, vadinamųjų brahmanų ir kitų aukščiausiųjų sluoksnių atstovų šeimos nariai nepasižymi aukšta kultūra. Juos vadina *dvija-bandhu*, t.y. dukart gimusiųjų draugais ar šeimos nariais. Tačiau jie niekuo nepranašesni už *śūdras* ir moteris. Śrīla Vyāsadeva padalijo Vedas į atskirus skyrius ir poskyrius, kad jos būtų lengviau suprantamos menkesnės nuovokos žmonių grupėms – *dvija-bandhu, śūdroms* ir moterims.

22 TEKSTAS

नरदेवत्वमापन्नः सुरकार्यचिकीर्षया ।
समुद्रनिग्रहादीनि चक्रे वीर्याण्यतः परम् ॥२२॥

nara-devatvam āpannaḥ sura-kārya-cikīrṣayā
samudra-nigrahādīni cakre vīryāṇy ataḥ param

nara – žmogaus; *devatvam* – dieviškąjį; *āpannaḥ* – įgavęs pavidalą; *sura* – pusdieviams; *kārya* – žygius; *cikīrṣayā* – kad atliktų; *samudra* – Indijos vandenyną; *nigraha-ādīni* – valdydamas ir pan.; *cakre* – parodė; *vīryāṇi* – antžmogiškus sugebėjimus; *ataḥ param* – po to.

Aštuonioliktąjį kartą Viešpats įsikūnijo karaliumi Rāma. Norėdamas suteikti džiaugsmo pusdieviams, Jis parodė antžmogišką galią – sutramdė Indijos vandenyną ir nužudė bedievį karalių Rāvaṇą, gyvenusį aname jo krante.

Komentaras: Dievo Asmuo Śrī Rāma atėjo į žemę žmogaus pavidalu, norėdamas nudžiuginti pusdievius – asmenybes, kurioms patikėta valdyti visatą ir žiūrėti joje tvarkos. Kartais didieji demonai ir ateistai – Rāvaṇa, Hiraṇyakaśipu ir daugelis kitų – labai išgarsėja tuo, kad materialaus mokslo ir įvairiomis kitomis priemonėmis paspartina materialią visuomenės pažangą, savo veikla mesdami iššūkį Viešpaties nustatytai pasaulio tvarkai. Bandymai materialiomis priemonėmis pasiekti kitas planetas – tai nesitaikstymo su nustatyta tvarka pavyzdys. Kiekvienai planetai būdingos savitos egzistavimo sąlygos, ir skirtingos žmogaus kategorijos būtybės, kurios gyvena jose su tam tikrais Viešpaties įstatymuose numatytais tikslais, yra prisitaikiusios prie jų. Tačiau kitąsyk nuo materialių laimėjimų, nors jie yra pasigailėtinai menki, bedieviams materialistams apsvaigsta galva, ir jie

ima elgtis taip, tarsi Dievas nė neegzistuotų. Toks buvo ir Rāvaṇa, kuris sumanė materialiomis priemonėmis siųsti paprastus žmones į Indros planetą (į dangų), neatsižvelgdamas į tai, ar jie yra to nusipelnę. Jis norėjo pastatyti laiptus tiesiai į dangaus planetą, kad į ją būtų galima pakilti nevarginant savęs dorais darbais, kuriuos būtina atlikti norint pelnyti šią teisę. Jis turėjo ir kitų sumanymų, prieštaraujančių Viešpaties nustatytai tvarkai. Jis netgi metė iššūkį Śrī Rāmai, Dievo Asmeniui, pagrobdamas Jo žmoną Sītą. Žinoma, Viešpats Rāma nužengė, atsiliepdamas į pusdievių maldas ir norus, kad nubaustų šį bedievį . Todėl Jis priėmė Rāvaṇos iššūkį. Apie šiuos įvykius pasakoja „Rāmāyaṇa“. Viešpats Rāmacandra – Dievo Asmuo, todėl ir Jo atlikti žygiai yra antžmogiški, – jų neįstengtų atlikti nė vienas žmogus, tarp jų ir labai galingas materialia prasme Rāvaṇa. Viešpats Rāmacandra nutiesė tiesų kelią per Indijos vandenyną iš plūduriuojančių vandens paviršiuje akmenų. Šių dienų mokslininkai ištyrinėjo nesvarumo būvį, tačiau jie negali sukurti nesvarumo, kada ir kur jiems patinka. Tuo tarpu Viešpats, sukūręs nesvarumą, kurio dėka erdvėje gali sklandyti milžiniškos planetos, pavertė žemės akmenis besvoriais ir pastatė iš jų per jūrą tiltą, neturintį atramų. Tokia Dievo galybė.

23 TEKSTAS

एकोनविंशे विंशतिमे वृष्णिषु प्राप्य जन्मनी ।
रामकृष्णाविति भुवो भगवानहरद्भरम् ॥२३॥

ekonaviṁśe viṁśatime vṛṣṇiṣu prāpya janmanī
rāma-kṛṣṇāv iti bhuvo bhagavān aharad bharam

ekonaviṁśe – devynioliktąją; *viṁśatime* – ir dvidešimtąją; *vṛṣṇiṣu* – Vṛṣṇio dinastijoje; *prāpya* – gavęs; *janmanī* – gimimus; *rāma* – Balarāma; *kṛṣṇau* – Śrī Kṛṣṇa; *iti* – taip; *bhuvaḥ* – pasaulio; *bhagavān* – Dievo Asmuo; *aharat* – pašalino; *bharam* – naštą.

Devynioliktasis ir dvidešimtasis įsikūnijimai buvo Viešpats Balarāma ir Viešpats Kṛṣṇa, kurie apsireiškė Vṛṣṇio šeimoje (Yadu dinastijoje) ir padėjo žemei nusimesti jos pečius užgulusią naštą.

Komentaras: Šio teksto žodis *bhagavān* nurodo, kad Balarāma ir Kṛṣṇa – pirminiai Viešpaties pavidalai, ir jis pavartotas neatsitiktinai. Vėliau tai bus paaiškinta smulkiau. Mes jau žinom iš šio skyriaus pradžios, kad Viešpats

Kṛṣṇa nėra *puruṣos* inkarnacija. Jis pirminis Dievo Asmuo, o Balarāma – pirmoji pilnavertė Viešpaties ekspansija. Baladeva davė pradžią pirmajai pilnaverčių ekspansijų grupei: Vāsudevai, Saṅkarṣaṇai, Aniruddhai ir Pradyumnai. Viešpats Śrī Kṛṣṇa – tai Vāsudeva, o Baladeva – Saṅkarṣaṇa.

24 TEKSTAS

ततः कलौ सम्प्रवृत्ते सम्मोहाय सुरद्विषाम् ।
बुद्धो नाम्नाञ्जनसुतः कीकटेषु भविष्यति ॥२४॥

tataḥ kalau sampravṛtte sammohāya sura-dviṣām
buddho nāmnāñjana-sutaḥ kīkaṭeṣu bhaviṣyati

tataḥ – tada; *kalau* – Kali amžiui; *sampravṛtte* – prasidėjus; *sammohāya* – kad apgautų; *sura* – tikintiesiems; *dviṣām* – priešiškus; *buddhaḥ* – Viešpats Buddha; *nāmnā* – vardu; *añjana-sutaḥ* – kurio motina Añjana; *kīkaṭeṣu* – Gayos (Biharo) provincijoje; *bhaviṣyati* – apsireikš.

Paskui, prasidėjus Kali-yugai, norėdamas suklaidinti tuos, kurie kupini pagiežos tikintiesiems, Viešpats apsireikš Gayos provincijoje kaip Viešpats Buddha, Añjanos sūnus.

Komentaras: Viešpats Buddha – galinga Dievo Asmens inkarnacija nužengė Gayos provincijoje (Biharas) kaip Añjanos sūnus ir skelbė savo prievartos atsisakymo idėjas, smerkdamas net Vedų leidžiamus gyvulių aukojimus. Viešpaties Buddhos laikais dauguma žmonių buvo ateistai ir labiausiai už viską vertino mėsišką maistą. Dangstantis Vedose numatytų aukojimų atlikimu, nežabotai paplito gyvulių žudymas, – visa žemė virto tikrų tikriausia skerdykla. Iš užuojautos nelaimingiems gyvuliams Viešpats Buddha mokė nevartoti smurto. Jis skelbė netikįs Vedų doktrinomis ir pabrėžė, kad gyvulių žudymas neigiamai veikia žmogaus psichiką. Nuovokos pristigę Kali amžiaus bedieviai ėmė sekti jo mokymu ir kurį laiką laikėsi moralės normų bei prievartos atsisakymo principo, o tai yra pirmasis žingsnis pažįstant Dievą. Jis apgavo ateistus, nes jo mokymu sekantys ateistai, kurie netikėjo į Dievą, visą savo tikėjimą sudėjo į Viešpatį Buddhą, kuris buvo Dievo inkarnacija. Taip Viešpats privertė bedievius įtikėti Dievą, turėjusį Viešpaties Buddhos pavidalą. Viešpats Buddha pavertė bedievius tikinčiaisiais ir tuo pasireiškė jo malonė.

Prieš ateinant į žemę Viešpačiui Buddhai, gyvulių žudymas visuomenėje buvo įgavęs neregėtą mastą. Žmonės žudė gyvulius, vadindami tai Vedų

aukojimais. Paviršutiniškus Vedų skaitytojus, kurie bando suvokti Vedų tiesas nesiremdami autoritetinga mokinių sekos tradicija, apgauna įmantri kalba, būdinga šiai mokslo sistemai. „Bhagavad-gītā“ atitinkamai charakterizuoja šiuos kvailus mokslininkus (*avipaścitaḥ*). Kvaili Vedų raštų „žinovai“, kurie nesistengia gauti transcendentinių žinių iš transcendentinio šaltinio – mokinių sekos, neišvengiamai išklys iš tiesos kelio. Užvis jiems svarbiausia – ritualinės apeigos. Jie stokoja esmingiausių žinių. „Bhagavad-gītoje“ pasakyta (15.15): *vedaiś ca sarvair aham eva vedyaḥ* – Vedos sumanytos taip, kad tolydžio atvestų žmogų pas Aukščiausiąjį Viešpatį. Svarbiausioji mintis, kuri raudona gija eina per visą Vedų literatūrą – pažinti Aukščiausiąjį Viešpatį, individualią sielą, visatos sandarą ir jų tarpusavio ryšius. Suvokęs šiuos ryšius, žmogus imasi atitinkamos veiklos, kuri paprasčiausiu būdu atveda į galutinį gyvenimo tikslą – pas Dievą. Deja, tie, kurie studijuoja Vedas ignoruodami mokinių seką, susižavi tik apsivalymo apeigomis ir taip patys užkerta sau kelią tobulėti.

Tokiems pasiklydusiems ir į ateizmą linkusiems žmonėms Viešpats Buddha įkūnija teizmą. Todėl pirmiausiai Jis norėjo padaryti galą įpročiui žudyti gyvulius. Gyvulių žudikai kelia grėsmę sugrįžtantiems pas Dievą. Jie yra dviejų kategorijų. Kartais „gyvuliu“, gyvąja būtybe, vadinama ir siela. Todėl gyvulių žudikai yra ir tie, kurie skerdžia gyvulius, ir tie, kurie užmiršo, kad jų „aš“ yra siela.

Mahārāja Parīkṣitas sakė, kad tik gyvulių žudikui transcendentinė Aukščiausiojo Viešpaties žinia neteikia malonumo. Todėl, vedant žmones Dievo keliu, pirmutinis ir svarbiausias dalykas, kaip jau buvo minėta, – *užkirsti kelią gyvulių žudymui. Teigti, kad gyvulių žudymas ir dvasinis tobulėjimas niekaip nesusiję, yra didžiausia nesąmonė*. Dėl šios pavojingos teorijos Kali-yugos malone pridygo daugybė vadinamųjų *sannyāsių*, kurie dangstydamiesi Vedomis propaguoja gyvulių žudymą. Kartą šį klausimą savo pokalbyje jau aptarė Viešpats Caitanya ir mula Chand Kazis Shahebas. Gyvulių aukojimas, apie kurį kalba Vedos, neturi nieko bendra su nekontroliuojamu gyvulių naikinimu skerdyklose. Kadangi *asurai* – vadinamieji Vedų raštų žinovai remdamiesi Vedų liudijimais teisino gyvulių žudymą, Viešpats Buddha žodžiais paneigė jų autoritetą. Viešpats Buddha taip pasielgė norėdamas išvaduoti žmones nuo gyvulių žudymo nuodėmės, o vargšus gyvulius – nuo skerdyklų, kurias jiems ruošė vyresnieji broliai, taip „kovojantys“ dėl visuotinės brolybės, taikos, teisybės ir lygybės. Apie kokią teisybę galime kalbėti, kai žudomi gyvuliai? Viešpats Buddha norėjo, kad žmonės visiškai liautųsi juos žudę, todėl jo mokymas apie *ahiṁsą* išplito ne tik Indijoje, bet ir už jos ribų.

Formaliai pažiūrėjus, Viešpaties Buddhos filosofija yra ateistinė, nes ji

neigia Aukščiausiąjį Viešpatį ir Vedų autoritetą. Viešpats juos neigė norėdamas nuslėpti tikruosius savo tikslus. Viešpats Buddha yra Dievo inkarnacija, vadinasi, jis – pirminis Vedų tiesų skelbėjas. Jei taip, jis negali atmesti Vedų filosofijos. Jis tik dėjosi, kad atmeta ją, nes *sura-dviṣos* – demonai, nuolat griežiantys dantį prieš Dievo bhaktus, remdamiesi Vedomis bandė pateisinti karvių ir kitų gyvulių žudymą. Taip elgiasi ir šiandieniniai „modernieji“ *sannyāsiai*. Viešpačiui Buddhai teko visiškai paneigti Vedų autoritetą, tačiau tai tebuvo formalus gestas, antraip jis nebūtų pripažintas Dievo inkarnacija ir jo nešlovintų transcendentinės poeto Jayadevos, *vaiṣṇavų ācāryos*, giesmės. Viešpats Buddha, kaip, beje, ir Śaṅkarācārya, skelbė pamatines Vedų tiesas tais laikais priimtina forma, kartu įtvirtindamas Vedų autoritetą. Taigi ir Viešpats Buddha, ir Ācārya Śaṅkara praskynė kelią teizmui, o *vaiṣṇavų ācāryos*, visų pirma Viešpats Śrī Caitanya Mahāprabhu, vedė tuo keliu žmones į galutinį tikslą – sugrįžimą pas Dievą.

Džiugu, kad žmonės domisi Viešpaties Buddhos pradėtu prievartos atsisakymo judėjimu. Tačiau ar jie atsižvelgs į šią problemą tiek rimtai, kad uždarytų visas skerdyklas? *Jei ne, ahiṁsos kultas netenka jokios prasmės.*

„Śrīmad-Bhāgavatam“ buvo sudaryta prieš pat prasidedant Kali amžiui (maždaug prieš penkis tūkstančius metų), o Viešpats Buddha nužengė maždaug prieš du tūkstančius šešis šimtus metų. Taigi „Śrīmad-Bhāgavatam“ išpranašavo Viešpaties Buddhos apsireiškimą. Tai rodo, kaip mes galime pasikliauti šiuo nepriekaištingu šventraščiu. „Śrīmad-Bhāgavatam“ yra daug panašių pranašysčių, ir jos viena po kitos pildosi, patvirtindamos neabejotiną „Śrīmad-Bhāgavatam“ autoritetą. Šiame šventraštyje *neaptiksime klaidų, nepastebėsime menkiausių iliuzijos, apgavystės ar netobulumo požymių*, t.y. tų keturių ydų, kurios būdingos visoms sąlygotoms sieloms. Išsivadavusios sielos yra aukščiau šių ydų, todėl jos regi ir gali išpranašauti pačią tolimiausią ateitį.

25 TEKSTAS

अथासौ युगसन्ध्यायां दस्युप्रायेषु राजसु ।
जनिता विष्णुयशसो नाम्ना कल्किर्जगत्पतिः ॥२५॥

athāsau yuga-sandhyāyāṁ dasyu-prāyeṣu rājasu
janitā viṣṇu-yaśaso nāmnā kalkir jagat-patiḥ

atha – po to; *asau* – tas pats Viešpats; *yuga-sandhyāyām* – *yugų* sandūroje; *dasyu* – plėšikai; *prāyeṣu* – beveik visi; *rājasu* – valdovai; *janitā* – Jis gims;

viṣṇu – vardu Viṣṇu; *yaśasaḥ* – pavarde Yaśā; *nāmnā* – vardu; *kalkiḥ* – Viešpaties inkarnacija; *jagat-patiḥ* – kūrinijos Viešpats.

O paskui, dviejų yugų sandūroje, kūrinijos Viešpats gims Kalkio inkarnacija ir taps Viṣṇu Yaśos sūnumi. Tąsyk visi žemės valdovai bus virtę tikrais plėšikais.

Komentaras: Tai dar viena pranašystė – apie Viešpaties Kalkio, Dievo inkarnacijos, nužengimą. Jis turi ateiti dviejų *yugų* sandūroje, baigiantis Kali-yugai ir prasidedant Satya-yugai. Keturios *yugos*: Satya, Tretā, Dvāpara ir Kali – keičia viena kitą, kaip ir mėnesiai. Dabartinis amžius Kali-yuga tęsiasi 432 000 metų, o prasidėjo jis vos prieš 5 000 metų, po Kurukṣetros mūšio, baigus valdyti karaliui Parīkṣitui. Taigi dar liko 427 000 Kali-yugos metų. Jai pasibaigus, pranašauja „Śrīmad-Bhāgavatam“, nužengs Kalkio inkarnacija. Posme paminėtos Jo tėvo, mokyto brahmano Viṣṇu Yaśos vardas bei kaimo pavadinimas – Śambhala. Kaip jau minėta, visos tos pranašystės išsipildys chronologine seka. Štai kokia autoritetinga knyga yra „Śrīmad-Bhāgavatam“.

26 TEKSTAS

अवतारा ह्यसङ्ख्येया हरेः सत्त्वनिधेर्द्विजाः ।
यथाविदासिनः कुल्याः सरसः स्युः सहस्रशः ॥२६॥

avatārā hy asaṅkhyeyā hareḥ sattva-nidher dvijāḥ
yathāvidāsinaḥ kulyāḥ sarasaḥ syuḥ sahasraśaḥ

avatārāḥ – inkarnacijos; *hi* – taip; *asaṅkhyeyāḥ* – nesuskaičiuojamos; *hareḥ* – Viešpaties Hari; *sattva-nidheḥ* – dorybės vandenyno; *dvijāḥ* – brahmanai; *yathā* – kaip; *avidāsinaḥ* – neišsenkančių; *kulyāḥ* – upelių; *sarasaḥ* – iš didelių ežerų; *syuḥ* – yra; *sahasraśaḥ* – tūkstančiai.

O brahmanai, Viešpaties inkarnacijų yra nesuskaitoma daugybė, kaip upelių, kurie teka iš neišsenkančių šaltinių.

Komentaras: Čia išvardintos ne visos Dievo Asmens inkarnacijos, o tik jų dalis, nors praeities amžiais nužengė ir daugybė kitų inkarnacijų, tarp jų: Śrī Hayagrīva, Hari, Haṁsa, Pṛśnigarbha, Vibhu, Satyasena, Vaikuṇṭha, Sārvabhauma, Viṣvaksena, Dharmasetu, Sudhāmā, Yogeśvara, Bṛhadbhānu. Śrī Prahlādos Mahārājos maldoje yra tokie žodžiai: „Viešpatie,

norėdamas apginti tikinčiuosius ir sunaikinti bedievius, Tu įsikūniji visomis gyvybės formomis: tarp vandenų gyventojų, augalų, roplių, paukščių, gyvūnų, žmonių, pusdievių ir t.t. Taigi, priklausomai nuo *yugos* reikmių, Tu nužengi vienokiu ar kitokiu pavidalu. Kali-yugoje Tu apsireiškei bhaktu.“ Viešpaties inkarnacija Kali-yugoje yra Viešpats Caitanya Mahāprabhu. Nemaža ir kitų fragmentų „Bhāgavatam“ bei kituose šventraščiuose, kurie labai aiškiai liudija apie Śrī Caitanyą Mahāprabhu, kaip apie Viešpaties inkarnaciją. „Brahma-saṁhitoje“ taip pat pasakyta, tiesa netiesiogiai, kad nors Viešpaties inkarnacijų daug (Rāma, Nṛsiṁha, Varāha, Matsya, Kūrma ir kitos), kartais Jis nužengia Pats. Taigi Viešpats Kṛṣṇa ir Viešpats Caitanya Mahāprabhu – ne inkarnacijos, o pirminis visų inkarnacijų šaltinis. Apie tai aiškiai pasakyta kitoje *ślokoje*. Taigi Viešpats – neišsenkantis begalinės daugybės inkarnacijų šaltinis. Jos vardijamos ne visada, tačiau yra atpažįstamos iš nepaprastų žygių, kurių negalėtų atlikti jokia gyvoji būtybė. Toks yra kriterijus, pagal kurį paprastai nustatomos Viešpaties tiesiogiai ar netiesiogiai įgaliotos inkarnacijos. Kai kurios iš minėtųjų inkarnacijų yra beveik pilnavertės dalys. Pavyzdžiui, Kumārams dovanotas transcendentinis žinojimas, o Śrī Nārada turi pasiaukojimo tarnystės dovaną. Mahārāja Pṛthu yra įgaliota inkarnacija, įkūnijanti vykdomąją valdžią, o Matsyos inkarnacija yra vienareikšmiškai pilnavertė dalis. Nesuskaičiuojamos Viešpaties inkarnacijos nuolatos pasirodo tai vienoje, tai kitoje visatoje, tarsi niekad neišsenkanti krioklio srovė.

27 TEKSTAS

ऋषयो मनवो देवा मनुपुत्रा महौजसः ।
कलाः सर्वे हरेरेव सप्रजापतयः स्मृताः ॥२७॥

ṛṣayo manavo devā manu-putrā mahaujasaḥ
kalāḥ sarve harer eva saprajāpatayaḥ smṛtāḥ

ṛṣayaḥ – visi išminčiai; *manavaḥ* – visi Manu; *devāḥ* – visi pusdieviai; *manu-putrāḥ* – visi Manu ainiai; *mahā-ojasaḥ* – labai galingi; *kalāḥ* – pilnaverčių dalių dalys; *sarve* – visi drauge; *hareḥ* – Viešpaties; *eva* – tikrai; *sa-prajāpatayaḥ* – kartu su Prajāpačiais; *smṛtāḥ* – yra žinomi.

Visi nepaprasta galia apdovanotieji ṛṣiai, Manu, pusdieviai ir Manu ainiai yra Viešpaties pilnavertės dalys arba pilnaverčių dalių dalys. Tokie yra ir Prajāpačiai.

Komentaras: Turintys mažesnę galią vadinami *vibhūti*, o galingesnieji – *āveśos* inkarnacijomis.

28 TEKSTAS

एते चांशकलाः पुंसः कृष्णस्तु भगवान् स्वयम् ।
इन्द्रारिव्याकुलं लोकं मृडयन्ति युगे युगे ॥२८॥

ete cāṁśa-kalāḥ puṁsaḥ kṛṣṇas tu bhagavān svayam
indrāri-vyākulaṁ lokaṁ mṛḍayanti yuge yuge

ete – visos šios; *ca* – ir; *aṁśa* – pilnavertės dalys; *kalāḥ* – pilnaverčių dalių dalys; *puṁsaḥ* – Aukščiausiojo; *kṛṣṇaḥ* – Viešpats Kṛṣṇa; *tu* – tačiau; *bhagavān* – Dievo Asmuo; *svayam* – Pats; *indra-ari* – Indros priešai; *vyākulam* – drumsčiantys ramybę; *lokam* – visas planetas; *mṛḍayanti* – gina; *yuge yuge* – įvairiose epochose.

Visos išvardintos inkarnacijos yra arba Viešpaties pilnavertės dalys, arba pilnaverčių dalių dalys, tuo tarpu Viešpats Śrī Kṛṣṇa – tai Pats pirminis Dievo Asmuo. Jos nužengia į įvairias planetas, kai ateistai ima drumsti jose ramybę. Viešpats nužengia apginti tikinčiųjų.

Komentaras: Šis posmas išskiria Dievo Asmenį Śrī Kṛṣṇą iš kitų inkarnacijų. Viešpats priskiriamas prie kitų *avatārų* (inkarnacijų) todėl, kad Savo nepriežastine malone Jis nužengia iš Savo transcendentinės buveinės. *Avatāra* reiškia „nužengusis“. Visos Viešpaties inkarnacijos, o ir Pats Viešpats, nužengia į įvairias materialaus pasaulio planetas, įsikūnydami įvairių gyvybės rūšių atstovais su tam tikra misija. Kartais į šį materialų pasaulį Viešpats nužengia Pats, o kartais nužengia įvairios Jo pilnavertės dalys, pilnaverčių dalių dalys arba Jo atskirtosios dalelės, kurias Jis tiesiogiai arba netiesiogiai įgalino atlikti tą ar kitą uždavinį. Pirminis Viešpats yra visų turtų, jėgos, šlovės, grožio, žinojimo ir atsižadėjimo versmė. Tačiau pažymėtina, kad Jo pilnavertėse dalyse arba pilnaverčių dalių dalyse šios Viešpaties galios atsispindi tiek, kiek tai reikalinga konkrečiai misijai atlikti. Jei kambary dega mažos elektros lemputės, tai nereiškia, kad jėgainės galingumas ribojasi lempučių galingumu. Ta pati jėgainė elektros energija gali aprūpinti ir didžiulius aukštos įtampos pramoninius elektros variklius. Taip ir Viešpaties inkarnacijos parodo ribotas galias – tiek, kiek tuo kartu yra būtina.

Pavyzdžiui, Viešpats Paraśurāma ir Viešpats Nṛsiṁha parodė nežabotą jėgą: pirmasis dvidešimt vieną kartą sunaikino nepaklusnius *kṣatriyus*, o antrasis nužudė labai galingą ateistą Hiraṇyakaśipu. Hiraṇyakaśipu buvo toks galingas, kad tereikėdavo jam suraukti antakius ir kaip mat imdavo drebėti netgi kitų planetų pusdieviai. Aukštesnių materialių planetų gyventojai, pusdieviai, savo amžiumi, grožiu, turtais, gyvenimo sąlygom daugel kartų pranoksta pačius turtingiausius žmones, tačiau ir jie bijojo Hiraṇyakaśipu. Todėl nesunku įsivaizduoti, koks galingas šiame materialiame pasaulyje buvo Hiraṇyakaśipu. Bet ir jį Viešpats Nṛsiṁha Savo nagais sudraskė į gabaliukus. Tai reiškia, kad joks materialaus pasaulio galiūnas negali pasipriešinti Viešpaties nagų galybei. Jāmadagnya irgi apreiškė Viešpaties galybę, nužudydamas visus nepaklusnius valdovus, įsitvirtinusius savo valstybėse. Įgaliota Viešpaties inkarnacija Nārada ir pilnavertė inkarnacija Varāha, taip pat netiesiogiai įgaliotas Viešpats Buddha pasėjo žmonėse tikėjimą. Rāmos ir Dhanvantario inkarnacijos atspindi Jo šlovę, o Balarāmos, Mohinī ir Vāmanos – Jo grožį. Dattātreya, Matsya, Kumāra ir Kapila atspindi Jo transcendentinį žinojimą, o Ṛṣiai Nara ir Nārāyaṇa – Jo atsižadėjimą. Įvairios Viešpaties inkarnacijos tiesiogiai ar netiesiogiai atspindi įvairius Viešpaties bruožus, tačiau Viešpats Kṛṣṇa – pirmapradis Viešpats parodė visas Dievo ypatybes, o tai patvirtina, kad Jis – visų kitų inkarnacijų šaltinis. Tačiau nuostabiausi Viešpaties Śrī Kṛṣṇos bruožai atsiskleidė Jo žaidimuose su piemenaitėm, kuriuos apreiškė Jo vidinė energija. Jo žaidimai su *gopėmis* yra Jo transcendentinės būties, palaimos ir žinojimo išraiška, nors pažiūrėti, jie panašūs į kūnišką meilę. Ypatingo Jo žaidimų su *gopėmis* žavesio negalima traktuoti iškreiptai. Apie šiuos transcendentinius žaidimus pasakoja dešimtoji „Bhāgavatam“ giesmė. Pirmos devynios „Bhāgavatam“ giesmės nuosekliai paruošia skaitytoją dešimtajai, ir jas perskaitęs jis jau gali suvokti transcendentinę Viešpaties Kṛṣṇos žaidimų su *gopėmis* esmę.

Remdamasis autoritetingais šaltiniais, Śrīla Jīva Gosvāmis teigia, kad Viešpats Kṛṣṇa – visų kitų inkarnacijų šaltinis. Patsai Viešpats Kṛṣṇa šaltinio neturi. Viešpaties Śrī Kṛṣṇos asmenybei būdingi absoliučiai visi Aukščiausiosios Tiesos požymiai, ir „Bhagavad-gītoje“ Viešpats garsiai skelbia, kad nėra tiesos, aukštesnės už Jį ar lygios Jam. Šioje *ślokoje* žodis *svayam* pavartotas norint pabrėžti, kad vienintelis Viešpaties Kṛṣṇos šaltinis yra Jis Pats. Nors kitose vietose dėl specifinių savo funkcijų inkarnacijos įvardijamos žodžiu *bhagavān*, niekur nepasakyta, kad jos yra Aukščiausioji Asmenybė. Šiame posme žodis *svayam* liudija Jo viršenybę – tai, kad Jis yra *summum bonum*.

Kṛṣṇa (*summum bonum*) yra vienas vienintelis. Jis Pats ir niekas

kitas išsiskleidė daugybe dalių, dalelių ir dalelyčių: *svayaṁ-rūpa, svayam-prakāśa, tad-ekātma, prābhava, vaibhava, vilāsa, avatāra, āveśa* ir *jīvomis*. Kiekvienai šių asmenybių suteikta atitinkamos galios, kurios taip pat yra labai įvairios. Transcendentinius dalykus gerai išmanantys mokslo žmonės atliko kruopščius tyrimus ir priėjo prie išvados, kad *summum bonum*, Kṛṣṇa, pasižymi šešiasdešimt keturiomis svarbiausiomis ypatybėmis. Viešpaties ekspansijos, ar kategorijos, teturi dalį šių ypatybių, visas jas turi tik Patsai Śrī Kṛṣṇa. Jo asmens ekspansijos – *svayam-prakāśa, tad-ekātmā* ir net *avatārų* kategorijos ekspansijos – visos yra *viṣṇu-tattva*, tačiau ir jos teturi daugių daugiausia devyniasdešimt tris procentus šių transcendentinių ypatybių. Viešpats Śiva, kuris nėra nei *avatāra*, nei *āveśa*, nei užima tarpinę padėtį, turi beveik aštuoniasdešimt keturis procentus tų ypatybių, o *jīvos* – įvairaus rango individualios gyvosios būtybės – iki septyniasdešimt aštuonių procentų. Ribojama materialios būties sąlygų, gyvoji būtybė pasižymi šiomis ypatybėmis labai nedaug – nelygu, kiek ji dorovinga. Tobuliausioji gyvoji būtybė yra Brahmā – aukščiausias mūsų visatos vykdomosios valdžios pareigūnas. Jis turi visus septyniasdešimt aštuonis procentus transcendentinių ypatybių. Kiti pusdieviai turi tas pačias ypatybes, tačiau šiek tiek mažiau, o žmonės – visai mažai. Tobulumo viršūnę žmogus pasiekia išsiugdęs septyniasdešimt aštuonis procentus transcendentinių ypatybių. Gyvoji būtybė niekada neturės visų Šivos, Viṣṇu ar Viešpaties Kṛṣṇos ypatybių. Išsiugdžius visus septyniasdešimt aštuonis procentus transcendentinių ypatybių, gyvoji esybė tampa dieviška, bet ji niekada netaps Dievu, koks yra Śiva, Viṣṇu ar Kṛṣṇa. Tiesa, ilgainiui ji gali tapti Brahma. Visos dieviškos gyvosios būtybės yra amžinos Dievo palydovės. Jos gyvena įvairiose dvasinio dangaus planetose, vadinamose Haridhāma ir Maheśa-dhāma. O aukščiausioji iš dvasinių planetų yra Viešpaties Kṛṣṇos buveinė – Kṛṣṇaloka, Goloka Vṛndāvana. Tobulos gyvosios būtybės, išsiugdžiusios septyniasdešimt aštuonis procentus minėtų ypatybių, palikusios esamą materialų kūną gali patekti į Kṛṣṇalokos planetą.

29 TEKSTAS

जन्म गुह्यं भगवतो य एतत्प्रयतो नरः ।
सायं प्रातर्गृणन् भक्त्या दुःखग्रामाद्विमुच्यते ॥२९॥

janma guhyaṁ bhagavato ya etat prayato naraḥ
sāyaṁ prātar gṛṇan bhaktyā duḥkha-grāmād vimucyate

janma – gimimus; *guhyam* – paslaptingus; *bhagavataḥ* – Viešpaties; *yaḥ* – kuris; *etat* – visus šiuos; *prayataḥ* – atidžiai; *naraḥ* – žmogus; *sāyam* – vakare; *prātaḥ* – ryte; *gṛṇan* – atpasakoja; *bhaktyā* – su atsidavimu; *duḥkha-grāmāt* – visų kančių; *vimucyate* – atsikrato.

Kas rytą ir vakarą atidžiai ir su atsidavimu skaito apie mįslingus Viešpaties nužengimus, atsikrato visų būties kančių.

Komentaras: „Bhagavad-gītoje“ Dievo Asmuo skelbia, kad tas, kuris suvokia transcendentinio Viešpaties gimimo ir veiklos dėsnius, ištrūkęs iš laikinos materialios buveinės grįžta pas Dievą. Taigi, norint ištrūkti iš materijos vergystės, tereikia permanyti Viešpaties nužengimų į materialųjį pasaulį paslaptį. Todėl Viešpaties gimimas ir darbai, kuriuos Jis apreiškė visos žmonijos labui, yra nepaprasti. Jo gimimas bei darbai – paslaptingi, ir jų paslaptį atskleisti tegali tas, kuris kupinas dvasinio atsidavimo stengiasi kuo labiau į juos įsigilinti. Tokiu būdu žmogus išsivaduoja iš materijos nelaisvės. Todėl patariama nuoširdžiai, su atsidavimu skaityti šį „Bhāgavatam“ skyrių, aprašantį įvairių Viešpaties inkarnacijų nužengimą, nes jis atskleis mums Viešpaties gimimo ir darbų paslaptį. Pats žodis *vimukti* (išsivadavimas) nurodo, kad Viešpaties gimimas ir darbai yra grynai transcendentalūs, antraip, vien skaitant pasakojimus apie juos, nebūtų įmanoma išsivaduoti. Jie yra paslaptingi, ir tik besilaikantiems pasiaukojimo tarnystės taisyklių yra dovanota teisė perprasti Jo gimimo ir darbų paslaptį.

30 TEKSTAS

एतद्रूपं भगवतो ह्यरूपस्य चिदात्मनः ।
मायागुणैर्विरचितं महदादिभिरात्मनि ॥३०॥

etad rūpaṁ bhagavato hy arūpasya cid-ātmanaḥ
māyā-guṇair viracitaṁ mahadādibhir ātmani

etat – visi šie; *rūpam* – pavidalai; *bhagavataḥ* – Viešpaties; *hi* – tikrai; *arūpasya* – neturinčio materialaus pavidalo; *cit-ātmanaḥ* – Transcendencijos; *māyā* – materialios energijos; *guṇaiḥ* – ypatybių; *viracitam* – sukurti; *mahat-ādibhiḥ* – su materijos komponentais; *ātmani* – savajame „aš“.

Konceptualusis Viešpaties visatos (virāṭ) pavidalas, apreikštas materialiame pasaulyje, yra įsivaizduojamas. Jis reikalingas, kad menkesnio

išmanymo žmonės (ir neofitai) priprastų prie minties, kad Viešpats turi pavidalą. Iš tikrųjų materialaus pavidalo Viešpats neturi.

Komentaras: Viešpaties *viśva-rūpa*, arba *virāṭ-rūpa*, konceptualusis pavidalas, tarp kitų Jo inkarnacijų neminimas, kadangi visos anksčiau minėtos Viešpaties inkarnacijos yra transcendentinės ir jų kūnuose nėra net menkiausios materijos žymės. Priešingai sąlygotoms sieloms, inkarnacijoms nebūdingas kūno ir sielos susidvejinimas. *Virāṭ-rūpa* sugalvota pradėjusiems garbinti Viešpatį. Jiems ir pateikiami materialios *virāṭ-rūpos* aprašymai; apie tai bus plačiau kalbama antrojoje giesmėje. Įvairios materialių planetų grupės yra įsivaizduojamos kaip *virāṭ-rūpos* kojos, rankos ir t.t. Iš tikrųjų visi šie aprašymai skirti neofitams, kurie toliau materijos nieko nemato. Materialusis Viešpaties pavidalas neminimas tarp Jo tikrųjų pavidalų. Paramātmos (Supersielos) pavidalo Viešpats glūdi visuose materialiuose kūnuose, net ir atomuose, tačiau Jo išorinis materialus pavidalas tiek Pačiam Viešpačiui, tiek gyvosioms esybėms yra įsivaizduojamas. Dabartiniai sąlygotų sielų kūnai irgi nėra realūs. Taigi *virāṭ*, materialus konceptualusis Viešpaties kūnas, teegzistuoja vaizduotėje. Ir Viešpats, ir gyvosios esybės yra gyvos dvasios ir turi tikruosius dvasinius kūnus.

31 TEKSTAS

यथा नभसि मेघौघो रेणुर्वा पार्थिवोऽनिले ।
एवं द्रष्टरि दृश्यत्वमारोपितमबुद्धिभिः ॥३१॥

yathā nabhasi meghaugho reṇur vā pārthivo 'nile
evaṁ draṣṭari dṛśyatvam āropitam abuddhibhiḥ

yathā – kaip; *nabhasi* – danguje; *megha-oghaḥ* – debesys; *reṇuḥ* – dulkės; *vā* – kaip ir; *pārthivaḥ* – drumstumas; *anile* – ore; *evam* – taip; *draṣṭari* – stebėtojui; *dṛśyatvam* – kad galėtų matyti; *āropitam* – taikoma; *abuddhibhiḥ* – menkesnės nuovokos žmonių.

Debesis ir dulkes neša oras, tačiau menkesnės nuovokos žmonės sako, kad tai dangus debesuotas ir oras nešvarus. Taip lygiai ir dvasinei sielai jie taiko materialias kūniškas sąvokas.

Komentaras: Šis posmas dar kartą pabrėžia mintį, kad savo materialiomis akimis ir juslėmis mes negalime pažinti Dievo, kuris yra grynoji dvasia. Mes netgi nepajėgūs aptikti dvasinės kibirkštėlės materialiame gyvosios

esybės kūne. Mes matome išorinį fizinį gyvosios esybės apvalkalą ar subtiliąją proto energiją, bet ne dvasinę kibirkštį, glūdinčią jame. Todėl apie gyvosios būtybės buvimą tegalime spręsti, matydami priešais grubųjį materialų jos kūną. Taip ir tiems, kurie nori pamatyti Viešpatį materialiomis akimis arba patirti Jo buvimą materialiomis juslėmis, patariama medituoti milžiniškąjį Jo išorės aspektą, vadinamą *virāṭ-rūpa*. Pavyzdžiui, pamatę žmogų, važiuojantį mašina, kuri pirmiausia krinta į akis, mašiną tapatiname su joje sėdinčiu žmogumi. Kai asmenine mašina važiuoja prezidentas, sakome: „Štai prezidentas“. Tuo momentu mašiną tapatiname su prezidentu. Analogiškai, menkesnio išmanymo žmonėms, kurie tučtuojau nori pamatyti Dievą, neturėdami tam reikiamo pasirengimo, pirmiausia, kaip į Viešpaties pavidalą, nurodoma į gigantiškąjį materialaus kosmoso kūną, nors Viešpats egzistuoja visur ir anapus visko. Čia tinka debesų ir dangaus melsvumo pavyzdys. Nors melsvas dangaus atspalvis ir pats dangus nėra tapatūs, mes sakom, kad dangus mėlynas. Bet taip dažniausiai samprotauja dalyko neišmanantis žmogus.

32 TEKSTAS

अतः परं यदव्यक्तमव्यूढगुणबृंहितम् ।
अदृष्टाश्रुतवस्तुत्वात्स जीवो यत्पुनर्भवः ॥३२॥

ataḥ paraṁ yad avyaktam avyūḍha-guṇa-bṛṁhitam
adṛṣṭāśruta-vastutvāt sa jīvo yat punar-bhavaḥ

ataḥ – šitas; *param* – anapus; *yat* – kuris; *avyaktam* – negavęs išraiškos; *avyūḍha* – neturintis pavidalo; *guṇa-bṛṁhitam* – *guṇų* veikiamas; *adṛṣṭa* – nematomas; *aśruta* – negirdimas; *vastutvāt* – būdamas toks; *saḥ* – ta; *jīvaḥ* – gyvoji būtybė; *yat* – ta, kuri; *punaḥ-bhavaḥ* – gimsta pakartotinai.

Be grubaus konceptualaus pavidalo egzistuoja ir kitas, subtilusis, kuris neturi regimų kontūrų, yra nematomas, negirdimas ir neišreikštas. Gyvosios būtybės kūnas skiriasi nuo šio subtilaus pavidalo, priešingu atveju ji negalėtų nuolat iš naujo gimti.

Komentaras: Grubusis kosminis pasaulis suvokiamas kaip gigantiškas Viešpaties kūnas, bet egzistuoja ir subtilusis, menamas Jo pavidalas, kuris nematomas, negirdimas, neišreikštas. Tačiau iš tikrųjų visos šios grubaus ir subtilaus kūno sąvokos taikytinos gyvosioms esybėms. Gyvoji esybė turi

dvasinį pavidalą, kuris egzistuoja atskirai nuo grubaus medžiagiško ir subtilaus psichinio kūnų. Kai gyvoji būtybė atsiskiria nuo regimo grubaus kūno, grubusis kūnas ir psichika liaujasi funkcionavę. Mes sakom, kad gyvoji esybė išėjo iš kūno, nes mes jos nebematom ir nebegirdim. Net tuo atveju, kai naktį gyvoji esybė kietai miega ir jos grubus kūnas yra neveiklus, iš kvėpavimo galime spėti, kad ji yra kūne. Todėl, kai gyvoji esybė palieka savo kūną, tai dar visai nereiškia, kad gyva siela nebeegzistuoja. Jeigu jos nebūtų, ar galėtų gyvoji esybė nuolat gimti?

Iš to plaukia išvada, kad Viešpats amžinai egzistuoja Savo transcendentiniu pavidalu, kuris nėra nei grubus, nei subtilus, kaip kad gyvųjų būtybių. Jo kūnas nelygintinas nei su grubiu, nei su subtiliu gyvosios esybės kūnu. Panašios sampratos apie Dievo kūną yra vaizduotės padarinys. Gyvoji būtybė turi amžiną dvasinį pavidalą, tačiau, susitepusi materija, ji tampa pavaldi jos primetamoms sąlygoms.

33 TEKSTAS

यत्रेमे सदसद्रूपे प्रतिषिद्धे स्वसंविदा ।
अविद्ययात्मनि कृते इति तद् ब्रह्मदर्शनम् ॥३३॥

yatreme sad-asad-rūpe pratiṣiddhe sva-saṁvidā
avidyayātmani kṛte iti tad brahma-darśanam

yatra – kada; *ime* – visų tų; *sat-asat* – grubaus ir subtilaus; *rūpe* – pavidalų; *pratiṣiddhe* – sunaikinamas; *sva-saṁvidā* – savęs suvokimo dėka; *avidyayā* – per neišmanymą; *ātmani* – su savuoju „aš“; *kṛte* – tapatinimas; *iti* – taip; *tat* – tai yra; *brahma-darśanam* – Absoliuto regėjimo kelias.

Kai žengdamas savivokos keliu žmogus patiria, kad nei grubus, nei subtilus kūnai su jo grynuoju „aš“ neturi nieko bendra, jis išvysta ir save, ir Viešpatį.

Komentaras: Skirtumas tarp savęs suvokimo ir materialios iliuzijos yra suvokti, kad laikini, iliuziniai materialios energijos antsluoksniai – grubus ir subtilus kūnai tėra išoriniai savojo „aš“ apvalkalai. Jų susiformavimo priežastis – neišmanymas. Tačiau Dievo Asmeniui ši taisyklė negalioja. Įsisąmoninti šitai reiškia išsivaduoti ir išvysti Absoliutą. Taigi suvokti save iki galo tegalima gyvenant dievotai, t.y. dvasiškai. Suvokti save reiškia tapti abejingam grubaus bei subtilaus kūno poreikiams ir visą dėmesį skirti

savojo „aš“ veiklai. Stimulas veikti kyla iš sielos, bet kai gyvoji esybė nesuvokia tikrosios savo padėties, ji veikia iliuziškai. Per savo neišmanymą gyvoji esybė mano, kad labiausiai ji turėtų rūpintis grubiu ir subtiliu kūnais. Todėl perniek nueina daugelio jos gyvenimų veikla. Tačiau kai eidamas tikrojo pažinimo keliu žmogus suvokia tikrąją savo esmę, jo siela nubunda veiklai. Todėl žmogus, kuris veikia sielos lygiu, yra *jīvan-mukta* – pasiekęs išvadavimą dargi materialiame pasaulyje.

Dirbtinėmis priemonėmis savęs suvokimo tobulumo pasiekti negalime – jis pasiekiamas atsidavus amžinai transcendentalaus Viešpaties lotosinėms pėdoms. „Bhagavad-gītoje“ Viešpats sako, kad Jis glūdi visų širdyse ir tai iš Jo kyla žinojimas, atmintis ir užmarštis. Kai gyvoji būtybė panūsta mėgautis materialiąja energija (iliuziniais reiškiniais), Viešpats apraizgo gyvąją būtybę užmaršties tinklu, ir ji ima klaidingai laikyti savo grubųjį kūną bei subtiliąją proto energiją savo tikruoju „aš“. Tačiau kai plėtodama transcendentinį žinojimą gyvoji būtybė pradeda melstis Dievui ir prašo išvaduoti ją iš užmaršties pančių, Viešpats iš Savo nepriežastinės malonės nutraukia nuo gyvosios esybės iliuzijos skraistę ir ji suvokia savo esmę. Atsidūrusi savo prigimtinėje padėtyje, ji ima tarnauti Viešpačiui ir išsivaduoja iš sąlygoto gyvenimo. Visa tai Viešpats atlieka per Savo išorinę energiją arba tiesiogiai Savo vidine energija.

34 TEKSTAS

यद्येषोपरता देवी माया वैशारदी मतिः ।
सम्पन्न एवेति विदुर्महिम्नि स्वे महीयते ॥३४॥

yady eṣoparatā devī māyā vaiśāradī matiḥ
sampanna eveti vidur mahimni sve mahīyate

yadi – tačiau jeigu; *eṣā* – jie; *uparatā* – atsitraukia; *devī māyā* – iliuzinė energija; *vaiśāradī* – kupina žinojimo; *matiḥ* – prašviesėjimu; *sampannaḥ* – praturtinta; *eva* – tikrai; *iti* – taip; *viduḥ* – žinanti; *mahimni* – šlovės; *sve* – savąjį „aš“; *mahīyate* – apgaubta.

Kai iliuzinė energija atsitraukia ir Viešpaties malone gyvoji esybė įgyja visišką žinojimą, ji išsyk suvokia savąjį „aš“ ir atsiskleidžia visa savo didybe.

Komentaras: Viešpats yra absoliuti Transcendencija, todėl visi Jo pavidalai, vardai, žaidimai, atributai, palydovai ir energijos yra tapatūs Jam. Jis

yra visagalis, o Jo transcendentinė energija yra tos visagalybės įkūnytoja. Toji pati Jo energija veikia kaip išorinė, vidinė bei paribio energijos, ir būdamas visagalis, bet kurios Savo energijų padedamas, Viešpats gali padaryti viską, ką tik nori. Panorėjęs išorinę Savo energiją Jis gali paversti vidine. Tokiu atveju išorinė energija, kuri gramzdina į iliuziją siekiančias ją išnaudoti gyvąsias būtybes, Jo valia atsitraukia ir sąlygota siela ima atgailauti bei tramdyti savo kūną. Tada ta pati energija padeda apsivaliusiai gyvajai būtybei žengti savęs pažinimo keliu. Čia labai tiktų elektros energijos pavyzdys. Prityręs elektrikas šį tą pakeitęs tą pačią energiją gali naudoti ir šildyti, ir šaldyti. Taip lygiai ir išorinė energija, kuri dabar klaidina gyvąją būtybę ir verčia ją nuolat gimti bei mirti, Viešpaties valia virsta vidine galia ir veda gyvąją būtybę į amžiną gyvenimą. Gavusi tokią Viešpaties malonę, gyvoji būtybė atsiduria savo tikroje prigimtinėje padėtyje ir patiria amžino dvasinio gyvenimo džiaugsmą.

35 TEKSTAS

एवं जन्मानि कर्माणि ह्यकर्तुरजनस्य च ।
वर्णयन्ति स्म कवयो वेदगुह्यानि हृत्पतेः ॥३५॥

evaṁ janmāni karmāṇi hy akartur ajanasya ca
varṇayanti sma kavayo veda-guhyāni hṛt-pateḥ

evam – taip; *janmāni* – gimimą; *karmāṇi* – veiklą; *hi* – tikrai; *akartuḥ* – neveikiančio; *ajanasya* – negimusio; *ca* – ir; *varṇayanti* – aprašė; *sma* – praeityje; *kavayaḥ* – išminčiai; *veda-guhyāni* – Vedų neatskleisto; *hṛt-pateḥ* – širdies valdovo.

Išmanantys žmonės taip papasakojo apie negimstančiojo ir neveikiančiojo gimimus bei darbus. Jo neatskleidžia net Vedų raštai. Jis – širdies Viešpats.

Komentaras: Iš esmės ir Viešpats, ir gyvosios esybės yra grynoji dvasia, todėl abu yra amžini, negimsta ir nemiršta. Skirtumas tarp jų tėra toks, kad Viešpats „gimsta“ ir „išeina“ visiškai kitaip negu gyvos esybės. Gyvąsias būtybes, gimstančias ir vėl mirštančias, saisto materialios gamtos dėsniai. Tačiau Viešpaties „apsireiškimas“ ir „išėjimas“ iš šio pasaulio neturi nieko bendra su materialios gamtos reiškiniais – tai Jo vidinės galios veikimo pavyzdys. Didieji išminčiai pasakoja apie juos savivokos tikslais. „Bhagavad-gītoje“ Viešpats sako, kad Jo vadinamasis gimimas ir darbai materia-

liame pasaulyje yra grynai transcendentinės prigimties. Apmąstydamas Jo darbus, žmogus gali suvokti Brahmaną ir išsivaduoti iš materijos nelaisvės. Anot *śruti*, tik atrodo, kad negimstantis gimsta. Aukščiausiasis neįpareigotas ką nors veikti, tačiau Jis – visagalis, ir viskas plaukia iš Jo valios natūraliai, tarytum savaime. Iš tikrųjų Aukščiausiojo Dievo Asmens apsireiškimas, išėjimas iš šio pasaulio bei įvairūs Jo darbai – tai paslaptis, kurios neatskleidžia net Vedų raštai. Vis dėlto, norėdamas parodyti sąlygotoms sieloms Savo malonę, Viešpats juos apreiškia. Pasakojimai apie Viešpaties darbus – tai patogiausia ir maloniausia meditacijos į Brahmaną forma, ir mes nuolat turėtume jų klausytis.

36 TEKSTAS

स वा इदं विश्वममोघलीलः
सृजत्यवत्यत्ति न सज्जतेऽस्मिन् ।
भूतेषु चान्तर्हित आत्मतन्त्रः
षाड्वर्गिकं जिघ्रति षड्गुणेशः ॥३६॥

sa vā idaṁ viśvam amogha-līlaḥ
sṛjaty avaty atti na sajjate 'smin
bhūteṣu cāntarhita ātma-tantraḥ
ṣāḍ-vargikaṁ jighrati ṣaḍ-guṇeśaḥ

saḥ – Aukščiausiasis Viešpats; *vā* – pakaitomis; *idam* – šias; *viśvam* – apreikštas visatas; *amogha-līlaḥ* – tas, kurio darbai nepriekaištingi; *sṛjati* – sukuria; *avati atti* – palaiko ir sunaikina; *na* – ne; *sajjate* – veikiamas; *asmin* – jų; *bhūteṣu* – visose gyvosiose būtybėse; *ca* – ir; *antarhitaḥ* – gyvenantis viduje; *ātma-tantraḥ* – nuo nieko nepriklausantis; *ṣāṭ-vargikam* – valdantis visus Savo turtus; *jighrati* – susijęs paviršutiniškai, tarsi uodžiant kvapą; *ṣaṭ-guṇa-īśaḥ* – šešių juslių valdovas.

Viešpats, kurio darbai visad nepriekaištingi, yra šešių juslių valdovas ir visiškai valdo šešis turtus. Jis sukuria regimas visatas, rūpinasi jomis ir sunaikina, bet visa tai Jam nedaro nė menkiausio poveikio. Jis glūdi kiekvienoje gyvojoje būtybėje ir visada yra nepriklausomas.

Komentaras: Viešpats ir gyvosios esybės skiriasi pirmiausia tuo, kad Viešpats yra kūrėjas, o gyvosios esybės – Jo kūriniai. Čia Viešpats vadinamas *amogha-līlaḥ*, norint pabrėžti, kad Jo kūrinijoje nėra nieko, dėl ko

būtų verta apgailestauti. Drumsčiantis ramybę Jo kūrinijoje pats neranda ramybės. Viešpats yra transcendentinis, t.y. aukščiau bet kokių materialių nelaimių, nes Jam būdingos visos šešios vertingosios ypatybės: turtai, jėga, šlovė, grožis, žinojimas ir atsižadėjimas. Todėl Jis yra juslių valdovas. Išreikšto pavidalo visatas Jis sukuria tam, kad gyvosios būtybės, pasmerktos jose trejopoms kančioms, pasitaisytų. Jis rūpinasi sukurtosiomis visatomis, o atėjus laikui jas sunaikina, tačiau ši veikla nedaro Jam jokio poveikio. Su materialia kūrinija Jis tėra susijęs paviršutiniškai, kaip kad žmogus, kuris užuodžia kvapą, tiesiogiai nesiliesdamas prie jį skleidžiančio objekto. Todėl bedieviai, kad ir kaip stengtųsi, niekada prie Jo nepriartės.

37 TEKSTAS

न चास्य कश्चिन्निपुणेन धातु-
रवैति जन्तुः कुमनीष ऊतीः ।
नामानि रूपाणि मनोवचोभिः
सन्तन्वतो नटचर्यामिवाज्ञः ॥३७॥

na cāsya kaścin nipuṇena dhātur
avaiti jantuḥ kumanīṣa ūtīḥ
nāmāni rūpāṇi mano-vacobhiḥ
santanvato naṭa-caryām ivājñaḥ

na – ne; *ca* – ir; *asya* – Jo; *kaścit* – kas nors; *nipuṇena* – sumanumu; *dhātuḥ* – kūrėjo; *avaiti* – gali pažinti; *jantuḥ* – gyvoji būtybė; *kumanīṣaḥ* – turinti skurdžias žinias; *ūtīḥ* – Viešpaties darbus; *nāmāni* – Jo vardus; *rūpāṇi* – Jo pavidalus; *manaḥ-vacobhiḥ* – samprotavimais arba žodžiu; *santanvataḥ* – rodančio; *naṭa-caryām* – spektaklį; *iva* – tarsi; *ajñaḥ* – kvaila.

Viešpats veikia tarsi aktorius scenoje, ir neapsišvietę kvailiai nepajėgūs suprasti Viešpaties pavidalų, vardų ir darbų transcendentiškumo. To negali aprėpti jų protas ir išreikšti jų žodžiai.

Komentaras: Niekas dorai negali apibrėžti transcendentinės Absoliučios Tiesos esmės. Todėl sakoma, kad Jis nesuvokiamas protu ir nenusakomas žodžiais. Vis dėlto atsiranda neišmanėlių, kurie nori pažinti Absoliučią Tiesą netobulais metodais – abstrakčiai samprotaudami ar klaidingai aiškindami Jo darbus. Nieko apie tai neišmanančiam žmogui Jo darbai, nužengimas ir išėjimas iš šio pasaulio, Jo vardai, pavidalai, atributai, Jo

asmenybė ir visa, kas su Juo susiję, yra paslaptis. Materialistai yra dviejų kategorijų: *karmiai* ir filosofai empirikai. Pirmieji iš esmės neturi žinių apie Absoliučią Tiesą, o antrieji, nusivylę karmine veikla, atsigręžia į Absoliučią Tiesą ir mėgina pažinti Ją abstrakčių samprotavimų būdu. Tokiems žmonėms Absoliuti Tiesa yra tokia pat paslaptis, kaip vaikams burtininko išdaigos. Apgauti Aukščiausiosios Būtybės išdaigų, nebhaktai, nors kitąsyk karminės veiklos ar abstrakčių samprotavimų sferoje jie parodo didelio išradingumo, visada skendi neišmanyme. Žinių skurdumas neleidžia jiems prasiskverbti į paslaptingą transcendencijos pasaulį. Abstraktūs mąstytojai šiek tiek pranašesni už užkietėjusius materialistus (*karmius*), tačiau ir jie, pakliuvę į iliuzijos gniaužtus, neabejoja, kad viskas, kas turi pavidalą, vardą ir atlieka veiksmą, yra pagimdyta materialios energijos. Jiems Absoliuti Dvasia yra beformė, bevardė ir neveikli. O tai, kad abstraktūs mąstytojai transcendentinį Viešpaties vardą ir pavidalą gretina su šio pasaulio vardais ir pavidalais, iš esmės byloja apie jų nemokšiškumą. Toks žinių skurdumas neleidžia suvokti tikrosios Aukščiausiosios Būtybės prigimties. „Bhagavad-gītoje“ pasakyta, kad Viešpats visada yra transcendentiškas, net nužengęs į materialųjį pasaulį. Tačiau neišmanėliai, suklaidinti iliuzinės energijos, Viešpatį telaiko viena iš didžių šio pasaulio asmenybių.

38 TEKSTAS

स वेद धातुः पदवीं परस्य
दुरन्तवीर्यस्य रथाङ्गपाणेः ।
योऽमायया सन्ततयानुवृत्त्या
भजेत तत्पादसरोजगन्धम् ॥३८॥

sa veda dhātuḥ padavīṁ parasya
duranta-vīryasya rathāṅga-pāṇeḥ
yo 'māyayā santatayānuvṛttyā
bhajeta tat-pāda-saroja-gandham

saḥ – Jis vienintelis; *veda* – gali pažinti; *dhātuḥ* – kūrėjo; *padavīm* – šlovę; *parasya* – transcendencijos; *duranta-vīryasya* – didžiai galingo; *ratha-aṅga-pāṇeḥ* – Viešpaties Kṛṣṇos, laikančio Savo rankoje vežimo ratą; *yaḥ* – tas, kuris; *amāyayā* – besąlygiškai; *santatayā* – nepaliaujamai; *anuvṛttyā* – palankiai nusiteikęs; *bhajeta* – tarnauja; *tat-pāda* – Jo pėdoms; *saroja-gandham* – kvepiančioms lotosu.

Pažinti pasaulio kūrėją, spindintį visa Savo šlove, galia ir transcendentiškumu, tegali tas, kuris besąlygiškai, nepertraukiamai ir palankiai nusiteikęs tarnauja Viešpaties Kṛṣṇos, laikančio rankoje vežimo ratą, lotosinėms pėdoms.

Komentaras: Transcendentinį Viešpaties Kṛṣṇos vardą, pavidalą ir darbus tegali suvokti tyri bhaktai, nes jie yra laisvi nuo karminės veiklos ir abstrakčių samprotavimų pasekmių. Tyri bhaktai besąlygiškai tarnauja Viešpačiui ir nelaukia iš tarnystės Jam jokios asmeninės naudos. Jie tarnauja Viešpačiui savaimingai, nuolat ir be jokių išlygų. Tiesiogiai ar netiesiogiai Viešpačiui Jo kūrinijoje tarnauja visi. Šis dėsnis galioja visiems be išimčių. Tie, kurie tarnauja Viešpačiui netiesiogiai, verčiami iliuzinės Viešpaties energijos, daro tai be meilės, o tie, kurie tarnauja Jam tiesiogiai, vadovaujami Jo mylimo pasiuntinio, tarnauja nusiteikę palankiai. Šie mylintys tarnai yra Viešpaties bhaktai, ir Viešpaties malone jie gali prasiskverbti į paslaptingą transcendencijos viešpatiją. Tuo tarpu spekuliatyvių samprotavimų mėgėjai bejėgiai išsikapstyti iš tamsos. „Bhagavad-gītoje“ pasakyta, kad Pats Viešpats veda tyrus bhaktus savęs pažinimo keliu, nes jie nuolat ir su savaiminga meile Jam tarnauja. Štai ir visa paslaptis, kaip įžengti į Dievo karalystę. Nei karminė veikla, nei spekuliatyvūs samprotavimai šios teisės nesuteikia.

39 TEKSTAS

अथेह धन्या भगवन्त इत्थं
यद्वासुदेवेऽखिललोकनाथे ।
कुर्वन्ति सर्वात्मकमात्मभावं
न यत्र भूयः परिवर्त उग्रः ॥३९॥

atheha dhanyā bhagavanta itthaṁ
yad vāsudeve 'khila-loka-nāthe
kurvanti sarvātmakam ātma-bhāvaṁ
na yatra bhūyaḥ parivarta ugraḥ

atha – taip; *iha* – šiame pasaulyje; *dhanyāḥ* – sėkmingas; *bhagavantaḥ* – gerai išmanantis; *ittham* – tas; *yat* – kas; *vāsudeve* – Dievo Asmeniui; *akhila* – visa aprėpiančiam; *loka-nāthe* – visų visatų valdovui; *kurvanti* – pažadina; *sarva-ātmakam* – visišką; *ātma* – dvasios; *bhāvam* – ekstazę; *na* –

niekada; *yatra* – kur; *bhūyaḥ* – vėl; *parivartaḥ* – pasikartojimas; *ugraḥ* – siaubingas.

Šiame pasaulyje patirti sėkmę ir iki galo pažinti tiesą tegali tas, kuris kelia tokius klausimus, nes jie pažadina transcendentinę ekstazinę meilę Dievo Asmeniui – visų visatų valdovui, ir patikimai apsaugo nuo siaubingos gimimų ir mirčių virtinės.

Komentaras: Šiame posme Sūta Gosvāmis giria išminčius, kurių garbiausias yra Śaunaka, už jų transcendentiškus klausimus. Jau buvo sakyta, kad daugiau pažinti Viešpatį tegali tyri Jo bhaktai – kitiems Jis visiškai nesuvokiamas. Taigi bhaktai turi tobulų dvasinių žinių. Dievo Asmuo – tai aukščiausia Absoliučios Tiesos išraiška. Dievo Asmens pažinimas aprėpia tiek beasmenio Brahmano, tiek lokalizuotos Paramātmos (Supersielos) pažinimą, todėl tas, kuris pažino Dievo Asmenį, savaime pažįsta ir visa, kas su Juo susiję, – Jo daugialypes energijas ir Jo ekspansijas. Todėl ir sakoma, kad bhaktai gyvenime pasiekia visišką sėkmę. Bhaktas, visiškai atsidavęs Viešpačiui, yra apsaugotas nuo siaubingų materialių kančių, kurias sukelia besikartojantys gimimas ir mirtis.

40 TEKSTAS

इदं भागवतं नाम पुराणं ब्रह्मसम्मितम् ।
उत्तमश्लोकचरितं चकार भगवानृषिः ।
निःश्रेयसाय लोकस्य धन्यं स्वस्त्ययनं महत् ॥४०॥

idaṁ bhāgavataṁ nāma purāṇaṁ brahma-sammitam
uttama-śloka-caritaṁ cakāra bhagavān ṛṣiḥ
niḥśreyasāya lokasya dhanyaṁ svasty-ayanaṁ mahat

idam – šitą; *bhāgavatam* – knygą apie Dievo Asmenį ir Jo tyrus bhaktus; *nāma* – vadinamą; *purāṇam* – Vedas papildantį kūrinį; *brahma-sammitam* – Viešpaties Śrī Kṛṣṇos inkarnacija; *uttama-śloka* – Dievo Asmens; *caritam* – darbus; *cakāra* – surašė; *bhagavān* – Dievo Asmens inkarnacija; *ṛṣiḥ* – Śrī Vyāsadeva; *niḥśreyasāya* – aukščiausiai gerovei; *lokasya* – visų žmonių; *dhanyam* – kupiną sėkmės; *svasti-ayanam* – didžiai palaimingą; *mahat* – visapusiškai tobulą.

„Śrīmad-Bhāgavatam“ – tai literatūrinis Dievo įsikūnijimas. Ją užrašė Śrīla Vyāsadeva, Dievo inkarnacija. „Śrīmad-Bhāgavatam“ tikslas – aukščiausioji visų žmonių gerovė. Ji tobula ir dovanoja sėkmę bei palaimą.

Komentaras: Viešpats Śrī Caitanya Mahāprabhu pavadino „Śrīmad-Bhāgavatam“ nepriekaištinga Vedų mokslo ir istorijos išraiška per garsą. Ji pasakoja nepaprastas istorijas apie didžius bhaktus, tiesiogiai bendravusius su Dievo Asmeniu. „Śrīmad-Bhāgavatam“ – tai literatūrinis Viešpaties Śrī Kṛṣṇos įsikūnijimas, todėl ji tapati Viešpačiui. Pačią „Śrīmad-Bhāgavatam“ reikia garbinti taip pat, kaip ir Patį Viešpatį. Dėmesingai ir kantriai ją studijuodami mes galime gauti aukščiausią Viešpaties palaiminimą. „Śrīmad-Bhāgavatam“, kaip ir Pats Viešpats, sklidina šviesos, palaimos ir tobulumo. Recituodami „Śrīmad-Bhāgavatam“, galime patirti transcendentinę Aukščiausiojo Brahmano Śrī Kṛṣṇos šviesą, tačiau yra viena sąlyga – su „Śrīmad-Bhāgavatam“ reikia susipažinti tarpininkaujant tyram dvasiniam mokytojui. Śrīla Svarūpa Dāmodara Gosvāmis, Viešpaties Caitanyos asmens sekretorius, kiekvienam, kuris atvykdavo susitikti su Viešpačiu į Purį, patardavo studijuoti „Bhāgavatam“ pas asmenybę *bhāgavatam*. *Bhāgavatam* asmenybė – tai save pažinęs *bona fide* dvasinis mokytojas, ir tik jo padedamam galima perprasti „Bhāgavatam“ pamokas ir pasiekti trokštamą rezultatą. „Bhāgavatam“ studijavimas gali dovanoti mums tiek pat gėrio, kiek Paties Dievo buvimas. Ji yra sukaupusi savyje visus transcendentinius Viešpaties Śrī Kṛṣṇos palaiminimus, kuriuos dovanoja tiesioginis bendravimas su Juo Pačiu.

41 TEKSTAS

तदिदं ग्राहयामास सुतमात्मवतां वरम् ।
सर्ववेदेतिहासानां सारं सारं समुद्धृतम् ॥४१॥

tad idaṁ grāhayām āsa sutam ātmavatāṁ varam
sarva-vedetihāsānāṁ sāraṁ sāraṁ samuddhṛtam

tat – ta; *idam* – tai; *grāhayām āsa* – perteikė, kad priimtų; *sutam* – savo sūnui; *ātmavatām* – iš susivokusių; *varam* – labiausiai gerbiamam; *sarva* – visų; *veda* – Vedų raštų (mokslo knygų); *itihāsānām* – visų istorijų; *sāram* – grietinėlę; *sāram* – grietinėlę; *samuddhṛtam* – nugriebęs.

Nugriebęs visų Vedų ir visatos istorinių raštų „grietinėlę“, Śrī Vyāsadeva perpasakojo „Śrīmad-Bhāgavatam“ savo sūnui, labiausiai gerbiamam iš save pažinusių sielų.

Komentaras: Skurdžių žinių žmonės pasaulio istoriją skaičiuoja nuo Buddhos laikų, t.y. nuo 600 metų prieš Kristaus gimimą, o šventraščių pasa-

kojimus apie visus ankstesnio periodo įvykius laiko pramanytais. Tačiau tai netiesa. Visi *Purāṇų,* „Mahābhāratos“ ir kitų šventraščių pasakojimai atspindi tikrus įvykius ne tik šioje planetoje, bet ir milijonuose kitų mūsų visatos planetų. Kartais pasakojimai apie istorinius įvykius kitose planetose tokiems žmonėms atrodo nepanašūs į tiesą, tačiau jie nežino, kad daugeliu atžvilgių planetos labai skiriasi viena nuo kitos, todėl kai kurie istoriniai faktai apie kitas planetas prieštarauja tam, ką mes matome šioje planetoje. Įvertinę specifines kiekvienos planetos ypatybes, laiką bei aplinkybes suprasime, kad *Purāṇų* pasakojimuose nėra nieko stebuklingo, ir nebelaikysime jų pramanytais. Reikėtų visad atminti aforizmą: „Kas vienam maistas, kitam gali būti nuodai.“ Todėl negalima atmesti *Purāṇų* pasakojimų bei istorijų, kaip išgalvotų. Didiesiems *ṛṣiams*, tokiems, koks yra Vyāsa, nebuvo jokios prasmės į savo raštus įterpti pramanytas istorijas.

„Śrīmad-Bhāgavatam“ pateikiami istoriniai faktai iš įvairių planetų gyvenimo, todėl visi dvasios autoritetai pripažįsta ją „Mahā-purāṇa“. Jos pasakojimai ypač reikšmingi tuo, kad atspindi įvykius, susijusius su Viešpaties darbais, kuriuos Jis atliko skirtingu laiku ir skirtingomis aplinkybėmis. Śrīla Śukadeva Gosvāmis, didžiausias iš save pažinusių sielų, gavo „Śrīmad-Bhāgavatam“ iš savo tėvo Vyāsadevos ir iškart ėmė ją studijuoti. Śrīla Vyāsadeva – visų pripažintas autoritetas. Suvokdamas, kad „Śrīmad-Bhāgavatam“ dėstomi nepaprastos reikšmės dalykai, jis visų pirma perteikė jos žinią savo didžiajam sūnui Śrīlai Śukadevai Gosvāmiui. „Śrīmad-Bhāgavatam“ lyginama su grietinėle, o Vedų raštai – su išminties kupinu pieno vandenynu. Grietinėlė ir sviestas – gardžiausioji pieno dalis. Tokia yra ir „Śrīmad-Bhāgavatam“, nes ji kupina nepaprastai įdomių, pamokančių ir autentiškų pasakojimų apie įvairius Viešpaties ir Jo bhaktų darbus. Tačiau beprasmiška klausytis „Bhāgavatam“ žodžio iš skeptikų, ateistų ir skaitovų „profesionalų“, kurie pelnosi pardavinėdami „Bhāgavatam“ pasauliečiams. Vyāsadeva papasakojo ją Śrīlai Śukadevai Gosvāmiui, o jis neturi nieko bendra su vertelgomis, prekiaujančiais „Bhāgavatam“. Jis neturėjo šeimos ir jam nereikėjo imtis tokio „amato“ ją išlaikyti. Todėl „Śrīmad-Bhāgavatam“ reikia klausytis iš Śukadevos atstovo, kuris atsižadėjo pasaulio ir yra nespaudžiamas šeimos rūpesčių, lūpų. Pienas, be abejonės, puikus ir maistingas produktas, tačiau jeigu jo lyžteli gyvatė, jis netenka savo maistingųjų ypatybių. Maža to, jis gali būti mirties priežastis. Lygiai taip ir žmonės, kurie griežtai nesilaiko *vaiṣṇavų* principų, neturi pelnytis iš „Bhāgavatam“, nes taip jie dvasiškai žudo savo klausytojus. „Bhagavad-gītoje“ Viešpats sako, kad visų Vedų tikslas – pažinti Jį (Viešpatį Kṛṣṇą), o „Śrīmad-Bhāgavatam“ – tai Pats Viešpats Śrī Kṛṣṇa, apsireiškęs rašytinės išminties forma. Todėl „Śrīmad-Bhāgavatam“ yra visų Vedų grietinėlė. Joje užfiksuoti visi su Śrī

Kṛṣṇa susiję įvairių istorinių epochų įvykiai. „Śrīmad-Bhāgavatam“ iš tikrųjų yra visų istorinių pasakojimų kvintesencija.

42 TEKSTAS

स तु संश्रावयामास महाराजं परीक्षितम् ।
प्रायोपविष्टं गङ्गायां परीतं परमर्षिभिः ॥४२॥

sa tu saṁśrāvayām āsa mahārājaṁ parīkṣitam
prāyopaviṣṭaṁ gaṅgāyāṁ parītaṁ paramarṣibhiḥ

saḥ – Vyāsadevos sūnus; *tu* – vėl; *saṁśrāvayām āsa* – ją pagarsino; *mahārājam* – imperatoriui; *parīkṣitam* – vardu Parīkṣitas; *prāya-upaviṣṭam* – kuris, nevalgęs ir negėręs, sėdėjo laukdamas mirties; *gaṅgāyām* – ant Gangos kranto; *parītam* – apsuptas; *parama-ṛṣibhiḥ* – didžių išminčių.

Śukadeva Gosvāmis, Vyāsadevos sūnus, savo ruožtu perpasakojo „Bhāgavatam“ didžiajam imperatoriui Parīkṣitui, kuris, apsuptas išminčių, sėdėjo ant Gangos kranto ir be vandens pasninkaudamas laukė mirties.

Komentaras: Vienintelis teisingas transcendentinių žinių šaltinis – mokinių seka, *paramparā*. Jeigu „Bhāgavatam“ ar kiti Vedų raštai perteikiami ne *paramparos* sistema, gautos žinios negali būti patikimos. Vyāsadeva kalbėjo Śukadevai Gosvāmiui, o Śukadeva Gosvāmis – Sūtai Gosvāmiui. Todėl „Bhāgavatam“ žodžio reikia klausytis iš Sūtos Gosvāmio arba jo atstovo lūpų ir nepasikliauti jam neatstovaujančiais interpretuotojais.

Imperatorius Parīkṣitas laiku buvo perspėtas apie artėjančią mirtį, todėl nieko nelaukdamas jis paliko karalystę bei šeimą ir pasitraukė prie Gangos krantų pasninkauti iki pat mirties. Jis buvo imperatorius, todėl čia susirinko visi didieji išminčiai, *ṛṣiai*, filosofai, mistikai ir kiti. Jie svarstė įvairiausius pasiūlymus dėl to, ką imperatorius turėtų daryti, ir galų gale buvo nutarta, kad jis klausysis Śukadevos Gosvāmio pasakojimų apie Viešpatį Kṛṣṇą. Taip jam buvo papasakota „Bhāgavatam“.

Śrīpāda Śaṅkarācārya, skelbęs *māyāvādos* filosofiją ir į pirmą vietą kėlęs impersonalų Absoliuto aspektą, taip pat teigė, kad žmogus turi ieškoti prieglobsčio prie Viešpaties Śrī Kṛṣṇos lotosinių pėdų, nes visi ginčai yra beprasmiškas dalykas. Netiesiogiai Śrīpāda Śaṅkarācārya pripažino, kad tai, ko įmantriausiomis gramatinėmis interpretacijomis jis mokė „Vedānta-sūtros“ komentare, niekam nepadės mirties akimirką. Šiuo lemtingu metu

reikia kartoti Govindos vardą. Taip pataria visi didieji transcendentalistai. Mirties akivaizdoje reikia atminti Nārāyaṇą – šią tiesą Śukadeva Gosvāmis skelbė jau prieš daugel amžių. Čia glūdi visos dvasinės veiklos esmė. Vadovaudamiesi šia amžinąja tiesa, imperatorius Parīkṣitas išklausė „Śrīmad-Bhāgavatam“, o išmaningasis Śukadeva Gosvāmis ją papasakojo. Kai atėjo laikas, jie abu gavo išvadavimą iš vieno šaltinio – „Śrīmad-Bhāgavatam“.

43 TEKSTAS

कृष्णे स्वधामोपगते धर्मज्ञानादिभिः सह ।
कलौ नष्टदृशामेष पुराणार्कोऽधुनोदितः ॥४३॥

kṛṣṇe sva-dhāmopagate dharma-jñānādibhiḥ saha
kalau naṣṭa-dṛśām eṣa purāṇārko 'dhunoditaḥ

kṛṣṇe – į Kṛṣṇos; *sva-dhāma* – asmeninę buveinę; *upagate* – grįžus; *dharma* – religijai; *jñāna* – žinojimui; *ādibhiḥ* – sujungtiems; *saha* – drauge su; *kalau* – Kali-yugoje; *naṣṭa-dṛśām* – žmonėms, netekusiems regėjimo; *eṣaḥ* – visiems tiems; *purāṇa-arkaḥ* – *Purāṇa,* kuri skaisti kaip saulė; *adhunā* – ką tik; *uditaḥ* – nušvito.

Ši „Bhāgavata Purāṇa“ skaisti it saulė. Ji nušvito virš horizonto tuoj po to, kai Viešpats Kṛṣṇa, o paskui Jį religija, žinojimas ir kita, pasitraukė į Savo buveinę. Tie, kurių akis aptemdė tirštos neišmanymo miglos, tvyrančios šiame Kali amžiuje, iš šios Purāṇos pasisems šviesos.

Komentaras: Viešpats Śrī Kṛṣṇa turi Savo amžiną *dhāmą* – buveinę, kurioje kartu su Savo amžinais palydovais ir aplinka gyvena amžiną, kupiną džiaugsmo gyvenimą. Jo amžina buveinė yra Jo vidinės, o materialus pasaulis – Jo išorinės energijų reiškiniai. Nužengęs į materialų pasaulį, vidine Savo galia (*ātma-māyā*), Viešpats apsireiškia su visomis Savo regalijomis. „Bhagavad-gītoje“ Viešpats sako, kad Jis nužengia Savo Paties galia, kuri vadinasi *ātma-māyā*, todėl Jo pavidalas, vardas, šlovė, regalijos, buveinė ir t.t. nėra materijos dariniai. Jis nužengia pašaukti pas Save puolusias sielas ir atkurti religijos įstatymus, kuriuos Pats nustatė. Nustatyti religijos įstatymus tegali Dievas. Religijos įstatymus nustato arba Jis Pats, arba Jo įgaliotas, to vertas asmuo. Tikrosios religijos esmė – pažinti Dievą, mūsų santykius su Juo ir savo pareigas Jam, taip pat galutinai išsiaiškinti, kur mes pateksime, atsiskyrę nuo savo materialaus kūno. Sąlygotos sielos, pakliuvusios į materialiosios energijos spąstus, vargu ar ką nors išmano apie šias

gyvenimo tiesas. Dauguma jų gyvena tarsi gyvuliai: valgo, miega, ginasi ir poruojasi. Dangstydamosi religingumu, pažinimo ar išsigelbėjimo siekiais, jos iš tikrųjų tenkina savo jusles. Šis kivirčų (Kali-yugos) amžius joms dar labiau aptemdė akis. Kali-yugos žmonės – tai pagerintos rūšies gyvuliai. Jie be galo nutolę nuo dvasinio žinojimo, arba dievoto, religinio gyvenimo. Jie tiek akli, kad nemato toliau savo kūno reikmių. Jie neturi jokios informacijos apie dvasinę sielą, kuri yra aukščiau subtiliųjų proto, intelekto ir savimonės energijų, ir, nepaisant to, nepaprastai didžiuojasi mokslo laimėjimais, materialia gerove ir savo žiniomis. Jie visiškai išleido iš akių galutinį gyvenimo tikslą ir, atsiskyrus nuo esamo kūno, jiems gresia pavojus tapti šunimis ar kiaulėmis. Dievo Asmuo Śrī Kṛṣṇa apsireiškė prieš pat Kali-yugos pradžią, ir kai tik ji prasidėjo, grįžo į Savo amžinuosius namus. Būdamas šioje žemėje, Jis parodė Savo valią įvairiausiais Savo darbais – paskelbė „Bhagavad-gītą“ ir išgyvendino apsimestinį religingumą. Prieš išeidamas iš šio materialaus pasaulio, per Nāradą Jis įgalino Śrī Vyāsadevą sudėti „Śrīmad-Bhāgavatam“. „Bhagavad-gītā“ bei „Śrīmad-Bhāgavatam“ tarsi deglai šviečia akliems šio amžiaus žmonėms. Kitaip sakant, jei Kali amžiaus žmonės nori išvysti tikrąją gyvenimo šviesą, jie turi išstudijuoti šias dvi knygas – tada pasieks gyvenimo tikslą. „Bhagavad-gītoje“ išdėstytos žinios, kurių prireiks studijuojant „Śrīmad-Bhāgavatam“. „Śrīmad-Bhāgavatam“ – tai gyvenimo *summum bonum*, Patsai Viešpats Śrī Kṛṣṇa. Todėl mes turime sutikti su tuo, kad „Śrīmad-Bhāgavatam“ tiesiogiai atstovauja Viešpačiui Kṛṣṇai. Kas įsigilina į „Śrīmad-Bhāgavatam“, tas regi Patį Viešpatį Śrī Kṛṣṇą. „Śrīmad-Bhāgavatam“ ir Viešpats Śrī Kṛṣṇa yra tapatūs.

44 TEKSTAS

तत्र कीर्तयतो विप्रा विप्रर्षेर्भूरितेजसः ।
अहं चाध्यगमं तत्र निविष्टस्तदनुग्रहात् ।
सोऽहं वः श्रावयिष्यामि यथाधीतं यथामति ॥४४॥

tatra kīrtayato viprā viprarṣer bhūri-tejasaḥ
ahaṁ cādhyagamaṁ tatra niviṣṭas tad-anugrahāt
so 'haṁ vaḥ śrāvayiṣyāmi yathādhītaṁ yathā-mati

tatra – ten; *kīrtayataḥ* – jam skaitant; *viprāḥ* – o brahmanai; *vipra-ṛṣeḥ* – iš didžio brahmano *ṛṣio*; *bhūri* – didžiai; *tejasaḥ* – galingo; *aham* – aš; *ca* – taip pat; *adhyagamam* – galėjau sužinoti; *tatra* – tame susirinkime; *niviṣṭaḥ* – sukaupęs visą dėmesį; *tat-anugrahāt* – jo malone; *saḥ* – tą patį

dalyką; *aham* – aš; *vaḥ* – jums; *śrāvayiṣyāmi* – leisiu išklausyti; *yathā-adhītam yathā-mati* – kiek leidžia mano išmanymas.

O mokyti brahmanai, kai Śukadeva Gosvāmis (imperatoriui Parīkṣitui girdint) deklamavo „Bhāgavatam“, aš klausiausi jo sukaupęs visą dėmesį ir taip, šio didžio ir galingo išminčiaus malone, suvokiau šį kūrinį. Tai, ką išgirdau ir supratau, dabar pasistengsiu perteikti jums.

Komentaras: Nėra abejonių, kad žmogus gali tiesiogiai pamatyti Viešpatį Śrī Kṛṣṇą „Bhāgavatam“ puslapiuose, jeigu išgirs ją iš tokios didžios save pažinusios sielos, kaip Śukadeva Gosvāmis. Tačiau neįmanoma suvokti „Bhāgavatam“, klausantis jos iš samdyto sukčiaus, kuris deklamuoja „Bhāgavatam“ tesiekdamas užsidirbti pinigų, kuriuos galės išleisti seksualiems malonumams. Kas bendrauja su žmonėmis, gyvenančiais lytinį gyvenimą, tas negali suvokti „Śrīmad-Bhāgavatam“. Tokia „Bhāgavatam“ suvokimo paslaptis. Neįmanoma jos suvokti ir klausantis žmonių, kurie interpretuoja „Bhāgavatam“ tekstą, remdamiesi savo pasaulietišku mokytumu. Jeigu „Bhāgavatam“ puslapiuose žmogus išties nori pamatyti Viešpatį Śrī Kṛṣṇą, jis turi klausytis ne šarlatano, o Śukadevos Gosvāmio atstovo. Toks yra metodas, ir kitos alternatyvos nėra. Sūta Gosvāmis yra tikras Śukadevos Gosvāmio atstovas, nes jis nori perteikti būtent tai, ką išgirdo iš didžio mokyto brahmano lūpų. Śukadeva Gosvāmis perdavė „Bhāgavatam“ tokią, kokią išgirdo iš savo didžio tėvo. Sūta Gosvāmis irgi atkartoja „Bhāgavatam“ tokią, kokią jam paskelbė Śukadeva Gosvāmis. Tačiau maža vien klausytis – reikia labai susikaupti ir gerai suvokti jos turinį. Žodis *niviṣṭa* reiškia, kad Sūta Gosvāmis gėrė „Bhāgavatam“ nektarą ausimis. Būtent taip reikia klausytis „Bhāgavatam“. Klausytis turime iš verto žmogaus ir labai įdėmiai, tada kiekviename puslapyje patirsime Viešpaties Kṛṣṇos buvimą. Šiame posme atskleidžiama paslaptis, kaip suvokti „Bhāgavatam“. Tas, kurio protas netyras, negali susikaupti. Protas negali būti tyras, jei netyri poelgiai. O poelgiai negali būti tyri, jei žmogus neteisingai maitinasi, neteisingai miega, neteisingai ginasi ir neteisingai lytiškai gyvena. Tačiau, šiaip ar taip, jei jis labai dėmesingai klausosi pasitikėjimo verto kalbėtojo, be jokių abejonių, jis išvys Patį Viešpatį Śrī Kṛṣṇą jau pirmuose „Bhāgavatam“ puslapiuose.

Taip Bhaktivedanta baigia komentuoti trečiąjį pirmosios „Śrīmad-Bhāgavatam“ giesmės skyrių, pavadintą „Kṛṣṇa – visų inkarnacijų šaltinis“.

KETVIRTAS SKYRIUS

Śrī Nārados pasirodymas

1 TEKSTAS

व्यास उवाच
इति ब्रुवाणं संस्तूय मुनीनां दीर्घसत्रिणाम् ।
वृद्धः कुलपतिः सूतं बह्वृचः शौनकोऽब्रवीत् ॥ १ ॥

vyāsa uvāca
iti bruvāṇaṁ saṁstūya munīnāṁ dīrgha-satriṇām
vṛddhaḥ kula-patiḥ sūtaṁ bahvṛcaḥ śaunako 'bravīt

vyāsaḥ – Vyāsadeva; *uvāca* – tarė; *iti* – taip; *bruvāṇam* – kalbantį; *saṁstūya* – sveikindamas; *munīnām* – didžiųjų išminčių; *dīrgha* – ilgalaikėje; *satriṇām* – dalyvaujančių aukojimo apeigoje; *vṛddhaḥ* – garbaus amžiaus; *kula-patiḥ* – vadovaujantis susirinkimui; *sūtam* – į Sūtą Gosvāmį; *bahu-ṛcaḥ* – mokytasis; *śaunakaḥ* – vardu Śaunaka; *abravīt* – kreipėsi.

Išklausęs Sūtą Gosvāmį, garbaus amžiaus mokytasis Śaunaka Munis, vadovavęs ilgalaikį apeiginį aukojimą atliekančių ṛṣių susirinkimui, pasveikino jį taip tardamas.

Komentaras: Susirinkus mokytiems žmonėms, kalbėtoją sveikinti ar kreiptis į jį išrenkamas pagarbaus amžiaus žmogus, šeimos galva, išsiskiriantis iš kitų dideliu išprusimu. Śrī Śaunaka Ṛṣis atitiko visus šiuos reikalavimus, todėl pakilo pasveikinti Śrī Sūtą Gosvāmį, kai šis pareiškė norą žodis žodin papasakoti „Śrīmad-Bhāgavatam“ tokią, kokią ją išgirdo ir kaip ją suprato klausydamasis Śukadevos Gosvāmio. Turėti savą supratimą nereiškia iš tuštybės rodyti savo išsimokslinimą, stengiantis žūtbūt pranokti ankstesnį *ācāryą*. Tas, kuris imasi mokytojo vaidmens, turi visiškai pasitikėti ankstesniuoju *ācārya* ir sykiu taip puikiai išmanyti dalyką, kad mokėtų deramai, atsižvelgdamas į konkrečias aplinkybes pateikti mokymą. *Pradinės autoriaus mintys turi būti išsaugotos*. Nereikia tekste ieškoti užslėptos prasmės, ir vis dėlto jos turi būti išdėstytos taip, kad sudomintų klausytoją

ir būtų suprantamos. Štai ką reiškia suvokti tekstą. Kalbėtojo Śrī Sūtos Gosvāmio kompetencijai įvertinti susirinkimo vadovui Śaunakai pakako jo žodžių *yathādhītam* ir *yathā-mati*. Juos išgirdus išminčių apėmė ekstazė, ir jis pakilo pasveikinti kalbėtoją. Joks mokytas žmogus neturėtų klausytis tų, kurie neatstovauja tikrajam *ācāryai*. Taigi ir kalbėtojas, ir klausytojai, dalyvaujantys susirinkime, kuriame „Bhāgavatam" buvo papasakota antrą sykį, atitiko visus jiems keliamus reikalavimus. Tai būtina sąlyga, norint be vargo pasiekti tikrąjį „Bhāgavatam" tikslą. O jei to nėra, jei „Bhāgavatam" skaitoma siekiant kitų tikslų, ir kalbėtojas, ir klausytojai tuščiai gaišta laiką.

2 TEKSTAS

शौनक उवाच
सूत सूत महाभाग वद नो वदतां वर ।
कथां भागवतीं पुण्यां यदाह भगवाञ्छुकः ॥ २॥

śaunaka uvāca
sūta sūta mahā-bhāga vada no vadatāṁ vara
kathāṁ bhāgavatīṁ puṇyāṁ yad āha bhagavāñ chukaḥ

śaunakaḥ – Śaunaka; *uvāca* – tarė; *sūta sūta* – o Sūta Gosvāmi; *mahā-bhāga* – laimingiausias; *vada* – prašau paskelbti; *naḥ* – mums; *vadatām* – iš tų, kurie gali pasakoti; *vara* – gerbiamas; *kathām* – žinią; *bhāgavatīm* – „Bhāgavatam"; *puṇyām* – doringąją; *yat* – kurią; *āha* – ištarė; *bhagavān* – didžiai galingas; *śukaḥ* – Śrī Śukadeva Gosvāmis.

Śaunaka tarė: O Sūta Gosvāmi, esi laimingiausias ir labiausiai gerbiamas iš visų tų, kurie galėtų perpasakoti šventraščius. Būk maloningas ir paskelbk šviesiąją „Śrīmad-Bhāgavatam" žinią, ištartą didžiojo ir galingojo išminčiaus Śukadevos Gosvāmio.

Komentaras: Pagautas didžiulio džiaugsmo, Śaunaka Gosvāmis kreipiasi į Sūtą Gosvāmį, dusyk kartodamas jo vardą, nes ir jis pats, ir susirinkusieji labai troško išgirsti „Bhāgavatam", papasakotą Śukadevos Gosvāmio lūpomis. Jie nenorėjo, kad „Bhāgavatam" jiems pasakotų apsišaukėlis, kuris turėdamas savanaudiškų kėslų interpretuotų ją, kaip jam patinka. Dažniausiai „Bhāgavatam" deklamuoja arba skaitovai „profesionalai", arba impersonalistinės pakraipos „eruditai", kuriems transcendentiniai Aukščiausiojo Asmens darbai yra nesuvokiami. Impersonalistai išplėšia iš „Bhāgavatam"

atskiras mintis ir, pakreipę jas jiems tinkama reikšme, grindžia savo impersonalistines pažiūras, o skaitovai „profesionalai“ iškart ima dešimtąją „Bhāgavatam“ giesmę ir neteisingai aiškina čia aprašytus pačius slaptingiausius Viešpaties žaidimus. Nei vieni, nei kiti neturi teisės deklamuoti „Bhāgavatam“. Tik tas, kuris gali perteikti „Bhāgavatam“ sekdamas Śukadeva Gosvāmiu, ir tik tie, kurie yra pasirengę klausytis Śukadevos Gosvāmio bei jo atstovo, verti dalyvauti transcendentiniuose pokalbiuose „Śrīmad-Bhāgavatam“ temomis.

3 TEKSTAS

कस्मिन् युगे प्रवृत्तेयं स्थाने वा केन हेतुना ।
कुतः सञ्चोदितः कृष्णः कृतवान् संहितां मुनिः ॥ ३ ॥

kasmin yuge pravṛtteyaṁ sthāne vā kena hetunā
kutaḥ sañcoditaḥ kṛṣṇaḥ kṛtavān saṁhitāṁ muniḥ

kasmin – kuriame; *yuge* – amžiuje; *pravṛttā* – buvo pradėta; *iyam* – ši; *sthāne* – vietoje; *vā* – arba; *kena* – kokiu; *hetunā* – pagrindu; *kutaḥ* – kieno; *sañcoditaḥ* – įkvėptas; *kṛṣṇaḥ* – Kṛṣṇa-dvaipāyana Vyāsa; *kṛtavān* – sudėjo; *saṁhitām* – Vedų šventraštį; *muniḥ* – išminčius.

Kada, kur ir kodėl ji buvo pirmąsyk papasakota? Kas įkvėpė didįjį išminčių Kṛṣṇa-dvaipāyaną Vyāsą parašyti šią knygą?

Komentaras: „Śrīmad-Bhāgavatam“ – ypatinga Śrīlos Vyāsadevos knyga, todėl mokytasis Śaunaka Munis tiek daug apie ją ir klausinėja. Jam buvo žinoma, kad Śrīla Vyāsadeva jau yra paaiškinęs Vedų tekstus įvairiuose savo kūriniuose, tarp jų ir „Mahābhāratoje“, kūrinyje, kuris prieinamas netgi menkesnio išmanymo žmonėms: moterims, *śūdroms* ir puolusiems dukart gimusiųjų šeimų atstovams. „Śrīmad-Bhāgavatam“ juos visus pranoksta, nes šis kūrinys neturi net menkiausios žemiškumo žymės. Taigi visi šie klausimai yra ir labai išmintingi, ir savalaikiai.

4 TEKSTAS

तस्य पुत्रो महायोगी समदृङ् निर्विकल्पकः ।
एकान्तमतिरुन्निद्रो गूढो मूढ इवेयते ॥ ४ ॥

tasya putro mahā-yogī sama-dṛṅ nirvikalpakaḥ
ekānta-matir unnidro gūḍho mūḍha iveyate

tasya – jo; *putraḥ* – sūnus; *mahā-yogī* – didis bhaktas; *sama-dṛk* – matantis visų daiktų vienovę; *nirvikalpakaḥ* – absoliutus monistas; *ekānta-matiḥ* – įsitikinęs monistas, arba nesiblaškančio proto žmogus; *unnidraḥ* – nugalėjęs neišmanymą; *gūḍhaḥ* – niekam nerodė; *mūḍhaḥ* – neišmanėlis; *iva* – kaip; *iyate* – tarsi būtų.

Jo (Vyāsadevos) sūnus buvo didis bhaktas, nuolat susikaupęs į vienovę, nesiblaškančio proto monistas. Jis buvo aukščiau žemiško gyvenimo, tačiau nerodė šito ir buvo panašus į neišmanėlį.

Komentaras: Śrīla Śukadeva Gosvāmis – išsivadavusi siela, todėl jis nuolat buvo budrus, bijodamas pakliūti į iliuzinės energijos pinkles. „Bhāgavadgītoje“ apie šį budrumą labai gerai pasakyta. Išsivadavusios ir sąlygotos sielų siekiai skirtingi. Išsivadavusi siela nuolatos tobulėja, žengdama keliu, vedančiu į dvasios aukštumas, tuo tarpu sąlygotai sielai visa tai atrodo panašu į sapną. Sąlygota siela neįsivaizduoja, ką iš tikrųjų veikia išsivadavusi siela. Tuo tarpu, kai sąlygota siela dar yra nepabudusi dvasinei veiklai, išsivadavusi siela jau veikia dvasios lygiu. Ir priešingai, išsivadavusiai sielai sąlygotos sielos veikla atrodo lyg sapnas. Pažiūrėti, ir išsivadavusi, ir sąlygota sielos niekuo nesiskiria, tačiau jų veiksmai skiriasi iš esmės: viena visą savo dėmesį yra nukreipusi į savęs pažinimą, o kita – į juslinius malonumus. Sąlygota siela yra visa galva pasinėrusi į materiją, o išsivadavusi siela materijai visiškai abejinga. Štai kaip apie tokį abejingumą kalba kitas posmas.

5 TEKSTAS

दृष्ट्वानुयान्तमृषिमात्मजमप्यनग्नं
देव्यो ह्रिया परिदधुर्न सुतस्य चित्रम् ।
तद्वीक्ष्य पृच्छति मुनौ जगदुस्तवास्ति
स्त्रीपुम्भिदा न तु सुतस्य विविक्तदृष्टेः ॥ ५॥

dṛṣṭvānuyāntam ṛṣim ātmajam apy anagnaṁ
devyo hriyā paridadhur na sutasya citram
tad vīkṣya pṛcchati munau jagadus tavāsti
strī-pum-bhidā na tu sutasya vivikta-dṛṣṭeḥ

dṛṣṭvā – matydamos; *anuyāntam* – einantį iš paskos; *ṛṣim* – išminčių; *ātmajam* – savo sūnui; *api* – nors; *anagnam* – nenuogą; *devyaḥ* – gražios mergelės; *hriyā* – iš drovumo; *paridadhuḥ* – pridengė kūną; *na* – ne; *sutasya* – sūnaus; *citram* – nustebęs; *tat vīkṣya* – tai matydamas; *pṛcchati* – paklausė; *munau* – *muniui* (Vyāsai); *jagaduḥ* – atsakė; *tava* – tavo; *asti* – yra; *strī-pum* – moters ir vyro; *bhidā* – skirtumai; *na* – ne; *tu* – bet; *sutasya* – sūnaus; *vivikta* – tyrai; *dṛṣṭeḥ* – matančio.

Kai Śrī Vyāsadeva, vydamasis savo sūnų, praėjo pro nuostabaus grožio mergeles, kurios maudėsi visiškai nuogos, jos tučtuojau pridengė savo nuogybę drabužiais, nors pats Śrī Vyāsadeva nebuvo nuogas. Bet kai pro šalį ėjo jo sūnus, šito jos nepadarė. Išminčius paklausė, kodėl jos taip elgėsi, ir mergelės atsakė, kad jo sūnus esąs tyras ir, žvelgdamas į jas, nematė skirtumo tarp moters ir vyro, o išminčius tą skirtumą matė.

Komentaras: „Bhāgavad-gītoje“ (5.18) pasakyta, kad išminčius nemato skirtumo tarp mokyto ir kilnaus brahmano, *caṇḍālos* (šunėdos), šuns ar karvės, nes jis turi dvasinį matymą. Śrīla Śukadeva Gosvāmis jau buvo pasiekęs tokį lygį. Todėl jis matė ne moteris ar vyrus, o gyvąsias esybes, dėvinčias skirtingus apdarus. Besimaudžiusios mergelės sprendė apie kito žmogaus mintis iš jo elgesio. Taip ir mes, pažiūrėję į vaiką, galime suvokti, ar jis nekaltas. Śukadeva Gosvāmis buvo šešiolikos metų, fiziškai subrendęs jaunuolis, ir kaip mergaitės, buvo nuogas. Bet jis atrodė tarsi nekaltas kūdikis, nes buvo aukščiau seksualinio potraukio. Mergelės, o jos taip pat buvo nepaprastos asmenybės, iškart šitai pajuto ir nekreipė į jį dėmesio. Bet kai pro šalį ėjo jo tėvas, mergelės skubiai apsirengė. Mergelės tiko Vyāsadevai į dukras ar net anūkes, ir vis dėlto į Vyāsadevos pasirodymą jos reagavo taip, kaip to reikalauja visuomenės elgesio normos, nes Śrīla Vyāsadeva buvo šeimos žmogus. Šeimos žmogus turi skirti vyrą nuo moters, antraip jis negalėtų turėti šeimos. Taigi reikėtų stengtis suprasti skirtumą tarp kūno ir sielos, nekreipiant dėmesio į lytį. Kol žmogus junta tą skirtumą, jis neturėtų tapti *sannyāsiu*, tokiu, kaip Śukadeva Gosvāmis. Bent teoriškai turėtume būti įsitikinę, kad gyvoji esybė nėra nei vyras, nei moteris. Materiali gamta sukūrė mūsų išorinį materialų apdarą, kad viena lytis trauktų kitą ir gyvoji esybė negalėtų ištrūkti iš materialios būties pinklių. Išsivadavusi siela nemato šio skirtumo, kuris iškreiptai atspindi tikrovę. Ji nedaro skirtumų tarp gyvųjų būtybių. Visose gyvosiose būtybėse ji mato vieną dvasinį pradą. Išsivadavimas yra aukščiausioji tokio dvasinio matymo stadija, ir Śrīla Śukadeva Gosvāmis jį pasiekė. Śrīla Vyāsadeva taip pat buvo pasiekęs transcendentinį lygį, tačiau jis buvo šeimos žmogus ir, laikydamasis visuomenės normų, nesiskelbė esąs išsivadavusi siela.

6 TEKSTAS

कथमालक्षितः पौरैः सम्प्राप्तः कुरुजाङ्गलान् ।
उन्मत्तमूकजडवद्विचरन् गजसाह्वये ॥ ६ ॥

katham ālakṣitaḥ pauraiḥ samprāptaḥ kuru-jāṅgalān
unmatta-mūka-jaḍavad vicaran gaja-sāhvaye

katham – kaip; *ālakṣitaḥ* – atpažintas; *pauraiḥ* – gyventojų; *samprāptaḥ* – pasiekęs; *kuru-jāṅgalān* – Kuru-jāṅgalos provincijose; *unmatta* – pamišęs; *mūka* – nebylys; *jaḍavat* – kvaištelėjęs; *vicaran* – klajojantis; *gaja-sāhvaye* – Hastināpuroje.

Kaipgi Hastināpuros (dabartinio Delio) gyventojai atpažino jį (Śrīlą Śukadevą Gosvāmį), kai po klajonių Kuru ir Jāṅgalos provincijomis jis įžengė į miestą, panašus į kvaištelėjusį nebylį?

Komentaras: Kadaise dabartinis Delis miesto įkūrėjo karaliaus Hastī garbei vadinosi Hastināpura. Palikęs tėvų namus, Śukadeva Gosvāmis klajojo dėdamasis pamišėliu, todėl miestelėnams buvo nelengva suprasti, kokia tai dvasiškai iškilni asmenybė. Apie išminčių byloja ne išvaizda, o jo žodžiai. *Sādhu*, didžio išminčiaus, reikia eiti ne pažiūrėti, o pasiklausyti. Tačiau jei žmogus yra nepasirengęs klausytis *sādhu* žodžių, susitikimas su išminčiumi neduos jokios naudos. Śukadeva Gosvāmis buvo *sādhu*, kalbantis apie transcendentinius Viešpaties darbus. Jis nesistengė įtikti įnoringai publikai. Jį pažindavo, kai jis imdavo pasakoti „Bhāgavatam“, tačiau jis niekada nerodė fokusininko triukų. Iš pažiūros Śukadeva Gosvāmis buvo panašus į protiškai neišsivysčiusį, pamišusį nebylį, bet iš tikrųjų jis buvo nepaprastai iškili transcendentinė asmenybė.

7 TEKSTAS

कथं वा पाण्डवेयस्य राजर्षेर्मुनिना सह ।
संवादः समभूत्तात यत्रैषा सात्वती श्रुतिः ॥ ७ ॥

kathaṁ vā pāṇḍaveyasya rājarṣer muninā saha
saṁvādaḥ samabhūt tāta yatraiṣā sātvatī śrutiḥ

katham – kaip; *vā* – taip pat; *pāṇḍaveyasya* – Pāṇḍu palikuonio (Parīkṣito); *rājarṣeḥ* – išminčiaus karaliaus; *muninā* – su *muniu; saha* – kartu;

saṁvādaḥ – pokalbis; *samabhūt* – įvyko; *tāta* – o brangusis; *yatra* – to dėka; *eṣā* – tokia; *sātvatī* – transcendentinė; *śrutiḥ* – Vedų esmė.

Kaip atsitiko, kad karalius Parīkṣitas susitiko su šiuo didžiu išminčium ir išgirdo iš jo lūpų šią didžiąją giesmę, kurioje glūdi transcendentinė Vedų esmė (Bhāgavatam)?

Komentaras: Pasak posmo, „Śrīmad-Bhāgavatam“ – tai „giesmė, kurioje glūdi Vedų esmė.“ „Śrīmad-Bhāgavatam“ nėra pramanyta istorija, kaip mano kai kurie nemokšos. Ji dar vadinama „Śuka-saṁhita“ – Vedų himnu, kurį sugiedojo Śrī Śukadeva Gosvāmis – didis išsivadavęs išminčius.

8 TEKSTAS

स गोदोहनमात्रं हि गृहेषु गृहमेधिनाम् ।
अवेक्षते महाभागस्तीर्थीकुर्वंस्तदाश्रमम् ॥ ८ ॥

sa go-dohana-mātraṁ hi gṛheṣu gṛha-medhinām
avekṣate mahā-bhāgas tīrthī-kurvaṁs tad āśramam

saḥ – jis (Śukadeva Gosvāmis); *go-dohana-mātram* – tik tiek, kiek trunka pamelžti karvę; *hi* – tikrai; *gṛheṣu* – namuose; *gṛha-medhinām* – šeimos žmonių; *avekṣate* – laukdavo; *mahā-bhāgaḥ* – sėkmingiausia; *tīrthī* – šventa vieta; *kurvan* – paversdamas; *tat āśramam* – tuos namus.

Jis (Śukadeva Gosvāmis) paprastai užtrukdavo prie šeimos žmonių durų tol, kol jie melždavo karvę, ir darė tai tenorėdamas pašventinti jų namus.

Komentaras: Śukadeva Gosvāmis susitiko su imperatoriumi Parīkṣitu ir papasakojo jam „Śrīmad-Bhāgavatam“. Paprastai pas šeimos žmones jis užsibūdavo ne ilgiau pusvalandžio (kol melžiamos karvės), kad paimtų iš laimingųjų išmaldą. Taip jis darė norėdamas savo apsilankymu pašventinti jų namus, todėl jo asmenybė įkūnija transcendentinį būvį pasiekusio pamokslininko idealą. Tie, kurie davė atsižadėjimo įžadus ir paskyrė savo gyvenimą Dievo žodžiui skelbti, turėtų imti iš jo pavyzdį ir suprasti, kad vienintelis bendravimo su šeimos žmonėmis tikslas – perteikti jiems transcendentinių žinių. Išmaldos iš šeimos žmogaus prašoma tenorint pašventinti jo namus. Pasaulio atsižadėjęs žmogus neturi susigundyti žemiška šeimos žmogaus prabanga, kad nepatektų pasauliečio priklausomybėn. Atsižadėjusiajam pasaulio tai dar pavojingiau už nuodus ar savižudybę.

9 TEKSTAS

अभिमन्युसुतं सूत प्राहुर्भागवतोत्तमम् ।
तस्य जन्म महाश्चर्यं कर्माणि च गृणीहि नः ॥ ९ ॥

abhimanyu-sutaṁ sūta prāhur bhāgavatottamam
tasya janma mahāścaryaṁ karmāṇi ca gṛṇīhi naḥ

abhimanyu-sutam – Abhimanyu sūnus; *sūta* – o Sūta; *prāhuḥ* – sakoma; *bhāgavata-uttamam* – tobulas Viešpaties bhaktas; *tasya* – jo; *janma* – gimimas; *mahā-āścaryam* – labai įstabus; *karmāṇi* – darbai; *ca* – ir; *gṛṇīhi* – prašau papasakoti; *naḥ* – mums.

Mahārāja Parīkṣitas yra vienas tobuliausių Viešpaties bhaktų. Sakoma, nepaprastas buvo jo gimimas ir nepaprasti darbai. Papasakok mums apie jį.

Komentaras: Mahārājos Parīkṣito gimimas įstabus tuo, kad Dievo Asmuo Śrī Kṛṣṇa išgelbėjo jį dar glūdintį motinos įsčiose. Įstabūs buvo ir Mahārājos Parīkṣito darbai: jis nubaudė Kali, kuris buvo pakėlęs ranką prieš karvę. Karvių žudymas reiškia žmonių civilizacijos pabaigą. Jis norėjo apsaugoti karvę nuo mirties, kuria jai grasino pati įsikūnijusi nuodėmė. Parīkṣito Mahārājos mirtis irgi buvo neįprasta, nes apie ją imperatorius sužinojo iš anksto, o tai paprastiems mirtingiesiems – tikriausias stebuklas. Iš anksto įspėtas apie mirtį, jis išėjo prie Gangos kranto ir klausėsi pasakojimų apie transcendentinius Viešpaties darbus. Taip jis pasiruošė palikti šį pasaulį. Visą laiką, kol klausėsi „Bhāgavatam“, jis nevalgė, negėrė ir visai nemiegojo. Taigi viskas, kas susiję su Parīkṣito Mahārājos asmeniu, yra įstabu, ir pasakojimai apie jo darbus yra verti didžiausio dėmesio. Šiame posme išminčiai reiškia norą išgirsti išsamų pasakojimą apie imperatorių.

10 TEKSTAS

स सम्राट् कस्य वा हेतोः पाण्डूनां मानवर्धनः ।
प्रायोपविष्टो गङ्गायामनादृत्याधिराट्श्रियम् ॥१०॥

sa samrāṭ kasya vā hetoḥ pāṇḍūnāṁ māna-vardhanaḥ
prāyopaviṣṭo gaṅgāyām anādṛtyādhirāṭ-śriyam

saḥ – jis; *samrāṭ* – imperatorius; *kasya* – dėl kokios; *vā* – ar; *hetoḥ* – priežasties; *pāṇḍūnām* – Pāṇḍu sūnų; *māna-vardhanaḥ* – praturtinantis

šeimą; *prāya-upaviṣṭaḥ* – sėdėjo ir badavo; *gaṅgāyām* – ant Gangos kranto; *anādṛtya* – nepaisydamas; *adhirāṭ* – paveldėtos karalystės; *śriyam* – turtų.

Jis buvo galingas imperatorius ir valdė visus jam atitekusios karalystės turtus. Jis buvo labai iškilni asmenybė, ir jo dėka Pāṇḍu dinastiją apgaubė dar didesnė šlovė. Kodėl gi jis viską paliko ir išėjo prie Gangos krantų, kur pasninkaudamas laukė mirties?

Komentaras: Mahārāja Parīkṣitas buvo imperatorius ir valdė visus žemynus, jūras bei vandenynus. Dėl pasaulio valdovo sosto jam neteko kovoti, nes jis paveldėjo jį iš savo senelių – Mahārājos Yudhiṣṭhiros ir jo brolių. Be to, jis puikiai tvarkėsi karalystėje ir neapjuodino gero savo protėvių vardo. Taigi nei turtai, nei valdžia netemdė jo gyvenimo. Kodėl gi jis viso to atsisakė ir išėjo prie Gangos kranto, kur pasninkaudamas laukė mirties? Jo poelgis buvo neįprastas, todėl visi nekantravo sužinoti, kas pastūmėjo jį tai padaryti.

11 TEKSTAS

नमन्ति यत्पादनिकेतमात्मनः
शिवाय हानीय धनानि शत्रवः ।
कथं स वीरः श्रियमङ्ग दुस्त्यजां
युवैषतोत्स्रष्टुमहो सहासुभिः ॥११॥

namanti yat-pāda-niketam ātmanaḥ
śivāya hānīya dhanāni śatravaḥ
kathaṁ sa vīraḥ śriyam aṅga dustyajāṁ
yuvaiṣatotsraṣṭum aho sahāsubhiḥ

namanti – lenkėsi; *yat-pāda* – kurio pėdoms; *niketam* – po; *ātmanaḥ* – savo; *śivāya* – gerovei; *hānīya* – atnešdavo; *dhanāni* – turtus; *śatravaḥ* – priešai; *katham* – dėl kokios priežasties; *saḥ* – jis; *vīraḥ* – didvyris; *śriyam* – turtus; *aṅga* – o; *dustyajām* – nepranokstamus; *yuvā* – pačioje jaunystėje; *aiṣata* – panorėjo; *utsraṣṭum* – palikti; *aho* – ak; *saha* – kartu su; *asubhiḥ* – gyvenimu.

Jo galybė buvo tokia didelė, kad visi priešai lenkėsi jam po kojų ir savo pačių labui aukojo visus savo turtus. Jis tryško jaunatve bei stiprybe ir valdė pasakiškus karališkus turtus. Kodėl gi jam kilo noras viską palikti ir dargi atsižadėti gyvenimo?

Komentaras: Niekas netemdė jo gyvenimo. Jis buvo dar nesenas ir galėjo gyventi, mėgaudamasis valdžia bei turtais. Jam nebuvo dėl ko pasitraukti iš aktyvaus gyvenimo. Valstybės mokesčius jis rinko be didelio vargo, nes buvo toks galingas ir narsus, kad net priešai lenkėsi jam po kojų ir savo pačių labui aukojo jam visus savo turtus. Mahārāja Parīkṣitas buvo dievotas karalius. Jis nugalėjo savo priešus, ir jo karalystė klestėjo. Apsčiai buvo pieno, grūdų, metalų, tekėjo vandeningos upės, o kalnai buvo turtingi mineralų. Materialiu požiūriu jam nieko nestigo. Rodės, nebuvo jokių priežasčių anksčiau laiko palikti karalystę ir pasitraukti iš gyvenimo. Išminčiams labai rūpėjo apie visa tai sužinoti.

12 TEKSTAS

शिवाय लोकस्य भवाय भूतये
य उत्तमश्लोकपरायणा जनाः ।
जीवन्ति नात्मार्थमसौ पराश्रयं
मुमोच निर्विद्य कुतः कलेवरम् ॥१२॥

śivāya lokasya bhavāya bhūtaye
ya uttama-śloka-parāyaṇā janāḥ
jīvanti nātmārtham asau parāśrayaṁ
mumoca nirvidya kutaḥ kalevaram

śivāya – gerovei; *lokasya* – visų gyvųjų būtybių; *bhavāya* – klestėjimui; *bhūtaye* – ekonomikos raidai; *ye* – tas, kuris; *uttama-śloka-parāyaṇāḥ* – ištikimas Dievo Asmens reikalui; *janāḥ* – žmonės; *jīvanti* – gyvena; *na* – bet ne; *ātma-artham* – savanaudiškai; *asau* – tą; *para-āśrayam* – prieglobstį kitiems; *mumoca* – atmetė; *nirvidya* – atsikratęs visų prisirišimų; *kutaḥ* – kokiu tikslu; *kalevaram* – mirtingąjį kūną.

Dievo Asmens reikalui ištikimi žmonės gyvena vardan kitų gerovės, pažangos ir laimės. Sau jie netrokšta nieko. Žinoma, imperatoriui (Parīkṣitui) nerūpėjo žemiški turtai, bet kaipgi jis galėjo palikti savo mirtingąjį kūną, kuris buvo prieglobstis kitiems?

Komentaras: Parīkṣitas Mahārāja buvo idealus valdovas ir šeimos žmogus, nes jis buvo Dievo Asmens bhaktas. Viešpaties bhaktas savaime įgyja visas teigiamas ypatybes, ir imperatoriaus pavyzdys geriausiai tai įrodo. Jis pats buvo visiškai abejingas savo žemiškiems turtams, tačiau, kaip valdovas, privaląs rūpintis visuomenės gerove, jis nuolat dirbo valdinių labui, galvo-

damas ne tik apie šį, bet ir apie kitą jų gyvenimą. Jis draudė atidarinėti skerdyklas ir žudyti karves. Jis nebuvo iš tų kvailų ir šališkų valdovų, kurie vienas gyvąsias būtybes globoja, bet kitas leidžia žudyti. Jis buvo Viešpaties bhaktas, todėl puikiai išmanė, kaip reikia valdyti, kad laimingos būtų visos gyvosios būtybės – žmonės, gyvuliai, augalai. Jis negalvojo apie naudą sau. Savanaudiškumas gali būti dvejopas: nukreiptas į save arba į savo aplinkinius. Tačiau Mahārājai Parīkṣitui abejos savanaudiškumo formos buvo svetimos. Jam terūpėjo, kaip patenkinti Aukščiausiąją Tiesą – Dievo Asmenį. Karalius yra Aukščiausiojo Viešpaties atstovas, todėl jo interesai turi sutapti su Viešpaties interesais. Aukščiausiasis Viešpats nori, kad visos gyvosios būtybės būtų Jam paklusnios – tada jos bus laimingos. Taigi karaliaus pareiga atvesti visus savo valdinius į Dievo karalystę. Todėl jis turi nukreipti savo valdinių veiklą tokia vaga, kad po mirties jie grįžtų namo, atgal pas Dievą. Kai karalystę valdo karalius, atstovaująs Dievo Asmeniui, ji klesti, ir žmonėms nereikia valgyti gyvulių mėsos. Jie turi apsčiai grūdų, pieno, vaisių ir daržovių. Ir gyvuliai, ir žmonės skaniai ir sočiai maitinasi. Kai gyvosioms būtybėms pakanka maisto, kai jos turi pastogę ir laikosi nurodytų taisyklių, jos neturi dėl ko peštis. Imperatorius Parīkṣitas buvo tinkamas valdovas, todėl, jam valdant, visi buvo laimingi.

13 TEKSTAS

तत्सर्वं नः समाचक्ष्व पृष्टो यदिह किञ्चन ।
मन्ये त्वां विषये वाचां स्नातमन्यत्र छान्दसात् ॥१३॥

tat sarvaṁ naḥ samācakṣva pṛṣṭo yad iha kiñcana
manye tvāṁ viṣaye vācāṁ snātam anyatra chāndasāt

tat – tai; *sarvam* – visa; *naḥ* – mums; *samācakṣva* – suprantamai išaiškink; *pṛṣṭaḥ* – paklausta; *yat iha* – čia; *kiñcana* – visa, kas yra; *manye* – mes manom; *tvām* – tu; *viṣaye* – visais klausimais; *vācām* – žodžių reikšmę; *snātam* – gerai žinantis; *anyatra* – išskyrus; *chāndasāt* – dalį Vedų.

Mes žinome, kad tu puikiai išmanai visas Vedas, išskyrus galbūt kelis jų skyrius, todėl gali aiškiai atsakyti į visus klausimus, kuriuos mes čia pateikėme.

Komentaras: Vedos skiriasi nuo *Purāṇų,* kaip kad brahmanai skiriasi nuo *parivrājakų*. Brahmanų uždavinys – vadovauti specifinėms apeigoms, kurias Vedos rekomenduoja norintiems materialaus pasitenkinimo,

o *parivrājakācāryos*, mokyti pamokslininkai, turi skelbti žmonijai transcendentines tiesas. *Parivrājakācāryos* ne visada moka nepriekaištingai tarti Vedų *mantras*, kurias nuolat, išlaikydami taisyklingą posmo melodiją ir ritmą, deklamuoja brahmanai, vykdantys Vedų apeigas. Vis dėlto nereikėtų manyti, kad brahmanai reikšmingesni už klajojančius pamokslininkus. Jų metodai sykiu skiriasi ir nesiskiria, nes veda į vieną tikslą, nors ir skirtingais keliais.

Panašiai nėra skirtumo ir tarp Vedų *mantrų* bei to, kas dėstoma *Purāṇose* bei *Itihāsose.* Pasak Śrīlos Jīvos Gosvāmio, „Mādhyandina-śruti" teigia, kad visos Vedos – „Sāma", „Atharva", „Ṛg", „Yajur", *Purāṇos, Itihāsos, Upaniṣados* ir t.t. – radosi iš Aukščiausiosios Būtybės kvėpavimo. Vienintelis skirtumas tas, kad Vedų *mantros* paprastai prasideda *praṇava oṁkāra* ir tarti Vedų *mantras*, išlaikant teisingą strofos metrą, reikia nemažai mokytis. Tačiau tai nereiškia, kad „Śrīmad-Bhāgavatam" mažiau reikšminga už Vedų mantras. Priešingai, kaip jau buvo sakyta, „Śrīmad-Bhāgavatam" yra sunokęs Vedų vaisius. Nemažiau reikšmingas ir tas faktas, kad tobuliausias iš išsivadavusių sielų, Śrīla Śukadeva Gosvāmis, net ir pasiekęs savęs pažinimą buvo pasinėręs į „Bhāgavatam" studijas. Śrīla Sūta Gosvāmis ėjo Śukadevos Gosvāmio pėdomis, ir tai, kad jis nebuvo įvaldęs metriškai teisingos Vedų *mantrų* tarties, nė kiek nesumenkina jo asmenybės, nes teisinga tartis yra daugiau įgūdžių, o ne dalyko esmės supratimo rodiklis. Suvokti *mantrų* prasmę kur kas svarbiau, negu mokėti jas kaip papūga kartoti.

14 TEKSTAS

सूत उवाच
द्वापरे समनुप्राप्ते तृतीये युगपर्यये ।
जातः पराशराद्योगी वासव्यां कलया हरेः ॥१४॥

sūta uvāca
dvāpare samanuprāpte tṛtīye yuga-paryaye
jātaḥ parāśarād yogī vāsavyāṁ kalayā hareḥ

sūtaḥ – Sūta Gosvāmis; *uvāca* – tarė; *dvāpare* – antrai epochai; *samanuprāpte* – atėjus; *tṛtīye* – trečios; *yuga* – epochos; *paryaye* – vietoje; *jātaḥ* – buvo pradėtas; *parāśarāt* – Parāšaros; *yogī* – didis išminčius; *vāsavyām* – Vasu dukters įsčiose; *kalayā* – pilnavertė dalis; *hareḥ* – Dievo Asmens.

Sūta Gosvāmis tarė: Kai antroji epocha persidengė su trečiąja, Satyavatī, Vasu dukra, pagimdė Parāśarai didį išminčių (Vyāsadevą).

Komentaras: Keturios epochos – Satya, Dvāpara, Tretā ir Kali – nuolat chronologiškai keičia viena kitą. Bet kartais jos persidengia viena su kita. Viešpataujant Vaivasvatai Manu, taip atsitiko dvidešimt aštuntajame keturių epochų kaitos cikle: tada trečioji epocha prasidėjo anksčiau už antrąją. Būtent šią epochą nužengia ir Viešpats Śrī Kṛṣṇa, todėl įvyko tam tikrų chronologijos pokyčių. Didžiojo išminčiaus motina buvo Satyavatī, Vasu (žvejo) duktė, o jo tėvas – didysis Parāśara Munis. Tokia Vyāsadevos gimimo istorija. Kiekviena epocha dalijama į tris periodus, vadinamus *sandhyā*. Vyāsadeva gimė trečioje šios ypatingosios epochos *sandhyoje*.

15 TEKSTAS

स कदाचित्सरस्वत्या उपस्पृश्य जलं शुचिः ।
विविक्त एक आसीन उदिते रविमण्डले ॥१५॥

sa kadācit sarasvatyā upaspṛśya jalaṁ śuciḥ
vivikta eka āsīna udite ravi-maṇḍale

saḥ – jis; *kadācit* – kartą; *sarasvatyāḥ* – ant Sarasvatī upės kranto; *upaspṛśya* – baigęs rytinius apsiplovimus; *jalam* – vandens; *śuciḥ* – apvalytas; *vivikte* – susikaupęs; *ekaḥ* – vienišas; *āsīnaḥ* – taip sėdėjo; *udite* – patekant; *ravi-maṇḍale* – saulės rutuliui.

Sykį, patekėjus saulei, jis (Vyāsadeva) nusimaudė Sarasvatī vandenyse ir atsisėdo vienas susikaupti.

Komentaras: Sarasvatī teka Himalajų rajone, kuris vadinasi Badarikāśrama. Taigi vietovė, apie kurią kalbama šiame posme ir kur gyvena Śrī Vyāsadeva, yra Badarikāśramoje ir vadinasi Śamyāprāsa.

16 TEKSTAS

परावरज्ञः स ऋषिः कालेनाव्यक्तरंहसा ।
युगधर्मव्यतिकरं प्राप्तं भुवि युगे युगे ॥१६॥

parāvara-jñaḥ sa ṛṣiḥ kālenāvyakta-raṁhasā
yuga-dharma-vyatikaraṁ prāptaṁ bhuvi yuge yuge

para-avara – praeitį ir ateitį; *jñaḥ* – pažįstantis; *saḥ* – jis; *ṛṣiḥ* – Vyāsadeva; *kālena* – laikui bėgant; *avyakta* – nematomos; *raṁhasā* – dėl didelės jėgos; *yuga-dharma* – epochai skirtos veiklos; *vyatikaram* – nukrypimus; *prāptam* – padidėjusius; *bhuvi* – žemėje; *yuge yuge* – įvairiais amžiais.

Didysis išminčius Vyāsadeva numatė, kad bus nukrypimų vykdant šiai epochai numatytas priedermes. Šitaip žemėje nutinka įvairiais amžiais, kai atėjus skirtam laikui sujunda nematomos jėgos.

Komentaras: Tokie išminčiai, kaip didis Vyāsadeva, yra išsivadavusios sielos, todėl jie kaip ant delno mato praeitį ir ateitį. Jis numatė, kad ateinančioje tamsiojoje Kali epochoje bus daug nukrypimų, ir ėmėsi žygių, kad visi žmonės turėtų galimybių tobulėti. Kali epochos žmonėms labiausiai rūpi materialūs dalykai, kurie yra laikini. Per savo neišmanymą jie nesugeba suprasti, kas gyvenime vertingiausia, ir neįgyja dvasinių žinių.

17–18 TEKSTAI

भौतिकानां च भावानां शक्तिह्रासं च तत्कृतम् ।
अश्रद्दधानान्निःसत्त्वान्दुर्मेधान् ह्रसितायुषः ॥१७॥

दुर्भगांश्च जनान् वीक्ष्य मुनिर्दिव्येन चक्षुषा ।
सर्ववर्णाश्रमाणां यद्दध्यौ हितममोघदृक् ॥१८॥

bhautikānāṁ ca bhāvānāṁ śakti-hrāsaṁ ca tat-kṛtam
aśraddadhānān niḥsattvān durmedhān hrasitāyuṣaḥ

durbhagāṁś ca janān vīkṣya munir divyena cakṣuṣā
sarva-varṇāśramāṇāṁ yad dadhyau hitam amogha-dṛk

bhautikānām ca – ir visko, kas padaryta iš materijos; *bhāvānām* – veiklos; *śakti-hrāsam ca* – ir įgimtų jėgų sumažėjimą; *tat-kṛtam* – atliekamą; *aśraddadhānān* – bedievių; *niḥsattvān* – nekantrumą dėl dorybės *guṇos* stokos; *durmedhān* – menko proto žmonių; *hrasita* – sumažėjusią; *āyuṣaḥ* – gyvenimo trukmę; *durbhagān ca* – taip pat nelaiminguosius; *janān* – žmones; *vīkṣya* – matydamas; *muniḥ* – *munis; divyena* – transcendentiniu; *cakṣuṣā* – regėjimu; *sarva* – visų; *varṇa-āśramāṇām* – gyvenimo

etapų ir luomų; *yat* – ką; *dadhyau* – mąstė; *hitam* – gerovei; *amogha-dṛk* – apsiginklavęs žiniomis.

Turėdamas išsamių žinių ir transcendentinį matymą, didysis išminčius numatė, kad šio amžiaus įtaka skatins materialų nuosmukį. Jis numatė ir tai, kad bedievių žmonių amžius sutrumpės, doros stygius atims iš jų ramybę. Todėl jis mąstė apie tai, kaip pagelbėti visų varnų ir āśramų žmonėms.

Komentaras: Nematomos laiko jėgos tokios galingos, kad išmušus skirtai valandai viskas, kas materialu, nugramzdinama į užmarštį. Kali-yugoje, paskutiniojoje iš keturių ciklo epochų, laikui veikiant nyksta visa, kas materialu. Šioje epochoje žymiai sumažėja materialaus kūno gyvavimo trukmė, nusilpsta atmintis. Materija irgi gerokai praranda savo gyvastingumą. Žemė nebeužaugina tiek grūdų, kaip kad ankstesniais amžiais, karvės nebeduoda tiek pieno, sumenksta daržovių ir vaisių derlius. Taigi visos gyvosios būtybės – tiek žmonės, tiek gyvūnai – stokoja sveiko ir maistingo maisto. Suprantama, stingant pačių būtiniausių gyvenimo reikmių, sumažėja žmonių gyvenimo trukmė, nusilpsta atmintis ir intelektas, tarpusavio santykiuose įsigali veidmainystė ir kitos blogybės.

Didis išminčius Vyāsadeva visa tai numatė, nes turėjo transcendentinį matymą. Kaip kad astrologas gali nuspėti žmogaus likimą, o astronomas – išpranašauti saulės bei mėnulio užtemimus, taip išsivadavusios sielos, kurios mato pasaulį šventraščių akimis, gali išpranašauti visos žmonijos ateitį, nes dvasinis tobulumas atvėrė joms įžvalgos akis.

Transcendentalistai, kurie savo prigimtimi yra Viešpaties bhaktai, visada stengiasi tarnauti žmonijos gerovei. Tai jie, o ne vadinamieji tautos vadai, kurie nesugeba numatyti, kas atsitiks po penkių minučių, yra tikrieji žmogaus draugai. Dauguma šio amžiaus žmonių ir vadinamieji jų lyderiai yra paprasčiausi nelaimėliai, netikintys dvasiniu pažinimu ir negalintys įveikti Kali amžiaus įtakos. Juos puola įvairios ligos. Antai mūsų laikais daug sergančių tuberkulioze, pastatyta daugybė tuberkuliozės ligoninių, nors anksčiau to nebuvo, nes laikai ir sąlygos buvo nepalyginti geresni. Nelaimingi šio amžiaus žmonės vengia pas save priimti transcendentalistus, atstovaujančius Śrīlai Vyāsadevai, kurie, užmiršę save, tarnauja visai visuomenei tegalvodami, kaip padėti kiekvienam jos nariui. Transcendentalistai, kurie plėtoja Vyāsos, Nārados, Madhvos, Caitanyos, Rūpos, Sarasvačio ir kitų didžių sielų misiją, iš tikrųjų yra didžiausi žmonijos geradariai. Jie nesiskiria vienas nuo kito. Žinoma, jie yra skirtingos asmenybės, tačiau jos turi vieną misiją – grąžinti puolusias sielas namo, atgal pas Dievą.

19 TEKSTAS

चातुर्होत्रं कर्म शुद्धं प्रजानां वीक्ष्य वैदिकम् ।
व्यदधाद्यज्ञसन्तत्यै वेदमेकं चतुर्विधम् ॥१९॥

cātur-hotraṁ karma śuddhaṁ prajānāṁ vīkṣya vaidikam
vyadadhād yajña-santatyai vedam ekaṁ catur-vidham

cātuḥ – keturis; *hotram* – aukojimų laužus; *karma śuddham* – kaip veiklos apvalymą; *prajānām* – žmonijos; *vīkṣya* – matydamas; *vaidikam* – pagal Vedų apeigas; *vyadadhāt* – padalijo; *yajña* – aukojimas; *santatyai* – kad paplistų; *vedam ekam* – vieną Vedą; *catuḥ-vidham* – į keturias dalis.

Jis matė, kad Vedų nurodyti aukojimai – gera priemonė žmonių veiklai išgryninti. Norėdamas supaprastinti apsivalymo procesą vieną Vedą jis padalijo į keturias, idant jos plačiai pasklistų žmonėse.

Komentaras: Iš pradžių buvo tik viena „Yajur Veda“, ir joje buvo atskirai kalbama apie keturias aukojimų grupes. Palengvinti tuos aukojimus ir apvalyti visų keturių visuomenės sluoksnių veiklą, Veda buvo padalinta į keturias dalis pagal aukojimo rūšį. Be keturių Vedų – „Ṛg“, „Yajur“, „Sāmos“ ir „Atharvos“, dar egzistuoja *Purāṇos,* „Mahābhārata“, *Saṁhitos* ir kiti raštai, kurie vadinami penktąja Veda. Śrī Vyāsadeva ir daugybė jo mokinių – tai istorinės asmenybės, maloningos ir kupinos užuojautos puolusioms Kali amžiaus sieloms. *Purāṇos* ir „Mahābhārata“ parašytos remiantis tarpusavy susijusiais istoriniais faktais, aiškinančiais keturių Vedų mokymą. Nėra pagrindo abejoti *Purāṇų* ir „Mahābhāratos“ autoritetingumu, tuo, kad jos yra neatsiejamos nuo Vedų. „Chāndogya Upaniṣadoje“ (7.1.4) *Purāṇos* ir „Mahābhārata“, paprastai įvardijamos kaip istoriniai pasakojimai, pavadintos penktąja Veda. Anot Śrīlos Jīvos Gosvāmio, tokiu būdu nustatoma tikroji apreikštų šventraščių vertė.

20 TEKSTAS

ऋग्यजुःसामाथर्वाख्या वेदाश्चत्वार उद्धृताः ।
इतिहासपुराणं च पञ्चमो वेद उच्यते ॥२०॥

ṛg-yajuḥ-sāmātharvākhyā vedāś catvāra uddhṛtāḥ
itihāsa-purāṇaṁ ca pañcamo veda ucyate

ṛg-yajuḥ-sāma-atharva-ākhyāḥ – keturių Vedų pavadinimai; *vedāḥ* – Vedos; *catvāraḥ* – keturios; *uddhṛtāḥ* – padalintos į atskiras dalis; *itihāsa* – istoriniai raštai („Mahābhārata“); *purāṇam ca* – ir *Purāṇos; pañcamaḥ* – penktas; *vedaḥ* – pirminis žinių šaltinis; *ucyate* – sakoma, kad yra.

Taip keturios pirminio žinių šaltinio (Vedų) dalys tapo atskirais kūriniais. Istorinių faktų ir autentiškų įvykių aprašymai, sudėti į Purāṇas, vadinami penktąja Veda.

21 TEKSTAS

तत्रर्ग्वेदधरः पैलः सामगो जैमिनिः कविः ।
वैशम्पायन एवैको निष्णातो यजुषामुत ॥२१॥

tatrarg-veda-dharaḥ pailaḥ sāmago jaiminiḥ kaviḥ
vaiśampāyana evaiko niṣṇāto yajuṣām uta

tatra – po to; *ṛg-veda-dharaḥ* – „Ṛg Vedos“ mokytojas; *pailaḥ* – *ṛṣis,* vardu Paila; *sāma-gaḥ* – „Sāma Vedos“; *jaiminiḥ* – *ṛṣis,* vardu Jaiminis; *kaviḥ* – didžiai mokytas; *vaiśampāyanaḥ* – *ṛṣis,* vardu Vaiśampāyana; *eva* – tik; *ekaḥ* – vienas; *niṣṇātaḥ* – gerai išmanantis; *yajuṣām* – „Yajur Vedą“; *uta* – pašlovintas.

Kai Vedos buvo padalintos į keturias dalis, Paila Ṛṣis tapo „Ṛg Vedos“ mokytoju, Jaiminis – „Sāma Vedos“ mokytoju, o štai „Yajur Vedos“ išmanymu pagarsėjo Vaiśampāyana.

Komentaras: Kiekviena Veda buvo patikėta atskiram autoritetingam raštų žinovui, idant jis visapusiškai ją išplėtotų.

22 TEKSTAS

अथर्वाङ्गिरसामासीत्सुमन्तुर्दारुणो मुनिः ।
इतिहासपुराणानां पिता मे रोमहर्षणः ॥२२॥

atharvāṅgirasām āsīt sumantur dāruṇo muniḥ
itihāsa-purāṇānāṁ pitā me romaharṣaṇaḥ

atharva – „Atharva Veda“; *aṅgirasām* – *ṛṣiui* Aṅgirai; *āsīt* – buvo patikėta; *sumantuḥ* – dar vadinamam Sumantu Muniu; *dāruṇaḥ* – rimtai atsidėjusiam „Atharva Vedai“; *muniḥ* – išminčiui; *itihāsa-purāṇānām* – istoriniai

užrašai ir *Purāṇos; pitā* – tėvui; *me* – mano; *romaharṣaṇaḥ* – *ṛṣiui* Romaharṣaṇai.

Sumantu Muniui Aṅgirai buvo patikėta „Atharva Veda“, kuriai jis atidavė visas savo jėgas, o mano tėvui Romaharṣaṇai – Purāṇos ir istoriniai užrašai.

Komentaras: Śruti-mantrose taip pat pasakyta, kad Aṅgirā Munis, kuris tiksliai laikėsi griežtų „Atharva Vedos“ reikalavimų, tapo visų „Atharva Vedos“ pasekėjų mokytoju.

23 TEKSTAS

त एत ऋषयो वेदं स्वं स्वं व्यस्यन्ननेकधा ।
शिष्यैः प्रशिष्यैस्तच्छिष्यैर्वेदास्ते शाखिनोऽभवन् ॥२३॥

ta eta ṛṣayo vedaṁ svaṁ svaṁ vyasyann anekadhā
śiṣyaiḥ praśiṣyais tac-chiṣyair vedās te śākhino 'bhavan

te – jie; *ete* – visi šie; *ṛṣayaḥ* – eruditai; *vedam* – atitinkamas Vedas; *svam svam* – jiems patikėtus dalykus; *vyasyan* – perdavė; *anekadhā* – daugybei; *śiṣyaiḥ* – mokinių; *praśiṣyaiḥ* – mokinių mokiniams; *tat-śiṣyaiḥ* – jų mokinių mokiniams; *vedāḥ te* – atitinkamų Vedų pasekėjų; *śākhinaḥ* – šakos; *abhavan* – taip atsirado.

Jiems patikėtas Vedas visi šie išprusę mokslo žmonės savo ruožtu perteikė savo mokiniams, mokinių mokiniams ir jų mokiniams. Taip atsirado Vedų pasekėjų mokyklos.

Komentaras: Vedos – tai pirminis visų žinių šaltinis. Nėra tokios mokslo (tiek pasaulietiško, tiek transcendentinio) šakos, kuri nebūtų nušviesta pirminiame Vedų tekste. Tiesiog vėliau kiekviena jų išsiplėtojo ir sudarė atskiras šakas. Jų sudarymas susijęs su didžių, garbių ir labai išprususių mokytojų vardais. Kitaip sakant, Vedų žinios, kurias skirtingos mokinių sekos padalijo į atskiras šakas, paplito po visą pasaulį. Todėl niekas negali tvirtinti, kad egzistuoja mokslo šaka, neturinti jokių sąsajų su Vedomis.

24 TEKSTAS

त एव वेदा दुर्मेधैर्धार्यन्ते पुरुषैर्यथा ।
एवं चकार भगवान् व्यासः कृपणवत्सलः ॥२४॥

ta eva vedā durmedhair dhāryante puruṣair yathā
evaṁ cakāra bhagavān vyāsaḥ kṛpaṇa-vatsalaḥ

te – ta; *eva* – tikrai; *vedāḥ* – išminties knyga; *durmedhaiḥ* – menkesnės nuovokos; *dhāryante* – galėtų būti išmokta; *puruṣaiḥ* – žmonių; *yathā* – tiek, kiek; *evam* – taip; *cakāra* – suredagavo; *bhagavān* – galingasis; *vyāsaḥ* – didis išminčius Vyāsa; *kṛpaṇa-vatsalaḥ* – labai maloningas neišmanėlių miniai.

Taigi didysis išminčius Vyāsadeva, kuris yra labai gailestingas tamsuolių miniai, pateikė Vedas taip, kad jos būtų suprantamos ir menkesnės nuovokos žmonėms.

Komentaras: Čia aiškinamos priežastys, dėl kurių viena Veda buvo suskirstyta dalimis. Paprastam žmogui Veda, pirminis žinių šaltinis, yra sunkiai suvokiamas. Egzistuoja griežta taisyklė, kuri žmonėms, neatitinkantiems aukštų brahmanų reikalavimų, draudžia net liestis prie Vedų. Ši taisyklė ne kartą buvo iškreiptai interpretuojama. Žmonės, pretenduojantys į brahmano vardą vien todėl, kad gimė brahmano šeimoje, kėsinasi teisę studijuoti Vedas paversti grynai brahmanų kastos monopolija. Likusioji visuomenės dalis laiko šitai neteisybe kitų kastų atžvilgiu, tų, kuriems nenusišypsojo laimė gimti brahmanų šeimose. Tačiau ir vieni, ir kiti klysta. Vedas reikėjo paaiškinti net pačiam Brahmai, ir tai padarė Aukščiausiasis Viešpats. Taigi jas perprasti tegali žmogus, turintis dorybės *guṇos* ypatybių. Žmonės, esantys aistros ir neišmanymo *guṇų* valdžioje, nepajėgūs suprasti Vedų esmės. Galutinis Vedų mokymo tikslas – Dievo Asmens Śrī Kṛṣṇos pažinimas. Pažinti šią Asmenybę aistros bei neišmanymo *guṇų* valdomi žmonės tegali išimtinais atvejais. Satya-yugoje gyventa dorybės *guṇos* lygmeniu. Tretā ir Dvāpara-yugose dorybės *guṇos* įtaka susilpnėjo ir žmonija pagedo. Mūsų amžiuje dorybės *guṇos* poveikis beveik nejaučiamas, todėl gailestingasis ir galingas išminčius Vyāsadeva plačiųjų žmonių sluoksnių labui padalino Vedas į keturias dalis, idant jas galėtų gyvenime pritaikyti aistros ir neišmanymo *guṇų* valdomi menkesnės nuovokos žmonės. Šią mintį plėtoja kita *śloka*.

25 TEKSTAS

स्त्रीशूद्रद्विजबन्धूनां त्रयी न श्रुतिगोचरा ।
कर्मश्रेयसि मूढानां श्रेय एवं भवेदिह ।
इति भारतमाख्यानं कृपया मुनिना कृतम् ॥२५॥

strī-śūdra-dvijabandhūnāṁ trayī na śruti-gocarā
karma-śreyasi mūḍhānāṁ śreya evaṁ bhaved iha
iti bhāratam ākhyānaṁ kṛpayā muninā kṛtam

strī – moterų; *śūdra* – darbininkų; *dvija-bandhūnām* – dukart gimusiųjų draugų; *trayī* – trijų; *na* – ne; *śruti-gocarā* – suprasti; *karma* – veiklos; *śreyasi* – gerovei; *mūḍhānām* – kvailių; *śreyaḥ* – didžiausia nauda; *evam* – taip; *bhavet* – pasiekta; *iha* – taip; *iti* – šitaip mąstydamas; *bhāratam* – didžiąją „Mahābhāratą“; *ākhyānam* – istorinius faktus; *kṛpayā* – iš didelės malonės; *muninā – munis; kṛtam* – užbaigė.

Užuojautos kupina širdimi didysis išminčius nutarė, kad taip būsią išmintingiausia, nes tai leis žmonėms pasiekti galutinį gyvenimo tikslą. Todėl jis ir sukūrė didįjį epą „Mahābhāratą“, skirtą moterims, darbininkams bei dukart gimusiųjų draugams.

Komentaras: Dukart gimusiųjų draugu vadinamas tas, kuris gimė brahmanų, *kṣatriyų* ar *vaišyų* šeimoje, išsaugojusioje dvasines tradicijas, tačiau pats jau nėra vertas savo protėvių. Tokie dusyk gimusiųjų palikuonys nebelaikomi dukart gimusiais, nes jie nėra pakankamai apsivalę. Apvalomosios apeigos prasideda dar vaikui negimus; apvalomosios apvaisinimo apeigos vadinasi *garbhādhāna-saṁskāra*. Žmogus, kuriam nebuvo atlikta *garbhādhāna-saṁskāra*, t.y. dvasinio šeimos planavimo apeiga, nelaikomas tikru dukart gimusių šeimos palikuoniu. Po *garbhādhāna-saṁskāros* atliekamos kitos apvalomosios apeigos, ir viena jų – perjuosimo šventąja virvele ceremonija. Ji vyksta dvasinio įšventinimo metu. Po šios *saṁskāros* žmogus teisėtai laikomas dukart gimusiu. Pirmu gimimu laikoma apvaisinimo *saṁskāra*, o antru – dvasinis įšventinimas. Kam buvo atliktos abi šios labai svarbios *saṁskāros*, tas tikrai gali vadintis dukart gimusiu.

Jeigu tėvas ir motina nesilaiko dvasinio šeimos planavimo taisyklių ir pradeda vaikus pasidavę aistrai, jų vaikai vadinasi *dvija-bandhu*. *Dvija-bandhu* intelekto požiūriu, be abejo, nusileidžia palikuonims iš normalių dukart gimusiųjų šeimų. *Dvija-bandhu* prilyginami *śūdroms* ir moterims, kuriems prigimtis lemia turėti menkesnį intelektą. *Śūdroms* ir moterims būtina viena *saṁskāra* – vedybų apeiga.

Menkesnės nuovokos žmonės – moterys, *śūdros* ir neverti tėvų vardo aukštesniųjų kastų palikuonys – neturi būtinų ypatybių transcendentiniams Vedų uždaviniams suvokti. Jiems buvo parašyta „Mahābhārata“. „Mahābhāratos“ uždavinys – atskleisti Vedų tikslus, todėl į ją įterptas Vedas apibendrinantis kūrinys – „Bhagavad-gītā“. Menkesnės nuovokos žmonėms labiau patinka įdomios istorijos negu filosofija, todėl Viešpats Śrī Kṛṣṇa

Vedų filosofijos idėjoms suteikė „Bhagavad-gītos“ formą. Ir Vyāsadeva, ir Viešpats Kṛṣṇa egzistuoja transcendentiniu lygiu, todėl jie ėmėsi išvien rūpintis puolusių šio amžiaus sielų gerove. „Bhagavad-gītā“ – viso Vedų mokymo kvintesencija. Šalia *Upaniṣadų* „Bhagavad-gītā“ yra knyga, pateikianti pradinių žinių apie dvasios vertybes. Vedāntos filosofiją pajėgūs studijuoti tik tie, kurie jau įgijo pradinį dvasinį išsilavinimą. O dvasinė, arba pasiaukojimo, tarnystė Viešpačiui teįkandama dvasinio mokslo „aspirantams“. Pasiaukojimo tarnystė yra didis mokslas, ir didžiausias šio mokslo profesorius – Pats Viešpats, apsireiškęs Śrī Caitanyos Mahāprabhu pavidalu. Tie, kuriuos Jis įgalino, gali įšventinti kitus žmones atlikti transcendentinę meilės tarnystę Viešpačiui.

26 TEKSTAS

एवं प्रवृत्तस्य सदा भूतानां श्रेयसि द्विजाः ।
सर्वात्मकेनापि यदा नातुष्यद् धृदयं ततः ॥२६॥

evaṁ pravṛttasya sadā bhūtānāṁ śreyasi dvijāḥ
sarvātmakenāpi yadā nātuṣyad dhṛdayaṁ tataḥ

evam – taip; *pravṛttasya* – dirbant; *sadā* – visada; *bhūtānām* – gyvųjų būtybių; *śreyasi* – didžiausiai gerovei; *dvijāḥ* – o dukart gimusieji; *sarvātmakena api* – kiek išgalint; *yadā* – kada; *na* – ne; *atuṣyat* – pasitenkino; *hṛdayam* – protas; *tataḥ* – tada.

O dukart gimusieji brahmanai, nors išminčius dirbo rūpindamasis visų žmonių gerove, širdyje jis nejuto pasitenkinimo.

Komentaras: Śrī Vyāsadeva dirbo, galvodamas apie visos žmonijos gerovę, ir parašė kūrinius, savo verte nenusileidžiančius Vedoms, tačiau jis nepajuto vidinio pasitenkinimo. Atrodytų, šis darbas turėjo Vyāsadevai suteikti pasitenkinimą, tačiau taip neatsitiko.

27 TEKSTAS

नातिप्रसीदद् धृदयः सरस्वत्यास्तटे शुचौ ।
वितर्कयन् विविक्तस्थ इदं चोवाच धर्मवित् ॥२७॥

nātiprasīdad dhṛdayaḥ sarasvatyās taṭe śucau
vitarkayan vivikta-stha idaṁ covāca dharma-vit

na – ne; *atiprasīdat* – labai patenkintas; *hṛdayaḥ* – širdyje; *sarasvatyāḥ* – Sarasvatī upės; *taṭe* – ant kranto; *śucau* – apsivalęs; *vitarkayan* – svarstydamas; *vivikta-sthaḥ* – būdamas nuošalioje vietoje; *idam ca* – dar ir tai; *uvāca* – tarė; *dharma-vit* – žinantis, kas yra religija.

Nerasdamas širdyje pasitenkinimo, išminčius, kuris suvokė religijos esmę, paniro į apmąstymus ir tarė sau:

Komentaras: Išminčius ėmė ieškoti vidinio nepasitenkinimo priežasties. Kol žmogus neranda vidinio pasitenkinimo, jis negali pasiekti tobulumo. Sielos pasitenkinimo reikia ieškoti už materijos ribų.

28–29 TEKSTAI

धृतव्रतेन हि मया छन्दांसि गुरवोऽग्नयः ।
मानिता निर्व्यलीकेन गृहीतं चानुशासनम् ॥२८॥

भारतव्यपदेशेन ह्याम्नायार्थश्च प्रदर्शितः ।
दृश्यते यत्र धर्मादि स्त्रीशूद्रादिभिरप्युत ॥२९॥

dhṛta-vratena hi mayā chandāṁsi guravo 'gnayaḥ
mānitā nirvyalīkena gṛhītaṁ cānuśāsanam

bhārata-vyapadeśena hy āmnāyārthaś ca pradarśitaḥ
dṛśyate yatra dharmādi strī-śūdrādibhir apy uta

dhṛta-vratena – davęs griežtus mokinio įžadus; *hi* – tikrai; *mayā* – aš; *chandāṁsi* – Vedų himnus; *guravaḥ* – dvasinius mokytojus; *agnayaḥ* – aukojimo ugnį; *mānitāḥ* – tinkamai garbinau; *nirvyalīkena* – nuoširdžiai; *gṛhītam ca* – taip pat perėmiau; *anuśāsanam* – tradicines elgesio taisykles; *bhārata* – „Mahābhāratą“; *vyapadeśena* – sudaręs; *hi* – tikrai; *āmnāya-arthaḥ* – mokinių sekos svarbą; *ca* – ir; *pradarśitaḥ* – teisingai išaiškinau; *dṛśyate* – tai, ko reikia; *yatra* – kur; *dharma-ādiḥ* – religijos kelias; *strī-śūdra-ādibhiḥ api* – net moterims, *śūdroms* ir kt.; *uta* – pasakiau.

Ištikimas griežtiems mokinio priesakams, aš nuoširdžiai garbinau Vedas, dvasinį mokytoją ir aukojimo altorių. Aš laikiausi visų taisyklių ir parašęs „Mahābhāratą“, kuri net moterims, šūdroms bei kitiems (dukart gimusiųjų draugams) nurodo tikrąjį religijos kelią, iškėliau mokinių sekos svarbą.

Komentaras: Nesilaikant griežtų mokinio priesakų ir nepriklausant mokinių sekai, neįmanoma suprasti, ką kalba Vedos. Tas, kuris nori suprasti Vedas, turi garbinti Vedas, dvasinius mokytojus ir aukojimo ugnį. „Mahābhāratoje“ nuosekliai aiškinamos visos Vedų mokymo subtilybės. Jos dėstomos taip, kad jas pajėgtų suprasti moterys, darbininkai ir neatitinkantys jiems keliamų reikalavimų brahmanų, *kṣatriyų* bei *vaiśyų* šeimų nariai. Mūsų amžiuje „Mahābhāratai“ tenka dargi svarbesnis vaidmuo už pirmines Vedas.

30 TEKSTAS

तथापि बत मे दैह्यो ह्यात्मा चैवात्मना विभुः ।
असम्पन्न इवाभाति ब्रह्मवर्चस्य सत्तमः ॥३०॥

tathāpi bata me daihyo hy ātmā caivātmanā vibhuḥ
asampanna ivābhāti brahma-varcasya sattamaḥ

tathāpi – nors; *bata* – trūkumas; *me* – mano; *daihyaḥ* – esantis kūne; *hi* – tikrai; *ātmā* – gyvajai būtybei; *ca* – ir; *eva* – netgi; *ātmanā* – aš pats; *vibhuḥ* – pajėgus; *asampannaḥ* – stokojantis; *iva ābhāti* – atrodo, tarsi; *brahma-varcasya* – iš *vedāntistų; sattamaḥ* – aukščiausias.

Jaučiuosi netobulas, nors pasiekiau viską, kas, pasak Vedų, būtina žmogui.

Komentaras: Be abejo, Śrīla Vyāsadeva buvo pasiekęs visus be išimties Vedų keliamus tikslus. Vykdydama Vedų nurodomas pareigas, pasinėrusi į materiją gyvoji esybė apsivalo, tačiau tai dar nėra didžiausias laimėjimas. Kol gyvoji esybė nepasiekia aukščiausiojo tikslo, jos būsena transcendencijos prasme dar nėra visiškai normali, net jei visa kita jos yra pasiekta. Śrīla Vyāsadeva, rodės, neužčiuopė to, kas svarbiausia, ir todėl išgyveno nepasitenkinimo jausmą.

31 TEKSTAS

किं वा भागवता धर्मा न प्रायेण निरूपिताः ।
प्रियाः परमहंसानां त एव ह्यच्युतप्रियाः ॥३१॥

kiṁ vā bhāgavatā dharmā na prāyeṇa nirūpitāḥ
priyāḥ paramahaṁsānāṁ ta eva hy acyuta-priyāḥ

kim vā – arba; *bhāgavatāḥ dharmāḥ* – gyvųjų būtybių atsidavimo darbai; *na* – ne; *prāyeṇa* – beveik; *nirūpitāḥ* – parodyta; *priyāḥ* – brangi; *paramahaṁsānām* – tobuloms būtybėms; *te eva* – kuri taip pat; *hi* – tikrai; *acyuta* – neklystantįjį; *priyāḥ* – žavinti.

Galbūt taip yra dėl to, kad aš neišskyriau pasiaukojimo tarnystės Viešpačiui, kurią labai brangina ir tobulieji, ir Pats neklystantis Viešpats.

Komentaras: Šiame posme Śrīla Vyāsadeva pats nusako savo nepasitenkinimo priežastį. Jis buvo nepatenkintas, nes normali gyvosios esybės būsena – su atsidavimu tarnauti Viešpačiui. Kol gyvoji esybė tvirtai nesijaučia savo normalioje tarnystės Viešpačiui būsenoje, nei Viešpats, nei pati gyvoji esybė negali tikėtis visiško pasitenkinimo. Vyāsadeva suvokė savo trūkumą tuo momentu, kai prie išminčiaus prisiartino jo dvasinis mokytojas Nārada Munis. Štai kaip tai įvyko.

32 TEKSTAS

तस्यैवं खिलमात्मानं मन्यमानस्य खिद्यतः ।
कृष्णस्य नारदोऽभ्यागादाश्रमं प्रागुदाहृतम् ॥३२॥

tasyaivaṁ khilam ātmānaṁ manyamānasya khidyataḥ
kṛṣṇasya nārado 'bhyāgād āśramaṁ prāg udāhṛtam

tasya – jo; *evam* – taip; *khilam* – apie netobulą; *ātmānam* – sielą; *manyamānasya* – pasinėrusio į apmąstymus; *khidyataḥ* – apgailestaujančio; *kṛṣṇasya* – Kṛṣṇa-dvaipayānos Vyāsos; *nāradaḥ abhyāgāt* – Nārada priėjo; *āśramam* – trobelę; *prāk* – anksčiau; *udāhṛtam* – pasakyta.

Kaip jau sakyta, Nārada pasirodė prie Kṛṣṇa-dvaipāyanos Vyāsos trobelės Sarasvatī upės pakrantėje tą akimirką, kai Vyāsadeva graužėsi dėl savo netobulumo.

Komentaras: Vyāsadeva jautė sieloje tuštumą ne dėl žinių stokos. *Bhāgavata-dharma* – tai monistui nepasiekiama grynoji pasiaukojimo tarnystė Viešpačiui. Monistas nelaikytinas *paramahaṁsa* (tobuliausiu iš atsižadėjusiųjų pasaulio). „Śrīmad-Bhāgavatam“ apstu pasakojimų apie transcendentinius Dievo Asmens darbus. Nors Vyāsadeva buvo ypatingomis galiomis apdovanotas Dievo įsikūnijimas, vis dėlto jis jautė nepasitenkinimą, nes nė viename savo veikale deramai nenušvietė transcendentinių

Viešpaties darbų. Rašyti Vyāsadevą įkvėpė Pats Śrī Kṛṣṇa, todėl Vyāsadeva, kaip jau buvo sakyta, sieloje juto tuštumą. Čia nedviprasmiškai kalbama apie tai, kad transcendentinės meilės tarnystės Viešpačiui nebuvimas gimdo beprasmybę ir tuštumą, o transcendentinė tarnystė viskam suteikia prasmę ir tikrumą. To siekiant, nereikia griebtis dar ir karminės veiklos bei empirinės spekuliatyviosios filosofijos.

33 TEKSTAS

तमभिज्ञाय सहसा प्रत्युत्थायागतं मुनिः ।
पूजयामास विधिवन्नारदं सुरपूजितम् ॥३३॥

tam abhijñāya sahasā pratyutthāyāgataṁ muniḥ
pūjayām āsa vidhivan nāradaṁ sura-pūjitam

tam abhijñāya – matydamas gera lemiantį jo (Nārados) atvykimą; *sahasā* – netikėtą; *pratyutthāya* – pakilęs; *āgatam* – atvykusį; *muniḥ* – Vyāsadeva; *pūjayām āsa* – pagarbino; *vidhi-vat* – su Vidhio (Brahmos) verta pagarba; *nāradam* – Nāradą; *sura-pūjitam* – garbinamą pusdievių.

Pasirodžius Śrī Nāradai, o tai buvo geras ženklas, Śrī Vyāsadeva pakilo jį pagerbti ir pasveikino su tokia pat pagarba, kokią parodytų Brahmai – visatos kūrėjui.

Komentaras: Žodis *vidhi* reiškia Brahmą, pirmąją sukurtą gyvąją būtybę. Brahmā yra pirmasis mokinys ir pirmasis Vedų mokytojas. Jis sužinojo Vedas iš Śrī Kṛṣṇos ir pirmiausia jas perteikė Nāradai, taigi Nārada – antrasis dvasinės mokinių sekos *ācārya*. Jis atstovauja Brahmai, todėl yra gerbiamas kaip patsai Brahmā – visų *vidhi* (regulų) tėvas. Nemažiau gerbiami ir visi kiti sekos mokiniai, nes jie atstovauja pirmajam dvasiniam mokytojui.

Taip Bhaktivedanta baigia komentuoti ketvirtąjį pirmosios „Śrīmad-Bhāgavatam“ giesmės skyrių, pavadintą „Śrī Nārados pasirodymas“.

PENKTAS SKYRIUS

Nārada nurodo Vyāsadevai parašyti „Śrīmad-Bhāgavatam“

1 TEKSTAS

सूत उवाच
अथ तं सुखमासीन उपासीनं बृहच्छ्रवाः ।
देवर्षिः प्राह विप्रर्षिं वीणापाणिः स्मयन्निव ॥१॥

sūta uvāca
atha taṁ sukham āsīna upāsīnaṁ bṛhac-chravāḥ
devarṣiḥ prāha viprarṣiṁ vīṇā-pāṇiḥ smayann iva

sūtaḥ – Sūta; *uvāca* – tarė; *atha* – todėl; *tam* – jam; *sukham āsīnaḥ* – patogiai atsisėdus; *upāsīnam* – šalia sėdinčiam; *bṛhat-śravāḥ* – didžiai gerbiamas; *devarṣiḥ* – didis *ṛṣis* tarp pusdievių; *prāha* – tarė; *viprarṣim* – *ṛṣiui* tarp brahmanų; *vīṇā-pāṇiḥ* – laikantis rankoje *vīṇą; smayan iva* – šypsodamasis.

Sūta Gosvāmis tarė: Patogiai įsitaisęs ir neslėpdamas šypsenos, išminčius tarp pusdievių (Nārada) kreipėsi į ṛṣį tarp brahmanų (Vedavyāsą).

Komentaras: Nārada šypsojosi, nes gerai pažinojo didįjį išminčių Vedavyāsą ir suprato jo nusivylimo priežastį. Kaip jis paaiškins vėliau, Vyāsadeva buvo nusivylęs dėl to, kad nepakankamai dėmesio skyrė pasiaukojimo tarnystės mokslui. Nārada žinojo, ko trūko Vyāsai, ir apie tai bylojo pati Vyāsos būsena.

2 TEKSTAS

नारद उवाच
पाराशर्य महाभाग भवतः कच्चिदात्मना ।
परितुष्यति शारीर आत्मा मानस एव वा ॥२॥

nārada uvāca
pārāśarya mahā-bhāga bhavataḥ kaccid ātmanā
parituṣyati śārīra ātmā mānasa eva vā

nāradaḥ – Nārada; *uvāca* – tarė; *pārāśarya* – o Parāśaros sūnau; *mahā-bhāga* – didžiai laimingas; *bhavataḥ* – tavo; *kaccit* – argi; *ātmanā* – savęs suvokimas; *parituṣyati* – patenkina; *śārīraḥ* – tapatinant su kūnu; *ātmā* – savąjį „aš“; *mānasaḥ* – tapatinant su protu; *eva* – tikrai; *vā* – ir.

Kreipdamasis į Vyāsadevą, Parāśaros sūnų, Nārada paklausė: Sakyk, ar patyrei pasitenkinimą, tapatindamas save su kūnu bei protu ir laikydamas juos savęs suvokimo objektais?

Komentaras: Taip sakydamas Nārada leido Vyāsadevai suprasti, kad žino jo nusiminimo priežastį. Kaip nepaprastai galingo išminčiaus Parāśaros palikuonis, Vyāsadeva naudojosi aukštos kilmės privilegija, todėl liūdėti jam lyg ir nebuvo dėl ko. Būdamas vertas savo didžiojo tėvo, Vyāsadeva neturėjo tapatinti savęs su kūnu ar protu. Nėra nieko keista, kai su kūnu ar protu save tapatina paprastas, skurdžių žinių žmogus, bet Vyāsadevai taip daryti nepritiko. Žmogus negali trykšti gyvenimo džiaugsmu, kol iki galo nesuvokia savojo „aš“, kuris yra aukščiau materialaus kūno ir proto.

3 TEKSTAS

जिज्ञासितं सुसम्पन्नमपि ते महदद्भुतम् ।
कृतवान् भारतं यस्त्वं सर्वार्थपरिबृंहितम् ॥ ३ ॥

jijñāsitaṁ susampannam api te mahad-adbhutam
kṛtavān bhārataṁ yas tvaṁ sarvārtha-paribṛṁhitam

jijñāsitam – išsamiai ištyrinėjęs; *susampannam* – gerai išmanantis; *api* – nepaisant; *te* – tavo; *mahat-adbhutam* – didi ir puiki; *kṛtavān* – paruošta; *bhāratam* – „Mahābhārata“; *yaḥ tvam* – to, ką esi padaręs; *sarva-artha* – su visais keliais; *paribṛṁhitam* – nuodugniai išaiškinta.

Tu nuodugniai ištyrei raštus ir tau netrūksta žinių. Todėl, suprantama, tavo parašytoji „Mahābhārata“, kurioje išsamiai aprašei įvairius Vedų kelius, yra didis ir nuostabus kūrinys.

Komentaras: Vyāsadeva, žinoma, krimtosi ne dėl žinių stokos, nes būdamas mokinys visapusiškai išstudijavo visus Vedų raštus ir vėliau sukūrė „Mahābhāratą“, kurioje išsamiai paaiškino Vedas.

4 TEKSTAS

जिज्ञासितमधीतं च ब्रह्म यत्तत्सनातनम् ।
तथापि शोचस्यात्मानमकृतार्थ इव प्रभो ॥ ४ ॥

jijñāsitam adhītaṁ ca brahma yat tat sanātanam
tathāpi śocasy ātmānam akṛtārtha iva prabho

jijñāsitam – išsamiai apsvarstei; *adhītam* – įgytas žinias; *ca* – ir; *brahma* – Absoliutą; *yat* – kuris; *tat* – tas; *sanātanam* – amžinas; *tathāpi* – nepaisant to; *śocasi* – sielojiesi; *ātmānam* – dėl savęs; *akṛta-arthaḥ* – nebaigęs darbo; *iva* – tarsi; *prabho* – mano brangus pone.

Tu išsamiai aprašei beasmenį Brahmaną ir iš jo plaukiančias žinias. Tai kodėl taip sielojiesi ir manai, kad nebaigei darbo, brangusis prabhu?

Komentaras: Śrī Vyāsadevos parašytoji „Vedānta-sūtra“, arba „Brahma-sūtra“, išsamiai aprašo beasmenį Absoliuto aspektą ir yra pripažinta iškiliausiu filosofijos kūriniu visame pasaulyje. „Vedānta-sūtra“ labai moksliškai tyrinėja amžinybės temą. Taigi transcendentinis Vyāsadevos mokytumas nekelia abejonių. Tad ko gi jis sielojasi?

5 TEKSTAS

व्यास उवाच
अस्त्येव मे सर्वमिदं त्वयोक्तं
तथापि नात्मा परितुष्यते मे ।
तन्मूलमव्यक्तमगाधबोधं
पृच्छामहे त्वात्मभवात्मभूतम् ॥ ५ ॥

vyāsa uvāca
asty eva me sarvam idaṁ tvayoktaṁ
tathāpi nātmā parituṣyate me

tan-mūlam avyaktam agādha-bodhaṁ
pṛcchāmahe tvātma-bhavātma-bhūtam

vyāsaḥ – Vyāsa; *uvāca* – tarė; *asti* – yra; *eva* – tikrai; *me* – mano; *sarvam* – visa; *idam* – tai; *tvayā* – tavo; *uktam* – kas ištarta; *tathāpi* – ir vis dėlto; *na* – ne; *ātmā* – savąjį „aš“; *parituṣyate* – nuramina; *me* – man; *tat* – ko; *mūlam* – šaknį; *avyaktam* – nesurastą; *agādha-bodham* – neriboto išmanymo žmogau; *pṛcchāmahe* – aš klausiu; *tvā* – tavęs; *ātma-bhava* – savagimio; *ātma-bhūtam* – palikuoni.

Śrī Vyāsadeva tarė: Viskas, ką sakei apie mane, tiesa, ir vis dėlto aš negaliu nurimti. Sakyk man, kokia svarbiausioji mano nepasitenkinimo priežastis, juk tu esi be tėvų užgimusiojo (Brahmos) sūnus ir tavajam išmanymui nėra ribų.

Komentaras: Visi materialaus pasaulio gyventojai gyvena mintimi, kad jų kūnas arba protas ir yra tikrasis „aš“. Todėl visos pasklidusios po pasaulį žinios turi ryšio arba su kūnu, arba su protu, ir čia glūdi visuotinio nepasitenkinimo priežastis. Ji suvokiama toli gražu ne visada, nors žmogus materialaus mokslo prasme gali būti ir labai išpruseęs. Todėl, ieškant svarbiausios visuotinio nusivylimo priežasties, labai naudinga kreiptis į tokią asmenybę, kaip Nārada. Kodėl reikia taip elgtis, paaiškins tolimesnis tekstas.

6 TEKSTAS

स वै भवान् वेद समस्तगुह्य-
मुपासितो यत्पुरुषः पुराणः ।
परावरेशो मनसैव विश्वं
सृजत्यवत्यत्ति गुणैरसङ्गः ॥ ६ ॥

sa vai bhavān veda samasta-guhyam
upāsito yat puruṣaḥ purāṇaḥ
parāvareśo manasaiva viśvaṁ
sṛjaty avaty atti guṇair asaṅgaḥ

saḥ – taip; *vai* – tikrai; *bhavān* – pats; *veda* – žinai; *samasta* – visa apimantį; *guhyam* – slaptą; *upāsitaḥ* – bhaktas; *yat* – kadangi; *puruṣaḥ* – Dievo Asmens; *purāṇaḥ* – seniausiojo; *parāvareśaḥ* – materialaus ir dvasinio pasaulių valdovo; *manasā* – protu; *eva* – tik; *viśvam* – visatą; *sṛjati* – kuria;

avati atti – naikina; *guṇaiḥ* – materija, pasižyminčia ypatybėmis; *asaṅgaḥ* – nesusijęs su.

Manasis viešpatie! Tau nėra paslapčių, nes tu garbini materialaus pasaulio kūrėją ir naikintoją bei dvasinio pasaulio saugotoją, pirminį Dievo Asmenį, kurio neveikia trys materialios gamtos guņos.

Komentaras: Žmogus, kuris visas savo jėgas skiria Viešpaties tarnystei, įkūnija visišką žinojimą. Toks tarnystės tobulumą pasiekęs Viešpaties bhaktas pasižymi ir visomis Dievo Asmens ypatybėmis. Todėl aštuoni mistiniai sugebėjimai (*aṣṭa-siddhi*) tesudaro menką jo dieviškųjų ypatybių dalelę. Nārados lygio bhaktas yra pasiekęs dvasinį tobulumą, apie kurį bet kuris mūsų tegali pasvajoti, ir jo dėka jis gali atlikti stebuklingus žygius. Śrīla Nārada – absoliučiai tobula gyvoji esybė, tačiau ir jis nėra lygus Dievo Asmeniui.

7 TEKSTAS

त्वं पर्यटन्नर्क इव त्रिलोकी-
मन्तश्चरो वायुरिवात्मसाक्षी ।
परावरे ब्रह्मणि धर्मतो व्रतैः
स्नातस्य मे न्यूनमलं विचक्ष्व ॥ ७ ॥

tvaṁ paryaṭann arka iva tri-lokīm
antaś-caro vāyur ivātma-sākṣī
parāvare brahmaṇi dharmato vrataiḥ
snātasya me nyūnam alaṁ vicakṣva

tvam – jūsų kilnybe; *paryaṭan* – keliaudamas; *arkaḥ* – saulė; *iva* – tarsi; *tri-lokīm* – tris pasaulius; *antaḥ-caraḥ* – gali prasiskverbti į kiekvieno širdį; *vāyuḥ iva* – tarsi viską persmelkiantis oras; *ātma* – pažinęs save; *sākṣī* – liudininkas; *parāvare* – priežasties ir pasekmės klausimu; *brahmaṇi* – Absoliute; *dharmataḥ* – laikantis mokinio taisyklių; *vrataiḥ* – įžaduose; *snātasya* – pasinėrusio; *me* – mano; *nyūnam* – trūkumą; *alam* – aiškiai; *vicakṣva* – surask.

O kilnioji siela, tu kaip saulė keliauji per visus tris pasaulius ir kaip oras gali prasismelkti į visų širdis. Šia prasme tu prilygsti visa persmel-

kiančiai Supersielai. Tad nurodyk, ko dar man trūksta, nors laikausi visų mokinio taisyklių bei įžadų ir esu paniręs į transcendenciją.

Komentaras: Transcendentinis savęs tobulinimas, doringa veikla, Dievybių garbinimas, labdara, gailestingumas, prievartos atsisakymas ir šventraščių studijavimas laikantis griežtų mokinio taisyklių – visada žmogui išeina tik į naudą.

8 TEKSTAS

श्रीनारद उवाच
भवतानुदितप्रायं यशो भगवतोऽमलम् ।
येनैवासौ न तुष्येत मन्ये तद्दर्शनं खिलम् ॥ ८ ॥

śrī-nārada uvāca
bhavatānudita-prāyaṁ yaśo bhagavato 'malam
yenaivāsau na tuṣyeta manye tad darśanaṁ khilam

śrī-nāradaḥ – Śrī Nārada; *uvāca* – tarė; *bhavatā* – tavo; *anudita-prāyam* – beveik neišaukštinta; *yaśaḥ* – šlovė; *bhagavataḥ* – Dievo Asmens; *amalam* – nepriekaištinga; *yena* – ta, kuria; *eva* – tikrai; *asau* – Jis (Dievo Asmuo); *na* – ne; *tuṣyeta* – būna patenkintas; *manye* – aš manau; *tat* – ta; *darśanam* – filosofija; *khilam* – nepilnavertė.

Śrī Nārada tarė: Esmė ta, kad tu neapdainavai iškiliausiojo ir tauriausiojo Dievo Asmens, nepaskleidei plačiausiai Jo šlovės. Filosofija, kuri neteikia malonumo transcendentiniams Viešpaties jausmams, yra nieko verta.

Komentaras: Individualią sielą ir Aukščiausiąją Sielą, Dievo Asmenį, organiškai sieja amžino tarno ir amžino valdovo santykiai. Viešpats išsiskleidė gyvųjų esybių pavidalu, idant taptų jų meilės tarnystės objektu, nes tiek Viešpačiui, tiek pačioms gyvosioms būtybėms ji ir tegali suteikti pasitenkinimą. Didysis mokslo vyras Vyāsadeva gerokai pagausino Vedų raštus. Jo kūrybą apvainikavo Vedāntos filosofija, tačiau nė vienas išminčiaus parašytas kūrinys tiesiogiai neapdainavo Dievo Asmens šlovės. Bedvasiai filosofiniai samprotavimai, net ir transcendentinio Absoliuto tema, nėra labai patrauklūs, jeigu jie tiesiogiai nesusiję su Viešpaties šlovės apdainavimu. Dievo Asmens pažinimas – tai aukščiausioji transcendentinio pažinimo

pakopa. Absoliuto, kaip beasmenio Brahmano arba lokalizuotos Supersielos (Paramātmos), pažinimas neteikia tokios transcendentinės palaimos kaip aukščiausiasis Jo asmens didybės pažinimas.

Vyāsadeva – „Vedānta-darśanos“ autorius. Tačiau net ir parašęs šį kūrinį jis nepatyrė dvasios ramybės. Tad argi galėtų transcendentinę palaimą patirti „Vedāntos“ skaitytojai ir klausytojai, jeigu jos nebūtų pakomentavęs pats autorius Vyāsadeva? Štai kodėl iškilo būtinybė, kad jis pats paaiškintų „Vedāntą-sūtrą“, parašydamas „Śrīmad-Bhāgavatam“.

9 TEKSTAS

यथा धर्मादयश्चार्था मुनिवर्यानुकीर्तिताः ।
न तथा वासुदेवस्य महिमा ह्यनुवर्णितः ॥ ९ ॥

yathā dharmādayaś cārthā muni-varyānukīrtitāḥ
na tathā vāsudevasya mahimā hy anuvarṇitaḥ

yathā – kadangi; *dharma-ādayaḥ* – keturi religingo gyvenimo principai; *ca* – ir; *arthāḥ* – tikslai; *muni-varya* – tavo, didžiojo išminčiaus; *anukīrtitāḥ* – daug kartų aprašyti; *na* – ne; *tathā* – taip; *vāsudevasya* – Dievo Asmens Śrī Kṛṣṇos; *mahimā* – šlovė; *hi* – tikrai; *anuvarṇitaḥ* – taip nuosekliai aprašyta.

O didysis išminčiau, tu labai daug vietos skyrei keturiems religijos principams, ir pirmiausia apeigoms, tačiau neapdainavai Vāsudevos, Aukščiausiojo Asmens, didybės.

Komentaras: Śrī Nārada iš karto nustatė diagnozę. Svarbiausioji Vyāsadevos nepasitenkinimo priežastis buvo ta, kad rašydamas *Purāṇas* jis sąmoningai vengė šlovinti Viešpatį. Žinoma, jis rašė apie Viešpaties (Śrī Kṛṣṇos) didybę, bet religingumo, materialios gerovės, juslinių malonumų ir išsivadavimo klausimams buvo skirta kur kas daugiau dėmesio. Šios keturios veiklos rūšys negali net iš tolo lygintis su pasiaukojimo tarnyste Viešpačiui. Kaip pripažintas mokslo vyras, Śrī Vyāsadeva puikiai apie tai žinojo. Vis dėlto, užuot akcentavęs tobulesnę veiklą – pasiaukojimo tarnystę Viešpačiui, jis ne visiškai tinkamai panaudojo savo brangų laiką ir dėl to jautėsi prislėgtas. Taigi iš čia plaukia išvada, kad be pasiaukojimo tarnystės Viešpačiui tikrojo pasitenkinimo patirti neįmanoma. Apie tai kalbama ir „Bhagavad-gītoje“.

Pasiekęs išsivadavimą – paskutinę proceso, kuris prasideda religinių

apeigų atlikimu, pakopą, – žmogus su tyru atsidavimu ima tarnauti Viešpačiui. Ši pakopa vadinasi savęs suvokimas, *brahma-bhūta*. Pasiekęs *brahma-bhūtą*, žmogus atranda vidinį pasitenkinimą. Tačiau šis pasitenkinimas tėra pirmoji transcendentinės palaimos stadija. Žmogus turi žengti toliau, t.y. išsiugdyti gebėjimą į viską šiame reliatyviame pasaulyje žvelgti nešališkai, būti neutralus. Peržengęs ir šią nešališkumo pakopą, žmogus stabiliai, su transcendentine meile tarnauja Viešpačiui. Taip moko Pats Dievo Asmuo „Bhagavad-gītoje“. Nārada patarė Vyāsadevai pasisemti įkvėpimo ir kuo visapusiškiau aprašyti pasiaukojimo tarnystės kelią, tuomet jis sugebėsiąs išlaikyti jau pasiektą *brahma-bhūtos* lygį bei praplėsiąs savo transcendentinį pažinimą, taip išsigydydamas nuo jį apėmusio tamsiausio liūdesio.

10 TEKSTAS

न यद्वचश्चित्रपदं हरेर्यशो
जगत्पवित्रं प्रगृणीत कर्हिचित् ।
तद्वायसं तीर्थमुशन्ति मानसा
न यत्र हंसा निरमन्त्युशिक्क्षयाः ॥१०॥

na yad vacaś citra-padaṁ harer yaśo
jagat-pavitraṁ pragṛṇīta karhicit
tad vāyasaṁ tīrtham uśanti mānasā
na yatra haṁsā niramanty uśik-kṣayāḥ

na – ne; *yat* – tas; *vacaḥ* – žodynas; *citra-padam* – puošnus; *hareḥ* – Viešpaties; *yaśaḥ* – šlovę; *jagat* – visatą; *pavitram* – pašventinančio; *pragṛṇīta* – aprašantis; *karhicit* – niekada; *tat* – tai; *vāyasam* – varnų; *tīrtham* – piligrimystės vieta; *uśanti* – mano; *mānasāḥ* – šventieji; *na* – ne; *yatra* – kur; *haṁsāḥ* – visiškai tobulos būtybės; *niramanti* – randa džiaugsmą; *uśik-kṣayāḥ* – gyvenančios transcendentinėje buveinėje.

Žodžiai, jei jie nešlovina Viešpaties, kuris vienintelis ir tegali įkvėpti šventumo dvasios visai visatai, šventų žmonių nuomone yra panašūs į varnų būrimosi vietą. Tobuliems transcendentinės karalystės gyventojams jie neteikia jokio malonumo.

Komentaras: Varnos ir gulbės yra ne vieno lizdo paukščiai, nes skirtinga jų mąstysena. Į karminę veiklą pasinėrę, aistrų užvaldyti žmonės lygintini su varnomis, o visapusiškai tobuli šventieji – su gulbėmis. Varnos dievina

šiukšlynus, taip ir aistringi, malonumų ištroškę žmonės – vyną, moteris ir vietas, kur galima patirti žemiausių juslinių malonumų. Gulbės lenkia vietas, kur buriasi ir kranksi varnos. Jas tegalima pamatyti vaizdingiausiuose gamtos kampeliuose, prie skaidrių upių ir ežerų, kurių pakrantes puošia nepaprasto grožio įvairiaspalviai lotosai. Štai toks skirtumas tarp šių paukščių.

Skirtingas gyvybės rūšis gamta apdovanojo skirtinga mąstysena, todėl jų negalima gretinti.

Skirtingos mąstysenos žmonėms egzistuoja skirtinga literatūra. Daugumos paklausių knygų, dominančių varnų lygio žmones, turinį sudaro, vaizdžiai sakant, juslinės tematikos atmatos. Dažniausiai tai pasaulietiški postringavimai, besisukantys apie grubųjį kūną ir subtilųjį protą. Jos išmargintos pasaulietiškų palyginimų ir metaforų. Deja, nepaisant savo vaizdingumo, šios knygos nešlovina Viešpaties. Tokia poezija ar proza, nesvarbu, kam ji skirta, laikytina išpuoštu negyvėliu. Dvasinį tobulumą pasiekusiems žmonėms, kuriuos šventraščiai lygina su gulbėmis, ši bedvasė literatūra neteikia jokio malonumo. Ji patraukli tik tiems, kurie patys yra dvasiškai mirę. Iš aistros ir neišmanymo gimusios knygos platinamos su įvairiausiomis etiketėmis, tačiau vargu ar jos gali numalšinti žmogaus dvasios troškulį, todėl su gulbėmis lyginami žmonės nė neima jų į rankas. Šie dvasiškai pažengę žmonės dar vadinami *mānasa*, nes jie visada išlaiko aukštą savanoriškos transcendentinės tarnystės Viešpačiui lygį. Tarnystė dvasiniu lygiu visiškai nepalieka vietos karminei veiklai, skirtai grubiems fiziniams malonumams patirti ir subtiliems materialaus egoistiško proto išvedžiojimams.

Publicistai, mokslininkai, pasauliečiai poetai, filosofijos teoretikai ir politikai, tegalvojantys, kaip išplėsti materialius juslinius malonumus, yra marionetės materialios energijos rankose. Jiems malonu kapstytis atmatose. Svāmio Śrīdharos žodžiais, malonumą tai daryti tejaučia prostitučių medžiotojai.

Tačiau *paramahaṁsos*, kurie suvokė, kokia yra žmogaus veiklos esmė, skaito kūrinius, atskleidžiančius Viešpaties šlovę.

11 TEKSTAS

तद्वाग्विसर्गो जनताघविप्लवो
यस्मिन् प्रतिश्लोकमबद्धवत्यपि ।
नामान्यनन्तस्य यशोऽङ्कितानि यत्
शृण्वन्ति गायन्ति गृणन्ति साधवः ॥११॥

tad-vāg-visargo janatāgha-viplavo
yasmin prati-ślokam abaddhavaty api
nāmāny anantasya yaśo 'ṅkitāni yat
śṛṇvanti gāyanti gṛṇanti sādhavaḥ

tat – tas; *vāk* – žodžių; *visargaḥ* – kūrinys; *janatā* – daugumos žmonių; *agha* – nuodėmių; *viplavaḥ* – sukeliantis perversmą; *yasmin* – kuriame; *prati-ślokam* – kiekvienas posmas; *abaddhavati* – netaisyklingai sueiliuotas; *api* – nors; *nāmāni* – transcendentiniai vardai ir t.t.; *anantasya* – beribio Viešpaties; *yaśaḥ* – šlovė; *aṅkitāni* – pavaizduota; *yat* – kurią; *śṛṇvanti* – klausosi; *gāyanti* – gieda; *gṛṇanti* – pripažįsta; *sādhavaḥ* – tyri, dori žmonės.

Visai kas kita kūriniai, kurių puslapiuose gausu pasakojimų, aukštinančių transcendentinius neribotojo Aukščiausiojo Viešpaties vardus, šlovę, pavidalus, žaidimus ir t.t. Transcendentiniai jų žodžiai skirti sukelti perversmą paklydusios ir dorą praradusios civilizacijos gyvenime. Tokių transcendentinių kūrinių, net jei jie ir netobulos formos, klausosi, juos gieda ir pripažįsta tyri bei nepriekaištingai dori žmonės.

Komentaras: Atsirinkti gera iš to, kas blogiausia – tai būdingas didžiųjų mąstytojų bruožas. Sakoma, išmintingas žmogus iš nuodų taurės išgauna nektarą, iš purvyno išgriebia auksą, išsirenka vertą gerą žmoną net iš neaiškios kilmės šeimos ir randa ko pasimokyti netgi iš neliečiamųjų kastai priklausančio žmogaus ar mokytojo. Šios etikos taisyklės galioja visiems ir visur – jos yra universalios. Bet šventasis gerokai pranoksta paprastą žmogų. Jis visada šlovina Aukščiausiąjį Viešpatį, nes garsinant Aukščiausiojo Viešpaties vardą ir skelbiant Jo šlovę visame pasaulyje praskaidrėja apnuodyta atmosfera, o platinant tokius transcendentinius kūrinius, kaip „Śrīmad-Bhāgavatam“, tauresni tampa žmonių santykiai. Kaip tik dabar, rašant šio „Śrīmad-Bhāgavatam“ posmo komentarus, mes esame krizės liudininkai. Mūsų draugiška kaimynė Kinija įvykdė karinės agresijos aktą prie Indijos sienos. Politika mums visai nerūpi, bet mes žinom, kad Kinija ir Indija ilgus šimtmečius gyveno taikiai, nejausdamos viena kitai priešiškumo. Mat anuomet jose viešpatavo Dievo sąmonės dvasia, visų pasaulio šalių žmonės buvo dievobaimingi, nuoširdūs bei paprasti ir jų santykiuose nebuvo vietos politinės diplomatijos metodams. Kinija ir Indija neturi pagrindo nesutarti dėl žemių, kurios iš esmės yra netinkamos gyventi, o juo labiau dėl jų kariauti. Bet, kaip jau kalbėjome, Kali (vaidų) amžiuje pakanka mažiausios kibirkšties nesantarvei įsiliepsnoti. Pagrindas jai atsirasti yra ne pats ginčo objektas, o nuodinga amžiaus atmosfera: tam tikra visuomenės dalis sistemingai vykdo propagandą, ragindama *liautis šlovinus*

Aukščiausiojo Viešpaties vardą ir didybę. Štai kodėl taip svarbu skelbti *„Śrīmad-Bhāgavatam“ žinią* visame pasaulyje. Kiekvienas sąmoningas indas turi jaustis įpareigotas skelbti transcendentinę „Śrīmad-Bhāgavatam“ žinią pasauliui ir tokiu būdu dovanoti žmonijai aukščiausiąjį gėrį, taigi ir išsvajotąją taiką. Bet Indija užmiršo savo priedermę ir apleido šį svarbų darbą, todėl pasaulį drasko priešiškumas ir nesantarvė. Mes įsitikinę, kad jeigu transcendentinę „Śrīmad-Bhāgavatam“ žinią išgirs tegu nors pasaulio vadovai, jų širdyse, be abejo, įvyks perversmas ir jų pavyzdžiu savaime paseks visa žmonija. Liaudies masės – paklusnus instrumentas šiuolaikinių politikų ir lyderių rankose. Jei įvyktų perversmas lyderių širdyse, be abejonių, to užtektų, kad iš esmės pasikeistų viso pasaulio dvasinis klimatas. Šis didis kūrinys skelbia transcendentinę žinią atgaivinti žmonėse Dievo sąmonę ir sugrąžinti pasauliui prarastą dvasingumą. Mes puikiai suvokiame, kad supažindinti su juo pasaulį bus nelengva, nepaisant visų mūsų pastangų, kurios yra padiktuotos geriausių norų. Žinia, mums nepavyks perteikti jo turinio gera kalba, juo labiau, kad ji mums negimtoji, ir, nepaisant nuoširdžių pastangų, mes neišvengsime literatūros trūkumų. Tačiau mes neabejojame, kad literatūros trūkumai nesutrukdys žmonėms deramai įvertinti šiame kūrinyje aptariamų dalykų rimtumo, ir visuomenės lyderiai vis dėlto sveikins mūsų pastangas suprasdami, kad tai nuoširdus bandymas pašlovinti Visagalį Dievą. Kilus gaisrui liepsnų apimto namo gyventojai skuba pagalbos pas kaimynus, kurie galbūt yra kitataučiai, tačiau net ir nemokėdami kalbos, nukentėję nuo gaisro žmonės mokės paaiškinti, kas nutiko, o kaimynai juos supras. Kaip tik tokios bendradarbiavimo dvasios reikia ir transcendentinei „Śrīmad-Bhāgavatam“ žiniai skelbti pasaulyje, kuriame viešpatauja nesveika atmosfera. Juk galų gale tai specialus mokslas, kurio objektas yra dvasinės vertybės, todėl mums labiau rūpi praktinė dalyko pusė, o ne kalba. Jei pasaulio žmonės supras šio didžio kūrinio taikomąją reikšmę, mes manysime, kad sėkmingai susidorojome su savo uždaviniu.

Kai pasaulis yra visa galva pasinėręs į materialią veiklą, nenuostabu, kad menkiausia dingstimi žmogus stoja prieš žmogų, tauta – prieš tautą. Toks Kali, vaidų, amžiaus dėsnis. Jo dvasinis klimatas yra apnuodytas bjauriausių ydų, ir visiems tai gerai žinoma. Pasaulis užverstas nepageidautinomis knygomis, kurių puslapiai išmarginti materialistinių juslinių malonumų idėjų. Daugelyje šalių egzistuoja specialūs organai, kurie valstybės nurodymu seka ir cenzūruoja nepadorią literatūrą. Vadinas, ir vyriausybė, ir atsakingi visuomenės vadovai yra prieš tokią literatūrą, tačiau ji pasiekia prekystalius, nes žmonės nori ją skaityti ir tenkinti savo jusles. Dauguma žmonių jaučia poreikį skaityti – žmogui tai įgimta, tačiau jų sąmonė apnuodyta, todėl juos traukia būtent tokia literatūra. Šiomis aplinkybė-

mis teigiamą vaidmenį gali suvaidinti toks transcendentinis kūrinys, kaip „Śrīmad-Bhāgavatam“, nes jis ne tik aptramdys iškreiptos sąmonės aktyvumą, bet ir patenkins daugumos žmonių troškimą skaityti įdomias knygas. Galimas daiktas, iš pradžių žmonėms „Bhāgavatam“ nepatiks, nes sergančiajam gelta nepatinka saldumynai. Vis dėlto turime suprasti, kad saldainis – vienintelis vaistas nuo geltos. Todėl reikalinga sistemingai propaguoti ir populiarinti „Bhagavad-gītą“ ir „Śrīmad-Bhāgavatam“ – knygas, kurios gydo juslinių malonumų ligą, kaip saldumynai – geltą. Kai žmonės pajus šių knygų grožį, kiti, visuomenę nuodijantys kūriniai savaime išnyks.

Todėl mes įsitikinę, kad nepaisydama trūkumų visuomenė sveikins „Śrīmad-Bhāgavatam“ pasirodymą, nes šią knygą rekomendavo maloningasis Śrī Nārada, kurio apsireiškimą aprašo pastarasis skyrius.

12 TEKSTAS

नैष्कर्म्यमप्यच्युतभाववर्जितं
न शोभते ज्ञानमलं निरञ्जनम् ।
कुतः पुनः शश्वदभद्रमीश्वरे
न चार्पितं कर्म यदप्यकारणम् ॥१२॥

naiṣkarmyam apy acyuta-bhāva-varjitaṁ
na śobhate jñānam alaṁ nirañjanam
kutaḥ punaḥ śaśvad abhadram īśvare
na cārpitaṁ karma yad apy akāraṇam

naiṣkarmyam – savęs pažinimas be karminės veiklos pasekmių; *api* – nors; *acyuta* – neklystančio Viešpaties; *bhāva* – sampratos; *varjitam* – neturintis; *na* – ne; *śobhate* – atrodo gerai; *jñānam* – transcendentinis žinojimas; *alam* – pamažu; *nirañjanam* – be jokių įvardijimų; *kutaḥ* – kur; *punaḥ* – vėl; *śaśvat* – visada; *abhadram* – netinkama; *īśvare* – Viešpačiui; *na* – ne; *ca* – ir; *arpitam* – paaukota; *karma* – karminė veikla; *yat api* – kokia yra; *akāraṇam* – bevaisė.

Mokymas apie savęs pažinimą, kuriame neatsirado vietos idėjai apie Neklystantįjį (Dievą), kelia rimtų abejonių, tegu jis ir iš tolo nepanašus į materializmą. Kokia gali būti nauda iš karminės veiklos, kuri nuo pat pradžių yra persmelkta skausmo ir pagal savo prigimtį laikina, jei ji nepanaudojama pasiaukojimo tarnystėje Viešpačiui?

Komentaras: Posmas pasmerkia ne tik įprastą literatūrą, kurioje neatsirado vietos Viešpačiui pašlovinti, bet ir tuos Vedų raštus bei samprotavimus apie beasmenį Brahmaną, kurie apeina pasiaukojimo tarnystės temą. Jei dėl minėtos priežasties smerktini net samprotavimai apie beasmenį Brahmaną, tai ką ir sakyti apie įprastą karminę veiklą, kuri nepadeda įgyvendinti pasiaukojimo tarnystės tikslų! Nei spekuliatyvusis pažinimas, nei karminė veikla nepadės žmogui priartėti prie tikslo – tobulumo. Karminė veikla, į kurią yra įsitraukusi didžioji žmonijos dalis, jei ne iš pradžių, tai ilgainiui būtinai sukelia skausmą. Teigiamų rezultatų ji tegali duoti tada, kai įsilieja į Viešpaties tarnystę. „Bhagavad-gītā“ irgi pritaria tai minčiai, kad karminės veiklos vaisius reikia skirti Viešpaties tarnystei, antraip ji taps materialios nelaisvės priežastimi. Bet kokios karminės veiklos vaisiai iš tikrųjų priklauso Dievo Asmeniui, todėl kai gyvoji esybė ima jais naudotis savo juslėms patenkinti, jie tampa begalinių nelaimių priežastimi.

13 TEKSTAS

अथो महाभाग भवानमोघदृक्
शुचिश्रवाः सत्यरतो धृतव्रतः ।
उरुक्रमस्याखिलबन्धमुक्तये
समाधिनानुस्मर तद्विचेष्टितम् ॥१३॥

atho mahā-bhāga bhavān amogha-dṛk
śuci-śravāḥ satya-rato dhṛta-vrataḥ
urukramasyākhila-bandha-muktaye
samādhinānusmara tad-viceṣṭitam

atho – todėl; *mahā-bhāga* – didžiai laimingas; *bhavān* – tu; *amogha-dṛk* – tobulai regintis; *śuci* – nepriekaištingas; *śravāḥ* – šlovingas; *satya-rataḥ* – ištikimas teisingumui; *dhṛta-vrataḥ* – pasižymintis tvirtomis dvasinėmis savybėmis; *urukramasya* – to, kuris atlieka antgamtinius darbus (Dievo); *akhila* – iš visuotinio; *bandha* – jungo; *muktaye* – vardan išsivadavimo; *samādhinā* – transe; *anusmara* – nuolatos apmąstai, o po to aprašai; *tat-viceṣṭitam* – įvairius Viešpaties žaidimus.

O Vyāsadeva, tavo matymas tobulas ir tavo geras vardas be dėmių. Tu ištikimas savo įžadams ir tiesai. Štai kodėl, pasinėręs į transą, tu gali mąstyti apie Viešpaties žaidimus, idant paprasti žmonės išsivaduotų iš materijos nelaisvės.

Komentaras: Žmonėms įgimtas potraukis skaityti. Jiems maga perskaityti arba sužinoti iš išmanančių žmonių apie tai, kas jiems dar nežinoma, tačiau autoriai, rašantys nevykusius kūrinius, kurie be galo plėtoja juslinių malonumų temą, eksploatuoja šį jų potraukį. Kalbame apie mažesniu ar didesniu mastu *māyos* paveiktus pasaulietišką poeziją ir spekuliatyvius samprotavimus, kurių paskutinis žodis neišvengiamai būna jusliniai malonumai. Šie kūriniai tikrąja to žodžio prasme yra beverčiai, bet jiems stengiamasi suteikti kuo patrauklesnę formą ir tokiu būdu patraukti menkesnio išmanymo žmonių dėmesį. Jais susižavėjusias gyvąsias esybes vis smarkiau apraizgo materijos pančiai ir taip jos netenka vilties išsivaduoti dar daugelį tūkstančių gyvenimų. Śrī Nārada Ṛṣis, geriausias iš *vaiṣṇavų*, užjausdamas nelaimingas bevertės literatūros aukas, pataria Śrī Vyāsadevai parašyti transcendentinį kūrinį, kuris būtų ne tik patrauklios formos, bet ir išvaduotų gyvąsias esybes iš bet kokios formos nelaisvės. Śrīla Vyāsadeva ir jo atstovai pajėgūs tai padaryti, nes jie yra atitinkamai pasirengę ir mato tikrąją dalykų esmę. Śrīla Vyāsadeva ir jo atstovai patyrė dvasinį prašviesėjimą, todėl yra skaisčios sąmonės. Pasiaukojimo tarnystės jėga jie tvirtai laikosi duotųjų įžadų ir yra pasiryžę ištraukti puolusias sielas iš materialios veiklos liūno. Puolusios sielos kasdien nekantraudamos laukia naujienų. Vyāsadevos ar Nārados lygio transcendentalistai gali patenkinti smalsuolių alkį nesibaigiančiomis dvasinio pasaulio naujienomis. „Bhagavad-gītoje“ sakoma, kad materialusis pasaulis tėra dalis visos kūrinijos, o Žemė – mažytė materialaus pasaulio dalelė.

Pasaulyje yra tūkstančių tūkstančiai rašytojų, kurie per daugelį amžių žmonėms pateikė ne vieną tūkstantį literatūros kūrinių. Tačiau kad ir kaip gaila, nė vienas iš šių bedvasių kūrinių nesuteikė pasauliui išsvajotos taikos ir ramybės. Dėl šios priežasties kenčiančiai žmonijai taip reikalingi Vedų raštai, pirmiausia „Bhagavad-gītā“ bei „Śrīmad-Bhāgavatam“, nes jie gali numaldyti kančias, kurias gimdo materiali civilizacija, čiulpte iščiulpianti žmogaus gyvybės jėgas. „Bhagavad-gītā“ – tai Paties Viešpaties lūpomis pasakyti žodžiai, kuriuos užrašė Vyāsadeva, o „Śrīmad-Bhāgavatam“ – transcendentinis pasakojimas apie Viešpaties Kṛṣṇos darbus, kuris ir tegali padėti gyvajai esybei įgyvendinti troškimą pasiekti amžiną taiką ir išsivaduoti iš kančių. Taigi „Śrīmad-Bhāgavatam“ paskirtis – padėti visoms kūrinijos gyvosioms būtybėms visiškai atsikratyti vergavimo materijai. Transcendentinius Viešpaties žaidimus tegali aprašyti išsivadavusios sielos – Vyāsadeva ir jo *bona fide* atstovai, kurie yra pasinėrę į transcendentinę meilės tarnystę Viešpačiui. Tiktai tokiems bhaktams pasiaukojimo tarnystės dėka savaime tampa suprantami Viešpaties žaidimai, atsiveria transcendentinė jų esmė. Niekas kitas, net po daugybės metų,

skirtų apmąstymams, nepajėgs nei suvokti Dievo darbų, nei jų aprašyti. „Bhāgavatam“ taip nepriekaištingai ir tiksliai atspindi tiesą, kad visa, kas šiame didžiame kūrinyje išpranašauta maždaug prieš penkis tūkstančius metų, dabar pildosi mūsų akyse. Vadinas, autoriaus žvilgsnis aprėpė praeitį, dabartį ir ateitį. Tokioms išsivadavusioms asmenybėms, kaip Vyāsadeva, būdingas ne tik tobulas vidinis matymas bei išmintis, bet ir gebėjimas tobulai klausytis, mąstyti, jausti ir t.t. Išsivadavusios asmenybės juslės tobulos, o tarnauti juslių valdovui Hṛṣīkeśai, Dievo Asmeniui Śrī Kṛṣṇai, tegalima turint tokias tobulas jusles. Taigi „Śrīmad-Bhāgavatam“ yra tobulas kūrinys apie tobulą Dievo Asmenį, kurį parašė tobula asmenybė, Vedų autorius Śrīla Vyāsadeva.

14 TEKSTAS

ततोऽन्यथा किञ्चन यद्विवक्षतः
पृथग्दृशस्तत्कृतरूपनामभिः ।
न कर्हिचित्क्वापि च दुःस्थिता मति-
र्लभेत वाताहतनौरिवास्पदम् ॥१४॥

tato ’nyathā kiñcana yad vivakṣataḥ
pṛthag dṛśas tat-kṛta-rūpa-nāmabhiḥ
na karhicit kvāpi ca duḥsthitā matir
labheta vātāhata-naur ivāspadam

tataḥ – nuo to; *anyathā* – kitaip; *kiñcana* – kažką; *yat* – kas tik būtų; *vivakṣataḥ* – norėdamas aprašyti; *pṛthak* – atskirai; *dṛśaḥ* – regėjimas; *tat-kṛta* – to pasekmė; *rūpa* – pavidalas; *nāmabhiḥ* – vardai; *na karhicit* – niekada; *kvāpi* – kokią nors; *ca* – ir; *duḥsthitā matiḥ* – neramų protą; *labheta* – gauna; *vāta-āhata* – vėjo blaškomas; *nauḥ* – laivas; *iva* – tarsi; *āspadam* – vietą.

Kai tu imiesi aprašinėti tai, kas, rodos, yra atsieta nuo Viešpaties, , tavo žodžiai įvairių pavidalų, vardų ir sukuriamų pasekmių prasme tik įaudrina ir blaško protą, tarsi vėjas prieglobsčio neturintį laivą.

Komentaras: Śrī Vyāsadeva parengė visus Vedų kūrinius. Juose jis aprašė skirtingus transcendentinio tobulėjimo kelius: karminę veiklą, spekuliatyvųjį pažinimą, mistinių jėgų ugdymą ir pasiaukojimo tarnystę. Be to, įvairiose *Purāṇose* jis rekomendavo garbinti ištisą panteoną pusdievių, kurie

turi skirtingus vardus ir pavidalus. Dėl šios priežasties dauguma žmonių visiškai susipainiojo ir nežino, kaip sutelkti savo sąmonę į tarnystę Viešpačiui. Jie niekaip negali susiorientuoti, koks gi kelias iš tikrųjų veda į savęs pažinimą. Śrīla Nāradadeva kaip tik ir nurodo šį Vyāsadevos parengtų Vedų raštų trūkumą, pabrėždamas, kad rašant viską reikia sieti su Aukščiausiuoju Viešpačiu. Iš tikrųjų egzistuoja tik Viešpats ir nieko daugiau. Viešpats apsireiškia įvairiomis ekspansijomis. Jis – medžio šaknys. Jis – skrandis kūne. Norint pagirdyti medį, reikia palaistyti jo šaknis. Norint, kad kūnas būtų kupinas energijos, reikia pasotinti skrandį. Todėl Śrīlai Vyāsadevai iš karto reikėjo imtis rašyti „Bhāgavata Purāṇą“. Kitos *Purāṇos* nereikalingos, nes pats mažiausias nukrypimas į šalį gali sužlugdyti savęs pažinimą. Jeigu viskam sugriauti pakanka net mažiausio nukrypimo, ką jau tada kalbėti apie sąmoningą idėjų, neturinčių jokių sąsajų su Absoliučia Tiesa – Dievo Asmeniu, platinimą. Didžiausia pusdievių garbinimo blogybė ta, kad ji pagimdo atvirai panteistinę pasaulėjautą, kuri turi naikinančių padarinių – sąlygoja atsiradimą daugybės sektų, kurios trukdo įsitvirtinti „Bhāgavatam“ principams, o „Bhāgavatam“ vienintelė tegali nurodyti teisingą kelią pažinti save kaip amžinai gimi© ningą Dievo Asmeniui būtybę, pasiaukojimo tarnystę Viešpačiui ir transcendentinę meilę Jam. Čia labai tinka palyginimas apie vėjo gūsių blaškomą laivą. Besiblaškančio proto panteistas negali pasiekti savęs pažinimo tobulumo, nes visada yra sudirgęs ir nemato prieš save aiškaus tikslo.

15 TEKSTAS

जुगुप्सितं धर्मकृतेऽनुशासतः
स्वभावरक्तस्य महान् व्यतिक्रमः ।
यद्वाक्यतो धर्म इतीतरः स्थितो
न मन्यते तस्य निवारणं जनः ॥१५॥

jugupsitaṁ dharma-kṛte 'nuśāsataḥ
svabhāva-raktasya mahān vyatikramaḥ
yad-vākyato dharma itītaraḥ sthito
na manyate tasya nivāraṇaṁ janaḥ

jugupsitam – tikrai smerktinas; *dharma-kṛte* – religijos vardu; *anuśāsataḥ* – pamokymas; *svabhāva-raktasya* – iš prigimties linkusiems; *mahān* – didžiai; *vyatikramaḥ* – neprotingas; *yat-vākyataḥ* – kurio nurodymu; *dharmaḥ* –

religija; *iti* – taip; *itaraḥ* – paprasti žmonės; *sthitaḥ* – įtikinti; *na* – ne; *manyate* – galvoja; *tasya* – apie tuos; *nivāraṇam* – draudimus; *janaḥ* – jie.

Žmonės iš prigimties linkę į malonumus, o tu religijos vardu dar labiau pakurstei šį jų polinkį. Tai smerktina ir neprotinga. Vadovaudamiesi tavo nurodymais ir dangstydamiesi religija, jie imsis karminės veiklos ir netrukus nepaisys jokių draudimų.

Komentaras: Šiame posme Śrīla Nārada smerkia Śrīlą Vyāsadevą už tai, kad Vedų raštų – „Mahābhāratos“ bei kitų kūrinių pagrindu jis pasirinko reglamentuotą karminę veiklą. Natūralu, kad dėl ilgalaikio, daug gyvenimų trukusio buvimo materialioje aplinkoje žmonės iš įpročio siekia viešpatauti materialioje energijoje. Jie nejaučia atsakomybės, kuri jiems tenka gimus žmonėmis. Žmogaus gyvybės forma – tai galimybė ištrūkti iš iliuzinės materijos gniaužtų. Vedų paskirtis – parodyti žmogui kelią namo, atgal pas Dievą. Uždaras 8 400 000 gyvybės rūšių reinkarnacijos ratas, kuriuo sukasi pasmerktosios sąlygotos sielos, joms reiškia gyvenimą kalėjimo sąlygomis. Žmogaus gyvybės forma suteikia galimybę ištrūkti iš šios nelaisvės, todėl vienintelis žmogaus darbas turėtų būti pastangos atkurti prarastąjį ryšį su Dievu. Štai kodėl nevalia skatinti žmogaus ieškoti malonumų prisidengiant religijos praktika. Kai žmonių energija nukreipiama neteisinga vaga, civilizacija išklysta iš tiesaus kelio. „Mahābhāratoje“ ir kituose savo kūriniuose Śrīla Vyāsadeva labai autoritetingai paaiškino Vedas, todėl tai, kad jis vienokia ar kitokia forma skatina ieškoti juslinių malonumų, yra didžiulė kliūtis dvasinio tobulėjimo kelyje, nes dauguma žmonių nenorės atsisakyti materialios veiklos, kuri surakina juos materijos grandinėmis. Tam tikrame civilizacijos raidos etape, kai materiali veikla, vykdoma prisidengus religijos vardu (gyvulių žudymas vadinant tai *yajña*), įgavo neregėtą mastą, į žemę Buddhos pavidalu nužengė Pats Viešpats ir paneigė Vedų autoritetingumą, norėdamas užkirsti kelią religijos neva sankcionuotam gyvulių žudymui. Nārada tai numatė, todėl ir pasmerkė tokio pobūdžio literatūrą. Gyvulių mėsos mėgėjai iki šiol aukoja gyvulius įvairiems pusdieviams ir deivėms, vadindami šitai religija, nes kai kurie Vedų raštai reglamentuota forma rekomenduoja tokius aukojimus. Jie rekomenduojami siekiant atpratinti žmones valgius mėsą, bet ilgainiui tokių religinių apeigų tikslas užmirštamas ir skerdyklų nesulaikomai daugėja. Tai vyksta dėl to, kad kvaili materialistai nenori įsiklausyti, ką sako žmonės, kurie iš tikrųjų gali teisingai paaiškinti Vedų rekomenduotų apeigų prasmę.

Vedose aiškiai pasakyta, kad nei aktyvi veikla, nei turtų kaupimas ar net giminės gausinimas nepadės žmogui pasiekti gyvenimo tobulumo. Tobu-

lumas tepasiekiamas per atsižadėjimą. Materialistai nepaiso tokių pamokymų. Jų akimis, pasaulio atsižada žmonės, turintys kokių nors fizinių trūkumų ir nesugebantys užsidirbti pragyvenimui arba tie, kuriems nesėkmingai susiklostė šeimyninis gyvenimas.

Be abejo, tokiuose istoriniuose pasakojimuose, kaip „Mahābhārata“, šalia materialių temų plėtojamos ir transcendentinės. „Bhagavad-gītā“ yra „Mahābhāratos“ dalis. Aukščiausiąją išraišką „Mahābhāratos“ idėjos pasiekia „Bhagavad-gītoje“, kurios svarbiausias pamokymas ragina atidėti į šalį kitą veiklą ir visiškai atsiduoti Viešpaties Śrī Kṛṣṇos lotosinėms pėdoms. Tačiau materialių polinkių žmones labiau domina politika, ekonomikos plėtra, filantropija, apie kuriuos kalbama „Mahābhāratoje“, o ne svarbiausioji jos dalis – „Bhagavad-gītā“. Nārada atvirai pasmerkia Vyāsadevą už nuolaidžiavimą ir pataria jam garsiai paskelbti, kad svarbiausia žmogui įsisąmoninti savo amžiną ryšį su Dievu ir nieko nelaukiant Jam atsiduoti.

Ligonį dažniausiai vilioja uždrausti valgiai. Tačiau patyręs gydytojas niekada nenuolaidžiauja ligoniui ir griežtai draudžia jam valgyti tai, kas kenkia jo sveikatai. „Bhagavad-gītoje“ irgi sakoma, kad žmogaus, prisirišusio prie karminės veiklos, nevalia raginti visiškai jos atsisakyti, nes ilgainiui ir jis gali pakilti iki savęs pažinimo lygmens. Kartais tai gali būti naudinga ir žmonėms, pasinėrusiems į bevaisę empirinę filosofiją ir nesiekiantiems dvasiškai tobulėti. Tačiau tiems, kurie pasirinko pasiaukojimo tarnystę, šitai retai taikytina.

16 TEKSTAS

विचक्षणोऽस्यार्हति वेदितुं विभो-
रनन्तपारस्य निवृत्तितः सुखम् ।
प्रवर्तमानस्य गुणैरनात्मन-
स्ततो भवान्दर्शय चेष्टितं विभोः ॥१६॥

vicakṣaṇo ’syārhati veditum̐ vibhor
ananta-pārasya nivṛttitaḥ sukham
pravartamānasya guṇair anātmanas
tato bhavān darśaya ceṣṭitam̐ vibhoḥ

vicakṣaṇaḥ – labai prityręs; *asya* – jį; *arhati* – nusipelnęs; *veditum* – suvokti; *vibhoḥ* – Viešpatį; *ananta-pārasya* – beribį; *nivṛttitaḥ* – atsisakęs nuo; *sukham* – materialios laimės; *pravartamānasya* – tiems, kurie prisirišę;

guṇaiḥ – materialiomis ypatybėmis; *anātmanaḥ* – neturintiems žinių apie dvasines vertybes; *tataḥ* – todėl; *bhavān* – jūsų kilnybe; *darśaya* – parodyk kelią; *ceṣṭitam* – darbus; *vibhoḥ* – Viešpaties.

Aukščiausiasis Viešpats yra beribis. Tiktai išmaningas žmogus, atsisakęs veikti dėl materialios laimės, yra vertas išgirsti mokymą apie dvasios vertybes. Todėl, o kilniadvasi, žmonėms, kurie dėl savo materialių prisirišimų negali tuo pasigirti, tu turėtum papasakoti apie transcendentinius Aukščiausiojo Viešpaties darbus ir tokiu būdu parodyti jiems transcendencijos pažinimo kelią.

Komentaras: Teologija – sudėtingas mokslas, ir ypač ta jo dalis, kuri nagrinėja transcendentinę Dievo prigimtį. Perdėm prie materialios veiklos prisirišusiems žmonėms jis sunkiai suvokiamas. Teisę studijuoti šį didį mokslą gauna tik išmaningi žmonės, kurie, puoselėdami dvasinį pažinimą, beveik visiškai atsižadėjo materialios veiklos. „Bhagavad-gītoje“ aiškiai pasakyta, kad iš daugelio šimtų ir tūkstančių žmonių rasis gal tik vienas, kuris yra vertas suvokti transcendentinius dalykus, o iš daugelio tūkstančių tokių transcendentinį tobulumą pasiekusių žmonių gal tik vienas kitas sugeba suprasti teologijos mokslą, kuris aprašo Dievą kaip asmenybę. Todėl Nārada pataria Śrī Vyāsadevai mokyti apie Dievą, tiesiogiai aprašant transcendentinius Jo darbus. Pats Vyāsadeva gerai išmano šį mokslą ir yra neprisirišęs prie materialių džiaugsmų. Todėl jis kaip tik toks žmogus, kuris gali jį išdėstyti, o Vyāsadevos sūnus Śukadeva Gosvāmis geriau už kurį kitą tinka jam išklausyti. „Śrīmad-Bhāgavatam“ – nepranokstamas teologijos kūrinys, todėl pasauliečiui ji yra kaip vaistas. „Śrīmad-Bhāgavatam“ pasakoja apie transcendentinius Viešpaties darbus, todėl nesiskiria nuo Paties Viešpaties. Ši knyga – tikras literatūrinis Viešpaties įsikūnijimas. Jos dėka eiliniai žmonės gali išgirsti apie Viešpaties darbus ir, iš arčiau pažinę Viešpatį, palaipsniui pagyti nuo materialių ligų. Atsižvelgdami į laiką ir aplinkybes, patyrę bhaktai atranda naujų būdų ir priemonių atversti tuos, kurie dar neatsidavė Viešpačiui. Pasiaukojimo tarnystė – dinamiška veikla, ir patyrę bhaktai sugeba rasti veiksmingų priemonių, kaip atbukusius materialistus įkvėpti pasiaukojimo tarnystei. Tokiu būdu transcendentinės bhaktų pastangos pasitarnauti Viešpačiui gali iš esmės pakeisti kvailybėje paskendusios materialistų visuomenės gyvenimą. Viešpats Caitanya Mahāprabhu ir Jo vėlesni pasekėjai čia parodė daug išradingumo. Taikant tą patį metodą, materialistiškus šio nesantarvės amžiaus žmones galima nukreipti normalia taikaus gyvenimo ir transcendencijos pažinimo vaga.

17 TEKSTAS

त्यक्त्वा स्वधर्मं चरणाम्बुजं हरे-
भजन्नपक्वोऽथ पतेत्ततो यदि ।
यत्र क्व वाभद्रमभूदमुष्य किं
को वार्थ आप्तोऽभजतां स्वधर्मतः ॥१७॥

tyaktvā sva-dharmaṁ caraṇāmbujaṁ harer
bhajann apakvo 'tha patet tato yadi
yatra kva vābhadram abhūd amuṣya kiṁ
ko vārtha āpto 'bhajatāṁ sva-dharmataḥ

tyaktvā – atsisakęs; *sva-dharmam* – savo nurodytos veiklos; *caraṇa-ambujam* – lotosinėms pėdoms; *hareḥ* – Hari (Viešpaties); *bhajan* – su atsidavimu tarnaudamas; *apakvaḥ* – nesubrendęs; *atha* – todėl, kad; *patet* – krenta; *tataḥ* – iš tos padėties; *yadi* – jeigu; *yatra* – kur; *kva* – koks tik būtų; *vā* – arba (vartojamas su ironija); *abhadram* – nepalankus; *abhūt* – atsitiks; *amuṣya* – jam; *kim* – niekas; *kaḥ vā arthaḥ* – kokia nauda; *āptaḥ* – gauta; *abhajatām* – nebhakto; *sva-dharmataḥ* – atliekančio tarnystę pagal savo pareigas.

Žmogus, kuris atsisakė materialios veiklos pasiaukojimo tarnystės Viešpačiui vardan, bet dar nepasiekė brandos, gali nupulti, bet net ir šiuo atveju jis nieko nepraranda. O netarnaujantis Viešpačiui, net jei jis vykdo visas nurodytas pareigas, nieko nelaimi.

Komentaras: Žmonija turi begalę pareigų. Kiekvienas žmogus yra skolingas ne tik tėvams, šeimos nariams, visuomenei, šaliai, žmonijai, kitoms gyvosioms būtybėms, pusdieviams, bet ir didiems mąstytojams, poetams, mokslininkams ir t.t. Tačiau šventraščiai teigia, kad galima atsisakyti vykdžius šias pareigas ir atsidėti Viešpaties tarnystei. Labai gerai, jei žmogus taip pasielgia ir sėkmingai žengia pasiaukojimo tarnystės keliu. Tačiau kitąsyk pasiaukojimo tarnystę žmogus pradeda emocijų pagautas ir ilgainiui dėl nepageidaujamų ryšių ir daugelio kitų priežasčių jis išklysta iš pasiaukojimo tarnystės kelio. Šventraščiuose apstu tokių pavyzdžių. Antai Bharata Mahārāja turėjo gimti elniu, nes buvo labai prisirišęs prie elniuko. Mirdamas jis galvojo apie elniuką ir kitą gyvenimą gimė elniu, nors ir neužmiršo praeito gyvenimo įvykių. Citraketu puolė, nes nusikalto Śivos lotosinėms pėdoms. Vis dėlto čia pabrėžiama būtinybė atsiduoti Viešpaties

lotosinėms pėdoms, nepaisant nuopuolio pavojaus, nes net ir liovęsis vykdyti nurodytas pasiaukojimo tarnystės pareigas, žmogus jau niekada neužmirš Viešpaties lotosinių pėdų. Kartą pradėjęs tarnauti Viešpačiui, žmogus tarnaus Jam bet kokiomis aplinkybėmis. „Bhagavad-gītoje“ sakoma, kad net mažiausia pažanga pasiaukojimo tarnystės kelyje gali išgelbėti žmogų didžiausio pavojaus akivaizdoje. Istorija žino daug tokių pavyzdžių. Vienas jų – Ajāmila. Vaikystėje Ajāmila buvo bhaktas, tačiau jaunystėje jis iškrydo iš tiesos kelio. Vis dėlto gyvenimo pabaigoje Viešpats jį išgelbėjo.

18 TEKSTAS

तस्यैव हेतोः प्रयतेत कोविदो
न लभ्यते यद् भ्रमतामुपर्यधः ।
तल्लभ्यते दुःखवदन्यतः सुखं
कालेन सर्वत्र गभीररंहसा ॥१८॥

tasyaiva hetoḥ prayateta kovido
na labhyate yad bhramatām upary adhaḥ
tal labhyate duḥkhavad anyataḥ sukhaṁ
kālena sarvatra gabhīra-raṁhasā

tasya – šio tikslo; *eva* – tik; *hetoḥ* – priežastis; *prayateta* – turi siekti; *kovidaḥ* – tas, kuris linkęs į filosofiją; *na* – ne; *labhyate* – yra pasiekiamas; *yat* – kuris; *bhramatām* – klajojant; *upari adhaḥ* – nuo viršaus iki apačios; *tat* – tai; *labhyate* – gali būti įgyta; *duḥkhavat* – kaip kančios; *anyataḥ* – nulemtos ankstesnės veiklos; *sukham* – jusliniai malonumai; *kālena* – laikui bėgant; *sarvatra* – visur; *gabhīra* – nepastebimai; *raṁhasā* – ateina.

Tikrai išmintingi ir į filosofiją linkę žmonės turi siekti svarbiausiojo tikslo, kuris nepasiekiamas šioje visatoje net ir apėjus visas jos planetas – nuo aukščiausios (Brahmalokos) iki žemiausios (Pātālos). O laimė, kurią teikia jusliniai malonumai, aplanko mus pati savaime, kai ateina jai skirtas laikas, kaip aplanko mus kančios, nors jų ir nenorime.

Komentaras: Viso pasaulio žmonės kaip beišmanydami stengiasi patirti kuo daugiau juslinių malonumų. Vieni užsiima prekyba, kiti darbuojasi pramonėje, treti rūpinasi ekonomikos plėtra, ketvirti kovoja dėl poli-

tinės įtakos ir pan. Yra ir tokių, kurie griebiasi karminės veiklos, idant rastų laimę kitą gyvenimą, patekę į aukštesnes planetas. Antai sakoma, kad Mėnulio gyventojai gerdami *soma-rasą* gali patirti didesnių juslinių malonumų, o į Pitṛloką padeda patekti labdara. Taigi juslėms tenkinti yra daugybė galimybių tiek šį gyvenimą, tiek po mirties. Egzistuoja kategorija žmonių, kurie stengiasi patekti į Mėnulį ar kitas planetas mechaninėmis priemonėmis, nes labai nori atsidurti ten nevargindami savęs doringa veikla. Bet šitai neįmanoma, nes pagal Aukščiausiojo nustatytus dėsnius skirtingo lygio gyvosios būtybės patenka gyventi ten, kur užsitarnauja savo ankstesniais darbais. Tiktai doringi darbai, kuriuos nurodo atlikti šventraščiai, gali dovanoti gimimą geroje šeimoje, turtus, gerą išsilavinimą ir patrauklią išorę. Mes matome, kad dar šį gyvenimą geri darbai leidžia įgyti gerą išsilavinimą ir turtus. Taip lygiai ir kitą gimimą norimą padėtį mes pasiekiame tik gerais darbais. Jeigu ankstesni darbai neturėtų mums jokios įtakos, argi skirtųsi padėtis dviejų žmonių, kurie gimė toje pačioje vietoje ir tuo pačiu laiku. Tačiau bet kuri padėtis materialiame pasaulyje yra laikina. Kad ir kur mes gyvename – aukščiausioje, Brahmalokos planetoje ar žemiausioje, Pātāloje, – mūsų padėtis gali pakisti priklausomai nuo mūsų darbų. Į filosofiją linkęs žmogus neturėtų susigundyti tuo, kas laikina ir kintama. Jis turėtų stengtis pasiekti amžina palaima ir žinojimu spinduliuojantį gyvenimą, kad vėl netektų sugrįžti į kurią planetą kančių kupiname materialiame pasaulyje. Kančios ir kančių atmiešta laimė – tai du materialaus gyvenimo bruožai. Jas patiria tiek Brahmalokos bei kitų *lokų* gyventojai, tiek gimusieji pusdieviais, šunimis ir kiaulėmis. Gyvųjų būtybių kančios ir kančių atmiešta laimė tesiskiria laipsniu ir kokybe, tačiau niekas negali išvengti kančių, kurias sukelia gimimas, mirtis, senatvė bei ligos. Kiekvienam skirta jo kančių ir laimės dalis. Kad ir kaip žmogus stengtųsi, jis negali sumažinti jam lemtų kančių ir patirti daugiau laimės. Jos trumpam aplanko žmogų ir vėl išnyksta. Todėl neverta gaišti laiko vaikantis netvarių dalykų; reikia siekti tik vieno – sugrįžti atgal pas Dievą. Toks turėtų būti kiekvieno žmogaus gyvenimo tikslas.

19 TEKSTAS

न वै जनो जातु कथञ्चनाव्रजेन्
मुकुन्दसेव्यन्यवदङ्ग संसृतिम् ।
स्मरन्मुकुन्दाङ्घ्र्युपगूहनं पुन-
र्विहातुमिच्छेन्न रसग्रहो जनः ॥१९॥

na vai jano jātu kathañcanāvrajen
mukunda-sevy anyavad aṅga saṁsṛtim
smaran mukundāṅghry-upagūhanaṁ punar
vihātum icchen na rasa-graho janaḥ

na – niekada; *vai* – tikrai; *janaḥ* – žmogus; *jātu* – kada nors; *kathañcana* – vienaip ar kitaip; *āvrajet* – nepatiria; *mukunda-sevī* – Viešpaties bhaktas; *anyavat* – kaip kiti; *aṅga* – o mano brangusis; *saṁsṛtim* – materialios būties; *smaran* – atsimindamas; *mukunda-aṅghri* – Viešpaties lotosines pėdas; *upagūhanam* – apkabinęs; *punaḥ* – vėl; *vihātum* – noro atsisakyti; *icchet* – trokšta; *na* – niekada; *rasa-grahaḥ* – patyręs skonį; *janaḥ* – žmogus.

Brangus Vyāsa, net jei dėl vienokių ar kitokių priežasčių Viešpaties Kṛṣṇos bhaktas kitąsyk ir puola, jis, be jokių abejonių, gyvena ne materialiu lygiu, kaip kad kiti žmonės (veikiantys dėl pasitenkinimo ir pan.), nes kartą patyręs Viešpaties lotosinių pėdų skonį bhaktas jau nebegali užmiršti išgyvento ekstazės jausmo ir kaskart iš naujo jį prisimena.

Komentaras: Specialiai to nesiekdamas, Viešpaties bhaktas yra abejingas materialiosios būties apžavams, nes paragavęs nektariško Viešpaties Kṛṣṇos lotosinių pėdų skonio jis tampa *rasa-graha*. Žinoma, yra nemaža pavyzdžių, kai dėl netikusio bendravimo Viešpaties bhaktai puola kaip *karmiai*, kurie visada linkę degraduoti. Tačiau net ir į puolusį bhaktą nevalia žvelgti, kaip į puolusį *karmį*. *Karmis* kenčia dėl savo karminės veiklos, o bhaktą, norėdamas jį pataisyti, nubaudžia Pats Viešpats. Našlaičio ir numylėto karaliaus sūnaus kančios labai skiriasi. Našlaitis iš tikrųjų nelaimingas, nes nėra kas juo pasirūpintų, o mylimą turtingo žmogaus sūnų visada globoja įtakingas tėvas, nors atrodytų, turtingų tėvų vaikas toks pat nelaimingas kaip našlaitis. Dėl netikusios draugijos Viešpaties bhaktas kartais ima mėgdžioti *karmius*. *Karmiai* nori valdyti materialų pasaulį, o bhaktas neofitas iš kvailumo, mainais už savo tarnystę Viešpačiui, nori gauti materialų atpildą. Kartais Viešpats tyčia sukuria tokiam kvailam bhaktui sunkumų. Parodydamas jam ypatingą Savo malonę, Viešpats atima iš Savo bhakto visus materialius turtus, ir nuo tokio paklydusio bhakto nusisuka visi draugai ir giminės. Tada, Viešpaties malone atgavęs protą, bhaktas vėl ima su atsidavimu tarnauti Viešpačiui.

„Bhagavad-gītoje“ dar sakoma, kad puolusiems bhaktams suteikiama galimybė gimti aukšto lygio brahmano arba turtingo prekybininko šeimoje. Tačiau laimingesni yra tie bhaktai, kuriems už bausmę Viešpats, atrodytų, atima paskutinę viltį. Viešpaties valia pajutęs savo bejėgiškumą, bhaktas iš tikrųjų yra laimingesnis už tą, kuris gimsta geroje šeimoje. Gimę geroje

šeimoje, puolusieji bhaktai gali užmiršti Viešpaties lotosines pėdas, todėl iš tikrųjų jiems nusišypsojo mažesnė sėkmė. O bhaktas, nuo kurio visi nusigręžė, laimingesnis, nes jausdamas visišką savo bejėgiškumą jis greičiau atsigręžia į Viešpaties lotosines pėdas.

Grynoji pasiaukojimo tarnystė teikia tokį didžiulį dvasinį džiaugsmą, kad bhaktas savaime tampa abejingas visiems materialiems malonumams. Tai tobulėjimo pasiaukojimo tarnystės kelyje požymis. Tyras bhaktas nuolat atmena Viešpaties Śrī Kṛṣṇos lotosines pėdas, ir netgi visų trijų pasaulių turtai nepriverstų nors akimirkai Jo pamiršti.

20 TEKSTAS

इदं हि विश्वं भगवानिवेतरो
यतो जगत्स्थाननिरोधसम्भवाः ।
तद्धि स्वयं वेद भवांस्तथापि ते
प्रादेशमात्रं भवतः प्रदर्शितम् ॥२०॥

idaṁ hi viśvaṁ bhagavān ivetaro
yato jagat-sthāna-nirodha-sambhavāḥ
tad dhi svayaṁ veda bhavāṁs tathāpi te
prādeśa-mātraṁ bhavataḥ pradarśitam

idam – šiam; *hi* – visam; *viśvam* – kosmosui; *bhagavān* – Aukščiausiasis Viešpats; *iva* – beveik tapatus; *itaraḥ* – skirtingas; *yataḥ* – iš kurio; *jagat* – pasauliai; *sthāna* – egzistuoja; *nirodha* – sunaikinami; *sambhavāḥ* – kuriami; *tat hi* – visa tai; *svayam* – pats; *veda* – žinai; *bhavān* – kilnybe; *tathā api* – vis dėlto; *te* – tau; *prādeśa-mātram* – tiktai santrauką; *bhavataḥ* – tau; *pradarśitam* – paaiškinau.

Aukščiausiasis Viešpats, Dievo Asmuo, Patsai yra kosmosas, ir vis dėlto Viešpats egzistuoja nuošaly jo. Iš Viešpaties radosi kosminis pasaulis, Viešpats yra jo ramstis ir į Viešpatį jis nugrimzta po sunaikinimo. Tu viską apie tai žinai, todėl keliais žodžiais teišdėsčiau tau esmę.

Komentaras: Tyras bhaktas žino, kad Mukunda, Viešpats Śrī Kṛṣṇa, egzistuoja sykiu ir asmeniniu, ir beasmeniu aspektais. Impersonalųjį kosminį pasaulį vadiname Mukunda, nes jis atsiranda iš Mukundos energijos. Pavyzdžiui, medis – visuma, o lapai ir šakos – neatsiejamos, iš medžio

išaugusios jo dalys. Medžio lapus ir šakas vadiname medžiu, tačiau pats medis nėra vien lapai ir šakos. Vedų tekstai, teigiantys, jog kosminis pasaulis yra ne kas kita, o Brahmanas, reiškia, kad nėra nieko, kas egzistuotų atskirai nuo Aukščiausiojo Brahmano, kadangi viskas iš Jo kyla. Rankas bei kojas – neatsiejamas kūno dalis – vadiname kūnu, bet kūnas, kaip visuma, nėra vien rankos ir kojos. Viešpats – tai transcendentinis amžinatvės, žinojimo ir grožio pavidalas. Todėl Viešpaties energijos kūrinys taip pat turi tam tikrų amžinatvės, žinojimo ir grožio bruožų. Dėl to sąlygotos sielos, pakerėtos išorinės energijos (*māyos*), susipainioja materialios gamtos tinkluose. Jos mano, kad materialus pasaulis – galutinė realybė, nes nieko nežino apie Viešpatį, kuris yra pirmapradė visa ko priežastis. Jie nežino, kad neatsiejamos kūno dalys, atkirstos nuo kūno, jau nėra tos pačios rankos ar kojos, kokios buvo sujungtos su kūnu. Bedievių visuomenė, atsiribojusi nuo transcendentinės meilės tarnystės Aukščiausiajam Dievo Asmeniui, panaši į atkirstas nuo kūno rankas ir kojas. Pažiūrėti, šios neatsiejamos dalys yra kaip tikros rankos ir kojos, tačiau jos neveiksmingos. Śrīla Vyāsadeva, būdamas Viešpaties bhaktas, gerai šitai supranta, tačiau Śrīla Nārada patarė jam išplėtoti šią mintį, kad į spąstus pakliuvusioms sąlygotoms sieloms ji būtų aiškesnė ir jos suvoktų Aukščiausiąjį Viešpatį esant pirmaprade visa ko priežastimi.

Vedų žodžiais, Viešpats yra visagalis, vadinas, ir Jo aukščiausios energijos turi būti tobulos, tapačios Jam. Dvasinis bei materialus dangus ir viskas, kas juose yra, radosi iš vidinės ir išorinės Viešpaties energijų. Išorinė energija santykinai žemesnė, o vidinė – aukštesnė. Aukštesnioji energija – tai gyvybės jėga, ir ji visiškai tapati Viešpačiui, o išorinė energija inertiška ir tapati Jam tik iš dalies. Tačiau nei viena, nei kita energija neprilygsta Viešpačiui ir nepranoksta Jo, kuris yra visų energijų šaltinis. Viešpats visada jas kontroliuoja, kaip inžinierius elektrikas visada kontroliuoja elektros energiją, kad ir kokia ji būtų galinga.

Žmonės ir kitos gyvosios būtybės gimė iš Jo vidinės energijos. Todėl kiekviena gyvoji būtybė irgi tapati Viešpačiui, bet ji niekada negali nei prilygti Dievo Asmeniui, nei juo labiau Jo pranokti. Ir Dievas, ir gyvosios esybės yra individualios asmenybės. Kaip ir Viešpats, gyvosios esybės, pasitelkusios materialiąsias energijas, pajėgios kurti, tačiau nė vienas jų kūrinys negali prilygti tam, ką sukuria Viešpats, ar juo labiau tai pranokti. Žmogus gali sukurti mažą Žemės palydovą, kuris yra nelyginant žaisliukas, ir pasiųsti jį į kosmosą, bet tai toli gražu nereiškia, kad jis kaip ir Viešpats gali sukurti į Žemę ar Mėnulį panašią erdvėje plaukančią planetą. Skurdžių žinių žmonės skelbia savo lygybę Dievui. Bet jie nelygūs Dievui. Šitai tiesiog neįmanoma. Pasiekęs visišką tobulumą, žmogus įgyja dides-

niąją dalį Viešpaties ypatybių (maždaug iki septyniasdešimt aštuonių procentų), tačiau niekas niekada negali pranokti Viešpaties ar Jam prilygti. Tiktai būdamos liguistos būsenos gyvosios būtybės skelbia apie savo vienovę su Dievu ir tokiu būdu pakliūva į iliuzinės energijos spąstus. Paklydusios gyvosios esybės turi pripažinti Viešpaties viršenybę ir su meile Jam tarnauti. Tam jos ir sukurtos. Antraip pasauly nebus nei taikos, nei ramybės. Śrīla Nārada pataria Śrīlai Vyāsadevai išplėtoti šią mintį „Bhāgavatam“. Taip sakoma ir „Bhagavad-gītoje“: žmogus turėtų visiškai atsiduoti Viešpaties lotosinėms pėdoms. Tokia vienintelė tobulumą pasiekusių žmonių priedermė.

21 TEKSTAS

त्वमात्मनात्मानमवेह्यमोघदृक्
परस्य पुंसः परमात्मनः कलाम् ।
अजं प्रजातं जगतः शिवाय तन्
महानुभावाभ्युदयोऽधिगण्यताम् ॥२१॥

tvam ātmanātmānam avehy amogha-dṛk
parasya puṁsaḥ paramātmanaḥ kalām
ajaṁ prajātaṁ jagataḥ śivāya tan
mahānubhāvābhyudayo 'dhigaṇyatām

tvam – tu; *ātmanā* – pats; *ātmānam* – Supersielą; *avehi* – surandi; *amogha-dṛk* – tobulai regintis; *parasya* – Transcendenciją; *puṁsaḥ* – Dievo Asmenį; *paramātmanaḥ* – Aukščiausiojo Viešpaties; *kalām* – pilnavertė dalis; *ajam* – negimęs; *prajātam* – gimei; *jagataḥ* – pasaulio; *śivāya* – labui; *tat* – tai; *mahā-anubhāva* – Aukščiausiojo Dievo Asmens Śrī Kṛṣṇos; *abhyudayaḥ* – žaidimus; *adhigaṇya-tām* – aprašyk kuo vaizdžiau.

O kilniadvasi, tobulas tavo matymas. Tu pažįsti Supersielą, Dievo Asmenį, nes pats esi pilnavertė Viešpaties dalis. Nors esi negimęs, tu nužengei į šią žemę visų žmonių gerovės vardan. Tad prašau tavęs dar vaizdžiau aprašyti transcendentinius Aukščiausiojo Dievo Asmens Śrī Kṛṣṇos žaidimus.

Komentaras: Śrīla Vyāsadeva – tai Dievo Asmens Śrī Kṛṣṇos įsikūnijimas, pilnavertė ypatingomis galiomis apdovanota Jo dalis. Iš savo nepriežasti-

nės malonės jis nužengė į materialųjį pasaulį išvaduoti puolusių sielų. Puolusios ir atmintį praradusios sielos atitrūko nuo pasiaukojimo tarnystės Viešpačiui. Gyvosios esybės yra neatsiejamos Viešpaties dalelės ir amžini Jo tarnai. Todėl Vedos sumanytos taip, kad būtų suprantamos puolusioms sieloms, o puolusių sielų pareiga – skaityti šventraščius ir ištrūkti iš materialios būties vergijos. Nors formaliai Śrīla Nārada Ṛṣis yra dvasinis Vyāsadevos mokytojas, Śrīla Vyāsadeva neįpareigotas turėti dvasinį mokytoją, nes iš esmės jis pats yra visų gyvųjų esybių dvasinis mokytojas. Tačiau, vykdydamas *ācāryos* misiją, jis savo pavyzdžiu moko mus, kad kiekvienas, net Pats Dievas, privalo turėti dvasinį mokytoją. Dvasinius mokytojus turėjo Viešpats Śrī Kṛṣṇa, Viešpats Śrī Rāma, Viešpats Śrī Caitanya Mahāprabhu, nors visi Jie yra Dievo įsikūnijimai ir pažįsta tiesą, kadangi yra transcendentinės prigimties. Norėdamas parodyti visiems žmonėms kelią prie Viešpaties Śrī Kṛṣṇos lotosinių pėdų, Pats Viešpats, apsireiškęs Vyāsadevos pavidalu, aprašo transcendentinius Viešpaties žaidimus.

22 TEKSTAS

इदं हि पुंसस्तपसः श्रुतस्य वा
स्विष्टस्य सूक्तस्य च बुद्धिदत्तयोः ।
अविच्युतोऽर्थः कविभिर्निरूपितो
यदुत्तमश्लोकगुणानुवर्णनम् ॥२२॥

idaṁ hi puṁsas tapasaḥ śrutasya vā
sviṣṭasya sūktasya ca buddhi-dattayoḥ
avicyuto 'rthaḥ kavibhir nirūpito
yad-uttamaśloka-guṇānuvarṇanam

idam – tai; *hi* – tikrai; *puṁsaḥ* – kiekvieno; *tapasaḥ* – askezės; *śrutasya* – Vedų studijavimo; *vā* – ar; *sviṣṭasya* – aukojimo; *sūktasya* – dvasinio išsilavinimo; *ca* – ir; *buddhi* – žinių kaupimo; *dattayoḥ* – labdaros; *avicyutaḥ* – tikrasis; *arthaḥ* – tikslas; *kavibhiḥ* – pripažintų mokslo žmonių; *nirūpitaḥ* – prieita prie išvados; *yat* – tai; *uttamaśloka* – Viešpaties, apdainuojamo rinktiniais posmais; *guṇa-anuvarṇanam* – transcendentinių ypatybių aprašymas.

Mokslo žmonės priėjo prie neabejotinos išvados, kad tikruosius pažinimo (asketizmo praktikos, Vedų studijų, aukų atnašavimo, himnų giedoji-

mo bei labdaros) tikslus geriausiai įkūnija transcendentiniai pasakojimai apie Viešpatį, apdainuojamą gražiausiomis eilėmis.

Komentaras: Išlavėjęs žmogaus protas skirtas plėtoti meno, mokslo, filosofijos, fizikos, chemijos, psichologijos, ekonomikos bei politikos žinias. Plėtodama jas visuomenė gali pasiekti gyvenimo tobulumą, o gyvenimo tobulumo viršūnė – Aukščiausiosios Būtybės Viṣṇu pažinimas. Todėl *śruti* nurodo, kad žmonės, jei jie tikrai apsišvietę, turi siekti tarnauti Viešpačiui Viṣṇu. Deja, pakerėti išoriško *viṣṇu-māyos* spindesio, jie nesuvokia, kad aukščiausiasis tobulumas – savęs pažinimas – tepasiekiamas Viṣṇu malone. *Viṣṇu-māyā* reiškia juslinius malonumus, o jie laikini ir sukelia kančias. Žmonės, pakliuvę į *viṣṇu-māyos* pinkles, naudojasi pažinimo vaisiais juslėms tenkinti. Śrī Nārada Munis jau paaiškino, kad visi kosminio pasaulio daiktai radosi iš Viešpaties veikiant įvairioms Jo energijoms, nes Savo nesuvokiamomis energijomis Jis paleido į darbą sukurtojo pasaulio priežasčių ir pasekmių mechanizmą. Pasaulį išjudina Jo energija. Jos dėka pasaulis egzistuoja ir po sunaikinimo į Viešpatį nugrimzta. Todėl nėra nieko, kas skirtųsi nuo Dievo, bet Jis Pats visada skirtingas nuo Savo kūrinio.

Kai mokslo laimėjimai pritaikomi Viešpaties tarnystei, pažinimo procesas tampa absoliutus. Dievo Asmuo ir Jo transcendentiniai vardai, šlovė, didybė ir kt. nesiskiria nuo Jo. Todėl visi išminčiai ir Viešpaties bhaktai pataria meno, filosofijos, fizikos, chemijos, psichologijos – visų mokslų laimėjimus panaudoti išimtinai Viešpaties tarnystei. Menas, literatūra, poezija bei tapyba gali būti panaudoti Viešpačiui šlovinti. Beletristai, poetai ir garsūs literatai rašo daugiausiai jausmų temomis, tačiau atsigręžę į pasiaukojimo tarnystę Viešpačiui jie galėtų rašyti apie transcendentinius Viešpaties žaidimus. Vālmīkis buvo didis poetas, Vyāsadeva – didis rašytojas, jie abu visą savo gyvenimą paskyrė transcendentiniams Viešpaties darbams aprašyti ir tapo nemirtingi. Mokslą bei filosofiją taip pat reikia pritaikyti Viešpaties tarnystei. Iš bevaisių spekuliatyvių teorijų, kurios kuriamos jausmams patenkinti, nėra jokios naudos. Filosofija ir mokslas turi įamžinti Dievo šlovę. Išsilavinę žmonės trokšta pažinti Absoliučią Tiesą per mokslą, todėl tikras mokslininkas turėtų stengtis moksliškai įrodyti Dievo buvimą. O filosofiniai samprotavimai turėtų pagrįsti, kad Aukščiausioji Tiesa turi jausmus ir yra visagalė. Viešpaties tarnystei reikėtų pajungti ir visas kitas mokslo šakas. Apie tai kalbama ir „Bhagavad-gītoje“. Bet koks mokslas, atplėštas nuo Viešpaties tarnystės, yra tiesiog nemokšiškumas. Tikroji pažangaus mokslo paskirtis – įamžinti Viešpaties šlovę. Mokslas ar bet kuri kita veikla, tarnaujanti Viešpačiui, iš tikrųjų yra *hari-kīrtana* – Viešpaties šlovinimas.

23 TEKSTAS

अहं पुरातीतभवेऽभवं मुने
दास्यास्तु कस्याश्चन वेदवादिनाम् ।
निरूपितो बालक एव योगिनां
शुश्रूषणे प्रावृषि निर्विविक्षताम् ॥२३॥

ahaṁ purātīta-bhave 'bhavaṁ mune
dāsyās tu kasyāścana veda-vādinām
nirūpito bālaka eva yogināṁ
śuśrūṣaṇe prāvṛṣi nirvivikṣatām

aham – aš; *purā* – anksčiau; *atīta-bhave* – praėjusią epochą; *abhavam* – tapau; *mune* – o *muni; dāsyāḥ* – tarnaitės; *tu* – bet; *kasyāścana* – tikrų; *veda-vādinām* – Vedāntos pasekėjų; *nirūpitaḥ* – užsiėmęs; *bālakaḥ* – patarnaujantis berniukas; *eva* – tik; *yoginām* – bhaktams; *śuśrūṣaṇe* – tarnyste; *prāvṛṣi* – keturis liūčių sezono mėnesius; *nirvivikṣatām* – drauge gyvenant.

O Muni, praėjusią epochą buvau gimęs tarnaitės sūnumi, kuri patarnavo brahmanams, ištikimai besilaikantiems Vedāntos principų. Keturis liūčių sezono mėnesius jie gyveno drauge, ir aš jiems patarnavau.

Komentaras: Šiame posme Śrī Nārada Munis trumpai aprašo, kaip stebuklingai veikia pasiaukojimo tarnystės persmelkta aplinka. Nārada Munis negalėjo pasigirti nei savo kilme, nei išsilavinimu ir vis dėlto, visas savo jėgas atidavęs Viešpaties tarnystei, jis tapo nemirtingas išminčius. Štai kokius stebuklus daro pasiaukojimo tarnystė. Gyvosios esybės yra Viešpaties paribio energija, todėl tikrasis jų pašaukimas – su transcendentine meile tarnauti Viešpačiui. Jei gyvosios esybės to nedaro, jos yra *māyos* būsenoje. Todėl, kai visą savo energiją gyvoji esybė nukreipia nuo juslių tenkinimo į Viešpaties tarnystę, *māyos* iliuzija išsyk išsisklaido. Ankstesnio Nārados Munio gyvenimo pavyzdys aiškiai bylojo apie tai, kad tarnystė Viešpačiui prasideda nuo tarnystės Jo *bona fide* tarnams. Viešpats sako, kad tarnauti Jo tarnams svarbiau negu tarnauti Jam Pačiam. Tarnystė bhaktui pranoksta tarnystę Viešpačiui. Todėl reikia pasirinkti *bona fide* Viešpaties tarną, kuris nuolatos tarnauja Viešpačiui, dvasiniu mokytoju ir jam tarnauti. Toks dvasinis mokytojas yra tarytum skaidri terpė, per kurią galima išvysti Viešpatį, nepatiriamą materialiomis juslėmis. Kai mes tarnaujame *bona fide* dvasiniam mokytojui, Viešpats sutinka atsiverti mums

tiek, kiek nusipelnome to savo tarnyste. Nukreipdamas savo energiją Viešpaties tarnystei, žmogus tiesiausiu keliu žengia į išsivadavimą. Kai vadovaujami *bona fide* dvasinio mokytojo tarnaujame Viešpačiui, visą kosminę kūriniją iškart imame suvokti kaip tapačią Viešpačiui. Patyręs dvasinis mokytojas viską moka panaudoti Viešpačiui šlovinti, todėl jam vadovaujant pasaulis gali virsti dvasine karalyste. Tuo pasireiškia dieviškoji Viešpaties tarno malonė.

24 TEKSTAS

ते मय्यपेताखिलचापलेऽर्भके
दान्तेऽधृतक्रीडनकेऽनुवर्तिनि ।
चक्रुः कृपां यद्यपि तुल्यदर्शनाः
शुश्रूषमाणे मुनयोऽल्पभाषिणि ॥२४॥

te mayy apetākhila-cāpale 'rbhake
dānte 'dhṛta-krīḍanake 'nuvartini
cakruḥ kṛpāṁ yadyapi tulya-darśanāḥ
śuśrūṣamāṇe munayo 'lpa-bhāṣiṇi

te – jie; *mayi* – man; *apeta* – neturinčiam; *akhila* – visokių; *cāpale* – polinkių; *arbhake* – berniukui; *dānte* – suvaldžiusiam jausmus; *adhṛta-krīḍanake* – nelinkusiam prie žaidimų; *anuvartini* – paklusniam; *cakruḥ* – dovanojo; *kṛpām* – nepriežastinę malonę; *yadyapi* – nors; *tulya-darśanāḥ* – nešališki iš prigimties; *śuśrūṣamāṇe* – ištikimam; *munayaḥ* – *muniai,* Vedāntos pasekėjai; *alpa-bhāṣiṇi* – nekalbančiam daugiau negu reikia.

Nors Vedāntos pasekėjai iš prigimties buvo nešališki, jie palaimino mane dovanodami nepriežastinę savo malonę. Aš mokėjau tvardyti save, ir nors buvau dar vaikas, manęs netraukė žaidimai. Be to, buvau klusnus ir nekalbėjau daugiau negu reikia.

Komentaras: „Bhagavad-gītoje“ Viešpats sako: „Visų Vedų tikslas – atrasti Mane.“ Viešpats Śrī Caitanya teigia, kad Vedos kalba tik apie tris dalykus: kaip gyvajai esybei atkurti savo ryšį su Dievo Asmeniu, kaip atlikti atitinkamas pasiaukojimo tarnystės pareigas ir kaip pasiekti galutinį tikslą – sugrįžti pas Dievą. Todėl žodis *vedānta-vādžiai*, Vedāntos pasekėjai, reiškia tyrus Dievo Asmens bhaktus. *Vedānta-vādžiai*, arba *bhakti-vedāntos*, skleidžia transcendentines žinias apie pasiaukojimo tarnystę visiems, ne-

išskirdami nieko. Jiems neegzistuoja nei draugai, nei priešai, jie nedaro skirtumo tarp mokytų ir bemokslių. Jie niekam nejaučia nei ypatingų simpatijų, nei priešiškumo. *Bhakti-vedāntų* akimis, daugumas žmonių tuščiai švaisto laiką iliuziniams jusliniams malonumams. Jie stengiasi padėti neišmanymo apakintiems žmonėms atkurti prarastą ryšį su Dievo Asmeniu. Jų pastangų dėka net labiausiai užsimiršusios sielos pabunda dvasiniam gyvenimui. Gavę *bhakti-vedāntų* įšventinimą, žmonės pamažėle žengia į priekį transcendentinio tobulėjimo keliu. *Vedānta-vādžiai* įšventino berniuką, kai šis dar nemokėjo valdyti savęs ir jam vis dar rūpėjo vaikiški žaidimai. Tačiau dar iki buvo įšventintas, jis darėsi vis drausmingesnis, o siekiančiam dvasiškai tobulėti tai labai svarbu. *Varṇāśrama-dharmos* sistemoje, kuri žymi žmogiškojo gyvenimo pradžią, penkiamečiai berniukai – tiek karalių, tiek paprastų žmonių vaikai – siunčiami į *guru āśramą*, kur tampa *brahmacāriais* ir yra nuosekliai apmokomi savitvardos dalykų. Toks apmokymas buvo būtinas ne vien tam, kad berniukai būtų dori piliečiai, bet ir paruošti juos būsimam gyvenimui – išmokyti siekti dvasinio tobulumo. Neatsakingas jusliniams malonumams švaistomas gyvenimas *varṇāśramos* sistemos pasekėjų vaikams buvo nepažįstamas. Dvasinį įžvalgumą vaikas gaudavo iš tėvo dar prieš patekdamas į motinos įsčias. Ir tėvas, ir motina buvo atsakingi už tai, kad jų vaikas išsivaduotų iš materijos nelaisvės. Tai geriausias šeimos planavimo būdas. Jo esmė – pradėti vaikus tam, kad jie pasiektų tobulumą. Be savitramdos, drausmės ir klusnumo neįmanoma sėkmingai vykdyti dvasinio mokytojo nurodymų, o jų nevykdant neįmanoma sugrįžti pas Dievą.

25 TEKSTAS

उच्छिष्टलेपाननुमोदितो द्विजैः
सकृत्स्म भुञ्जे तदपास्तकिल्बिषः ।
एवं प्रवृत्तस्य विशुद्धचेतस-
स्तद्धर्म एवात्मरुचिः प्रजायते ॥२५॥

ucchiṣṭa-lepān anumodito dvijaiḥ
sakṛt sma bhuñje tad-apāsta-kilbiṣaḥ
evaṁ pravṛttasya viśuddha-cetasas
tad-dharma evātma-ruciḥ prajāyate

ucchiṣṭa-lepān – maisto likučius; *anumoditaḥ* – sutikus; *dvijaiḥ* – brahmanams *vedāntistams*; *sakṛt* – kartą; *sma* – praeityje; *bhuñje* – paragavau; *tat* –

tuo veiksmu; *apāsta* – sunaikinau; *kilbiṣaḥ* – visas nuodėmes; *evam* – taip; *pravṛttasya* – užsiėmęs; *viśuddha-cetasaḥ* – to, kurio protas švarus; *tat* – ta ypatinga; *dharmaḥ* – prigimtis; *eva* – tikrai; *ātma-ruciḥ* – transcendentinis potraukis; *prajāyate* – pasireiškė.

Tik kartą, išminčiams leidus, aš paragavau jų palikto maisto likučių ir taip išsyk nusiploviau visas nuodėmes. Mano širdis apsivalė, ir nuo tada mane ėmė traukti transcendentalisto prigimtis.

Komentaras: Tyras atsidavimas gerąja prasme užkrečiamas kaip infekcinė liga. Tyras bhaktas yra be nuodėmės. Dievo Asmuo – tyriausias iš visų esybių, ir kol žmogus neišsigydys nuo infekcijos, t.y. neatsikratys materialių ypatybių ir nebus toks pat tyras, jis negalės tapti tyru Viešpaties bhaktu. *Bhakti-vedāntos*, kaip jau sakyta, buvo tyri bhaktai, ir bendraudamas su jais bei sykį paragavęs jų maisto likučių, berniukas užsikrėtė jų tyrumu. Galima paragauti tyro bhakto maisto likučių ir jo neatsiklausus. Tačiau pasitaiko susidurti ir su netikrais bhaktais, ir čia reikia didelio apdairumo. Daug kas mums trukdo pasirinkti pasiaukojimo tarnystės kelią, tačiau bendravimas su tyrais bhaktais pašalina visas kliūtis. Bendraudamas su tyru Viešpaties pasekėju, bhaktas neofitas įgyja jo transcendentinių ypatybių: jį ima žavėti Dievo Asmuo, Jo vardas, šlovė, ypatybės, žaidimai ir t.t. Užsikrėtimas tyro bhakto ypatybėmis pasireiškia tuo, kad klausydamasis pasakojimų apie transcendentinius Dievo Asmens darbus žmogus nuolat junta tyro atsidavimo skonį. Pajutus transcendencijos skonį, materialybė tuojau pat apkarsta. Todėl materiali veikla tyro bhakto visiškai netraukia. Kai žmogus nusiplauna visas nuodėmes, t.y. įveikia kliūtis pasiaukojimo tarnystės kelyje, jį ima traukti dvasinis tobulėjimas. Jis įgyja tvirtybės, jo skonis tampa tobulas, nubunda jo transcendentiniai jausmai ir galų gale jis gali pakilti iki meilės tarnystės Viešpačiui lygmens. Bendravimas su tyrais bhaktais padeda įveikti visas šias pakopas. Tokia yra šio posmo pagrindinė mintis.

26 TEKSTAS

तत्रान्वहं कृष्णकथाः प्रगायता-
मनुग्रहेणाशृणवं मनोहराः ।
ताः श्रद्धया मेऽनुपदं विशृण्वतः
प्रियश्रवस्यङ्ग ममाभवद्रुचिः ॥२६॥

tatrānvahaṁ kṛṣṇa-kathāḥ pragāyatām
anugraheṇāśṛṇavaṁ manoharāḥ
tāḥ śraddhayā me 'nupadaṁ viśṛṇvataḥ
priyaśravasy aṅga mamābhavad ruciḥ

tatra – po to; *anu* – kasdien; *aham* – aš; *kṛṣṇa-kathāḥ* – pasakojimus apie Viešpaties Kṛṣṇos darbus; *pragāyatām* – aptariant; *anugraheṇa* – nepriežastine malone; *aśṛṇavam* – klausydamas; *manaḥ-harāḥ* – patrauklius; *tāḥ* – tuos; *śraddhayā* – pagarbiai; *me* – man; *anupadam* – kas žingsnis; *viśṛṇvataḥ* – įdėmiai klausantis; *priyaśravasi* – apie Dievo Asmenį; *aṅga* – o Vyāsadeva; *mama* – mano; *abhavat* – toks atsirado; *ruciḥ* – skonis.

O Vyāsadeva, bendraudamas su didžiais vedāntistais, jų malone aš turėjau galimybę išgirsti pasakojimų apie nuostabius Viešpaties Kṛṣṇos darbus. Įdėmiai klausiau, ką jie kalba, ir noras kuo daugiau sužinoti apie Dievo Asmenį vis labiau stiprėjo.

Komentaras: Absoliutus Dievo Asmuo, Viešpats Śrī Kṛṣṇa patrauklus ne tik Savo ypatybėmis. Nuostabūs ir Jo transcendentiniai darbai, nes Absoliuto vardas, šlovė, pavidalas, žaidimai, aplinka bei regalijos yra absoliutūs. Savo nepriežastine malone Viešpats nužengia į materialų pasaulį ir dėdamasis paprastu žmogumi apreiškia įvairius transcendentinius žaidimus, kad pamilę Jį žmonės galėtų grįžti atgal pas Dievą. Mes iš prigimties linkę klausytis istorijų apie įvairius žmones ir jų pasaulietinę veiklą, tačiau nesuprantame, kad šitaip švaistome savo brangų laiką ir dar labiau prisirišame prie trijų materialios gamtos ypatybių. Užuot švaistęs laiką, žmogus gali nukreipti dėmesį į transcendentinius Viešpaties žaidimus ir taip pasiekti sėkmę dvasiniame gyvenime. Klausydamas pasakojimų apie Viešpaties žaidimus, žmogus sueina į tiesioginį sąlytį su Dievo Asmeniu, ir, kaip jau sakyta, jų klausydamasi materialistiška būtybė nusiplauna visas širdyje susikaupusias nuodėmes. Nusiplovusi visas nuodėmes, ji palaipsniui atsisako pasaulietinio bendravimo ir jai tampa patrauklūs Viešpaties bruožai. Nārada Munis kaip tik ir kalba apie tai, remdamasis savo asmeniniu patyrimu. Žodžiu, paprasčiausiai klausantis pasakojimų apie Viešpaties žaidimus, galima tapti vienu iš Viešpaties palydovų. Nārada Munis gyvena amžinai, yra apdovanotas beribiu išmanymu ir begaline palaima. Jis gali nekliudomas keliauti po visus materialius ir dvasinius pasaulius. Aukščiausią tobulumą pasiekti labai paprasta – tereikia įdėmiai klausytis pasakojimų apie transcendentinius Viešpaties žaidimus iš pasitikėjimo verto žmogaus lūpų, kaip kad jų klausėsi Śrī Nārada iš tyrų bhaktų (*bhakti-*

vedāntų) praeitą gyvenimą. Klausymosi bhaktų bendrijoje metodas ypač rekomenduojamas šiame nesantarvės (Kali) amžiuje.

27 TEKSTAS

तस्मिंस्तदा लब्धरुचेर्महामते
प्रियश्रवस्यस्खलिता मतिर्मम ।
ययाहमेतत्सदसत्स्वमायया
पश्ये मयि ब्रह्मणि कल्पितं परे ॥२७॥

tasmiṁs tadā labdha-rucer mahā-mate
priyaśravasy askhalitā matir mama
yayāham etat sad-asat sva-māyayā
paśye mayi brahmaṇi kalpitaṁ pare

tasmin – tokiu būdu; *tadā* – tada; *labdha* – įgijus; *ruceḥ* – skonį; *mahā-mate* – o didis išminčiau; *priyaśravasi* – Viešpačiui; *askhalitā matiḥ* – neblaškomas dėmesys; *mama* – mano; *yayā* – kuriuo; *aham* – aš; *etat* – šiuos; *sat-asat* – grubųjį ir subtilųjį; *sva-māyayā* – per savo neišmanymą; *paśye* – matau; *mayi* – savyje; *brahmaṇi* – Aukščiausiasis; *kalpitam* – priimamas; *pare* – Transcendencijoje.

O didis išminčiau, kai pajutau pasakojimų apie Dievo Asmenį skonį, mano dėmesys tapo neblaškomas, ir kuo patrauklesni man atrodė tie pasakojimai, tuo aiškiau aš suvokiau, kad tik per savo neišmanymą gavau grubųjį ir subtilųjį apdangalus, nes ir Viešpats, ir aš esame transcendentalūs.

Komentaras: Neišmanymas, viešpataujantis materialioje būtyje, lyginamas su tamsa, o Dievo Asmenį visi Vedų raštai lygina su saule. Kur šviečia saulė, ten nėra vietos tamsai. Klausytis pasakojimų apie Viešpaties žaidimus tolygu transcendentiškai bendrauti su Juo, nes transcendentiniai Jo žaidimai nesiskiria nuo Jo Paties. Sąlytis su aukščiausia šviesa išsklaido neišmanymą. Tik per savo neišmanymą sąlygota siela klaidingai mano, neva ji ir Viešpats – materialios gamtos kūriniai. Iš tikrųjų ir Dievo Asmuo, ir gyvosios būtybės yra transcendentinės prigimties ir neturi nieko bendra su materialia gamta. Kai atsikratome neišmanymo ir iki galo įsisąmoniname, kad be Dievo Asmens daugiau nieko neegzistuoja, išsisklaido mūsų nežinia. Kadangi ir grubųjį, ir subtilųjį kūnus gauname iš Dievo Asmens, švie-

sos pažinimas padeda priversti juos tarnauti Viešpačiui. Grubusis kūnas turėtų vykdyti konkrečius tarnystės Viešpačiui veiksmus (atnešti vandens, plauti šventyklą, lenktis Dievybėms ir pan.). *Arcanos* procese (Viešpaties garbinimas šventykloje) grubusis kūnas tarnauja Viešpačiui. Subtiliąją energiją – protą reikėtų panaudoti klausytis pasakojimų apie transcendentinius Viešpaties žaidimus, juos apmąstyti, kartoti Viešpaties vardą ir t.t. Visi šie veiksmai yra grynai transcendentinės prigimties. Nė vienam iš kūnų – nei grubiam, nei subtiliam – neturėtų būti keliami kiti uždaviniai. Veikti transcendentiškai mokinys išmoksta ilgus metus su atsidavimu tarnaudamas Viešpačiui. Šia prasme labai veiksmingas paprastas meilės jausmas Dievo Asmeniui, kurį išsiugdė Nārada Munis klausydamas pasakojimų apie Jį.

28 TEKSTAS

इत्थं शरत्प्रावृषिकावृतू हरे-
र्विशृण्वतो मेऽनुसवं यशोऽमलम् ।
सङ्कीर्त्यमानं मुनिभिर्महात्मभि-
र्भक्तिः प्रवृत्तात्मरजस्तमोपहा ॥२८॥

itthaṁ śarat-prāvṛṣikāv ṛtū harer
viśṛṇvato me 'nusavaṁ yaśo 'malam
saṅkīrtyamānaṁ munibhir mahātmabhir
bhaktiḥ pravṛttātma-rajas-tamopahā

ittham – taip; *śarat* – rudenį; *prāvṛṣikau* – liūčių sezoną; *ṛtū* – du sezonus; *hareḥ* – apie Viešpatį; *viśṛṇvataḥ* – nuolat besiklausant; *me* – man; *anusavam* – nuolat; *yaśaḥ amalam* – tyrą šlovę; *saṅkīrtyamānam* – skelbiamą; *munibhiḥ* – didžiųjų išminčių; *mahā-ātmabhiḥ* – didžių sielų; *bhaktiḥ* – pasiaukojimo tarnystė; *pravṛttā* – ėmė trykšti; *ātma* – gyvosios būtybės; *rajaḥ* – aistros *guṇą; tama* – neišmanymo *guṇą; upahā* – naikindama.

Man besiklausant didžiadvasių išminčių, kurie be paliovos šlovino skaistųjį Viešpatį Hari, praslinko du metų laikai – liūčių sezonas ir ruduo. Kai mano sieloje atsivėrė pasiaukojimo tarnystės šaltinis, nuo manęs nukrito aistros bei neišmanymo guņų dangalai.

Komentaras: Kiekviena gyvoji būtybė natūraliai linkusi su transcendentine meile tarnauti Aukščiausiajam Viešpačiui. Šis instinktas glūdi kiekvie-

name iš mūsų, tačiau dėl sąlyčio su materialiąja gamta jį nuo neatmenamų laikų yra užgožusios aistros ir neišmanymo *guṇos*. Jei Viešpaties ir Jo kilniadvasių bhaktų malone gyvajai esybei nusišypsos laimė susitikti su tyrais Viešpaties bhaktais ir ji turės galimybę išgirsti iš jų apie skaisčiojo Viešpaties šlovę, jos sieloje atsivers pasiaukojimo tarnystės šaltinis, kuris vėliau išsilies upe. Kaip upė plukdo savo vandenis į jūrą, taip ir tyra pasiaukojimo tarnystė bendravimo su tyrais bhaktais dėka srūva, kol pasiekia galutinį tikslą – transcendentinę meilę Dievui. Niekas negali sulaikyti transcendentinės tarnystės tėkmės. Priešingai, ji tampa vis stipresnė, platesnė ir sraunesnė. Pasiaukojimo tarnystės srautas toks galingas, kad išvaduoja nuo aistros ir tamsybės *guṇų* net pašalinį stebėtoją. Taip gyvoji esybė ištrūksta iš dviejų gamtos *guṇų* valdžios ir išsivadavusi grįžta į savo pirminę padėtį.

29 TEKSTAS

तस्यैवं मेऽनुरक्तस्य प्रश्रितस्य हतैनसः ।
श्रद्दधानस्य बालस्य दान्तस्यानुचरस्य च ॥२९॥

tasyaivaṁ me 'nuraktasya praśritasya hatainasaḥ
śraddadhānasya bālasya dāntasyānucarasya ca

tasya – jo; *evam* – taip; *me* – man; *anuraktasya* – prie jų prisirišus; *praśritasya* – paklusniai; *hata* – išvaduotas nuo; *enasaḥ* – nuodėmių; *śraddadhānasya* – ištikimas; *bālasya* – berniukas; *dāntasya* – pažabojęs; *anucarasya* – griežtai besilaikantis taisyklių; *ca* – ir.

Aš labai prisirišau prie išminčių. Buvau klusnus ir pasitarnaudamas jiems nusiploviau visas nuodėmes. Širdies gelmėse jais be galo pasitikėjau. Pažabojęs jusles, visais savo darbais ir mintimis griežtai vykdžiau jų nurodymus.

Komentaras: Čia vardijamos ypatybės būtinos žmogui, kuris tikisi tapti nepriekaištingai tyru bhaktu. Jis visada turi stengtis būti tyrų bhaktų draugijoje ir nepasiduoti pseudobhaktų klaidinamas. Norėdamas tapti tyro bhakto mokiniu, žmogus turi būti paprastas ir kuklus. Tyras bhaktas – tai visiškai Dievo Asmeniui atsidavusi siela. Jis žino, kad Dievo Asmuo – aukščiausiasis valdovas, o visi kiti – Jo tarnai. Tik bendravimas su tyrais bhaktais gali apvalyti žmogų nuo visų nuodėmių, kurios susikaupia bendraujant su pasauliečiais. Pradedantis bhaktas turi ištikimai tarnauti tyram

bhaktui, būti labai klusnus ir griežtai vykdyti jo nurodymus. Tai požymiai, kurie sako, kad bhaktas pasiryžo patirti sėkmę dar šį gyvenimą.

30 TEKSTAS

ज्ञानं गुह्यतमं यत्तत्साक्षाद्भगवतोदितम् ।
अन्ववोचन् गमिष्यन्तः कृपया दीनवत्सलाः ॥३०॥

jñānaṁ guhyatamaṁ yat tat sākṣād bhagavatoditam
anvavocan gamiṣyantaḥ kṛpayā dīna-vatsalāḥ

jñānam – žinojimą; *guhyatamam* – slapčiausią; *yat* – kuris yra; *tat* – tas; *sākṣāt* – tiesiogiai; *bhagavatā uditam* – Paties Viešpaties pateiktas; *anvavocan* – nurodė; *gamiṣyantaḥ* – iškeliaudami; *kṛpayā* – nepriežastine malone; *dīna-vatsalāḥ* – gailestingieji vargšams ir nuolankiesiems.

Prieš iškeliaudami, bhakti-vedāntos, kurie yra nepaprastai gailestingi nelaimingoms sieloms, atskleidė man slaptingiausias tiesas, kurių moko Pats Dievo Asmuo.

Komentaras: Tikras *vedāntistas*, arba *bhakti-vedānta*, moko savo pasekėjus neprasilenkdamas nė su vienu Paties Viešpaties pasakytu žodžiu. Tiek „Bhagavad-gītoje“, tiek kituose šventraščiuose Dievo Asmuo moko žmones tapti Jo garbintojais ir nesižvalgyti į nieką kitą. Dievas yra visa ko kūrėjas, saugotojas ir naikintojas. Visa apreikštoji kūrinija egzistuoja Jo valia, ir kai Jo valia jai ateina galas, Jis su visomis Savo regalijomis toliau egzistuoja amžinoje Savo buveinėje. Jis egzistavo Savo buveinėje prieš sukūrimą ir egzistuoja po sunaikinimo. Taigi Jis nėra viena iš sukurtųjų būtybių. Jis transcendentalus. „Bhagavad-gītoje“ Viešpats sakosi šį mokymą kitados išdėstęs Saulės dievui – kur kas seniau negu Arjunai, tačiau ilgainiui mokymas buvo iškreiptas ir sunyko, todėl dabar vėl skelbiamas Arjunai, nes Arjuna – tobulas Viešpaties bhaktas ir draugas. Iš čia plaukia išvada, kad Viešpaties mokymą tegali suprasti Jo bhaktai – kitiems jis nesuvokiamas. Impersonalistas, neturintis supratimo apie transcendentinį Viešpaties pavidalą, neišgali suprasti pačių slaptingiausių Viešpaties skelbiamų tiesų. Žodžiai „pačios slaptingiausios“ čia labai svarbūs, nes žinios apie pasiaukojimo tarnystę yra nepalyginamai svarbesnės už žinias apie beasmenį Brahmaną. Žodis *jñānam* gali reikšti tiek įprastą, tiek ir bet kokį kitą pažinimą. Plėtojant pažinimą patiriamas beasmenis Brahmanas, o dar vėliau, kai į

pažinimą įsipina atsidavimas Viešpačiui, patiriamas visa aprėpiantis Dievo Asmuo – Paramātmā. Tai jau slaptingesnio žinojimo pakopa. Bet kai pažinimas perauga į tyrą pasiaukojimo tarnystę, žmogui atsiveria pačios slaptingiausios transcendentinės tiesos. Šias tiesas Viešpats ir paskelbė Brahmai, Arjunai, Uddhavai ir kitiems.

31 TEKSTAS

येनैवाहं भगवतो वासुदेवस्य वेधसः ।
मायानुभावमविदं येन गच्छन्ति तत्पदम् ॥३१॥

yenaivāhaṁ bhagavato vāsudevasya vedhasaḥ
māyānubhāvam avidaṁ yena gacchanti tat-padam

yena – to dėka; *eva* – tikrai; *aham* – aš; *bhagavataḥ* – Dievo Asmens; *vāsudevasya* – Viešpaties Śrī Kṛṣṇos; *vedhasaḥ* – aukščiausiojo kūrėjo; *māyā* – energijos; *anubhāvam* – įtaką; *avidam* – lengvai suvokiau; *yena* – to dėka; *gacchanti* – einama; *tat-padam* – prie Viešpaties lotosinių pėdų.

Kai man buvo atvertos šios slaptingosios tiesos, aš ėmiau aiškiai suvokti, kaip veikia Viešpaties Śrī Kṛṣṇos – esaties kūrėjo, saugotojo ir naikintojo – energija. Kas tai suvokia, tas gali grįžti pas Viešpatį ir išvysti Jį savo akimis.

Komentaras: Su atsidavimu tarnaujant Viešpačiui, kitaip sakant, įgijus patį slaptingiausią žinojimą, žmogui tampa visiškai nesunku suvokti, kaip veikia įvairios Viešpaties energijos. Viena Jo energijos dalis apreiškia materialų pasaulį, kita (aukštesnė) – dvasinį pasaulį, o iš paribio energijos randasi gyvosios esybės, kurios tarnauja vienai iš jau minėtų energijų. Gyvosios esybės, tarnaujančios materialiai energijai, atkakliai grumiasi dėl būvio ir iliuzinės laimės. Tuo tarpu gyvosios esybės, egzistuojančios dvasinėje energijoje, tarnauja tiesiogiai Viešpačiui, o jų gyvenimas yra amžinas, spinduliuoja tobulu žinojimu ir neišsenkančia palaima. Viešpats trokšta – ir Pats apie tai tiesiai sako „Bhagavad-gītoje“, – kad materialios energijos karalystėje merdinčios sąlygotos sielos atidėtų į šalį visus materialaus pasaulio darbus ir sugrįžtų pas Jį. Tai ir yra pati slaptingiausia žinojimo dalis. Tačiau tai suvokti tegali tyri bhaktai, tik jiems leista įžengti į Dievo karalystę, savo akimis Jį išvysti ir Jam tarnauti. Konkretus pavyzdys – pats Nārada, pasiekęs amžino žinojimo ir amžinos palaimos lygį. Keliai ir metodai šiam tikslui pasiekti atviri visiems, su sąlyga, kad žmogus seks Śrī Nārados Munio pavyzdžiu. *Śruti* teigimu, Aukščiausiasis Viešpats be jokių pastangų valdo

nesuskaičiuojamas energijas ir visos jos priklauso vienai iš trijų jau minėtų svarbiausių kategorijų.

32 TEKSTAS

एतत्संसूचितं ब्रह्मंस्तापत्रयचिकित्सितम् ।
यदीश्वरे भगवति कर्म ब्रह्मणि भावितम् ॥३२॥

etat saṁsūcitaṁ brahmaṁs tāpa-traya-cikitsitam
yad īśvare bhagavati karma brahmaṇi bhāvitam

etat – taip; *saṁsūcitam* – nuspręsta mokytų žmonių; *brahman* – o brahmane Vyāsa; *tāpa-traya* – trijų rūšių kančių; *cikitsitam* – pašalinimo būdas; *yat* – kuris; *īśvare* – aukščiausiajam valdovui; *bhagavati* – Dievo Asmeniui; *karma* – nurodytą veiklą; *brahmaṇi* – didžiajam; *bhāvitam* – skiriant.

O brahmane Vyāsadeva, mokytieji priėjo išvadą, kad geriausias vaistas nuo visų nelaimių ir kančių – visą savo veiklą skirti tarnystei Aukščiausiajam Dievo Asmeniui (Śrī Kṛṣṇai).

Komentaras: Śrī Nārada Munis pats patyrė, kad tinkamiausias ir lengviausiai įgyvendinamas būdas išsivaduoti, t.y. atsikratyti visų gyvenimo kančių, – nuolankiai klausytis pasakojimų apie transcendentinius Viešpaties darbus iš patikimo šaltinio. Kito vaisto nuo šios ligos nėra. Materiali būtis persunkta kančios. Kvaili, riboto proto žmonės sukūrė daug priemonių išvengti trejopų kančių (kančių, kurias sukelia kūnas ir protas, kančių, kurias sukelia gamtos stichija, ir kančių, kurias sukelia kitos gyvosios esybės). Pasaulis iš paskutiniųjų kovoja norėdamas jų atsikratyti, tačiau žmonės nežino, kad be Viešpaties pritarimo joks planas, jokios priemonės nepadės pasiekti išsvajotos taikos ir ramybės. Vaistai, kuriuos gydytojas išrašo ligoniui, bus neveiksmingi, jeigu to nepanorės Dievas. Norint perplaukti upę ar vandenyną, nepakanka turėti tvirtą laivą, – reikalingas ir Dievo pritarimas. Turime įsisąmoninti, kad Dievas yra galutinė aprobuojanti instancija, todėl, norėdami pasiekti tikslą ir sugriauti visas užtvaras kelyje į sėkmę, turime savo pastangas skirti Jo malonei. Viešpats yra visa aprėpiantis, visagalis, visa žinantis ir visur esantis. Jis – ta aukščiausioji valdžia, kuri leidžia pasiekti ir blogus, ir gerus rezultatus. Todėl visus savo darbus turime išmokti aukoti Jam, pasikliaudami Jo malone, suvokdami Jį arba kaip beasmenį Brahmaną, arba kaip lokalizuotą Paramātmą, arba kaip Aukščiausiąjį Dievo Asmenį. Kad ir kas būtų žmogus, jis turi viską aukoti Viešpaties tarnystei. Jei jis eruditas, mokslininkas, filosofas, poetas

ar pan., savo žinias jis turi panaudoti Dievo viršenybei įrodyti. Stenkimės suprasti, kaip veikia Viešpaties energijos visose gyvenimo srityse. Nekelkime balso prieš Jį, nesistenkime Jam prilygti, nesikėsinkime užimti Jo padėtį, po kruopelę kaupdami žinias apie Jį. Jeigu esate vadovas, valstybės veikėjas, kariškis ar politikas, pasistenkite įkūnyti Dievo viršenybės idėją valstybės valdymo srityje. Kovokite dėl Viešpaties, kaip kovojo Śrī Arjuna. Iš pradžių didysis karžygys Śrī Arjuna norėjo išsilenkti kautynių, bet kai Viešpats jį įtikino, kad kova būtina, Śrī Arjuna pakeitė sprendimą ir stojo į mūšį už Viešpaties reikalą. O verslininkas, pramonininkas ar žemdirbys turėtų aukoti Viešpačiui savo prakaitu uždirbtus pinigus. Visada manykime, kad mūsų sukaupti pinigai yra Viešpaties turtas. Sakoma, turtas – tai sėkmės deivė (Lakṣmī), o Viešpats yra Nārāyaṇa, jos vyras. Stenkimės padaryti taip, kad Lakṣmī tarnautų Viešpačiui Nārāyaṇai, ir būsime laimingi. Tai būdas, kaip priartėti prie Viešpaties bet kurioje veiklos srityje. Bet geriausia visiškai atsižadėti materialios veiklos ir tesiklausyti pasakojimų apie transcendentinius Viešpaties žaidimus. Bet jei tai atrodo neįgyvendinama, reikia stengtis panaudoti Viešpaties tarnystei viską, kam turime polinkį, – tai vienintelis kelias pasiekti taiką ir gerovę. Šiame posme pažymėtinas ir žodis *saṁsūcitam*. Net iš toli nevalia prisileisti minties, jog tai, ką suvokė Nārada, tebuvo vaiko vaizduotės padarinys. Tai būtų klaida. Prie tokių pat išvadų, kaip Nārada, prieina ir mokytumu garsėjantys mokslo vyrai; būtent tokia žodžio *saṁsūcitam* prasmė.

33 TEKSTAS

आमयो यश्च भूतानां जायते येन सुव्रत ।
तदेव ह्यामयं द्रव्यं न पुनाति चिकित्सितम् ॥३३॥

āmayo yaś ca bhūtānāṁ jāyate yena suvrata
tad eva hy āmayaṁ dravyaṁ na punāti cikitsitam

āmayaḥ – ligos; *yaḥ ca* – bet kurios; *bhūtānām* – gyvųjų būtybių; *jāyate* – atsiranda; *yena* – veikiant tuo; *suvrata* – o didžiadvasi; *tat* – tas; *eva* – pats; *hi* – tikrai; *āmayam* – ligą; *dravyam* – dalykas; *na* – ar ne; *punāti* – pagydo; *cikitsitam* – pavartojus jį.

O didžiadvasi, argi tai, kas sukelia ligą, negali būti ir vaistas nuo jos?

Komentaras: Patyręs medikas gydo pacientus skirdamas jiems gydomąją dietą. Antai nuo pieno produktų kartais sutrinka žarnyno veikla, tačiau

gydantis rūgusiu pienu (o tai tas pats pienas, tik kitokio pavidalo), praturtintu atitinkamais gydomaisiais priedais, jo darbas pasitaiso. Analogiškai, materiali veikla pati savaime negali palengvinti trejopų materialios būties kančių. Ją reikia sudvasinti. Iki raudonumo ugnies įkaitinta geležis įgyja ugnies ypatybių. Kai daiktą panaudojame tarnaudami Viešpačiui, pasikeičia materiali mūsų samprata apie jį. Čia ir glūdi pasisekimo dvasiniame gyvenime paslaptis. Nereikėtų nei stengtis pavergti materialią gamtą, nei atmesti materialių daiktų. Geriausias būdas iš nevykusio sandėrio išpešti daugiau naudos – viską panaudoti tarnaujant aukščiausiai dvasinei būtybei. Viskas kyla iš Aukščiausiosios Dvasios, kuri Savo nesuvokiama galia dvasią gali paversti materija, o materiją – dvasia. Todėl Dievui panorėjus daiktas, kurį vadiname materialiu, išsyk virsta dvasine energija. Tačiau norint, kad įvyktų toks pokytis, būtina sąlyga – vadinamąją materiją panaudoti tarnaujant dvasiai. Tik tokiu būdu galima pasigydyti nuo materialių negalių ir pakilti į dvasinį lygmenį, kur nėra kančių, sielvarto ir baimės. Kai viską pajungsime tarnauti Viešpačiui, patirsime, kad be Aukščiausiojo Brahmano daugiau neegzistuoja nieko, ir tada suvoksime Vedų *mantros*, skelbiančios „viskas yra Brahmanas“, prasmę.

34 TEKSTAS

एवं नृणां क्रियायोगाः सर्वे संसृतिहेतवः ।
त एवात्मविनाशाय कल्पन्ते कल्पिताः परे ॥३४॥

evaṁ nṛṇāṁ kriyā-yogāḥ sarve saṁsṛti-hetavaḥ
ta evātma-vināśāya kalpante kalpitāḥ pare

evam – šitaip; *nṛṇām* – žmogaus; *kriyā-yogāḥ* – visa veikla; *sarve* – visą; *saṁsṛti* – materialią būtį; *hetavaḥ* – sąlygoja; *te* – ta; *eva* – tikrai; *ātma* – veiklos medį; *vināśāya* – sunaikinti; *kalpante* – tampa pajėgi; *kalpitāḥ* – pašvęsta; *pare* – Transcendencijai.

Lygiai taip, kai žmogus visais savo darbais ima tarnauti Viešpačiui, jo veikla, kuri anksčiau buvo amžinos vergystės priežastis, iš šaknų paker-ta veiklos medį.

Komentaras: Karminė veikla, į kurią gyvoji būtybė visada yra pasinėrusi, „Bhagavad-gītoje“ lyginama su banjano medžiu, turinčiu labai gilias šaknis. Kol gyvoji esybė neatsikrato polinkio mėgautis savo darbo vaisiais, tol ji yra priversta persikelti iš kūno į kūną, keltis iš vietos į vietą – nelygu kokia

buvo jos veikla. Polinkį malonumams galima transformuoti į troškimą prisidėti prie Viešpaties misijos. Šiuo atveju žmogaus veikla tampa *karma-yoga*, t.y. atlikdamas tą pačią veiklą, kuriai turi įgimtą polinkį, žmogus gali pasiekti dvasinį tobulumą. Žodis *ātmā* čia reiškia visų rūšių karminę veiklą. Taigi galima daryti išvadą, kad karminė ar kitokia veikla, kai jų rezultatai siejami su Viešpaties tarnyste, nebekuria *karmos*, o palengva perauga į transcendentinę pasiaukojimo tarnystę, kuri ne tik iš šaknų pakerta veiklos medį – banjaną, bet ir atveda tarnaujantįjį prie Viešpaties lotosinių pėdų.

Apibendrinant galima pasakyti, kad visų pirma reikia ieškoti bendravimo su tyrais bhaktais, kurie ne tik gerai išmano Vedāntą, bet ir yra save pažinusios sielos, nepriekaištingai tyri Dievo Asmens, Viešpaties Śrī Kṛṣṇos bhaktai. Bendraudamas su jais, bhaktas neofitas turi visomis kūno ir proto išgalėmis atsidėti meilės tarnystei. Noras tarnauti palankiai nuteiks didžias sielas neofito atžvilgiu ir paakins juos dovanoti neofitui malonę, kuri įgalins jį įgyti visas transcendentines tyrų bhaktų ypatybes. Pamažėle šis noras perauga į didžiulį polinkį klausytis pasakojimų apie transcendentinius Viešpaties žaidimus, o tai leidžia neofitui išsiaiškinti tiesą apie grubųjį ir subtilųjį kūnus, įgyti žinių apie grynąją sielą ir jos ryšį su Aukščiausiąja Siela, Dievo Asmeniu. Kai siela išsiaiškina savo amžinus ryšius su Viešpačiu ir atkuria juos, prasideda tyros pasiaukojimo tarnystės etapas, kurį laipsniškai keičia tobulas Dievo Asmens pažinimas, pranokstantis beasmenio Brahmano ir lokalizuotos Paramātmos pažinimo lygį. „Bhagavad-gītoje“ pasakyta, kad praktikuodamas tokią *puruṣottama-yogą*, t.y. su atsidavimu tarnaudamas Viešpačiui, žmogus pasiekia tobulumą dar esamu kūnu ir jame maksimaliai atsiskleidžia kilniausios Viešpaties ypatybės. Taip palaipsniui tobulėja tas, kuris bendrauja su tyrais bhaktais.

35 TEKSTAS

यदत्र क्रियते कर्म भगवत्परितोषणम् ।
ज्ञानं यत्तदधीनं हि भक्तियोगसमन्वितम् ॥३५॥

yad atra kriyate karma bhagavat-paritoṣaṇam
jñānaṁ yat tad adhīnaṁ hi bhakti-yoga-samanvitam

yat – kokią tik; *atra* – šiame gyvenime arba šiame pasaulyje; *kriyate* – atlieka; *karma* – veiklą; *bhagavat* – Dievo Asmens; *paritoṣaṇam* – patenkinimui; *jñānam* – žinojimu; *yat tat* – kas yra vadinama; *adhīnam* – priklausoma; *hi* – tikrai; *bhakti-yoga* – atsidavimo; *samanvitam* – susiję su *bhakti-yoga.*

Bet kuri veikla, kurią žmogus atlieka šiame pasaulyje, stengdamasis įgyvendinti Viešpaties tikslus, vadinasi bhakti-yoga, arba transcendentinė meilės tarnystė Viešpačiui, o tai, ką vadiname žinojimu, šiuo atveju tėra ją lydintis veiksnys.

Komentaras: Plačiai įsigalėjusi nuomonė, kad atliekant šventraščiuose nurodytą karminę veiklą įgyjamas transcendentinis žinojimas, būtinas dvasiškai tobulėti. Kai kas *bhakti-yogą* laiko viena iš *karmos* formų. Tačiau iš tikrųjų *bhakti-yoga* pranoksta ir *karmą*, ir *jñāną*. *Bhakti-yoga* yra savarankiškas metodas, nepriklausomas nei nuo *karmos*, nei nuo *jñānos*. Tuo tarpu *jñāna* ir *karma* negali išsiversti be *bhakti-yogos*. *Kriyā-yogą*, arba *karma-yogą*, Śrī Nārada primygtinai rekomendavo Vyāsai, nes jos kertinis principas – patenkinti Viešpatį. Viešpats nenori, kad Jo vaikai – gyvosios esybės kęstų trejopas būties kančias. Jis nori, kad visi Jo vaikai sugrįžtų pas Jį ir gyventų drauge su Juo, tačiau norint pas Jį sugrįžti, reikia išsigydyti nuo materialios ligos. Todėl kai žmogus veikia Viešpaties malonumui, jis palengva apsivalo nuo prisirišimo prie materijos. Apsivalyti reiškia įgyti dvasinį žinojimą. Taigi žinojimas neišsiverčia be *karmos,* veiklos, atliekamos vardan Viešpaties. Bet koks žinojimas be *bhakti-yogos*, t.y. pastangų patenkinti Viešpatį, negali atvesti į Dievo karalystę. Tai reiškia, kad jis negali dovanoti žmogui netgi išgelbėjimo, kaip jau buvo aiškinta posmo *naiṣkarmyam apy acyuta-bhāva-varjitam* komentare. Iš čia plaukia išvada, kad bhaktas, kuris praktikuoja tyrą tarnystę Viešpačiui, t.y. klausosi pasakojimų apie transcendentinę Viešpaties šlovę ir ją apdainuoja, dieviškąja malone gauna dvasinį prašviesėjimą. Tai patvirtinama ir „Bhagavad-gītoje“.

36 TEKSTAS

कुर्वाणा यत्र कर्माणि भगवच्छिक्षयासकृत् ।
गृणन्ति गुणनामानि कृष्णस्यानुस्मरन्ति च ॥३६॥

kurvāṇā yatra karmāṇi bhagavac-chikṣayāsakṛt
gṛṇanti guṇa-nāmāni kṛṣṇasyānusmaranti ca

kurvāṇāḥ – atlikdamas; *yatra* – tada; *karmāṇi* – pareigas; *bhagavat* – Dievo Asmens; *śikṣayā* – valia; *asakṛt* – nuolatos; *gṛṇanti* – patiria; *guṇa* – ypatybes; *nāmāni* – vardus; *kṛṣṇasya* – Kṛṣṇos; *anusmaranti* – nuolat atmena; *ca* – ir.

Atlikdamas savo pareigas, kaip nurodo Śrī Kṛṣṇa, Aukščiausiasis Dievo Asmuo, žmogus nuolat atmena Jį, Jo vardus ir Jo ypatybes.

Komentaras: Patyręs Viešpaties bhaktas sutvarko savo gyvenimą taip, kad atlikdamas savo pareigas, susijusias su šiuo ar kitu gyvenimu, visada atmintų Viešpaties vardą, šlovę, ypatybes ir kt. „Bhagavad-gītā“ aiškiai formuluoja Viešpaties valią: bet kokią veiklą reikia skirti Viešpačiui. Visose gyvenimo sferose Viešpačiui turi tekti valdovo vieta. Visada, net garbinant pusdievius – Indrą, Brahmą, Sarasvatī, Gaṇeśą, Vedų ritualas numato vietą Viṣṇu kaip *yajñeśvarai* – tokį aukojimą valdančiajai jėgai. Siekiant tam tikro tikslo, patariama garbinti atitinkamą pusdievį, ir visgi tam, kad apeiga įvyktų, būtinas Viṣṇu buvimas.

Savo kasdieniniame gyvenime (šeimoje, tvarkydami verslo ar darbo reikalus), jau nekalbant apie Vedose nurodytas pareigas, mes turime neužmiršti apie tai, kad bet kurios veiklos vaisiai aukotini aukščiausiam besimėgaujančiam subjektui – Viešpačiui Kṛṣṇai. „Bhagavad-gītoje“ Viešpats paskelbė, kad yra aukščiausias esaties besimėgaujantis subjektas, aukščiausias visų planetų valdovas ir aukščiausias visų būtybių draugas. Niekas, išskyrus Viešpatį Śrī Kṛṣṇą, negali pasigirti, kad viskas šioje kūrinijoje priklauso jam. Tyras bhaktas nuolat tai atsimena ir su šia mintimi kartoja transcendentinį Viešpaties vardą, gieda Jam šlovę ir apdainuoja Jo ypatybes, o tai reiškia, kad jis niekada nepraranda ryšio su Viešpačiu. Viešpats tapatus Savo vardui, šlovei ir kt., todėl nuolat kartoti Jo vardą, šlovinti Jį ir pan. – reiškia tiesiogiai bendrauti su Juo.

Didžioji mūsų pajamų dalis (ne mažiau kaip penkiasdešimt procentų) turi būti skirta Viešpaties Kṛṣṇos valiai vykdyti. Šiam reikalui turime ne tik skirti savo pajamas, bet ir stengtis mokyti pasiaukojimo tarnystės kitus žmones, nes taip skelbia vienas iš Viešpaties įsakymų. Viešpats aiškiai sako, kad nėra Jam brangesnio už žmogų, skelbiantį Viešpaties vardą ir šlovę visame pasaulyje. Viešpaties valiai vykdyti panaudotini ir materialaus mokslo laimėjimai. Jis nori, kad „Bhagavad-gītos“ žodis būtų skelbiamas Jo bhaktams. O tų, kurie negali pasigirti asketiškais žygiais, labdaringumu bei mokytumu, ši žinia gali ir nepasiekti. Todėl mes neturime atsisakyti pastangų atversti į bhaktus net nelinkusių to daryti žmonių. Viešpats Caitanya pamokė, kaip tai paprasta padaryti. Jo metodas – skelbti transcendentinę žinią dainuojant, šokant ir rengiant vaišes. Tam ir turėtume skirti pusę savo pajamų. Jei nors visuomenės lyderiai ir pasiturintys žmonės šiame kiviršų ir nesantarvės amžiuje pusę savo pajamų skirtų Viešpaties tarnystei, kaip mokė Viešpats Śrī Caitanya Mahāprabhu, be jokių abejonių, šis pragariškas demonų pasaulis virstų transcendentine Viešpaties buveine. Niekas neatsisakys dalyvauti renginyje, kurio metu galima pasiklausyti gražių giesmių, pasižiūrėti kaip šokama ir pasivaišinti. Kiekvienas norės į jį ateiti ir kiekvienas būtinai patirs transcendentinį Viešpaties buvimą. Jau vien tai duos

galimybę žmogui bendrauti su Viešpačiu, apsivalyti dvasinio tobulėjimo procese. Tačiau dvasinei veiklai, norint, kad ji būtų sėkminga, turi vadovauti tyras bhaktas, kuris neturi jokių žemiškų troškimų, neužsiima karmine veikla ir nesistengia sausais spekuliatyviais samprotavimais atskleisti Viešpaties prigimties, – tai vienintelė sąlyga. „Atskleidinėti“ Viešpaties prigimtį nėra jokio reikalo. Apie ją Viešpats Pats papasakojo Vedų šventraščiuose, visų pirma „Bhagavad-gītoje“. Mums tereikia besąlygiškai patikėti kiekvienu jų žodžiu ir paklusti Jo įsakymams. Tada mums atsivers kelias į tobulumą. Žmogus gali gyventi kaip gyvenęs. Jam nereikia keisti savo padėties, ypač šiame amžiuje, kai kiekviename žingsnyje jo tyko įvairiausi sunkumai. Vienintelė būtina sąlyga – atsisakyti spekuliatyvių samprotavimų, kurių tikslas – susilieti su Viešpačiu. Atsisakęs šių tuščių, puikybės padiktuotų pastangų, žmogus galės nuolankiai iš *bona fide* bhakto (jo ypatybės čia jau buvo suminėtos) lūpų išklausyti Viešpaties nurodymus, kurie išdėstyti „Bhagavad-gītoje“ bei „Bhāgavatam“, ir tada, be abejo, jam nusišypsos sėkmė.

37 TEKSTAS

ॐ नमो भगवते तुभ्यं वासुदेवाय धीमहि ।
प्रद्युम्नायानिरुद्धाय नमः सङ्कर्षणाय च ॥३७॥

oṁ namo bhagavate tubhyaṁ vāsudevāya dhīmahi
pradyumnāyāniruddhāya namaḥ saṅkarṣaṇāya ca

oṁ – transcendentinės Viešpaties šlovės giedojimo ženklas; *namaḥ* – nusilenkdami Viešpačiui; *bhagavate* – Dievo Asmeniui; *tubhyam* – Tau; *vāsudevāya* – Viešpačiui, Vasudevos sūnui; *dhīmahi* – giedokime; *pradyumnāya, aniruddhāya, saṅkarṣaṇāya* – visoms pilnavertėms Vāsudevos ekspansijoms; *namaḥ* – pagarbūs nusilenkimai; *ca* – ir.

Tad pašlovinkime giesmėmis Vāsudevą ir Jo pilnavertes ekspansijas Pradyumną, Aniruddhą ir Saṅkarṣaṇą.

Komentaras: Pasak „Pañcarātros“, Nārāyaṇa yra pirmapradis visų Dievo ekspansijų – Vāsudevos, Saṅkarṣaṇos, Pradyumnos ir Aniruddhos šaltinis. Šios keturios Dievybės išsidėsčiusios tokia tvarka: Vāsudeva ir Saṅkarṣaṇa vidury, Pradyumna – Saṅkarṣaṇai iš dešinės, o Aniruddha – Vāsudevai iš kairės. Jos vadinamos Viešpaties Śrī Kṛṣṇos adjutantais.

Šis posmas – tai Vedų himnas, *mantra*, prasidedanti *oṁkāra praṇava*. *Mantros* įžangoje – transcendentinio garso formulė *oṁ namo dhīmahi*, etc.

Šiuo posmu norima pasakyti, kad bet kokia iniciatyva tiek karminės veiklos, tiek empirinės filosofijos srityse, jeigu galutinis jos tikslas nėra transcendentinis Aukščiausiojo Viešpaties pažinimas, laikytina beprasmiška. Todėl Nāradajī atskleidžia svarbiausius besąlygiškos pasiaukojimo tarnystės bruožus, remdamasis asmeniniu patyrimu, įgytu plėtojant glaudžius gyvosios esybės ryšius su Viešpačiu laipsniškai besiskleidžiančiame pasiaukojimo tarnystės procese. Transcendentinės tarnystės Viešpačiui plėtotę apvainikuoja meilės tarnystė Viešpačiui, *premā*, besireiškianti įvairiomis transcendentinėmis formomis, *rasomis* (skoniais). Tokia pasiaukojimo tarnystė gali būti ir mišri, t.y. sumišusi su karmine veikla arba empiriniais filosofiniais samprotavimais.

Šis trisdešimt trijų raidžių himnas – tai atsakymas į Šaunakos vadovaujamų didžiųjų *ṛṣių* klausimą apie slaptingiausius Sūtos laimėjimus, pasiektus dvasiniam mokytojui padedant. Ši *mantra* adresuota keturioms Dievybėms, t.y. Viešpačiui ir Jo pilnavertėms ekspansijoms. Centrinė šios plejados figūra yra Viešpats Śrī Kṛṣṇa, nes Jo pilnavertės dalys – tai Jo adjutantai. Giliausiąja prasme posmas sako, kad reikia nuolat atminti ir giedoti šlovę Aukščiausiajam Dievo Asmeniui Viešpačiui Śrī Kṛṣṇai ir įvairioms Jo pilnavertėms dalims, išsiskleidusioms Vāsudevos, Saṅkarṣaṇos, Pradyumnos ir Aniruddhos pavidalais. Šios keturios ekspansijos yra pirminės Dievybės kitų tiesų, t.y. *viṣṇu-tattvų* ir *śakti-tattvų*, atžvilgiu.

38 TEKSTAS

इति मूर्त्यभिधानेन मन्त्रमूर्तिममूर्तिकम् ।
यजते यज्ञपुरुषं स सम्यग्दर्शनः पुमान् ॥३८॥

iti mūrty-abhidhānena mantra-mūrtim amūrtikam
yajate yajña-puruṣaṁ sa samyag darśanaḥ pumān

iti – taip; *mūrti* – pavidalu; *abhidhānena* – garso; *mantra-mūrtim* – transcendentinio garso reprezentaciją; *amūrtikam* – Viešpatį, kuris neturi materialaus pavidalo; *yajate* – garbina; *yajña* – Viṣṇu; *puruṣam* – Dievo Asmenį; *saḥ* – jis vienas; *samyak* – tobulai; *darśanaḥ* – regintis; *pumān* – žmogus.

Todėl tiesą regi tas, kuris garbina materialaus pavidalo neturinčio Aukščiausiojo Dievo Asmens Viṣṇu transcendentinį garso įvaizdį.

Komentaras: Mūsų turimas jusles sudaro materijos elementai, todėl jie nepajėgūs tobulai pažinti transcendentinio Viešpaties Viṣṇu pavidalo. Dėl šios priežasties garbinamas Jo garso įvaizdis taikant transcendentinį *mantros* kartojimo metodą. Garso įvaizdis padeda iki galo pažinti viską, kas glūdi anapus netobulų juslių patyrimo ribos. Garsas padeda susižinoti su žmogumi, kurį nuo mūsų skiria gerokas atstumas. Jei tai įmanoma padaryti per materiją, kodėl negalima per dvasią? Kalbame ne apie kažkokį miglotą, abstraktų pojūtį – tai reali transcendentinio Dievo Asmens, grynos amžinatvės, palaimos ir žinojimo pavidalo, buvimo pajauta.

Sanskrito kalbos žodynas „Amarakośa“ pateikia dvi žodžio *mūrti* reikšmes: „forma“ ir „sunkumas“. Todėl Ācāryos Śrī Viśvanāthos Cakravarčio Ṭhākuros nuomone, žodis *amūrtikam* reiškia „be sunkumų“. Transcendentinis amžiną palaimą ir žinojimą įkūnijantis pavidalas patiriamas pirminėmis dvasinėmis juslėmis, kurioms įkvepiama gyvybės šventomis *mantromis*, transcendentiniais garso įvaizdžiais. Tačiau šie garsai turi pasiekti mūsų ausis per skaidrią *bona fide* dvasinio mokytojo terpę ir kartoti juos reikia pagal jo nurodymus. Taip pamažėle mes priartėsime prie Dievo. Šį garbinimo metodą rekomenduoja pripažinta ir autoritetinga *pāñcarātrikos* sistema. *Pāñcarātrikos* sistema – tai autoritetingiausias pasiaukojimo tarnystės taisyklių kodeksas. Nesivadovaujant šiomis taisyklėmis, neįmanoma prisiartinti prie Viešpaties, ir juo labiau nepadės to padaryti bevaisiai filosofiniai išvedžiojimai. *Pāñcarātrikos* sistema paranki ir labai gerai atitinka šio kivirčų amžiaus sąlygas. Mūsų laikais „Pañcarātra“ svarbesnė už „Vedāntą“.

39 TEKSTAS

इमं स्वनिगमं ब्रह्मन्नवेत्य मदनुष्ठितम् ।
अदान्मे ज्ञानमैश्वर्यं स्वस्मिन् भावं च केशवः ॥३९॥

imaṁ sva-nigamaṁ brahmann avetya mad-anuṣṭhitam
adān me jñānam aiśvaryaṁ svasmin bhāvaṁ ca keśavaḥ

imam – taip; *sva-nigamam* – slaptingų Vedų žinių apie Aukščiausiąjį Dievo Asmenį; *brahman* – o brahmane (Vyāsadeva); *avetya* – gerai žinodamas; *mat* – mano; *anuṣṭhitam* – išmoktas; *adāt* – apdovanojo mane; *me* – man; *jñānam* – transcendentines žinias; *aiśvaryam* – turtus; *svasmin* – asmenišką; *bhāvam* – artimą draugystę ir meilę; *ca* – ir; *keśavaḥ* – Viešpats Kṛṣṇa.

O brahmane, taip Aukščiausiasis Viešpats Kṛṣṇa pirma dovanojo man transcendentines žinias apie Viešpatį, glūdinčias slaptingiausiuose Vedų

skyriuose, vėliau – dvasinius turtus ir galų gale – slapčiausią meilės tarnystę Jam.

Komentaras: Bendravimas su Viešpačiu per transcendentinį garsą lygiavertis pačiai vienalytės dvasios būtybei – Viešpačiui Śrī Kṛṣṇai. Tai tobulas metodas prisiartinti prie Viešpaties. Toks grynas sąlytis su Viešpačiu, kai jo netemdo materialios sampratos sąlygojami nusižengimai (jų iš viso dešimt), įgalina bhaktą pakilti virš materialaus lygmens ir permanyti giliausiąją Vedų raštų prasmę, įskaitant ir Viešpaties būtį transcendentinėje karalystėje. Viešpats palengva atsiskleidžia tam, kuris šventai tiki dvasiniu mokytoju ir Viešpačiu. Paskui bhaktas apdovanojamas mistiniais turtais, kurių iš viso aštuoni. Bet visų svarbiausia tai, kad bhaktas priimamas į artimiausių Viešpaties palydovų tarpą ir vadovaujamas dvasinio mokytojo atlieka konkrečią tarnystę. Tyrą bhaktą labiau domina tarnystė Viešpačiui, negu jame snaudžiančių mistinių galių demonstravimas. Śrī Nārada kalba apie tai remdamasis savo asmeniniu patyrimu. Praktikuojant šį metodą, t.y. kartojant garsus, kuriuose yra įsikūnijęs Viešpats, žmogui atsiveria tokios pat, kaip Śrī Nāradai, galimybės. Tai daryti neužginta niekam, tačiau transcendentinis garsas turi mus pasiekti Nārados atstovo, kuris priklauso mokinių sekai, lūpomis, t.y. *paramparos* sistema. Tai būtina sąlyga.

40 TEKSTAS

त्वमप्यदभ्रश्रुत विश्रुतं विभोः
समाप्यते येन विदां बुभुत्सितम् ।
प्राख्याहि दुःखैर्मुहुरर्दितात्मनां
सङ्क्लेशनिर्वाणमुशन्ति नान्यथा ॥४०॥

tvam apy adabhra-śruta viśrutaṁ vibhoḥ
samāpyate yena vidāṁ bubhutsitam
prākhyāhi duḥkhair muhur arditātmanāṁ
saṅkleśa-nirvāṇam uśanti nānyathā

tvam – jūsų kilnybe; *api* – taip pat; *adabhra* – gausius; *śruta* – Vedų raštus; *viśrutam* – taip pat girdėjai; *vibhoḥ* – Visagalio; *samāpyate* – patenkina; *yena* – kurie; *vidām* – mokslo vyrus; *bubhutsitam* – nuolat trokštančius gauti transcendentinių žinių; *prākhyāhi* – aprašyk; *duḥkhaiḥ* – nuo vargų; *muhuḥ* – visada; *ardita-ātmanām* – kenčiantiems žmonėms; *saṅkleśa* –

kančių; *nirvāṇam* – numalšinimą; *uśanti na* – neištrūkstantiems iš jų; *anyathā* – kitokiais būdais.

Tad papasakok apie Visagalio Viešpaties darbus, apie kuriuos patyrei visapusiškai išstudijavęs Vedas, nes taip tu patenkinsi didžiųjų mokslo vyrų norus ir sykiu palengvinsi paprastų, nuolat materialių negandų persekiojamų žmonių dalią. Tiesą sakant, kitaip šių kančių atsiginti neįmanoma.

Komentaras: Remdamasis asmeniniu patyrimu, Śrī Nārada Munis teigia, kad geriausia priemonė spręsti visas materialios veiklos problemas – kuo plačiau skelbti transcendentinę Aukščiausiojo Viešpaties šlovę. Egzistuoja keturios kategorijos dorų žmonių ir keturios kategorijos nedorėlių. Doringieji pripažįsta Dievo visagalybę ir intuityviai ieško Viešpaties prieglobsčio, kai: 1) susiduria su sunkumais, 2) stokoja pinigų, 3) turi išsamių žinių ar 4) nori daugiau sužinoti apie Dievą. Todėl Nāradajī pataria Vyāsadevai skelbti transcendentinį mokslą apie Dievą, panaudojant visapusiškas Vedų žinias, kuriomis jis pasižymėjo.

Nedorėlių taip pat yra skiriamos keturios kategorijos, tai: 1) žmonės, negalintys atsitraukti nuo karminės veiklos, kuri vis labiau juos įtraukia ir verčia kentėti, 2) tie, kurie vardan juslinių malonumų nesibodi piktų darbų ir dėl to priversti kentėti, 3) labai mokyti materialia prasme žmonės, kenčiantys dėl to, kad neturi pakankamai sveiko proto pripažinti Visagalio Viešpaties valdžią, 4) tie, kuriuos vadina ateistais ir kuriems bjaurus net Pats Viešpaties vardas, nors juos nuolat persekioja nelaimės.

Śrī Nāradajī patarė Vyāsadevai aprašyti Viešpaties šlovę visų aštuonių kategorijų žmonių (doringų ir nedorėlių) labui. Taigi „Śrīmad-Bhāgavatam“ skirta ne vienai kuriai žmonių grupei ar sektai, o visoms nuoširdžioms sieloms, kurios linki sau gera ir nori patirti dvasios ramybę.

Taip Bhaktivedanta baigia komentuoti penktąjį pirmosios „Śrīmad-Bhāgavatam“ giesmės skyrių, pavadintą „Nārada nurodo Vyāsadevai parašyti „Śrīmad-Bhāgavatam“.

ŠEŠTAS SKYRIUS

Nārados ir Vyāsadevos pokalbis

1 TEKSTAS

सूत उवाच
एवं निशम्य भगवान्देवर्षेर्जन्म कर्म च ।
भूयः पप्रच्छ तं ब्रह्मन् व्यासः सत्यवतीसुतः ॥१॥

sūta uvāca
evaṁ niśamya bhagavān devarṣer janma karma ca
bhūyaḥ papraccha taṁ brahman vyāsaḥ satyavatī-sutaḥ

sūtaḥ uvāca – Sūta tarė; *evam* – taip; *niśamya* – išklausęs; *bhagavān* – galinga Dievo inkarnacija; *devarṣeḥ* – apie didžio išminčiaus tarp pusdievių; *janma* – gimimą; *karma* – veiklą; *ca* – ir; *bhūyaḥ* – vėl; *papraccha* – paklausė; *tam* – jo; *brahman* – o brahmanai; *vyāsaḥ* – Vyāsadeva; *satyavatī-sutaḥ* – Satyavatī sūnus.

Sūta tarė: O brahmanai, išklausęs pasakojimą apie Śrī Nārados gimimą ir darbus, Vyāsadeva – Dievo inkarnacija ir Satyavatī sūnus, taip paklausė.

Komentaras: Vyāsadeva toliau domisi, kaip Nāradai pavyko pasiekti tobulumą. Jam norisi kuo daugiau sužinoti. Šiame skyriuje Nāradajī papasakos, kaip jam pavyko trumpam susitikti su Viešpačiu po to, kai išsiskyrimas su Juo, apie kurį išminčius mąstė pasinėręs į transcendentinę meditaciją, tapo nebepakeliamas.

2 TEKSTAS

व्यास उवाच
भिक्षुभिर्विप्रवसिते विज्ञानादेष्टृभिस्तव ।
वर्तमानो वयस्याद्ये ततः किमकरोद्भवान् ॥२॥

vyāsa uvāca
bhikṣubhir vipravasite vijñānādeṣṭṛbhis tava
vartamāno vayasy ādye tataḥ kim akarod bhavān

vyāsaḥ uvāca – Śrī Vyāsadeva tarė; *bhikṣubhiḥ* – kilniems maldininkams; *vipravasite* – išvykus kitur; *vijñāna* – mokslinių žinių apie transcendenciją; *ādeṣṭṛbhiḥ* – tiems, kurie mokė; *tava* – tavo; *vartamānaḥ* – dabartinei; *vayasi* – gyvenimo trukmei; *ādye* – prieš prasidedant; *tataḥ* – po to; *kim* – ką; *akarot* – darei; *bhavān* – jūsų kilnybe.

Śrī Vyāsadeva tarė: Ką tu (Nārada) veikei aną gyvenimą po to, kai, atskleidę tau transcendentinio mokslo tiesas, didieji išminčiai išėjo?

Komentaras: Vyāsadeva buvo Nārados mokinys ir, suprantama, norėjo sužinoti, ką Nārada veikė gavęs dvasinių mokytojų įšventinimą. Jis norėjo sekti Nārados pavyzdžiu ir pasiekti tokį pat tobulumo lygį. Noras klausinėti dvasinį mokytoją – esminis veiksnys kelyje į tobulumą. Jam įvardinti egzistuoja specialus terminas *sad-dharma-pṛcchā*.

3 TEKSTAS

स्वायम्भुव कया वृत्त्या वर्तितं ते परं वयः ।
कथं चेदमुदस्राक्षीः काले प्राप्ते कलेवरम् ॥ ३ ॥

svāyambhuva kayā vṛttyā vartitaṁ te paraṁ vayaḥ
kathaṁ cedam udasrākṣīḥ kāle prāpte kalevaram

svāyambhuva – o Brahmos sūnau; *kayā* – kokiomis aplinkybėmis; *vṛttyā* – užsiėmimus; *vartitam* – praleidai; *te* – tu; *param* – po įšventinimo; *vayaḥ* – gyvenimą; *katham* – kaip; *ca* – ir; *idam* – šį; *udasrākṣīḥ* – tu palikai; *kāle* – atėjus laikui; *prāpte* – gavęs; *kalevaram* – kūną.

O Brahmos sūnau, kaip klostėsi tavo gyvenimas gavus įšventinimą ir kaip, skirtą valandą nusimetęs senąjį kūną, gavai dabartinį?

Komentaras: Praeitą gyvenimą Śrī Nārada Munis buvo paprastos tarnaitės vaikas, todėl iš tiesų svarbu žinoti, kaip įvyko toks stebuklingas atsimainymas ir kaip jis gavo grynai dvasinį, amžina palaima ir žinojimu spinduliuojantį kūną. Norėdamas patenkinti visų smalsumą, Śrī Vyāsadeva paprašė jo apie tai papasakoti.

4 TEKSTAS

प्राक्कल्पविषयामेतां स्मृतिं ते मुनिसत्तम ।
न ह्येष व्यवधात्काल एष सर्वनिराकृतिः ॥ ४ ॥

prāk-kalpa-viṣayām etāṁ smṛtiṁ te muni-sattama
na hy eṣa vyavadhāt kāla eṣa sarva-nirākṛtiḥ

prāk – prieš; *kalpa* – Brahmos dieną; *viṣayām* – dalykai; *etām* – visi šie; *smṛtim* – atminty; *te* – tavo; *muni-sattama* – o didis išminčiau; *na* – ne; *hi* – tikrai; *eṣaḥ* – visi šie; *vyavadhāt* – padarė pokyčių; *kālaḥ* – laiko tėkmė; *eṣaḥ* – visus šiuos; *sarva* – viską; *nirākṛtiḥ* – sunaikino.

O didis išminčiau, ilgainiui laikas sunaikina viską. Kaipgi atsitiko, kad laikas neištrynė iš tavo atminties to, kas įvyko prieš išauštant dabartinei Brahmos dienai?

Komentaras: Kaip dvasia nežūva žuvus materialiam kūnui, taip nežūva ir dvasinė samonė. Dvasinė Śrī Nārados sąmonė susiformavo dar aną *kalpą*, jam turint materialų kūną. Materialaus kūno sąmonė – tai dvasinė sąmonė, besireiškianti per materialų kūną. Tai žemesnio tipo sąmonė, ji iškreipta ir pasmerkta iširti. Tuo tarpu supersąmonė, būdinga superprotui, reiškiasi dvasiniu lygiu, yra lygiavertė dvasinei sielai ir todėl nesunaikinama.

5 TEKSTAS

नारद उवाच
भिक्षुभिर्विप्रवसिते विज्ञानादेष्टृभिर्मम ।
वर्तमानो वयस्याद्ये तत एतदकारषम् ॥ ५ ॥

nārada uvāca
bhikṣubhir vipravasite vijñānādeṣṭṛbhir mama
vartamāno vayasy ādye tata etad akāraṣam

nāradaḥ uvāca – Śrī Nārada tarė; *bhikṣubhiḥ* – didiems išminčiams; *vipravasite* – išvykus kitur; *vijñāna* – dvasinių mokslo žinių; *ādeṣṭṛbhiḥ* – kurie suteikė man; *mama* – mano; *vartamānaḥ* – dabartinį; *vayasi ādye* – prieš šį gyvenimą; *tataḥ* – po to; *etat* – štai ką; *akāraṣam* – atlikau.

Śrī Nārada tarė: Dovanoję man mokslo žinių apie transcendenciją, didieji išminčiai patraukė savo keliais, ir štai kaip klostėsi tolesnis mano gyvenimas.

Komentaras: Po to, kai didžių išminčių malone praeitą gimimą Náradai buvo dovanotas dvasinis žinojimas, jo gyvenimas iš esmės pasikeitė, nors jis tebuvo penkiametis berniukas. Tai charakteringas požymis, išryškėjantis gavus *bona fide* dvasinio mokytojo įšventinimą. Tiesioginis bendravimas su bhaktais labai greitai pakeičia visą žmogaus gyvenimą, nukreipia jį dvasinio tobulėjimo link. Iš šio skyriaus netrukus sužinosime, kaip bendravimas su bhaktais pakeitė praeitą Śrī Nārados Munio gyvenimą.

6 TEKSTAS

एकात्मजा मे जननी योषिन्मूढा च किङ्करी ।
मय्यात्मजेऽनन्यगतौ चक्रे स्नेहानुबन्धनम् ॥ ६ ॥

ekātmajā me jananī yoṣin mūḍhā ca kiṅkarī
mayy ātmaje 'nanya-gatau cakre snehānubandhanam

eka-ātmajā – turėdama tik vieną sūnų; *me* – mano; *jananī* – motina; *yoṣit* – moterų klasės; *mūḍhā* – kvaila; *ca* – ir; *kiṅkarī* – tarnaitė; *mayi* – mane; *ātmaje* – jos atžalą; *ananya-gatau* – daugiau neturėdama kuo rūpintis; *cakre* – padarė tai; *sneha-anubandhanam* – surišo meilės saitais.

Aš buvau vienturtis paprastos moters, dargi tarnaitės, sūnus. Be manęs, vienintelio savo vaiko, jai nebuvo daugiau kuo rūpintis, ir ji surišo mane savo meilės pančiais.

7 TEKSTAS

सास्वतन्त्रा न कल्पासीद्योगक्षेमं ममेच्छती ।
ईशस्य हि वशे लोको योषा दारुमयी यथा ॥ ७ ॥

sāsvatantrā na kalpāsīd yoga-kṣemaṁ mamecchatī
īśasya hi vaśe loko yoṣā dārumayī yathā

sā – ji; *asvatantrā* – buvo priklausoma; *na* – ne; *kalpā* – sugebanti; *āsīt* – buvo; *yoga-kṣemam* – išlaikyti; *mama* – manęs; *icchatī* – nors ir labai

troško; *īśasya* – likimo; *hi* – kadangi; *vaśe* – valdžioje; *lokaḥ* – kiekvienas; *yoṣā* – lėlė; *dāru-mayī* – padaryta iš medžio; *yathā* – tarsi.

Ji troško, kad man nieko netrūktų, bet pati, būdama priklausoma nuo kitų, nelabai ką tegalėjo dėl manęs padaryti. Pasaulis yra visiškoje Aukščiausiojo Viešpaties valdžioje, ir visi mes esame nelyginant medinės marionetės lėlininko rankose.

8 TEKSTAS

अहं च तद्ब्रह्मकुले ऊषिवांस्तदुपेक्षया ।
दिग्देशकालाव्युत्पन्नो बालकः पञ्चहायनः ॥ ८ ॥

ahaṁ ca tad-brahma-kule ūṣivāṁs tad-upekṣayā
dig-deśa-kālāvyutpanno bālakaḥ pañca-hāyanaḥ

aham – aš; *ca* – taip pat; *tat* – toje; *brahma-kule* – brahmanų mokykloje; *ūṣivān* – gyvenau; *tat* – jos; *upekṣayā* – būdamas priklausomas nuo; *dik-deśa* – krypties ir šalies; *kāla* – laiko; *avyutpannaḥ* – nepatyręs; *bālakaḥ* – tik vaikas; *pañca* – penkerių; *hāyanaḥ* – metų amžiaus.

Penkiametis vaikas, aš gyvenau brahmanų mokykloje. Vienintelė mano atrama buvo motinos meilė, ir aš nieko nežinojau apie tolimus kraštus.

9 TEKSTAS

एकदा निर्गतां गेहाद् दुहन्तीं निशि गां पथि ।
सर्पोऽदशत्पदा स्पृष्टः कृपणां कालचोदितः ॥ ९ ॥

ekadā nirgatāṁ gehād duhantīṁ niśi gāṁ pathi
sarpo 'daśat padā spṛṣṭaḥ kṛpaṇāṁ kāla-coditaḥ

ekadā – kartą; *nirgatām* – išėjusią; *gehāt* – iš namų; *duhantīm* – melžti; *niśi* – vakare; *gām* – karvės; *pathi* – kelyje; *sarpaḥ* – gyvatė; *adaśat* – įkando; *padā* – į koją; *spṛṣṭaḥ* – įgelta; *kṛpaṇām* – vargšė moteris; *kāla-coditaḥ* – paklusdama aukščiausiam laikui.

Kartą vakare, kai mano vargšė motina išėjo pamelžti karvės, paklusdama aukščiausiojo laiko įsakymui, į kojį jai įkando gyvatė.

Komentaras: Štai taip nuoširdi siela stumiama prie Dievo. Mylinti motina buvo vienintelė vargšo berniuko globėja, bet aukščiausiąja valia ir ji išėjo iš šio pasaulio, idant berniukui neliktų nieko kita, kaip pasikliauti tik Viešpaties malone.

10 TEKSTAS

तदा तदहमीशस्य भक्तानां शमभीप्सतः ।
अनुग्रहं मन्यमानः प्रातिष्ठं दिशमुत्तराम् ॥१०॥

tadā tad aham īśasya bhaktānāṁ śam abhīpsataḥ
anugrahaṁ manyamānaḥ prātiṣṭhaṁ diśam uttarām

tadā – tada; *tat* – tai; *aham* – aš; *īśasya* – Viešpaties; *bhaktānām* – bhaktams; *śam* – malonės; *abhīpsataḥ* – trokštantis; *anugraham* – ypatingas palaiminimas; *manyamānaḥ* – taip galvodamas; *prātiṣṭham* – patraukiau; *diśam uttarām* – šiaurės kryptimi.

Jos mirtį aš sutikau kaip ypatingą Viešpaties malonę, nes Jis visada linki gero Savo bhaktams, ir su šia mintimi patraukiau į šiaurę.

Komentaras: Artimiausi Viešpaties bhaktai kiekviename žingsnyje junta laiminančią Viešpaties ranką. Tai, kas materialiu požiūriu gali atrodyti kaip atsitiktinumas ar nelaimė, jiems yra ypatinga Viešpaties malonė. Materiali gerovė – tai savotiška materiali karštligė, tačiau Viešpaties malone šios ligos sukeltas karščiavimas palengva silpsta ir žmogui grįžta dvasinės jėgos. Pasauliečiams šitai nesuvokiama.

11 TEKSTAS

स्फीताञ्जनपदांस्तत्र पुरग्रामव्रजाकरान् ।
खेटखर्वटवाटीश्च वनान्युपवनानि च ॥११॥

sphītāñ janapadāṁs tatra pura-grāma-vrajākarān
kheṭa-kharvaṭa-vāṭīś ca vanāny upavanāni ca

sphītān – klestinčias; *jana-padān* – sostines; *tatra* – tenai; *pura* – miestus; *grāma* – kaimus; *vraja* – didelius ūkius; *ākarān* – mineralų kasyklas; *kheṭa* – dirbamą žemę; *kharvaṭa* – slėnius; *vāṭīḥ* – gėlynus; *ca* – ir; *vanāni* – miškus; *upavanāni* – medelynus; *ca* – ir.

Išėjęs iš namų, aš traukiau pro klestinčias sostines, miestus, kaimus, fermas, kasyklas, arimus, slėnius, gėlynus, medelynus ir žmogaus nepaliestus miškus.

Komentaras: Žemės ūkis, kalnakasyba, gyvulininkystė, pramonė, sodininkystė ir kitos žmogaus veiklos sritys ankstesniais pasaulio kūrimo ciklais buvo ne menkiau išplėtotos kaip dabar ir bus plėtojamos toliau, kitą kūrimo ciklą. Praslinkus šimtams milijonų metų, paklusdamas gamtos dėsniams, prasideda naujas kūrimo ciklas, ir pasaulio istorija beveik nepakitusi kartojasi iš naujo. Pasauliečiai skeptikai gaišta laiką archeologiniams kasinėjimams, užuot gilinęsi į tuos dalykus, kurie žmogui gyvybiškai būtini. Gavęs impulsą dvasiniam gyvenimui, Śrī Nārada Munis, nepaisant to, kad buvo dar visai vaikas, negaišo laiko gerovės kėlimo reikalams, nors eidamas matė klestinčius miestus ir kaimus, kasyklas ir pramonės centrus. Jis nesustodamas žengė keliu į dvasinį išsivadavimą. „Śrīmad-Bhāgavatam“ atspindi šimtų milijonų metų senumo įvykius. Kaip sako posmas, šiame transcendentiniame kūrinyje tėra užfiksuoti svarbiausi istorijos momentai.

12 TEKSTAS

चित्रधातुविचित्राद्रीनिभभग्नभुजद्रुमान् ।
जलाशयाञ्छिवजलान्नलिनीः सुरसेविताः ।
चित्रस्वनैः पत्ररथैर्विभ्रमद् भ्रमरश्रियः ॥१२॥

citra-dhātu-vicitrādrīn ibha-bhagna-bhuja-drumān
jalāśayāñ chiva-jalān nalinīḥ sura-sevitāḥ
citra-svanaiḥ patra-rathair vibhramad bhramara-śriyaḥ

citra-dhātu – vertingų rūdų: aukso, sidabro ir vario; *vicitra* – kuriose buvo labai įvairių; *adrīn* – kalvas ir kalnus; *ibha-bhagna* – milžiniškų dramblių sulaužytomis; *bhuja* – šakomis; *drumān* – medžius; *jalāśayān śiva* – sveikatą teikiančius; *jalān* – vandens telkinius; *nalinīḥ* – lotoso žiedus; *sura-sevitāḥ* – kurių trokšta rojaus gyventojai; *citra-svanaiḥ* – mielus širdžiai; *patra-rathaiḥ* – paukščiais; *vibhramat* – svaiginančius; *bhramara-śriyaḥ* – papuoštus tranais.

Ėjau per kalvas ir kalnus, turtingus įvairių mineralų – aukso, sidabro ir vario, kirtau žemes, kur tvenkiniuose augo daugybė nuostabių, dangaus gyventojų vertų lotosų, dūzgė apsvaigusios bitės, čiulbėjo paukščiai.

13 TEKSTAS

नलवेणुशरस्तन्बकुशकीचकगह्वरम् ।
एक एवातियातोऽहमद्राक्षं विपिनं महत् ।
घोरं प्रतिभयाकारं व्यालोलूकशिवाजिरम् ॥१३॥

nala-veṇu-śaras-tanba- kuśa-kīcaka-gahvaram
eka evātiyāto 'ham adrākṣaṁ vipinaṁ mahat
ghoraṁ pratibhayākāraṁ vyālolūka-śivājiram

nala – stiebų; *veṇu* – bambukų; *śaraḥ* – tankymes; *tanba* – kupinas; *kuśa* – aštrios žolės; *kīcaka* – piktžolių; *gahvaram* – olas; *ekaḥ* – vienas; *eva* – tik; *atiyātaḥ* – sunkiai įveikiamas; *aham* – aš; *adrākṣam* – aplankiau; *vipinam* – gūdžias girias; *mahat* – didžias; *ghoram* – baisias; *pratibhaya-ākāram* – pavojingas; *vyāla* – gyvačių; *ulūka* – pelėdų; *śiva* – šakalų; *ajiram* – būrimosi vietas.

Vienas skyniausi kelią per meldų ir bambukų tankymes, per nendrynus, aštrią žolę ir piktžoles, broviausi pro vienišam keliautojui sunkiai įveikiamas olas, pro gūdžias, tamsias, grėsmingas ir pavojų kupinas girias, kuriose karaliauja gyvatės, pelėdos ir šakalai.

Komentaras: Atsiskyrėlis (*parivrājakācārya*) vienišas klajoja po girias ir kalnus, miestus ir kaimus, idant pažintų Dievo sukurtojo pasaulio įvairovę, įgytų tikėjimo bei dvasios tvirtybės ir šviestų žmones skelbdamas Dievo žinią. *Sannyāsio* pareiga – be baimės įveikti visus šiuos išbandymus. Geriausias mūsų laikų *sannyāsio* pavyzdys – Viešpats Caitanya, kuris be baimės keliavo per Centrinės Indijos džiungles, nešdamas šviesą net tigrams, lokiams, gyvatėms, elniams, drambliams ir kitiems džiunglių gyventojams. Šiame Kali amžiuje paprastam žmogui *sannyāsa* draudžiama. Kas rengiasi *sannyāsio* rūbais norėdamas propaguoti savo teorijas, tas neatitinka pirminio *sannyāsio* idealo. Įžadus reikia duoti siekiant visiškai pasitraukti iš pasaulietinio gyvenimo ir visas savo jėgas skirti Viešpaties tarnystei. Drabužio pakeitimas tėra formalumas. Viešpats Caitanya atsisakė vardo, kuris suteikiamas gavus *sannyāsio* įšventinimą. Vadinamieji Kali amžiaus *sannyāsiai* turėtų imti pavyzdį iš Viešpaties Caitanyos ir nekeisti savo ankstesniųjų vardų. Šiame amžiuje primygtinai rekomenduojama vykdyti pasiaukojimo tarnystę – klausytis pasakojimų apie šventus ir šlovingus Viešpaties darbus ir juos apgiedoti. O žmogui, atsižadėjusiam šeimyninio gyvenimo, nederėtų imituoti tokių *parivrājakācāryų*, kaip Nārada

ar Viešpats Caitanya. Jis turėtų įsikurti šventoje vietoje ir visą savo laiką bei energiją paaukoti šventiesiems raštams, kuriuos paliko šeši Vṛndāvanos Gosvāmiai bei kiti didieji *ācāryos*, jų klausytis ir atkartoti.

14 TEKSTAS

परिश्रान्तेन्द्रियात्माहं तृट्परीतो बुभुक्षितः ।
स्नात्वा पीत्वा ह्रदे नद्या उपस्पृष्टो गतश्रमः ॥१४॥

pariśrāntendriyātmāhaṁ tṛṭ-parīto bubhukṣitaḥ
snātvā pītvā hrade nadyā upaspṛṣṭo gata-śramaḥ

pariśrānta – jausdamas nuovargį; *indriya* – kūno; *ātmā* – proto; *aham* – aš; *tṛṭ-parītaḥ* – ištroškęs; *bubhukṣitaḥ* – ir išalkęs; *snātvā* – išsimaudžiau; *pītvā* – ir atsigėriau vandens; *hrade* – užutėkyje; *nadyāḥ* – upės; *upaspṛṣṭaḥ* – palietęs; *gata* – atsikračiau; *śramaḥ* – nuovargio.

Bekeliaujant išseko mano kūnas ir mintys. Buvau ištroškęs ir išalkęs, todėl išsimaudžiau upės užutėky ir atsigėriau vandens. Vanduo atgaivino mane ir nuplovė nuovargį.

Komentaras: Kūno poreikius – troškulį ir alkį klajojantis atsiskyrėlis gali patenkinti gamtos dovanomis, neprašydamas šeimos žmonių išmaldos. Taigi jis beldžiasi į šeimos žmogaus duris ne išmaldos, o norėdamas suteikti jam dvasinių žinių.

15 TEKSTAS

तस्मिन्निर्मनुजेऽरण्ये पिप्पलोपस्थ आश्रितः ।
आत्मनात्मानमात्मस्थं यथाश्रुतमचिन्तयम् ॥१५॥

tasmin nirmanuje 'raṇye pippalopastha āśritaḥ
ātmanātmānam ātmastham yathā-śrutam acintayam

tasmin – toje; *nirmanuje* – žmonių negyvenamoje; *araṇye* – girioje; *pippala* – banjano medžiu; *upasthe* – sėdėdamas po; *āśritaḥ* – radęs prieglobstį; *ātmanā* – intelektu; *ātmānam* – Supersielą; *ātma-stham* – esančią manyje; *yathā-śrutam* – kaip išmokau iš išsivadavusių sielų; *acintayam* – mąsčiau apie.

Paskui negyvenamoje girioje, banjano pavėsyje, sukaupęs visas savo mintis, aš ėmiau medituoti manyje glūdinčią Supersielą, kaip mokė išsivadavusios sielos.

Komentaras: Medituojama ne kaip kam šauna į galvą. Meditacijos į Supersielą, glūdinčią visose gyvosiose būtybėse, reikia mokytis iš autoritetingų šaltinių – šventraščių, tarpininkaujant jų prasmės neiškraipančiam *bona fide* dvasiniam mokytojui ir teisingai pasinaudojant savo treniruotu intelektu. Tai puikiai suvokia tas bhaktas, kuris sekdamas dvasinio mokytojo nurodymais su meile tarnauja Viešpačiui . Śrī Nāradajī bendravo su *bona fide* dvasiniais mokytojais, nuoširdžiai jiems tarnavo ir pelnytai gavo prašviesėjimą. Taigi išminčius ėmė medituoti.

16 TEKSTAS

ध्यायतश्चरणाम्भोजं भावनिर्जितचेतसा ।
औत्कण्ठ्याश्रुकलाक्षस्य हृद्यासीन्मे शनैर्हरिः ॥१६॥

dhyāyataś caraṇāmbhojaṁ bhāva-nirjita-cetasā
autkaṇṭhyāśru-kalākṣasya hṛdy āsīn me śanair hariḥ

dhyāyataḥ – taip medituojant; *caraṇa-ambhojam* – lokalizuoto Dievo Asmens lotosines pėdas; *bhāva-nirjita* – protu, pakeistu transcendentinės meilės Viešpačiui; *cetasā* – visa proto veikla (mąstymu, jausmais ir valia); *autkaṇṭhya* – įkarštyje; *aśrukala* – ašaros ritosi; *akṣasya* – iš akių; *hṛdi* – širdy; *āsīt* – pasirodė; *me* – mano; *śanaiḥ* – išsyk; *hariḥ* – Dievo Asmuo.

Kai tik pradėjau medituoti Dievo Asmens lotosines pėdas transcendentinės meilės Viešpačiui neatpažįstamai pakeistu protu, mano akys paplūdo ašaromis, ir Dievo Asmuo Śrī Kṛṣṇa išsyk apsireiškė mano širdies lotose.

Komentaras: Šiame posme svarbi reikšmė tenka žodžiui *bhāva*. *Bhāvos* stadija pasiekiama patyrus transcendentinę meilę Viešpačiui. Pati pirmoji jos stadija vadinasi *śraddhā*, kai žmogus linksta prie Aukščiausiojo Viešpaties, o kad šis palinkimas stiprėtų, būtina bendrauti su tyrais Viešpaties bhaktais. Trečioji stadija – nustatytų pasiaukojimo tarnystės taisyklių laikymasis. Jų laikantis išnyksta abejonės ir atsikratoma trūkumų, kliudančių tobulėti pasiaukojimo tarnystėje.

Atsikračius abejonių ir trūkumų, sutvirtėja tikėjimas transcendencija ir polinkis jai. Jis perauga į stiprų potraukį, o po to pasiekiama *bhāva* –

pradinė tyros meilės Dievui stadija. Minėtosios stadijos tėra atskiri transcendentinės meilės raidos etapai. Kai visą žmogaus esybę užvaldo transcendentinė meilė Viešpačiui, jis ima jausti begalinį ilgesį, kuris pasireiškia aštuoniais ekstazės tipais. Ašaros bhakto akyse yra savaiminė reakcija. Išėjęs iš namų, praėjusį gyvenimą Śrī Nārada Munis labai greitai pasiekė šią stadiją, todėl išgrynintomis dvasinėmis juslėmis, kurių netemdė nė mažiausias materialumo šešėlis, jis galėjo patirti Viešpaties buvimą.

17 TEKSTAS

प्रेमातिभरनिर्भिन्नपुलकाङ्गोऽतिनिर्वृतः ।
आनन्दसम्प्लवे लीनो नापश्यमुभयं मुने ॥१७॥

premātibhara-nirbhinna- pulakāṅgo 'tinirvṛtaḥ
ānanda-samplave līno nāpaśyam ubhayaṁ mune

premā – meilės; *atibhara* – beribės; *nirbhinna* – nepaprastai iškilios; *pulaka* – laimės jausmo; *aṅgaḥ* – įvairios kūno dalys; *ati-nirvṛtaḥ* – visiškai apimtos; *ānanda* – ekstazės; *samplave* – vandenynan; *līnaḥ* – paniręs; *na* – ne; *apaśyam* – galėjau matyti; *ubhayam* – abiejų; *mune* – o Vyāsadeva.

O Vyāsadeva, tą akimirką, kai mano esybę užliejo laimės jausmas, pajutau kaip viena po kitos atgyja visos mano kūno dalys. Paniręs į ekstazės vandenyną, jau nebeįstengiau matyti nei savęs, nei Viešpaties.

Komentaras: Dvasinės laimės ir stiprios dvasinės ekstazės jausmo materialiame pasaulyje nėra su kuo palyginti, todėl išreikšti šiuos pojūčius žodžiais labai sunku. Iš Śrī Nārados Munio pasakojimo tegalime susidaryti labai apytikrį įspūdį, ką žmogus jaučia ekstazės metu. Kiekviena kūno dalis, t.y. kiekvienas jutimo organas, turi savo konkrečią funkciją. Kai žmogus išvysta Viešpatį, visos jo juslės nubunda Viešpaties tarnystei, nes išsivadavimo būsenoje tai vienintelė jų funkcija. Transcendentinės ekstazės būsenoje išminčiaus juslės viena po kitos atgijo tarnauti Viešpačiui. Kai Nārada Munis ją patyrė, užsimiršęs jis nebeįstengė matyti nei savęs, nei Viešpaties.

18 TEKSTAS

रूपं भगवतो यत्तन्मनःकान्तं शुचापहम् ।
अपश्यन् सहसोत्तस्थे वैक्लव्याद् दुर्मना इव ॥१८॥

rūpaṁ bhagavato yat tan manaḥ-kāntaṁ śucāpaham
apaśyan sahasottasthe vaiklavyād durmanā iva

rūpam – pavidalo; *bhagavataḥ* – Dievo Asmens; *yat* – koks jis yra; *tat* – to; *manaḥ* – proto; *kāntam* – trokštamo; *śuca-apaham* – naikinančio visus neatitikimus; *apaśyan* – nebematydamas; *sahasā* – staiga; *uttasthe* – pašokau; *vaiklavyāt* – sunerimęs; *durmanāḥ* – praradęs brangiausia; *iva* – tarytum.

Pamatyti transcendentinį Viešpaties pavidalą užtenka, kad nurimtų alkstantis mūsų protas ir išsyk išnyktų jo gimdomi prieštaravimai. Kai Viešpaties paveikslas pranyko man iš akių, aš pašokau sunerimęs kaip žmogus, netekęs to, kas jam brangiausia.

Komentaras: Nārada Munis pats patyrė, kad Viešpats turi pavidalą. Tačiau Jo pavidalas visiškai nepanašus į mums pažįstamus materialius pavidalus. Materialiame pasaulyje visą gyvenimą regime įvairius pavidalus, bet nė vienas jų nenumaldo mūsų proto alkio ir neįkvepia jam ramybės. O transcendentiniam Viešpaties pavidalui būdingas šis ypatingas bruožas, todėl tam, kuris nors sykį jį išvydo, niekas kita jau nebesuteiks pasitenkinimo. Joks pavidalas materialiame pasaulyje jau nesuteiks pasitenkinimo tam, kuris regėjo Viešpatį. Teiginys, kad Viešpats neturi pavidalo, t.y. Jis beasmenis, reiškia, kad Viešpaties pavidalas neturi nieko bendra su materialiu pavidalu ir Jis nėra materiali asmenybė.

Kaip dvasinės būtybės, turinčios amžinų sąsajų su transcendentiniu Viešpaties pavidalu, ieškome jo gyvenimas iš gyvenimo, ir joks kitas, materialus pavidalas mūsų nepatenkina. Nārados Munio regėjimas truko akimirką, ir kai transcendentinis Viešpaties paveikslas pradingo jam iš akių, Nārada Munis pašoko sunerimęs ir ėmė žvalgytis. Nārada Munis išvydo tai, ko mes ieškome gyvenimas iš gyvenimo, ir vėl pametęs Viešpaties paveikslą iš akių, jis išgyveno didžiulį sukrėtimą.

19 TEKSTAS

दिदृक्षुस्तदहं भूयः प्रणिधाय मनो हृदि ।
वीक्षमाणोऽपि नापश्यमवितृप्त इवातुरः ॥१९॥

didṛkṣus tad ahaṁ bhūyaḥ praṇidhāya mano hṛdi
vīkṣamāṇo 'pi nāpaśyam avitṛpta ivāturaḥ

didṛkṣuḥ – trokšdamas regėti; *tat* – tai; *aham* – aš; *bhūyaḥ* – vėl; *praṇidhāya* – sutelkęs protą; *manaḥ* – protą; *hṛdi* – širdyje; *vīkṣamāṇaḥ* –

vildamasis išvysti; *api* – nepaisant to; *na* – niekada; *apaśyam* – išvydau Jį; *avitṛptaḥ* – nerasdamas pasitenkinimo; *iva* – tarsi; *āturaḥ* – ištiktas nelaimės.

Aš norėjau vėl regėti tą transcendentinį Viešpaties pavidalą, tačiau, nepaisant mano pastangų sukaupti mintis į širdį ir didžiulio noro, daugiau Jo nebeišvydau. Patyręs nesėkmę, buvau prislėgtas ir nelaimingas.

Komentaras: Nėra tokių mechaninių būdų, kurie įgalintų išvysti Viešpaties pavidalą. Tai priklauso tik nuo nepriežastinės Viešpaties malonės. Mes negalime reikalauti, kad Viešpats mums apsireikštų, kaip negalime paliepti saulei patekėti tada, kada patys to užsigeidžiame. Saulė pateka savo pačios noru, taip ir Viešpats apsireiškia Savo nepriežastine malone. Belieka vykdyti nurodytas pasiaukojimo tarnystės Viešpačiui pareigas ir tikėtis sulaukti šio palankaus momento. Nārada Munis manė, kad susikaupęs mechaninei meditacijai jis vėl galės išvysti Viešpatį, kaip tai jam pavyko pirmą sykį, tačiau antrąsyk visos jo pastangos nuėjo perniek. Viešpaties nevaržo jokie įsipareigojimai. Įsipareigojimus Viešpats jaučia tik tam, kuris besąlygiškai atsidavęs Jam tarnauja. Materialiomis juslėmis Jis nematomas ir nepatiriamas. Jis apsireiškia bhaktui Savo laisva valia, matydamas nuoširdžias bhakto pastangas su atsidavimu tarnauti ir visišką jo pasikliovimą Viešpaties malone.

20 TEKSTAS

एवं यतन्तं विजने मामाहागोचरो गिराम् ।
गम्भीरश्लक्ष्णया वाचा शुचः प्रशमयन्निव ॥२०॥

evaṁ yatantaṁ vijane māṁ āhāgocaro girām
gambhīra-ślakṣṇayā vācā śucaḥ praśamayann iva

evam – taip; *yatantam* – besistengiančiam; *vijane* – toje nuošalioje vietoje; *mām* – man; *āha* – tarė; *agocaraḥ* – anapus materialaus garso veikimo sferos; *girām* – kalbą; *gambhīra* – rimtus; *ślakṣṇayā* – malonius ausiai; *vācā* – žodžius; *śucaḥ* – liūdesį; *praśamayan* – malšinančius; *iva* – tarsi.

Matydamas mano pastangas nuošalioje vietoje susikaupti meditacijai ir norėdamas numaldyti mano sielvartą, transcendentiškas bet kokiems materialiems apibūdinimams Dievo Asmuo ištarė labai svarbius ir širdžiai mielus žodžius.

Komentaras: Vedose sakoma, kad Dievas neapibūdinamas materialiais žodžiais, nepatiriamas materialiu intelektu. Vis dėlto Jo nepriežastine malone mumyse gali atgyti juslės, kurios padės išgirsti Viešpatį ar kalbėti su Juo. Taip veikia nesuvokiama Viešpaties energija. Jį gali girdėti tas, kuriam dovanota Jo malonė. Viešpats buvo labai patenkintas Nārada Muniu, todėl įkvėpė jam gebėjimą girdėti Viešpatį. Tačiau tiems, kurie yra bandomajame reguliuojamosios pasiaukojimo tarnystės etape, tiesiogiai bendrauti su Viešpačiu neįmanoma. Nāradai buvo dovanota ypatinga malonė. Išgirdus malonius Viešpaties žodžius, išsiskyrimo su Viešpačiu skausmas kiek aprimo. Viešpatį mylintis bhaktas nuolat kenčia išsiskyrimo skausmą ir todėl visada yra paniręs į transcendentinę ekstazę.

21 TEKSTAS

हन्तास्मिञ्जन्मनि भवान्मा मां द्रष्टुमिहार्हति ।
अविपक्वकषायाणां दुर्दर्शोऽहं कुयोगिनाम् ॥२१॥

hantāsmiñ janmani bhavān mā māṁ draṣṭum ihārhati
avipakva-kaṣāyāṇāṁ durdarśo 'haṁ kuyoginām

hanta – o Nārada; *asmin* – šį; *janmani* – gyvenimą; *bhavān* – tu; *mā* – ne; *mām* – Mane; *draṣṭum* – matyti; *iha* – čia; *arhati* – esi vertas; *avipakva* – dėl nebrandumo; *kaṣāyāṇām* – materijos purvo; *durdarśaḥ* – sunkiai matomas; *aham* – Aš; *kuyoginām* – netobulai atliekantiems tarnystę.

O Nārada [kalbėjo Viešpats], Man labai gaila, bet šį gyvenimą tu daugiau neregėsi Manęs. Sunku išvysti Mane tam, kurio tarnystė dar neatsiskleidus iki galo ir kuris dar ne visiškai atsikratė materialių ydų.

Komentaras: „Bhagavad-gītoje“ Dievo Asmuo apibūdintas kaip skaisčiausiasis, Aukščiausiasis, Absoliuti Tiesa. Jo asmenybėje nėra nė krislo materijos, todėl menkiausias prisirišimas prie materijos neleidžia prie Jo priartėti. Pasiaukojimo tarnystė prasideda tada, kai žmogus išsivaduoja bent iš dviejų materialių *guṇų* (aistros ir neišmanymo) įtakos. O kad žmogus atsikratė jų įtakos, galima spręsti iš to, kad jis nepasiduoda *kāmai* (geismui) ir *lobhai* (gobšumui). Kitaip sakant, jis turi būti atsikratęs noro tenkinti savo jusles bei godumo jusliniams malonumams. Dorybės *guṇa* teikia žmogui pusiausvyros. Tačiau norint visiškai atsikratyti materialių bruožų, reikia ištrūkti ir iš dorybės *guṇos* įtakos. Pastangos išvysti Dievą mediuojant gūdžiame miške priskirtinos dorybės *guṇai*. Norėdamas siekti tobulumo, žmogus gali

eiti į mišką, bet tai dar nereiškia, kad ten jis savo akimis išvys Viešpatį. Žmogus turi visiškai atsikratyti materialių prisirišimų ir egzistuoti transcendencijos lygiu. Tik tada bhaktas galės asmeniškai susitikti su Dievo Asmeniu. Geriausia to siekti gyvenant ten, kur garbinamas transcendentinis Viešpaties pavidalas. Viešpaties šventykla – transcendentinė vieta, tuo tarpu miškas yra puiki vieta gyventi tik materialia prasme. Bhaktui neofitui visada patartina garbinti Viešpaties Dievybę (*arcaną*), o ne ieškoti Dievo miške. Pasiaukojimo tarnystė prasideda nuo *arcanos*, ir šis metodas geresnis už nusišalinimą į mišką. Šį gyvenimą, visiškai atsikratęs materialių troškimų, Nārada Munis jau nesitraukia į mišką, nors vien savo pasirodymu kiekvieną vietą galėtų paversti Vaikuṇṭha. Jis keliauja iš planetos į planetą, norėdamas visus paversti Viešpaties bhaktais – žmones, pusdievius, *kinnarus, gandharvus, ṛṣius, munius*. Jo pastangomis į transcendentinės tarnystės kelią stojo daug bhaktų: Prahlāda Mahārāja, Dhruva Mahārāja ir t.t. Todėl tyras Viešpaties bhaktas eina šių didžių bhaktų – Nārados ir Prahlādos pėdomis ir visą savo laiką skiria *kīrtanai* – Viešpačiui garbinti. Toks pamokslininko darbas yra transcendentiškas visų materialių ypatybių atžvilgiu.

22 TEKSTAS

सकृद्यद्दर्शितं रूपमेतत्कामाय तेऽनघ ।
मत्कामः शनकैः साधु सर्वान्मुञ्चति हृच्छयान् ॥२२॥

sakṛd yad darśitaṁ rūpam etat kāmāya te 'nagha
mat-kāmaḥ śanakaiḥ sādhu sarvān muñcati hṛc-chayān

sakṛt – tik vieną sykį; *yat* – tas; *darśitam* – parodytas; *rūpam* – pavidalas; *etat* – tai; *kāmāya* – norui; *te* – tavo; *anagha* – o doringasis; *mat* – Manęs; *kāmaḥ* – siekimą; *śanakaiḥ* – didindamas; *sādhuḥ* – bhaktas; *sarvān* – visų; *muñcati* – atsikrato; *hṛt-śayān* – materialių troškimų.

O doringasis, Aš tik sykį pasirodžiau tau, tenorėdamas dar labiau sustiprinti tavo norą ateiti pas Mane, nes kuo daugiau tu sieksi Manęs, tuo mažiau turėsi materialių troškimų.

Komentaras: Gyvoji esybė negali išvengti norų. Ji nėra negyvas akmuo. Ji negali neveikti, negalvoti, nejausti, nenorėti. Materialios mintys, jausmai ir norai pančioja gyvąją esybę, ir priešingai, kai mintys, jausmai ir norai yra

orientuoti į Viešpaties tarnystę, ji palaipsniui sutrauko visus pančius. Kuo labiau žmogus pasineria į transcendentinę Viešpaties tarnystę, tuo daugiau jis nori tarnauti Viešpačiui. Tokia transcendentinė dieviškos tarnystės prigimtis. Materiali tarnystė netrukus įgrysta, tuo tarpu dvasinė tarnystė Viešpačiui niekada neįgrysta ir neturi pabaigos, o troškimas su transcendentine meile tarnauti Viešpačiui vis labiau auga. Uoliai tarnaudamas Viešpačiui, žmogus transcendentiškai patiria Dievo buvimą. Taigi matyti Viešpatį reiškia tarnauti Jam, nes tarnystė Jam ir Jis Pats yra tas pat. Nuoširdus bhaktas turi tiesiog nuoširdžiai, su nesilpstančia energija tarnauti Viešpačiui. Viešpats nurodys, kaip ir kur tai geriausia daryti. Nārada neturėjo materialių troškimų, tačiau Viešpats patarė jam toliau dėti pastangas, kad jo karštas troškimas ateiti pas Viešpatį dar labiau sustiprėtų.

23 TEKSTAS

सत्सेवयादीर्घयापि जाता मयि दृढा मतिः ।
हित्वावद्यमिमं लोकं गन्ता मज्जनतामसि ॥२३॥

sat-sevayādīrghayāpi jātā mayi dṛḍhā matiḥ
hitvāvadyam imaṁ lokaṁ gantā maj-janatām asi

sat-sevayā – tarnaudamas Absoliučiai Tiesai; *adīrghayā* – keletą dienų; *api* – netgi; *jātā* – pasiekęs; *mayi* – Manyje; *dṛḍhā* – tvirtą; *matiḥ* – intelektą; *hitvā* – atsisakęs; *avadyam* – liūdnų; *imam* – šių; *lokam* – materialių pasaulių; *gantā* – ruošiasi; *mat-janatām* – Mano palydovu; *asi* – tapti.

Net jei bhaktas tarnauja Absoliučiai Tiesai vos keletą dienų, jo intelektas tampa tvirtas, sutelktas į Mane. Vėliau, ištrūkęs iš šių liūdnų materialių pasaulių, jis tampa Mano palydovu transcendentiniame pasaulyje.

Komentaras: Tarnauti Absoliučiai Tiesai – reiškia tarnauti Absoliučiam Dievo Asmeniui, vadovaujant *bona fide* dvasiniam mokytojui, kuris yra tarsi skaidrus laidininkas tarp Viešpaties ir bhakto neofito. Netobulos materialios juslės neleidžia bhaktui neofitui prisiartinti prie Absoliutaus Dievo Asmens, todėl dvasinio mokytojo vadovaujamas jis mokosi atlikti transcendentinę tarnystę Viešpačiui. Išėjęs tokį apmokymą, tegu jis tetruko vos keletą dienų, bhaktas neofitas įgyja pasiaukojimo tarnystei būtiną išmanymą, ir ateina laikas, kai jis išsivaduoja iš amžino gyvenimo materialiuose pasauliuose ir pasikelia į transcendentinį pasaulį – Dievo karalystę, tapdamas vienu iš išsivadavusių Viešpaties palydovų.

24 TEKSTAS

मतिर्मयि निबद्धेयं न विपद्येत कर्हिचित् ।
प्रजासर्गनिरोधेऽपि स्मृतिश्च मदनुग्रहात् ॥२४॥

matir mayi nibaddheyaṁ na vipadyeta karhicit
prajā-sarga-nirodhe 'pi smṛtiś ca mad-anugrahāt

matiḥ – intelektas; *mayi* – pašvęstas Man; *nibaddhā* – užimtas; *iyam* – šitaip; *na* – niekada; *vipadyeta* – atskirtas; *karhicit* – bet kuriuo metu; *prajā* – gyvosios būtybės; *sarga* – kūrimo metu; *nirodhe* – ir naikinimo metu; *api* – netgi; *smṛtiḥ* – atmintis; *ca* – ir; *mat* – Mano; *anugrahāt* – malone.

Kas tarnauja Man, to intelektas nebus blaškomas. Mano malone tu išsaugosi atmintį netgi pasaulio kūrimo ir naikinimo metu.

Komentaras: Pasiaukojimo tarnystė Dievo Asmeniui niekada nenueina veltui. Dievo Asmuo – amžinas, todėl intelektas, sutelktas tarnauti Viešpačiui, ir bet koks Jam skirtas veiksmas išlieka amžinybėje. „Bhagavad-gītoje" sakoma, kad transcendentinės tarnystės Dievo Asmeniui darbai kaupiasi gyvenimas iš gyvenimo, ir kai bhaktas pasiekia visišką brandą, bendras lyginamasis atsidavimo darbų svoris leidžia jam tapti vienu iš Dievo Asmens palydovų. Tai, kas nuveikta tarnaujant Dievui, neišblėsta. Tarnystė Jam nuolat plėtojasi, kol pasiekia visišką brandą.

25 TEKSTAS

एतावदुक्त्वोपरराम तन्महद्
भूतं नभोलिङ्गमलिङ्गमीश्वरम् ।
अहं च तस्मै महतां महीयसे
शीर्ष्णावनामं विदधेऽनुकम्पितः ॥२५॥

etāvad uktvopararāma tan mahad
bhūtaṁ nabho-liṅgam aliṅgam īśvaram
ahaṁ ca tasmai mahatāṁ mahīyase
śīrṣṇāvanāmaṁ vidadhe 'nukampitaḥ

etāvat – taip; *uktvā* – pasakęs; *upararāma* – sustojo; *tat* – tas; *mahat* – didis; *bhūtam* – nuostabus; *nabhaḥ-liṅgam* – įsikūnijęs garse; *aliṅgam* –

neregimas akiai; *īśvaram* – aukščiausias autoritetas; *aham* – aš; *ca* – taip pat; *tasmai* – Jam; *mahatām* – didžiam; *mahīyase* – pašlovintajam; *śīrṣṇā* – galva; *avanāmam* – nusilenkimus; *vidadhe* – atlikau; *anukampitaḥ* – Jo pamalonintas.

Tada aukščiausiasis valdovas, įsikūnijęs per garsą ir neregimas akiai, tačiau visų nuostabiausias, nutilo. Kupinas dėkingumo Jam, aš pagarbiai nulenkiau galvą.

Komentaras: Girdėti Dievo Asmenį tolygu Jį matyti. Iš Dievo Asmens kvėpavimo gimė keturios Vedos, ir Jį galima išvysti ir patirti klausantis transcendentinių Vedų garsų. „Bhagavad-gītā“ irgi yra Viešpaties garso įvaizdis, lygiavertis Viešpačiui. Taigi nuolatos tardamas transcendentinius garsus žmogus gali pamatyti ir girdėti Viešpatį.

26 TEKSTAS

नामान्यनन्तस्य हतत्रपः पठन्
गुह्यानि भद्राणि कृतानि च स्मरन् ।
गां पर्यटंस्तुष्टमना गतस्पृहः
कालं प्रतीक्षन् विमदो विमत्सरः ॥२६॥

nāmāny anantasya hata-trapaḥ paṭhan
guhyāni bhadrāṇi kṛtāni ca smaran
gāṁ paryaṭaṁs tuṣṭa-manā gata-spṛhaḥ
kālaṁ pratīkṣan vimado vimatsaraḥ

nāmāni – šventojo vardo, šlovės ir kt.; *anantasya* – beribio; *hata-trapaḥ* – išsivadavęs iš visų materialaus pasaulio formalumų; *paṭhan* – kartojimu, nuolatiniu skaitymu ir t.t.; *guhyāni* – paslaptinga; *bhadrāṇi* – visokeriopai palankia; *kṛtāni* – veikla; *ca* – ir; *smaran* – nuolat atmindamas; *gām* – po žemę; *paryaṭan* – keliaudamas skersai ir išilgai; *tuṣṭa-manāḥ* – visiškai patenkintas; *gata-spṛhaḥ* – iki galo atsikratęs visų materialių troškimų; *kālam* – laiko; *pratīkṣan* – laukdamas; *vimadaḥ* – be išdidumo; *vimatsaraḥ* – be priešiškumo.

Taip aš ėmiau nuolat kartoti šventąjį Viešpaties vardą, be atilsio skelbti Jo šlovę, nepaisydamas jokių materialaus pasaulio taisyklių. Palaimintas yra tas, kuris nuolat atmena transcendentinius Viešpaties žaidimus

ir juos apdainuoja. Šlovindamas Viešpatį aš klajojau po žemę viskuo patenkintas, nuolankus, niekam nejaučiantis priešiškumo.

Komentaras: Šiame posme, remdamasis savo pavyzdžiu, Nārada Munis bendrais bruožais pasakoja apie nuoširdaus Viešpaties bhakto gyvenimą. Gavęs Viešpaties arba Jo *bona fide* atstovo įšventinimą, nuoširdus bhaktas rimtai imasi šlovinti Viešpatį ir keliauja po pasaulį skelbdamas Jo šlovę, kad ir kiti žmonės apie ją sužinotų. Tokie bhaktai neieško materialios naudos. Jiems vadovauja vienas vienintelis noras: sugrįžti pas Dievą. Skirtu laiku nusimetę materialųjį kūną, jie įgyvendina šį savo norą. Turėdami gyvenime aukščiausiąjį tikslą – grįžti pas Dievą, jie niekam nejaučia priešiškumo ir nesididžiuoja tuo, kad yra verti grįžti pas Dievą. Vienintelis tyro bhakto darbas – giedoti ir atminti šventąjį Viešpaties vardą, šlovę, žaidimus ir pagal savo išgales skelbti Viešpaties žodį rūpinantis kitų gerove ir nelaukiant už tai jokio materialaus atpildo.

27 TEKSTAS

एवं कृष्णमतेर्ब्रह्मन्नासक्तस्यामलात्मनः ।
कालः प्रादुरभूत्काले तडित्सौदामनी यथा ॥२७॥

evaṁ kṛṣṇa-mater brahman nāsaktasyāmalātmanaḥ
kālaḥ prādurabhūt kāle taḍit saudāmanī yathā

evam – taip; *kṛṣṇa-mateḥ* – visiškai paskendęs mintyse apie Kṛṣṇą; *brahman* – o Vyāsadeva; *na* – ne; *āsaktasya* – prisirišusio; *amala-ātmanaḥ* – atsikračiusio visų materijos nešvarybių; *kālaḥ* – mirtis; *prādurabhūt* – apsireiškė; *kāle* – atėjus laikui; *taḍit* – žaibas; *saudāmanī* – apšviečiantis; *yathā* – kaip.

O brahmane Vyāsadeva, atėjo laikas ir aš, paskendęs mintyse apie Kṛṣṇą ir taip atsikratęs prisirišimų bei nusiplovęs visas materijos nešvarybes, pasitikau mirtį, kuri sušvito kaip žaibo blyksnis.

Komentaras: Pasinerti į mintis apie Kṛṣṇą reiškia apsivalyti nuo materijos nešvarybių, t.y. troškimų. Turtuolis nesivaiko pigių niekučių – taip ir Viešpaties Kṛṣṇos bhaktas, kuriam jau pažadėta Dievo karalystė, kur gyvenimas amžinas, spinduliuoja žinojimu ir palaima, nesivaiko menkaverčių materialių dalykų, nes jie yra panašūs į lėles ar tikrovės šešėlius ir neturi išliekamosios vertės. Tai dvasiškai turtingo žmogaus požymis. Skirtu laiku,

kai tyras bhaktas yra galutinai tam pasiruošęs, jis staiga pakeičia kūną. Paprastai tai vadinama mirtimi. Tyram bhaktui šis momentas panašus į žaibo blyksnį, kurį visada lydi šviesa. Kitaip sakant, Aukščiausiojo valia netekęs materialaus kūno, bhaktas gauna dvasinį. Geležis laikoma ugnyje įkaista lig raudonumo – taip ir tyro bhakto kūnas esti sudvasinamas dar prieš jo mirtį, ir jis nebeturi materialių prisirišimų.

28 TEKSTAS

प्रयुज्यमाने मयि तां शुद्धां भागवतीं तनुम् ।
आरब्धकर्मनिर्वाणो न्यपतत्पाञ्चभौतिकः ॥२८॥

prayujyamāne mayi tāṁ śuddhāṁ bhāgavatīṁ tanum
ārabdha-karma-nirvāṇo nyapatat pāñca-bhautikaḥ

prayujyamāne – gavus; *mayi* – man; *tām* – tą; *śuddhām* – transcendentinį; *bhāgavatīm* – pritaikytą bendrauti su Dievo Asmeniu; *tanum* – kūną; *ārabdha* – įgytą; *karma* – karminę veiklą; *nirvāṇaḥ* – neleistiną; *nyapatat* – palikau; *pāñca-bhautikaḥ* – kūną, sudarytą iš penkių materijos pradų.

Gavęs transcendentinį, Dievo Asmens palydovo vertą kūną, aš nusimečiau kūną, kurį sudaro penki materijos pradai, o sykiu su juo atsikračiau ir visų veiklos dėl pasitenkinimo (karmos) padarinių.

Komentaras: Dievo Asmuo pasakė Nāradai Muniui dovanosiąs jam transcendentinį, bendrauti su Viešpačiu tinkamą kūną, ir nusimetęs materialųjį, išminčius išsyk gavo žadėtąjį dvasinį kūną. Transcendentiniam kūnui yra nebūdingi materialūs potraukiai, jis pasižymi trimis svarbiausiomis transcendentinėmis ypatybėmis: jis amžinas, nepatiria materialių *guņų* poveikio ir yra laisvas nuo karminės veiklos padarinių. Materialus kūnas stokoja šių trijų ypatybių. Tačiau kai tik bhaktas ima atsidavęs tarnauti Viešpačiui, jo kūnas iškart įgyja šias transcendentines ypatybes. Transcendentinė pasiaukojimo tarnystė daro bhaktui magišką poveikį, kaip filosofinis akmuo geležiai. Todėl pakeisti kūną tyram bhaktui reiškia atsikratyti trijų materialios gamtos ypatybių poveikio. Apreikštuose šventraščiuose gausu tokių pavyzdžių. Dhruva Mahārāja, Prahlāda Mahārāja ir daug kitų bhaktų savo akimis išvydo Viešpatį, nors, rodės, jie tebeturi tuos pačius kūnus. Tai reiškia, kad materialūs bhaktų kūnai kokybiškai pakito – virto transcendentiniais. Tokia yra autoritetingų Gosvāmių nuomonė, išdėstyta autentiškuose šventraščiuose. „Brahma-saṁhitoje“ pasakyta, kad visos gyvosios

būtybės – nuo mikrobo *indra-gopos* iki didžiojo dangaus valdovo Indros – paklūsta *karmos* dėsniui ir yra priverstos ragauti saldžius arba karčius savo karminės veiklos vaisius. Tiktai bhaktas nepriežastine aukščiausio valdovo, Dievo Asmens, malone atleidžiamas nuo jos padarinių.

29 TEKSTAS

कल्पान्त इदमादाय शयानेऽम्भस्युदन्वतः ।
शिशयिषोरनुप्राणं विविशेऽन्तरहं विभोः ॥२९॥

kalpānta idam ādāya śayāne 'mbhasy udanvataḥ
śiśayiṣor anuprāṇaṁ viviśe 'ntar ahaṁ vibhoḥ

kalpa-ante – Brahmos dienos pabaigoje; *idam* – tai; *ādāya* – kartu paimdamas; *śayāne* – atsigulęs; *ambhasi* – į priežasčių vandenis; *udanvataḥ* – naikinimo; *śiśayiṣoḥ* – gulintis Dievo Asmuo (Nārāyaṇa); *anuprāṇam* – kvėpavimą; *viviśe* – įėjau į; *antaḥ* – vidų; *aham* – aš; *vibhoḥ* – Viešpaties Brahmos.

Kai epochai baigiantis Dievo Asmuo, Viešpats Nārāyaṇa atsigulė į naikinimo vandenis, Brahmā su visais kūrimo pradais ėmė trauktis į Jį, o paskui Brahmą į Nārāyaṇą, Jam įkvepiant, sugrįžau ir aš.

Komentaras: Viešpats Kṛṣṇa garsėja kaip Vasudevos, o Nārada – kaip Brahmos sūnus. Ir Dievo Asmuo, ir Jo išsivadavusieji bhaktai, pavyzdžiui, Nārada, į materialų pasaulį ateina vienodai. „Bhagavad-gītoje“ sakoma, kad Viešpaties gimimas ir Jo darbai yra grynai transcendentinės prigimties. Todėl autoritetų nuomone, Nārados gimimas Brahmos sūnumi taip pat yra transcendentinis žaidimas. Jo atėjimas į šį pasaulį ir išėjimas iš jo, galima sakyti, tapatūs Viešpaties atėjimui ir išėjimui. Taigi Viešpats ir Jo bhaktai, kaip dvasinės esybės, sykiu yra ir vienodi, ir skirtingi. Jie priklauso tai pačiai, transcendencijos kategorijai.

30 TEKSTAS

सहस्रयुगपर्यन्ते उत्थायेदं सिसृक्षतः ।
मरीचिमिश्रा ऋषयः प्राणेभ्योऽहं च जज्ञिरे ॥३०॥

sahasra-yuga-paryante utthāyedaṁ sisṛkṣataḥ
marīci-miśrā ṛṣayaḥ prāṇebhyo 'haṁ ca jajñire

sahasra – tūkstančio; *yuga* – 4 300 000 metų; *paryante* – laiko tarpsnio pabaigoje; *utthāya* – pasibaigus; *idam* – šį; *sisṛkṣataḥ* – panoro vėl sukurti; *marīci-miśrāḥ* – tokie *ṛṣiai*, kaip Marīcis; *ṛṣayaḥ* – visi *ṛṣiai; prāṇebhyaḥ* – iš Jo juslių; *aham* – aš; *ca* – taip pat; *jajñire* – atsiradau.

Po 4 300 000 000 saulės metų, kai Brahmā Viešpaties valia vėl nubudo kurti, iš transcendentinio Viešpaties kūno gimė visi ṛṣiai: Marīcis, Aṅgirā, Atris bei kiti. Drauge su jais gimiau ir aš.

Komentaras: Brahmos diena trunka 4 320 000 000 saulės metų. Taip teigiama ir „Bhagavad-gītoje“. Tiek pat laiko Brahmā *yoga-nidros* būsenoj ilsisi savo kūrėjo Garbhodakaśāyī Viṣṇu kūne. Brahmos miegui pasibaigus, kai Viešpaties valia ir Brahmai tarpininkaujant prasideda naujas kūrimo ciklas, iš įvairių transcendentinio Viešpaties kūno dalių vėl gimsta visi didieji *ṛṣiai*, tarp jų ir Nārada. Tai reiškia, kad Nārada gimsta išlaikęs savo transcendentinį kūną. Taip žmogus pabunda iš miego. Śrī Nārada amžinai ir nekliudomai keliauja po visus transcendentinius ir materialius Visagalio sukurtuosius pasaulius. Jis ateina ir išeina savo transcendentiniu kūnu, kuris, priešingai sąlygotoms būtybėms, nesiskiria nuo sielos.

31 TEKSTAS

अन्तर्बहिश्च लोकांस्त्रीन् पर्येम्यस्कन्दितव्रतः ।
अनुग्रहान्महाविष्णोरविघातगतिः क्वचित् ॥३१॥

antar bahiś ca lokāṁs trīn paryemy askandita-vrataḥ
anugrahān mahā-viṣṇor avighāta-gatiḥ kvacit

antaḥ – transcendentiniame pasaulyje; *bahiḥ* – materialiame pasaulyje; *ca* – ir; *lokān* – planetose; *trīn* – trijų lygių; *paryemi* – keliauju; *askandita* – tvirtas; *vrataḥ* – įžadas; *anugrahāt* – nepriežastinės malonės dėka; *mahā-viṣṇoḥ* – Mahā-Viṣṇu (Kāraṇodakaśāyī Viṣṇu); *avighāta* – be apribojimų; *gatiḥ* – įėjimas; *kvacit* – bet kada.

Nuo tada visagalio Viṣṇu malone aš nekliudomas keliauju visur – ir po transcendentinį pasaulį, ir trimis materialaus pasaulio sferomis, nes tvirtai laikausi įžado be atvangos tarnauti Viešpačiui.

Komentaras: Anot „Bhagavad-gītos“, egzistuoja trijų lygių materialios sferos: *ūrdhva-loka* (aukščiausios planetos), *madhya-loka* (vidurio planetos) ir *adho-loka* (žemutinės planetos). Virš *ūrdhva-lokos* planetų, t.y. virš

Brahmalokos, prasideda materialios visatos dangalai, o už jų plyti bekraštis dvasinis dangus, kuriame plauko begalinė daugybė švytinčių Vaikuṇṭhos planetų. Šiose planetose gyvena Pats Dievas su Savo palydovais – amžinai išvaduotomis gyvosiomis esybėmis. Śrī Nārada Munis, lygiai kaip ir visagalis Viešpats, kuris gali ateiti į bet kurį Savo kūrinijos kampelį, nekliudomas keliauja po visas materialias ir dvasines sferas. Gyvąsias esybes, gyvenančias materialiame pasaulyje, veikia trys materialios gamtos *guṇos* (dorybė, aistra ir neišmanymas), bet Śrī Nārada Munis egzistuoja aukščiau šių materialių *guṇų*, todėl nevaržomas gali keliauti kur tik nori. Jis yra išsivadavęs „kosmonautas“. Nepriežastinė Viešpaties Viṣṇu malonė su niekuo nesulyginama, ir Viešpats dovanoja ją bhaktams, nes jaučia jiems didžiausią prielankumą. Todėl bhaktai, priešingai materialistams, t.y. žmonėms, užsiimantiems karmine veikla bei spekuliatyviąja filosofija ir pražūtingai veikiamiems tos ar kitos gamtos *guṇos*, niekada nepatiria nuopuolio. Čia minėtieji *ṛṣiai* negali kaip kad Nārada įžengti į transcendentinį pasaulį. Apie tai kalbama „Narasiṁha Purāṇoje“. Tokie *ṛṣiai*, kaip Marīcis, gerai išmano karminę veiklą, o Sanaka ir Sanātana – spekuliatyviąją filosofiją. Tačiau Śrī Nārada Munis yra didžiausias transcendentinės pasiaukojimo tarnystės Viešpačiui autoritetas. Visi didieji pasiaukojimo tarnystės Viešpačiui autoritetai eina Nārados Munio pėdomis, nes vadovaujasi „Nārada-bhakti-sūtra“, todėl, be jokių abejonių, visi Viešpaties bhaktai yra verti Dievo karalystės – Vaikuṇṭhos.

32 TEKSTAS

देवदत्तामिमां वीणां स्वरब्रह्मविभूषिताम् ।
मूर्च्छयित्वा हरिकथां गायमानश्चराम्यहम् ॥३२॥

deva-dattām imāṁ vīṇāṁ svara-brahma-vibhūṣitām
mūrcchayitvā hari-kathāṁ gāyamānaś carāmy aham

deva – Aukščiausiojo Dievo Asmens (Śrī Kṛṣṇos); *dattām* – dovanotu; *imām* – šiuo; *vīṇām* – styginiu instrumentu; *svara* – dainavimo ritmu; *brahma* – transcendentiniu; *vibhūṣitām* – papuoštu; *mūrcchayitvā* – grodamas; *hari-kathām* – transcendentinę žinią; *gāyamānaḥ* – nuolat giedodamas; *carāmi* – keliauju; *aham* – aš.

Taip ir keliauju, giesmėmis nuolat skelbdamas transcendentinę žinią apie Viešpaties šlovę ir grodamas transcendentiniais garsais prabylančia vīṇa, kurią man dovanojo Viešpats Kṛṣṇa.

Komentaras: Styginis muzikos instrumentas – *vīṇā*, kurį Narādai dovanojo Viešpats Śrī Kṛṣṇa, aprašytas „Liṅga Purāṇoje“. Apie jį kalba ir Śrīla Jīva Gosvāmis. Šis transcendentinis instrumentas tapatus Viešpačiui Śrī Kṛṣṇai ir Nāradai, nes visi jie yra tos pačios, transcendencijos kategorijos. Transcendentiniu instrumentu išgaunamas garsas negali būti materialus, todėl Viešpaties šlovė ir žaidimai, apie kuriuos prabyla Nārados instrumentas, kaip ir Pats Viešpats, – transcendentalūs ir neturi nė menkiausių materijos sukeliamų apsvaigimo požymių. Transcendentalūs yra ir septyni muzikiniai dėmenys – *ṣa* (*ṣaḍja*), *ṛ* (*ṛṣabha*), *gā* (*gāndhāra*), *ma* (*madhyama*), *pa* (*pañcama*), *dha* (*dhaivata*) ir *ni* (*niṣāda*), specialiai skirti transcendentinėms giesmėms atlikti. Tyras Viešpaties bhaktas Śrī Nāradadeva jaučiasi skolingas Viešpačiui už jam dovanotą instrumentą, todėl nepaliaujamai šlovina transcendentinį Viešpatį ir tokiu būdu išlaiko pasiektas dvasios aukštumas. Save pažinusios sielos, gyvenančios šiame materialiame pasaulyje, turi sekti Śrīlos Nārados Munio pavyzdžiu ir taip pat teisingai naudoti muzikinius dėmenis – *ṣa*, *ṛ*, *gā*, *ma* ir t.t. – šlovindamos Viešpatį giesmėmis ir tokiu būdu Jam tarnaudamos. Tai patvirtinta ir „Bhagavad-gītoje“.

33 TEKSTAS

प्रगायतः स्ववीर्याणि तीर्थपादः प्रियश्रवाः ।
आहूत इव मे शीघ्रं दर्शनं याति चेतसि ॥३३॥

pragāyataḥ sva-vīryāṇi tīrtha-pādaḥ priya-śravāḥ
āhūta iva me śīghraṁ darśanaṁ yāti cetasi

pragāyataḥ – taip apdainuojant; *sva-vīryāṇi* – Jo darbus; *tīrtha-pādaḥ* – Viešpaties, kurio lotosinės pėdos yra visų dorybių ir šventumo šaltinis; *priya-śravāḥ* – malonius ausiai; *āhūtaḥ* – pašaukto; *iva* – tarsi tikrai; *me* – man; *śīghram* – labai greitai; *darśanam* – regėjimas; *yāti* – atsiranda; *cetasi* – širdies soste.

Kai prabylu apie šventus Viešpaties darbus, Aukščiausiasis Viešpats Śrī Kṛṣṇa, pasakojimų apie kurio šlovę ir darbus taip malonu klausytis, išsyk tarsi pašauktas apsireiškia mano širdies soste.

Komentaras: Absoliutus Dievo Asmuo nesiskiria nuo Savo transcendentinių vardų, pavidalo, žaidimų ir juos šlovinančių garsų. Kai tyras bhaktas pasineria į tyrą pasiaukojimo tarnystę Viešpačiui – klausosi pasakojimų apie Jį, kartoja Jo vardą, gieda apie Jo šlovę bei darbus ir juos atmena,

Viešpaties paveikslas išsyk iškyla prieš transcendentines bhakto akis, dvasinės televizijos atspindėtas jo širdies veidrodyje. Todėl tyras bhaktas, kurį su Viešpačiu jungia transcendentinės meilės tarnystės ryšiai, kiekvieną akimirką junta Viešpaties buvimą. Kiekvienam malonu, kai jį giria – tai būdingas individualios psichologijos bruožas. Šis polinkis mums yra įgimtas. Viešpats, kuris, kaip ir mes, yra individuali asmenybė, šiuo požiūriu nėra išimtis, kadangi psichologiniai individualių sielų bruožai tėra Absoliutaus Viešpaties psichologijos atspindys. Skirtumas čia tėra toks, kad skirtingai negu gyvosios esybės, Viešpats yra iškiliausia ir visomis prasmėmis absoliuti asmenybė. Todėl nenuostabu, kad Viešpačiui patinka, kai tyri bhaktai Jį aukština. Būdamas absoliutus, Jis gali įsikūnyti žodiniame Savo šlovės paveiksle, kuris yra Jam lygiavertis. Śrīla Nārada aukština Viešpatį ne dėl asmeninės naudos, o todėl, kad Viešpaties šlovinimas tapatus Pačiam Viešpačiui. Transcendentinės giesmės Nāradai Muniui leidžia patirti Viešpaties buvimą.

34 TEKSTAS

एतद्ध्यातुरचित्तानां मात्रास्पर्शेच्छया मुहुः ।
भवसिन्धुप्लवो दृष्टो हरिचर्यानुवर्णनम् ॥३४॥

etad dhy ātura-cittānāṁ mātrā-sparśecchayā muhuḥ
bhava-sindhu-plavo dṛṣṭo hari-caryānuvarṇanam

etat – tai; *hi* – tikrai; *ātura-cittānām* – tų, kurių protas visada kupinas rūpesčių ir nerimo; *mātrā* – juslinių malonumų objektų; *sparśa* – juslių; *icchayā* – troškimų; *muhuḥ* – visada; *bhava-sindhu* – neišmanymo vandenyno; *plavaḥ* – laivas; *dṛṣṭaḥ* – patirta; *hari-carya* – Dievo Asmens Hari darbų; *anuvarṇanam* – nuolatinis atkartojimas.

Aš pats įsitikinau, kad žmogus, kuriam neduoda ramybės juslės, besiveržiančios susijungti su savo objektais, gali įveikti neišmanymo vandenyną nuolat šlovindamas transcendentinius Dievo Asmens darbus, nes tai pats patikimiausias laivas.

Komentaras: Gyvoji būtybė negali ilgesnį laiką tylėti – tai būdingas jos bruožas. Ji būtinai ką nors veikia, apie ką nors galvoja arba kalba. Paprastai materialistai galvoja ir kalba apie tai, kas malonu jų juslėms. Bet kadangi tokį juslinį aktyvumą lemia išorinė, iliuzinė energija, iš tikrųjų jis nesuteikia jokio džiaugsmo. Priešingai, materialistus kankina nuolatiniai

rūpesčiai ir nerimas. Laikyti juslinio pasitenkinimo objektu tai, kas negali suteikti pasitenkinimo, yra *māyā* („tai, ko nėra“). Todėl Nārada Munis remdamasis savo patyrimu sako, kad nusivylusios ir juslinių malonumų ištroškusios būtybės pasitenkinimą teras ėmusios nepaliaujamai giedoti apie Viešpaties darbus. Vienintelė sąlyga – pakeisti objektą. Neįmanoma priversti gyvosios būtybės nemąstyti, nejausti, nieko netrokšti, neveikti. Todėl jei gyvoji būtybė iš tikrųjų nori būti laiminga, jai reikia pakeisti objektą. Užuot kalbėjus apie kurio nors mirtingojo politiko veiklą, geriau kalbėti apie Viešpaties politikos žingsnius. Užuot mėgavusis kino aktorių vaidyba, savo dėmesį geriau nukreipti į Viešpaties ir Jo amžinų palydovų, pavyzdžiui, *gopių* ar Lakṣmī, žaidimus. Savo nepriežastine malone visagalis Dievo Asmuo nužengia į žemę ir elgiasi taip, tarsi būtų paprastas žmogus, bet sykiu Jo apreikšti darbai yra ir nepaprasti, nes Jis – visagalis. Jis tai daro vardan visų sąlygotų sielų, idant savo dėmesį jos sutelktų į transcendenciją. Tai padariusios sąlygotos sielos palengva pakils į transcendencijos lygį ir lengvai įveiks neišmanymo vandenyną, kuris yra visų negandų šaltinis. Apie tai, remdamasi asmeniniu patyrimu, kalba tokia autoritetinga asmenybė, kaip Śrī Nārada Munis. Eidami šio didžio išminčiaus, mylimo Viešpaties bhakto pėdomis, patys galėsime įsitikinti jo žodžių teisingumu.

35 TEKSTAS

यमादिभिर्योगपथैः कामलोभहतो मुहुः ।
मुकुन्दसेवया यद्वत्तथात्माद्धा न शाम्यति ॥३५॥

yamādibhir yoga-pathaiḥ kāma-lobha-hato muhuḥ
mukunda-sevayā yadvat tathātmāddhā na śāmyati

yama-ādibhiḥ – praktikuojant susilaikymo procesą; *yoga-pathaiḥ* – *yogos* sistema (mistine kūno galia pasiekti dieviškumą); *kāma* – troškimai tenkinti jusles; *lobha* – juslių tenkinimo geidulys; *hataḥ* – pažabojami; *muhuḥ* – visada; *mukunda* – Dievo Asmeniui; *sevayā* – tarnyste; *yadvat* – tikra; *tathā* – taip; *ātmā* – siela; *addhā* – iš tikrųjų; *na* – ne; *śāmyati* – būna patenkinta.

Tai tiesa, kad yogos pratybomis pažabojus jusles galima atsikratyti troškimų ir geismo gimdomo nerimo, tačiau sielai pajusti pasitenkinimą to nepakanka, nes jį (pasitenkinimą) tegali suteikti pasiaukojimo tarnystė Dievo Asmeniui.

Komentaras: Yogos tikslas – pažaboti jusles. Mistinėmis kūno pratybomis, kurias sudaro sėdėjimo pozos, minčių, jutimų bei norų suvaldymas, susikaupimas, meditacija ir pagaliau pasinėrimas į transcendenciją, žmogus įgyja gebėjimą valdyti jusles. Juslės lyginamos su nuodingom gyvatėm, ir *yogos* sistemos uždavinys – išmokti jas suvaldyti. Tačiau Nārada Munis rekomenduoja kitą juslių suvaldymo būdą – transcendentinę meilės tarnystę Dievo Asmeniui Mukundai. Remdamasis asmeniniu patyrimu jis sako, kad pasiaukojimo tarnystė Viešpačiui yra nepalyginti veiksmingesnė ir lengviau įgyvendinama už dirbtinę juslių užgniaužimo sistemą. Tarnaujant Viešpačiui Mukundai, juslės veikia transcendentiškai, nepalikdamos vietos jusliniams malonumams. Juslės negali likti be darbo. Dirbtinai jas tramdyti reiškia išvis jų netramdyti, nes klastingos it gyvatės juslės pasinaudos menkiausia proga patirti malonumą. Istorija žino daug tokių pavyzdžių; prisiminkim Viśvāmitrą Munį, kuris tapo Menakos grožio auka. Tačiau Ṭhākuros Haridāsos, kuris buvo didis bhaktas, taip ir nepavyko įvilioti į savo spąstus dailiajai Māyai, bandžiusiai savo grožiu sugundyti jį sutemose.

Šio posmo esmė ta, kad be pasiaukojimo tarnystės Viešpačiui ir *yoga*, ir bevaisiai filosofiniai samprotavimai yra bergždžias darbas. Svarbiausias savivokos metodas yra tyra pasiaukojimo tarnystė Viešpačiui, neturinti karminės veiklos, mistinės *yogos* ir spekuliatyviosios filosofijos priemaišų. Tyra pasiaukojimo tarnystė transcendentiška savo prigimtimi, o *yoga* ir *jñāna* tėra antraeiliai metodai. Kai į transcendentinę pasiaukojimo tarnystę įsipina antraeilio metodo elementų, ji praranda savo transcendentinį pobūdį ir yra vadinama mišria pasiaukojimo tarnyste. „Śrīmad-Bhāgavatam“ autorius Śrīla Vyāsadeva nuosekliai aprašo šias transcendencijos pažinimo sistemas.

36 TEKSTAS

सर्वं तदिदमाख्यातं यत्पृष्टोऽहं त्वयानघ ।
जन्मकर्मरहस्यं मे भवतश्चात्मतोषणम् ॥३६॥

sarvaṁ tad idam ākhyātaṁ yat pṛṣṭo 'haṁ tvayānagha
janma-karma-rahasyaṁ me bhavataś cātma-toṣaṇam

sarvam – visa; *tat* – tai; *idam* – šitai; *ākhyātam* – papasakojau; *yat* – kas tik; *pṛṣṭaḥ* – paklausta; *aham* – manęs; *tvayā* – tavo; *anagha* – neturinčio nuodėmių; *janma* – gimimo; *karma* – veiklos; *rahasyam* – paslaptis; *me* – mano; *bhavataḥ* – tavo; *ca* – ir; *ātma* – sielos; *toṣaṇam* – patenkinimui.

O neturintis nuodėmės Vyāsadeva, tavo prašymu aš papasakojau apie savo gimimą ir apie tai, ką nuveikiau siekdamas suvokti savąjį „aš“. Šis pasakojimas padės ir tau rasti vidinį pasitenkinimą.

Komentaras: Patenkindamas Vyāsadevos prašymą, Nārada Munis nuosekliai papasakojo apie pasiaukojimo tarnystės kelią – nuo pat jo pradžios iki transcendencijos stadijos. Jis papasakojo, kaip transcendentinio bendravimo dėka jo širdyje buvo pasėtos pasiaukojimo tarnystės sėklos ir kaip jos pamažėle sudygo klausantis išminčių. Šis metodas taip veiksmingai silpnina prisirišimus prie pasaulietiškų dalykų, kad net mažas berniukas vienintelės savo globėjos – motinos mirtį suvokė kaip Dievo palaiminimą. Jis nedelsdamas pasinaudojo jam suteikta galimybe ir išsirengė ieškoti Viešpaties. Viešpats patenkino jo nuoširdų troškimą susitikti su Juo, nepaisant to, kad Viešpats materialioms akims yra nematomas. Nārada taip pat papasakojo, kaip tyra transcendentinė tarnystė išvaduoja nuo susikaupusių karminės veiklos padarinių ir kaip jo materialus kūnas virto dvasiniu. Į dvasinę Viešpaties karalystę tegalima patekti dvasiniu kūnu, ir tik tyras bhaktas yra jos vertas. Nārada Munis pats perprato visas transcendentinio tobulėjimo paslaptis, todėl klausantis tokios autoritetingos asmenybės žodžių, galima bent iš dalies suprasti, ką gali duoti gyvenimas, skirtas pasiaukojimo tarnystei. Susidaryti išsamesnį vaizdą šiuo klausimu sunku net skaitant pirminių Vedų tekstus. Vedos ir *Upaniṣados* apie tai miglotai teužsimena ir nieko nesako tiesiai. Štai kodėl „Śrīmad-Bhāgavatam“ yra prinokęs visų Vedų raštų medžio vaisius.

37 TEKSTAS

सूत उवाच
एवं सम्भाष्य भगवान्नारदो वासवीसुतम् ।
आमन्त्र्य वीणां रणयन् ययौ यादृच्छिको मुनिः ॥३७॥

sūta uvāca
evaṁ sambhāṣya bhagavān nārado vāsavī-sutam
āmantrya vīṇāṁ raṇayan yayau yādṛcchiko muniḥ

sūtaḥ – Sūta Gosvāmis; *uvāca* – tarė; *evam* – taip; *sambhāṣya* – kreipęsis; *bhagavān* – kupinas transcendentinės galybės; *nāradaḥ* – Nārada Munis; *vāsavī* – vardu Vāsavī (Satyavatī); *sutam* – sūnui; *āmantrya* – sukeldamas; *vīṇām* – instrumento; *raṇayan* – skambesį; *yayau* – iškeliavo; *yādṛcchikaḥ* – kur vedė jo norai; *muniḥ* – išminčius.

Sūta Gosvāmis tęsė: Taip taręs Vyāsadevai, Śrīla Nārada Munis su juo atsisveikino ir skambindamas vīṇa patraukė savais keliais.

Komentaras: Kiekviena gyvoji esybė trokšta visiškos laisvės – taip jai liepia jos transcendentinė prigimtis. Tačiau laisvė tepasiekiama per pasiaukojimo tarnystę Viešpačiui. Išorinės energijos užburtos gyvosios esybės manosi esančios laisvos, tačiau iš tikrųjų jas kausto gamtos dėsniai. Sąlygota siela negali laisvai keliauti per Žemės planetą, jau nekalbant apie tarpplanetines keliones. Tačiau visiškai laisvos sielos, pavyzdžiui, Nārada, nuolat šlovindamos Viešpatį nekliudomai keliauja ne tik po Žemę, bet ir po visą visatą ir netgi po visą dvasinį dangų. Galime įsivaizduoti, kokia neribota jo laisvė. Ji prilygsta Paties Aukščiausiojo Viešpaties laisvei. Niekas neverčia Nārados keliauti, jis neįpareigotas to daryti, bet niekas negali jam ir sutrukdyti. Transcendentinės pasiaukojimo tarnystės Viešpačiui sistema irgi yra pagrįsta laisve. Net jei žmogus rūpestingai laikosi visų nurodymų, pasiaukojimo tarnystė gali išsiskleisti jo širdyje, o gali ir neišsiskleisti. Laisve pagrįstas ir bendravimas su bhaktais. Vienam nusišypso laimė susitikti su jais, o kitam, nepaisant didžiausių pastangų, ji nenusišypso. Taigi laisvė yra visų pasiaukojimo tarnystės sferų centrinė ašis. Be laisvės pasiaukojimo tarnystė neįmanoma. Kai bhaktas laisva valia paklūsta Viešpačiui, tai nereiškia, kad jis nebeturi jokios veikimo laisvės. Paklusti Viešpačiui tyram dvasiniam mokytojui tarpininkaujant – reiškia pelnyti visišką būties laisvę.

38 TEKSTAS

अहो देवर्षिर्धन्योऽयं यत्कीर्तिं शार्ङ्गधन्वनः ।
गायन्माद्यन्निदं तन्त्र्या रमयत्यातुरं जगत् ॥३८॥

aho devarṣir dhanyo 'yaṁ yat-kīrtiṁ śārṅgadhanvanaḥ
gāyan mādyann idaṁ tantryā ramayaty āturaṁ jagat

aho – visa šlovė; *devarṣiḥ* – išminčiui tarp pusdievių; *dhanyaḥ* – visa sėkmė; *ayam yat* – tam, kuris; *kīrtim* – šlovę; *śārṅga-dhanvanaḥ* – Dievo Asmens; *gāyan* – apdainuoja; *mādyan* – semdamasis džiaugsmo; *idam* – tame; *tantryā* – instrumentu; *ramayati* – atgaivina; *āturam* – kenčiantį; *jagat* – pasaulį.

Tegaubia Śrīlą Nāradą Munį šlovė, telydi jį sėkmė, nes jis šlovina Dievo Asmens darbus, patirdamas džiaugsmą pats ir įkvėpdamas jo visoms nelaimingoms visatos sieloms.

Komentaras: Śrī Nārada Munis skambina savo instrumentu, šlovindamas transcendentinius Viešpaties darbus ir guosdamas visas kenčiančias visatos gyvąsias esybes. Šioje visatoje nerasi laimingos būtybės, o tai, kas laikoma laime, tėra *māyos* sukurta iliuzija. Iliuzinė Viešpaties energija tokia galinga, kad net kiaulė, ėdanti dvokiančias išmatas, jaučiasi laiminga. Materialiame pasaulyje niekas negali būti iš tiesų laimingas. Śrīla Nārada Munis keliauja po visatą nešdamas šviesą kenčiantiems jos gyventojams. Jo misija – sugrąžinti juos namo, atgal pas Dievą. To nori ir visi tikri Viešpaties bhaktai, einantys šio didžiojo išminčiaus pėdomis.

Taip Bhaktivedanta baigia komentuoti šeštąjį pirmosios „Śrīmad-Bhāgavatam“ giesmės skyrių, pavadintą „Nārados ir Vyāsadevos pokalbis“.

SEPTINTAS SKYRIUS

Kaip buvo nubaustas Droṇos sūnus

1 TEKSTAS

शौनक उवाच
निर्गते नारदे सूत भगवान् बादरायणः ।
श्रुतवांस्तदभिप्रेतं ततः किमकरोद्विभुः ॥ १ ॥

śaunaka uvāca
nirgate nārade sūta bhagavān bādarāyaṇaḥ
śrutavāṁs tad-abhipretaṁ tataḥ kim akarod vibhuḥ

śaunakaḥ – Śrī Śaunaka; *uvāca* – tarė; *nirgate* – iškeliavus; *nārade* – Nāradai Muniui; *sūta* – o Sūta; *bhagavān* – turintis transcendentinę galią; *bādarāyaṇaḥ* – Vedavyāsa; *śrutavān* – kuris išgirdo; *tat* – jo; *abhipretam* – proto troškimą; *tataḥ* – po to; *kim* – ką; *akarot* – jis veikė; *vibhuḥ* – didysis.

Ṛṣis Śaunaka paklausė: O Sūta, ką veikė transcendentine galia apdovanotas didysis išminčius Vyāsadeva, kai Śrī Nārada Munis baigė kalbėti ir iškeliavo?

Komentaras: Istorija apie stebuklingą Mahārājos Parīkṣito išgelbėjimą jam glūdint motinos įsčiose šis skyrius užbaigia įžanginę „Śrīmad-Bhāgavatam“ dalį ir pradeda rutulioti svarbiausiąją jos temą. Į Mahārājos Parīkṣito gyvybę kėsinosi Drauṇis (Aśvatthāmā), Ācāryos Droṇos sūnus, nužudęs penketą miegančių Draupadī sūnų ir už tai Arjunos nubaustas. Prieš pradėdamas pasakoti didįjį „Śrīmad-Bhāgavatam“ epą, Śrī Vyāsadeva, pasinėręs į atsidavimo transą, iki galo pažino tiesą.

2 TEKSTAS

सूत उवाच
ब्रह्मनद्यां सरस्वत्यामाश्रमः पश्चिमे तटे ।
शम्याप्रास इति प्रोक्त ऋषीणां सत्रवर्धनः ॥ २ ॥

sūta uvāca
brahma-nadyāṁ sarasvatyām āśramaḥ paścime taṭe
śamyāprāsa iti prokta ṛṣīṇāṁ satra-vardhanaḥ

sūtaḥ – Śrī Sūta; *uvāca* – tarė; *brahma-nadyām* – ant upės, glaudžiai susijusios su Vedomis, brahmanais, šventaisiais ir Viešpačiu, kranto; *sarasvatyām* – Sarasvatī; *āśramaḥ* – meditacijos trobelė; *paścime* – ant vakarinio; *taṭe* – kranto; *śamyāprāsaḥ* – Śamyāprāsos vietovėje; *iti* – taip; *proktaḥ* – sakoma, kad yra; *ṛṣīṇām* – išminčius; *satra-vardhanaḥ* – įkvepianti veiklai.

Śrī Sūta tarė: Prie Sarasvatī upės, kurios vardas glaudžiai susijęs su Vedomis, jos vakariniame krante, yra Śamyāprāsos vietovė, įkvepianti išminčius transcendentinei veiklai. Ten stūkso trobelė, skirta meditacijai.

Komentaras: Dvasiniam pažinimui plėtoti būtina atitinkama vieta ir aplinka. Šiam tikslui ypač tinka vakarinis Sarasvatī krantas. Kaip tik čia, Śamyāprāsos vietovėje, ir stūkso Vyāsadevos *āśrama*. Śrīla Vyāsadeva turėjo šeimą, ir vis dėlto jo būstas pavadintas *āśrama*. *Āśrama* – tai vieta, kur pirmiausia rūpinamasi dvasine kultūra, nesvarbu, kas joje įsikūręs, šeimos žmogus ar atsiskyrėlis. *Varṇāśramos* sistemoje visi gyvenimo etapai vadinami *āśramais*. Tai reiškia, kad dvasinis tobulėjimas yra visiems *āśramams* bendras faktorius. *Brahmacārius, gṛhasthas, vānaprasthas* ir *sannyāsius* jungia vienas gyvenimo tikslas – pažinti Aukščiausiąjį. Todėl dvasinio tobulėjimo prasme visi *āśramai* yra vienodai svarbūs. Skirtumas tarp jų grynai formalus, ir didesnės reikšmės čia teturi jos narių atsižadėjimo laipsnis. *Sannyāsiai* gerbiami daugiausiai, nes jų atsižadėjimas yra labiausiai praktiškai išreikštas.

3 TEKSTAS

तस्मिन् स्व आश्रमे व्यासो बदरीषण्डमण्डिते ।
आसीनोऽप उपस्पृश्य प्रणिदध्यौ मनः स्वयम् ॥ ३ ॥

tasmin sva āśrame vyāso badarī-ṣaṇḍa-maṇḍite
āsīno 'pa upaspṛśya praṇidadhyau manaḥ svayam

tasmin – toje (*āśramoje*); *sve* – savo; *āśrame* – trobelėje; *vyāsaḥ* – Vyāsadeva; *badarī* – uogų; *ṣaṇḍa* – medžių; *maṇḍite* – apsuptoje; *āsīnaḥ* – sėdėdamas; *apaḥ upaspṛśya* – palietęs vandenį; *praṇidadhyau* – sutelkė; *manaḥ* – protą; *svayam* – pats.

Čia, savo āśramoje, kurią iš visų pusių supo uogomis aplipę medžiai, Śrīla Vyāsadeva apsivalė palytėjęs vandenį ir sėdo medituoti.

Komentaras: Vykdydamas dvasinio mokytojo Śrīlos Nārados Munio nurodymus, Vyāsadeva sėdo meditacijai skirtoje transcendentinėje vietoje ir sukaupė savo mintis.

4 TEKSTAS

भक्तियोगेन मनसि सम्यक्प्रणिहितेऽमले ।
अपश्यत्पुरुषं पूर्णं मायां च तदपाश्रयम् ॥ ४ ॥

bhakti-yogena manasi samyak praṇihite 'male
apaśyat puruṣaṁ pūrṇaṁ māyāṁ ca tad-apāśrayam

bhakti – pasiaukojimo tarnystės; *yogena* – susiejančio proceso dėka; *manasi* – protu; *samyak* – tobulai; *praṇihite* – užimtu ir sutelktu į; *amale* – be jokių materijos priemaišų; *apaśyat* – pamatė; *puruṣam* – Dievo Asmenį; *pūrṇam* – absoliutų; *māyām* – energiją; *ca* – ir; *tat* – Jo; *apāśrayam* – visiškai valdomą.

Sukaupęs protą ir panardinęs jį į pasiaukojimo tarnystę (bhakti-yogą), materializmo netemdomą jungties su Aukščiausiuoju procesą, jis išvydo Absoliutų Dievo Asmenį drauge su visiškoje Jo valioje esančia išorine energija.

Komentaras: Absoliučios Tiesos vaizdas iki galo atsiskleidžia tik pasiaukojimo tarnystės, jungties su Aukščiausiuoju, procese. Ši mintis patvirtinta ir „Bhagavad-gītoje“. Tobulai pažinti Absoliučią Tiesą, Dievo Asmenį, tegalima per pasiaukojimo tarnystę. Per ją įgyjamas tobulas pažinimas atveria žmogui kelią į Dievo karalystę. Nevisiškas Absoliuto, besireiškiančio beasmenio Brahmano arba lokalizuotos Paramātmos bruožais,

pažinimas neleidžia ten patekti. Śrī Nārada patarė Śrīlai Vyāsadevai pasinerti į transcendentinę meditaciją, objektu pasirinkus Dievo Asmenį ir Jo darbus. Brahmano švytėjimas nepatraukė Śrīlos Vyāsadevos dėmesio, nes jis neatskleidžia viso absoliuto vaizdo. „Bhagavad-gītoje“ (7.19) pasakyta, kad visas vaizdas atsiskleidžia pažinus Dievo Asmenį: *vāsudevaḥ sarvam iti*. *Upaniṣadose* irgi teigiama, kad Vāsudevą, Dievo Asmenį, dengia auksu spindinti beasmenio Brahmano skraistė (*hiraṇmayena pātreṇa*), ir kai Viešpaties malone ji nukrinta, pasimato tikrasis Absoliuto veidas. Posmas Absoliutą vadina *puruṣa* – asmenybe. Sąvoką „Absoliutus Dievo Asmuo“ aptinkame daugelyje Vedų raštų, o „Bhagavad-gītā“ patvirtina, kad *puruṣa* yra amžinas pirminis asmuo. Absoliutus Dievo Asmuo – tobula asmenybė. Aukščiausiasis Asmuo valdo įvairialypes energijas. Svarbiausios jų yra vidinė, išorinė ir paribio. Posme kalbama apie išorinę energiją, ir tai paaiškės iš jos veikimo aprašymo. Vidinė energija neatsiejama nuo Absoliutaus Asmens, kaip neatsiejama nuo mėnulio mėnesiena. Išorinę energiją lygina su tamsa, kadangi ji skandina gyvąsias esybes neišmanymo tamsoje. Žodis *apāśrayam* reiškia, kad ši energija yra visiškoje Viešpaties valdžioje. Vidinė, aukščiausioji energija irgi vadinama *māya*, tačiau ji yra dvasinė *māyā* – energija, besireiškianti Absoliuto karalystėje. Kai gyvoji būtybė randa prieglobstį vidinėje energijoje, materialaus neišmanymo miglos aplink ją kaip mat išsisklaido. Šios *māyos* (vidinės energijos) prieglobsčio ieško net *ātmārāmos* – asmenybės, panirusios į nuolatinį transą. Pasiaukojimo tarnystė, *bhakti-yoga*, yra vidinės energijos funkcija, todėl žemesniajai, materialiai energijai pasiaukojimo tarnystėje nėra vietos, kaip nėra vietos tamsai dvasiniame švytėjime. Vidinė energija pranoksta dvasinę palaimą, patiriamą pažinus beasmenį Brahmaną. „Bhagavad-gītoje“ be kita ko pasakyta, kad beasmenio Brahmano švytėjimas taip pat sklinda iš Absoliutaus Dievo Asmens Śrī Kṛṣṇos. Niekas, išskyrus Patį Śrī Kṛṣṇą, negali būti *parama-puruṣa*. Šią mintį plėtoja tolesnės *ślokos*.

5 TEKSTAS

यया सम्मोहितो जीव आत्मानं त्रिगुणात्मकम् ।
परोऽपि मनुतेऽनर्थं तत्कृतं चाभिपद्यते ॥ ५ ॥

yayā sammohito jīva ātmānaṁ tri-guṇātmakam
paro ’pi manute ’narthaṁ tat-kṛtaṁ cābhipadyate

yayā – kurios; *sammohitaḥ* – suklaidinta; *jīvaḥ* – gyvoji esybė; *ātmānam* – savasis „aš“; *tri-guṇa-ātmakam* – sąlygojamas trijų gamtos *guṇų,* t.y. materi-

jos kūrinys; *paraḥ* – transcendentinė; *api* – nors; *manute* – tvirtai tuo tiki; *anartham* – nepageidautinų dalykų; *tat* – per tai; *kṛtam ca* – pasekmes; *abhipadyate* – kenčia dėl to.

Nors gyvoji esybė yra transcendentiška trijų materialios gamtos guṇų atžvilgiu, išorinės energijos veikiama ji laiko save materijos kūriniu ir todėl yra pasmerkta materialioms kančioms.

Komentaras: Šis posmas nurodo, kokia esminė materialistiškų gyvųjų būtybių kančių priežastis, kokių priemonių reikia imtis joms pašalinti ir koks yra aukščiausias siektinas tobulumas. Gyvenimas materialiame pasaulyje nelaisvės sąlygomis prieštarauja transcendentinei gyvos būtybės prigimčiai, tačiau šiuo momentu ji yra surakinta išorinės energijos, todėl laiko save materijos kūriniu. Dėl ydingų kontaktų su materija tyra dvasinė esybė patenka į materialios gamtos *guṇų* valdžią ir yra pasmerkta materialioms kančioms. Gyvoji esybė klaidingai laiko save materijos kūriniu. Tai reiškia, kad dabartinė, materialių sąlygų iškreipta mąstysena, jausena ir norai jai nenatūralūs. Tačiau egzistuoja ir natūrali jos mąstysena, natūrali jausena, natūralūs norai. Gyvoji būtybė iš prigimties apdovanota gebėjimu mąstyti, justi ir trokšti. „Bhagavad-gītā“ irgi patvirtina, kad tikrąjį žinojimą, glūdintį sąlygotoje sieloje, šiuo momentu yra užgožęs neišmanymas. Taigi posmas paneigia teoriją, teigiančią, jog gyvoji esybė yra absoliutus beasmenis Brahmanas. To negali būti, nes ir pirminiame, nesąlygotame būvyje gyvajai esybei būdinga savita mąstysena. Dabartinis sąlygotas jos būvis yra išorinės energijos įtakos rezultatas. Tai reiškia, kad ją įkalina pati iliuzinė energija, o Aukščiausiasis Viešpats laikosi nuošaly. Viešpats nenori, kad išorinė energija klaidintų gyvąją būtybę. Išorinė energija šitai žino ir vis dėlto imasi nedėkingo uždavinio apgaulės jėga skandinti užmaršią sielą iliuzijoje. Viešpats nekliudo išorinei energijai, nes jos darbas reikalingas, kad sąlygota siela „pasitaisytų“. Mylinčiam tėvui skauda širdį, kai jo vaikus baudžia pašalinis asmuo, ir vis dėlto savo nepaklusnius vaikus jis patiki griežto auklėtojo globai, kad jie išmoktų drausmės. Bet kartu mylintis Visagalis Tėvas trokšta, kad sąlygota siela išsivaduotų, ištrūktų iš iliuzinės energijos gniaužtų. Karalius uždaro nepaklusnius valdinius į kalėjimą, tačiau kartais, trokšdamas jiems padėti, jis pats eina į kalėjimą prašydamas jų pasitaisyti, ir pasitaisiusiems kaliniams dovanojama laisvė. Aukščiausiasis Viešpats, kaip tas karalius, nužengia iš Savo karalystės į iliuzinės energijos karalystę ir Pats išvaduoja sąlygotas sielas, dovanodamas joms „Bhagavad-gītą“, kurioje sako, kad nors įveikti iliuzinę energiją labai sunku, tam, kuris atsiduoda Viešpaties lotosinėms pėdoms, Aukščiausiojo įsakymu dovanojama laisvė. Toks atsidavimas Viešpačiui – tai vaistas nuo klai-

dinančio iliuzinės energijos poveikio. Bendravimas padeda pasiekti visišką atsidavimą Viešpačiui. Todėl Viešpats sakė, kad su transcendentine meile Jam tarnauti žmones paskatina šventųjų, iš tikrųjų pažinusių Aukščiausiąjį, žodis. Sąlygota siela pajunta potraukį klausytis pasakojimų apie Viešpatį ir besiklausydama jų palengva pasiekia pagarbos, atsidavimo Viešpačiui ir prisirišimo prie Jo lygį. Tačiau nuoseklų jos tobulėjimą apvainikuoja atsidavimas Viešpačiui. Šiame posme Savo įsikūnijimo Vyāsadevos lūpomis Viešpats kartoja tą pačią mintį. O tai reiškia, kad Viešpats padeda sąlygotoms sieloms pasitaisyti dvejopai: arba bausdamas sąlygotas sielas Savo išorine energija, arba Pats išoriškai ir vidujai apsireikšdamas kaip dvasinis mokytojas. Glūdėdamas kiekvienos gyvosios būtybės širdyje Supersielos (Paramātmos) pavidalu, Viešpats Pats atlieka dvasinio mokytojo vaidmenį, o išoriškai, kaip dvasinis mokytojas, Jis reiškiasi šventraščių, šventų asmenybių bei inicijuojančio dvasinio mokytojo pavidalu. Plačiau tai paaiškins kita *śloka*.

Visas gyvąsias būtybes kontroliuoja iliuzinė energija. Tai patvirtinta Vedose („Kena Upaniṣada“), pasakojant apie pusdievių valdymo galias. Šiame posme taip pat aiškiai pasakyta, kad gyvąją esybę kontroliuoja asmenybės aspekto išorinė energija. Pakliuvus į išorinės energijos valdžią, keičiasi gyvosios būtybės padėtis. Tačiau iš šio „Bhāgavatam“ teiginio aišku, kad išorinės energijos padėtis yra žemesnė Dievo Asmens, tobulos būtybės, atžvilgiu. Iliuzinei energijai, turinčiai įtakos gyvosioms esybėms, tobula būtybė – Viešpats nepasiekiama. Todėl idėja apie tai, kad Aukščiausiasis Viešpats yra užburiamas iliuzinės energijos ir tampa gyvąja būtybe, yra gryniausias prasimanymas. Jei gyvoji būtybė ir Viešpats priklausytų tai pačiai kategorijai, Vyāsadeva nesunkiai tai būtų įžvelgęs, ir neiškiltų klausimas apie materialias suklaidintos būtybės kančias, nes Aukščiausioji Būtybė yra visa žinanti. Todėl besistengdami įrodyti, jog Viešpats ir gyvoji būtybė priklauso tai pačiai kategorijai, monistai kuria daugybę įvairiausių melagingų teorijų. Jei gyvosios būtybės prilygtų Viešpačiui, Śrīla Śukadeva Gosvāmis nesivargintų aprašinėdamas transcendentinius Viešpaties žaidimus, nes šiuo atveju jie tebūtų iliuzinės energijos apraiška.

„Śrīmad-Bhāgavatam“ – tai *summum bonum*, geriausias vaistas *māyos* gniaužtuose kenčiančiai žmonijai. Todėl pirmiausia Śrīla Vyāsadeva nustatė sąlygotos sielos ligą: ją yra užburusi iliuzinė energija. Jis matė ir tobulą Aukščiausiąją Būtybę, nepasiekiamą iliuzinei energijai, ir ligos pakirstas sąlygotas sielas, ir jų ligos priežastį. Apie vaistą nuo šios ligos kalbama kitame posme. Aukščiausiasis Dievo Asmuo ir gyvosios būtybės kokybės požiūriu sudaro vienovę, dėl to negali būti abejonių, tačiau Viešpats valdo iliuzinę energiją, o gyvosios esybės pačios yra jos valdžioje. Taigi Viešpats

ir gyvosios būtybės sykiu yra ir tapatūs, ir skirtingi. Posmas aiškiai formuluoja ir kitą mintį: amžini Viešpaties ir gyvosios būtybės ryšiai transcendentalūs, antraip Viešpačiui nebūtų prasmės vargintis, vaduojant sąlygotas sielas iš *māyos* gniaužtų. Be to, ir pačiai gyvajai esybei būtina atgaivinti savo įgimtą meilę bei prisirišimą prie Viešpaties – aukščiausiąjį jos tobulumą. „Śrīmad-Bhāgavatam“ gydo sąlygotą sielą, padėdama jai pasiekti šį gyvenimo tikslą.

6 TEKSTAS

अनर्थोपशमं साक्षाद्भक्तियोगमधोक्षजे ।
लोकस्याजानतो विद्वांश्चक्रे सात्वतसंहिताम् ॥ ६ ॥

anarthopaśamaṁ sākṣād bhakti-yogam adhokṣaje
lokasyājānato vidvāṁś cakre sātvata-saṁhitām

anartha – nereikalingų dalykų; *upaśamam* – sumažinimas; *sākṣāt* – tiesiogiai; *bhakti-yogam* – susiejantis pasiaukojimo tarnystės procesas; *adhokṣaje* – su Transcendencija; *lokasya* – žmonių daugumai; *ajānataḥ* – nesuvokiančiai apie; *vidvān* – mokyčiausias; *cakre* – sudarė; *sātvata* – susijusį su Aukščiausiąja Tiesa; *saṁhitām* – Vedų raštą.

Pasiaukojimo tarnystė, nutiesianti ryšį su Transcendencija, tiesiogiai pajėgi sumažinti materialias gyvosios esybės kančias, kurios yra svetimos jos prigimčiai. Tačiau didžiuma žmonių to nežino, todėl išmintingasis Vyāsadeva ir parašė šį Vedų kūrinį, pasakojantį apie Aukščiausiąją Tiesą.

Komentaras: Śrīla Vyāsadeva regėjo visapusiškai tobulą Dievo Asmenį. Šis teiginys suponuoja, kad į tobulą visumą, Dievo Asmenį, įeina ir Jo neatsiejamos dalelės. Todėl jis regėjo skirtingas Jo energijas – vidinę, paribio ir išorinę, taip pat įvairias Jo pilnavertes dalis ir pilnaverčių dalių dalis, t.y. įvairias Jo inkarnacijas. Tačiau labiausiai jo dėmesį patraukė nepageidautinos sąlygotų sielų, kurias yra suklaidinusi išorinė energija, kančios. Galų gale jis suprato, kad vienintelis vaistas, galintis išgydyti sąlygotas sielas – tai pasiaukojimo tarnystė Viešpačiui. Pasiaukojimo tarnystė yra didis transcendentinis mokslas, kurio pradžią žymi pasakojimų apie Aukščiausiojo Dievo Asmens šlovę, vardą, didybę klausymasis ir jų atkartojimas. Bet ar meilė Dievui, snaudžianti mumyse, atbus, priklauso ne nuo mechaninio klausymosi ir kartojimo proceso, o tiktai nuo neprieţastinės

Viešpaties malonės. Kai Viešpats yra patenkintas nuoširdžiomis bhakto pastangomis, Jis dovanoja jam transcendentinę meilės tarnystę. Visgi net formaliai laikantis nustatytų klausymosi ir kartojimo taisyklių, galima išsyk pajusti, kaip silpsta svetimos mūsų prigimčiai, nepageidautinos materialios būties kančios. Todėl galime pasakyti, kad materialių prisirišimų mažėjimui įtakos turi ne transcendentinės žinios, o greičiau pasiaukojimo tarnystė, nes būtent pasiaukojimo tarnystė suteikia žinių, kurios ilgainiui įgalina visiškai suvokti Aukščiausiąją Tiesą.

7 TEKSTAS

यस्यां वै श्रूयमाणायां कृष्णे परमपूरुषे ।
भक्तिरुत्पद्यते पुंसः शोकमोहभयापहा ॥ ७ ॥

yasyāṁ vai śrūyamāṇāyāṁ kṛṣṇe parama-pūruṣe
bhaktir utpadyate puṁsaḥ śoka-moha-bhayāpahā

yasyām – šio Vedų kūrinio; *vai* – tikrai; *śrūyamāṇāyām* – paprasčiausiai klausantis; *kṛṣṇe* – Viešpačiui Kṛṣṇai; *parama* – aukščiausiam; *pūruṣe* – Dievo Asmeniui; *bhaktiḥ* – pasiaukojimo tarnystės jausmai; *utpadyate* – išauga; *puṁsaḥ* – gyvosios būtybės; *śoka* – sielvartą; *moha* – iliuziją; *bhaya* – baimę; *apahā* – naikinantys.

Paprasčiausiai klausantis šio Vedų kūrinio, nubunda noras su meile ir atsidavimu tarnauti Viešpačiui Kṛṣṇai, Aukščiausiajam Dievo Asmeniui, gesinantis sielvarto, iliuzijos ir baimės liepsnas.

Komentaras: Efektyviausia iš visų juslių yra klausa. Girdime net kietai įmigę. Dieną žmogus gali apsiginti nuo priešo, bet naktį jį saugo tik ausys. Šiame posme kalbama apie tai, koks svarbus klausos vaidmuo siekiant gyvenimo tobulumo – išsivadavimo iš trejopų materialių kančių. Kiekvieną žmogų kankina sielvartas, kiekvienas vaikosi iliuzijų ir bijosi tariamo priešo. Tai ryškiausi materialios ligos požymiai. Tačiau čia aiškiai pasakyta, kad, paprasčiausiai klausantis „Śrīmad-Bhāgavatam“ žinios, širdyje nubunda potraukis Aukščiausiajam Dievo Asmeniui Śrī Kṛṣṇai, o kai tik šitai įvyksta, materialios ligos simptomai išnyksta. Śrīla Vyāsadeva regėjo Dievo Asmenį, kuris yra visapusiškai tobulas, taigi šis posmas yra akivaizdus visapusiškai tobulo Dievo Asmens Śrī Kṛṣṇos egzistavimo patvirtinimas.

Galutinis pasiaukojimo tarnystės rezultatas – tikra meilė Aukščiausiajam

Asmeniui. Žodis „meilė“ paprastai siejamas su vyro ir moters santykiais. Bet „meilė“ – ir vienintelis tinkamas žodis, galintis teisingai išreikšti Viešpaties Kṛṣṇos ir gyvųjų esybių santykių esmę. „Bhagavad-gītoje“ gyvosios esybės apibrėžiamos sanskrito žodžiu *prakṛti*, o jis yra moteriškos giminės. Viešpats visada vadinamas *parama-puruṣa*, aukščiausia vyriškos lyties asmenybe. Todėl meilės jausmas, jungiantis Viešpatį ir gyvąsias esybes, kažkuo panašus į vyro ir moters meilę. Taigi šiuo atveju terminas „meilė Dievui“ visiškai tinkamas vartoti.

Meilės ir pasiaukojimo tarnystė Viešpačiui prasideda pasakojimų apie Viešpatį klausymusi. Pasakojimai apie Viešpatį nesiskiria nuo Jo Paties. Viešpats visom prasmėm yra absoliutas, tad tarp Jo ir pasakojimų apie Jį nėra skirtumo. Klausytis pasakojimų apie Viešpatį – reiškia užmegzti tiesioginį ryšį su Juo per transcendentinį garsą. Transcendentinis garsas toks veiksmingas, kad išsyk išvaduoja nuo jau minėtų materialių prisirišimų. Kaip jau sakyta, materiali aplinka gyvosios esybės sąmonėje sukelia visišką painiavą, ir iliuzinį materialaus kūno narvą ji ima laikyti tikrove. Susipainiojusias skirtingų gyvybės rūšių būtybes iliuzija apgaudinėja skirtingai. Net pasiekusi aukščiausią savo raidos pakopą – įgijusi žmogaus kūną, gyvoji esybė neišvengia iliuzijos poveikio įvairiausių „izmų“ pavidalu. Iliuzija nutraukia gyvosios esybės meilės ryšius su Dievu, o drauge ir meilės santykius tarp žmonių. Klausantis „Śrīmad-Bhāgavatam“ pasakojimų, išnyksta materializmo sukelta painiava ir visuomenėje įsiviešpatauja tikroji taika, dėl kurios taip aistringai kovoja politikai, spręsdami įvairius politinius konfliktus. Politiniai veikėjai nori taikos ir pavieniams žmonėms, ir valstybėms, tačiau jiems niekaip nepavyksta išgyvendinti iliuzijų ir baimės, kylančių iš nepasotinamo noro viešpatauti. Todėl politinės taikos konferencijos negali suteikti visuomenei taikos. Taiką tegalima pasiekti klausantis „Śrīmad-Bhāgavatam“ pasakojimų apie Aukščiausiąjį Dievo Asmenį Śrī Kṛṣṇą. Kvaili politikai gali šimtus metų rengti taikos konferencijas ir aukščiausio lygio susitikimus, bet problemos tai neišspręs. Kol mums nepavyks atkurti nutrauktų ryšių su Kṛṣṇa, tol mes neatsikratysime iliuzijos, verčiančios savo kūną laikyti tikruoju „aš“, o tai reiškia, kad niekur neišnyks baimė. O kad Kṛṣṇa – Aukščiausiasis Dievo Asmuo, įrodo tūkstančiai apreikštųjų šventraščių liudijimų, tūkstančių bhaktų asmeninis patyrimas, įgytas tokiose šventose vietose, kaip Vṛndāvana, Navadvīpa ir Puris. Netgi „Kaumudī“ žodynas prie žodžio „Kṛṣṇa“ pateikia sinonimus „Yašodos sūnus“ ir „Aukščiausiasis Dievo Asmuo Parabrahmanas“. Iš čia plaukia išvada, kad, paprasčiausiai klausydamasis Vedų šventraščio „Śrīmad-Bhāgavatam“, žmogus gali atkurti tiesioginį ryšį su Aukščiausiuoju Dievo Asmeniu Śrī Kṛṣṇa ir, tokiu būdu iškilęs virš materialių kančių, iliuzijos ir baimės, pasiekti aukščiausią

gyvenimo tobulumą. Tokie yra praktiniai kriterijai, padedantys atpažinti žmogų, kuris iš tikrųjų nuolankiai klausosi „Śrīmad-Bhāgavatam“.

8 TEKSTAS

स संहितां भागवतीं कृत्वानुक्रम्य चात्मजम् ।
शुकमध्यापयामास निवृत्तिनिरतं मुनिः ॥ ८ ॥

sa saṁhitāṁ bhāgavatīṁ kṛtvānukramya cātma-jam
śukam adhyāpayām āsa nivṛtti-niratam muniḥ

saḥ – tą; *saṁhitām* – Vedų raštą; *bhāgavatīm* – susijusį su Dievo Asmeniu; *kṛtvā* – sudaręs; *anukramya* – pataisęs ir pakartojęs; *ca* – ir; *ātma-jam* – savo paties sūnui; *śukam* – Śukadevai Gosvāmiui; *adhyāpayām āsa* – išdėstė; *nivṛtti* – savivokos keliui; *niratam* – atsidėjusiam; *muniḥ* – išminčius.

Parašęs ir peržiūrėjęs „Śrīmad-Bhāgavatam“, didysis išminčius Vyāsadeva išdėstė ją savo sūnui Śrī Śukadevai Gosvāmiui, kuris jau žengė savivokos keliu.

Komentaras: „Śrīmad-Bhāgavatam“ – tai autentiškas „Brahma-sūtros“ komentaras, parašytas to paties autoriaus. „Brahma-sūtra“, kitaip vadinama „Vedānta-sūtra“, skirta tiems, kurie jau stojo į savivokos kelią. „Śrīmad-Bhāgavatam“ – tai toks kūrinys, kurio besiklausydamas žmogus nejučiomis dvasiškai tobulėja. Nors šiaip jau „Śrīmad-Bhāgavatam“ skirta *paramahaṁsoms* – tiems, kurie visas savo jėgas atiduoda dvasinei savivokai, ji užgauna ir jautriausias pasauliečio sielos stygas. Pasauliečiai gyvena jusliniais malonumais, bet net ir jiems šis Vedų kūrinys padės išsigydyti nuo materialių negandų. Śukadeva Gosvāmis nuo pat savo gimimo buvo išsivadavusi siela. „Śrīmad-Bhāgavatam“ jis išgirdo iš savo tėvo lūpų. Pasauliečiai mokslininkai ginčijasi dėl „Śrīmad-Bhāgavatam“ sukūrimo datos, tačiau iš paties „Bhāgavatam“ teksto akivaizdu, kad ji parašyta prieš karaliui Parīkṣitui pasitraukiant iš šio pasaulio, bet jau po to, kai iš jo pasitraukė Viešpats Kṛṣṇa. Valdydamas pasaulį Bhārata-varṣos karalius Mahārāja Parīkṣitas nubaudė personifikuotą Kali. Astrologiniais skaičiavimais ir apreikštųjų šventraščių liudijimais, Kali amžius prasidėjo prieš penkis tūkstančius metų. Vadinasi, „Śrīmad-Bhāgavatam“ parašyta mažų mažiausia prieš penkis tūkstantmečius. „Mahābhārata“ buvo parašyta prieš „Śrīmad-Bhāgavatam“, o *Purāṇos* – prieš „Mahābhāratą“. Taip galima apytikriai nustatyti Vedų raštų sukūrimo laiką. „Śrīmad-Bhāgavatam“ santrauka pasirodė

prieš tai, kai Nārados nurodymu buvo parašytas visas jos tekstas. „Śrīmad-Bhāgavatam“ – mokslinis veikalas, skirtas žmonėms, pasirinkusiems *nivṛtti-mārgos* kelią. *Pravṛtti-mārgos* kelią Nārada pasmerkė. Jį linkusios pasirinkti visos sąlygotos sielos. „Śrīmad-Bhāgavatam“ uždavinys – išgydyti žmogų nuo materializmo ligos ir padaryti galą materialios būties kančioms.

9 TEKSTAS

शौनक उवाच
स वै निवृत्तिनिरतः सर्वत्रोपेक्षको मुनिः ।
कस्य वा बृहतीमेतामात्मारामः समभ्यसत् ॥ ९ ॥

śaunaka uvāca
sa vai nivṛtti-nirataḥ sarvatropekṣako muniḥ
kasya vā bṛhatīm etām ātmārāmaḥ samabhyasat

śaunakaḥ uvāca – Śrī Śaunaka paklausė; *saḥ* – jis; *vai* – be abejo; *nivṛtti* – savivokos keliui; *nirataḥ* – visada atsidėjęs; *sarvatra* – visais atžvilgiais; *upekṣakaḥ* – abejingas; *muniḥ* – išminčius; *kasya* – kodėl; *vā* – arba; *bṛhatīm* – didžiulį; *etām* – šį; *ātmārāmaḥ* – tas, kuris rado pasitenkinimą savyje; *samabhyasat* – studijavo.

Śrī Śaunaka paklausė Sūtos Gosvāmio: Śrī Śukadeva Gosvāmis jau žengė savivokos keliu, vadinasi, buvo santarvėje su savuoju „aš“. Kodėl tad jis stengėsi išstudijuoti šį didžiulės apimties kūrinį?

Komentaras: Žmogus pasiekia aukščiausią gyvenimo tobulumą, kai atsižadėjęs materialios veiklos tvirtai žengia dvasinės savivokos keliu. Tie, kurie gyvena jusliniais malonumais tesirūpindami materialaus kūno gerove, vadinami *karmiais*. Iš tūkstančių milijonų *karmių* atsiranda gal tik vienas, kuris praktikuodamas savivoką tampa *ātmārāma*. *Ātmā* reiškia „aš“, o *ārāma* – „patirti malonumą“. Kiekviena gyvoji būtybė trokšta patirti patį aukščiausią malonumą, tačiau malonumas malonumui nelygus. *Ātmārāmai* malonumą teikia visiškai kiti dalykai negu *karmiui*; jis yra visiškai abejingas materialiems malonumams. Śrīla Śukadeva Gosvāmis jau buvo pasiekęs *ātmārāmos* lygį ir vis dėlto mielai ėmėsi nelengvo uždavinio išstudijuoti didįjį šventraštį „Bhāgavatam“. Tai rodo, kad net *ātmārāmoms*, išėjusiems visus Vedų mokslus, „Śrīmad-Bhāgavatam“ studijos atveria dar didesnes pažinimo galimybes.

10 TEKSTAS

सूत उवाच
आत्मारामाश्च मुनयो निर्ग्रन्था अप्युरुक्रमे ।
कुर्वन्त्यहैतुकीं भक्तिमित्थम्भूतगुणो हरिः ॥१०॥

sūta uvāca
ātmārāmāś ca munayo nirgranthā apy urukrame
kurvanty ahaitukīṁ bhaktim ittham-bhūta-guṇo hariḥ

sūtaḥ uvāca – Sūta Gosvāmis tarė; *ātmārāmāḥ* – besisemiantys malonumo *ātmoje* (dažniausiai reiškia „dvasinis „aš“); *ca* – ir; *munayaḥ* – išminčiai; *nirgranthāḥ* – išsivadavę nuo bet kokio jungo; *api* – nors; *urukrame* – didžiajam nuotykių ieškotojui; *kurvanti* – atlieka; *ahaitukīm* – neturinčią priemaišų; *bhaktim* – pasiaukojimo tarnystę; *ittham-bhūta* – tokių nuostabių; *guṇaḥ* – ypatybių; *hariḥ* – Viešpačiui.

Ātmārāmos (kas semiasi malonumo iš ātmos – dvasinio „aš“), o ypač tie, kurie tvirtai žengia savivokos keliu, nors yra išsivadavę iš materijos nelaisvės, trokšta tyrai ir besąlygiškai atsidavę tarnauti Dievo Asmeniui. Tai reiškia, kad Viešpats turi transcendentinių ypatybių ir yra patrauklus visiems, taip pat ir išsivadavusioms sieloms.

Komentaras: Viešpats Śrī Caitanya Mahāprabhu labai išsamiai pakomentavo šią *ātmārāmos śloką* vienam iš Savo artimiausių bhaktų, Śrīlai Sanātanai Gosvāmiui. Jis nurodo, kad *śloką* sudaro vienuolika žodžių: 1) *ātmārāma*, 2) *munayaḥ*, 3) *nirgrantha*, 4) *api*, 5) *ca*, 6) *urukrama*, 7) *kurvanti*, 8) *ahaitukīm*, 9) *bhaktim*, 10) *ittham-bhūta-guṇaḥ* ir 11) *hariḥ*. Sanskrito kalbos žodynas „Viśva-prakāśa“ pateikia septynis žodžio *ātmārāma* sinonimus: 1) Brahmanas (Absoliuti Tiesa), 2) kūnas, 3) protas, 4) pastangos, 5) ištvermė, 6) intelektas ir 7) įpročiai.

Žodis *munayaḥ* gali turėti tokias reikšmes: 1) mąstantis, 2) rimtas ir tylus, 3) asketiškas, 4) atkaklus, 5) klajojantis atsiskyrėlis, 6) išminčius ir 7) šventasis.

Žodis *nirgrantha* gali turėti tokias reikšmes: 1) atsikratęs neišmanymo, 2) nesaistomas šventraščių nurodytų taisyklių, t.y. tas, kuris neprivalo laikytis taisyklių, suminėtų tokiuose apreikštuose šventraščiuose, kaip Vedos, etikos, filosofijos, psichologijos ir metafizikos veikalai (kitaip sakant, kvailiai, beraščiai, valkatos ir t.t., kurie nepaiso reguliatyviųjų principų), 3) turtuolis ir 4) skurdžius.

Pasak „Śabda-kośos“ žodyno, priešdėlis *ni* gali reikšti: 1) tikrumą, 2) skaičiavimą, 3) statymą ir 4) draudimą, o žodis *grantha* vartojamas „turto“, „tezės“, „žodyno“ ir t.t. reikšmėmis.

Žodis *urukrama* reiškia „tas, kurio darbus gaubia šlovė“. *Krama* reiškia „žingsnis“. Paprastai žodis *urukrama* nurodo į Vāmaną – Viešpaties inkarnaciją, kuri keliais žingsniais perėjo visatą. Viešpats Viṣṇu yra labai galingas. Šlovė gaubia Jo darbus – Savo vidine galia Jis sukūrė dvasinį pasaulį, o išorine – materialų pasaulį. Savo visa aprėpiančiu aspektu Jis glūdi visame kame kaip Aukščiausioji Tiesa, o asmeniniu aspektu Jis visada gyvena Savo transcendentinėje buveinėje – Goloka Vṛndāvanoje, kur apreiškia įvairiausius transcendentinius žaidimus. Jo darbai neprilygstami, todėl žodis *urukrama* taikytinas Jam vienam.

Pagal žodžių darybos taisykles sanskrito žodis *kurvanti* žymi veiksmus, atliekamus kitų labui. Taigi jis nurodo, kad *ātmārāmos* tarnauja Viešpačiui ne dėl asmeninės naudos, o norėdami patenkinti Viešpatį, Urukramą.

Hetu reiškia „priežastinis“. Yra daug priežasčių, teikiančių juslėms pasitenkinimą. Tačiau tobulumo siekiančius žmones paprastai domina trys dalykai: materialūs malonumai, mistinės jėgos ir išsivadavimas. Materialių malonumų yra be galo daug, ir iliuzijos veikiamiems materialistams jų vis negana. Materialiems malonumams nėra galo; niekas šiame pasaulyje negali jų visų išmėginti. O dėl mistinių jėgų, tai iš viso jų aštuonios (pavyzdžiui, gebėjimas sumažėti iki mikroskopinių dydžių, tapti besvoriam, turėti visa, ko tik panori, viešpatauti materialioje gamtoje, valdyti kitas gyvąsias būtybes, paleisti į kosmosą planetas ir t.t.). Šios mistinės jėgos suminėtos „Bhāgavatam“. O išsivadavimas būna penkių rūšių.

Taigi tyras atsidavimas – tai tarnystė Viešpačiui nelaukiant mainais už ją jokių iš aukščiau išvardintų malonių. Tyras atsidavimas nelaukiant naudos sau teikia visagaliui Dievo Asmeniui Śrī Kṛṣṇai didžiausią pasitenkinimą.

Tyros pasiaukojimo tarnystės Viešpačiui procesas turi kelis raidos etapus. Pasiaukojimo tarnystės praktikai materialioje sferoje būdinga aštuoniasdešimt viena ypatybė, tačiau transcendentinė pasiaukojimo tarnystės praktika *sādhana-bhakti* yra viena ir ją pranoksta. Kai tyra *sādhana-bhakti* pasiekia brandą ir perauga į transcendentinę meilę Viešpačiui, prasideda transcendentinės meilės tarnystės Viešpačiui etapas, kuris turi devynias raidos stadijas – potraukį, meilę, prisirišimą, stiprų jausmą, artumą, ištikimybę, sekimą Viešpačiu, ekstazę ir stiprų išsiskyrimo jausmą.

Pasyvaus bhakto potraukis Viešpačiui plėtodamasis gali peraugti į transcendentinę meilę Dievui. Aktyvaus tarno potraukis gali pasiekti ištikimybę Viešpačiui, o bhakto, kurį su Viešpačiu sieja draugystės saitai, – sekimo Viešpačiu stadiją. Šias stadijas pasiekia ir bhaktai, kuriuos su Viešpačiu

jungia tėviški jausmai, o užmezgusieji su Viešpačiu santuokinės meilės santykius gali pasiekti stadiją, kai patiriama ekstazė, perauganti į stiprų išsiskyrimo su Viešpačiu jausmą. Štai keli tyros pasiaukojimo tarnystės Viešpačiui bruožai.

Anot „Hari-bhakti-sudhodayos“, žodis *ittham-bhūta* reiškia „visiška palaima“. Transcendentinė palaima, jaučiama patyrus beasmenį Brahmaną, lygintina su balute, telkšančia karvės pėdos įspaude. Tai niekis lyginant su ištisu vandenynu palaimos, kurią jaučia bhaktas regėdamas Dievo Asmenį. Viešpaties Śrī Kṛṣṇos asmens pavidalas nepranokstamas savo patrauklumu. Jis talpina savyje visą žavesį, visą palaimą ir visus skonius (*rasas*). Jis toks patrauklus, kad *niekas neišmainytų jo į jokius materialius malonumus, mistines jėgas ar į išsivadavimą*. Šiam teiginiui paremti nereikia jokių logikos argumentų. Žmogų traukia Viešpaties Śrī Kṛṣṇos ypatybės – tokia jo prigimtis. Tačiau mes turime gerai įsisąmoninti, kad Viešpaties ypatybės neturi nieko bendra su žemiškomis ypatybėmis. Jo ypatybės amžinos, spinduliuoja palaimą ir žinojimą. Viešpats turi jų begalinę daugybę ir vienam patrauklesnės vienos ypatybės, kitam – kitos.

Didžiuosius išminčius, keturis prisiekusius bhaktus viengungius Sanaką, Sanātaną, Sanandą ir Sanat-kumārą pakerėjo Viešpaties lotosinėms pėdoms paaukotų gėlių bei *tulasī* lapelių, pateptų santalmedžių pasta, aromatas. Śukadevą Gosvāmį sužavėjo transcendentiniai Viešpaties žaidimai, nors Śukadeva Gosvāmis jau buvo išsivadavusi siela. Tai įrodo, kad susižavėjimas Viešpaties žaidimais neturi nieko bendra su materialiu prisirišimu. Jaunas piemenaites sužavėjo Viešpaties kūno grožis, o Rukmiṇī – pasakojimai apie Viešpaties šlovę. Viešpats Kṛṣṇa pavergė net sėkmės deivės širdį. Tam tikrais atvejais Jo apžavams negali atsispirti nė viena jauna mergelė. Vyresnes moteris Jis pavergia sužadindamas jų motiniškus jausmus, o vyrus – sukeldamas tarnystės ir draugystės nuotaikas.

Žodis *hari* turi daug reikšmių, bet svarbiausioji jų ta, kad Jis, Viešpats, pašalina visus kliuvinius ir pavergia bhakto protą, apdovanodamas jį tyra transcendentine meile. Atmindamas Viešpatį didžiausios nelaimės akivaizdoje, žmogus palengva atsikrato kančių ir nerimo. Viešpats nuosekliai pašalina visas kliūtis, su kuriomis susiduria tyras bhaktas pasiaukojimo tarnystės kelyje, ir tada devynių pasiaukojimo tarnystės rūšių (klausymosi, kartojimo ir t.t.) rezultatai tampa akivaizdūs.

Dievo Asmens bruožai ir transcendentinės ypatybės užvaldo visas tyro bhakto mintis ir jausmus. Tokia Viešpaties Kṛṣṇos patrauklumo galia. Ji tokia didelė, kad tyras bhaktas nė nemano vadovautis kuriuo nors iš keturių religijos principų. Tokios patrauklios yra transcendentinės Viešpaties ypatybės. Pridėjus prie čia nagrinėtų žodžių priešdėlius *api* ir *ca*, jie įgyja

begalybę prasminių atspalvių. Pasak sanskrito gramatikos, žodis *api* turi septynias reikšmes.

Taigi, taip nagrinėjant kiekvieną *ślokos* žodį, galima atrasti vis naujų ir naujų transcendentinių Viešpaties Kṛṣṇos ypatybių, kurios pavergia tyro bhakto protą.

11 TEKSTAS

हरेर्गुणाक्षिप्तमतिर्भगवान् बादरायणिः ।
अध्यगान्महदाख्यानं नित्यं विष्णुजनप्रियः ॥११॥

harer guṇākṣipta-matir bhagavān bādarāyaṇiḥ
adhyagān mahad ākhyānaṁ nityaṁ viṣṇu-jana-priyaḥ

hareḥ – Hari, Dievo Asmens; *guṇa* – transcendentinį atributą; *ākṣipta* – panardinęs į; *matiḥ* – protą; *bhagavān* – galingas; *bādarāyaṇiḥ* – Vyāsadevos sūnus; *adhyagāt* – ėmėsi studijuoti; *mahat* – didįjį; *ākhyānam* – epą; *nityam* – nuolatos; *viṣṇu-jana* – Viešpaties bhaktų; *priyaḥ* – mylimas.

Śrīla Śukadeva Gosvāmis, Śrīlos Vyāsadevos sūnus, pasižymėjo ne tik begaline transcendentine galybe. Jis buvo nepaprastai brangus Viešpaties bhaktams. Taigi jis ėmėsi studijuoti šį didįjį epą („Śrīmad-Bhāgavatam“).

Komentaras: Anot „Brahma-vaivarta Purāṇos“, Śrīla Śukadeva Gosvāmis dar motinos įsčiose buvo išsivadavusi siela. Śrīla Vyāsadeva žinojo, kad jo vaikas, vos gimęs, paliks gimtuosius namus. Todėl Vyāsadeva trumpai išdėstė jam „Bhāgavatam“ esmę, idant vaiko širdy nubustų potraukis transcendentiniams Viešpaties darbams. Gimęs vaikas dar labiau įsigilino į „Bhāgavatam“, deklamuodamas kūrinio posmus.

Dalykas tas, kad paprastai išsivadavusioms sieloms patrauklesnis esti beasmenis Brahmano aspektas, nes jos vadovaujasi monistine susiliejimo su aukščiausiąja visuma idėja. Tačiau bendraudama su tokiais tyrais bhaktais, kaip Vyāsadeva, net išsivadavusi siela susižavi transcendentinėmis Viešpaties ypatybėmis. Śrī Nārados malonė įgalino Śrīlą Vyāsadevą papasakoti didįjį „Śrīmad-Bhāgavatam“ epą, o Vyāsadevos malone Śrīla Śukadeva Gosvāmis suvokė jo esmę. Transcendentiniai Viešpaties bruožai yra tokie patrauklūs, kad Śrīlos Śukadevos Gosvāmio jau nebepatenkino ištirpimas beasmeniniame Brahmane, ir visą savo dėmesį jis sukaupė į Viešpaties, kaip asmenybės, darbus.

Faktiškai jis atsiribojo nuo beasmenio Brahmano koncepcijos, nuoširdžiai įsitikinęs, kad bergždžiai gaišo laiką įsikibęs beasmenio Aukščiausiojo aspekto, kitaip sakant, jis patyrė, kad asmeninis aspektas teikia daug didesnę transcendentinę palaimą negu beasmenis. Nuo to momento jis tapo labai brangus *viṣṇu-janoms* – Viešpaties bhaktams, ir pats ėmė labai branginti *viṣṇu-janas*. Viešpaties bhaktai, nenorintys sunaikinti gyvosios esybės individualybės ir besistengiantys tapti Viešpaties, kaip individualybės, asmeniniais tarnais, nejaučia didelių simpatijų impersonalistams, o impersonalistai, besistengiantys susilieti su Aukščiausiuoju, savo ruožtu yra nepajėgūs deramai įvertinti Viešpaties bhaktų. Todėl abiejų mokyklų transcendencijos ieškotojai neretai tampa varžovais, ir tai vyksta nuo neatmenamų laikų. Kitaip sakant, nesutardami dėl galutinio pažinimo tikslo, jie linkę laikytis atokiau vieni nuo kitų. Śrīla Śukadeva Gosvāmis irgi, pažiūrėti, nerodė didelio prielankumo bhaktams, tačiau nuo tada, kai pats tapo prisiekęs bhaktas, nuolat ieškojo transcendentinės *viṣṇu-janų* draugijos, ir jie savo ruožtu jį pamėgo, nes dabar Śukadeva Gosvāmis buvo žmogus, personifikuojantis „Bhāgavatam“. Tiek sūnus, tiek tėvas tobulai išmanė transcendentinį mokslą apie Brahmaną, o vėliau mintimis abu pasinėrė į asmeninį Aukščiausiojo Viešpaties aspektą. Taigi ši *śloka* išsamiai atsako į klausimą, kodėl Śukadevą Gosvāmį sužavėjo „Bhāgavatam“ epas.

12 TEKSTAS

परीक्षितोऽथ राजर्षेर्जन्मकर्मविलापनम् ।
संस्थां च पाण्डुपुत्राणां वक्ष्ये कृष्णकथोदयम् ॥१२॥

parīkṣito 'tha rājarṣer janma-karma-vilāpanam
saṁsthāṁ ca pāṇḍu-putrāṇāṁ vakṣye kṛṣṇa-kathodayam

parīkṣitaḥ – apie karaliaus Parīkṣito; *atha* – taip; *rājarṣeḥ* – karaliaus, buvusio *ṛṣiu* tarp karalių; *janma* – gimimą; *karma* – darbus; *vilāpanam* – išsivadavimą; *saṁsthām* – pasaulio atsižadėjimą; *ca* – ir; *pāṇḍu-putrāṇām* – Pāṇḍu sūnų; *vakṣye* – aš papasakosiu; *kṛṣṇa-kathā-udayam* – tai, kas skatina transcendentinį pasakojimą apie Kṛṣṇą, Aukščiausiąjį Dievo Asmenį.

Sūta Gosvāmis kreipėsi į Śaunakos vadovaujamus ṛṣius: Dabar papasakosiu jums transcendentinę istoriją apie Viešpatį Śrī Kṛṣṇą, apie karaliaus Parīkṣito, išminčiaus tarp karalių, gimimą, darbus bei išsivadavimą ir apie tai, kaip Pāṇḍu sūnūs atsižadėjo pasaulio.

Komentaras: Viešpats Kṛṣṇa puolusioms sieloms yra toks maloningas, kad Pats nužengia įsikūnydamas įvairių gyvųjų esybių pavidalais ir dalyvauja jų kasdieniniame gyvenime. Bet koks ankstesniųjų amžių ar dabartinės istorijos faktas, susijęs su Viešpaties darbais, laikytinas transcendentiniu pasakojimu apie Viešpatį. Be Kṛṣṇos visi Vedų raštus papildantys kūriniai, tokie, kaip *Purāṇos* ir „Mahābhārata“, tebūtų paprasčiausi apsakymų arba istorinių faktų rinkiniai. Tačiau jie pasakoja apie Kṛṣṇą, todėl įgauna transcendentinę prasmę, ir klausydamiesi jų mes išsyk užmezgame transcendentinį ryšį su Viešpačiu. „Śrīmad-Bhāgavatam“ – taip pat yra *Purāṇa,* bet ši *Purāṇa* ypatinga tuo, kad Viešpaties darbai čia yra ne antraeiliai istorijos epizodai, o pagrindinė jos tema. Todėl „Śrīmad-Bhāgavatam“ Viešpats Śrī Caitanya Mahāprabhu charakterizavo kaip nepriekaištingą *Purāṇą.* Pasitaiko menkesnės nuovokos „Bhāgavata Purāṇos“ pasekėjų, kurie, nesusipažinę su pirmosiomis jos giesmėmis, skuba pasimėgauti Viešpaties darbais, apie kuriuos pasakoja dešimtoji giesmė. Jie klaidingai mano, kad kitos giesmės nesusijusios su Kṛṣṇa, ir skuba skaityti dešimtąją giesmę, kas byloja greičiau ne apie jų išmintį, o apie kvailumą. Būtent tokiems skaitytojams posmas sako, kad kitos giesmės ne mažiau svarbios už dešimtąją. Iki galo nesupratus pirmųjų devynių giesmių prasmės, nevalia gilintis į dešimtąją giesmę. Kṛṣṇa ir Jo tyri bhaktai, o konkrečiai kalbant, Pāṇḍavai, yra lygiaverčiai. Kṛṣṇa visada yra tarp Savo bhaktų, kuriuos su Kṛṣṇa sieja įvairios *rasos*, o tokie tyri bhaktai, kaip Pāṇḍavai, visada yra drauge su Kṛṣṇa. Bhaktai ir Viešpats vienas su kitu neišskiriamai susiję. Todėl pasakojimai apie juos taip pat yra *kṛṣṇa-kathā* – pasakojimai apie Viešpatį.

13–14 TEKSTAI

यदा मृधे कौरवसृञ्जयानां
वीरेष्वथो वीरगतिं गतेषु ।
वृकोदराविद्धगदाभिमर्श-
भग्नोरुदण्डे धृतराष्ट्रपुत्रे ॥१३॥

भर्तुः प्रियं द्रौणिरिति स्म पश्यन्
कृष्णासुतानां स्वपतां शिरांसि ।
उपाहरद्विप्रियमेव तस्य
जुगुप्सितं कर्म विगर्हयन्ति ॥१४॥

yadā mṛdhe kaurava-sṛñjayānāṁ
vīreṣv atho vīra-gatiṁ gateṣu
vṛkodarāviddha-gadābhimarśa-
bhagnoru-daṇḍe dhṛtarāṣṭra-putre

bhartuḥ priyaṁ drauṇir iti sma paśyan
kṛṣṇā-sutānāṁ svapatāṁ śirāṁsi
upāharad vipriyam eva tasya
jugupsitaṁ karma vigarhayanti

yadā – kada; *mṛdhe* – mūšio lauke; *kaurava* – Dhṛtarāṣṭros pusės; *sṛñjayānām* – Pāṇḍavų pusės; *vīreṣu* – karių; *atho* – taip; *vīra-gatim* – tikslas, kurį pelnė kariai; *gateṣu* – pasiektas; *vṛkodara* – Bhīma (antrasis iš Pāṇḍavų); *āviddha* – sumušė; *gadā* – vėzdu; *abhimarśa* – vaitojantį; *bhagna* – sulaužytu; *uru-daṇḍe* – stuburu; *dhṛtarāṣṭra-putre* – karaliaus Dhṛtarāṣṭros sūnų; *bhartuḥ* – valdovo; *priyam* – pamaloninimui; *drauṇiḥ* – Droṇācāryos sūnus; *iti* – taip; *sma* – bus; *paśyan* – matydamas; *kṛṣṇā* – Draupadī; *sutānām* – sūnų; *svapatām* – miegančių; *śirāṁsi* – galvas; *upāharat* – atnešė kaip trofėjų; *vipriyam* – malonų; *eva* – tarsi; *tasya* – jo; *jugupsitam* – patį šlykščiausią; *karma* – poelgį; *vigarhayanti* – pasmerkė.

Kai priešininkų Kauravų bei Pāṇḍavų kariai paguldė galvas Kurukṣetros mūšio lauke ir kritusieji sulaukė pelnyto atpildo, kai Dhṛtarāṣṭros sūnus suvaitojęs krito žemėn Bhīmasenos vėzdo perlaužtu stuburu, Droṇācāryos sūnus (Aśvatthāmā) nukirto penkiems miegantiems Draupadī sūnums galvas ir kaip pergalės simbolį atnešė jas savo valdovui, kvailai tikėdamasis jį nudžiuginti. Tačiau Duryodhana nė kiek neapsidžiaugė ir dargi pasmerkė jo pasibjaurėtiną poelgį.

Komentaras: „Śrīmad-Bhāgavatam“ pradeda transcendentinį pasakojimą apie Viešpaties Śrī Kṛṣṇos darbus nuo to momento, kai pasibaigia Kurukṣetros mūšis, kurio metu Viešpats papasakojo apie Save „Bhagavad-gītoje“. Todėl ir „Bhagavad-gītā“, ir „Śrīmad-Bhāgavatam“ yra transcendentiniai pasakojimai apie Viešpatį Kṛṣṇą. „Gītā“ yra *kṛṣṇa-kathā*, arba pasakojimas apie Kṛṣṇą, nes ją papasakojo Pats Viešpats. „Bhāgavatam“ – taip pat *kṛṣṇa-kathā*, nes ji pasakoja apie Viešpatį. Viešpats Śrī Caitanya Mahāprabhu norėjo, kad visi žmonės susipažintų su abejomis *kṛṣṇa-kathomis* – tokia buvo Jo valia. Viešpats Kṛṣṇa Caitanya – tai Pats Kṛṣṇa, nužengęs Kṛṣṇos bhakto pavidalu, todėl Viešpaties Kṛṣṇos mokymas nesiskiria nuo Śrī Kṛṣṇos Caitanyos Mahāprabhu mokymo. *Viešpats Caitanya norėjo, kad visi gimusieji Indijoje dėmesingai išstudijuotų šias kṛṣṇa-kathas* ir gerai jas

išmanydami skelbtų transcendentinę jų žinią visose pasaulio šalyse, idant jas išgirstų visi žmonės. Tada negalios apimta žmonija pagaliau sulauks išsvajotos taikos ir gerovės.

15 TEKSTAS

माता शिशूनां निधनं सुतानां
निशम्य घोरं परितप्यमाना ।
तदारुदद्बाष्पकलाकुलाक्षी
तां सान्त्वयन्नाह किरीटमाली ॥१५॥

mātā śiśūnāṁ nidhanaṁ sutānāṁ
niśamya ghoraṁ paritapyamānā
tadārudad vāṣpa-kalākulākṣī
tāṁ sāntvayann āha kirīṭamālī

mātā – motina; *śiśūnām* – vaikų; *nidhanam* – apie žudynes; *sutānām* – sūnų; *niśamya* – išgirdusi; *ghoram* – baisiai; *paritapyamānā* – vaitodama; *tadā* – tada; *arudat* – ėmė raudoti; *vāṣpa-kala-ākula-akṣī* – su ašaromis akyse; *tām* – ją; *sāntvayan* – ramindamas; *āha* – tarė; *kirīṭamālī* – Arjuna.

Pāṇḍavų penkių vaikų motina Draupadī, sužinojusi apie žiaurią jos sūnų mirtį, sielvarto palaužta graudžiai pravirko. Norėdamas paguosti ištiktą baisios nelaimės moterį, Arjuna tarė:

16 TEKSTAS

तदा शुचस्ते प्रमृजामि भद्रे
यद् ब्रह्मबन्धोः शिर आततायिनः ।
गाण्डीवमुक्तैर्विशिखैरुपाहरे
त्वाक्रम्य यत्स्नास्यसि दग्धपुत्रा ॥१६॥

tadā śucas te pramṛjāmi bhadre
yad brahma-bandhoḥ śira ātatāyinaḥ
gāṇḍīva-muktair viśikhair upāhare
tvākramya yat snāsyasi dagdha-putrā

tadā – tik tada; *śucaḥ* – sielvarto ašaras; *te* – tavo; *pramṛjāmi* – nušluostysiu; *bhadre* – o kilnioji moterie; *yat* – kai; *brahma-bandhoḥ* – puolusio brahmano; *śiraḥ* – galvą; *ātatāyinaḥ* – agresoriaus; *gāṇḍīva-muktaiḥ* – nušauto iš Gāṇḍīvos lanko; *viśikhaiḥ* – strėlėmis; *upāhare* – atnešiu tau; *tvā* – tu pati; *ākramya* – stovėdama ant jos; *yat* – kurios; *snāsyasi* – išsimaudysi; *dagdha-putrā* – sudeginusi sūnus.

O kilnios širdies moterie, strėlėmis iš Gāṇḍīvos lanko aš nukirsiu tam brahmanui galvą ir, atnešęs ją tau, nušluostysiu tavo ašaras ir nuraminsiu tave. Tada, atidavusi savo sūnų palaikus ugniai, tu galėsi atlikti apsiplovimo ritualą, stovėdama ant jo galvos.

Komentaras: Priešas, kuris padega namą, įpila nuodų, netikėtai užpuola grasindamas mirtinais ginklais, apiplėšia, užgrobia žemes ar suvedžioja svetimą žmoną, vadinamas agresoriumi. Toks žmogus, tegu jis ir brahmanas ar vadinamasis brahmano sūnus, būtinai turi būti nubaustas. Žadėdamas nukirsti galvą agresoriui, vardu Aśvatthāmā, Arjuna gerai žinojo, kad jis yra brahmano sūnus, tačiau vadinamasis brahmanas pasielgė kaip budelis, todėl nusipelnė, kad su juo būtų pasielgta kaip su budeliu. Jeigu brahmano sūnus yra piktadarys, jo nužudymas neužtraukia nuodėmės.

17 TEKSTAS

इति प्रियां वल्गुविचित्रजल्पैः
स सान्त्वयित्वाच्युतमित्रसूतः ।
अन्वाद्रवद्दंशित उग्रधन्वा
कपिध्वजो गुरुपुत्रं रथेन ॥१७॥

iti priyāṁ valgu-vicitra-jalpaiḥ
sa sāntvayitvācyuta-mitra-sūtaḥ
anvādravad daṁśita ugra-dhanvā
kapi-dhvajo guru-putraṁ rathena

iti – taip; *priyām* – brangiąją; *valgu* – mieląją; *vicitra* – įvairiais; *jalpaiḥ* – žodžiais; *saḥ* – jis; *sāntvayitvā* – patenkinęs; *acyuta-mitra-sūtaḥ* – Arjuna, kuriam neklystantis Viešpats vadovavo kaip draugas ir vežėjas; *anvādravat* – leidosi paskui; *daṁśitaḥ – kavacos* saugomas; *ugra-dhanvā* – ginkluotas grėsmingais ginklais; *kapi-dhvajaḥ* – Arjuna; *guru-putram* – karybos mokytojo sūnų; *rathena* – sėdęs į kovos vežimą.

Taip taręs Arjuna, kuriam vadovavo neklystantis Viešpats – jo draugas ir vežėjas – nuramino savo mylimą žmoną. Tada jis užsivilko šarvus, čiupo į rankas grėsmingus ginklus ir, įšokęs į kovos vežimą, leidosi vytis Aśvatthāmą – savo karybos mokytojo sūnų.

18 TEKSTAS

तमापतन्तं स विलक्ष्य दूरात्
कुमारहोद्विग्नमना रथेन ।
पराद्रवत्प्राणपरीप्सुरुर्व्यां
यावद्गमं रुद्रभयाद्यथा कः ॥१८॥

tam āpatantaṁ sa vilakṣya dūrāt
kumāra-hodvigna-manā rathena
parādravat prāṇa-parīpsur urvyāṁ
yāvad-gamaṁ rudra-bhayād yathā kaḥ

tam – jį; *āpatantam* – grėsmingai besiartinantį; *saḥ* – jis; *vilakṣya* – pamatęs; *dūrāt* – iš tolo; *kumāra-hā* – karalaičių žudikas; *udvigna-manāḥ* – sunerimęs; *rathena* – kovos vežime; *parādravat* – spruko; *prāṇa* – gyvybę; *parīpsuḥ* – gelbėdamas; *urvyām* – dideliu greičiu; *yāvat-gamam* – taip, kaip bėgo; *rudra-bhayāt* – pabūgęs Śivos; *yathā* – kaip; *kaḥ* – Brahmā (arba *arkaḥ* – Sūrya).

Iš tolo pamatęs grėsmingai artėjantį Arjuną, mirtinai išsigandęs dėl savo gyvybės, karalaičių žudikas Aśvatthāmā spruko nuo jo tarsi Brahmā, išsigandęs Śivos.

Komentaras: Paskutinis šio posmo žodis, priklausomai nuo to, kaip jį skaitysime – *kaḥ* ar *arkaḥ* – gali žymėti du įvykius, aprašomus *Purāṇose. Kaḥ* reiškia Brahmą. Sykį, savo dukros grožio sugundytas, Brahmā ėmė ją persekioti tuo sukeldamas Śivos rūstį. Įtūžęs Śiva puolė Brahmą grasindamas trišakiu, ir Brahmā spruko nuo jo mirtinai išsigandęs. Istorija, susijusi su žodžiu *arkaḥ*, pasakojama „Vāmana Purāṇoje“. Kitados gyveno demonas Vidyunmālīs. Jam buvo dovanotas spindintis aukso orlaivis, ir kai demonas leidosi juo per dangų priešpriešiais saulei, naktis virto diena, nes jo orlaivis akinamai švytėjo. Užsirūstinęs saulės dievas išlydė orlaivį, šitaip užsitraukdamas Viešpaties Śivos rūstybę. Įsiūčio pagautas, Viešpats Śiva puolė saulės dievą, o tas gelbėjosi sprukdamas, kol galų gale nukrito ties Kāśiu (Vārāṇasiu), ir nuo tol ši vieta vadinama Lolārkos vardu.

19 TEKSTAS

यदाशरणमात्मानमैक्षत श्रान्तवाजिनम् ।
अस्त्रं ब्रह्मशिरो मेने आत्मत्राणं द्विजात्मजः ॥१९॥

yadāśaraṇam ātmānam aikṣata śrānta-vājinam
astraṁ brahma-śiro mene ātma-trāṇaṁ dvijātmajaḥ

yadā – kai; *aśaraṇam* – nebegalėdamas kitaip apginti; *ātmānam* – save; *aikṣata* – pamatė; *śrānta-vājinam* – kad žirgai pavargo; *astram* – ginklą; *brahma-śiraḥ* – galingiausią arba absoliutų (branduolinį); *mene* – panaudojo; *ātma-trāṇam* – išsigelbėjimui; *dvija-ātma-jaḥ* – brahmano sūnus.

Kai arkliai nuilso, brahmano sūnus (Aśvatthāmā) sumetė, kad vienintelė viltis išsigelbėti – galingiausias ginklas, brahmāstra (branduolinis ginklas).

Komentaras: Branduolinis ginklas *brahmāstra* naudojamas blogiausiu atveju, kai nelieka kitos išeities. Šiame posme pažymėtinas žodis *dvijātmajaḥ*, nes Aśvatthāmā, kad ir Droṇācāryos sūnus, nebuvo vertas brahmano vardo. Šio vardo tenusipelno patys išmintingiausi žmonės – jo negalima paveldėti. Ankstesnėse *ślokose* Aśvatthāmā buvo vadinamas *brahma-bandhu* – brahmano draugu. Būti brahmano draugu dar nereiškia turėti brahmano ypatybių. Brahmano draugą arba sūnų tegalima vadinti brahmanu, jei jis pasižymi brahmano ypatybėmis. Šiame posme Aśvatthāmā sąmoningai vadinamas brahmano sūnumi, nes poelgio, kuriam jis pasiryžo, negalima laikyti vertu išmintingo žmogaus.

20 TEKSTAS

अथोपस्पृश्य सलिलं सन्दधे तत्समाहितः ।
अजानन्नपि संहारं प्राणकृच्छ्र उपस्थिते ॥२०॥

athopaspṛśya salilaṁ sandadhe tat samāhitaḥ
ajānann api saṁhāraṁ prāṇa-kṛcchra upasthite

atha – taip; *upaspṛśya* – paliesdamas apsivalymui; *salilam* – vandenį; *sandadhe* – giedojo himnus; *tat* – tai; *samāhitaḥ* – susikaupęs; *ajānan* – nežinodamas; *api* – nors; *saṁhāram* – atitraukimo; *prāṇa-kṛcchre* – kilus mirtinam pavojui; *upasthite* – patekęs į tokią padėtį.

Matydamas, kad jo gyvybė kybo ant plauko, jis apsivalė paliesdamas vandenį ir susikaupęs ėmė giedoti himnus, kurie paleidžia į darbą branduolinį ginklą, nors nežinojo, kaip jį sustabdyti.

Komentaras: Subtilios formos materialus veiksmas pranašesnis už primityviuosius materijos valdymo metodus. Impulsas subtilios formos materialiam veiksmui įvykti yra grynas garsas. Šis metodas buvo pritaikytas kalbamajame epizode, giedant himnus, sukeliančius branduolinio ginklo efektą.

21 TEKSTAS

ततः प्रादुष्कृतं तेजः प्रचण्डं सर्वतो दिशम् ।
प्राणापदमभिप्रेक्ष्य विष्णुं जिष्णुरुवाच ह ॥२१॥

tataḥ prāduṣkṛtaṁ tejaḥ pracaṇḍaṁ sarvato diśam
prāṇāpadam abhiprekṣya viṣṇuṁ jiṣṇur uvāca ha

tataḥ – po to; *prāduṣkṛtam* – pasklido; *tejaḥ* – švytėjimas; *pracaṇḍam* – akinantis; *sarvataḥ* – visomis; *diśam* – kryptimis; *prāṇa-āpadam* – pavojingas gyvybei; *abhiprekṣya* – jį pastebėjęs; *viṣṇum* – Viešpačiui; *jiṣṇuḥ* – Arjuna; *uvāca* – tarė; *ha* – praeityje.

Akimirksniu viską aplink nutvieskė akinanti šviesa. Ji buvo tokia stipri, kad Arjuna pabūgo dėl savo gyvybės ir kreipėsi į Viešpatį Śrī Kṛṣṇą.

22 TEKSTAS

अर्जुन उवाच
कृष्ण कृष्ण महाबाहो भक्तानामभयङ्कर ।
त्वमेको दह्यमानानामपवर्गोऽसि संसृतेः ॥२२॥

arjuna uvāca
kṛṣṇa kṛṣṇa mahā-bāho bhaktānām abhayaṅkara
tvam eko dahyamānānām apavargo 'si saṁsṛteḥ

arjunaḥ uvāca – Arjuna tarė; *kṛṣṇa* – O Viešpatie Kṛṣṇa; *kṛṣṇa* – O Viešpatie Kṛṣṇa; *mahā-bāho* – Visagali; *bhaktānām* – bhaktų; *abhayaṅkara* –

pašalinantis baimę; *tvam* – Tu; *ekaḥ* – vienintelis; *dahyamānānām* – kenčiančiųjų; *apavargaḥ* – išsivadavimo kelias; *asi* – esi; *saṁsṛteḥ* – apimtų materijos kančių.

Arjuna tarė: O Viešpatie Śrī Kṛṣṇa, Tu – visagalis Dievo Asmuo, ir neišsemiamos yra Tavo energijos. Todėl Tu ir tegali išginti baimę iš Savo bhaktų širdžių. Žmogus, apimtas materijos liepsnų, Tavyje tegali rasti kelią į išsivadavimą.

Komentaras: Arjuna žinojo apie transcendentines Viešpaties Śrī Kṛṣṇos ypatybes, nes per Kurukṣetros karą, kuriame jiedu su Kṛṣṇa dalyvavo, Kṛṣṇa Arjunai jas apreiškė. Todėl Arjunos nuomonė apie Viešpatį Kṛṣṇą verta pasitikėjimo. Kṛṣṇa yra visagalis ir, svarbiausia, Jis išvaduoja Savo bhaktus nuo baimės. Viešpaties bhaktas yra bebaimis, nes jį globoja Pats Viešpats. Materiali būtis panaši į gaisrą miške, kuris gali būti užgesintas tik Viešpaties Śrī Kṛṣṇos malone. Dvasinis mokytojas – tai Viešpaties atstovas, įkūnijantis Jo malonę. Todėl tarpininkaujant tyram save suvokusiam dvasiniam mokytojui, žmogus, apimtas materialios būties liepsnų, gali susilaukti Viešpaties malonės lietaus. Dvasinio mokytojo žodžiai prasismelkia į kenčiančio žmogaus širdį ir nušviečia ją transcendentiniu žinojimu, be kurio neįmanoma užgesinti materialios būties gaisro.

23 TEKSTAS

त्वमाद्यः पुरुषः साक्षादीश्वरः प्रकृतेः परः ।
मायां व्युदस्य चिच्छक्त्या कैवल्ये स्थित आत्मनि ॥२३॥

tvam ādyaḥ puruṣaḥ sākṣād īśvaraḥ prakṛteḥ paraḥ
māyāṁ vyudasya cic-chaktyā kaivalye sthita ātmani

tvam ādyaḥ – Tu pirminis; *puruṣaḥ* – besimėgaujantis asmuo; *sākṣāt* – tiesiogiai; *īśvaraḥ* – valdovas; *prakṛteḥ* – materialios gamtos; *paraḥ* – transcendentalus; *māyām* – materialią energiją; *vyudasya* – atmetantis; *cit-śaktyā* – vidinės galios dėka; *kaivalye* – tyroje amžinoje palaimoje ir žinojime; *sthitaḥ* – sutelkęs; *ātmani* – save.

Tu – pirminis Dievo Asmuo, kursai išsiskleidei Savo sukurtuose pasauliuose. Tu transcendentalus materialios energijos atžvilgiu. Materiali energija bejėgė prieš Tavo dvasinę galią. Tu amžinai spinduliuoji palaimą ir transcendentinį žinojimą.

Komentaras: „Bhagavad-gītoje“ Viešpats sako, kad tas, kuris atsiduoda Viešpaties lotosinėms pėdoms, ištrūksta iš neišmanymo gniaužtų. Kṛṣṇa – tai saulė, o *māyā*, materiali būtis, – tamsa. Kai pateka saulė, tamsa, neišmanymas, išsyk išsisklaido. Šiame posme siūlomas geriausias būdas ištrūkti iš neišmanymo pasaulio. Viešpats posme vadinamas pirminiu Dievo Asmeniu. Visi kiti Dievo Asmenys randasi iš Jo. Visa persmelkiantis Viešpats Viṣṇu yra pilnavertė Viešpaties Kṛṣṇos dalis, arba ekspansija. Įvairiausiomis Savo energijomis Viešpats išsiskleidžia į nesuskaičiuojamą daugybę Dievo ir gyvųjų būtybių pavidalų. Tačiau Śrī Kṛṣṇa – pirminis, pirmapradis Viešpats, iš kurio randasi viskas. Visa persmelkiantis Viešpaties aspektas, patiriamas išraišką gavusiame pasaulyje, taip pat yra dalinė Viešpaties apraiška. Todėl Paramātmā taip pat glūdi Jame. Jis – Absoliutus Dievo Asmuo. Jis neturi nieko bendra su materialiąja kūrinija, paklūstančia veiksmo ir atoveiksmio dėsniui, nes egzistuoja anapus jos, nepasiekiamose aukštybėse. Tamsa yra išvirkščioji saulės pusė, todėl ji negali egzistuoti nepriklausoma nuo saulės, bet pačios saulės niekas netemdo. Saulė sklidina šviesos. Taip ir Absoliutus Dievo Asmuo, egzistuojantis anapus materialios būties, yra sklidinas palaimos. Iš Jo liejasi ne vien begalinė palaima, bet ir transcendentinė įvairovė. Transcendencija nėra statiška, priešingai, jai būdingas įvairovės dinamiškumas. Dievo Asmuo skiriasi nuo materialios gamtos, kurioje viešpatauja trijų materialios gamtos *guṇų* kuriama painiava. Jis – *parama*, visų viršiausias, ir todėl yra absoliutus. Jis valdo įvairialypes energijas, kuriomis kuria, apreiškia, palaiko ir naikina materialųjį pasaulį. Tačiau Jo Paties buveinėje viskas amžina ir absoliutu. Pasaulį valdo ne pačios energijos, ne galingi tarpininkai, o visagalis valdovas su visomis Savo energijomis.

24 TEKSTAS

स एव जीवलोकस्य मायामोहितचेतसः ।
विधत्से स्वेन वीर्येण श्रेयो धर्मादिलक्षणम् ॥२४॥

sa eva jīva-lokasya māyā-mohita-cetasaḥ
vidhatse svena vīryeṇa śreyo dharmādi-lakṣaṇam

saḥ – toji Transcendencija; *eva* – tikrai; *jīva-lokasya* – sąlygotų gyvųjų būtybių; *māyā-mohita* – iliuzinės energijos pakerėtomis; *cetasaḥ* – širdimis; *vidhatse* – vykdai; *svena* – Savo; *vīryeṇa* – įtaka; *śreyaḥ* – didžiausiai gerovei; *dharma-ādi* – keturis išsivadavimo principus; *lakṣaṇam* – pasižyminčius.

Tu egzistuoji už materialios energijos veikimo ribų, ir vis dėlto sąlygotų sielų labui Tu laikaisi keturių išsivadavimo principų, kurių vienas yra religija.

Komentaras: Savo nepriežastine malone Dievo Asmuo Śrī Kṛṣṇa nužengia į išraišką gavusį pasaulį, bet materialios gamtos *guṇos* nedaro Jam įtakos. Jis amžinai egzistuoja anapus materialios kūrinijos. Jis nužengia iš Savo nepriežastinės malonės, ir tai tik norėdamas pakviesti pas Save puolusias sielas, pasidavusias iliuzinės energijos kerams. Materialios energijos spaudžiamos, prasimanytomis dingstimis gyvosios esybės siekia patirti per ją džiaugsmą, bet joms šitai neskirta. Visos gyvosios esybės yra amžini Viešpaties tarnai, bet užmiršusios savo vietą jos nori patirti malonumų materialiame pasaulyje. Iš tikrųjų jos yra iliuzijos valdžioje. Viešpats nužengia norėdamas išrauti su šaknimis troškimą patirti iliuzinius malonumus ir sugrąžinti sąlygotas sielas pas Dievą. Taip pasireiškia begalinė Viešpaties malonė puolusioms sieloms.

25 TEKSTAS

तथायं चावतारस्ते भुवो भारजिहीर्षया ।
स्वानां चानन्यभावानामनुध्यानाय चासकृत् ॥२५॥

tathāyaṁ cāvatāras te bhuvo bhāra-jihīrṣayā
svānāṁ cānanya-bhāvānām anudhyānāya cāsakṛt

tathā – taip; *ayam* – ši; *ca* – ir; *avatāraḥ* – inkarnacija; *te* – Tavo; *bhuvaḥ* – materialaus pasaulio; *bhāra* – naštą; *jihīrṣayā* – kad nuimtum; *svānām* – draugų; *ca ananya-bhāvānām* – ir ištikimiausių bhaktų; *anudhyānāya* – nuolat atmenančių; *ca* – ir; *asakṛt* – visiškai patenkintų.

Tu nužengi į šį pasaulį Savo inkarnacijomis, norėdamas palengvinti jo naštą ir dovanoti malonę Savo draugams, ypač tiems, kurie labiausiai Tau atsidavę ir paskendę mintyse apie Tave.

Komentaras: Sprendžiant iš šio posmo, Viešpats yra šališkas Savo bhaktams. Visi yra susiję su Viešpačiu. Viešpats lygus visiems ir visgi tiems, kurie Jį pripažįsta ir yra Jo bhaktai, Jis ypač prielankus. Viešpats yra visų tėvas. Niekas negali būti Jo tėvas ir niekas negali būti Jo sūnus. Jo giminaičiai, Jo artimieji yra Jo bhaktai. Tokie Jo transcendentiniai žaidimai. Jie neturi nieko bendra su žemišku giminystės, tėvystės ir kitų santykių įsivaiz-

davimu. Kaip jau minėta, Viešpats egzistuoja anapus materialios gamtos *guṇų*, todėl giminystės ir kiti ryšiai su Viešpačiu, užsimezgantys pasiaukojimo tarnystės procese, neturi nieko bendra su materialiu pasauliu.

26 TEKSTAS

किमिदं स्वित्कुतो वेति देवदेव न वेद्म्यहम् ।
सर्वतो मुखमायाति तेजः परमदारुणम् ॥२६॥

kim idaṁ svit kuto veti deva-deva na vedmy aham
sarvato mukham āyāti tejaḥ parama-dāruṇam

kim – kas yra; *idam* – šis; *svit* – sklinda; *kutaḥ* – iš kur; *vā iti* – ar; *deva-deva* – o viešpačių Viešpatie; *na* – ne; *vedmi* – žinau; *aham* – aš; *sarvataḥ* – iš visų; *mukham* – pusių; *āyāti* – sklindantis; *tejaḥ* – švytėjimas; *parama* – labai; *dāruṇam* – grėsmingas.

O viešpačių Viešpatie, kas nutiko, kad į visas puses sklinda ši grėsminga šviesa? Iš kur ji? Aš nieko nesuprantu.

Komentaras: Norint kreiptis į Dievo Asmenį, pirmiausia Jį reikia pasveikinti pagarbia malda. Tokia yra nustatyta tvarka, ir Śrī Arjuna, nors buvo artimas Viešpaties draugas, laikosi jos, savo pavyzdžiu mokydamas kitus.

27 TEKSTAS

श्रीभगवानुवाच
वेत्थेदं द्रोणपुत्रस्य ब्राह्ममस्त्रं प्रदर्शितम् ।
नैवासौ वेद संहारं प्राणबाध उपस्थिते ॥२७॥

śrī-bhagavān uvāca
vetthedaṁ droṇa-putrasya brāhmam astraṁ pradarśitam
naivāsau veda saṁhāraṁ prāṇa-bādha upasthite

śrī-bhagavān – Aukščiausiasis Dievo Asmuo; *uvāca* – tarė; *vettha* – sužinoki iš Manęs; *idam* – tai; *droṇa-putrasya* – Droṇos sūnaus; *brāhmam astram* – *brāhmos* (branduolinio) ginklo himnai; *pradarśitam* – išleisti; *na* – ne; *eva* – net; *asau* – jis; *veda* – žino; *saṁhāram* – atitraukimą; *prāṇa-bādhe* – gyvenimo galui; *upasthite* – gresiant.

Aukščiausiasis Dievo Asmuo tarė: Pasakysiu tau, jog tai Droṇos sūnaus darbas. Jis ištarė himnus, kurie išlaisvina branduolinę energiją (brahmāstrą), bet nežino, kaip atšaukti tą akinamą spinduliavimą. Jis tai padarė iš bejėgiškumo, išsigandęs neišvengiamai artėjančios mirties.

Komentaras: Brahmāstra yra šiuolaikinio branduolinio ginklo analogas, veikiantis atominės energijos pagrindu. Atominė energija gali sudeginti viską aplinkui – taip veikia ir *brahmāstra*. Ji sukelia nepakeliamą karštį, analogišką tam, kurį generuoja atominis sprogimas; skirtumas čia tėra toks, kad atominė bomba – tai primityvios rūšies branduolinis ginklas, o *brahmāstra* – subtilus ginklas, paleidžiamas į darbą himnais. Jo veikimas pagrįstas visiškai kitokios prigimties moksliniais principais, kurie kitados buvo gerai žinomi Bhārata-varṣos žemėje. Subtilusis *himnų giedojimo mokslas* taip pat yra *materialus*, tačiau jis iki šiol nežinomas šių dienų moksliininkams materialistams. Nors subtilusis materialus mokslas *nėra dvasinis*, jis turi tiesioginių sąsajų su dar subtilesniais, dvasiniais metodais. Tas, kuris progiesmiu kalbėjo šiuos himnus, mokėjo ir panaudoti ginklą, ir sustabdyti jo veikimą. Tai buvo tobulas mokslinis metodas. Tačiau Droṇācāryos sūnus, sumanęs pasinaudoti šiuo subtiliu mokslu, nežinojo, kaip sustabdyti *brahmāstros* veikimą. Jis griebėsi šio ginklo išsigandęs neišvengiamos mirties, todėl jo poelgis buvo ne tik neteisingas, bet ir prieštaravo religijos normoms. Brahmano sūnui nederėjo daryti tiek daug klaidų. Už tai, kad taip šiurkščiai nusižengė savo pareigai, jis nusipelnė Viešpaties bausmės.

28 TEKSTAS

न ह्यस्यान्यतमं किञ्चिदस्त्रं प्रत्यवकर्शनम् ।
जह्यस्त्रतेज उन्नद्धमस्त्रज्ञो ह्यस्त्रतेजसा ॥२८॥

na hy asyānyatamaṁ kiñcid astraṁ pratyavakarśanam
jahy astra-teja unnaddham astra-jño hy astra-tejasā

na – ne; *hi* – tikrai; *asya* – tą; *anyatamam* – kitu; *kiñcit* – kokiu nors; *astram* – ginklu; *prati* – priešingai; *avakarśanam* – veikiančiu; *jahi* – numalšink; *astra-tejaḥ* – šio ginklo švytėjimą; *unnaddham* – labai stiprų; *astra-jñaḥ* – išmanantis karybą; *hi* – iš tiesų; *astra-tejasā* – savo ginklo galia.

O Arjuna, sustabdyti šį ginklą gali tik kita brahmāstra. Tu puikiai išmanai karybą, tad užgesink jo akinamą švytėjimą savo ginklo galia.

Komentaras: Nėra tokio ginklo, kuris galėtų neutralizuoti atominės bombos veikimą. Tačiau *brahmāstros* veikimą galima neutralizuoti pasinaudojus subtiliais moksliniais metodais, ir anuomet žmonės, gerai išmanę karybą, mokėjo tai padaryti. Droṇācāryos sūnus nemokėjo sustabdyti šį ginklą, ir Viešpats patarė Arjunai padaryti tai savo ginklo galia.

29 TEKSTAS

सूत उवाच
श्रुत्वा भगवता प्रोक्तं फाल्गुनः परवीरहा ।
स्पृष्ट्वापस्तं परिक्रम्य ब्राह्मं ब्राह्मास्त्रं सन्दधे ॥२९॥

sūta uvāca
śrutvā bhagavatā proktaṁ phālgunaḥ para-vīra-hā
spṛṣṭvāpas taṁ parikramya brāhmaṁ brāhmāstraṁ sandadhe

sūtaḥ – Sūta Gosvāmis; *uvāca* – tarė; *śrutvā* – išklausęs; *bhagavatā* – Dievo Asmuo; *proktam* – ką pasakė; *phālgunaḥ* – kitas Śrī Arjunos vardas; *para-vīra-hā* – priešų nugalėtojas; *spṛṣṭvā* – palietęs; *āpaḥ* – vandenį; *tam* – Jį; *parikramya* – apėjęs aplinkui; *brāhmam* – Aukščiausiąjį Viešpatį; *brāhma-astram* – galingiausią ginklą; *sandadhe* – paleido.

Śrī Sūta Gosvāmis tarė: Po šių Dievo Asmens žodžių Arjuna palietė vandenį, kad apsivalytų, ir, apėjęs pagarbos ratą aplink Viešpatį Śrī Kṛṣṇą, paleido savąją brahmāstrą, kad neutralizuotų ankstesniąją.

30 TEKSTAS

संहत्यान्योन्यमुभयोस्तेजसी शरसंवृते ।
आवृत्य रोदसी खं च ववृधातेऽर्कवह्निवत् ॥३०॥

saṁhatyānyonyam ubhayos tejasī śara-saṁvṛte
āvṛtya rodasī khaṁ ca vavṛdhāte 'rka-vahnivat

saṁhatya – susijungę; *anyonyam* – vienas su kitu; *ubhayoḥ* – abiejų; *tejasī* – spinduliai; *śara* – ginklų; *saṁvṛte* – uždengdami; *āvṛtya* – padengdami; *rodasī* – visą padangę; *kham ca* – ir kosminę erdvę; *vavṛdhāte* – plėsdamiesi; *arka* – saulės disko; *vahni-vat* – kaip ugnis.

Kai brahmāstrų spinduliai susikirto, milžiniškas ugnies kamuolys, panašus į saulės diską, pakibo dangaus skliaute, užgoždamas kosminę erdvę ir planetas.

Komentaras: Brahmāstros sukeltas karštis panašus į saulės išspinduliuojamą karštį kosmoso naikinimo metu. Prieš *brahmāstros* karštį atominės reakcijos išspinduliuojama energija visiškai nublanksta. Atominė bomba daugių daugiausiai gali susprogdinti vieną planetą, o *brahmāstros* karštis gali sunaikinti visą kosminį pasaulį. Todėl jis lyginamas su kaitra, kylančia visatos naikinimo metu.

31 TEKSTAS

दृष्ट्वास्त्रतेजस्तु तयोस्त्रील्लोकान् प्रदहन्महत् ।
दह्यमानाः प्रजाः सर्वाः सांवर्तकममंसत ॥३१॥

dṛṣṭvāstra-tejas tu tayos trīl lokān pradahan mahat
dahyamānāḥ prajāḥ sarvāḥ sāṁvartakam amaṁsata

dṛṣṭvā – tai matydami; *astra* – ginklų; *tejaḥ* – karštį; *tu* – bet; *tayoḥ* – abiejų; *trīn* – tris; *lokān* – planetas; *pradahat* – liepsnojančias; *mahat* – labai; *dahyamānāḥ* – degdami; *prajāḥ* – gyventojai; *sarvāḥ* – visur; *sāṁvartakam* – ugnį, naikinimo metu niokojančią visatą; *amaṁsata* – prisiminė.

Susidūrus abiems ginklams, visų trijų pasaulių gyventojus nuplieskė nepakeliamas karštis. Visi prisiminė sāṁvartakos ugnį, įsiliepsnojančią visatos sunaikinimo metu.

Komentaras: Tris pasaulius sudaro aukštesnės, žemesnės ir vidurinės visatos planetos. Nors *brahmāstra* buvo panaudota Žemėje, nepakeliamas karštis, kilęs susidūrus dviem ginklams, pasklido po visą visatą, ir pajutę jį visų planetų gyventojai išsyk prisiminė *sāṁvartakos* ugnį. Taigi, nepaisant neišmintingų materialistų nuomonės, negyvenamų planetų visatoje nėra.

32 TEKSTAS

प्रजोपद्रवमालक्ष्य लोकव्यतिकरं च तम् ।
मतं च वासुदेवस्य सञ्जहारार्जुनो द्वयम् ॥३२॥

prajopadravam ālakṣya loka-vyatikaraṁ ca tam
mataṁ ca vāsudevasya sañjahārārjuno dvayam

prajā – visų žmonių; *upadravam* – nerimą; *ālakṣya* – pamatęs; *loka* – planetų; *vyatikaram* – naikinimą; *ca* – ir; *tam* – tą; *matam ca* – ir nuomonę; *vāsudevasya* – Vāsudevos, Śrī Kṛṣṇos; *sañjahāra* – sustabdė; *arjunaḥ* – Arjuna; *dvayam* – abu ginklus.

Matydamas tarp planetų gyventojų kilusį nerimą ir planetoms gresiančią neišvengiamą pražūtį, Arjuna pakluso Viešpaties Śrī Kṛṣṇos valiai ir sustabdė abiejų brahmāstrų veikimą.

Komentaras: Manyti, kad šiuolaikinių atominių bombų sprogimai gali sunaikinti visą pasaulį – stačiai vaikiška fantazija. Visų pirma, atominė energija nėra tokia galinga, o antra, viskas priklauso nuo Aukščiausiojo Viešpaties valios. Be Jo valios, arba leidimo, niekas negali nei atsirasti, nei žūti. Kvaila yra ir manyti, jog gamtos dėsniai turi lemiamos galios. Materialios gamtos dėsnius valdo Viešpats – taip tvirtina „Bhagavad-gītā“. „Bhagavad-gītoje“ Viešpats sako, kad gamtos dėsniai yra Jo žinioje. Pasaulio likimas priklauso nuo Jo valios, o ne nuo niekingų politikų užgaidų. Viešpats Śrī Kṛṣṇa norėjo, kad ir Drauṇio, ir Arjunos paleistos *brahmāstros* būtų sustabdytos, ir Arjuna iš karto įvykdė Jo valią. Visagalis Viešpats turi daugybę atstovų, ir tik Jam leidus žmogus gali įgyvendinti Jo valią.

33 TEKSTAS

तत आसाद्य तरसा दारुणं गौतमीसुतम् ।
बबन्धामर्षताम्राक्षः पशुं रशनया यथा ॥३३॥

tata āsādya tarasā dāruṇaṁ gautamī-sutam
babandhāmarṣa-tāmrākṣaḥ paśuṁ raśanayā yathā

tataḥ – tada; *āsādya* – sučiupo; *tarasā* – vikriai; *dāruṇam* – pavojingą; *gautamī-sutam* – Gautamī sūnų; *babandha* – surišo; *amarṣa* – įpykęs; *tāmra-akṣaḥ* – raudonomis lyg varis akimis; *paśum* – gyvulį; *raśanayā* – virvėmis; *yathā* – tarsi.

Pykčiu degančiomis akimis, kurios atrodė tarsi du raudoni vario rutuliai, Arjuna vikriai sučiupo Gautamī sūnų ir tarsi gyvulį surišo virvėmis.

Komentaras: Aśvatthāmos motina Kṛpī buvo kilusi iš Gautamos giminės. Šioje *šlokoje* pabrėžiama, kad Aśvatthāmā buvo sučiuptas ir surištas virvėmis nelyginant gyvulys. Šrīdharos Svāmio nuomone, tai padaryti buvo Arjunos pareiga (*dharma*). Šią Šrīdharos Svāmio mintį vėliau patvirtina Šrī Kṛṣṇos žodžiai. Aśvatthāmā buvo tikras Droṇācāryos ir Kṛpī sūnus, bet kadangi jis nusirito iki žemiausio degradacijos lygio, jis nusipelnė to, kad su juo būtų elgiamasi ne kaip su brahmanu, o kaip su gyvuliu.

34 TEKSTAS

शिबिराय निनीषन्तं रज्ज्वा बद्ध्वा रिपुं बलात् ।
प्राहार्जुनं प्रकुपितो भगवानम्बुजेक्षणः ॥३४॥

śibirāya ninīṣantaṁ rajjvā baddhvā ripuṁ balāt
prāhārjunaṁ prakupito bhagavān ambujekṣaṇaḥ

śibirāya – pakeliui į karo stovyklą; *ninīṣantam* – vedant jį; *rajjvā* – virvėmis; *baddhvā* – surištą; *ripum* – priešą; *balāt* – jėga; *prāha* – tarė; *arjunam* – Arjunai; *prakupitaḥ* – įtūžusiam; *bhagavān* – Dievo Asmuo; *ambuja-īkṣaṇaḥ* – žvelgiantis Savo lotosinėmis akimis.

Surišęs Aśvatthāmą, Arjuna norėjo nusivesti jį į karo stovyklą. Tada lotosaakis Dievo Asmuo Šrī Kṛṣṇa tarė įtūžusiam Arjunai.

Komentaras: Čia rašoma, kad ir Arjuna, ir Viešpats Šrī Kṛṣṇa degė pykčiu, tačiau Arjunos akys buvo tarsi raudoni vario rutuliai, o Viešpaties – nelyginant lotoso žiedlapiai. Tai reiškia, kad Arjunos ir Viešpaties pyktis nėra tas pat. Viešpats įkūnija Transcendenciją, todėl Jis visada yra absoliutas. Jo pyktis nepanašus į materialios gamtos *guņų* veikiamos sąlygotos gyvosios esybės pyktį. Viešpats – absoliutas, todėl nėra skirtumo tarp Jo rūstybės ir malonės. Jo pykčiui nedaro įtakos materialios gamtos *guņos*. Viešpaties pyktis – tai ženklas, kad Jis susirūpinęs Savo bhaktu, nes tokia Jo transcendentinė prigimtis. Todėl net Jo rūstybė yra gėris tam, į kurį ji nukreipta. Viešpats nesujaudinamas jokiomis aplinkybėmis.

35 TEKSTAS

मैनं पार्थार्हसि त्रातुं ब्रह्मबन्धुमिमं जहि ।
योऽसावनागसः सुप्तानवधीन्निशि बालकान् ॥३५॥

mainaṁ pārthārhasi trātuṁ brahma-bandhum imaṁ jahi
yo 'sāv anāgasaḥ suptān avadhīn niśi bālakān

mā enam – niekada jį; *pārtha* – o Arjuna; *arhasi* – privalai; *trātum* – paleisti; *brahma-bandhum* – brahmano giminaitį; *imam* – jį; *jahi* – nužudyk; *yaḥ* – jis (kuris); *asau* – tuos; *anāgasaḥ* – nekaltus; *suptān* – miegančius; *avadhīt* – nužudė; *niśi* – naktį; *bālakān* – berniukus.

Viešpats Śrī Kṛṣṇa tarė: O Arjuna, tu privalai būti negailestingas šiam brahmano giminaičiui (brahma-bandhu). Tu negali jo paleisti, nes jis nužudė nekaltus berniukus, kai šie ramiai miegojo.

Komentaras: Šiame posme pažymėtinas žodis *brahma-bandhu*. Žmogus, gimęs brahmano šeimoje, bet nevertas brahmano vardo, vadinamas ne brahmanu, o brahmano giminaičiu. Aukščiausiojo teisėjo sūnus pats nebūtinai yra aukščiausias teisėjas, bet visai natūralu vadinti jį garbiojo teisėjo giminaičiu. Brahmano vardas, kaip ir aukščiausiojo teisėjo pareigos, nėra paveldimas – reikia atitikti brahmanui keliamus reikalavimus. Aukščiausiojo teisėjo pareigas tegali eiti atitinkamos kvalifikacijos žmogus. Lygiai taip ir brahmano vardo vertas tik atitinkamom ypatybėm pasižymintis žmogus. Anot *śāstrų*, brahmanu gali būti laikomas net ir ne brahmanų kilmės žmogus, jei jis turi tinkamą kvalifikaciją, ir priešingai, jei žmogus gimė brahmanų šeimoje, bet neturi brahmano ypatybių, jo negalima vadinti brahmanu. Geriausiu atveju jis laikytinas brahmano giminaičiu. Viešpats Śrī Kṛṣṇa, aukščiausias autoritetas religijos normų (Vedų) klausimais, Pats nurodė šiuos skirtumus, o priežastis, paskatinusias Jį tai padaryti, Jis nurodys tolimesnėse *ślokose*.

36 TEKSTAS

मत्तं प्रमत्तमुन्मत्तं सुप्तं बालं स्त्रियं जडम् ।
प्रपन्नं विरथं भीतं न रिपुं हन्ति धर्मवित् ॥३६॥

mattaṁ pramattam unmattaṁ suptaṁ bālaṁ striyaṁ jaḍam
prapannaṁ virathaṁ bhītaṁ na ripuṁ hanti dharma-vit

mattam – nepasiruošusį kautynėms; *pramattam* – girtą; *unmattam* – pamišusį; *suptam* – miegantį; *bālam* – berniuką; *striyam* – moterį; *jaḍam* – kvailą; *prapannam* – pasidavusį; *viratham* – praradusį kovos vežimą; *bhītam* – išsigandusį; *na* – ne; *ripum* – priešą; *hanti* – nužudo; *dharma-vit* – žinantis religijos principus.

Žmogus, išmanantis religijos principus, niekada nežudys priešo, jei tas nepasiruošė kautynėms, apgirto, pamišo, užmigo, išsigando arba neteko savo kovos vežimo. Jis nežudys vaiko, moters, protiškai nepilnaverčio ar ginklus sudėjusio žmogaus.

Komentaras: Žmogus, išmanantis religijos principus, niekada nežudys priešo, jei šis nesigina. Ankstesniais amžiais kautynėse vadovautasi *religijos principais* – kariaujama buvo ne dėl juslinio pasitenkinimo. Kaip jau minėta, buvo draudžiama žudyti apgirtusį, miegantį ir pan. priešą. Tai tik keletas karo, kuris vyksta pagal religijos principus, taisyklių. Seniau karai buvo skelbiami ne egoistiškiems politiniams lyderiams užsigeidus – kariaujama buvo vadovaujantis neklaidingais religijos principais. Prievarta, vykdoma vadovaujantis religijos principais, nepalyginamai pranašesnė už vadinamąjį prievartos atsisakymą.

37 TEKSTAS

स्वप्राणान् यः परप्राणैः प्रपुष्णात्यघृणः खलः ।
तद्वधस्तस्य हि श्रेयो यद्दोषाद्यात्यधः पुमान् ॥३७॥

sva-prāṇān yaḥ para-prāṇaiḥ prapuṣṇāty aghṛṇaḥ khalaḥ
tad-vadhas tasya hi śreyo yad-doṣād yāty adhaḥ pumān

sva-prāṇān – savo gyvybę; *yaḥ* – tas, kuris; *para-prāṇaiḥ* – kitų gyvybės sąskaita; *prapuṣṇāti* – tinkamai palaiko; *aghṛṇaḥ* – begėdis; *khalaḥ* – niekingas; *tat-vadhaḥ* – jo nužudymas; *tasya* – jo; *hi* – tikrai; *śreyaḥ* – gerovei; *yat* – dėl kurios; *doṣāt* – dėl kaltės; *yāti* – eina; *adhaḥ* – žemyn; *pumān* – žmogus.

Žiaurus ir niekingas žmogus, gyvenantis kitų gyvybės kaina, savo paties labui nusipelno mirties, antraip dėl savo darbų jis nusiris dar žemiau.

Komentaras: Žiauriam žmogui, kuris begėdiškai gyvena kitų gyvybės kaina, teisingiausias bausmės principas – „gyvybė už gyvybę“. Politinė moralė reikalauja žudiką pasmerkti myriop, idant jis būtų išgelbėtas nuo pragaro. Kai valstybė skiria žudikui mirties bausmę, jam tai išeina tik į naudą – kitą gyvenimą nusikaltėliui nereikia kentėti dėl įvykdytos žmogžudystės. Mirties nuosprendis žmogžudžiui – tai pati švelniausia bausmė. *Smṛti-śāstrose* pasakyta, kad žmonės, kuriuos karalius nubaudė vadovau-

damasis „gyvybė už gyvybę“ principu, apsivalo nuo visų nuodėmių ir dargi gali pasikelti į dangaus planetas. Anot Manu, įžymaus civilinių ir religinių įstatymų kodekso kūrėjo, žudiku laikytinas net gyvulį nužudęs žmogus, kadangi gyvulinės kilmės maistas neskirtas civilizuotam žmogui. Svarbiausia civilizuoto žmogaus pareiga – ruoštis sugrįžti pas Dievą. Manu sako, kad gyvulio nužudymas – tai tikriausias grupės nusidėjėlių sąmokslas, ir kiekvienas jų turi būti nubaustas kaip žudikas, lygiai kaip baudžiami grupinės žmogžudystės dalyviai. *Tas, kuris leidžia žudyti gyvulį, tas, kuris žudo, tas, kuris prekiauja paskersto gyvulio mėsa, tas, kuris ruošia iš gyvulio mėsos valgį, tas, kuris dalija mėsiškus valgius, ir tas, kuris valgo iš gyvulio mėsos paruoštą maistą, yra žudikas ir pagal gamtos dėsnius turi būti nubaustas.* Nepaisant materialaus mokslo laimėjimų, niekas negali sukurti gyvosios būtybės, todėl niekas neturi teisės žudyti gyvąją būtybę pats to užsigeidęs. Mėsėdžiams šventraščiai leidžia griežtai ribojamus gyvulių aukojimus. Tačiau šio leidimo tikslas – užkirsti kelią naujų skerdyklų atidarymui, o ne skatinti žudyti gyvūnus. Pati šventraščiuose nurodyta gyvūnų aukojimo tvarka naudinga tiek aukojamam gyvuliui, tiek mėsėdžiui. Gyvuliui ji naudinga tuo, kad paaukotas ant altoriaus jis išsyk įgyja aukštesnę, žmogaus gyvybės formą, o mėsėdis išvengia dar sunkesnių nuodėmių (valgydamas mėsą, kurią tiekia gerai įrengtos skerdyklos – siaubingos įstaigos, nulemiančios visuomenei, šaliai ir visai žmonijai visokiausias materialias nelaimes). Materialus pasaulis jau ir taip kupinas negandų, o kai yra skatinamas gyvūnų žudymas, jo visą atmosferą dar labiau apnuodija karai, epidemijos, badas ir daugybė kitokių nepageidautinų nelaimių.

38 TEKSTAS

प्रतिश्रुतं च भवता पाञ्चाल्यै शृण्वतो मम ।
आहरिष्ये शिरस्तस्य यस्ते मानिनि पुत्रहा ॥३८॥

pratiśrutaṁ ca bhavatā pāñcālyai śṛṇvato mama
āhariṣye śiras tasya yas te mānini putra-hā

pratiśrutam – pažadėta; *ca* – ir; *bhavatā* – tavo; *pāñcālyai* – karaliaus Pāñcālos dukteriai (Draupadī); *śṛṇvataḥ* – ką girdėjau; *mama* – Aš Pats; *āhariṣye* – privalau atnešti; *śiraḥ* – galvą; *tasya* – jo; *yaḥ* – kurį; *te* – tavo; *mānini* – laikai; *putra-hā* – sūnų žudiku.

Be to, Aš Pats girdėjau, kaip tu pažadėjai Draupadī atnešti jos sūnų žudiko galvą.

39 TEKSTAS

तदसौ वध्यतां पाप आतताय्यात्मबन्धुहा ।
भर्तुश्च विप्रियं वीर कृतवान् कुलपांसनः ॥३९॥

tad asau vadhyatāṁ pāpa ātatāyy ātma-bandhu-hā
bhartuś ca vipriyaṁ vīra kṛtavān kula-pāṁsanaḥ

tat – todėl; *asau* – tas žmogus; *vadhyatām* – bus nužudytas; *pāpaḥ* – nusidėjėlis; *ātatāyī* – užpuolikas; *ātma* – tavo; *bandhu-hā* – sūnų žudikas; *bhartuḥ* – valdovo; *ca* – irgi; *vipriyam* – nepatenkinęs; *vīra* – o karžygy; *kṛtavān* – tai padaręs; *kula-pāṁsanaḥ* – šeimos išblėsę pelenai.

Šis žmogus žiauriai nužudė tavo šeimos narius, bet ir tai dar ne viskas. Tokiu poelgiu jis nuvylė savo valdovą. Jis yra giminės išblėsę pelenai. Todėl tučtuojau jį nužudyk!

Komentaras: Šiame posme Droṇācāryos sūnus pavadintas „giminės išblėsusiais pelenais“. Droṇācārya buvo visų labai gerbiamas. Nors jis stojo priešo pusėn, Pāṇḍavai nesiliovė jį gerbę, ir prieš prasidedant mūšiui Arjuna jį pasveikino. Čia nebuvo nieko bloga. Tačiau Droṇācāryos sūnus labai žemai puolė. Jo poelgis nevertas *dvijos* – aukštesnės dukart gimusiųjų kastos atstovo vardo. Droṇācāryos sūnus Aśvatthāmā labai nusidėjo, nužudydamas penkis miegančius Draupadī sūnus. Bjauriam Aśvatthāmos poelgiui nepritarė netgi jo valdovas Duryodhana – jis buvo nepatenkintas Aśvatthāma. Aśvatthāmā užpuolė Arjunos šeimos narius, todėl Arjuna turėjo teisę jį nubausti. Anot *śāstrų*, tas, kuris užpuola neperspėjęs, nužudo iš už nugaros, padega svetimą namą ar pagrobia svetimą žmoną, turi būti pasmerktas myriop. Kṛṣṇa priminė šitai Arjunai, kad jis atkreiptų į tai dėmesį ir padarytų, kas būtina.

40 TEKSTAS

सूत उवाच
एवं परीक्षता धर्मं पार्थः कृष्णेन चोदितः ।
नैच्छद्धन्तुं गुरुसुतं यद्यप्यात्महनं महान् ॥४०॥

sūta uvāca
evaṁ parīkṣatā dharmaṁ pārthaḥ kṛṣṇena coditaḥ
naicchad dhantuṁ guru-sutaṁ yadyapy ātma-hanaṁ mahān

sūtaḥ – Sūta Gosvāmis; *uvāca* – tarė; *evam* – taip; *parīkṣatā* – tikrinant; *dharmam* – priedermės suvokimą; *pārthaḥ* – Śrī Arjuna; *kṛṣṇena* – Viešpaties Kṛṣṇos; *coditaḥ* – paragintas; *na aicchat* – nenorėjo; *hantum* – žudyti; *guru-sutam* – savo mokytojo sūnų; *yadyapi* – nors; *ātma-hanam* – sūnų žudikas; *mahān* – didis.

Sūta Gosvāmis tarė: Norėdamas išbandyti, kiek religingas Arjuna, Kṛṣṇa paragino jį nužudyti Droṇācāryos sūnų, bet nors Aśvatthāmā niekšingai nužudė Arjunos šeimos narius, Arjuna, didi siela, nenorėjo to daryti.

Komentaras: Arjuna, be abejo, buvo didi siela, ir šis posmas šitai dar sykį patvirtina. Pats Viešpats ragina jį nužudyti Droṇos sūnų, bet Arjuna mano, kad nors aikštingasis Aśvatthāmā pridarė daug beverčių niekšybių ir yra nevertas savo tėvo vardo, vis dėlto jis yra Droṇācāryos, didžiojo Arjunos mokytojo, sūnus, todėl jo reikia pasigailėti.

Iš pažiūros Viešpats Śrī Kṛṣṇa ragina Arjuną užmušti Aśvatthāmą, tačiau Jis tai daro tenorėdamas išbandyti, ar Arjuna turi pareigos jausmą. Tai nereiškia, kad Arjuna neturėjo pareigos jausmo ar kad Viešpats Śrī Kṛṣṇa to nežinojo. Viešpats Śrī Kṛṣṇa siunčia išbandymus daugeliui Savo bhaktų, idant jų pareigos jausmas dar labiau sustiprėtų. Tokie išbandymai teko ir *gopėms*, ir Prahlādai Mahārājai. Tačiau visi tyri bhaktai sėkmingai išlaiko Viešpaties siunčiamus išbandymus.

41 TEKSTAS

अथोपेत्य स्वशिबिरं गोविन्दप्रियसारथिः ।
न्यवेदयत्तं प्रियायै शोचन्त्या आत्मजान् हतान् ॥४१॥

athopetya sva-śibiraṁ govinda-priya-sārathiḥ
nyavedayat taṁ priyāyai śocantyā ātma-jān hatān

atha – po to; *upetya* – pasiekęs; *sva* – savo; *śibiram* – stovyklą; *govinda* – atgaivinantis jausmus (Viešpats Śrī Kṛṣṇa); *priya* – mylimas; *sārathiḥ* – vežėjas; *nyavedayat* – patikėjo; *tam* – jį; *priyāyai* – brangiai; *śocantyai* – sielvartaujančiai dėl; *ātma-jān* – savo sūnų; *hatān* – nužudytų.

Grįžęs su savo artimiausiu draugu ir vežėju (Śrī Kṛṣṇa) į stovyklą, žmogžudžio likimą Arjuna patikėjo savo mylimai žmonai, sielvartaujančiai dėl nužudytųjų sūnų.

Komentaras: Transcendentiniai Arjunos ir Kṛṣṇos santykiai buvo grindžiami artima draugyste. Pats Viešpats „Bhagavad-gītoje“ vadina Arjuną brangiausiu draugu. Kiekvieną gyvąją būtybę su Aukščiausiuoju Viešpačiu sieja tam tikri meilės santykiai – tarnystė, draugystė, tėvystė ar santuokinė meilė. Todėl kiekvienas gali džiaugtis Viešpaties draugija dvasinėje karalystėje, jeigu iš tikrųjų to nori ir siekia, eidamas *bhakti-yogos* keliu.

42 TEKSTAS

तथाहृतं पशुवत्पाशबद्ध-
मवाङ्मुखं कर्मजुगुप्सितेन ।
निरीक्ष्य कृष्णापकृतं गुरोः सुतं
वामस्वभावा कृपया ननाम च ॥४२॥

tathāhṛtaṁ paśuvat pāśa-baddham
avāṅ-mukhaṁ karma-jugupsitena
nirīkṣya kṛṣṇāpakṛtaṁ guroḥ sutaṁ
vāma-svabhāvā kṛpayā nanāma ca

tathā – taip; *āhṛtam* – atvestą; *paśu-vat* – kaip gyvulį; *pāśa-baddham* – surištą virvėmis; *avāk-mukham* – negalintį ištarti nė žodžio; *karma* – pasielgusį; *jugupsitena* – šlykščiai; *nirīkṣya* – pamačiusi; *kṛṣṇā* – Draupadī; *apakṛtam* – žemų darbų atlikėją; *guroḥ* – mokytojo; *sutam* – sūnų; *vāma* – gražios; *svabhāvā* – prigimties; *kṛpayā* – užuojautos vedama; *nanāma* – nusilenkė; *ca* – ir.

Śrī Sūta Gosvāmis tarė: Kai Draupadī išvydo Aśvatthāmą, surištą virvėmis it gyvulį ir tylintį dėl padarytos gėdingos žmogžudystės, iš moters prigimčiai būdingo švelnumo, įgimto gerumo ir kilnumo ji išreiškė Aśvatthāmai pagarbą, kokią dera reikšti brahmanui.

Komentaras: Aśvatthāmą pasmerkė Pats Viešpats, ir Arjuna elgėsi su juo ne kaip su brahmano ar mokytojo sūnumi, o kaip nusikaltėliu. Bet kai žudikas buvo atvestas Śrīmatī Draupadī, jį išvydusi, kad ir labai sielojosi dėl sūnų nužudymo, Draupadī neįstengė atsispirti savo švelniai moteriškai prigimčiai ir pasveikino jį, kaip derėtų sveikinti brahmaną ar brahmano sūnų. Moterys, kaip klasė, lygintinos su berniukais. Jos nesugeba lygiai su vyrais skirti gera nuo bloga. Aśvatthāmā pasirodė esąs nevertas savo tėvo, brahmano Droṇācāryos, ir už tai aukščiausias autoritetas Viešpats Śrī

Kṛṣṇa jį pasmerkė, bet švelnios širdies moteris negalėjo užgniaužti įgimto pagarbos jausmo brahmanui.

Dar ir mūsų dienomis moterys iš induistų šeimų rodo deramą pagarbą brahmanų kastos atstovams, kad ir kaip žemai būtų puolę šie pasibjaurėjimo verti *brahma-bandhu*. Bet vyrai jau pakilo prieš *brahma-bandhu*, žmones, kilusius iš dorų brahmanų šeimų, bet savo elgesiu nepakylančius aukščiau *śūdrų*.

Šioje *ślokoje* vartojami žodžiai *vāma-svabhāvā*, „švelnios ir taurios prigimties“. Dori žmonės ar moterys yra lengvatikiai, ko negalima pasakyti apie nors kiek išmintingesnį žmogų. Tačiau, šiaip ar taip, sveiko proto ir sugebėjimo analizuoti nevalia aukoti vien dėl dvasios taurumo. Žmogus privalo mokėti atsirinkti ir matyti tikrąją daiktų vertę. Mes neturėtume kaip minkštaširdės moterys priimti tai, kas netikra, už gryną pinigą. Jei geraširdė moteris pagerbė Aśvatthāmą, tai dar nereiškia, kad jis tikras brahmanas.

43 TEKSTAS

उवाच चासहन्त्यस्य बन्धनानयनं सती ।
मुच्यतां मुच्यतामेष ब्राह्मणो नितरां गुरुः ॥४३॥

uvāca cāsahanty asya bandhanānayanaṁ satī
mucyatāṁ mucyatām eṣa brāhmaṇo nitarāṁ guruḥ

uvāca – tarė; *ca* – ir; *asahantī* – negalėdama matyti; *asya* – jį; *bandhana* – surištą; *ānayanam* – atvestą; *satī* – dievotoji; *mucyatām mucyatām* – tuojau jį paleiskite; *eṣaḥ* – šis; *brāhmaṇaḥ* – brahmanas; *nitarām* – mūsų; *guruḥ* – mokytojas.

Ji buvo dievota moteris, ir matyti virvėmis surištą Aśvatthāmą buvo aukščiau jos jėgų, todėl ji tarė: „Paleiskite jį! Juk jis yra brahmanas – mūsų dvasinis mokytojas.“

Komentaras: Kai Aśvatthāmą atvedė Draupadī, ji pagalvojo, kad brahmano nevalia suimti tarsi kokio nusikaltėlio ir laikyti surišto virvėmis jos akivaizdoje, juo labiau, kad tas brahmanas – mokytojo sūnus.

Arjuna suėmė Aśvatthāmą puikiai žinodamas, kad jis yra Droṇācāryos sūnus. Kṛṣṇa taip pat šitai žinojo, bet abu jie pasielgė su žudiku taip, kaip jis to nusipelnė, nepaisydami, kad jis – brahmano sūnus. Anot apreikštųjų šventraščių, jeigu auklėtojas ar dvasinis mokytojas pasirodo esąs nevertas

guru ar dvasinio mokytojo vardo, mokinys gali jo išsižadėti. *Guru* dar vadinamas *ācārya* – žmogumi, kuris suvokė visą *śāstrų* esmę ir padeda mokiniams teisingai pasirinkti kelią. Aśvatthāmā nesusidorojo su brahmano, t.y. mokytojo, pareigomis, todėl Viešpats Śrī Kṛṣṇa ir Arjuna visiškai pagrįstai manė, kad jis nevertas iškilnaus brahmano vardo. Įvertinant šią aplinkybę, pasmerkę Aśvatthāmą jie buvo teisūs. Tačiau geraširdė Draupadī vadovavosi ne *śāstromis*, o papročiais, o paprotys reikalavo rodyti Aśvatthāmai tokią pat pagarbą, kaip ir jo tėvui. Vadovaudamiesi sentimentais, brahmano sūnų žmonės paprastai laiko tikru brahmanu. Toks požiūris neteisingas. Brahmanu laikytinas tas, kuris atitinka brahmanams keliamus reikalavimus, o ne tas, kuriam paprasčiausiai teko laimė gimti brahmano šeimoje.

Tačiau nepaisant to, Draupadī norėjo, kad Aśvatthāmā būtų tučtuojau paleistas – taip ji suprato taurumą. Tai reiškia, kad Viešpaties bhaktas pasiryžęs pats iškentėti visokias negandas ir niekada nėra žiaurus kitam, netgi savo priešui. Toks yra tyro Viešpaties bhakto bruožas.

44 TEKSTAS

सरहस्यो धनुर्वेदः सविसर्गोपसंयमः ।
अस्त्रग्रामश्च भवता शिक्षितो यदनुग्रहात् ॥४४॥

sarahasyo dhanur-vedaḥ savisargopasaṁyamaḥ
astra-grāmaś ca bhavatā śikṣito yad-anugrahāt

sa-rahasyaḥ – slaptingą; *dhanuḥ-vedaḥ* – meną valdyti lanką ir strėles; *savisarga* – paleidimą; *upasaṁyamaḥ* – valdymą; *astra* – ginklų; *grāmaḥ* – įvairių; *ca* – ir; *bhavatā* – tu pats; *śikṣitaḥ* – išmokai; *yat* – kurio; *anugrahāt* – malone.

Droṇācāryos malone tu išmokai šaudyti iš lanko ir slaptingo įvairių ginklų valdymo meno.

Komentaras: Droṇācārya mokė Arjuną „Dhanur-vedos“ – karybos, ir atskleidė jam visas šio meno paslaptis: kaip paleisti ir valdyti ginklą Vedų himnais. Primityvusis karo mokslas – tai mokslas apie materialius ginklus, tačiau menas šaudyti strėlėmis, užtaisytomis Vedų himnais, yra nepalyginti subtilesnis ir veiksmingesnis už primityvius materialius ginklus, tokius, kaip kulkosvaidžiai ar atominės bombos. Tos strėlės valdomos Vedų *mantromis*, t.y. transcendentinio mokslo apie garsą dėka. „Rāmāyaṇoje“ sakoma, kad Mahārāja Daśaratha, Viešpaties Śrī Rāmos tėvas, valdė

strėles garsu. Jis galėjo strėlę nukreipti į taikinį jo nematydamas ir orientuodamasis pagal garsą. Taigi šis karo mokslas subtilesnis už šiandien naudojamų primityvių ginklų valdymo mokslą. Viso to Arjuna išmoko iš Ācāryos Droṇos, ir Draupadī norėjo, kad Arjuna neužmirštų, kiek jis turi būti jam dėkingas. Droṇācāryai čia nesant, jam atstovavo jo sūnus. Taip manė geraširdiška Draupadī. Čia gali iškilti klausimas, kodėl toks pavyzdingas brahmanas, kaip Droṇācārya, mokė karybos. Į tai galima atsakyti, kad brahmanas gali dėstyti visus mokslo dalykus. Mokyto brahmano pareiga – būti mokytoju, šventiku ir rinkti aukas. Tikras brahmanas gali imtis bet kurio iš šių darbų.

45 TEKSTAS

स एष भगवान्द्रोणः प्रजारूपेण वर्तते ।
तस्यात्मनोऽर्धं पत्न्यास्ते नान्वगाद्वीरसूः कृपी ॥४५॥

sa eṣa bhagavān droṇaḥ prajā-rūpeṇa vartate
tasyātmano 'rdhaṁ patny āste nānvagād vīrasūḥ kṛpī

saḥ – jis; *eṣaḥ* – tikrai; *bhagavān* – valdovas; *droṇaḥ* – Droṇācārya; *prajā-rūpeṇa* – savo sūnaus Aśvatthāmos pavidalu; *vartate* – gyvena; *tasya* – jo; *ātmanaḥ* – kūno; *ardham* – pusė; *patnī* – žmona; *āste* – gyva; *na* – ne; *anvagāt* – atliko; *vīrasūḥ* – turėdama sūnų; *kṛpī* – Kṛpācāryos sesuo.

Jis (Droṇācārya), be abejonės, tebėra gyvas, nes jam atstovauja jo sūnus. Jo žmona Kṛpī neatliko „satī“ ritualo, nes turėjo sūnų.

Komentaras: Droṇācāryos žmona Kṛpī buvo Kṛpācāryos sesuo. Ištikimai žmonai, kuri, pasak apreikštųjų šventraščių, yra antroji, geresnioji vyro pusė, leista laisva valia mirti drauge su vyru, jei ji neturi vaikų. Droṇācāryos žmonai nebuvo skirtas šis išbandymas, nes ji turėjo sūnų, kuris atstovavo jos vyrui. Jei našlė turi sūnų, ji tik vadinasi našle. Šiaip ar taip, Aśvatthāmā atstovavo Droṇācāryai, todėl nužudyti jį buvo tolygu nužudyti patį Droṇācāryą. Tokie buvo Draupadī argumentai nežudyti Aśvatthāmos.

46 TEKSTAS

तद्धर्मज्ञ महाभाग भवद्विगर्हितं कुलम् ।
वृजिनं नार्हति प्राप्तुं पूज्यं वन्द्यमभीक्ष्णशः ॥४६॥

tad dharmajña mahā-bhāga bhavadbhir gauravaṁ kulam
vṛjinaṁ nārhati prāptuṁ pūjyaṁ vandyam abhīkṣṇaśaḥ

tat – todėl; *dharma-jña* – žinantis religijos principus; *mahā-bhāga* – sėkmingiausias; *bhavadbhiḥ* – jūsų kilnybe; *gauravam* – pašlovintas; *kulam* – šeima; *vṛjinam* – tai, kas teikia skausmą; *na* – ne; *arhati* – nusipelnė; *prāptum* – gauti; *pūjyam* – garbinama; *vandyam* – gerbiama; *abhīkṣṇaśaḥ* – visada.

O sėkmingasis, tu išmanai religijos principus, todėl tau nedera skaudinti garbingos giminės, kuri buvo gerbiama visais laikais.

Komentaras: Menkiausias garbingos giminės įžeidimas gali žmogui daug kainuoti. Todėl bendraudamas su gerbiamos giminės nariais kultūringas žmogus turėtų būti labai atsargus.

47 TEKSTAS

मा रोदीदस्य जननी गौतमी पतिदेवता ।
यथाहं मृतवत्सार्ता रोदिम्यश्रुमुखी मुहुः ॥४७॥

mā rodīd asya jananī gautamī pati-devatā
yathāhaṁ mṛta-vatsārtā rodimy aśru-mukhī muhuḥ

mā – ne; *rodīt* – versk raudoti; *asya* – jo; *jananī* – motinos; *gautamī* – Droṇos žmonos; *pati-devatā* – doros; *yathā* – kaip; *aham* – aš pati; *mṛta-vatsā* – netekusi vaiko; *ārtā* – sielvartaudama; *rodimi* – raudu; *aśru-mukhī* – su ašaromis akyse; *muhuḥ* – nuolatos.

O mano valdove, neversk Droṇācāryos žmonos raudoti, kaip dabar raudu aš. Sielvartas dėl sūnų mirties drasko mano širdį. Aš nenoriu, kad ir ji be paliovos plūstų ašaromis.

Komentaras: Śrīmatī Draupadī buvo jautrios sielos ir nenorėjo, kad Droṇācāryos žmoną ištiktų ta pati lemtis – kad ir ji prarastų sūnų. Motiniški jausmai ir pagarba Droṇācāryos žmonai neleido jai pasielgti kitaip.

48 TEKSTAS

यैः कोपितं ब्रह्मकुलं राजन्यैरजितात्मभिः ।
तत्कुलं प्रदहत्याशु सानुबन्धं शुचार्पितम् ॥४८॥

yaiḥ kopitaṁ brahma-kulaṁ rājanyair ajitātmabhiḥ
tat kulaṁ pradahaty āśu sānubandhaṁ śucārpitam

yaiḥ – tie; *kopitam* – užrūstinti; *brahma-kulam* – brahmanų luomas; *rājanyaiḥ* – karališkojo luomo; *ajita* – nesuvaldžiusių; *ātmabhiḥ* – savęs; *tat* – ta; *kulam* – šeima; *pradahati* – sudeginama; *āśu* – tučtuojau; *sa-anubandham* – kartu su šeimos nariais; *śucā-arpitam* – sielvartaujančiais.

Jeigu valdančiojo, karališkojo luomo atstovai nesuvaldę jausmų įžeidžia ar užrūstina brahmaną, brahmano rūstybės ugnis pelenais paverčia visą karaliaus giminę ir visi paskęsta sielvarte.

Komentaras: Brahmanų luomas – tai dvasios aukštumas pasiekusi visuomenės dalis. Dvasiškai iškilių brahmanų giminės nariai visada buvo labai gerbiami kitų, žemesniųjų luomų – valdančių karališkųjų sluoksnių, prekybininkų ir darbininkų.

49 TEKSTAS

सूत उवाच
धर्म्यं न्याय्यं सकरुणं निर्व्यलीकं समं महत् ।
राजा धर्मसुतो राज्ञ्याः प्रत्यनन्दद्वचो द्विजाः ॥४९॥

sūta uvāca
dharmyaṁ nyāyyaṁ sakaruṇaṁ nirvyalīkaṁ samaṁ mahat
rājā dharma-suto rājñyāḥ pratyanandad vaco dvijāḥ

sūtaḥ uvāca – Sūta Gosvāmis tarė; *dharmyam* – atitinkančius religijos principus; *nyāyyam* – teisingus; *sa-karuṇam* – kupinus gailestingumo; *nirvyalīkam* – be veidmainystės *dharmos* klausimuose; *samam* – nešališkus; *mahat* – garbingus; *rājā* – karalius; *dharma-sutaḥ* – Dharmos sūnus; *rājñyāḥ* – karalienės; *pratyanandat* – pritarė; *vacaḥ* – žodžiams; *dvijāḥ* – o brahmanai.

Sūta Gosvāmis tarė: O brahmanai, karalius Yudhiṣṭhira visiškai pritarė karalienės žodžiams, kurie atitiko religijos principus, buvo teisingi, neveidmainiški, verti pagyrimo ir bylojo apie karalienės gailestingumą bei nešališkumą.

Komentaras: Mahārāja Yudhiṣṭhira, Dharmarājos, arba Yamarājos, sūnus, visiškai pritarė karalienei Draupadī, prašiusiai Arjunos paleisti Aśvatthāmą. Negalima leisti žeminti garbingos giminės nario. Arjuna ir visa jo šeima

turėjo būti dėkingi Droṇācāryos šeimai, nes Droṇācārya išmokė Arjuną karo meno. Nedėkingumas tokiai geranoriškai šeimai būtų nepateisinamas moralės atžvilgiu. Droṇācāryos žmonai, kuri buvo garbingos sielos geresnioji pusė, derėjo parodyti užuojautą, o ne paskandinti ją sielvarte nužudant jos sūnų. Tokia yra tikroji žodžio „užuojauta“ prasmė. Draupadī žodžiuose nebuvo veidmainiškumo, nes ji norėjo pasielgti taip, kaip liepia tobulos žinios. Jos žodžiai buvo nešališki, nes ji vadovavosi savo pačios patyrimu. Moteriai, neturinčiai vaikų, motinos jausmai nesuprantami. Draupadī pati buvo motina, todėl žinojo, koks begalinis sielvartas užgriūtų Kṛpī. Draupadī žodžiai buvo pagirtini, nes garbingai giminei ji norėjo parodyti deramą pagarbą.

50 TEKSTAS

नकुलः सहदेवश्च युयुधानो धनञ्जयः ।
भगवान्देवकीपुत्रो ये चान्ये याश्च योषितः ॥५०॥

nakulaḥ sahadevaś ca yuyudhāno dhanañjayaḥ
bhagavān devakī-putro ye cānye yāś ca yoṣitaḥ

nakulaḥ – Nakula; *sahadevaḥ* – Sahadeva; *ca* – ir; *yuyudhānaḥ* – Sātyakis; *dhanañjayaḥ* – Arjuna; *bhagavān* – Dievo Asmuo; *devakī-putraḥ* – Devakī sūnus Viešpats Śrī Kṛṣṇa; *ye* – tie; *ca* – ir; *anye* – kiti; *yāḥ* – tie; *ca* – ir; *yoṣitaḥ* – moterys.

Nakula ir Sahadeva (jaunesnieji karaliaus broliai), taip pat Sātyakis, Arjuna, Dievo Asmuo Viešpats Śrī Kṛṣṇa – Devakī sūnus, moterys ir visi kiti vienbalsiai pritarė karaliui.

51 TEKSTAS

तत्राहामर्षितो भीमस्तस्य श्रेयान् वधः स्मृतः ।
न भर्तुर्नात्मनश्चार्थे योऽहन् सुप्तान् शिशून् वृथा ॥५१॥

tatrāhāmarṣito bhīmas tasya śreyān vadhaḥ smṛtaḥ
na bhartur nātmanaś cārthe yo 'han suptān śiśūn vṛthā

tatra – po to; *āha* – tarė; *amarṣitaḥ* – piktai; *bhīmaḥ* – Bhīma; *tasya* – jo; *śreyān* – didžiausiai gerovei; *vadhaḥ* – nužudymas; *smṛtaḥ* – užrašyta; *na* –

ne; *bhartuḥ* – valdovo; *na* – ne; *ātmanaḥ* – savo paties; *ca* – ir; *arthe* – labui; *yaḥ* – tas, kuris; *ahan* – nužudė; *suptān* – miegančius; *śiśūn* – vaikus; *vṛthā* – beprasmiškai.

Tik Bhīma nesutiko su jais ir siūlė nužudyti nusikaltėlį, kuris, pykčio apakintas, beprasmiškai nužudė miegančius vaikus, nei pats ką laimėdamas, nei pasitarnaudamas savo valdovui.

52 TEKSTAS

निशम्य भीमगदितं द्रौपद्याश्च चतुर्भुजः ।
आलोक्य वदनं सख्युरिदमाह हसन्निव ॥५२॥

niśamya bhīma-gaditaṁ draupadyāś ca catur-bhujaḥ
ālokya vadanaṁ sakhyur idam āha hasann iva

niśamya – vos tik išklausęs; *bhīma* – Bhīmos; *gaditam* – kalbą; *draupadyāḥ* – Draupadī; *ca* – ir; *catuḥ-bhujaḥ* – keturrankis (Dievo Asmuo); *ālokya* – pamatęs; *vadanam* – veidą; *sakhyuḥ* – Savo draugo; *idam* – tai; *āha* – pasakė; *hasan* – su šypsena; *iva* – tarytum.

Išklausęs Bhīmos, Draupadī bei kitų žodžius, Caturbhuja (keturrankis), Dievo Asmuo, pažvelgė į Savo artimo draugo Arjunos veidą ir puse lūpų šypsodamas prabilo.

Komentaras: Viešpats Śrī Kṛṣṇa turi dvi rankas, o kodėl šiame posme Jis vadinamas keturrankiu, paaiškina Śrīdhara Svāmis. Bhīmos ir Draupadī nuomonės dėl to, kaip pasielgti su Aśvatthāma, iš esmės skyrėsi. Bhīma norėjo, kad Aśvatthāmā būtų tučtuojau nužudytas, o Draupadī norėjo jį išgelbėti. Nesunku įsivaizduoti Bhīmą, pasiruošusį nužudyti Aśvatthāmą, ir jam besipriešinančią Draupadī. Norėdamas abu juos sulaikyti, Viešpats apreiškė dar dvi Savo rankas. Pirminis, pirmapradis Viešpaties Śrī Kṛṣṇos pavidalas yra dvirankis, o Nārāyaṇos pavidalas – keturrankis. Nārāyaṇos pavidalu Jis su Savo bhaktais gyvena Vaikuṇṭhos planetose, o Savo pirminiu Śrī Kṛṣṇos pavidalu – dvasiniame danguje esančioje Kṛṣṇalokos planetoje, labai aukštai virš Vaikuṇṭhos planetų. Todėl tai, kad Śrī Kṛṣṇa čia pavadintas *caturbhujaḥ* – joks prieštaravimas. Prireikus Jis gali turėti šimtus rankų. Tokiu pavidalu (*viśva-rūpa*) Jis apsireiškė Arjunai. Taigi tas, kuris prireikus gali turėti šimtus tūkstančių rankų, be abejonės, gali turėti ir keturias.

Kol sutrikęs Arjuna svarstė, kaip čia pasielgus su Aśvatthāma, Viešpats Śrī Kṛṣṇa – artimiausias Arjunos draugas, Pats ėmėsi tvarkyti šį reikalą. Jis šypsojosi.

53–54 TEKSTAI

श्रीभगवानुवाच
ब्रह्मबन्धुर्न हन्तव्य आततायी वधार्हणः ।
मयैवोभयमाम्नातं परिपाह्यनुशासनम् ॥५३॥

कुरु प्रतिश्रुतं सत्यं यत्तत्सान्त्वयता प्रियाम् ।
प्रियं च भीमसेनस्य पाञ्चाल्या मह्यमेव च ॥५४॥

śrī-bhagavān uvāca
brahma-bandhur na hantavya ātatāyī vadhārhaṇaḥ
mayaivobhayam āmnātaṁ paripāhy anuśāsanam

kuru pratiśrutaṁ satyaṁ yat tat sāntvayatā priyām
priyaṁ ca bhīmasenasya pāñcālyā mahyam eva ca

śrī-bhagavān – Dievo Asmuo; *uvāca* – tarė; *brahma-bandhuḥ* – brahmano giminaitis; *na* – ne; *hantavyaḥ* – turi būti nužudytas; *ātatāyī* – agresorius; *vadha-arhaṇaḥ* – turi būti nužudytas; *mayā* – Mano; *eva* – tikrai; *ubhayam* – abu; *āmnātam* – aprašytus pagal autoritetų nurodymus; *paripāhi* – įvykdyk; *anuśāsanam* – nurodymus; *kuru* – tvirtai laikykis; *pratiśrutam* – kaip pažadėta; *satyam* – tiesa; *yat tat* – ta, kuria; *sāntvayatā* – ramindamas; *priyām* – brangią žmoną; *priyam* – pasitenkinimą; *ca* – taip pat; *bhīmasenasya* – Śrī Bhīmasenos; *pāñcālyāḥ* – Draupadī; *mahyam* – taip pat Mano; *eva* – tikrai; *ca* – ir.

Dievo Asmuo Śrī Kṛṣṇa tarė: Brahmano draugo žudyti nevalia, bet jei jis agresorius, jis turi mirti. Taip nurodo šventraščiai, ir tu privalai jais vadovautis. Tu turi ištesėti pažadą, kurį davei savo žmonai, ir sykiu patenkinti Bhīmasenos bei Mano norą.

Komentaras: Arjunos padėtis buvo tikrai kebli, nes pagal skirtingų žmonių cituojamus skirtingus šventraščius Aśvatthāmā turėjo būti ir nužudytas, ir paliktas gyvas. Kaip *brahma-bandhu*, t.y. brahmano neverto sūnaus, Aśvatthāmos nederėjo žudyti, bet jis buvo ir agresorius. O pagal Manu įstatymus, agresorius, net jei jis brahmanas (o ką jau kalbėti apie brahmano nevertą

sūnų), turi būti nužudytas. Be abejo, Droṇācārya tikrąja šio žodžio prame buvo brahmanas, bet jis kovėsi mūšio lauke ir buvo nukautas. O Aśvatthāmā, nors ir agresorius, stovėjo beginklis. Pagal taisykles, be ginklo ar likusio be kovos vežimo priešo negalima žudyti. Čia tikrai buvo dėl ko pasukti galvą. Maža to, Arjuna turėjo išlaikyti žodį, kurį davė Draupadī norėdamas ją nuraminti, ir kartu nenuvilti Bhīmos bei Kṛṣṇos, kurie patarė Aśvatthāmą nužudyti. Arjunai iškilo rimta dilema, ir Kṛṣṇa padėjo ją išspręsti.

55 TEKSTAS

सूत उवाच
अर्जुनः सहसाज्ञाय हरेर्हार्दमथासिना ।
मणिं जहार मूर्धन्यं द्विजस्य सहमूर्धजम् ॥५५॥

sūta uvāca
arjunaḥ sahasājñāya harer hārdam athāsinā
maṇiṁ jahāra mūrdhanyaṁ dvijasya saha-mūrdhajam

sūtaḥ – Sūta Gosvāmis; *uvāca* – tarė; *arjunaḥ* – Arjuna; *sahasā* – iš karto; *ājñāya* – suvokęs; *hareḥ* – Viešpaties; *hārdam* – ketinimus; *atha* – taip; *asinā* – kardu; *maṇim* – brangakmenį; *jahāra* – atskyrė; *mūrdhanyam* – ant galvos; *dvijasya* – dukart gimusio; *saha* – su; *mūrdhajam* – plaukais.

Arjuna išsyk suprato, ką Kṛṣṇa turėjo galvoje Savo dviprasmiškais nurodymais. Kardu jis nuskuto Aśvatthāmos plaukus, o sykiu su plaukais Aśvatthāmā neteko ir jo galvą puošusio brangakmenio.

Komentaras: Neįmanoma įvykdyti dviejų žmonių nurodymų, kurie vienas kitam prieštarauja. Todėl įžvalgus Arjunos protas rado kompromisinį sprendimą. Jis paliko Aśvatthāmos galvą be ją puošusio brangakmenio. Tai buvo tolygu nukirsti Aśvatthāmai galvą, nors gyvybė jam ir buvo išsaugota. Aśvatthāmā čia pavadintas dukart gimusiu. Jis ir iš tikrųjų buvo dukart gimęs, tačiau degradavo ir prarado šį garbingą vardą, todėl buvo pelnytai nubaustas.

56 TEKSTAS

विमुच्य रशनाबद्धं बालहत्याहतप्रभम् ।
तेजसा मणिना हीनं शिबिरान्निरयापयत् ॥५६॥

vimucya raśanā-baddhaṁ bāla-hatyā-hata-prabham
tejasā maṇinā hīnaṁ śibirān nirayāpayat

vimucya – paleidus jį; *raśanā-baddham* – iš virvių pančių; *bāla-hatyā* – nužudžiusį vaikus; *hata-prabham* – netekusį kūno spindesio; *tejasā* – jėgų; *maṇinā* – brangakmenį; *hīnam* – praradusį; *śibirāt* – iš stovyklos; *nirayāpayat* – jį išvijo.

Aśvatthāmai nužudžius vaikus, jo kūnas neteko spindesio, o dabar, praradus ir brangakmenį, kuris puošė jo galvą, jo galybė dar labiau sunyko. Aśvatthāmā buvo atrištas ir išvytas iš stovyklos.

Komentaras: Taip Viešpaties Kṛṣṇos ir Arjunos sumanumo dėka įžeistas ir pažemintas Aśvatthāmā buvo nužudytas ir sykiu paliktas gyvas.

57 TEKSTAS

वपनं द्रविणादानं स्थानान्निर्यापणं तथा ।
एष हि ब्रह्मबन्धूनां वधो नान्योऽस्ति दैहिकः ॥५७॥

vapanaṁ draviṇādānaṁ sthānān niryāpaṇaṁ tathā
eṣa hi brahma-bandhūnāṁ vadho nānyo 'sti daihikaḥ

vapanam – plaukų nuo galvos skutimas; *draviṇa* – turtų; *adānam* – atėmimas; *sthānāt* – iš namų; *niryāpaṇam* – išvarymas; *tathā* – taip pat; *eṣaḥ* – visi šie; *hi* – tikrai; *brahma-bandhūnām* – brahmano giminaičių; *vadhaḥ* – nužudymas; *na* – ne; *anyaḥ* – koks nors kitas būdas; *asti* – yra; *daihikaḥ* – kūno atžvilgiu.

Nuskusti galvą, atimti turtus ir išvaryti iš namų – tokią bausmę šventraščiai nurodo taikyti brahmano giminaičiui. Apie mirties bausmę juose nieko nepasakyta.

58 TEKSTAS

पुत्रशोकातुराः सर्वे पाण्डवाः सह कृष्णया ।
स्वानां मृतानां यत्कृत्यं चक्रुर्निर्हरणादिकम् ॥५८॥

putra-śokāturāḥ sarve pāṇḍavāḥ saha kṛṣṇayā
svānāṁ mṛtānāṁ yat kṛtyaṁ cakrur nirharaṇādikam

putra – sūnų; *śoka* – netekimo; *āturāḥ* – prislėgti; *sarve* – visi; *pāṇḍavāḥ* – Pāṇḍu sūnūs; *saha* – drauge; *kṛṣṇayā* – su Draupadī; *svānām* – giminaičiams; *mṛtānām* – mirusiems; *yat* – kas; *kṛtyam* – turėjo būti padaryta; *cakruḥ* – atliko; *nirharaṇa-ādikam* – laidojimo priedermę.

Tada sielvarto apimti Pāṇḍu sūnūs ir Draupadī atliko visas reikiamas apeigas savo giminaičių palaikams.

Taip Bhaktivedanta baigia komentuoti septintąjį pirmosios „Śrīmad-Bhāgavatam“ giesmės skyrių, pavadintą „Kaip buvo nubaustas Droṇos sūnus“.

AŠTUNTAS SKYRIUS

Karalienės Kuntī maldos ir Parīkṣito išgelbėjimas

1 TEKSTAS

सूत उवाच
अथ ते सम्परेतानां स्वानामुदकमिच्छताम् ।
दातुं सकृष्णा गङ्गायां पुरस्कृत्य ययुः स्त्रियः ॥१॥

sūta uvāca
atha te samparetānāṁ svānām udakam icchatām
dātuṁ sakṛṣṇā gaṅgāyāṁ puraskṛtya yayuḥ striyaḥ

sūtaḥ uvāca – Sūta tarė; *atha* – taigi; *te* – Pāṇḍavai; *samparetānām* – mirusiems; *svānām* – giminaičiams; *udakam* – vandens; *icchatām* – norintiems; *dātum* – duoti; *sa-kṛṣṇāḥ* – su Draupadī; *gaṅgāyām* – prie Gangos; *puraskṛtya* – praleidę į priekį; *yayuḥ* – ėjo; *striyaḥ* – moteris.

Sūta Gosvāmis tarė: Po to Pāṇḍavai drauge su Draupadī patraukė prie Gangos nupilti mirusiems giminaičiams vandens, kurio jie troško. Priekyje ėjo moterys.

Komentaras: Dar ir šiandien, kai šeimą aplanko mirtis, induistai laikosi papročio nusimaudyti Gangoje ar kitoje šventoje upėje. Kiekvienas šeimos narys nupila už išėjusią iš šio pasaulio sielą ąsotį Gangos vandens ir prisideda prie procesijos, kurios priekyje eina moterys. Pāṇḍavai irgi laikėsi šio papročio. Tai buvo daugiau nei prieš penkis tūkstančius metų. Kartu su kitais šeimos nariais buvo ir Viešpats Kṛṣṇa, Pāṇḍavų pusbrolis.

2 TEKSTAS

ते निनीयोदकं सर्वे विलप्य च भृशं पुनः ।
आप्लुता हरिपादाब्जरजःपूतसरिज्जले ॥२॥

te ninīyodakaṁ sarve vilapya ca bhṛśaṁ punaḥ
āplutā hari-pādābja- rajaḥ-pūta-sarij-jale

te – jie visi; *ninīya* – paaukoję; *udakam* – vandens; *sarve* – kiekvienam iš jų; *vilapya* – apraudoję; *ca* – ir; *bhṛśam* – pakankamai; *punaḥ* – vėl; *āplutāḥ* – išsimaudė; *hari-pādābja* – Viešpaties lotosinių pėdų; *rajaḥ* – dulkėmis; *pūta* – apvalytuose; *sarit* – Gangos; *jale* – vandenyse.

Apraudoję mirusius ir gausiai nupylę už juos Gangos vandens, jie išsimaudė upėje, kurios vandenys pašventinti Viešpaties lotosinių pėdų dulkių.

3 TEKSTAS

तत्रासीनं कुरुपतिं धृतराष्ट्रं सहानुजम् ।
गान्धारीं पुत्रशोकार्तां पृथां कृष्णां च माधवः ॥ ३ ॥

tatrāsīnaṁ kuru-patiṁ dhṛtarāṣṭraṁ sahānujam
gāndhārīṁ putra-śokārtāṁ pṛthāṁ kṛṣṇāṁ ca mādhavaḥ

tatra – ten; *āsīnam* – sėdėjo; *kuru-patim* – Kuru giminės karalius; *dhṛtarāṣṭram* – Dhṛtarāṣṭra; *saha-anujam* – su savo jaunesniaisiais broliais; *gāndhārīm* – Gāndhārī; *putra* – sūnų; *śoka-artām* – netekties palaužti; *pṛthām* – Kuntī; *kṛṣṇām* – Draupadī; *ca* – taip pat; *mādhavaḥ* – Viešpats Śrī Kṛṣṇa.

Sielvarto prislėgti sėdėjo Kuru giminės karalius Mahārāja Yudhiṣṭhira, jaunesnieji jo broliai, taip pat Dhṛtarāṣṭra, Gāndhārī, Kuntī, Draupadī, o drauge su jais ir Viešpats Kṛṣṇa.

Komentaras: Kurukṣetros mūšyje tarpusavyje susirėmė vienos giminės nariai. Taigi Mahārāja Yudhiṣṭhira, jo broliai, Kuntī, Draupadī, Subhadrā, Dhṛtarāṣṭra, Gāndhārī bei jos marčios – visi, patyrusieji netekties kartėlį, buvo viena šeima. Žymiausi žuvę karžygiai buvo artimesni ar tolimesni giminaičiai, tad ir šeimos sielvartas buvo bendras. Šiai giminei priklausė ir Viešpats Kṛṣṇa. Pāṇḍavams Jis buvo pusbrolis, Kuntī – sūnėnas, Subhadrai – brolis ir t.t. Tad Viešpats visus vienodai užjautė ir, kaip dera tokiais atvejais, ėmė juos guosti.

4 TEKSTAS

सान्त्वयामास मुनिभिर्हतबन्धूञ्शुचार्पितान् ।
भूतेषु कालस्य गतिं दर्शयन्न प्रतिक्रियाम् ॥ ४ ॥

sāntvayām āsa munibhir hata-bandhūñ śucārpitān
bhūteṣu kālasya gatiṁ darśayan na pratikriyām

sāntvayām āsa – ramino; *munibhiḥ* – kartu su ten buvusiais *muniais; hata-bandhūn* – tuos, kurie neteko draugų ir artimųjų; *śucārpitān* – sukrėstus ir nuliūdusius; *bhūteṣu* – gyvosioms būtybėms; *kālasya* – aukščiausio Visagalio įstatymo; *gatim* – poveikį; *darśayan* – atskleidė; *na* – nėra; *pratikriyām* – gydomosios priemonės.

Priminę griežtus Visagalio įstatymus ir jų poveikį gyvosioms būtybėms, Viešpats Śrī Kṛṣṇa ir išminčiai ėmė raminti tuos, kurie buvo sukrėsti ir nuliūdę.

Komentaras: Nė viena gyvoji esybė negali pakeisti griežtų gamtos įstatymų, kuriuos nustatė Aukščiausiasis Dievo Asmuo. Gyvosios esybės visada yra visagalio Viešpaties valdžioje. Visus įstatymus ir įsakymus, kurie paprastai vadinami *dharma*, arba religija, kuria Viešpats – šis darbas ne žmogaus jėgoms. Niekas negali sukurti religijos taisyklių. Tikra religija reiškia paklusti Viešpaties įsakymams. Viešpaties įsakymai aiškiai išdėstyti „Bhagavad-gītoje“. Kiekvienas turi paklusti tik Viešpačiui ir vykdyti Jo valią. Jos vykdymas laiduoja ir materialią, ir dvasinę laimę. Kol gyvename materialiame pasaulyje, vykdyti Viešpaties įsakymus – mūsų pareiga, bet ir išsivadavę Viešpaties malone iš materijos gniaužtų mes toliau galime su transcendentine meile tarnauti Viešpačiui. Materialiame būvyje mes nepažįstame nei savęs, nei Viešpaties, nes neturime dvasinio matymo. Bet atgavę tikrą, dvasinį kūną ir atsikratę materialių prisirišimų, savo akimis galime pamatyti ir save, ir Viešpatį. Pasiekti *mukti* – tai atgauti savo pirminį, dvasinį būvį atsisakius materialios būties sampratos. Todėl žmogaus gyvenimas skirtas būtent pasirengti tokiai dvasinei laisvei. Deja, iliuzinės materialios energijos veikiami, mes manome, kad trumputis, vos keletą metų tetrunkantis gyvenimas yra mūsų nuolatinė būsena. Mes puolame į iliuziją ir įsivaizduojame esą tariamos tėvynės, namų, žemės, vaikų, žmonos, bendruomenės, turto ir t.t. šeimininkai, bet visa tai yra netikri, *māyos* (iliuzijos) sukurti vaizdiniai. *Māyā* verčia mus kovoti tarpusavyje, ginant įsivaizduojamą nuosavybę. Plėtodami dvasinį žinojimą, imame suprasti, kad su visa

šia materialia aplinka mūsų niekas nesieja, ir tada išsyk atsikratome materialių prisirišimų. Kai tik mes pradedame bendrauti su Viešpaties bhaktais, kurie atveria kelią transcendentiniam garsui į paklydusių sielų širdis ir tokiu būdu realiai išvaduoja jas iš sielvarto ir iliuzijos, materialiai egzistencijai būdingas netikrumas išsisklaido. Čia keliais žodžiais mes papasakojome apie tai, kokių priemonių reikia imtis norint palengvinti dalią tų, kuriuos veikia griežti materialūs dėsniai. Paprastai šie dėsniai reiškiasi gimimu, mirtimi, senatve ir ligomis – neišvengiamais materialios būties palydovais. Karo aukos – Kuru giminės nariai sielvartavo dėl giminaičių mirties, ir Viešpats juos guodė kalbėdamas išminties žodžius.

5 TEKSTAS

साधयित्वाजातशत्रोः स्वं राज्यं कितवैर्हृतम् ।
घातयित्वासतो राज्ञः कचस्पर्शक्षतायुषः ॥ ५ ॥

sādhayitvājāta-śatroḥ svaṁ rājyaṁ kitavair hṛtam
ghātayitvāsato rājñaḥ kaca-sparśa-kṣatāyuṣaḥ

sādhayitvā – sutvarkęs; *ajāta-śatroḥ* – to, kuris niekada neturėjo priešų; *svam rājyam* – karalystę; *kitavaiḥ* – gudruolių (Duryodhanos ir jo bendrininkų); *hṛtam* – užgrobtą; *ghātayitvā* – nužudė; *asataḥ* – nesąžininguosius; *rājñaḥ* – su karalienės; *kaca* – plaukais; *sparśa* – grubiai elgėsi; *kṣata* – sutrumpino; *āyuṣaḥ* – gyvenimą.

Gudrusis Duryodhana ir jo bendrininkai klasta užgrobė Yudhiṣṭhiros, kuris niekada neturėjo priešų, karalystę. Bet Viešpaties malone teisybė nugalėjo ir nesąžiningi karaliai, rėmusieji Duryodhaną, žuvo nuo Viešpaties rankos. Žuvo ir tie, kurie kitados palietė karalienės Draupadī plaukus, šiuo šiurkščiu poelgiu priartinę sau galą.

Komentaras: Tais šlovingais laikais, kai dar nebuvo prasidėjęs Kali amžius, brahmanai, karvės, moterys, vaikai ir senyvo amžiaus žmonės buvo deramai globojami.

1. Rūpinimasis brahmanais leidžia normaliai egzistuoti *varṇų* ir *āśramų* institucijai, labiausiai moksliškai pagrįstai visuomenės gyvenimo formai, orientuotai į dvasinį gyvenimą.

2. Karvių globa aprūpina visuomenę nuostabiu produktu – pienu, kuris maitina subtiliuosius smegenų audinius, reikalingus suvokti aukštesnius gyvenimo tikslus.

3. Globojant moteris išsaugoma visuomenės dorovė, gimsta pilnaver-

čiai palikuonys, galintys palaikyti joje tvarką, ramybę ir skatinti gyvenimo pažangą.

4. Rūpinimasis vaikais suteikia žmogui dideles galimybes pasiruošti išsivadavimui iš materijos nelaisvės. Rūpinimasis vaiku prasideda nuo pat vaiko pradėjimo momento, atliekant apvalomąją *garbhādhāna-saṁskāros* apeigą, kuri žymi dievoto gyvenimo pradžią.

5. Rūpinimasis senyvais žmonėmis suteikia jiems galimybę pasiruošti geresniam gyvenimui po mirties.

Ši pilnavertė pasaulėžiūra remiasi principais, laiduojančiais šviesias visuomenės raidos perspektyvas, ko negalima pasakyti apie rafinuotų kačių ir šunų civilizaciją. Žudyti čia paminėtas nekaltas būtybes griežtai draudžiama – jau vien įžeidęs jas žmogus sutrumpina savo gyvenimą. Kali amžiuje nekaltaisiais rūpinamasi nepakankamai, todėl dabartinės kartos gyvenimo trukmė gerokai sumažėjo. „Bhagavad-gītoje“ sakoma, kad neglobojamos moterys praranda skaistybę, o joms praradus skaistybę gimsta nepageidautini palikuonys *varṇa-saṅkara*. Skaisčios moters įžeidimas sutrumpina gyvenimą. Niekšingas Duryodhanos brolis Duḥśāsana įžeidė Draupadī – pavyzdingos doros moterį, todėl jį ir jo bendrininkus ištiko belaikė mirtis. Tai tik vienas pavyzdžių, kaip veikia griežti Viešpaties įstatymai, apie kuriuos buvo kalbėta aukščiau.

6 TEKSTAS

याजयित्वाश्वमेधैस्तं त्रिभिरुत्तमकल्पकैः ।
तद्यशः पावनं दिक्षु शतमन्योरिवातनोत् ॥ ६ ॥

yājayitvāśvamedhais taṁ tribhir uttama-kalpakaiḥ
tad-yaśaḥ pāvanaṁ dikṣu śata-manyor ivātanot

yājayitvā – surengus; *aśvamedhaiḥ* – *yajñas,* kurių metu aukojamas žirgas; *tam* – jam (karaliui Yudhiṣṭhirai); *tribhiḥ* – tris; *uttama* – geriausias; *kalpakaiḥ* – aprūpintas būtinais priedais ir atliktas išmanančių šventikų; *tat* – tai; *yaśaḥ* – šlovę; *pāvanam* – dorybingą; *dikṣu* – visomis kryptimis; *śata-manyoḥ* – Indros, atlikusio šimtą tokių aukojimų; *iva* – kaip; *atanot* – paskleidė.

Viešpaties Śrī Kṛṣṇos paragintas, Mahārāja Yudhiṣṭhira tinkamai surengė tris aśvamedha-yajñas (žirgų aukojimus), ir garsas apie jį pasklido po visą pasaulį, apgaubdamas jo vardą šlove, kuri prilygsta paties Indros, atlikusio šimtą tokių aukojimų, šlovei.

Komentaras: Šis posmas yra savotiška pasakojimo apie Mahārājos Yudhiṣṭhiros atliktas *aśvamedha-yajñas* įžanga. Pažymėtina, kad Mahārāja Yudhiṣṭhira čia palygintas su dangaus valdovu. Dangaus valdovas tūkstančių tūkstančius kartų turtingesnis už Mahārāją Yudhiṣṭhirą, tačiau Mahārājos Yudhiṣṭhiros šlovė ne menkesnė už jo. O taip yra todėl, kad Mahārāja Yudhiṣṭhira buvo tyras Viešpaties bhaktas, ir nors jis atliko tik tris *yajñas*, Viešpaties malone susilygino su dangaus valdovu, kuris buvo atlikęs jų šimtus. Viešpaties bhaktas turi tokį pranašumą. Dievas lygus visiems, tačiau Viešpaties bhaktą gaubia didesnė šlovė, kadangi jis nuolat bendrauja su visų didžiausiuoju. Saulės šviesa sklinda tolygiai, ir vis dėlto esama vietų, kur visada tamsu. Priežastis čia ne saulė, o šviesos imlumas. Visiškai atsidavę Viešpačiui žmonės patiria Viešpaties malonės pilnatvę, nors Viešpats visada ir visur ją dalina vienodai.

7 TEKSTAS

आमन्त्र्य पाण्डुपुत्रांश्च शैनेयोद्धवसंयुतः ।
द्वैपायनादिभिर्विप्रैः पूजितैः प्रतिपूजितः ॥ ७ ॥

āmantrya pāṇḍu-putrāṁś ca śaineyoddhava-saṁyutaḥ
dvaipāyanādibhir vipraiḥ pūjitaiḥ pratipūjitaḥ

āmantrya – pasikvietęs; *pāṇḍu-putrān* – visus Pāṇḍu sūnus; *ca* – taip pat; *śaineya* – Sātyakio; *uddhava* – Uddhavos; *saṁyutaḥ* – lydimas; *dvaipāyanādibhiḥ* – tokių *ṛṣių,* kaip Vedavyāsa; *vipraiḥ* – brahmanų; *pūjitaiḥ* – garbinamas; *pratipūjitaḥ* – Viešpats atsakė tuo pačiu.

Paskui Viešpats Śrī Kṛṣṇa susiruošė išvykti. Kai Śrīlos Vyāsadevos vadovaujami brahmanai išreiškė Jam savo pagarbą, atsakęs į jų pasveikinimus Viešpats pasikvietė Pāṇḍu sūnus.

Komentaras: Formaliai Viešpats Śrī Kṛṣṇa buvo *kṣatriya*, ir brahmanams nederėjo reikšti Jam pagarbos ženklų. Tačiau visi brahmanai, dalyvavusieji Jį išlydint, ir pats viršiausias iš jų, Śrīla Vyāsadeva, žinojo, kad Jis – Dievo Asmuo, todėl išreiškė Jam savo pagarbą. Viešpats atsakė tuo pačiu, nes nenorėjo pažeisti visuomeninio gyvenimo normų, reikalaujančių iš *kṣatriyos* besąlygiško paklusnumo brahmanų nurodymams. Nors sąmoningi visų visuomenės sluoksnių žmonės visada reiškė Viešpačiui Śrī Kṛṣṇai pagarbą, kurią ir dera reikšti Aukščiausiajam Viešpačiui, Pats Jis niekada nepažeisdavo įprastinių taisyklių santykiuose tarp keturių visuomenės

klasių. Viešpats sąmoningai laikėsi visų šių visuomenėje galiojančių papročių, rodydamas pavyzdį ateities kartoms.

8 TEKSTAS

गन्तुं कृतमतिर्ब्रह्मन्द्वारकां रथमास्थितः ।
उपलेभेऽभिधावन्तीमुत्तरां भयविह्वलाम् ॥ ८ ॥

gantuṁ kṛtamatir brahman dvārakāṁ ratham āsthitaḥ
upalebhe 'bhidhāvantīm uttarāṁ bhaya-vihvalām

gantum – ketindamas išvykti; *kṛtamatiḥ* – nutaręs; *brahman* – o brahmane; *dvārakām* – į Dvāraką; *ratham* – į vežimą; *āsthitaḥ* – sėdęs; *upalebhe* – pamatė; *abhidhāvantīm* – atskubančią; *uttarām* – Uttarą; *bhaya-vihvalām* – išsigandusią.

Kai Viešpats pakilo į vežimą, ketindamas vykti į Dvāraką, Jis pamatė atskubant išsigandusią Uttarą.

Komentaras: Pāṇḍavų šeimos nariai visiškai pasikliovė Viešpaties globa, todėl Viešpats juos gynė ir saugojo visomis aplinkybėmis. Viešpats gina kiekvieną, bet tuo, kuris pasikliauja Juo vienu, Viešpats rūpinasi labiausiai. Tėvas daugiau dėmesio skiria mažajam sūneliui, kuris yra visiškai nuo jo priklausomas.

9 TEKSTAS

उत्तरोवाच
पाहि पाहि महायोगिन्देवदेव जगत्पते ।
नान्यं त्वदभयं पश्ये यत्र मृत्युः परस्परम् ॥ ९ ॥

uttarovāca
pāhi pāhi mahā-yogin deva-deva jagat-pate
nānyaṁ tvad abhayaṁ paśye yatra mṛtyuḥ parasparam

uttarā uvāca – Uttarā tarė; *pāhi pāhi* – apsaugok, apsaugok; *mahā-yogin* – didžiausias mistike; *deva-deva* – garbinamųjų garbinamas; *jagat-pate* – o visatos Viešpatie; *na* – ne; *anyam* – kas nors kitas; *tvat* – išskyrus Tave; *abhayam* – bebaimiškumas; *paśye* – matau; *yatra* – ten, kur yra; *mṛtyuḥ* – mirtis; *parasparam* – dualizmo pasaulyje.

Uttarā tarė: O viešpačių Viešpatie, visatos Valdove! Tu esi didžiausias iš mistikų. Maldauju apsaugoti mane, nes niekas kitas šiame dualizmo pasaulyje neišplėš manęs iš mirties nagų.

Komentaras: Materialusis pasaulis, kuriame gyvename, yra dualizmo pasaulis – absoliučių sferų vienalytiškumo priešingybė. Dualizmo pasaulį sudaro materija ir dvasia, tuo tarpu absoliutų pasaulį – grynoji dvasia, neturinti jokių materijos priemaišų. Iš priešybių sudarytame pasaulyje kiekvienas dirbtinai stengiasi tapti jo šeimininku, o absoliučiame pasaulyje šeimininkas yra absoliutus Viešpats, o visi kiti – Jo absoliutūs tarnai. Dualizmo pasaulyje visi vienas kitam *pavydi*, ir dėl susidvejinimo į dvasią ir materiją mirtis čia neišvengiama. Viešpats yra vienintelis, kuris gali įkvėpti bebaimiškumo atsidavusiai sielai. Ištrūkti iš žiaurių mirties nagų materialiame pasaulyje tegalima atsidavus Viešpaties lotosinėms pėdoms.

10 TEKSTAS

अभिद्रवति मामीश शरस्तप्तायसो विभो ।
कामं दहतु मां नाथ मा मे गर्भो निपात्यताम् ॥१०॥

abhidravati mām īśa śaras taptāyaso vibho
kāmaṁ dahatu māṁ nātha mā me garbho nipātyatām

abhidravati – lekianti; *mām* – į mane; *īśa* – o Viešpatie; *śaraḥ* – strėlė; *tapta* – liepsnojanti; *ayasaḥ* – geležies; *vibho* – o didis; *kāmam* – nori; *dahatu* – tesudegina; *mām* – mane; *nātha* – o globėjau; *mā* – ne; *me* – mano; *garbhaḥ* – vaisius; *nipātyatām* – būtų pražudytas.

O visagali Viešpatie, į mane lekia ugninė geležies strėlė. Jei tokia yra Tavo valia, mano Viešpatie, tegul aš sudegsiu, bet neleisk jai sudeginti ir atimti mano įsčių vaisiaus. Suteiki man šią malonę, Viešpatie.

Komentaras: Visa tai vyko po Uttaros vyro Abhimanyu mirties. Abhimanyu našlė Uttarā būtų ėjusi paskui savo vyrą, bet buvo nėščia. Uttaros įsčiose glūdėjo didis Viešpaties bhaktas Mahārāja Parīkṣitas, ir ji buvo atsakinga už jo saugumą. Ant motinos pečių gula didžiulė atsakomybė už vaiko saugumą, todėl Uttarā nepasidrovėjo atvirai apie tai pasakyti Viešpačiui Kṛṣṇai. Uttarā buvo kilnaus valdovo dukra, garsaus karžygio žmona ir didžio bhakto mokinė, o vėliau ir doringo valdovo motina. Jai visur šypsojosi sėkmė.

11 TEKSTAS

सूत उवाच
उपधार्य वचस्तस्या भगवान् भक्तवत्सलः ।
अपाण्डवमिदं कर्तुं द्रौणेरस्त्रमबुध्यत ॥११॥

sūta uvāca
upadhārya vacas tasyā bhagavān bhakta-vatsalaḥ
apāṇḍavam idaṁ kartuṁ drauṇer astram abudhyata

sūtaḥ uvāca – Sūta Gosvāmis tarė; *upadhārya* – kantriai išklausęs; *vacaḥ* – žodžius; *tasyāḥ* – jos; *bhagavān* – Dievo Asmuo; *bhakta-vatsalaḥ* – labai maloningas Savo bhaktams; *apāṇḍavam* – be Pāṇḍavų palikuonių; *idam* – tai; *kartum* – padaryti tai; *drauṇeḥ* – Droṇācāryos sūnaus; *astram* – ginklas; *abudhyata* – suprato.

Sūta Gosvāmis tarė: Kantriai ją išklausęs Viešpats Śrī Kṛṣṇa, visada maloningas Savo bhaktams, tuoj suprato, kad Droṇācāryos sūnus Aśvatthāmā, norėdamas sunaikinti paskutinį Pāṇḍavų giminės palikuonį, bus paleidęs brahmāstrą.

Komentaras: Viešpats visiškai nešališkas, ir vis dėlto Jis linksta prie Savo bhaktų, nes Jo prielankumas bhaktams yra visuotinos gerovės laidas. Pāṇḍavų giminė buvo bhaktai, todėl Viešpats norėjo, kad jie valdytų pasaulį. Štai kodėl Jis nušalino nuo valdžios Duryodhaną su jo bendrininkais ir perdavė sostą Mahārājai Yudhiṣṭhirai. Dėl tos pačios priežasties Jis norėjo apginti motinos įsčiose glūdėjusį Mahārāją Parīkṣitą. Jis nenorėjo, kad idealių bhaktų Pāṇḍavų giminė išnyktų.

12 TEKSTAS

तर्ह्येवाथ मुनिश्रेष्ठ पाण्डवाः पञ्च सायकान् ।
आत्मनोऽभिमुखान्दीप्तानालक्ष्यास्त्राण्युपाददुः ॥१२॥

tarhy evātha muni-śreṣṭha pāṇḍavāḥ pañca sāyakān
ātmano 'bhimukhān dīptān ālakṣyāstrāṇy upādaduḥ

tarhi – tada; *eva* – taip pat; *atha* – todėl; *muni-śreṣṭha* – o vyriausias tarp *munių*; *pāṇḍavāḥ* – visi Pāṇḍu sūnūs; *pañca* – penki; *sāyakān* – ginklai;

ātmanaḥ – savęs; *abhimukhān* – link; *dīptān* – švytintį; *ālakṣya* – matydami jį; *astrāṇi* – ginklų; *upādaduḥ* – griebėsi.

O įžymiausias iš didžiųjų mąstytojų (munių)(Śaunaka), išvydę į juos artėjant akinamai švytinčią brahmāstrą, Pāṇḍavai griebėsi savo ginklų.

Komentaras: Brahmāstra subtilesnė už branduolinį ginklą. Aśvatthāmā paleido į darbą *brahmāstrą*, norėdamas nužudyti penkis brolius Pāṇḍavus, kurių vyriausias buvo Mahārāja Yudhiṣṭhira, ir vienintelį jų anūką, glūdėjusį Uttaros įsčiose. *Brahmāstra*, kuri yra gerokai efektyvesnis ir subtilesnis ginklas, nėra tokia akla kaip atominės bombos. Sprogdama atominė bomba sunaikina ne tik taikinį, bet ir viską aplinkui. Atominės bombos nevaldomos, todėl jų aukomis dažniausia tampa nekalti žmonės. O *brahmāstra* atranda taikinį ir jį sunaikina, nepadarydama žalos niekuo dėtiems žmonėms.

13 TEKSTAS

व्यसनं वीक्ष्य तत्तेषामनन्यविषयात्मनाम् ।
सुदर्शनेन स्वास्त्रेण स्वानां रक्षां व्यधाद्विभुः ॥१३॥

vyasanaṁ vīkṣya tat teṣām ananya-viṣayātmanām
sudarśanena svāstreṇa svānāṁ rakṣāṁ vyadhād vibhuḥ

vyasanam – didelį pavojų; *vīkṣya* – pamatęs; *tat* – tą; *teṣām* – jų; *ananya* – nėra kitų; *viṣaya* – priemonių; *ātmanām* – taip nusiteikę; *sudarśanena* – Śrī Kṛṣṇos disku; *sva-astreṇa* – ginklu; *svānām* – Savo bhaktų; *rakṣām* – globą; *vyadhāt* – padarė; *vibhuḥ* – Visagalis.

Pamatęs, koks didžiulis pavojus gresia tyriems Jo bhaktams – visiškai Jam atsidavusioms sieloms, visagalis Dievo Asmuo Śrī Kṛṣṇa nieko nelaukdamas griebėsi Sudarśanos disko jiems apginti.

Komentaras: Brahmāstra, galingiausias ginklas, kurį panaudojo Aśvatthāmā, panašus į branduolinį, tačiau skleidžia daugiau radiacijos ir šiluminių spindulių. *Brahmāstra* sukurta aukštesnio lygio moksliniais metodais. Jos veikimą sukelia subtilusis garsas – *mantros*, nurodytos Vedose. Dar vienas šio ginklo privalumų tas, kad jis neveikia aklai kaip kad branduolinis ginklas, nes sunaikina tik savo taikinį, nepadarydamas žalos niekam daugiau. Aśvatthāmā panaudojo *brahmāstrą* ketindamas sunaikinti Pāṇḍavų giminės

vyriškąją šaką. Tam tikra prasme šis ginklas dar pavojingesnis už atominę bombą, nes jis gali sunaikinti ir labiausiai apsaugotą taikinį – jis niekada neprašauna pro šalį. Viešpats Śrī Kṛṣṇa tai žinojo, todėl norėdamas apsaugoti Savo bhaktus, kuriems Jis buvo vienintelis globėjas, tučtuojau griebėsi Savo asmeninio ginklo. „Bhagavad-gītoje“ Viešpats nedviprasmiškai patikina bhaktus, kad jie niekada nepražus, ir tesi pažadą atsižvelgdamas į tai, kaip ir kiek atsidavus Jam tarnaujama. Pažymėtinas posmo žodis *ananya-viṣayātmanām*. Pāṇḍavai buvo visiškai priklausomi nuo Viešpaties globos, nors patys buvo galingi kariai. Viešpats nedaro išimties net didiesiems karžygiams ir nė nemirktelėjęs gali juos sunaikinti. Pamatęs, kad Pāṇḍavams nebelieka laiko nuveiksminti Aśvatthāmos *brahmāstrą*, Jis griebėsi Savo ginklo nepaisydamas duotos priesaikos. Kurukṣetros mūšis, galima sakyti, buvo baigtas, ir vis dėlto Jis, saistomas priesaikos, neturėjo imtis ginklo. Tačiau Pāṇḍavų giminės išlikimas Viešpačiui buvo svarbiau už duotą priesaiką. Labiausiai Viešpats garsėja kaip *bhakta-vatsala* – mylintis Savo bhaktus, todėl Jis buvo linkęs pasielgti kaip *bhakta-vatsala*, o ne kaip pasaulietis moralistas, kuris niekada nelaužo iškilmingos priesaikos.

14 TEKSTAS

अन्तःस्थः सर्वभूतानामात्मा योगेश्वरो हरिः ।
स्वमायया वृणोद्गर्भं वैराट्याः कुरुतन्तवे ॥१४॥

antaḥsthaḥ sarva-bhūtānām ātmā yogeśvaro hariḥ
sva-māyayāvṛṇod garbhaṁ vairāṭyāḥ kuru-tantave

antaḥsthaḥ – būdamas viduje; *sarva* – visų; *bhūtānām* – gyvųjų būtybių; *ātmā* – siela; *yoga-īśvaraḥ* – visų mistinių galių Viešpats; *hariḥ* – Aukščiausiasis Viešpats; *sva-māyayā* – Savo energija; *āvṛṇot* – apgaubė; *garbham* – vaisių; *vairāṭyāḥ* – Uttaros; *kuru-tantave* – Mahārājos Kuru giminės pratęsimui.

Aukščiausiasis mistinių galių valdovas Viešpats Śrī Kṛṣṇa Paramātmos pavidalu glūdi visų širdyse. Todėl, norėdamas apsaugoti Kuru dinastijos palikuonį, Jis užstojo Uttaros vaisių Savo asmenine energija.

Komentaras: Kaip aukščiausiasis misticizmo valdovas, Viešpats Savo pilnaverte dalimi, Paramātmos aspektu, vienu metu gyvena visų širdyse ir net atomuose. Taigi, glūdėdamas Uttaros kūne ir veikdamas iš vidaus, Jis užstojo jos vaisių. Taip Jis apgynė Mahārājį Parīkṣitą ir neleido nutrūkti

Mahārājos Kuru giminei, kurios palikuonis buvo ir karalius Pāṇḍu. Dhṛtarāṣṭros ir Pāṇḍu sūnūs priklausė tai pačiai Mahārājos Kuru dinastijai, todėl dažniausiai ir vienus, ir kitus vadino Kuru. Tačiau šioms dviems šeimoms susikirtus, Dhṛtarāṣṭros sūnus imta vadinti Kuru, o Pāṇḍu sūnus – Pāṇḍavais. Kadangi Kurukṣetros mūšyje žuvo visi Dhṛtarāṣṭros sūnūs ir anūkai, paskutinysis dinastijos palikuonis čia vadinamas Kuru sūnumi.

15 TEKSTAS

यद्यप्यस्त्रं ब्रह्मशिरस्त्वमोघं चाप्रतिक्रियम् ।
वैष्णवं तेज आसाद्य समशाम्यद्भृगूद्वह ॥१५॥

yadyapy astraṁ brahma-śiras tv amoghaṁ cāpratikriyam
vaiṣṇavaṁ teja āsādya samaśāmyad bhṛgūdvaha

yadyapi – nors; *astram* – ginklas; *brahma-śiraḥ* – galingiausias; *tu* – tačiau; *amogham* – nesustabdomas; *ca* – ir; *apratikriyam* – nenugalimas; *vaiṣṇavam* – susijusia su Viṣṇu; *tejaḥ* – jėga; *āsādya* – susidūręs su; *samaśāmyat* – buvo neutralizuotas; *bhṛgu-udvaha* – o Bhṛgu šeimos garbe.

O Śaunaka, nors Aśvatthāmā panaudojo visų galingiausią ginklą – nenugalimąją brahmāstrą, kurios negalima nei sustabdyti, nei atmušti, susidūrusi su Viṣṇu (Viešpaties Kṛṣṇos) galybe ji gavo atkirtį ir buvo neutralizuota.

Komentaras: „Bhagavad-gītoje“ pasakyta, kad *brahmajyoti*, akinamas transcendentinis spinduliavimas, sklinda iš Viešpaties Śrī Kṛṣṇos. Kitais žodžiais, akinamo spinduliavimo, vadinamo *brahma-tejas*, šaltinis yra Viešpats, lygiai kaip saulės šviesos šaltinis yra saulės diskas. Nors šiam Brahmos ginklui niekas materialiame pasaulyje negali duoti atkirčio, atsispirti aukščiausiajai Viešpaties galybei jis nepajėgė. Aśvatthāmos panaudotą *brahmāstros* ginklą Viešpats Śrī Kṛṣṇa sutramdė Savo Paties energija, be pašalinės pagalbos, nes yra absoliutas.

16 TEKSTAS

मा मंस्था ह्येतदाश्चर्यं सर्वाश्चर्यमयेऽच्युते ।
य इदं मायया देव्या सृजत्यवति हन्त्यजः ॥१६॥

mā maṁsthā hy etad āścaryaṁ sarvāścaryamaye 'cyute
ya idaṁ māyayā devyā sṛjaty avati hanty ajaḥ

mā – ne; *maṁsthāḥ* – pamanykite; *hi* – tikrai; *etat* – visi tie; *āścaryam* – stebuklingi; *sarva* – visi; *āścarya-maye* – slaptingiausiojo; *acyute* – neklystantis; *yaḥ* – to, kuris; *idam* – šią (kūriniją); *māyayā* – Savo energija; *devyā* – transcendentine; *sṛjati* – sukuria; *avati* – palaiko; *hanti* – naikina; *ajaḥ* – negimęs.

O brahmanai, nemanykit, kad tai kažkoks ypatingas mįslingo ir neklystančio Dievo Asmens stebuklas. Savo transcendentine energija Jis palaiko ir naikina visus materialius daiktus, nors Pats yra negimęs.

Komentaras: Menkutis gyvųjų esybių protas nepajėgus permanyti Viešpaties darbų. Aukščiausiajam Viešpačiui nėra nieko neįmanoma, o mums visi Jo darbai atrodo stebuklingi ir mūsų protui Jis nepasiekiamas. Viešpats – visų galingiausias, visų tobuliausias Dievo Asmuo. Viešpats absoliučiai tobulas, tuo tarpu Nārāyaṇa, Brahmā, Śiva, pusdieviai ir kitos gyvosios būtybės teturi didesnę ar mažesnę to tobulumo dalį. Niekas Jam neprilygsta ir niekas Jo nepranoksta. Jam nėra varžovų.

17 TEKSTAS

ब्रह्मतेजोविनिर्मुक्तैरात्मजैः सह कृष्णया ।
प्रयाणाभिमुखं कृष्णमिदमाह पृथा सती ॥१७॥

brahma-tejo-vinirmuktair ātmajaiḥ saha kṛṣṇayā
prayāṇābhimukhaṁ kṛṣṇam idam āha pṛthā satī

brahma-tejaḥ – *brahmāstros* spinduliavimo; *vinirmuktaiḥ* – išgelbėta nuo; *ātma-jaiḥ* – kartu su savo sūnumis; *saha* – su; *kṛṣṇayā* – Draupadī; *prayāṇa* – išvykstantį; *abhimukham* – į; *kṛṣṇam* – Viešpatį Kṛṣṇą; *idam* – taip; *āha* – kreipėsi; *pṛthā* – Kuntī; *satī* – skaisti, atsidavusi Viešpačiui.

Išgelbėti nuo brahmāstros spinduliavimo, skaisčioji Kuntī – tyras Viešpaties bhaktas, penki jos sūnūs ir Draupadī kreipėsi į namo susiruošusį vykti Viešpatį Kṛṣṇą.

Komentaras: Kuntī posme pavadinta *satī* – skaisčia, nes ji buvo besąlygiškai atsidavusi Viešpačiui Śrī Kṛṣṇai. Toliau bus pateiktos Kuntī maldos

Viešpačiui Kṛṣṇai, kuriose atsiskleidžia jos siela. Tyras Viešpaties bhaktas niekada, net pakliuvęs į pavojų, nesižvalgo kitų gyvųjų būtybių ar pusdievių pagalbos. Tai buvo būdinga visiems Pāṇḍavų giminės nariams. Kṛṣṇa jiems buvo vienintelis prieglobstis, todėl Viešpats, kad ir kas atsitiktų, visada buvo pasiryžęs ateiti jiems į pagalbą. Tokia transcendentinė Viešpaties prigimtis. Jeigu bhaktas visada pasikliauja Viešpačiu, Viešpats nelieka abejingas. Todėl pagalbos reikia kreiptis ne į netobulas gyvąsias būtybes ar pusdievius, o į Viešpatį Kṛṣṇą, kuris gali išgelbėti Savo bhaktus. Tyras bhaktas ir neprašo Viešpaties pagalbos – Viešpats Pats visada pasiryžęs jam padėti.

18 TEKSTAS

कुन्त्युवाच
नमस्ये पुरुषं त्वाद्यमीश्वरं प्रकृतेः परम् ।
अलक्ष्यं सर्वभूतानामन्तर्बहिरवस्थितम् ॥१८॥

kunty uvāca
namasye puruṣaṁ tvādyam īśvaraṁ prakṛteḥ param
alakṣyaṁ sarva-bhūtānām antar bahir avasthitam

kuntī uvāca – Šrīmatī Kuntī tarė; *namasye* – lenkiuosi; *puruṣam* – Aukščiausiajam Asmeniui; *tvā* – Tau; *ādyam* – pirminiam; *īśvaram* – valdovui; *prakṛteḥ* – materialaus pasaulio; *param* – anapus; *alakṣyam* – nematomam; *sarva* – visoms; *bhūtānām* – gyvosioms būtybėms; *antaḥ* – viduje; *bahiḥ* – išorėje; *avasthitam* – esančiam.

Šrīmatī Kuntī tarė: O Kṛṣṇa, lenkiuosi Tau, nes Tu – pirminis asmuo. Tavęs neveikia materialaus pasaulio ypatybės. Tu esi visur – visuose daiktuose ir už jų, ir visgi esi nematomas niekieno akiai.

Komentaras: Šrīmatī Kuntīdevī puikiausiai žinojo, kad Kṛṣṇa – pirminis Dievo Asmuo, nors ir atliko jos sūnėno vaidmenį. Ši nušvitusi moteris negalėjo apsirikti ir lenktis savo sūnėnui. Todėl ji kreipėsi į Jį, kaip į pirminį *puruṣą*, egzistuojantį anapus materialaus kosminio pasaulio. Visos gyvosios esybės taip pat transcendentiškos, bet jos nėra nei pirminės, nei neklystančios. Gyvosios esybės yra linkusios papulti į materialios gamtos gniaužtus, bet Viešpačiui tai visiškai nebūdinga. Todėl Vedose Jis vadinamas viršiausiuoju iš visų gyvųjų esybių (*nityo nityānāṁ cetanaś cetanānām*). Čia

Jis vadinamas *īśvara* – valdovu. Gyvosios esybės ar pusdieviai, tokie kaip Candra ir Sūrya, tam tikra prasme taip pat *īśvaros*, tačiau nei vienas iš jų nėra aukščiausiasis *īśvara*, aukščiausiasis valdovas. Kṛṣṇa yra *parameśvara*, Supersiela. Jis yra viduje ir anapus. Nors Jis stovėjo priešais Śrīmatī Kuntī kaip jos sūnėnas, Jis glūdėjo joje ir visuose kituose. „Bhagavad-gītoje“ (15.15) Viešpats sako: „Aš esu visų širdyse, ir tik iš Manęs ateina atmintis, užmarštis, supratimas ir t.t. Aš esu visų Vedų pažinimo objektas, nes Aš esu Vedų sudarytojas ir *Vedāntos* mokytojas.“ Karalienė Kuntī patvirtina, kad Viešpats nematomas, nors Jis egzistuoja visose gyvosiose būtybėse ir už jų. Paprastam žmogui Viešpats, galima sakyti, yra mįslė. Karalienė Kuntī savo akimis matė Viešpatį Kṛṣṇą, bet tuo pačiu metu Jis įėjo ir į Uttaros įsčias, kad išgelbėtų jos vaisių nuo Aśvatthāmos *brahmāstros*. Kuntī pati negalėjo susivokti, ar Śrī Kṛṣṇa visa persmelkiantis, ar Jis lokalizuotas. Iš tikrųjų Jis yra ir vienoks, ir kitoks, bet vis dėlto Jis pasilieka Sau teisę neatsiskleisti tiems, kurie nėra atsidavę Jam. Jį slepianti uždanga vadinasi *māyā,* Aukščiausiojo Viešpaties energija. Ji kontroliuoja ribotą maištaujančios sielos regėjimą. Kitas posmas paaiškina šią mintį.

19 TEKSTAS

मायाजवनिकाच्छन्नमज्ञाधोक्षजमव्ययम् ।
न लक्ष्यसे मूढदृशा नटो नाट्यधरो यथा ॥१९॥

māyā-javanikācchannam ajñādhokṣajam avyayam
na lakṣyase mūḍha-dṛśā naṭo nāṭyadharo yathā

māyā – klaidinančios; *javanikā* – uždangos; *ācchannam* – slepiamas; *ajñā* – neišmanėliams; *adhokṣajam* – anapus materialaus suvokimo (transcendentiškas); *avyayam* – tobulas; *na* – ne; *lakṣyase* – matomas; *mūḍha-dṛśā* – kvailam stebėtojui; *naṭaḥ* – aktorius; *nāṭya-dharaḥ* – persirengęs vaidmeniui; *yathā* – kaip.

Egzistuodamas aukščiau riboto juslinio patyrimo galių, Tu esi amžinas ir tobulas veiksnys, besislepiantis po klaidinančios energijos uždanga. Tarytum aktorius, neatpažįstamai persirengęs vaidmeniui, Tu esi nematomas kvailam stebėtojui.

Komentaras: „Bhagavad-gītoje“ Viešpats Śrī Kṛṣṇa teigia, kad neišmanėliai Jį klaidingai laiko paprastu žmogumi, tokiu, kaip mes, ir tuo išjuokia Jį.

Tą pačią mintį čia patvirtina karalienė Kuntī. Neišmanėliai yra tie, kurie maištauja prieš Viešpaties valią. Juos vadina *asurais*. *Asurai* nepripažįsta Viešpaties viršenybės. Kai Jis Pats pasirodo tarp mūsų Rāmos, Nṛsiṁhos, Varāhos ar Savo pirminiu Kṛṣṇos pavidalu, Jis atlieka daugybę nepaprastų, žmogui neįgyvendinamų žygių. Iš šio didžiojo kūrinio dešimtosios giesmės sužinosime, kad jau kūdikystėje Viešpats Śrī Kṛṣṇa atliko antžmogiškus darbus. Jis nužudė raganą Pūtaną, nors ši, kėsindamasi nužudyti Viešpatį, ištepė savo krūtį nuodais. Viešpats žindo jos krūtį kaip paprasčiausias kūdikis ir kartu su pienu iščiulpė jos gyvybę. Taip pat Jis pakėlė Govardhanos kalvą, tarytum vaikas grybą, ir saugodamas Vṛndāvanos gyventojus nuo liūties išstovėjo be poilsio keletą dienų. Čia tik keli iš antžmogiškų Viešpaties darbų, kurie aprašyti autoritetinguose Vedų raštuose – *Purāṇose, Itihāsose* (istoriniuose pasakojimuose) ir *Upaniṣadose.* Jis paliko nuostabius pamokymus „Bhagavad-gītos“ forma. Jis pasirodė kaip nepranokstamas didvyris, šeimos galva, mokytojas ir asketas. Aukščiausiuoju Dievo Asmeniu Jį pripažino Vyāsa, Devala, Asita, Nārada, Madhva, Śaṅkara, Rāmānuja, Śrī Caitanya Mahāprabhu, Jīva Gosvāmis, Viśvanātha Cakravartis, Bhaktisiddhānta Sarasvatis ir visi kiti šios tradicijos autoritetai. Autentiškuose šventraščiuose nemaža tekstų, kur Jis Pats tai skelbia. Vis dėlto yra demoniškos mąstysenos žmonių, kurie nieku gyvu nenori pripažinti Viešpaties Aukščiausiąja Absoliučia Tiesa. Iš dalies čia kaltos jų skurdžios žinios, iš dalies – sunkiai įveikiamas užsispyrimas, kuris yra jų piktų praeities ir dabarties darbų pasekmė. Tokie žmonės negalėjo pripažinti Viešpaties Kṛṣṇos net tada, kai Jis stovėjo priešais juos. Dar viena kliūtis ta, kad žmonės, pasikliaujantys daugiausia savo netobulomis juslėmis, nepajėgūs suprasti, jog Jis – Aukščiausiasis Viešpats. Tokie žmonės panašūs į nūdienos mokslininkus. Jie viską nori pažinti eksperimentinio mokslo priemonėmis. Tačiau netobulu eksperimentiniu mokslu Aukščiausiojo Asmens pažinti neįmanoma. Posme Jis pavadintas *adhokṣaja*, t.y. egzistuojančiu aukščiau eksperimentinio mokslo veikimo srities. Visos mūsų juslės netobulos. Mes pretenduojame pažinti pasaulį mokslinio stebėjimo metodais, tačiau turime pripažinti, kad stebėjimas tegalimas tam tikromis, nuo mūsų valios nepriklausančiomis materialiomis sąlygomis. Viešpats yra virš jusliniu patyrimu pagrįsto stebėjimo galimybių. Karalienė Kuntī pripažįsta šį sąlygotos sielos netobulumą, ypač būdingą moterims, kurios nepasižymi didesniu protu. Menkesnės nuovokos žmonėms būtinos šventyklos, mečetės ir bažnyčios, kad jie imtų pripažinti Viešpaties viršenybę ir tokiose šventose vietose klausytųsi apie Jį iš autoritetų. Menkesnės nuovokos žmonėms tai labai svarbu žengiant pirmuosius žingsnius dvasiniame gyvenime, ir tik kvailiai neigs poreikį turėti maldos namus, kur kiekvienas galėtų dva-

siškai patobulėti. Lenktis visagaliam Viešpačiui, kaip tai paprastai daroma šventyklose, mečetėse ir bažnyčiose, menkesnės nuovokos žmonėms yra tiek pat naudinga, kaip kad pažengusiems bhaktams medituoti Viešpatį, aktyviai Jam tarnaujant.

20 TEKSTAS

तथा परमहंसानां मुनीनाममलात्मनाम् ।
भक्तियोगविधानार्थं कथं पश्येम हि स्त्रियः ॥२०॥

tathā paramahaṁsānāṁ munīnām amalātmanām
bhakti-yoga-vidhānārthaṁ kathaṁ paśyema hi striyaḥ

tathā – be to; *paramahaṁsānām* – iškilniems transcendentalistams; *munīnām* – didiesiems filosofams arba spekuliatyviems mąstytojams; *amala-ātmanām* – kurių protai sugeba skirti dvasią ir materiją; *bhakti-yoga* – pasiaukojimo tarnystės mokslas; *vidhāna-artham* – skirtas atlikti; *katham* – kaip; *paśyema* – gali pažinti; *hi* – tikrai; *striyaḥ* – moterys.

Tu Pats nužengi ir skelbi transcendentinį pasiaukojimo tarnystės mokslą iškilniems transcendentalistams ir spekuliatyviems mąstytojams, kurie apvalė savo širdis išmokę skirti materiją ir dvasią. O kaip tobulai pažinti Tave mums, moterims?

Komentaras: Viešpaties karalystė nepasiekiama net didžiausiems spekuliatyviems filosofams. *Upaniṣadose* pasakyta, kad Aukščiausioji Tiesa, Absoliutus Dievo Asmuo, egzistuoja netgi už paties didžiausio filosofo mąstymo galimybių ribos. Nei erudicija, nei pačios didžiausios smegenys nepadės Jo pažinti. Šitai prieinama tik patyrusiam Jo malonę. Negavusiems Jo malonės, nepaisant ilgus metus trukusių apmąstymų, Viešpats taip ir liks neatskleista paslaptis. Karalienė, kuri čia atlieka naivios moters vaidmenį, patvirtina šią mintį. Dauguma moterų nepajėgios rimtai filosofuoti, tačiau Viešpats palaimino jas apdovanodamas tikėjimu. Jos lengvai pripažįsta Viešpaties pranašumą bei visagalybę ir besąlygiškai Jam nusilenkia. Viešpats toks maloningas, kad Savo ypatingą malonę parodo ne tiktai didiems filosofams. Jis mato siekių nuoširdumą. Būtent dėl to paprastai į religines apeigas susirenka daug moterų. Religija jas domina labiau negu vyrus, ir turbūt nesuklysime pasakę, kad šis reiškinys būdingas daugumai

šalių ir religinių grupių. Toks tiesumas pripažįstant Viešpaties viršenybę yra žymiai veiksmingesnis už nenuoširdų religinio uolumo demonstravimą.

21 TEKSTAS

कृष्णाय वासुदेवाय देवकीनन्दनाय च ।
नन्दगोपकुमाराय गोविन्दाय नमो नमः ॥२१॥

kṛṣṇāya vāsudevāya devakī-nandanāya ca
nanda-gopa-kumārāya govindāya namo namaḥ

kṛṣṇāya – Aukščiausiajam Viešpačiui; *vāsudevāya* – Vasudevos sūnui; *devakī-nandanāya* – Devakī sūnui; *ca* – ir; *nanda-gopa* – Nandos ir piemenų; *kumārāya* – sūnui; *govindāya* – Dievo Asmeniui, kuris džiugina karves ir jusles; *namaḥ* – pagarbūs nusilenkimai; *namaḥ* – nusilenkimai.

Todėl su didžiausia pagarba lenkiuosi Viešpačiui, Vasudevos sūnui, Devakī džiaugsmui, Nandos ir kitų Vṛndāvanos piemenų vaikui, tam, kuris džiugina karves ir jusles.

Komentaras: Viešpats, kurio, kaip jau sakyta, neįmanoma pasiekti jokiomis materialiomis priemonėmis, iš Savo begalinės ir nepriežastinės malonės nužengia Savo tikruoju pavidalu į žemę, kad parodytų ypatingą malonę besąlygiškai atsidavusiems bhaktams ir sumažintų demonų įtaką. Karalienei Kuntī Viešpaties Kṛṣṇos įsikūnijimas, arba *avatāra*, atrodo patrauklesnis už visus kitus, nes būtent toks Jis yra lengviau pasiekiamas. Įsikūnijęs Rāma, Jis buvo karaliaus sūnus ir visą vaikystę praleido rūmuose, o įsikūnijęs Kṛṣṇa, nors ir gimė karaliaus šeimoje, vos gimęs paliko Savo tikrųjų tėvų (karaliaus Vasudevos ir karalienės Devakī) namus ir atsidūrė Yaśodāmāyī glėbyje, idant atliktų paprasto piemenų vaiko vaidmenį palaimintoje Vrajabhūmio žemėje. Taigi šią žemę pašventino Jo vaikystės žaidimai. Todėl Viešpats Kṛṣṇa maloningesnis nei Viešpats Rāma. Žinoma, Jis buvo labai geras Kuntī broliui Vasudevai ir visai šeimai. Jeigu Jis nebūtų nužengęs kaip Vasudevos ir Devakī sūnus, karalienė Kuntī nebūtų galėjusi Jo vadinti savo sūnėnu ir kreiptis į Kṛṣṇą kupina motiniškų jausmų. Vis dėlto Nandai ir Yaśodai nusišypsojo didesnė laimė, nes jie galėjo pasidžiaugti Viešpaties vaikystės žaidimais – pačiais žavingiausiais iš visų Jo žaidimų. Jo vaikystės žaidimai, apreikšti Vrajabhūmyje, neprilygstami. Jie atkartoja Jo amžinus žaidimus pirminėje Kṛṣṇalokos planetoje, kuri „Brahma-saṁhitoje“ vadinama *cintāmaṇi-dhāma*. Viešpats Śrī Kṛṣṇa nužengė į Vrajabhūmį

su visa Savo transcendentine aplinka ir regalijomis. Štai kodėl Śrī Caitanya Mahāprabhu teigė, kad nėra laimingesnių už Vrajabhūmio gyventojus, ypač piemenaites, kurios viską paaukojo Viešpačiui patenkinti. Dėl Savo žaidimų su Nanda ir Yaśoda, su piemenimis, o ypač su piemenukais ir karvėmis, Jis buvo pavadintas Govinda. Ypatingo Viešpaties Kṛṣṇos, Govindos, prielankumo susilaukė brahmanai ir karvės, o tai ženklas, kad žmonijos gerovę daugiausia lemia du dalykai – brahmaniška kultūra ir karvių globa. Kai šie dalykai užmirštami, Viešpats Kṛṣṇa negali būti patenkintas.

22 TEKSTAS

नमः पङ्कजनाभाय नमः पङ्कजमालिने ।
नमः पङ्कजनेत्राय नमस्ते पङ्कजाङ्घ्रये ॥२२॥

namaḥ paṅkaja-nābhāya namaḥ paṅkaja-māline
namaḥ paṅkaja-netrāya namas te paṅkajāṅghraye

namaḥ – pagarbūs nusilenkimai; *paṅkaja-nābhāya* – Viešpačiui, kuris pilvo vidury turi lotoso žiedą primenantį įdubimą; *namaḥ* – nusilenkimai; *paṅkaja-māline* – tam, kurį visada puošia lotoso žiedų girliandos; *namaḥ* – nusilenkimai; *paṅkaja-netrāya* – tam, kurio žvilgsnis gaivus it lotosas; *namaḥ te* – pagarbiai lenkiuosi Tau; *paṅkaja-aṅghraye* – Tau, kurio pėdos pažymėtos lotoso ženklais (ir todėl sakoma, kad Tu turi lotosines pėdas).

O Viešpatie, Tavo pilvo įdubimas – tarsi lotoso žiedas, o Tu Pats visada pasipuošęs lotoso žiedų girliandomis. Gaivus it lotosas yra Tavo žvilgsnis ir lotoso ženklais pažymėtos Tavo pėdos. Tad pagarbiai Tau lenkiuosi.

Komentaras: Čia išvardinti kai kurie ypatingi Dievo Asmens dvasinio kūno ženklai, išskiriantys Jo kūną iš kitų būtybių kūnų. Jais pažymėtas tik Viešpaties kūnas. Viešpats gali būti panašus į vieną iš mūsų, bet Jis išsiskiria ypatingais kūno ženklais. Śrīmatī Kuntī sako, kad ji, kaip moteris, neverta regėti Viešpaties. Moterims, *śūdroms* (darbininkams) ir *dvija-bandhu* – nevykusiems trijų aukštesniųjų klasių palikuonims – stinga išmanymo perprasti tokius transcendentinius dalykus, kaip Aukščiausiosios Absoliučios Tiesos dvasinis vardas, šlovė, regalijos, pavidalai ir t.t. Tokie žmonės yra nepajėgūs dalyvauti Viešpaties dvasiniuose žaidimuose, tačiau jie gali regėti Viešpatį *arcā-vigrahos* pavidalu. *Arcā-vigraha* nužengia į materialųjį pasaulį vienu tikslu – dovanoti malonę puolusioms sieloms,

tarp jų – jau minėtosioms moterims, *śūdroms* ir *dvija-bandhu*. Tokios puolusios sielos negali matyti nieko, išskyrus materiją, todėl Viešpats teikiasi nužengti į kiekvieną iš nesuskaičiuojamų visatų Garbhodakaśāyī Viṣṇu pavidalu. Iš lotoso žiedą primenančio įdubimo Jo transcendentinio pilvo viduryje išauga lotoso stiebas, taip visatoje gimsta pirmoji gyvoji būtybė – Brahmā. Todėl Viešpats vadinamas Paṅkajanābhiu. Viešpats Paṅkajanābhis apsireiškia kaip *arcā-vigraha* (Savo transcendentiniu pavidalu) per įvairius materijos pradus: Jo paveikslas gali būti sukurtas mintyse, išdrožtas iš medžio, nulipdytas iš molio, išlietas iš metalo, padirbtas iš brangakmenių, nutapytas dažais, nupieštas smėlyje ir t.t. Šie Viešpaties pavidalai visada puošiami lotoso žiedų girliandomis. Šventyklose, kur jie garbinami, turi būti maloni ir raminanti aplinka, kad nebhaktui nuo begalinių ginčų įaudrintu protu ji būtų patraukli. Praktikuojantys meditaciją garbina mintyse sukurtą pavidalą. Todėl apsireikšdamas šventykloje *arcā-vigrahos* pavidalu Viešpats parodo Savo malonę net moterims, *śūdroms* ir *dvija-bandhu* – jiems tereikia ateiti į šventyklą ir jį garbinti. Žmonės, lankantys šventyklas, nėra stabmeldžiai, kaip kartais teigia neišmanėliai. Rūpindamiesi menkesnės nuovokos žmonių gerove, visi didieji *ācāryos*, kur tik buvo galimybė, steigė tokias Dievybėms garbinti skirtas šventyklas. Būnant *śūdra*, moterimi ar dar žemesnės kategorijos žmogumi, nedera vaizduoti transcendentalistą, jau peržengusį garbinimo šventykloje etapą. Žvelgti į Viešpatį pradedame nuo lotosinių pėdų, pamažu kildami iki klubų, juosmens, krūtinės ir veido. Nedera žiūrėti į Viešpaties veidą prieš tai nepripratus žvelgti į Viešpaties lotosines pėdas. Śrīmatī Kuntī buvo Viešpaties teta ir baimindamasi, kad Viešpats nesmagiai pasijus, pirmiausia pažvelgė ne į Jo lotosines pėdas, o kiek aukščiau, į juosmenį. Palengva jos žvilgsnis pakilo iki veido, ir tada ji vėl nuleido akis į lotosines pėdas. Taigi visumoje ji teisinga seka nužvelgė Viešpatį.

23 TEKSTAS

यथा हृषीकेश खलेन देवकी
कंसेन रुद्धातिचिरं शुचार्पिता ।
विमोचिताहं च सहात्मजा विभो
त्वयैव नाथेन मुहुर्विपद्गणात् ॥२३॥

yathā hṛṣīkeśa khalena devakī
kaṁsena ruddhāticiraṁ śucārpitā

vimocitāhaṁ ca sahātmajā vibho
tvayaiva nāthena muhur vipad-gaṇāt

yathā – taip buvo; *hṛṣīkeśa* – juslių valdove; *khalena* – piktavalio; *devakī* – Devakī (Śrī Kṛṣṇos motina); *kaṁsena* – karaliaus Kaṁsos; *ruddhā* – įkalinta; *ati-ciram* – ilgą laiką; *śuca-arpitā* – kankinama; *vimocitā* – išlaisvinta; *aham ca* – ir aš; *saha-ātma-jā* – su mano vaikais; *vibho* – o didis; *tvayā eva* – Jūsų Šviesybės; *nāthena* – globėjo; *muhuḥ* – nuolat; *vipat-gaṇāt* – nuo pavojų virtinės.

O Hṛṣīkeśa, juslių valdove, viešpačių Viešpatie, Tu išlaisvinai Savo motiną Devakī, kurią ilgus metus kalino ir engė piktavalis karalius Kaṁsa, ir apsaugojai mane su vaikais nuo mus persekiojusių nuolatinių pavojų.

Komentaras: Kṛṣṇos motina ir karaliaus Kaṁsos sesuo Devakī drauge su vyru Vasudeva atsidūrė kalėjime, nes piktavalis karalius bijojo žūti nuo aštuntojo Devakī sūnaus Kṛṣṇos rankos. Kaṁsa nužudė visus prieš Kṛṣṇą gimusius Devakī vaikus, bet Kṛṣṇa išvengė jų likimo, nes buvo perneštas į Nandos Mahārājos – Viešpaties Kṛṣṇos įtėvio namus. Nuo daugybės pavojų Kṛṣṇa apsaugojo ir Kuntīdevī bei jos vaikus. Tačiau Kuntīdevī patyrė daug didesnę Viešpaties Kṛṣṇos malonę, nes Viešpats išgelbėjo visus jos vaikus, o Devakī kitus savo vaikus prarado. Jis pasielgė taip todėl, kad Devakī turėjo vyrą, Vasudevą, o Kuntīdevī buvo našlė ir padėti jai tegalėjo Kṛṣṇa. Iš čia plaukia išvada, kad bhaktas, kuriam gresia didesnis pavojus, pelno daugiau Kṛṣṇos malonės. Kartais Viešpats Pats įstumia į pavojų Savo tyrus bhaktus, kad pasijutę bejėgiai, jie dar labiau prisirištų prie Viešpaties. O kuo daugiau bhaktas prisiriša prie Viešpaties, tuo arčiau savo tikslo jis yra.

24 TEKSTAS

विषान्महाग्नेः पुरुषाददर्शना-
दसत्सभाया वनवासकृच्छ्रतः ।
मृधे मृधेऽनेकमहारथास्त्रतो
द्रौण्यस्त्रतश्चास्म हरेऽभिरक्षिताः ॥२४॥

viṣān mahāgneḥ puruṣāda-darśanād
asat-sabhāyā vana-vāsa-kṛcchrataḥ

mṛdhe mṛdhe 'neka-mahārathāstrato
drauṇy-astrataś cāsma hare 'bhirakṣitāḥ

viṣāt – nuo nuodų; *mahā-agneḥ* – nuo didžiulio gaisro; *puruṣa-ada* – žmogėdras; *darśanāt* – nukovęs; *asat* – niekingo; *sabhāyāḥ* – susirinkimo; *vana-vāsa* – ištrėmimo į mišką; *kṛcchrataḥ* – kančių; *mṛdhe mṛdhe* – besikartojančių mūšyje; *aneka* – daugelio; *mahā-ratha* – didžių karvedžių; *astrataḥ* – ginklų; *drauṇi* – Droṇācāryos sūnaus; *astrataḥ* – nuo ginklo; *ca* – ir; *āsma* – nuoroda į būtąjį laiką; *hare* – o mano Viešpatie; *abhirakṣitāḥ* – visiškai apsaugojai.

Brangus Kṛṣṇa, Tu neleidai mums mirti nuo užnuodyto pyrago, išgelbėjai nuo gaisro liepsnų ir žmogėdrų, apsaugojai piktadarių susirinkime, padėjai iškentėti tremtį miškuose, gynei mūšyje, kuriame susirėmė didieji karvedžiai. O dabar išgelbėjai ir nuo Aśvatthāmos ginklo.

Komentaras: Posme išvardinti Kuntīdevī grėsę pavojai. Devakī tik kartą atsidūrė didelio pavojaus akivaizdoje dėl savo piktavalio brolio kaltės; šiaip ji gyveno nepažindama vargo. O Kuntīdevī ir jos sūnus įvairūs sunkumai persekiojo daugelį metų. Jie nemaža prisikentėjo nuo Duryodhanos ir jo šalininkų, siekusių sosto, tačiau Kṛṣṇa kaskart išgelbėdavo Kuntī sūnus. Bhīmai grėsė mirtis nuo užnuodyto pyrago, Kuntī su sūnumis buvo apgyvendinti šelako name, kuris vėliau buvo padegtas, Draupadī, jėga atitempta į niekingųjų Kuru susirinkimą, buvo žeminama mėginant ją viešai išrengti. Tačiau Viešpats apgynė Draupadī, padaręs jos sarį be galo ilgą, ir Duryodhanos bendrininkams taip ir nepavyko pamatyti Draupadī nuogos. Tremtyje, miške, jų taip pat laukė ne mažesni išbandymai. Bhīmai teko kautis su demonu-žmogėdra Hiḍimba Rākṣasa, ir Viešpats jį išgelbėjo. Bet ir tai dar buvo ne viskas. Po viso to, ką jie iškentėjo, Pāṇḍavų ir jų motinos dar laukė Kurukṣetros mūšis, ir prieš akis Arjunai dar buvo kautynės su tokiais įžymiais karvedžiais kaip Droṇa, Bhīṣma ir Karṇa, kuriems nebuvo lygių mūšyje. Galiausiai, kai atrodė, kad visi išbandymai jau praeityje, norėdamas nužudyti kūdikį Uttaros įsčiose, Droṇācāryos sūnus paleido į juos *brahmāstrą*, ir Viešpats vėl atėjo į pagalbą. Jis apgynė vienintelį išlikusį Kuru palikuonį – Mahārāją Parīkṣitą.

25 TEKSTAS

विपदः सन्तु ताः शश्वत्तत्र तत्र जगद्गुरो ।
भवतो दर्शनं यत्स्यादपुनर्भवदर्शनम् ॥२५॥

vipadaḥ santu tāḥ śaśvat tatra tatra jagad-guro
bhavato darśanaṁ yat syād apunar bhava-darśanam

vipadaḥ – negandos; *santu* – tebūnie; *tāḥ* – visos; *śaśvat* – vėl; *tatra* – čia; *tatra* – ir ten; *jagat-guro* – o visatos Viešpatie; *bhavataḥ* – Tave; *darśanam* – sutinkant; *yat* – tai, kas; *syāt* – yra; *apunaḥ* – daugiau nebe; *bhava-darśanam* – matyti pasikartojančių gimimų ir mirčių.

Teužgriūva mus tos nelaimės vėl ir vėl – kad tik kaskart galėtumėme Tave matyti, nes matyti Tave – reiškia išvengti besikartojančių gimimų ir mirčių.

Komentaras: Dažniausiai į nelaimę pakliuvę žmonės, vargstantieji, išmintingieji ir smalsuoliai, kurie anksčiau atliko doringų darbų, garbina Viešpatį arba pradeda Jį garbinti. Tie, kurie savo laimę grindžia piktais darbais, kad ir kas jie būtų, negali priartėti prie Aukščiausiojo, nes yra paklaidinti iliuzinės energijos. Doringas žmogus nelaimėje temato vieną išeitį – ieškoti prieglobsčio prie Viešpaties lotosinių pėdų. Nuolat atminti Viešpaties lotosines pėdas reiškia ruoštis išsivaduoti iš gimimo ir mirties. Todėl vadinamąsias nelaimes turėtume sveikinti, nes per jas mes atmename Viešpatį, o tai ir yra išsivadavimas.

Žmogui, suradusiam prieglobstį prie Viešpaties lotosinių pėdų (sakoma, tai geriausias būdas įveikti neišmanymo vandenyną), išsivadavimą gauti taip pat lengva, kaip peršokti per veršelio kanopos įspaudą. Jam skirta gyventi Viešpaties buveinėje, o ten, kur kas žingsnis tyko pavojai, jam nėra kas veikti.

Materialųjį pasaulį Viešpats „Bhagavad-gītoje“ vadina pavojinga ir negandų kupina vieta. Neišmanėliai kuria planus, kaip prisitaikyti prie negandų, nesuprasdami, kad negandos – esmingiausias šio pasaulio bruožas. Jie neturi žinių apie Viešpaties buveinę, spinduliuojančią palaima ir neturinčią nė menkiausio negandų pėdsako. Todėl sveiko proto žmogus turėtų būti nesujaudinamas žemiškų negandų akivaizdoje – jų bus visur ir visada. Susitaikius su įvairiais neišvengiamais nemalonumais, reikia žengti į priekį dvasinio tobulėjimo keliu, nes tokia žmogaus gyvenimo misija. Dvasinė siela aukščiau už visas materialias nelaimes, todėl vadinamosios nelaimės tėra iliuzija. Kai žmogus sapnuoja, kad jį drasko tigras, jis ima šaukti. Tačiau iš tikrųjų nėra nei tigro, nei kančios – tėra sapnas. Visos gyvenimo negandos, sakoma, irgi yra sapnas. Jei žmogui nusišypso laimė per pasiaukojimo tarnystę užmegzti ryšį su Viešpačiu, jis labai daug laimi. Sąlytis su Viešpačiu praktikuojant vieną iš devynių pasiaukojimo tarnystės metodų – tai visuomet žingsnis į priekį, artinantis sugrįžimą pas Dievą.

26 TEKSTAS

जन्मैश्वर्यश्रुतश्रीभिरेधमानमदः पुमान् ।
नैवार्हत्यभिधातुं वै त्वामकिञ्चनगोचरम् ॥२६॥

janmaiśvarya-śruta-śrībhir edhamāna-madaḥ pumān
naivārhaty abhidhātuṁ vai tvām akiñcana-gocaram

janma – gimimo; *aiśvarya* – turto; *śruta* – išsilavinimo; *śrībhiḥ* – jam būdingo grožio; *edhamāna* – vis labiau; *madaḥ* – svaiginamas; *pumān* – žmogus; *na* – niekada; *eva* – kada nors; *arhati* – nusipelnė; *abhidhātum* – jausmingai kreiptis; *vai* – tikrai; *tvām* – į Tave; *akiñcana-gocaram* – lengvai pasiekiamą neturinčiam materialių turtų.

Viešpatie, Tave lengva pasiekti, bet tiktai tiems, kurie materialiąja prasme išseko. Kas pasirinko [materialios] pažangos kelią ir stengiasi susikurti geresnį gyvenimą turėdamas kilmingus tėvus, didžiulius turtus, gerą išsilavinimą bei fizinį grožį, tas negali nuoširdžiai kreiptis į Tave.

Komentaras: Materialia prasme klestėti reiškia gimti aristokratų šeimoje, turėti didžiulius turtus, gauti gerą išsilavinimą ir patrauklią išorę. Visi materialistai kraustosi iš proto dėl šių materialių privalumų, ir tai vadinama materialios civilizacijos pažanga. Tačiau šie laikini materialūs turtai tik apsvaigina žmogų ir jis pasikelia į puikybę. Savimyloms materialistams liežuvis nesiverčia ištarti šventąjį Viešpaties vardą ir nuoširdžiai į Jį kreiptis: „O Govinda, o Kṛṣṇa“. *Śāstrose* pasakyta, kad kartą ištaręs šventąjį Viešpaties vardą nusidėjėlis išperka tiek nuodėmių, kiek ir padaryti negali. Štai kokia šventojo Viešpaties vardo galia. Tai joks perdėjimas. Šventasis Viešpaties vardas tikrai turi tokią galią. Tačiau svarbu dar ir tai, kaip jis tariamas. Daug priklauso nuo to, ką mes jaučiame tardami šventąjį vardą. Bejėgis žmogus šventąjį Viešpaties vardą ištars su giliu jausmu, o materialiai klestintis žmogus negalės būti toks nuoširdus. Savimyla materialistas kartą kitą gali ištarti šventąjį Viešpaties vardą, tačiau jis neįstengs padaryti to iš širdies. Todėl galima sakyti, kad keturi materialios pažangos principai: 1) kilmingumas, 2) turtai, 3) išsilavinimas ir 4) patraukli išvaizda – iš tikrųjų yra kliūtys dvasiniam tobulėjimui. Materialusis tyros dvasinės sielos apvalkalas yra išorinis jos pasireiškimas, kaip karščiavimas yra išorinis ligos pasireiškimas. Reikia stengtis numušti karštį, o ne didinti jį neteisingai gydantis. Kartais tobulėdamas dvasiškai žmogus praranda materialius turtus. Tai neturėtų mūsų nuvilti. Priešingai, ši netektis, kaip ir nukritusi temperatūra – geras ženklas. Pagrindinis gyvenimo uždavinys – išsipa-

girioti nuo materialaus apsvaigimo, nes kuo labiau žmogus apsvaigęs, tuo toliau jis nuklysta nuo tikrojo gyvenimo tikslo. Paskendę iliuzijoje žmonės neverti Dievo karalystės.

27 TEKSTAS

नमोऽकिञ्चनवित्ताय निवृत्तगुणवृत्तये ।
आत्मारामाय शान्ताय कैवल्यपतये नमः ॥२७॥

namo 'kiñcana-vittāya nivṛtta-guṇa-vṛttaye
ātmārāmāya śāntāya kaivalya-pataye namaḥ

namaḥ – lenkiuosi Tau; *akiñcana-vittāya* – materialiai skurstančiųjų brangenybei; *nivṛtta* – visiškai transcendentiškam materialių *guṇų* veiklai; *guṇa* – materialių *guṇų; vṛttaye* – įtakai; *ātma-ārāmāya* – tam, kuris semiasi pasitenkinimo savyje; *śāntāya* – romiausiam; *kaivalya-pataye* – monistų valdovui; *namaḥ* – žemai lenkiuosi.

Lenkiuosi Tau, materialiai skurstančiųjų brangenybe. Tu nieko bendro neturi su materialios gamtos guņų veikimu. Tu semiesi pasitenkinimo Savyje, todėl esi pati ramybė ir monistų valdovas.

Komentaras: Nieko neturėti gyvajai būtybei tolygu mirti. Todėl gyvoji būtybė negali tikrąja to žodžio prasme visko atsisakyti. Ji atsisako kažko, kad gautų ką nors vertingesnio. Mokinys, siekiantis mokslų, atsisako savo vaikiškų polinkių. Tarnas išeina iš darbo, suradęs geresnį. Bhaktas irgi atsižada materialaus pasaulio ne šiaip sau, o dėl kažko apčiuopiamo, dėl to, kas turi dvasinę vertę. Śrīla Rūpa Gosvāmis, Sanātana Gosvāmis, Śrīla Raghunātha dāsa Gosvāmis ir kiti atsisakė prabangaus žemiško gyvenimo ir gerovės, norėdami tarnauti Viešpačiui. Pasauliečio akimis jie buvo nepaprasti žmonės: Gosvāmiai tarnavo ministrais Bengalijos vyriausybėje, o Śrīla Raghunātha dāsa Gosvāmis buvo įžymaus to meto *zamindaro* sūnus. Tačiau jie visko atsisakė vardan kažko vertingesnio. Bhaktai dažniausiai negali pasigirti materialiais turtais, tačiau jie turi slaptą brangenybę – Viešpaties lotosines pėdas. Štai pamokanti istorija apie Śrīlą Sanātaną Gosvāmį. Jis turėjo filosofinį akmenį, kuris mėtėsi šiukšlių krūvoje. Vienas vargo spaudžiamas žmogus pasiėmė akmenį, tačiau jį gavęs susimąstė, kodėl toks vertingas akmuo laikomas tokioje apleistoje vietoje. Tada jis paprašė Sanātaną pačios didžiausios brangenybės ir gavo šventąjį Viešpaties vardą.

Akiñcana vadinamas žmogus, kuris materialiąja prasme nebeturi ką duoti. Tikrojo bhakto, *mahātmos*, dovanos ne materialios, nes jis jau yra atsisakęs materialių turtų. Jis dovanoja didžiausią vertybę – Dievo Asmenį, nes Viešpats yra vienintelis jo turtas. Sanātana Gosvāmis nemanė, kad besimėtantis šiukšlyne filosofinis akmuo priklauso jam, antraip jis nebūtų jo laikęs tokioje vietoje. Šis pavyzdys padeda suprasti bhaktams naujokams, kad materialūs troškimai ir dvasinis tobulėjimas – nesuderinami dalykai. Kol žmogus nesupranta, kad viskas yra dvasia ir kad viskas susiję su Aukščiausiuoju Viešpačiu, jis turi stengtis skirti dvasią nuo materijos. Iškilus dvasinis mokytojas Śrīla Sanātana Gosvāmis pats viską matė kaip dvasią, tačiau rodė pavyzdį mums, neturintiems dvasinio matymo.

Materialaus pasaulėvaizdžio plėtojimas, arba materialios civilizacijos raida, iš tikrųjų yra didžiulė kliūtis dvasiniam tobulėjimui. Tokia materiali pažanga surakina gyvąją būtybę materialaus kūno pančiais, o tai savo ruožtu lemia jos materialias kančias. Tokia materiali pažanga vadinasi *anartha*, nepageidaujama. Ji iš tikrųjų nepageidaujama. Dabartinės materialios pažangos rezultatas – lūpų dažai, kuriuos galima nusipirkti už penkiasdešimt centų, bei gausybė nereikalingų daiktų, kurie yra materialios gyvenimo sampratos produktai. Nukreipdami į juos savo dėmesį, žmonės tuščiai švaisto savo energiją ir neįgyja to, kas svarbiausia gyvenime – dvasinės patirties. Dar vienas tuščias energijos švaistymo pavyzdys – pastangos pasiekti Mėnulį. Jei žmogus ir nuskris į Mėnulį, tai neišspręs jo gyvenimo problemų. Viešpaties bhaktus vadina *akiñcanomis*, nes jie, galima sakyti, neturi materialių turtų. Materialūs daiktai yra trijų materialios gamtos *guṇų* produktai. Jie užgožia dvasinę energiją, todėl kuo mažiau tokių materialios gamtos produktų mes turime, tuo daugiau turime galimybių dvasiškai tobulėti.

Aukščiausiasis Dievo Asmuo su materialia veikla tiesiogiai nesusijęs. Visi Jo žygiai ir darbai, net ir šiame materialiame pasaulyje, yra dvasiniai, be potraukio materialios gamtos *guṇoms*. „Bhagavad-gītoje“ Viešpats sako, kad visi Jo darbai, net Jo nužengimas į materialųjį pasaulį ir išėjimas iš jo, yra transcendentiniai, ir tas, kuris tobulai tai supranta, nebegimsta materialiame pasaulyje, o grįžta atgal pas Dievą.

Materijos liga susergama dėl potraukio materialiai gamtai ir noro tapti jos viešpačiu. Šį troškimą gimdo trijų gamtos *guṇų* tarpusavio sąveika, ir nei Viešpaties, nei bhaktų šie netikri džiaugsmai nevilioja. Todėl Viešpats ir bhaktai vadinami *nivṛtta-guṇa-vṛtti*. Tobulas *nivṛtta-guṇa-vṛtti* yra Aukščiausiasis Viešpats, kadangi materialios gamtos *guṇos* negali Jo sužavėti, o gyvosios būtybės turi tokį polinkį. Kai kurios iš jų įkliūva į materialios gamtos iliuzinio žavesio spąstus.

Kadangi Viešpats priklauso bhaktams, o bhaktai savo ruožtu priklauso Viešpačiui, jie, be abejonės, yra aukščiau materialios gamtos *guņų*. Tai savaime suprantama išvada. Tyri bhaktai skiriasi nuo bhaktų, kurių atsidavimas negrynas, t.y. bhaktų, kurie kreipiasi į Viešpatį vildamiesi sumažinti savo kančias, išbristi iš skurdo, paskatinti smalsumo ar filosofinių apmąstymų. Tyrus bhaktus ir Viešpatį sieja abipusė transcendentinė meilė. Viešpats nesiperša tiems, kurie yra Jam abejingi, todėl Jį vadina *ātmārāma* – tuo, kuris semiasi pasitenkinimo Savyje. Pats Sau pakankamas Jis yra visų monistų, trokštančių įsilieti į Viešpaties būtį, valdovas. Monistai susilieja su Viešpaties asmenybės skleidžiama šviesa – *brahmajyoti*, tuo tarpu bhaktai dalyvauja transcendentiniuose Viešpaties žaidimuose, kurių jokiu būdu negalima laikyti materialiais.

28 TEKSTAS

मन्ये त्वां कालमीशानमनादिनिधनं विभुम् ।
समं चरन्तं सर्वत्र भूतानां यन्मिथः कलिः ॥२८॥

manye tvāṁ kālam īśānam anādi-nidhanaṁ vibhum
samaṁ carantaṁ sarvatra bhūtānāṁ yan mithaḥ kaliḥ

manye – aš manau; *tvām* – Jūsų Šviesybė; *kālam* – amžinasis laikas; *īśānam* – Aukščiausiasis Viešpats; *anādi-nidhanam* – neturintis nei pradžios, nei pabaigos; *vibhum* – visa persmelkiantis; *samam* – visiems vienodai maloningas; *carantam* – dalinantis; *sarvatra* – visur; *bhūtānām* – tarp gyvųjų būtybių; *yat mithaḥ* – dėl santykių; *kaliḥ* – nesantaika.

Viešpatie, mano akimis Tu esi amžinasis laikas, aukščiausiasis valdovas, visur esantis, neturintis nei pradžios, nei pabaigos. Savo malonę Tu dovanoji visiems po lygiai. Gyvųjų būtybių nesantaika kyla tik dėl visuomeninių santykių kaltės.

Komentaras: Kuntīdevī suprato, kad Kṛṣṇa nebuvo nei jos sūnėnas, nei paprastas jos tėvo giminės narys. Ji puikiausiai žinojo, kad Kṛṣṇa – pirmapradis Viešpats, gyvenantis visų širdyse kaip Supersiela, Paramātmā. Kitaip Viešpaties Paramātmos aspektą dar vadina *kāla*, amžinuoju laiku. Amžinasis laikas yra visų mūsų darbų, gerų ir blogų, liudininkas, todėl Jis lemia atpildą už juos. Beprasmiška teigti, esą mes nežinome, dėl ko kenčiame. Mes galime ir pamiršti nedorus darbus, dėl kurių dabar kenčiame, bet turime atminti, kad Paramātmā yra mūsų nuolatinis palydovas

ir žino viską – praeitį, dabartį ir ateitį. O kadangi Viešpats Kṛṣṇa Paramātmos pavidalu lemia visus veiksmus ir jų pasekmes, Jis yra ir aukščiausiasis valdovas. Be Jo valios ir žolelė nesujudės. Gyvosios būtybės gauna tiek laisvės, kiek pačios nusipelno, tačiau piktnaudžiaudamos šia laisve jos kenčia. Viešpaties bhaktai teisingai naudojasi savo laisve, jie – geri Viešpaties vaikai. O tie, kurie ja piktnaudžiauja, patiria kančias, kurioms juos pasmerkia amžinasis *kāla*. *Kāla* sąlygotai sielai gali suteikti ir laimės, ir kančių. Laimę ir kančias lemia amžinasis laikas. Kaip neprašyta ateina kančia, taip ir netikėtai mums gali nusišypsoti laimė, nes tiek laimę, tiek kančias mums skiria *kāla*. Todėl Viešpačiui mes nei draugai, nei priešai. Kiekvienas gauna likimo jam skirtą kančių ir džiaugsmų dalį. Savo likimą gyvosios būtybės sukuria bendraudamos su aplinkiniais. Šiame pasaulyje kiekvienas nori būti materialios gamtos viešpats, tad kiekvienas pats kuria savo likimą, stebimas Aukščiausiojo Viešpaties, kuris egzistuoja visur ir mato kiekvieno darbus. O kadangi Viešpats neturi nei pradžios, nei pabaigos, Jis vadinamas *kāla* – amžinuoju laiku.

29 TEKSTAS

न वेद कश्चिद्भगवंश्चिकीर्षितं
तवेहमानस्य नृणां विडम्बनम् ।
न यस्य कश्चिद्दयितोऽस्ति कर्हिचिद्
द्वेष्यश्च यस्मिन् विषमा मतिर्नृणाम् ॥२९॥

na veda kaścid bhagavaṁś cikīrṣitaṁ
tavehamānasya nṛṇāṁ viḍambanam
na yasya kaścid dayito 'sti karhicid
dveṣyaś ca yasmin viṣamā matir nṛṇām

na – ne; *veda* – supranta; *kaścit* – kas nors; *bhagavan* – o Viešpatie; *cikīrṣitam* – žaidimų; *tava* – Tavo; *īhamānasya* – kaip pasauliečių; *nṛṇām* – paprastų žmonių; *viḍambanam* – klaidinančių; *na* – niekada; *yasya* – Jo; *kaścit* – kas nors; *dayitaḥ* – ypatingo palankumo objektas; *asti* – yra; *karhicit* – kur nors; *dveṣyaḥ* – priešiškumo objektas; *ca* – ir; *yasmin* – Jo; *viṣamā* – šališkumas; *matiḥ* – įsivaizdavimas; *nṛṇām* – žmonių.

O Viešpatie, niekas negali suprasti Tavo transcendentinių žaidimų, kurie panašūs į žmogaus poelgius, ir todėl gali suklaidinti ką nori. Tu

niekam nejauti nei ypatingo prielankumo, nei priešiškumo. Žmonėms tik atrodo, kad Tu esi šališkas.

Komentaras: Savo malonę puolusioms sieloms Viešpats skiria vienodai. Jis niekam nejaučia ypatingo priešiškumo. Laikyti Dievo Asmenį žmogumi yra didžiausia klaida. Jo žaidimai tik *iš pažiūros panašūs* į žmogaus poelgius; iš tikrųjų jie grynai transcendentiški, be mažiausios materijos purvo dėmelės. Žinia, dažnas pasakys, kad Savo tyriems bhaktams Jis ypač prielankus, tačiau iš tikrųjų Jis vienodas visiems, kaip visiems vienoda yra saulė. Prisisotinę saulės šviesos, kartais ir paprasti akmenys tampa brangakmeniais, tuo tarpu neregys net giedrą dieną jos nemato. Tamsa ir šviesa – priešingos sąvokos, tačiau tai nereiškia, kad saulė vieniems šviečia daugiau nei kitiems. Saulė šviečia visiems, tačiau ne visi vienodai imlūs jos šviesai. Kvailiai mano, kad pasiaukojimo tarnystė – tai meilikavimas Viešpačiui norint laimėti ypatingą Jo malonę. Tačiau tyri bhaktai, su transcendentine meile tarnaujantys Viešpačiui – tai ne prekeiviai. Prekybos namai teikia paslaugas už pinigus. Tuo tarpu tyras bhaktas tarnauja Viešpačiui ne dėl atlygio, todėl jam prieinama visa Viešpaties malonė. Kenčiantys ir skurstantys žmonės, smalsuoliai bei filosofai užmezga laikiną ryšį su Viešpačiu siekdami konkrečių tikslų. Pasiekus tikslą jų ryšys su Viešpačiu nutrūksta. Kenčiantis žmogus, jei jis tikintis, meldžia Viešpatį sveikatos. Tačiau kai liga pasitraukia, paprastai jam jau neberūpi palaikyti tolesnius ryšius su Viešpačiu. Viešpaties malonė tebėra jam prieinama, bet jis nenori jos pasiimti. Toks yra skirtumas tarp tyro bhakto ir bhakto, kurio atsidavimas negrynas. Žmonės, neigiantys Viešpaties tarnystę, skendi visiškoje tamsoje; tie, kurie prašo Viešpaties malonės reikalo spiriami, pajėgūs ją pasiimti tik iš dalies, o tie, kurie visas savo jėgas atiduoda tarnaudami Viešpačiui, pasiima ją visą. Ar žmogus gauna, ar negauna Viešpaties malonės, priklauso tik nuo jo paties – visų maloningiausiojo Viešpaties šališkumas čia niekuo dėtas.

Per Savo visų maloningiausiąją energiją nužengęs į materialųjį pasaulį, Viešpats imasi žmogaus vaidmens, todėl atrodo, kad Jis šališkas Savo bhaktams, bet taip nėra. Nors pažiūrėti, Viešpats šališkas, Savo malonę Jis skiria visiems po lygiai. Kurukṣetros mūšio metu visi žuvusieji Viešpaties akivaizdoje gavo išvadavimą net nebūdami jo verti, nes mirtis Viešpaties akivaizdoje apvalo išeinančią sielą nuo visų nuodėmių ir mirštančiojo laukia bekraštė transcendentinė buveinė. Šiaip ar taip, jei žmogus išeina į saulės šviesą, jis tikrai gaus jam skirtą šilumos ir ultravioletinių spindulių kiekį. Todėl reikia suprasti, kad Viešpats niekada nebūna šališkas. Laikyti Jį šališku – klaida, kurią daro daugelis žmonių.

30 TEKSTAS

जन्म कर्म च विश्वात्मन्नजस्याकर्तुरात्मनः ।
तिर्यङ्नृषिषु यादःसु तदत्यन्तविडम्बनम् ॥३०॥

janma karma ca viśvātmann ajasyākartur ātmanaḥ
tiryaṅ-nṝṣiṣu yādaḥsu tad atyanta-viḍambanam

janma – gimimas; *karma* – veikla; *ca* – ir; *viśva-ātman* – o visatos siela; *ajasya* – negimusiojo; *akartuḥ* – neveikliojo; *ātmanaḥ* – gyvybės jėgos; *tiryak* – gyvūnų; *nṛ* – žmonių; *ṛṣiṣu* – tarp išminčių; *yādaḥsu* – vandeny; *tat* – tai; *atyanta* – tikrai; *viḍambanam* – glumina.

O visatos siela, Tu veiki, nors esi neveiklus, gimsti, nors esi negimstantis ir Pats esi gyvybės jėga. Šitai išties sunku suvokti. Tu nuzengi tarp gyvūnų, žmonių, išminčių bei vandens gyvių, ir tai kiekvieną gali išmušti iš vėžių.

Komentaras: Maža to, kad transcendentiniai Viešpaties žaidimai nesuprantami, jie atrodo dar ir prieštaringi. Kitaip sakant, ribotam žmogaus protui jie nesuvokiami. Nepaisant to, kad Viešpats yra Supersiela, viešpataujanti visame pasaulyje, Jis apsireiškia kaip šernas tarp gyvūnų, Rāma bei Kṛṣṇa tarp žmonių, Nārāyaṇa tarp *ṛṣių*, kaip žuvis tarp vandens gyvių. Vis dėlto sakoma, kad Jis negimęs ir neįpareigotas ką nors veikti. *Śruti mantroje* pasakyta, kad Aukščiausiasis Brahmanas neprivalo nieko veikti. Jam niekas neprilygsta, Jo niekas nepranoksta. Jis valdo įvairialypes energijas, viską daro tobulai, nes savaime viską žino, viską gali ir visa ką įgyvendina. Tai nepaneigiamai įrodo, kad Viešpaties darbai, pavidalai ir žygiai nesuvokiami mūsų ribotų galių protui, o kadangi Jis nesuvokiamai galingas, Jam nieko nėra neįmanoma. Todėl niekas negali Jo iki galo perprasti. Paprastą žmogų kiekvienas Viešpaties darbas išmuša iš vėžių. Viešpaties negalima suprasti per Vedų žinias, bet tyri Jo bhaktai Jį lengvai supranta, nes turi artimą ryšį su Viešpačiu. Bhaktai žino, kad apsireiškęs tarp gyvūnų Jis nėra gyvūnas, kad Jis nėra nei žmogus, nei *ṛṣis*, nei žuvis. Jis – Aukščiausiasis Viešpats per amžius, visur ir visada.

31 TEKSTAS

गोप्याददे त्वयि कृतागसि दाम तावद्
या ते दशाश्रुकलिलाञ्जनसम्भ्रमाक्षम् ।

वक्त्रं निनीय भयभावनया स्थितस्य
सा मां विमोहयति भीरपि यद्बिभेति ॥३१॥

gopy ādade tvayi kṛtāgasi dāma tāvad
yā te daśāśru-kalilāñjana-sambhramākṣam
vaktraṁ ninīya bhaya-bhāvanayā sthitasya
sā māṁ vimohayati bhīr api yad bibheti

gopī – *gopė* (Yašodā); *ādade* – paėmė; *tvayi* – kai Tu; *kṛtāgasi* – sukėlei netvarką (sudaužęs puodą su sviestu); *dāma* – virvę; *tāvat* – tuomet; *yā* – ta; *te* – Tavo; *daśā* – padėtis; *aśru-kalila* – pilnos ašarų; *añjana* – dažų; *sambhrama* – išsigandę; *akṣam* – akys; *vaktram* – veidas; *ninīya* – žemyn; *bhaya-bhāvanayā* – baimingų minčių; *sthitasya* – dėl padėties; *sā* – tai; *mām* – mane; *vimohayati* – glumina; *bhīḥ api* – net pati įsikūnijusi baimė; *yat* – kurio; *bibheti* – bijo.

Brangus Kṛṣṇa, kai Tu prasikaltai, Yašodā paėmė virvę, norėdama Tave surišti, ir iš išgąsčio kupinų Tavo akių pabiro ašaros, nuplaudamos dažus nuo akių. Tu išsigandai, nors pati įsikūnijusi baimė bijo Tavęs. Tas vaizdas glumina mane.

Komentaras: Posmas dar kartą paaiškina, kaip glumina Aukščiausiojo Viešpaties žaidimai. Kaip jau sakyta, Aukščiausiasis Viešpats yra Aukščiausiasis visur ir visada. Čia pateiktas konkretus pavyzdys, kad Viešpats, likdamas Aukščiausiuoju, sykiu gali būti ir paklusnus žaisliukas Savo tyro bhakto rankose. Tyras Viešpaties bhaktas tarnauja Viešpačiui vien iš tyros meilės; atlikdamas pasiaukojimo tarnystę tyras bhaktas negalvoja apie Aukščiausiojo Viešpaties didybę. Aukščiausiajam Viešpačiui taip pat labiau patinka, kai Jo bhaktai Jam tarnauja spontaniškai, iš gryniausios meilės, be jokio pagarbaus susižavėjimo. Dažniausiai bhaktai lenkiasi Viešpačiui su baiminga pagarba, bet Viešpačiui ypač patinka, kai bhaktas, kupinas Jam šilčiausių jausmų ir meilės, jaučiasi svarbesnis už Jį Patį. Pirminėje Viešpaties buveinėje – Goloka Vṛndāvanoje Jo žaidimai persmelkti būtent tokios dvasios. Kṛṣṇos draugams Jis – vienas iš jų tarpo. Jiems neatrodo, kad Viešpats vertas pagarbos ir garbinimo. Viešpaties tėvams, kurie yra tyri bhaktai, Jis – paprasčiausias jų vaikas, o jų bausmės Viešpačiui teikia daugiau džiaugsmo nei maldos iš Vedų himnų. Jam taip pat maloniau klausytis sužadėtinių priekaištų, nei Vedų himnų. Kai Viešpats Kṛṣṇa nužengė į materialųjį pasaulį ir norėdamas sužavėti žmones apreiškė Savo amžinus transcendentinės Goloka Vrindavano karalystės žaidimus, Jis parodė puikų paklusnumo įmotei Yašodai pavyzdį. Viešpats,

kaip tai dažnai daro išdykę vaikai, pragaišindavo mamos Yašodos sukauptą sviestą, daužydamas puodynes ir dalindamas jų turinį Savo žaidimų draugams bei bičiuliams, įskaitant ir garsiąsias Vṛndāvanos beždžionėles, kurios mielai naudojosi Viešpaties dosnumu. Mama Yašodā tai matė ir iš tyros meilės norėjo parodyti, jog ketina nubausti savo transcendentinį vaikutį. Ji paėmė virvę ir pagrasino Viešpačiui surišianti Jį, kaip tai dažniausiai daroma paprastose šeimose. Pamatęs mamos Yašodos rankose virvę, Viešpats nulenkė galvą ir pravirko visai kaip paprastas vaikas. Jo skruostais riedėjo ašaros, nuplaudamos juodus dažus, kuriais buvo apvestos Jo nuostabios akys. Kuntīdevī žavisi šiuo Viešpaties paveikslu, nes supranta iškilią Viešpaties padėtį. Jis, kurio bijosi pati įsikūnijusi baimė, dabar išsigando Savo mamos, norėjusios nubausti Jį, kaip mamos paprastai baudžia savo vaikus. Kuntī suvokė Kṛṣṇos didybę, o Yašodā – ne. Todėl Yašodos padėtis iškilesnė negu Kuntī. Mama Yašodā gavo Viešpatį už savo vaiką, ir Viešpats padarė taip, kad ji visiškai užmirštų, jog jos vaikas – Patsai Viešpats. Suvokdama Viešpaties didybę, mama Yašodā tikrai nesiryžtų bausti Viešpaties. Tačiau Viešpats ją privertė užmiršti apie tai, nes norėjo mylinčiai Yašodai būti pačiu tikriausiu vaiku. Abipusė motinos ir sūnaus meilė reiškėsi visiškai natūraliai, ir ši scena visiškai suglumino Kuntī. Jai neliko nieko daugiau, kaip tik šlovinti transcendentinę sūnaus meilę. Šitaip ji netiesiogiai pašlovino ir motiną Yašodą dėl jos neprilygstamos meilės, nes jos klausė Pats visagalis Viešpats, jos mylimasis vaikas.

32 TEKSTAS

केचिदाहुरजं जातं पुण्यश्लोकस्य कीर्तये ।
यदोः प्रियस्यान्ववाये मलयस्येव चन्दनम् ॥३२॥

kecid āhur ajaṁ jātaṁ puṇya-ślokasya kīrtaye
yadoḥ priyasyānvavāye malayasyeva candanam

kecit – kai kas; *āhuḥ* – sako; *ajam* – Negimstantis; *jātam* – gimė; *puṇya-ślokasya* – didžio doringo karaliaus; *kīrtaye* – šlovinimui; *yadoḥ* – karaliaus Yadu; *priyasya* – brangaus; *anvavāye* – šeimoje; *malayasya* – Malayos kalvose; *iva* – tarsi; *candanam* – santalmedis.

Vieni sako, kad Negimstantis gimsta, idant būtų išgarsinti doringi valdovai, kiti – kad Jis gimė norėdamas nudžiuginti karalių Yadu, vieną brangiausių Savo bhaktų. Tu apsireiški jo šeimoje tarsi santalmedis Malayos kalvose.

Komentaras: Viešpaties pasirodymas materialiame pasaulyje atrodo nesuprantamas, todėl apie Negimstančiojo gimimą pasigirsta įvairių nuomonių. „Bhagavad-gītoje“ Viešpats sako, kad Jis gimsta materialiame pasaulyje, nors yra visų kūrinių Viešpats ir taip pat negimstantis. Taigi Negimstančiojo gimimo paneigti neįmanoma, nes Jis Pats tai teigia. Vis dėlto yra įvairių nuomonių apie Jo gimimo tikslą. „Bhagavad-gītā“ atsako ir į šį klausimą. Jis nužengia per Savo vidinę energiją atkurti religijos principų, apginti teisiųjų ir susidoroti su nedorėliais. Su tokia misija Negimstantis nužengia į šį pasaulį. Tačiau sakoma, kad Viešpats atėjo išgarsinti doringąjį karalių Yudhiṣṭhirą. Viešpats Śrī Kṛṣṇa tikrai norėjo viso pasaulio labui pasodinti į sostą Pāṇḍavus. Kai pasaulį valdo doras karalius, žmonės gyvena laimingai. Kai valdovas nedoras, žmonės nelaimingi. Kali amžiuje valdovai dažniausiai yra nedori, tad ir jų valdiniai nežino, kas yra laimė. Tačiau demokratiškose šalyse nedorovingi piliečiai patys iš savo tarpo išsirenka valdovus, tad dėl savo nelaimių jiems nėra ko kaltinti. Antai Mahārāja Nala irgi garsėjo kaip doringas valdovas, tačiau jis neturėjo jokio ryšio su Viešpačiu Kṛṣṇa. Todėl čia pasakyta, kad Viešpats Kṛṣṇa nužengė išgarsinti karalių Yudhiṣṭhirą. Viešpats išgarsino karalių Yadu jau vien tuo, kad gimė jo šeimoje. Jį vadina Yādava, Yaduvīra, Yadunandana ir kitais vardais, tačiau šie vardai Jo niekuo neįpareigoja. Jis – kaip tas santalmedis, užaugęs Malayos kalvose. Medžiai gali augti kur tik nori, bet kadangi santalmedžiai daugiausia išplitę Malayos kalvose, santalmedžio ir Malayos kalvų vardai susiję tarpusavyje. Todėl galima teigti, kad Viešpats, kaip ir saulė, niekada negimsta, tačiau Jo apsireiškimą galima palyginti su saulės patekėjimu rytuose. Kaip saulė nėra „rytų saulė“, taip ir Viešpats nėra kieno nors sūnus, o visa ko tėvas.

33 TEKSTAS

अपरे वसुदेवस्य देवक्यां याचितोऽभ्यगात् ।
अजस्त्वमस्य क्षेमाय वधाय च सुरद्विषाम् ॥३३॥

apare vasudevasya devakyāṁ yācito 'bhyagāt
ajas tvam asya kṣemāya vadhāya ca sura-dviṣām

apare – kiti; *vasudevasya* – Vasudevos; *devakyām* – Devakī; *yācitaḥ* – prašomas; *abhyagāt* – gimei; *ajaḥ* – negimstantis; *tvam* – Tu; *asya* – jo; *kṣemāya* – labui; *vadhāya* – kad nužudytum; *ca* – ir; *sura-dviṣām* – tuos, kurie priešiški pusdieviams.

Treti sako, jog tu gimei Vasudevos ir Devakī sūnumi, atsiliepdamas į jų maldas. Žinoma, Tu esi negimstantis ir visgi gimei, nes norėjai juos padaryti laimingus bei nužudyti tuos, kurie priešiški pusdieviams.

Komentaras: Dar sakoma, kad Vasudeva ir Devakī, ankstesniame gyvenime gimę kaip Sutapā ir Pṛśni, laikėsi griežtų įžadų trokšdami turėti Viešpatį už savo sūnų, todėl Viešpats jiems ir apsireiškė sūnumi. „Bhagavad-gītoje“ sakoma, kad Viešpats nužengia rūpindamasis viso pasaulio žmonių gerove ir norėdamas išnaikinti *asurus* – bedievius materialistus.

34 TEKSTAS

भारावतारणायान्ये भुवो नाव इवोदधौ ।
सीदन्त्या भूरिभारेण जातो ह्यात्मभुवार्थितः ॥३४॥

bhārāvatāraṇāyānye bhuvo nāva ivodadhau
sīdantyā bhūri-bhāreṇa jāto hy ātma-bhuvārthitaḥ

bhāra-avatāraṇāya – tik tam, kad palengvintum pasaulio naštą; *anye* – kiti; *bhuvaḥ* – pasaulio; *nāvaḥ* – valtis; *iva* – tarsi; *udadhau* – jūroje; *sīdantyāḥ* – kenčiančio; *bhūri* – nepaprastai; *bhāreṇa* – dėl naštos; *jātaḥ* – Tu gimei; *hi* – tikrai; *ātma-bhuvā* – Brahmos; *arthitaḥ* – meldžiamas.

Dar kiti sako, kad Tu, Savo sūnui Brahmai meldžiant, nužengei palengvinti pasaulį užgulusią naštą, kai jis skendo sielvarte tarsi perkrauta valtis jūroje.

Komentaras: Brahmā – pirmoji gyvoji būtybė, gimusi tuojau po to, kai buvo sukurtas pasaulis, yra Paties Nārāyaṇos sūnus. Pradžioje Nārāyaṇa Garbhodakaśāyī Viṣṇu pavidalu įžengė į materialiąją visatą. Be sąlyčio su dvasia materija negali kurti. Ši taisyklė galioja nuo pat pasaulio sukūrimo pradžios. Aukščiausioji Dvasia įžengė į visatą, ir ant lotoso žiedo, išdygusio iš transcendentinio Viṣṇu pilvo, gimė pirmoji gyvoji būtybė – Brahmā. Todėl Viṣṇu dar vadina Padmanābha, o Brahmą – *ātma-bhū*, nes jis gimė tiesiai iš tėvo, nedalyvaujant motinai Lakṣmījī. Lakṣmījī buvo netoli Nārāyaṇos ir patarnavo Viešpačiui, tačiau Nārāyaṇa pradėjo Brahmą vienas, be Lakṣmījī. Štai Viešpaties visagalybė! Tiems, kurie kvailai mano, kad Nārāyaṇa niekuo nesiskiria nuo kitų gyvųjų būtybių, vertėtų atkreipti dėmesį į šį faktą. Nārāyaṇa nėra paprasta gyvoji būtybė. Jis – Pats Dievo Asmuo, ir

kiekviena Jo transcendentinio kūno dalis turi visų kitų kūno dalių galias. Paprasta gyvoji būtybė vaiką pradeda lytinio akto metu ir šitai padaryti tegali taip, kaip jai skirta. Visagalio, Nārāyaṇos, nesaisto jokie energijų būviai. Jis tobulas, nepriklausomas ir Savo įvairiomis galiomis gali be jokio vargo ir nepriekaištingai padaryti viską, ką tik nori. Taigi Brahmā gimė tiesiai iš tėvo, o ne iš motinos įsčių, todėl jis vadinamas *ātma-bhū*. Brahmā yra atsakingas už vėlesnius kūrinius visatoje, kuriuos dar kartą apreiškė Visagalio galia. Visatos sferoje egzistuoja transcendentinė Śvetadvīpos planeta – Kṣīrodakaśāyī Viṣṇu (Aukščiausiojo Viešpaties Paramātmos aspekto) buveinė. Kaskart, kai visatai iškyla rimti pavojai, kurių valdantieji pusdieviai patys negali pašalinti, jie kreipiasi į Brahmą patarimo, o Brahmājī, jei ir jis nežino ką daryti, malda kreipiasi į Kṣīrodakaśāyī Viṣṇu, prašydamas nužengti ir išspręsti iškilusias problemas. Viena iš bėdų iškilo, kai žemę valdė Kaṁsa su savo bendrininkais ir žemė vaitojo, prislėgta piktų *asurų* darbų naštos. Brahmājī su kitais pusdieviais meldėsi ant Kṣīrodakos vandenyno kranto ir gavo atsakymą, kad Kṛṣṇa nužengs kaip Vasudevos ir Devakī sūnus. Todėl kartais sakoma, kad Viešpats apsireiškė prašomas Brahmos.

35 TEKSTAS

भवेऽस्मिन् क्लिश्यमानानामविद्याकामकर्मभिः ।
श्रवणस्मरणार्हाणि करिष्यन्निति केचन ॥३५॥

bhave 'smin kliśyamānānām avidyā-kāma-karmabhiḥ
śravaṇa-smaraṇārhāṇi kariṣyann iti kecana

bhave – materialioje kūrinijoje; *asmin* – šioje; *kliśyamānānām* – kenčiančių dėl; *avidyā* – neišmanymo; *kāma* – troškimų; *karmabhiḥ* – karminės veiklos; *śravaṇa* – klausydamosi; *smaraṇa* – atmindamos; *arhāṇi* – garbindamos; *kariṣyan* – gali atlikti; *iti* – taip; *kecana* – kiti.

O dar kiti sako, jog Tu nužengei norėdamas atgaivinti pasiaukojimo tarnystę, kad ja pasinaudojusios – klausydamosi apie Tave, Tave atmindamos ir garbindamos – materialias negandas kenčiančios sąlygotos sielos išsivaduotų.

Komentaras: „Śrīmad Bhagavad-gītoje“ Viešpats teigia, kad Jis nužengia kiekvieną epochą atkurti religijos. Religijos principus nustato Aukščiausia-

sis Viešpats. Žmogus negali išrasti naujų religijų, nors atsiranda garbėtroškų, kurie šito imasi kaip priemonės išgarsėti. Tikroji religija – tai pripažinti aukščiausią Viešpaties autoritetą ir spontaniškai su meile Jam tarnauti. Gyvoji būtybė negali apsieiti be tarnystės, nes ji tam sukurta. Vienintelis jos pašaukimas – tarnauti Viešpačiui. Viešpats didis, o gyvosios būtybės Jam pavaldžios. Todėl vienintelė gyvosios būtybės priedermė – tarnauti Jam. Deja, iliuzijos veikiamos, gyvosios būtybės per gryniausią nesusipratimą tampa juslių vergais ir yra užvaldytos materialių troškimų. Materialūs troškimai – tai *avidyā*, nežinia. Šie troškimai verčia gyvąją būtybę kurti įvairiausius planus, kaip patirti materialių malonumų, kurių pagrindas – iškreiptas lytinis gyvenimas. Taip ją įtraukia gimimų bei mirčių sūkurys, ir Aukščiausiojo Viešpaties potvarkiu ji gauna vis naujus kūnus ir keliauja iš planetos į planetą. Štai kodėl neištrūkęs iš šios nežinios nelaisvės žmogus negali atsikratyti trejopų materialios būties kančių. Toks gamtos dėsnis.

Tačiau Viešpats daug gailestingesnis kenčiančioms gyvosioms būtybėms negu jos galėtų tikėtis, todėl iš Savo nepriežastinės malonės Jis ateina pas jas ir atkuria pasiaukojimo tarnystės principus, tokius kaip klausytis apie Viešpatį, kartoti Jo vardus, nuolat Jį atminti, Jam tarnauti, Jį garbinti, Jam melstis, draugauti su Juo ir Jam paklusti. Laikydamasi išsyk visų principų ar kurio nors vieno iš jų, sąlygota siela gali ištrūkti iš nežinios tinklų ir atsikratyti materialių kančių, kurias gyvoji būtybė, suklaidinta išorinės energijos, sukūrė savo pačios rankomis. Kaip tik tokią malonę gyvajai būtybei suteikia Viešpats, apsireiškęs kaip Viešpats Śrī Caitanya Mahāprabhu.

36 TEKSTAS

शृण्वन्ति गायन्ति गृणन्त्यभीक्ष्णशः
स्मरन्ति नन्दन्ति तवेहितं जनाः ।
त एव पश्यन्त्यचिरेण तावकं
भवप्रवाहोपरमं पदाम्बुजम् ॥३६॥

śṛṇvanti gāyanti gṛṇanty abhīkṣṇaśaḥ
smaranti nandanti tavehitaṁ janāḥ
ta eva paśyanty acireṇa tāvakaṁ
bhava-pravāhoparamaṁ padāmbujam

śṛṇvanti – klausosi; *gāyanti* – kartoja; *gṛṇanti* – priima; *abhīkṣṇaśaḥ* – visada; *smaranti* – atmena; *nandanti* – džiaugiasi; *tava* – Tavo; *īhitam* – darbais; *janāḥ* – paprasti žmonės; *te* – jie; *eva* – tikrai; *paśyanti* – gali

išvysti; *acireṇa* – labai greitai; *tāvakam* – Tavo; *bhava-pravāha* – pasikartojančių gimimų virtinę; *uparamam* – sustabdančias; *pada-ambujam* – lotosines pėdas.

O Kṛṣṇa, kas nuolat klausosi pasakojimų apie Tavo transcendentinius darbus, šlovina Tavo darbus ir juos atmena, ar džiaugiasi matydamas kitus taip darant, tas išties regi Tavo lotosines pėdas, kurios vienos tegali sustabdyti besisukantį gimimų ir mirčių ratą.

Komentaras: Mūsų dabartinės ribotos regos galimybės neleidžia pamatyti Aukščiausiojo Viešpaties Śrī Kṛṣṇos. Norint Jį pamatyti, reikia atnaujinti regėjimą, o tam būtina pertvarkyti gyvenimą, kad jis prisipildytų spontaniškos meilės Dievui. Kai Śrī Kṛṣṇa Pats buvo mūsų žemėje, toli gražu ne visi suprato, kad Jis yra Aukščiausiasis Dievo Asmuo. Rāvaṇa, Hiraṇyakaśipu, Kaṁsa, Jarāsandha, Śiśupāla ir kiti materialistai daug pasiekė materialiu požiūriu, tačiau nepajėgė pamatyti šalia savęs Viešpaties. Taigi jei neturėsime atitinkamo regėjimo, neišvysime Viešpaties net tada, kai Jis stovės tiesiai prieš mūsų akis. Gebėjimą matyti Viešpatį tegalima išsiugdyti per pasiaukojimo tarnystę, kurios pirmasis žingsnis – klausytis pasakojimų apie Viešpatį iš pasitikėjimo vertų šaltinių. „Bhagavad-gītā“ – vienas iš populiariausių kūrinių, kurį žmonės skaito progiesmiu, klausosi, atkartoja atmintinai ir pan., tačiau net ir klausydamiesi „Bhagavad-gītos“ žmonės dažnai nepamato Kṛṣṇos. Dalykas tas, kad čia labai svarbus pirmasis pasiaukojimo tarnystės elementas – *śravaṇa*. Klausantis apie Viešpatį iš patikimų šaltinių, rezultatas pajuntamas labai greitai. Tačiau dažniausiai žmonės klausosi neautoritetingų pasakotojų. Neautoritetingi pasakotojai gali turėti labai aukštą akademinį išsilavinimą, bet kadangi jie nesilaiko pasiaukojimo tarnystės principų, klausytis jų – beprasmis laiko gaišimas. Dažnai tekstus jie interpretuoja kaip to reikalauja mada, nes siekia savo asmeniškų tikslų. Taigi pirma reikia pasirinkti išmanantį, autoritetingą pasakotoją ir klausytis, ką jis sako. Kai klausymosi procesas vyksta nepriekaištingai ir atitinka visus jam keliamus reikalavimus, savaime įgyvendinami ir kiti pasiaukojimo tarnystės procesai.

Transcendentiniai Viešpaties darbai labai įvairūs, ir klausantis pasakojimų apie juos galima gauti trokštamą rezultatą, tačiau su sąlyga, kad tai daroma nepriekaištingai. „Bhāgavatam“ pradedama pasakojimu apie Viešpaties darbus nuo Jo draugystės su Pāṇḍavais aprašymo. Kituose Viešpaties žaidimuose atsispindi Jo santykiai su *asurais* ir kitomis būtybėmis. O dešimtoji giesmė pasakoja apie pačius iškiliausius Jo santykius su mylimosiomis *gopėmis* ir Jo žmonomis Dvārakoje. Viešpats absoliutus, todėl visi Jo darbai yra tos pačios transcendentinės prigimties. Tačiau neautoritetingų

pasakotojų paveikti žmonės labiau domisi Jo santykiais su *gopėmis*. Toks polinkis byloja apie klausytojo geidulingumą, todėl *bona fide* pasakotojas niekada jam nepataikauja. Klausytis apie Viešpaties darbus reikia nuo pat pradžių, kaip tai daroma „Śrīmad-Bhāgavatam“ ir kituose šventraščiuose. Tokiu būdu klausytojas nuosekliai žengs į priekį ir pagaliau pasieks tobulumą. Todėl nevalia manyti, jog Jo santykiai su Pāṇḍavais mažiau svarbūs už santykius su *gopėmis*. Turime nuolat atminti, kad Viešpats aukščiau visų žemiškų prisirišimų. Visuose minėtuose Viešpaties santykiuose Jis pagrindinis veikėjas, ir klausytis apie Jį, Jo bhaktus ar Jo bendražygius – reiškia skatinti savo dvasinį gyvenimą. Pasakyta, kad Vedos, *Purāṇos* ir kiti raštai skirti atgaivinti mūsų nutrauktus santykius su Viešpačiu. Klausytis šių šventraščių nepaprastai svarbu.

37 TEKSTAS

अप्यद्य नस्त्वं स्वकृतेहित प्रभो
जिहाससि स्वित्सुहृदोऽनुजीविनः ।
येषां न चान्यद्भवतः पदाम्बुजात्
परायणं राजसु योजितांहसाम् ॥३७॥

apy adya nas tvaṁ sva-kṛtehita prabho
jihāsasi svit suhṛdo 'nujīvinaḥ
yeṣāṁ na cānyad bhavataḥ padāmbujāt
parāyaṇaṁ rājasu yojitāṁhasām

api – argi; *adya* – šiandien; *naḥ* – mus; *tvam* – Tu; *sva-kṛta* – Pats atlikęs; *īhita* – visas pareigas; *prabho* – o mano Viešpatie; *jihāsasi* – palieki; *svit* – galbūt; *suhṛdaḥ* – artimus draugus; *anujīvinaḥ* – gyvenančius malone; *yeṣām* – kurio; *na* – ne; *ca* – ir; *anyat* – ko nors kito; *bhavataḥ* – Tavo; *pada-ambujāt* – nuo lotosinių pėdų; *parāyaṇam* – priklausomus; *rājasu* – karaliams; *yojita* – apimtiems; *aṁhasām* – priešiškumo.

O Viešpatie, Tu Pats įvykdei visas pareigas. Nejaugi šiandien, kai mes esame visiškai priklausomi nuo Tavo malonės ir neturime kito užtarėjo, kai visi karaliai tapo mūsų priešais, Tu mus palieki?

Komentaras: Pāṇḍavai – patys laimingiausieji iš žmonių, nes kad ir kaip jiems sekėsi, jie visiškai pasikliovė Viešpaties malone. Priklausyti nuo kieno nors malonės materialiame pasaulyje – didžiausia, kokia tik gali būti,

nelaimė, tačiau, kalbant apie mūsų transcendentinius santykius su Viešpačiu, priklausyti nuo Jo – didžiausia laimė. Materializmo ligos priežastis yra mintis apie visišką nepriklausomybę. Tačiau žiauri materiali gamta neleidžia mums būti nepriklausomiems. Bergždžios pastangos tapti nepriklausomais nuo griežtų gamtos dėsnių vadinasi materialaus eksperimentinio mokslo pažanga. Jos yra viso materialaus pasaulio varomoji jėga. Pradedant Rāvaṇa, norėjusiu nutiesti laiptus tiesiai į dangaus planetas, iki pat mūsų dienų žmonės nuolat mėgina nugalėti gamtos dėsnius. Šiandien tolimas planetų sistemas mėginama pasiekti elektroninėmis ir mechaninėmis priemonėmis. Tačiau aukščiausias žmonių civilizacijos tikslas yra atkakliai darbuotis vadovaujant Viešpačiui ir visiškai pasikliauti Jo valia. Didžiausias tobulos civilizacijos laimėjimas – sąžiningai dirbti visiškai pasikliovus Viešpačiu. Pāṇḍavai idealiai įgyvendino šiuos civilizuoto gyvenimo reikalavimus. Be abejonės, jie visiškai pasikliovė Viešpaties Śrī Kṛṣṇos gera valia, tačiau nebuvo tinginiai ar dykaduoniai. Priešingai, garsėjo iškiliu būdu bei dorais darbais, bet visada ieškojo Viešpaties malonės, nes žinojo, kad savo prigimtimi kiekviena gyvoji būtybė yra nesavarankiška. Taigi gyvenimo tobulumas – paklusti Viešpaties valiai, užuot siekus netikros nepriklausomybės materialiame pasaulyje. Tie, kurie veržiasi būti dirbtinai nepriklausomi nuo Viešpaties, vadinasi *anāthos*, „neturintys gynėjo“, o visiškai pasikliovusieji Viešpaties valia yra *sanāthos* – turintys kas juos apgina. Todėl turime stengtis tapti *sanāthomis*, kad visada būtume apsaugoti nuo nepalankių materialios būties sąlygų. Klaidinanti išorinės, materialios gamtos galia verčia mus užmiršti, kad materialus gyvenimas – pati didžiausia nelaimė. Todėl „Bhagavad-gītoje“ (7.19) sakoma, kad atsiranda gal tik vienas laimingasis, kuris po daugybės gimimų ima suvokti, jog Vāsudeva – galutinė tiesa ir kad geriausias būdas nugyventi savo gyvenimą – visiškai atsiduoti Jam. Visiškas atsidavimas – *mahātmos* požymis. Pāṇḍavų giminėje visi buvo *mahātmos*, nors gyveno šeimoje. Šių *mahātmų* vadovas buvo Mahārāja Yudhiṣṭhira, o karalienė Kuntīdevī – jų motina. Todėl „Bhagavad-gītos“ ir visų kitų *Purāṇų,* pirmiausia „Bhāgavata Purāṇos“, pamokos neišvengiamai susietos su *mahātmų* Pāṇḍavų istorija. Išsiskirti su Viešpačiu jiems buvo tas pats, kas žuviai likti be vandens. Todėl nenuostabu, kad išsiskyrimas su Juo Śrīmatī Kuntīdevī buvo kaip žaibas iš giedro dangaus, ir visa karalienės malda – tai bandymas įtikinti Viešpatį nepalikti jų. Nors per Kurukṣetros mūšį žuvo visi priešiški karaliai, liko jų sūnūs ir vaikaičiai, kurie, galimas daiktas, užsimanys suvesti su Pāṇḍavais sąskaitas. Priešų apsuptyje yra ne tik Pāṇḍavai, bet ir visi mes, todėl išmintingiausia – visiškai pasikliauti Viešpaties valia ir Jam padedant nugalėti visus materialios būties sunkumus.

38 TEKSTAS

के वयं नामरूपाभ्यां यदुभिः सह पाण्डवाः ।
भवतोऽदर्शनं यर्हि हृषीकाणामिवेशितुः ॥३८॥

ke vayaṁ nāma-rūpābhyāṁ yadubhiḥ saha pāṇḍavāḥ
bhavato 'darśanaṁ yarhi hṛṣīkāṇām iveśituḥ

ke – kas; *vayam* – mes; *nāma-rūpābhyām* – be šlovės ir sugebėjimų; *yadubhiḥ* – su Yadavais; *saha* – drauge su; *pāṇḍavāḥ* – ir Pāṇḍavais; *bhavataḥ* – Tavo; *adarśanam* – nebuvimas; *yarhi* – tarytum; *hṛṣīkāṇām* – juslių; *iva* – tarsi; *īśituḥ* – gyvosios būtybės.

Jeigu Tavo žvilgsnis daugiau nebus nukreiptas į mus, visa Pāṇḍavų bei Yadavų giminė bus pasmerkta pražūčiai. Išblės mūsų šlovė bei darbai, kaip kad išblėsta kūną gaubusi šlovė bei vardas, kai iš jo pasitraukia gyvoji dvasia.

Komentaras: Kuntīdevī labai aiškiai suvokė, kad Pāṇḍavai yra gyvi ir sveiki tiktai Śrī Kṛṣṇos dėka. Žinia, Pāṇḍavai turėjo gerą vardą ir garsią šlovę, jiems vadovavo didysis karalius Yudhiṣṭhira – dorovės įsikūnijimas, o Yādavai buvo galingi jų sąjungininkai, tačiau kaip kad kūno juslės bejėgės, jeigu joms nevadovauja sąmonė, taip ir Pāṇḍavai būtų buvę nieko verti, jeigu jiems nerodytų kelio Viešpats. Be Aukščiausiojo Viešpaties malonės nederėtų didžiuotis savo garbinga padėtimi, valdžia, populiarumu. Gyvosios būtybės visada yra nuo ko nors priklausomos, tačiau galų gale jos priklauso nuo Paties Viešpaties. Plėtodami materialias žinias, mes galime išradinėti įvairiausias materialias apsisaugojimo priemones, tačiau be Viešpaties vadovavimo visi gudragalviški mūsų išradimai patirs fiasko, kad ir kokie patikimi ir efektyvūs jie būtų.

39 TEKSTAS

नेयं शोभिष्यते तत्र यथेदानीं गदाधर ।
त्वत्पदैरङ्किता भाति स्वलक्षणविलक्षितैः ॥३९॥

neyaṁ śobhiṣyate tatra yathedānīṁ gadādhara
tvat-padair aṅkitā bhāti sva-lakṣaṇa-vilakṣitaiḥ

na – ne; *iyam* – mūsų karalystės žemė; *śobhiṣyate* – atrodys graži; *tatra* – tada; *yathā* – kokia yra dabar; *idānīm* – kaip; *gadādhara* – o Kṛṣṇa; *tvat* – Tavo; *padaiḥ* – pėdomis; *aṅkitā* – pažymėta; *bhāti* – akinanti grožiu; *sva-lakṣaṇa* – Tavo Paties ženklų; *vilakṣitaiḥ* – žymėmis.

O Gadādhara (Kṛṣṇa), dabar mūsų karalystė pažymėta Tavo pėdų žymėmis, todėl ji atrodo nuostabi. Tačiau Tau išvykus ji jau nebebus tokia.

Komentaras: Ant Viešpaties pėdų yra tam tikri ženklai, skiriantys Viešpatį nuo kitų gyvųjų būtybių. Jo pėdos pažymėtos vėliavos, žaibo, dramblių varovo virbo, skėčio, lotoso, disko ir kitais ženklais. Viešpačiui vaikštant, šie ženklai įsispaudžia minkštame žemės paviršiuje. Kai Viešpats Śrī Kṛṣṇa gyveno su Pāṇḍavais Hastināpuroje, šiais palankiais ženklais buvo pažymėta jos žemė ir dėl to Pāṇḍavų karalystė klestėjo. Kuntīdevī pamini šiuos skiriamuosius ženklus ir baiminasi, kad Viešpačiui išvykus sėkmė nusigręš nuo jų.

40 TEKSTAS

इमे जनपदाः स्वृद्धाः सुपक्वौषधिवीरुधः ।
वनाद्रिनद्युदन्वन्तो ह्येधन्ते तव वीक्षितैः ॥४०॥

ime jana-padāḥ svṛddhāḥ supakvauṣadhi-vīrudhaḥ
vanādri-nady-udanvanto hy edhante tava vīkṣitaiḥ

ime – visi šie; *jana-padāḥ* – miestai ir miesteliai; *svṛddhāḥ* – klesti; *supakva* – dera; *auṣadhi* – vaistažolės; *vīrudhaḥ* – daržovės; *vana* – girios; *adri* – kalnai; *nadī* – upės; *udanvantaḥ* – jūros; *hi* – tikrai; *edhante* – didėjančios; *tava* – Tau; *vīkṣitaiḥ* – pažvelgus.

Visi šie miestai ir kaimai visokeriopai klesti, kadangi gausiai dera javai ir vaistažolės, medžiai lūžta nuo vaisių, upės veržiasi iš krantų, kalnuose gausu mineralų, o vandenynuose – turtų. Taip yra dėl to, kad juos palietė Tavo žvilgsnis.

Komentaras: Žmonijos gerovę lemia gamtos dovanos, o ne milžiniškos pramonės įmonės. Pramonės gigantai – tai bedieviškos civilizacijos produktas, jie žlugdo kilniausius žmonių siekius. Kuo daugiau plėtosime nelemtą pramonę, išsiurbiančią iš žmogaus visą jo gyvybės energiją, tuo daugiau

bus nerimo ir nepasitenkinimo, ir tik nedaugelis galės prašmatniai gyventi išnaudodami kitus. Grūdai, daržovės, vaisiai, upės, pilni brangakmenių ir mineralų kalnai, jūrų perlai – visa tai gamtos dovanos, suteikiamos žmogui Viešpaties nurodymu, ir pagal Jo norą materiali gamta pagamina jų gausybę arba mažiau nei įprastai. Pagal gamtos įstatymą žmogus gali naudotis dieviškomis gamtos dovanomis ir gana pasiturinčiai gyventi, nepasiduodamas išnaudotojiškam norui valdyti materialią gamtą. Kuo daugiau pastangų dėsime išnaudoti materialią gamtą, pataikaudami savo niekuo nepateisinamiems norams mėgautis, tuo giliau įsmuksime į jų pasekmių liūną. Jei turime pakankamai grūdų, vaisių, daržovių ir vaistažolių, kam laikyti skerdyklas ir žudyti vargšus gyvulius? Žmogui nėra reikalo žudyti gyvulių, kai maistui jis turi pakankamai grūdų ir daržovių. Upių vandenys tekėdami tręšia laukus, kurie gausiai mus viskuo aprūpina. Kalnuose gaminasi mineralai, vandenyne – brangakmeniai. Jei žmonija turi pakankamai grūdų, mineralų, brangiųjų akmenų, vandens bei pieno, kam steigti vis naujas siaubingas pramonės įmones, kurios klesti sunkaus nelaimingų žmonių darbo kaina? Tačiau visos šios gamtos dovanos pasiekia mus Viešpaties malone. Todėl mums tereikia paklusti Jo įstatymams ir per pasiaukojimo tarnystę padaryti savo gyvenimą tobulą. Šios Kuntīdevī pastabos labai aktualios. Ji trokšta, kad Dievas jiems būtų maloningas ir Jo malone jų karalystė toliau klestėtų.

41 TEKSTAS

अथ विश्वेश विश्वात्मन् विश्वमूर्ते स्वकेषु मे ।
स्नेहपाशमिमं छिन्धि दृढं पाण्डुषु वृष्णिषु ॥४१॥

atha viśveśa viśvātman viśva-mūrte svakeṣu me
sneha-pāśam imaṁ chindhi dṛḍhaṁ pāṇḍuṣu vṛṣṇiṣu

atha – todėl; *viśva-īśa* – o visatos Viešpatie; *viśva-ātman* – o visatos siela; *viśva-mūrte* – o visatos pavidalo asmenybe; *svakeṣu* – prie mano gentainių; *me* – mano; *sneha-pāśam* – prisirišimo mazgą; *imam* – šį; *chindhi* – nukirski; *dṛḍham* – tvirtus; *pāṇḍuṣu* – prie Pāṇḍavų; *vṛṣṇiṣu* – ir Vṛṣṇių.

Todėl, o visatos Viešpatie, visatos siela, o visatos pavidalo įsikūnijime, perkirsk mano prisirišimo prie gentainių – Pāṇḍavų ir Vṛṣṇių – mazgą.

Komentaras: Tyras Viešpaties bhaktas drovisi prašyti Viešpaties ko nors pačiam sau. Tačiau šeimos žmonės, supančioti šeimyninių ryšių, kartais

priversti prašyti Viešpaties įvairių malonių. Śrīmatī Kuntīdevī tai suvokė ir prašė Viešpaties perkirsti jos prisirišimo prie gentainių – Pāṇḍavų ir Vṛṣṇių – mazgą. Pāṇḍavai – Kuntī sūnūs, o Vṛṣṇiai – jos tėvo giminės. Kṛṣṇa buvo abiejų šeimų giminaitis. Abiem šeimoms buvo reikalinga Viešpaties pagalba, nes abiejų nariai buvo bhaktai ir visiškai pasikliovė Viešpačiu. Śrīmatī Kuntīdevī norėjo, kad Śrī Kṛṣṇa pasiliktų su jos sūnumis Pāṇḍavais, bet tada jos tėvo namai netektų bendravimo su Juo palaimos. Tie prisirišimai nedavė Kuntī sielai ramybės, todėl ji norėjo jų atsikratyti.

Tyras bhaktas sutrauko prisirišimo prie šeimos pančius ir išplečia pasiaukojimo tarnystės veiklą visų užmaršių sielų labui. Geras pavyzdys – šeši Gosvāmiai, kurie patraukė paskui Viešpatį Caitanyą. Jie priklausė labai išsilavinusioms, kultūringoms ir turtingoms aukščiausiųjų kastų šeimoms, bet daugumos žmonių labui paliko savo jaukius namus ir tapo klajojančiais atsiskyrėliais. Nutraukti meilės ryšius su šeima reiškia išplėsti veiklos lauką. To nepadarius negalima tapti tikru brahmanu, karaliumi, visuomenės lyderiu arba Viešpaties bhaktu. Dievo Asmuo, kaip idealus valdovas, parodė tai Savo pavyzdžiu. Norėdamas pademonstruoti, koks turi būti idealus valdovas, Śrī Rāmacandra nutraukė meilės Savo žmonai saitus.

Brahmanas, bhaktas, karalius ar visuomenės lyderis turėtų būti labai plačių pažiūrų žmogus ir atitinkamai elgtis. Śrīmatī Kuntīdevī tai suprato ir, būdama silpna moteris, meldė, kad Viešpats išvaduotų ją iš šeimyninių prisirišimų nelaisvės. Viešpatį ji vadina visatos Viešpačiu, arba visatos proto Viešpačiu, norėdama pabrėžti, kad Jis visagalis ir gali perkirsti tvirtą meilės šeimai mazgą. Todėl kartais būna, kad dėl Savo ypatingo palankumo silpnam bhaktui Viešpats pasitelkia Savo visagalę energiją ir sukuria tokias aplinkybes, kurios pašalina bhakto prisirišimus prie šeimos. Taip Jis priverčia bhaktą visiškai Juo pasikliauti ir pašalina visas kliūtis sugrįžti pas Dievą.

42 TEKSTAS

त्वयि मेऽनन्यविषया मतिर्मधुपतेऽसकृत् ।
रतिमुद्वहतादद्धा गङ्गेवौघमुदन्वति ॥४२॥

tvayi me 'nanya-viṣayā matir madhu-pate 'sakṛt
ratim udvahatād addhā gaṅgevaugham udanvati

tvayi – Tau; *me* – mano; *ananya-viṣayā* – nenukrypstantis; *matiḥ* – dėmesys; *madhu-pate* – o Madhu Viešpatie; *asakṛt* – nuolat; *ratim* – potraukis;

udvahatāt – veržiasi; *addhā* – tiesiai; *gaṅgā* – Ganga; *iva* – kaip; *ogham* – teka; *udanvati* – į vandenyną.

O Madhu Viešpatie, aš trokštu, kad mano dėmesys, neblaškomas pašalinių dalykų, visad kryptų į Tave, kaip Ganga visada veržiasi į vandenyną, nepaisydama jokių kliūčių.

Komentaras: Tyros pasiaukojimo tarnystės tobulumas pasiekiamas visą dėmesį sutelkus į transcendentinę meilės tarnystę Viešpačiui. Nukirsti visus kitus prisirišimus nereiškia visiškai atsisakyti tokių subtilių jausmų, kaip meilė kam nors. Tai neįmanoma. Gyvoji būtybė, kad ir kas ji būtų, negali nieko nemylėti, nes meilės jausmas – tai gyvybės požymis. Troškimai, pyktis, siekiai, potraukiai yra gyvybės požymiai ir išrauti jų neįmanoma. Tereikia juos nukreipti į kitą objektą. Troškimų negalima atsikratyti, tačiau pasiaukojimo tarnystėje troškimą tenkinti jusles pakeičia troškimas tarnauti Viešpačiui ir daugiau niekam kitam. Vadinamoji meilė šeimai, bendruomenei, tėvynei ir t.t. – tai tas pats, tik kita vaga pakreiptas juslių tenkinimas. Kai toks troškimas skiriamas patenkinti Viešpatį, jis vadinamas pasiaukojimo tarnyste.

„Bhagavad-gītoje“ mes matome, kaip Arjuna, pataikaudamas savo norams, ketino atsisakyti kautis su savo broliais ir giminaičiais, tačiau, išgirdęs „Śrīmad Bhagavad-gītos“ žinią, pakeitė sprendimą ir ėmė tarnauti Viešpačiui. Paklusęs Viešpačiui, jis tapo garsiu Viešpaties bhaktu, kadangi visi šventraščiai skelbia, jog Arjuna pasiekė dvasinį tobulumą, tarnaudamas Viešpačiui kaip Jo draugas. Viskas liko kaip buvę – mūšis, draugystė, Arjuna, Kṛṣṇa, bet pasiaukojimo tarnystės dėka Arjuna tapo kitu žmogumi. Todėl ir Kuntī savo maldose kalba apie poreikį ryžtingai pakeisti veiklos pobūdį. Śrīmatī Kuntī norėjo tarnauti Viešpačiui nepaliaujamai, apie tai jos malda. Tokia besąlygiška tarnystė yra aukščiausias žmogaus gyvenimo tikslas. Paprastai mūsų dėmesį atitraukia tarnystė tam, kas nesusiję su Viešpačiu arba neįeina į Jo planus. Kai žmogaus planai pasikeičia į tarnystę Viešpačiui, kitaip sakant, kai tarnaujant Viešpačiui juslės apsivalo, tai vadinama tyra pasiaukojimo tarnyste. Śrīmatī Kuntīdevī norėjo pasiekti šį tobulumą ir prašė to Viešpaties.

Jos meilė Pāṇḍavams ir Vṛṣṇiams neišeina už pasiaukojimo tarnystės ribų, nes tarnauti Viešpaties bhaktui tolygu tarnauti Viešpačiui. Kartais tarnystė bhaktui vertinama aukščiau negu tarnystė Viešpačiui. Tačiau šiuo atveju Kuntīdevī meilė Pāṇḍavams ir Vṛṣṇiams buvo sąlygojama šeimyninių saitų. Materialių santykių nulemti meilės saitai yra *māyā*, kadangi fiziniai ir psichologiniai ryšiai atsiranda dėl išorinės energijos poveikio. Tikroji

giminystė – tai sielų giminystė, kurios pagrindas – santykiai su Aukščiausiąja Siela. Prašydama nukirsti giminystės saitus, ji kalbėjo apie kūniškus saitus. Kūniški ryšiai yra materialios nelaisvės, o dvasiniai ryšiai – išsivadavimo priežastis. Sielų giminystė užsimezga giminystės su Supersiela pagrindu. Žiūrėti tamsoje – reiškia nieko nematyti, bet žiūrėti šviečiant saulei – reiškia matyti saulę ir viską, kas nematoma tamsoje. Šiuo principu pagrįsta ir pasiaukojimo tarnystė.

43 TEKSTAS

श्रीकृष्ण कृष्णसख वृष्ण्यृषभावनिध्रुग्-
राजन्यवंशदहनानपवर्गवीर्य ।
गोविन्द गोद्विजसुरार्तिहरावतार
योगेश्वराखिलगुरो भगवन्नमस्ते ॥४३॥

śrī-kṛṣṇa kṛṣṇa-sakha vṛṣṇy-ṛṣabhāvani-dhrug-
rājanya-vaṁśa-dahanānapavarga-vīrya
govinda go-dvija-surārti-harāvatāra
yogeśvarākhila-guro bhagavan namas te

śrī-kṛṣṇa – o Śrī Kṛṣṇa; *kṛṣṇa-sakha* – o Arjunos drauge; *vṛṣṇi* – Vṛṣṇių; *ṛṣabha* – o vadove; *avani* – žemės; *dhruk* – maištingų; *rājanya-vaṁśa* – karalių dinastijų; *dahana* – o naikintojau; *anapavarga* – neblėstančio; *vīrya* – šaunumo; *govinda* – o Golokadhāmos šeimininke; *go* – karvių; *dvija* – brahmanų; *sura* – pusdievių; *arti-hara* – palengvinti kančias; *avatāra* – o Viešpatie, nužengiantis; *yoga-īśvara* – o visų mistinių jėgų valdove; *akhila* – visatos; *guro* – o mokytojau; *bhagavan* – o visų turtų šeimininke; *namaḥ te* – pagarbiai Tau lenkiuosi.

O Kṛṣṇa, o Arjunos drauge, o Vṛṣṇių vadove, Tu sunaikini politines grupuotes, kurios kelia grėsmę žemei. Tavo šaunumas neblėsta. Tu turi Savo transcendentinę buveinę ir nužengi palengvinti karvių, brahmanų ir bhaktų kančias. Tu esi visų mistinių jėgų valdovas ir viso pasaulio mokytojas. Tu – visagalis Dievas, ir aš pagarbiai Tau lenkiuosi.

Komentaras: Čia Šrīmatī Kuntīdevī susumuoja Aukščiausiojo Viešpaties Šrī Kṛṣṇos savybes. Visagalis Viešpats turi Savo amžiną transcendentinę

buveinę, kurioje Jis gano *surabhi* karves. Jam tarnauja šimtai ir tūkstančiai sėkmės deivių. Jis nužengia į materialų pasaulį, norėdamas pašaukti pas Save bhaktus ir sunaikinti nesantaiką sėjančius politinių grupuočių narius bei karalius, piktnaudžiaujančius valdžia. Savo neribotomis energijomis Jis kuria, palaiko ir naikina pasaulius, ir nepaisant to, Jo šaunumas niekada neišblėsta, Jo jėgos nesenka. Karvėms, brahmanams ir Savo bhaktams Viešpats ypač dėmesingas, nes jie turi lemiamos įtakos visų gyvųjų būtybių gerovei.

44 TEKSTAS

सूत उवाच
पृथयेत्थं कलपदैः परिणूताखिलोदयः ।
मन्दं जहास वैकुण्ठो मोहयन्निव मायया ॥४४॥

sūta uvāca
pṛthayetthaṁ kala-padaiḥ pariṇūtākhilodayaḥ
mandaṁ jahāsa vaikuṇṭho mohayann iva māyayā

sūtaḥ uvāca – Sūta tarė; *pṛthayā* – Pṛthos (Kuntī); *ittham* – šiais; *kala-padaiḥ* – rinktiniais žodžiais; *pariṇūta* – garbinamas; *akhila* – visatos; *udayaḥ* – šlovė; *mandam* – švelniai; *jahāsa* – šypsojosi; *vaikuṇṭhaḥ* – Viešpats; *mohayan* – kerinčiai; *iva* – tarsi; *māyayā* – Jo mistinė galia.

Sūta Gosvāmis tarė: Klausydamasis Kuntīdevī maldų, šlovinančių Jį pačiais gražiausiais žodžiais, Viešpats švelniai šypsojosi. Jo šypsena buvo tokia pat kerinti, kaip ir Jo mistinė jėga.

Komentaras: Sakoma, kad viskas, kas šiame pasaulyje turi kerinčios jėgos, pareina iš Viešpaties. Sąlygotos sielos, norinčios viešpatauti materialiame pasaulyje, taip pat yra užburtos Jo mistinių galių, tačiau Jo bhaktus užbūrė visai kas kita – Viešpaties šlovė, ir juos lydi maloningi Viešpaties palaiminimai. Kaip ir elektros energija, Viešpaties energija reiškiasi labai įvairiai. Šrīmatī Kuntīdevī meldėsi Viešpačiui, norėdama žodžiais nusakyti nors dalelę Jo šlovės. Bhaktai šlovina Viešpatį ieškodami pačių gražiausių žodžių, todėl Viešpats vadinamas Uttamaśloka. Bet net patys gražiausi žodžiai nepajėgūs išreikšti Viešpaties šlovės, ir visgi Jį džiugina tokios maldos, kaip kad džiugina tėvą pirmieji, nors ir nevykusiai ištarti jo vaiko

žodžiai. Žodis *māyā* gali reikšti „iliuzija“ arba „malonė“. Čia žodis *māyā* vartojamas Viešpaties malonei, kuri skirta Kuntīdevī, pažymėti.

45 TEKSTAS

तां बाढमित्युपामन्त्र्य प्रविश्य गजसाह्वयम् ।
स्त्रियश्च स्वपुरं यास्यन् प्रेम्णा राज्ञा निवारितः ॥४५॥

tāṁ bāḍham ity upāmantrya praviśya gajasāhvayam
striyaś ca sva-puraṁ yāsyan premṇā rājñā nivāritaḥ

tām – visas tas; *bāḍham* – priėmė; *iti* – taip; *upāmantrya* – po to pranešė; *praviśya* – įžengęs; *gajasāhvayam* – į Hastināpuros rūmus; *striyaḥ ca* – kitoms moterims; *sva-puram* – į Savo rezidenciją; *yāsyan* – išvykstant; *premṇā* – su meile; *rājñā* – karaliaus; *nivāritaḥ* – buvo sustabdytas.

Išklausęs Śrīmatī Kuntīdevī maldas, Viešpats įžengė į Hastināpuros rūmus ir pranešė kitoms moterims, kad išvyksta. Jau besirengiantį išvykti Viešpatį sustabdė karalius Yudhiṣṭhira ir meilės kupinais žodžiais puolė įkalbinėti Jį pasilikti.

Komentaras: Viešpats Kṛṣṇa buvo nutaręs išvykti į Dvāraką, ir, rodės, niekas neįstengs įkalbėti Jo pasilikti Hastināpuroje, tačiau paprastas karaliaus Yudhiṣṭhiros prašymas pasilikti dar keletą dienų kaipmat pakeitė Viešpaties sprendimą. Tai rodo, kad stipri Yudhiṣṭhiros meilė Viešpačiui Jį nuginklavo. Taigi visagalį Dievą tegali pavergti meilės tarnystė. Jis absoliučiai nepriklausomas, ir niekas negali Jo priversti vienaip ar kitaip pasielgti. Vienintelis dalykas, kuris Jį įpareigoja – tai karšta Jo tyrų bhaktų meilė.

46 TEKSTAS

व्यासाद्यैरीश्वरेहाज्ञैः कृष्णेनाद्भुतकर्मणा ।
प्रबोधितोऽपीतिहासैर्नाबुध्यत शुचार्पितः ॥४६॥

vyāsādyair īśvarehājñaiḥ kṛṣṇenādbhuta-karmaṇā
prabodhito 'pītihāsair nābudhyata śucārpitaḥ

vyāsa-ādyaiḥ – Vyāsos vadovaujamų didžiųjų išminčių; *īśvara* – visagalio Dievo; *īhā* – valia; *jñaiḥ* – mokytų; *kṛṣṇena* – Paties Kṛṣṇos; *adbhuta-karmaṇā* – atliekančio antžmogiškus darbus; *prabodhitaḥ* – guodžiamas; *api* – nors; *itihāsaiḥ* – istorinių liudijimų; *na* – ne; *abudhyata* – patenkintas; *śucā arpitaḥ* – nuliūdęs.

Niekas negalėjo išblaškyti karaliaus Yudhiṣṭhiros liūdesio – nei Vyāsos vadovaujamų didžiųjų išminčių patarimai, nei Paties Viešpaties Kṛṣṇos, atlikusio antžmogiškus žygdarbius, nurodymai, nei istorijos pamokos.

Komentaras: Doringąjį karalių Yudhiṣṭhirą buvo apėmusi neviltis, nes Kurukṣetros mūšyje žuvo labai daug žmonių, ir dėl to jis labiausiai kaltino save. Duryodhana buvo visiškai neblogas valdovas, ir tam tikra prasme kautynės buvo nereikalingos. Tačiau iš teisybės sostas turėjo priklausyti Yudhiṣṭhirai. Čia susikryžiavo daugybė politinių interesų – į besivaržančių brolių konfliktą buvo įtraukti visi karaliai ir viso pasaulio gyventojai. Jame, remdamas karaliaus Yudhiṣṭhiros pusę, dalyvavo ir Viešpats Kṛṣṇa. „Mahābhāratoje“ („Ādi-parva“ 20) pasakyta, kad per aštuoniolika dienų Kurukṣetros mūšyje žuvo 640 milijonų žmonių, o dar šimtai tūkstančių dingo be žinios. Iš esmės tai buvo didžiausias mūšis pasaulyje per pastaruosius penkis tūkstančius metų.

Mahārāja Yudhiṣṭhira nepaprastai sielojosi dėl tokių masinių žudynių, kurios įvyko vien dėl to, kad sostas atitektų jam. Todėl Vyāsa bei kiti didieji išminčiai, taip pat Pats Viešpats, remdamiesi istorijos pavyzdžiais bandė įtikinti jį, kad kovota dėl teisaus reikalo. Bet ir didžiausių savo laiko asmenybių pamokymai nenuramino Mahārājos Yudhiṣṭhiros. Posme Kṛṣṇa pavadintas atlikusiu antžmogiškus darbus, bet nei Jam, nei Vyāsai nepavyko įtikinti karaliaus Yudhiṣṭhiros. Ar tai reiškia, kad Viešpats nepajėgė parodyti Savo antžmogiškų sugebėjimų? Žinoma, kad ne. Reikalas tas, kad Viešpats, kaip *īśvara*, Supersiela, glūdinti karaliaus Yudhiṣṭhiros ir Vyāsos širdyse, atliko dar didesnį antžmogišką žygį, nes toks buvo Viešpaties noras. Kaip glūdinti karaliaus Yudhiṣṭhiros širdyje Supersiela, Jis neleido jam patikėti Vyāsos ir kitų išminčių, net Jo Paties, žodžiais, nes norėjo, kad karalius išklausytų mirštančiojo Bhīṣmadevos – dar vieno didžiojo Viešpaties bhakto pamokymus. Viešpats norėjo, kad paskutinėmis savo materialaus gyvenimo valandomis didis karžygys Bhīṣmadeva pamatytų Jį Patį bei mylimus savo vaikaičius – karalių Yudhiṣṭhirą ir jo brolius, kuriems dabar atiteko sostas, ir ramiai pasitrauktų iš šio pasaulio. Bhīṣmadevos visiškai nedžiugino tai, kad jam teko kautis su savo mylimais, be tėvo augusiais vaikaičiais Pāṇḍavais. Bet *kṣatriyai* – labai griežtų principų žmonės. Jis privalėjo kautis Duryodhanos pusėje, nes gyveno jo išlaikomas. Be to,

Viešpats norėjo, kad Bhīṣmadevos žodžiai nuramintų karalių Yudhiṣṭhirą ir kad visas pasaulis pamatytų, jog Bhīṣmadeva išmintimi pranoko visus – net Patį Viešpatį.

47 TEKSTAS

आह राजा धर्मसुतश्चिन्तयन् सुहृदां वधम् ।
प्राकृतेनात्मना विप्राः स्नेहमोहवशं गतः ॥४७॥

āha rājā dharma-sutaś cintayan suhṛdāṁ vadham
prākṛtenātmanā viprāḥ sneha-moha-vaśaṁ gataḥ

āha – tarė; *rājā* – karalius Yudhiṣṭhira; *dharma-sutaḥ* – Dharmos (Yamarājos) sūnus; *cintayan* – galvodamas apie; *suhṛdām* – draugų; *vadham* – nužudymą; *prākṛtena* – tik dėl materialios sampratos; *ātmanā* – siela; *viprāḥ* – o brahmane; *sneha* – prisirišimų; *moha* – iliuzijos; *vaśam* – nuvestas į šalį; *gataḥ* – išėjęs.

Draugų mirties sukrėstas, Dharmos sūnus karalius Yudhiṣṭhira sielojosi kaip paprastas materialaus pasaulio žmogus. O išminčiai, paklaidintas prisirišimų jis prašneko.

Komentaras: Karaliui Yudhiṣṭhirai nepritiko sielvartauti kaip paprastam žmogui, tačiau Viešpaties valia jis, kaip kitados Arjuna, rodės, pasidavė iliuzijai. Kas mato tiesą, tas žino, kad gyvoji esybė – ne kūnas ir ne protas, kad ji transcendentiška materialiai būties sampratai. Paprastas žmogus prievartą suvokia kaip skriaudą, padarytą kūnui, bet tai tėra viena iš iliuzijos rūšių. Kiekvienas užima tam tikrą padėtį visuomenėje ir turi tą padėtį atitinkančias pareigas. *Kṣatriyos* pareiga – kautis dėl teisybės, nesvarbu, kas yra jo priešininkas. Vykdant pareigą nereikia bijoti, kad materialus kūnas bus sunaikintas, nes kūnas tėra išorinis gyvosios sielos rūbas. Mahārāja Yudhiṣṭhira visa tai puikiai žinojo, tačiau Viešpaties valia atsidūrė paprasto žmogaus vaidmenyje. Jis pasidavė iliuzijai neatsitiktinai – už jos slypėjo dar vienas nepaprastas Viešpaties sumanymas: karalius turėjo išgirsti Bhīṣmos pamokymus, kaip kitados juos iš Paties Viešpaties išklausė Arjuna.

48 TEKSTAS

अहो मे पश्यताज्ञानं हृदि रूढं दुरात्मनः ।
पारक्यस्यैव देहस्य बह्व्यो मेऽक्षौहिणीर्हताः ॥४८॥

aho me paśyatājñānaṁ hṛdi rūḍhaṁ durātmanaḥ
pārakyasyaiva dehasya bahvyo me 'kṣauhiṇīr hatāḥ

aho – o; *me* – į mano; *paśyata* – tik pažvelkite; *ajñānam* – neišmanymą; *hṛdi* – širdyje; *rūḍham* – įsikūrusį; *durātmanaḥ* – nusidėjėlio; *pārakyasya* – skirtu kitiems; *eva* – tikrai; *dehasya* – kūnu; *bahvyaḥ* – labai daug; *me* – aš; *akṣauhiṇīḥ* – karinių junginių; *hatāḥ* – sunaikinau.

Karalius Yudhiṣṭhira tarė: O varge! Aš pats didžiausias nusidėjėlis! Tik pažvelkit į mano širdį – ten viešpatauja tamsybė! Mano kūnas, kuris turėtų tarnauti kitiems, sunaikino daugybę priešo falangų.

Komentaras: Visa falanga, susidedanti iš 21 870 kovos vežimų, 21 870 dramblių, 109 650 pėstininkų ir 65 600 raitelių, vadinasi *akṣauhiṇī*. Kurukṣetros mūšyje buvo sunaikinta daug *akṣauhiṇī*. Dėl begalės gyvųjų būtybių mirties Mahārāja Yudhiṣṭhira, doringiausias valdovas pasaulyje, kaltina save, nes mūšis vyko dėl to, kad jis būtų sugrąžintas į sostą. Šis kūnas galų gale skirtas tarnauti kitiems. Kol kūne rusena gyvybė, kūnas turi tarnauti kitiems, o po mirties jis atitenka šunims, šakalams arba kirmėlėms. Karalius gailisi, kad dėl jo laikino kūno buvo pralieta tiek daug kraujo.

49 TEKSTAS

बालद्विजसुहृन्मित्रपितृभ्रातृगुरुद्रुहः ।
न मे स्यान्निरयान्मोक्षो ह्यपि वर्षायुतायुतैः ॥४९॥

bāla-dvija-suhṛn-mitra- pitṛ-bhrātṛ-guru-druhaḥ
na me syān nirayān mokṣo hy api varṣāyutāyutaiḥ

bāla – jaunuolius; *dvi-ja* – dukart gimusius; *suhṛt* – geradarius; *mitra* – draugus; *pitṛ* – tėvus; *bhrātṛ* – brolius; *guru* – mokytojus; *druhaḥ* – nužudžiusį; *na* – niekada; *me* – mano; *syāt* – bus; *nirayāt* – iš pragaro; *mokṣaḥ* – išsivadavimas; *hi* – tikrai; *api* – nors; *varṣa* – metų; *ayuta* – milijonai; *āyutaiḥ* – būtų pridėti.

Aš nužudžiau daug jaunikaičių, brahmanų, geradarių, draugų, tėvų, mokytojų ir brolių. Net jei pragyvensiu dar milijonus metų, už visas šias nuodėmes manęs laukia pragaras.

Komentaras: Kiekviename kare neišvengiamai nužudoma daug nekaltų gyvųjų būtybių – vaikų, brahmanų ir moterų, kuriuos žudyti yra didžiausia

nuodėmė. Jie yra nekaltos būtybės, ir šventraščiai visais atvejais draudžia juos žudyti. Mahārāja Yudhiṣṭhira žinojo apie šias masines žudynes. Be to, priešininkų gretose buvo draugai, tėvai bei mokytojai, ir visi jie žuvo. Jam buvo baisu ir pagalvoti apie tokias žudynes, todėl jis manė neištrūksiąs iš pragaro milijonus ir milijardus metų.

50 TEKSTAS

नैनो राज्ञः प्रजाभर्तुर्धर्मयुद्धे वधो द्विषाम् ।
इति मे न तु बोधाय कल्पते शासनं वचः ॥५०॥

naino rājñaḥ prajā-bhartur dharma-yuddhe vadho dviṣām
iti me na tu bodhāya kalpate śāsanaṁ vacaḥ

na – niekada; *enaḥ* – nuodėmė; *rājñaḥ* – karaliui; *prajā-bhartuḥ* – ginančiam valdinius; *dharma* – už teisų reikalą; *yuddhe* – kovoje; *vadhaḥ* – žudančiam; *dviṣām* – priešus; *iti* – visi šie; *me* – man; *na* – niekada; *tu* – bet; *bodhāya* – pasitenkinimui; *kalpate* – skirtų valdovams; *śāsanam* – nurodymų; *vacaḥ* – žodžiai.

Jei karalius žudo kovodamas dėl teisaus reikalo ir gindamas savo valdinius, jis neužsitraukia nuodėmės. Bet aš negaliu tuo pasiteisinti.

Komentaras: Mahārāja Yudhiṣṭhira manė, kad jis pats nedalyvavo karalystės valdyme, o Duryodhana ją tvarkė nekenkdamas valdinių interesams, todėl daugybės gyvųjų būtybių žuvimo priežastis tebuvo jo asmeninė nauda – noras atimti sostą iš Duryodhanos. Jį persekiojo mintis, kad kraujas buvo pralietas ne dėl valstybės interesų, o dėl vieno asmens išaukštinimo, todėl jautėsi atsakingas už visas nuodėmes.

51 TEKSTAS

स्त्रीणां मद्धतबन्धूनां द्रोहो योऽसाविहोत्थितः ।
कर्मभिर्गृहमेधीयैर्नाहं कल्पो व्यपोहितुम् ॥५१॥

strīṇāṁ mad-dhata-bandhūnāṁ droho yo 'sāv ihotthitaḥ
karmabhir gṛhamedhīyair nāhaṁ kalpo vyapohitum

strīṇām – moterų; *mat* – mano; *hata-bandhūnām* – nužudytų draugų; *drohaḥ* – priešiškumas; *yaḥ* – kuris; *asau* – visas šis; *iha* – iš to; *utthitaḥ* –

kilo; *karmabhiḥ* – darbu; *gṛhamedhīyaiḥ* – žmonių, besirūpinančių materialia gerove; *na* – niekada; *aham* – aš; *kalpaḥ* – galiu tikėtis; *vyapohitum* – panaikinti tai.

Dėl mano kaltės daug moterų liko vienišos. Aš pasėjau tokį priešiškumą, kad jokia materiali labdara nepadės man išsipirkti.

Komentaras: Žmogus, kuris užsiima labdara tesiekdamas materialios gerovės, vadinasi *gṛhamedhis*. Kartais materialiai gerovei įsigalėti trukdo nuodėmingi darbai, kadangi materialistas, vykdydamas savo materialias pareigas, neišvengiamai nusideda, net nesąmoningai. Nuodėmėms nuplauti Vedos rekomenduoja keletą aukojimo rūšių. Vedos sako, kad, atlikus *aśvamedha-yajñą* (žirgo aukojimą), galima atpirkti net *brahma-hatyos* (brahmano nužudymo) nuodėmę.

Yudhiṣṭhira Mahārāja atliko *aśvamedha-yajñą*, bet, jo manymu, jo didžiulių nuodėmių neatpirks net tokios *yajños*. Į karą išeina vyrai, broliai, o kartais ir tėvai bei sūnūs. Jų mirtis sukelia naują priešiškumo bangą, ir veiksmų bei atoveiksmių grandinė dar labiau išauga, o jos nutraukti nebegali net tūkstančiai *aśvamedha-yajñų*.

Tokia jau veiksmo (*karmos*) prigimtis. Veiksmas sužadina kitą veiksmą ir jo atoveiksmį, ir taip ilgėja materialių darbų grandinė, surakinanti tą, kuris juos atlieka. „Bhagavad-gītoje“ (9.27–28) siūloma priemonė, kaip nutraukti šią grandinę: veikti tik Aukščiausiojo Viešpaties vardan. Kurukṣetros mūšis iš tikrųjų įvyko Aukščiausiojo Viešpaties Śrī Kṛṣṇos valia. Apie tai byloja Jo Paties žodžiai, ir vien tiktai Jo valia Yudhiṣṭhira buvo sugrąžintas į Hastināpuros valdovo sostą. Todėl iš tikrųjų Pāṇḍavai nesusitepė nuodėme, nes jie tevykdė Viešpaties nurodymus. Atsakomybę už visas pasekmes prisiima tie, kurie skelbia karą dėl savo asmeninių interesų.

52 TEKSTAS

यथा पङ्केन पङ्काम्भः सुरया वा सुराकृतम् ।
भूतहत्यां तथैवैकां न यज्ञैर्मार्ष्टुमर्हति ॥५२॥

yathā paṅkena paṅkāmbhaḥ surayā vā surākṛtam
bhūta-hatyāṁ tathaivaikāṁ na yajñair mārṣṭum arhati

yathā – kaip; *paṅkena* – purvu; *paṅka-ambhaḥ* – vandens, sumišusio su purvu; *surayā* – vynu; *vā* – taip pat; *surākṛtam* – nešvarumo, atsiradusio dėl susilietimo su vynu; *bhūta-hatyām* – gyvulių žudymu; *tathā* – panašiai;

eva – tikrai; *ekām* – žmogui; *na* – niekada; *yajñaiḥ* – nurodytais aukojimais; *mārṣṭum* – panaikinti; *arhati* – verta.

Kaip neprakoši purvino vandens per purvą, kaip vyno dėmių nenuplausi vynu, taip ir aukodamas gyvulius neatpirksi žmonių žudymo.

Komentaras: Žinoma, *aśvamedha-yajñų* ir *gomedha-yajñų* (žirgo ir buliaus aukojimų) tikslas nėra žudyti gyvulius. Viešpats Caitanya yra pasakęs, kad aukojimas ant *yajños* altoriaus suteikia gyvuliui naują gyvenimą ir grąžina jėgas. Gyvulių aukojimai buvo Vedų himnų veiksmingumo įrodymas. Teisingai deklamuodamas Vedų himnus, aukojantis auką atsikrato nuodėmių pasekmių, tai nekelia jokių abejonių, tačiau tuo atveju, kai aukojimas atliekamas neteisingai, vadovaujant nepatyrusiems žyniams, aukotojui teks atsakyti už gyvulio nužudymą. Šiame kivirčų ir veidmainystės amžiuje neįmanoma teisingai atlikti *yajñų*, nes nebėra prityrusių brahmanų, sugebančių tinkamai joms vadovauti. Todėl šiuose Mahārājos Yudhiṣṭhiros žodžiuose slypi užuomina, kokie aukojimai turėtų būti atliekami Kali amžiuje. Kali-yugoje rekomenduotinas vienas vienintelis aukojimas – *hari-nāma-yajña*, kurį pradėjo vykdyti Viešpats Śrī Caitanya Mahāprabhu. Tačiau nevalia žudyti gyvulių ir mėginti išpirkti šią nuodėmę, atliekant *hari-nāma-yajñą*. Viešpaties bhaktai niekada nežudo gyvulio asmeniniais tikslais, bet kartu (kaip Viešpaties buvo liepta Arjunai) neatsisako vykdyti *kṣatriyos* pareigų. Taigi viskas pasiekiama, jei žmogus visus savo veiksmus derina su Viešpaties valia. O tai tesugeba padaryti bhaktai.

Taip Bhaktivedanta baigia komentuoti aštuntąjį pirmosios „Śrīmad-Bhāgavatam“ giesmės skyrių, pavadintą „Karalienės Kuntī maldos ir Parīkṣito išgelbėjimas“.

DEVINTAS SKYRIUS

Bhīṣmadevos mirtis Viešpaties Kṛṣṇos akivaizdoje

1 TEKSTAS

सूत उवाच
इति भीतः प्रजाद्रोहात्सर्वधर्मविवित्सया ।
ततो विनशनं प्रागाद्यत्र देवव्रतोऽपतत् ॥ १ ॥

sūta uvāca
iti bhītaḥ prajā-drohāt sarva-dharma-vivitsayā
tato vinaśanaṁ prāgād yatra deva-vrato 'patat

sūtaḥ uvāca – Śrī Sūta Gosvāmis tarė; *iti* – taip; *bhītaḥ* – pasibaisėjęs; *prajā-drohāt* – valdinių nužudymu; *sarva* – visos; *dharma* – religinės veiklos; *vivitsayā* – supratimui; *tataḥ* – po to; *vinaśanam* – į mūšio lauką; *prāgāt* – jis išvyko; *yatra* – kur; *deva-vrataḥ* – Bhīṣmadeva; *apatat* – gulėjo merdėdamas.

Sūta Gosvāmis tarė: Su siaubu galvodamas apie tai, kiek savo valdinių jis pražudė per Kurukṣetros mūšį, Mahārāja Yudhiṣṭhira išvyko į žudynių vietą. Ten, strėlių patale, gulėjo mirštantis Bhīṣmadeva.

Komentaras: Čia, devintame skyriuje, vykdydamas Viešpaties Śrī Kṛṣṇos valią, Bhīṣmadeva pamokys karalių Yudhiṣṭhirą, kaip atlikti pareigas, kurių iš žmogaus reikalauja jo veiklos pobūdis. Be to, prieš pat palikdamas šį mirtingąjį pasaulį Bhīṣmadeva pasakys Viešpačiui paskutinę maldą ir tokiu būdu išsivaduos iš tolesnės materialios veiklos nelaisvės. Bhīṣmadevai buvo dovanotas gebėjimas atsiskirti nuo materialaus kūno tada, kai jis pats to

panorės, taigi jis gulėjo strėlių patale savo paties noru. Garsaus karžygio pasitraukimas iš šio pasaulio prikaustė viso visuomenės žiedo dėmesį, ir jie visi atėjo čia, nes norėjo išreikšti didžiajai sielai šilčiausius meilės ir pagarbos jausmus.

2 TEKSTAS

तदा ते भ्रातरः सर्वे सदश्वैः स्वर्णभूषितैः ।
अन्वगच्छन् रथैर्विप्रा व्यासधौम्यादयस्तथा ॥ २ ॥

tadā te bhrātaraḥ sarve sadaśvaiḥ svarṇa-bhūṣitaiḥ
anvagacchan rathair viprā vyāsa-dhaumyādayas tathā

tadā – tada; *te* – visi jie; *bhrātaraḥ* – broliai; *sarve* – drauge; *sat-aśvaiḥ* – traukiamuose puikiausių žirgų; *svarṇa* – auksu; *bhūṣitaiḥ* – papuoštų; *anvagacchan* – sekė vienas paskui kitą; *rathaiḥ* – vežimuose; *viprāḥ* – o brahmanai; *vyāsa* – išminčius Vyāsa; *dhaumya* – Dhaumya; *ādayaḥ* – ir kiti; *tathā* – taip pat.

Paskui jį išvažiavo ir visi jo broliai. Dailiausius jų vežimus traukė puikūs, auksu išpuošti žirgai. Su broliais keliavo Vyāsa bei kiti ṛṣiai, tarp jų ir Dhaumya (išsilavinęs Pāṇḍavų žynys).

3 TEKSTAS

भगवानपि विप्रर्षे रथेन सधनञ्जयः ।
स तैर्व्यरोचत नृपः कुवेर इव गुह्यकैः ॥ ३ ॥

bhagavān api viprarṣe rathena sa-dhanañjayaḥ
sa tair vyarocata nṛpaḥ kuvera iva guhyakaiḥ

bhagavān – Dievo Asmuo (Śrī Kṛṣṇa); *api* – taip pat; *vipra-ṛṣe* – o išmin-čiau tarp brahmanų; *rathena* – vežime; *sa-dhanañjayaḥ* – su Dhanañjaya (Arjuna); *saḥ* – Jis; *taiḥ* – su jais; *vyarocata* – atrodė labai didingai; *nṛpaḥ* – karalius (Yudhiṣṭhira); *kuvera* – Kuvera, pusdievių iždininkas; *iva* – tarsi; *guhyakaiḥ* – palydovai, vadinami *guhyakais*.

O išminčiau tarp brahmanų, kartu su visais vyko ir Dievo Asmuo, Viešpats Śrī Kṛṣṇa, sėdėjęs Arjunos vežime. Todėl karalius Yudhiṣṭhira atrodė labai didingai, it Kuvera, apsuptas savo palydovų (guhyakų).

Komentaras: Viešpats Śrī Kṛṣṇa norėjo, kad Pāṇḍavai pasirodytų Bhīṣmadevai visu savo puikumu, kad prieš mirtį jis pamatytų juos laimingus. Kuvera – turtingiausias iš pusdievių, o karalius Yudhiṣṭhira, kaip teigia posmas, buvo panašus į jį (Kuverą), nes dalyvaujant Śrī Kṛṣṇai iškilminga procesija tinkamai atspindėjo karališkąją Yudhiṣṭhiros didybę.

4 TEKSTAS

दृष्ट्वा निपतितं भूमौ दिवश्च्युतमिवामरम् ।
प्रणेमुः पाण्डवा भीष्मं सानुगाः सह चक्रिणा ॥ ४ ॥

dṛṣṭvā nipatitaṁ bhūmau divaś cyutam ivāmaram
praṇemuḥ pāṇḍavā bhīṣmaṁ sānugāḥ saha cakriṇā

dṛṣṭvā – taip matydami; *nipatitam* – gulintį; *bhūmau* – ant žemės; *divaḥ* – iš dangaus; *cyutam* – nupuolusį; *iva* – tarsi; *amaram* – pusdievį; *praṇemuḥ* – nusilenkė; *pāṇḍavāḥ* – Pāṇḍu sūnūs; *bhīṣmam* – Bhīṣmai; *sa-anugāḥ* – su jaunesniais broliais; *saha* – ir su; *cakriṇā* – Viešpačiu (laikančiu diską).

Pamatęs jį (Bhīṣmą), gulintį ant žemės tarytum pusdievį, nupuolusį iš dangaus, Pāṇḍu sūnus karalius Yudhiṣṭhira su jaunesniaisiais broliais ir Viešpačiu Kṛṣṇa nusilenkė mirštančiajam.

Komentaras: Viešpats Kṛṣṇa buvo jaunesnysis Mahārājos Yudhiṣṭhiros pusbrolis bei artimas Arjunos draugas. Tačiau visi Pāṇḍavų giminės nariai žinojo, kad Viešpats Kṛṣṇa – Aukščiausiasis Dievo Asmuo. Viešpats, net ir suvokdamas Savo viršenybę, visada laikėsi žmonių papročių, tad ir Jis, tarytum būtų vienas iš jaunesniųjų karaliaus Yudhiṣṭhiros brolių, nusilenkė mirštančiam Bhīṣmadevai.

5 TEKSTAS

तत्र ब्रह्मर्षयः सर्वे देवर्षयश्च सत्तम ।
राजर्षयश्च तत्रासन्द्रष्टुं भरतपुङ्गवम् ॥ ५ ॥

tatra brahmarṣayaḥ sarve devarṣayaś ca sattama
rājarṣayaś ca tatrāsan draṣṭuṁ bharata-puṅgavam

tatra – ten; *brahma-ṛṣayaḥ – ṛṣiai* tarp brahmanų; *sarve* – visi; *deva-ṛṣayaḥ – ṛṣiai* tarp pusdievių; *ca* – ir; *sattama* – pasiekusieji dorybės *guṇą; rāja-ṛṣayaḥ – ṛṣiai* tarp karalių; *ca* – ir; *tatra* – toje vietoje; *āsan* – buvo; *draṣṭum* – tik kad pamatytų; *bharata* – iš karaliaus Bharatos palikuonių; *puṅgavam* – vyriausiąjį.

Pamatyti vyriausią iš karaliaus Bharatos palikuonių (Bhīṣmą) čia susirinko visos didžiosios pasaulio sielos – ṛṣiai tarp pusdievių, brahmanų ir karalių, visi, pasiekusieji dorybės guṇą.

Komentaras: Ṛṣiais vadinami dvasinį tobulumą pasiekusieji žmonės. Jį gali pasiekti kiekvienas – tiek karalius, tiek elgeta. Bhīṣmadeva pats buvo *brahmarṣis* ir vyriausiasis iš karaliaus Bharatos palikuonių. Visi *ṛṣiai* yra pasiekę dorybės *guṇos* lygmenį ir visus juos čia subūrė žinia apie greitą didžiojo karžygio mirtį.

6–7 TEKSTAI

पर्वतो नारदो धौम्यो भगवान् बादरायणः ।
बृहदश्वो भरद्वाजः सशिष्यो रेणुकासुतः ॥ ६ ॥

वसिष्ठ इन्द्रप्रमदस्त्रितो गृत्समदोऽसितः ।
कक्षीवान् गौतमोऽत्रिश्च कौशिकोऽथ सुदर्शनः ॥ ७ ॥

parvato nārado dhaumyo bhagavān bādarāyaṇaḥ
bṛhadaśvo bharadvājaḥ saśiṣyo reṇukā-sutaḥ

vasiṣṭha indrapramadas trito gṛtsamado 'sitaḥ
kakṣīvān gautamo 'triś ca kauśiko 'tha sudarśanaḥ

parvataḥ – Parvata Munis; *nāradaḥ* – Nārada Munis; *dhaumyaḥ* – Dhaumya; *bhagavān* – Dievo inkarnacija; *bādarāyaṇaḥ* – Vyāsadeva; *bṛhadaśvaḥ* – Bṛhadaśva; *bharadvājaḥ* – Bharadvāja; *sa-śiṣyaḥ* – su mokiniais; *reṇukā-sutaḥ* – Paraśurāma; *vasiṣṭhaḥ* – Vasiṣṭha; *indrapramadaḥ* –

Indrapramada; *tritaḥ* – Trita; *gṛtsamadaḥ* – Gṛtsamada; *asitaḥ* – Asita; *kakṣīvān* – Kakṣīvānas; *gautamaḥ* – Gautama; *atriḥ* – Atris; *ca* – ir; *kauśikaḥ* – Kauśika; *atha* – taip pat ir; *sudarśanaḥ* – Sudarśana.

Čia jau buvo atvykę išminčiai Parvata Munis, Nārada, Dhaumya, Dievo inkarnacija Vyāsa, Bṛhadaśva, Bharadvāja, Paraśurāma su mokiniais, Vasiṣṭha, Indrapramada, Trita, Gṛtsamada, Asita, Kakṣīvānas, Gautama, Atris, Kauśika ir Sudarśana.

Komentaras: Parvata Munis – vienas seniausių išminčių. Jis beveik visada lydi Nāradą Muną. Jiedu gali keliauti kosmine erdve be jokių materialių įtaisų. Kaip ir Nārada, Parvata Munis yra *devarṣis*, t.y. didis išminčius iš pusdievių. Kartu su Nārada jis dalyvavo Mahārājos Janamejayos, Mahārājos Parīkṣito sūnaus, surengtose aukojimo apeigose. Tame aukojime turėjo būti sunaikintos visos pasaulio gyvatės. Parvata Munis ir Nārada Munis dar vadinami *gandharvais*, nes jie gali keliauti erdve giedodami Viešpačiui šlovę. Turėdami šį sugebėjimą, jie iš dangaus stebėjo Draupadī *svayaṁvaros* ceremoniją, kai ji pati išsirinko vyrą. Kaip ir Nārada Munis, Parvata Munis lankėsi karališkuose dangaus valdovo Indros susirinkimuose. Kaip *gandharva*, jis kartais dalyvavo ir vieno iš svarbiausių pusdievių – Kuveros karališkuose susirinkimuose. Nārada kartu su Parvata kartą turėjo nemalonumų dėl Mahārājos Sṛñjayos dukters. Parvata Munis palaimino Mahārāją Sṛñjayą susilaukti sūnaus.

Nārada Munis – su jo vardu neišskiriamai susijusios *Purāṇų* istorijos. Apie jo likimą pasakoja „Bhāgavatam“. Ankstesnį gyvenimą jis buvo tarnaitės sūnus, tačiau bendraudamas su šviesiomis asmenybėmis, tyrais bhaktais, jis daug sužinojo apie pasiaukojimo tarnystę ir kitą gyvenimą tapo tobulu, lygių sau neturinčiu žmogumi. Jo vardas dažnai minimas „Mahābhāratoje“. Jis – svarbiausias *devarṣis*, didžiausias išminčius iš pusdievių, Brahmos sūnus ir mokinys. Jis pratęsė Brahmos pradėtą mokinių seką, įšventino į mokinius Prahlādą Mahārāją, Dhruvą Mahārāją ir daug kitų garsių Viešpaties bhaktų. Jis įšventino patį Vedų autorių Vyāsadevą, o iš Vyāsadevos įšventinimą gavo Madhvācārya. Taip po visą pasaulį išplito Madhva-sampradāya, į kurią įeina ir Gauḍīya-sampradāya. Madhva-sampradāyai priklausė Śrī Caitanya Mahāprabhu. Taigi Brahmājī, Nārada, Vyāsa, o vėlesniais laikais Madhva, Caitanya ir Gosvāmiai – visi priklausė vienai mokinių sekai. Nuo neatmenamų laikų Nārados pamokymų klausėsi daugybė karalių. „Bhāgavatam“ pasakoja apie tai, kaip jis mokė Prahlādą Mahārāją, jam dar tebeglūdint motinos įsčiose, taip pat Kṛṣṇos tėvą Vasudevą ir Mahārāją Yudhiṣṭhirą.

Dhaumya – didis išminčius, laikęsis griežčiausių įžadų Utkocaka Tīrthoje, buvo paskirtas karališkuoju Pāṇḍavų žyniu. Kaip žynys, jis dalyvavo daugelyje religinių apeigų (*saṁskārų*), atliktų Pāṇḍavams, taip pat ir visų jų sužadėtuvėse su Draupadī. Jis lydėjo Pāṇḍavus net tremtyje ir padėjo patarimais, kai jie atsidurdavo keblioje padėtyje. Jis pamokė juos, kaip neatpažintiems pragyventi ištisus metus, ir visą tą laiką Pāṇḍavai griežtai laikėsi jo nurodymų. Jo vardas minimas ir ryšium su bendromis laidojimo apeigomis, surengtomis Kurukṣetros mūšiui pasibaigus. Vienoje iš „Mahābhāratos“ dalių, „Anuśāsana-parvoje“ (127.15–16), jis labai išsamiai kalbėjo Mahārājai Yudhiṣṭhirai apie religijos principus. Dhaumya yra pavyzdys, koks turėtų būti šeimos žynys, nes vedė Pāṇḍavus tikruoju religijos keliu. Žynio uždavinys – nuosekliai vesti šeimos žmogų į priekį *āśrama-dharmos* keliu, t.y. padėti jam teisingai vykdyti jo kastai nurodytas pareigas. Tarp šeimos šventiko ir dvasinio mokytojo iš esmės nėra jokio skirtumo. Tokia išminčių, šventųjų ir brahmanų misija.

Bādarāyaṇa (*Vyāsadeva*) – dar vadinamas Kṛṣṇa, Kṛṣṇa-dvaipāyana, Dvaipāyana, Satyavatī-suta, Pārāśarya, Parāśarātmaja, Bādarāyaṇa, Vedavyāsa ir t.t. Mahāmunio Parāśaros ir Satyavatī sūnus, gimęs prieš jos sužadėtuves su Mahārāja Śantanu – didžiojo karvedžio, senojo Bhīṣmadevos tėvu. Jis yra įgalintoji Nārāyaṇos inkarnacija, visam pasauliui skelbianti Vedų išmintį. Todėl prieš skaitant Vedų raštus, ypač *Purāṇas,* įprasta jam išreikšti savo pagarbą. Śukadeva Gosvāmis buvo jo sūnus, o Vaiśampāyana ir kiti *ṛṣiai* – jo mokiniai, kuriems jis patikėjo rūpintis įvairiomis Vedų dalimis. Jis – didžiojo „Mahābhāratos“ epo ir didžiojo transcendentinio kūrinio „Bhāgavatam“ autorius. „Brahma-sūtras“, dar vadinamas „Vedānta-sūtromis“, arba „Bādarāyaṇa-sūtromis“, taip pat sukūrė jis. Dėl savo nepakartojamų asketiškų žygių Vyāsadeva yra labiausiai tarp išminčių gerbiamas autorius. Visų Kali amžiaus žmonių labui jis nutarė užrašyti didįjį „Mahābhāratos“ epą. Tam jam prireikė gero ir patyrusio raštininko, kuris suspėtų užrašyti jo diktuojamus tekstus. Brahmai nurodžius, šio uždavinio ėmėsi Śrī Gaṇeśajī, bet jis iškėlė sąlygą, kad Vyāsadeva diktuos tekstą nesustodamas, vienu atsikvėpimu. Taip, bendromis Vyāsos ir Gaṇešos pastangomis, buvo sudaryta „Mahābhārata“.

Vykdydamas savo motinos Satyavatī, vėliau ištekėjusios už Mahārājos Śantanu, valią ir prašomas Bhīṣmadevos (Bhīṣmadeva buvo vyriausias Mahārājos Śantanu ir pirmosios jo žmonos Gangos sūnus), Vyāsadeva pradėjo tris puikius sūnus – Dhṛtarāṣṭrą, Pāṇḍu ir Vidurą. Vyāsadeva parašė „Mahābhāratą“ pasibaigus Kurukṣetros mūšiui ir mirus visiems jos herojams. Pirmą kartą ji buvo persakyta Mahārājos Parīkṣito sūnaus – Mahārājos Janamejayos karališkame susirinkime.

Bṛhadaśva – senovės išminčius, turėjęs epizodiškų susitikimų su Mahārāja Yudhiṣṭhira. Pirmąkart išminčius susitiko su Mahārāja Yudhiṣṭhira Kāmyavanoje. Jo lūpomis buvo papasakota Mahārājos Nalos gyvenimo istorija. Egzistuoja dar vienas Bṛhadaśva, gimęs Ikṣvāku dinastijoje („Mahābhārata“, „Vana-parva“ 209.4–5).

Bharadvāja – vienas iš septynių didžiųjų *ṛṣių*, dalyvavo ceremonijoje, surengtoje Arjunos gimimo proga. Kitados šis galingas *ṛṣis* griežtai tramdė savo kūną prie Gangos krantų. Jo *āśrama* Prayāgadhāmoje tebėra garsi ir mūsų dienomis. Pasakojama, kad kartą, besimaudydamas Gangoje, išminčius pamatė vieną kurtizanių iš dangaus planetų, vardu Ghṛtacī, ir jam išsiveržė sėkla. Ji buvo saugoma moliniame puode ir vėliau iš jos gimė Droṇa. Taigi Droṇācārya – Bharadvājos Munio sūnus. Yra ir kita nuomonė, pagal kurią Droṇos tėvas Bharadvāja ir Maharṣis Bharadvāja – skirtingi asmenys. Bharadvāja buvo labai atsidavęs Brahmai. Kartą jis kreipėsi į Droṇācāryą, prašydamas sustabdyti Kurukṣetros mūšį.

Paraśurāma, arba *Reṇukāsuta* – Maharṣio Jamadagnio ir Śrīmatī Reṇukos sūnus, todėl jį dar vadina Reṇukāsuta. Tai viena iš galingų Dievo inkarnacijų, dvidešimt vieną kartą sunaikinusi visą *kṣatriyų* luomą ir *kṣatriyų* krauju pasotinusi savo protėvių sielas. Vėliau Mahendra Parvatoje jis griežtai tramdė kūną. Iš *kṣatriyų* atėmęs Žemę jis dovanojo ją Kaśyapai Muniui. Paraśurāma mokė „Dhanur-vedos“ (karybos) brahmaną Droṇācāryą. Kartu su kitais didžiaisiais *ṛṣiais* jis dalyvavo Mahārājos Yudhiṣṭhiros karūnavimo iškilmėse.

Skirtingais istorijos periodais Paraśurāma buvo susitikęs ir su Rāma, ir su Kṛṣṇa – tiek ilgai jis gyveno. Su Rāma jis kovėsi, o Kṛṣṇą pripažino Aukščiausiuoju Dievo Asmeniu. Jis pašlovino Arjuną, kai išvydo jį drauge su Kṛṣṇa. Bhīṣmai atsisakius vesti Ambą, kuri norėjo turėti jį už savo vyrą, Ambā kreipėsi į Paraśurāmą, ir jos įkalbėtas išminčius paprašė Bhīṣmą vesti merginą. Tačiau nors Paraśurāma buvo vienas jo dvasinių mokytojų, Bhīṣma atsisakė vykdyti jo valią. Bhīṣmai nepaklausius, Paraśurāma su juo susirėmė. Užvirė žiaurios kautynės, bet galų gale, patenkintas Bhīṣmos koviniais sugebėjimais, Paraśurāma palaimino jį tapti didžiausiu pasaulio karžygiu.

Vasiṣṭha – labai garsus išminčius tarp brahmanų, plačiai žinomas Brahmarṣio Vasiṣṭhadevos vardu. Tai žymi figūra ir „Rāmāyaṇos“, ir „Mahābhāratos“ istoriniais periodais. Jis dalyvavo Dievo Asmens Śrī Rāmos karūnavimo iškilmėse, taip pat lankėsi ir Kurukṣetros mūšio lauke. Vasiṣṭha galėjo keliauti po visas aukštesniąsias ir žemesniąsias planetas. Jo vardas susijęs ir su Hiraṇyakaśipu gyvenimo istorija. Jis turėjo rimtą konfliktą su Viśvāmitra, kuris norėjo pasisavinti jo *kāmadhenu* – karvę, patenkinančią

norus. Vasiṣṭha Munis atsisakė atiduoti savo *kāmadhenu*, ir todėl Viśvāmitra nužudė šimtą jo sūnų. Būdamas tobulas brahmanas, jis iškentė visus Viśvāmitros išpuolius. Viśvāmitra taip jį kankino, kad sykį Vasiṣṭha bandė nusižudyti, tačiau jam šitai nepavyko. Jis šoko nuo kalno, bet akmenys, ant kurių jis krito, virto vata ir jam nieko nenutiko. Tada jis puolė į vandenyną, bet bangos išmetė jį į krantą. Jis šoko į upę, bet ir upė jį išplukdė. Visi jo bandymai nusižudyti baigdavosi nesėkme. Vasiṣṭha yra vienas iš septynių *ṛṣių* ir garsios žvaigždės Arundhatī vyras.

Indrapramada – dar vienas garsus *ṛṣis*.

Trita – trečiasis iš Prajāpačio Gautamos sūnų. Pirmųjų dviejų jo brolių vardai Ekatas ir Dvita. Visi broliai buvo didieji išminčiai ir griežtai laikėsi religijos principų. Atlikę griežtas askezes, jie buvo pakelti į Brahmaloką (planetą, kurioje gyvena Brahmājī). Kartą Trita Munis įkrito į šulinį. Jis dalyvavo rengiant daugelį aukojimų ir, kaip daugelis kitų didžių išminčių, atėjo prie Bhīṣmos mirties patalo išreikšti jam savo pagarbos. Jis – vienas iš septynių Varuṇalokos išminčių. Trita buvo kilęs iš Vakarų, todėl jo gimtinė, matyt, bus viena iš Europos šalių. Anuomet visame pasaulyje viešpatavo Vedų kultūra.

Gṛtsamada – vienas iš dangaus karalystės išminčių, artimas dangaus valdovo Indros draugas, toks pat didis, kaip Bṛhaspatis. Jis dažnai lankydavosi karališkuose Mahārājos Yudhiṣṭhiros susirinkimuose ir buvo prie Bhīṣmadevos, kai šis iškvėpė paskutinį atodūsį. Jis pasakodavo apie Viešpaties Śivos šlovę Mahārājai Yudhiṣṭhirai. Gṛtsamada buvo Vitahavyos sūnus, savo išore panašus į Indrą, ir atsitikdavo taip, kad Indros priešai, palaikę jį Indra, jį suimdavo. Gṛtsamada buvo didelis „Ṛg Vedos“ žinovas ir dėl to buvo labai gerbiamas brahmanų. Jis laikėsi skaistybės įžadų ir buvo galingas visais atžvilgiais.

Asita – vienas iš karalių irgi buvo vadinamas šiuo vardu, tačiau čia kalbama apie Asitą Devalą Ṛṣį, didį ir galingą ano meto išminčių. Savo tėvui jis paaiškino 1 500 000 „Mahābhāratos“ posmų. Asita dalyvavo Mahārājos Janamejayos surengtame gyvačių aukojime. Kartu su kitais didžiais *ṛṣiais* jis dalyvavo Mahārājos Yudhiṣṭhiros karūnavimo ceremonijoje. Be to, Añjanos kalne Mahārāja Yudhiṣṭhira išklausė jo pamokymus. Taip pat jis buvo ir vienas iš Viešpaties Śivos atsidavusių pasekėjų.

Kakṣīvānas – vienas Gautamos Munio sūnų ir didžio išminčiaus Candakausikos tėvas. Mahārājos Yudhiṣṭhiros parlamento narys.

Atris – didis brahmanas išminčius, vienas iš Brahmos sūnų, gimusių iš jo proto. Brahmājī toks galingas, kad gali pagimdyti sūnų vien pagalvojęs apie jį. Tokie sūnūs vadinami *mānasa-putromis*. Atris – vienas iš septynių Brahmos *mānasa-putrų* ir vienas iš septynių didžių brahmanų išminčių. Jo

šeimoje gimė ir didieji Pracetai. Atris Munis turėjo du sūnus *kṣatriyus*, tapusius karaliais. Vienas jų – karalius Arthama. Jis priskiriamas prie *prajāpačių*, kurių iš viso yra dvidešimt vienas. Jo žmona buvo vardu Anasūyā. Jis padėjo Mahārājai Parīkṣitui atlikti didžiulius aukojimus.

Kauśika – vienas nuolatinių Mahārājos Yudhiṣṭhiros karališkųjų susirinkimų narių *ṛṣių*. Buvo susitikęs su Viešpačiu Kṛṣṇa. Yra dar keletas išminčių tokiu vardu.

Sudarśana – Dievo Asmens (Viṣṇu, arba Kṛṣṇos) disko formos ginklas. Tai pats galingiausias ginklas, galingesnis už *brahmāstras* ir kitų tipų nepaprastos griaunamosios galios ginklus. Kai kuriuose Vedų raštuose sakoma, kad šį ginklą Viešpačiui Śrī Kṛṣṇai dovanojo ugnies dievas Agnideva, tačiau iš tikrųjų tai amžinas Viešpaties ginklas. Agnideva jį dovanojo Kṛṣṇai lygiai taip pat, kaip Mahārāja Rukma atidavė Viešpačiui į žmonas Rukmiṇī. Viešpats priima tokias dovanas iš Savo bhaktų, nors tai, kas Jam dovanojama, ir taip amžinai priklauso Jam. Šis ginklas smulkiai aprašomas „Mahābhāratoje“, „Ādi-parvos“ dalyje. Viešpats Śrī Kṛṣṇa šiuo ginklu nužudė Savo varžovus Śiśupālą bei Śalvą. Kartais Jis norėdavo, kad Arjuna savo priešus nukautų pasinaudodamas šiuo ginklu („Mahābhārata“, „Virāṭa-parva“ 56.3).

8 TEKSTAS

अन्ये च मुनयो ब्रह्मन् ब्रह्मरातादयोऽमलाः ।
शिष्यैरुपेता आजग्मुः कश्यपाङ्गिरसादयः ॥ ८ ॥

anye ca munayo brahman brahmarātādayo 'malāḥ
śiṣyair upetā ājagmuḥ kaśyapāṅgirasādayaḥ

anye – daugelis kitų; *ca* – ir; *munayaḥ* – išminčiai; *brahman* – o brahmanai; *brahmarāta* – Śukadeva Gosvāmis; *ādayaḥ* – ir kiti; *amalāḥ* – visiškai apsivalę; *śiṣyaiḥ* – mokinių; *upetāḥ* – lydimi; *ājagmuḥ* – atvyko; *kaśyapa* – Kaśyapa; *āṅgirasa* – Āṅgirasa; *ādayaḥ* – kiti.

Lydimi savo mokinių, čia atvyko ir Śukadeva Gosvāmis, Kaśyapa, Āṅgirasa bei daug kitų tyrų sielų.

Komentaras: Śukadeva Gosvāmis (*Brahmarāta*) – garsus Śrīlos Vyāsadevos sūnus ir mokinys. Tėvas jam perpasakojo „Mahābhāratą“, o po to ir „Śrīmad-Bhāgavatam“. *Gandharvų, yakṣų* ir *rākṣasų* tarybose Śukadeva Gosvāmis perskaitė 1 400 000 „Mahābhāratos“ posmų, o „Śrīmad-Bhāgavatam“ pirmą kartą deklamavo girdint Mahārājai Parīkṣitui. Jis kruopščiai

išstudijavo visus tėvo perduotus Vedų raštus. Taigi geras religijos principų išmanymas padėjo jam tapti visiškai apsivaliusia siela. „Mahābhārata“ („Sabhā-parva“ 4.11) pasakoja, kad jis dalyvavo ir karališkajame Mahārājos Yudhiṣṭhiros susirinkime bei pasninkaujant Mahārājai Parīkṣitui. Jis buvo geras Śrī Vyāsadevos mokinys ir daug klausinėjo apie religijos principus bei dvasios vertybes, o jo didis tėvas patenkino jo smalsumą, išmokydamas jį *yogos* sistemos, kuri padeda pakilti į dvasinę karalystę, taip pat išaiškino skirtumą tarp karminės veiklos ir empirinio pažinimo, nurodė kelius į dvasinį tobulumą, papasakojo apie keturis *āśramus* (mokinio, šeimos žmogaus, atsiskyrėlio ir atsižadėjusiojo pasaulio gyvenimą), apie iškilią Aukščiausiojo Dievo Asmens padėtį, apie tai, kaip Jį pamatyti savo akimis, apie tinkamus kandidatus žinioms gauti, apie penkis pradus ir išskirtinį intelekto vaidmenį, apie materialios gamtos ir gyvosios esybės suvokimą, save pažinusios sielos požymius, materialaus kūno veikimo principus, apie gamtos *guṇų* įtakos požymius, amžinų troškimų medį ir psichinę veiklą. Kartais, tėvui ir Nāradai leidus, jis nukeliaudavo į saulės planetą. Jo kosminės kelionės aprašytos „Mahābhāratoje“, „Śānti-parvos“ dalyje (332). Galop jis pasiekė transcendencijos karalystę. Jį vadina įvairiais vardais – Araṇeya, Aruṇisuta, Vaiyāsakiu ir Vyāsātmaja.

Kaśyapa – vienas iš *prajāpačių*, Marīcio sūnus ir vienas iš Prajāpačio Dakṣos žentų. Tai milžiniško paukščio Garuḍos, mintančio drambliais ir vėžliais, tėvas. Jis vedė trylika Prajāpačio Dakṣos dukterų, kurių vardai – Aditi, Diti, Danu, Kāṣṭhā, Ariṣṭā, Surasā, Ilā, Muni, Krodhavaśā, Tāmrā, Surabhi, Saramā ir Timi. Žmonos jam dovanojo daug vaikų – pusdievių ir demonų. Su pirmąja žmona Aditi jis susilaukė visų dvylikos Ādityų; vienas jų – Dievo inkarnacija Vāmana. Didis išminčius Kaśyapa taip pat matė Arjunos gimimą. Paraśurāma buvo dovanojęs jam visą pasaulį, o vėliau jis paprašė, kad Paraśurāma paliktų pasaulį. Kitas jo vardas – Ariṣṭanemis. Jis gyvena šiaurinėje visatos pusėje.

Āṅgirasa – Maharṣio Aṅgiros sūnus, garsusis Bṛhaspatis – pusdievių žynys. Sakoma, kad Droṇācārya – jo dalinė inkarnacija. Bṛhaspatis varžėsi su demonų dvasiniu mokytoju Śukrācārya. Jo sūnų vadina Kaca. Jis pirmiausia dovanojo ugnies ginklą Bharadvājai Muniui. Jo žmona Candramāsī, viena iš garsių žvaigždžių, padovanojo jam šešis sūnus, panašius į ugnies dievą. Jis galėjo keliauti erdve, todėl lankėsi net Brahmalokos ir Indralokos planetose. Āṅgirasa išmokė dangaus valdovą Indrą nugalėti demonus ir kartą jį prakeikė. Tąsyk Indra gimė kiaule žemėje ir nenorėjo sugrįžti į dangų. Štai kokią galią turi iliuzinės energijos apžavai: kiaulė, ir ta, nenori skirtis su tuo, ką turi žemėje, netgi mainais už dangaus karalystę. Jis buvo įvairių planetų gyventojų religijos mokytojas.

9 TEKSTAS

तान् समेतान्महाभागानुपलभ्य वसूत्तमः ।
पूजयामास धर्मज्ञो देशकालविभागवित् ॥ ९ ॥

tān sametān mahā-bhāgān upalabhya vasūttamaḥ
pūjayām āsa dharma-jño deśa-kāla-vibhāgavit

tān – visus juos; *sametān* – susirinkusius; *mahā-bhāgān* – labai galingus; *upalabhya* – sutikęs; *vasu-uttamaḥ* – geriausias iš Vasu (Bhīṣmadeva); *pūjayām āsa* – pasveikino; *dharma-jñaḥ* – žinantis religijos principus; *deśa* – vieta; *kāla* – laikas; *vibhāga-vit* – mokantis suderinti veiklą su vietos ir laiko reikalavimais.

Bhīṣmadeva, geriausias iš aštuonių Vasu, sutiko ir pasveikino visus susirinkusius garsius ir galingus ṛṣius, nes gerai išmanė, kaip suderinti religijos principus su laiko ir vietos reikalavimais.

Komentaras: Žmonės, gerai išmanantys religiją, moka suderinti religijos principus su laiko ir vietos reikalavimais. Visi didieji *ācāryos* – religijos skelbėjai ir pasaulio reformatoriai – vykdė savo misiją, pritaikydami religijos principus pagal laiką ir vietą. Skirtinguose pasaulio kraštuose nevienodos klimato ir kitos sąlygos, todėl tas, kuris vykdydamas savo pareigą skelbia Viešpaties žinią, turi mokėti tai daryti atsižvelgdamas į konkretų laiką ir vietą. Bhīṣmadeva buvo vienas iš dvylikos didžiausių pasiaukojimo tarnystės kulto pamokslininkų, todėl žinojo, kaip dera sutikti ir pasveikinti galingus išminčius, susirinkusius prie jo mirties patalo iš visų visatos kraštų. Žinoma, tuo metu jam trūko fizinių jėgų tai padaryti, nes jis buvo sunkiai sužeistas ir negalėjo jų priimti savo namuose. Bet jis dar buvo skaidraus proto, todėl iš širdies pasveikino juos šiltais žodžiais ir labai deramai juos sutiko. Savo pareigą galima vykdyti fiziniu veiksmu, mintimi ar žodžiu. Bhīṣmadeva gerai žinojo, kaip reikia elgtis tokioj situacijoj, todėl ir fiziškai nusilpusiam, jam nebuvo sudėtinga deramai sutikti išminčius.

10 TEKSTAS

कृष्णं च तत्प्रभावज्ञ आसीनं जगदीश्वरम् ।
हृदिस्थं पूजयामास माययोपात्तविग्रहम् ॥१०॥

kṛṣṇaṁ ca tat-prabhāva-jña āsīnaṁ jagad-īśvaram
hṛdi-sthaṁ pūjayām āsa māyayopātta-vigraham

kṛṣṇam – Viešpatį Śrī Kṛṣṇą; *ca* – taip pat; *tat* – Jo; *prabhāva-jñaḥ* – suvokiantis didybę (Bhīṣma); *āsīnam* – sėdintį; *jagat-īśvaram* – pasaulio Viešpatį; *hṛdi-stham* – esantį širdyje; *pūjayām āsa* – garbino; *māyayā* – vidine galia; *upātta* – apreiškusį; *vigraham* – pavidalą.

Viešpats Śrī Kṛṣṇa glūdi visų širdyse, ir vis dėlto tai netrukdo Jam per vidinę galią apreikšti Savo transcendentinį pavidalą. Vienas ir tas pats Viešpats dabar sėdėjo priešais Bhīṣmadevą, ir Bhīṣmadeva, suvokdamas Jo didybę, deramai Jį pagarbino.

Komentaras: Viešpaties visagalybė pasireiškia tuo, kad Jis vienu metu gali būti visur. Jis visada yra Savo amžinoje buveinėje Goloka Vṛndāvanoje, bet sykiu glūdi kiekvieno širdyje ir net kiekviename nematomame atome. Amžiną transcendentinį pavidalą materialiame pasaulyje Jis apreiškia per Savo vidinę galią. Išorinė galia, t.y. materiali energija, neturi nieko bendra su Jo amžinuoju pavidalu. Visos šios tiesos Bhīṣmadevai buvo žinomos, ir jis deramai pagarbino Viešpatį.

11 TEKSTAS

पाण्डुपुत्रानुपासीनान् प्रश्रयप्रेमसङ्गतान् ।
अभ्याचष्टानुरागाश्रैरन्धीभूतेन चक्षुषा ॥११॥

pāṇḍu-putrān upāsīnān praśraya-prema-saṅgatān
abhyācaṣṭānurāgāśrair andhībhūtena cakṣuṣā

pāṇḍu – Mahārājos Yudhiṣṭhiros ir jo brolių mirusio tėvo; *putrān* – sūnus; *upāsīnān* – tyliai sėdinčius greta; *praśraya* – apimtus; *prema* – meilės jausmo; *saṅgatān* – susirinkusius; *abhyācaṣṭa* – pasveikino; *anurāga* – jausmingai; *aśraiḥ* – su ekstazės ašaromis; *andhībhūtena* – apimtas; *cakṣuṣā* – akyse.

Apimti meilės savo mirštančiam seneliui, Mahārājos Pāṇḍu sūnūs tylėdami atsisėdo greta. Tai matydamas, Bhīṣmadeva šiltai juos pasveikino. Jis buvo kupinas meilės ir švelniausių jausmų, ir jo akyse suspindo ekstazės ašaros.

Komentaras: Kai Mahārāja Pāṇḍu pasimirė, jo sūnūs buvo dar visai maži, tad, suprantama, jie augo mylimi ir globojami vyresniųjų karališkos šeimos narių. Ypač juos mylėjo Bhīṣmadeva. Vėliau, kai Pāṇḍavai užaugo, klastingasis Duryodhana su savo bendrininkais juos apgavo, bet Bhīṣmadeva, nors ir žinojo, kad Pāṇḍavai nekalti ir nepelnytai kenčia, dėl politinių motyvų negalėjo stoti Pāṇḍavų pusėn. Paskutinėmis savo gyvenimo valandomis, žvelgdamas į tauriuosius savo vaikaičius su Mahārāja Yudhiṣṭhira priešaky, didis senolis karžygys negalėjo sulaikyti meilės ašarų, kurios nesuvaldomai tekėjo jam iš akių. Jis prisiminė, kiek daug teko iškentėti jo doringiems vaikaičiams. Be abejo, jis džiaugėsi, kad Duryodhanos vietą soste užėmė Yudhiṣṭhira, ir juos pasveikino.

12 TEKSTAS

अहो कष्टमहोऽन्याय्यं यद्यूयं धर्मनन्दनाः ।
जीवितुं नार्हथ क्लिष्टं विप्रधर्माच्युताश्रयाः ॥१२॥

aho kaṣṭam aho 'nyāyyaṁ yad yūyaṁ dharma-nandanāḥ
jīvituṁ nārhatha kliṣṭaṁ vipra-dharmācyutāśrayāḥ

aho – o; *kaṣṭam* – kokias baisias kančias; *aho* – o; *anyāyyam* – kokią žiaurią neteisybę; *yat* – dėl to, kad; *yūyam* – visi jūs kilniadvasiai; *dharma-nandanāḥ* – įsikūnijusios religijos sūnūs; *jīvitum* – išlikti gyvi; *na* – niekada; *arhatha* – nusipelnę; *kliṣṭam* – kentėdami; *vipra* – brahmanų; *dharma* – religingumo; *acyuta* – Dievo; *āśrayāḥ* – apsaugoti.

Bhīṣmadeva tarė: O kilniadvasiai, kokias baisias kančias ir žiaurią neteisybę jums teko iškentėti dėl to, kad esate pačios įsikūnijusios religijos vaikai. Jūs nieku gyvu nebūtumėte pajėgę atlaikyti visų jūsų daliai tekusių negandų ir išlikti gyvi, tačiau jus apsaugojo brahmanai, Dievas ir religija.

Komentaras: Mahārājai Yudhiṣṭhirai nedavė ramybės per Kurukṣetros mūšį pralietas žmonių kraujas. Bhīṣmadeva tai suprato, todėl visų pirma prašneko apie tai, kiek daug Mahārājai Yudhiṣṭhirai teko iškentėti. Visų Yudhiṣṭhiros negandų priežastis buvo jo atžvilgiu padaryta neteisybė, o Kurukṣetros mūšis tik atkūrė teisingumą. Todėl jam nevertėjo kaltinti savęs dėl to, kad įvyko šios didžiulės žudynės. Bhīṣmadeva ypač norėjo pabrėžti, kad visą tą laiką brolius saugojo brahmanai, Viešpats ir religijos prin-

cipai. Saugomi šių trijų svarbių faktorių, jie neturėjo dėl ko sielotis. Taip Bhīṣmadeva norėjo padrąsinti Mahārāją Yudhiṣṭhirą ir išsklaidyti jo liūdesį. Jei žmogus vykdo Dievo valią, jei vadovaujasi *bona fide* brahmanų bei *vaiṣṇavų* nurodymais ir griežtai laikosi religijos principų, jam nėra dėl ko nusiminti, kad ir kokios sunkios būtų gyvenimo aplinkybės. Bhīṣmadeva, kaip vienas iš didžiausių pasiaukojimo tarnystės autoritetų, norėjo, kad Pāṇḍavai gerai tai suprastų.

13 TEKSTAS

संस्थितेऽतिरथे पाण्डौ पृथा बालप्रजा वधूः ।
युष्मत्कृते बहून् क्लेशान् प्राप्ता तोकवती मुहुः ॥१३॥

saṁsthite 'tirathe pāṇḍau pṛthā bāla-prajā vadhūḥ
yuṣmat-kṛte bahūn kleśān prāptā tokavatī muhuḥ

saṁsthite – po mirties; *ati-rathe* – didžiojo karvedžio; *pāṇḍau* – Pāṇḍu; *pṛthā* – Kuntī; *bāla-prajā* – su mažais vaikais; *vadhūḥ* – mano marti; *yuṣmat-kṛte* – dėl jūsų; *bahūn* – daugybę; *kleśān* – kančių; *prāptā* – patyrė; *tokavatī* – nors jos sūnūs užaugo; *muhuḥ* – nuolat.

Kiek daug teko iškentėti mano marčiai Kuntī, nes didžiajam karvedžiui Pāṇḍu mirus ji liko našlė su būriu vaikų ant rankų. O jums užaugus, ji ir vėl ganėtinai prisikentėjo dėl jūsų pačių poelgių.

Komentaras: Kuntīdevī kentėjo dvigubai. Pirmiausia, jai teko daug kentėti dėl savo ankstyvos našlystės ir dėl to, kad jos maži vaikai augo karališkoje šeimoje. O vaikams užaugus, ji kentėjo dėl jų poelgių. Taigi jos kančioms, rodės, nebus galo. Tai reiškia, kad šios kančios jai buvo skirtos apvaizdos, o su tuo telieka susitaikyti.

14 TEKSTAS

सर्वं कालकृतं मन्ये भवतां च यदप्रियम् ।
सपालो यद्वशे लोको वायोरिव घनावलिः ॥१४॥

sarvaṁ kāla-kṛtaṁ manye bhavatāṁ ca yad-apriyam
sapālo yad-vaśe loko vāyor iva ghanāvaliḥ

sarvam – visa tai; *kāla-kṛtam* – padarė nenugalimas laikas; *manye* – manau; *bhavatām ca* – taip pat ir jums; *yat* – visa, kas; *apriyam* – bjauru; *sa-pālaḥ* – su valdovais; *yat-vaśe* – to laiko įtakoje; *lokaḥ* – kiekvieną bet kurioje planetoje; *vāyoḥ* – vėjas neša; *iva* – tarsi; *ghana-āvaliḥ* – virtinę debesų.

Manau, taip veikia laikas, nuo kurio niekur nepasislėpsi ir kuriam paklūstam visi, nesvarbu, kokioje planetoje gyvenam, – kaip paklūsta vėjui debesys.

Komentaras: Laikas viešpatauja visoje visatoje, jo valiai paklūsta visos planetos. Kaip debesys paklūsta oro srovės jėgai, taip jai paklūsta ir milžiniškos planetos, tarp jų ir saulė. Lygiai taip nenugalimasis *kāla*, laikas, valdo net orą ir kitus pradus. Taigi viskas paklūsta aukščiausiajam *kālai* – galingajam Viešpaties atstovui materialiame pasaulyje. Tad Yudhiṣṭhirai nebuvo reikalo sielotis dėl nesuvokiamo laiko veikimo. Kol žmogus egzistuoja materialaus pasaulio sąlygomis, tol jis yra priverstas taikytis su laiko veikimu ir visomis iš to išplaukiančiomis pasekmėmis. Yudhiṣṭhirai nebuvo pagrindo manyti, kad jis kenčia dėl ankstesnio gyvenimo nuodėmių. Net pačiam doringiausiam žmogui materialios gamtos sąlygomis tenka kentėti. Tačiau doringas žmogus ištikimas Viešpačiui, nes jam vadovauja *bona fide* brahmanas ir *vaiṣṇava*, kuris laikosi religijos principų. Šie trys vadovaujantys principai turėtų tapti mūsų gyvenimo tikslu. Neverta jaudintis dėl amžinojo laiko išdaigų. Net didis visatos valdovas Brahmājī yra laiko valdžioje, todėl neverta pykti, kad laikas mus veikia net ir tada, kai laikomės visų religijos principų.

15 TEKSTAS

यत्र धर्मसुतो राजा गदापाणिर्वृकोदरः ।
कृष्णोऽस्त्री गाण्डिवं चापं सुहृत्कृष्णस्ततो विपत् ॥१५॥

yatra dharma-suto rājā gadā-pāṇir vṛkodaraḥ
kṛṣṇo 'strī gāṇḍivaṁ cāpaṁ suhṛt kṛṣṇas tato vipat

yatra – ten, kur yra; *dharma-sutaḥ* – Dharmarājos sūnus; *rājā* – karalius; *gadā-pāṇiḥ* – su galingu vėzdu rankoje; *vṛkodaraḥ* – Bhīma; *kṛṣṇaḥ* – Arjuna; *astrī* – ginkluotas; *gāṇḍivam* – Gāṇḍīvos; *cāpam* – lanku; *suhṛt* – geradaris; *kṛṣṇaḥ* – Viešpats Kṛṣṇa, Dievo Asmuo; *tataḥ* – todėl; *vipat* – negandos.

Nenugalimasis laikas veikia išties stebėtinai. Nuo jo niekur nepasislėpsi, priešingu atveju, kuo paaiškinti visas tas negandas, tekusias jūsų daliai, nors su jumis buvo karalius Yudhiṣṭhira – religiją valdančio pusdievio sūnus, puikiai vėzdą valdantis karys Bhīma, garsusis šaulys Arjuna, ginkluotas galinguoju Gāṇḍīvos lanku, ir, visų svarbiausia, Viešpats – atviras Pāṇḍavų rėmėjas?

Komentaras: Pāṇḍavams nieko nestigo nei materialia, nei dvasine prasme. Materialiai todėl, kad su jais buvo du didieji karžygiai – Bhīma ir Arjuna. Dvasine prasme todėl, kad karalius buvo religijos simbolis. Bet, visų svarbiausia, juos globojo ir jų reikalais rūpinosi Patsai Dievo Asmuo, Viešpats Śrī Kṛṣṇa. Vis dėlto Pāṇḍavams teko patirti tiek daug negandų. Nepaisant doringų darbų, nepaprastų įvykių dalyvių ypatybių, prityrusio vadovavimo, ginklų galios ir Paties Viešpaties Kṛṣṇos globos, Pāṇḍavai patyrė tiek daug likimo kirčių, kad juos tegalima paaiškinti *kālos* – nenugalimojo laiko – veikimu. *Kāla* tapatus Pačiam Viešpačiui, todėl *kālos* įtaka – tai nesuvokiama Paties Viešpaties valia. Neverta apgailestauti dėl to, ko nė vienas žmogus nebegali įtakoti.

16 TEKSTAS

न ह्यस्य कर्हिचिद्राजन् पुमान् वेद विधित्सितम् ।
यद्विजिज्ञासया युक्ता मुह्यन्ति कवयोऽपि हि ॥१६॥

na hy asya karhicid rājan pumān veda vidhitsitam
yad vijijñāsayā yuktā muhyanti kavayo 'pi hi

na – niekada; *hi* – tikrai; *asya* – Jo; *karhicit* – kad ir kas; *rājan* – o karaliau; *pumān* – bet kas; *veda* – žino; *vidhitsitam* – ketinimus; *yat* – kurie; *vijijñāsayā* – atkakliais ieškojimais; *yuktāḥ* – užsiėmę; *muhyanti* – sutrikę; *kavayaḥ* – didieji filosofai; *api* – net; *hi* – tikrai.

O karaliau, niekam neperprasti Viešpaties (Śrī Kṛṣṇos) ketinimų. Jie nesuprantami net didiesiems filosofams, nors jie ir labai stengiasi sužinoti tiesą.

Komentaras: Bhīṣma (vienas iš dvylikos autoritetų) visiškai atmeta Mahārājos Yudhiṣṭhiros spėjimus apie praeityje padarytas nuodėmes bei jų sukeltas kančias. Bhīṣma norėjo Mahārājai Yudhiṣṭhirai įteigti mintį, kad

nuo pasaulio pradžios niekam, net tokiems pusdieviams, kaip Śiva ir Brahmā, nepavyko iki galo perprasti Viešpaties ketinimų. Tad ką apie juos galime pasakyti mes? Apie tai nėra prasmės ir klausinėti. Net išsamūs išminčių filosofiniai tyrinėjimai negali jų atskleisti. Geriausia išeitis – nepriešgyniaujant paklusti Viešpaties valiai. Pāṇḍavai kentėjo visiškai ne dėl savo praeities darbų. Viešpats norėjo įkurti karalystę, kurioje viešpatautų dorybė, ir tam, kad dorybė nugalėtų, Jo bhaktams kurį laiką teko kentėti. Bhīṣmadevai, suprantama, buvo džiugu matyti dorybės triumfą, ir jis džiaugėsi, kad karalius Yudhiṣṭhira sugrįžo į sostą, nors pats kovėsi prieš jį. Net toks didis karžygys, kaip Bhīṣma, negalėjo laimėti Kurukṣetros mūšio, kadangi Viešpats norėjo parodyti, jog blogis, kad ir kas jį gintų, negali nugalėti gėrio. Bhīṣmadeva buvo didis Viešpaties bhaktas, bet Viešpaties valia stojo į kovą prieš Pāṇḍavus, nes Viešpats norėjo parodyti, kad gindamas blogį negali laimėti net toks karys, kaip Bhīṣma.

17 TEKSTAS

तस्मादिदं दैवतन्त्रं व्यवस्य भरतर्षभ ।
तस्यानुविहितोऽनाथा नाथ पाहि प्रजाः प्रभो ॥१७॥

tasmād idaṁ daiva-tantraṁ vyavasya bharatarṣabha
tasyānuvihito 'nāthā nātha pāhi prajāḥ prabho

tasmāt – todėl; *idam* – tai; *daiva-tantram* – tiktai likimo apžavai; *vyavasya* – tvirtinu; *bharata-ṛṣabha* – o geriausias tarp Bharatos palikuonių; *tasya* – Jo; *anuvihitaḥ* – sumanyta; *anāthāḥ* – bejėgiais; *nātha* – o pone; *pāhi* – pasirūpink; *prajāḥ* – pavaldiniais; *prabho* – o viešpatie.

Todėl, o geriausias iš Bharatos palikuonių (Yudhiṣṭhira), sakau tau, įvyko tai, kas buvo Viešpaties sumanyta. Tavo pareiga – pripažinus nesuvokiamą Viešpaties sumanymą, padėti jį įgyvendinti. Dabar tu iškeltas valstybės vadovu ir todėl, mano viešpatie, privalai rūpintis be globos likusiais valdiniais.

Komentaras: Anot žinomo posakio, šeimininkė moko marčią mokydama dukrą. Taip lygiai Viešpats moko pasaulį mokydamas Savo bhaktus. Viešpaties pamokymuose bhaktui nėra nieko nauja, kadangi Viešpats nuolat moko nuoširdų bhaktą iš vidaus. Todėl tais atvejais, kai Viešpats neva pamoko bhaktą, pavyzdžiui, paskelbdamas „Bhagavad-gītą“, tai daro vardan

menkesnės nuovokos žmonių. Štai kodėl bhaktas turi priimti Viešpaties siunčiamus išmėginimus nuolankiai, kaip palaiminimą. Bhīṣmadeva patarė Pāṇḍavams nesvyruojant imtis atsakomybės valdyti karalystę. Po Kurukṣetros mūšio nelaimingi valdiniai buvo likę be globėjų ir laukė, kad valdžią į savo rankas paimtų Mahārāja Yudhiṣṭhira. Tyras bhaktas Viešpaties siunčiamus išmėginimus sutinka kaip Viešpaties malonę. Materialia prasme tarp jų nėra skirtumo, nes Viešpats yra absoliutus.

18 TEKSTAS

एष वै भगवान् साक्षादाद्यो नारायणः पुमान् ।
मोहयन्मायया लोकं गूढश्चरति वृष्णिषु ॥१८॥

eṣa vai bhagavān sākṣād ādyo nārāyaṇaḥ pumān
mohayan māyayā lokaṁ gūḍhaś carati vṛṣṇiṣu

eṣaḥ – šis; *vai* – be abejo; *bhagavān* – Dievo Asmuo; *sākṣāt* – pirminis; *ādyaḥ* – pirmasis; *nārāyaṇaḥ* – Aukščiausiasis Viešpats (gulintis vandenyse); *pumān* – aukščiausias besimėgaujantis asmuo; *mohayan* – klaidinantis; *māyayā* – Savo savikure energija; *lokam* – planetas; *gūḍhaḥ* – kuris yra nesuvokiamas; *carati* – gyvena; *vṛṣṇiṣu* – Vṛṣṇio giminėje.

Śrī Kṛṣṇa, esantis tarp mūsų, yra ne kas kitas, o nesuvokiamas, pirminis Dievo Asmuo. Jis – pirmapradis Nārāyaṇa, aukščiausias besimėgaujantis subjektas. Tačiau Jis gyvena tarp karaliaus Vṛṣṇio ainių, lyg būtų vienas iš mūsų, ir Jo savikurė energija trikdo mūsų protus.

Komentaras: Vedų pažinimo sistema pagrįsta dedukcijos metodu. Vedų žinios pasiekia mus neiškreiptos, mokinių sekai priklausančių autoritetų lūpomis. Šios žinios nėra dogmatiškos, kaip klaidingai mano menkesnės nuovokos žmonės. Patvirtinti tėvo tapatybę tegali motina. Ji yra autoritetas šiuo painiu klausimu. Todėl pripažinti autoritetą nėra dogmatizmas. Ši tiesa „Bhagavad-gītoje“ patvirtinama ketvirtajame skyriuje (BG 4.2); tobula mokymosi sistema grindžiama žiniomis, gautomis iš autoriteto. Ši sistema visuotinai pripažįstama kaip teisinga, ir tik užsispyrėliai tam nepagrįstai prieštarauja. Pavyzdžiui, šiuolaikiniai kosminiai laivai skrenda į kosmosą, ir kai mokslininkai sakosi pabuvoję kitoje Mėnulio pusėje, žmonės aklai tiki jų pasakojimais, nes šių laikų mokslininkai jiems yra autoritetas. Žmonės pasikliauja šiais autoritetais. Tačiau į Vedų tiesas juos moko žiūrėti su nepasitikėjimu, o jeigu jos ir pripažįstamos, tai daroma netei-

singai jas interpretuojant. Kiekvienam be išimties žmogui reikalinga tiesioginė pažintis su Vedų išmintimi, bet iš kvailumo ji yra neigiama. Tai reiškia, kad suklaidintas žmogus pasitiki vienu autoritetu – mokslininkais ir atmeta Vedų autoritetą. Tai ir yra žmonijos nuopuolio priežastis.

Šiame posme pasitikėjimo vertas autoritetas kalba apie Śrī Kṛṣṇą, kaip apie pirminį Dievo Asmenį ir pirmapradį Nārāyaṇą. Net garsus impersonalistas Ācārya Śaṅkara savo „Bhagavad-gītos“ komentarų pradžioje teigė, kad Dievo Asmuo – Nārāyaṇa egzistuoja anapus materialios kūrinijos.* Visata yra vienas iš materialių kūrinių, tuo tarpu Nārāyaṇos būvis transcendentinis, Jis egzistuoja aukščiau materijos ir viso to, ką ji gimdo.

Bhīṣmadeva – vienas iš dvylikos *mahājanų*, gerai išmanančių transcendentinio mokslo dalykus. Jo teiginį, kad Viešpats Śrī Kṛṣṇa – pirminis Dievo Asmuo, pripažino impersonalistas Śaṅkara. Šiam teiginiui pritarė visi kiti *ācāryos*, todėl nepripažinti Viešpaties Śrī Kṛṣṇos pirminiu Dievo Asmeniu būtų tiesiog absurdiška. Bhīṣmadeva sako, kad Jis – pirmapradis Nārāyaṇa. „Bhāgavatam“ puslapiuose (10.14.14) tam pritaria ir Brahmājī. Kṛṣṇa – pirmapradis Nārāyaṇa. Dvasiniame pasaulyje (Vaikuṇṭhoje) egzistuoja begalybė Nārāyaṇų; visi Jie yra tas pats Dievo Asmuo. Nārāyaṇa laikomas pilnaverte pirminio Dievo Asmens Śrī Kṛṣṇos ekspansija. Pirminis pavidalas – Viešpats Śrī Kṛṣṇa pirmiausia sukuria Baladevos ekspansiją, o Baladeva išsiskleidžia į daugybę kitų pavidalų: Saṅkarṣaṇą, Pradyumną, Aniruddhą, Vāsudevą, Nārāyaṇą, Puruṣą, Rāmą ir Nṛsiṁhą. Visos šios ekspansijos priklauso tai pačiai *viṣṇu-tattvos* kategorijai, o Śrī Kṛṣṇa – pirminis visų pilnaverčių ekspansijų šaltinis. Taigi Jis – pirminis, tikrasis Dievo Asmuo. Jis – materialaus pasaulio kūrėjas ir viešpataujanti Dievybė, visose Vaikuṇṭhos planetose garsėjantis Nārāyaṇos vardu. Tad Jo gyvenimas tarp žmonių negali negluminti. „Bhagavad-gītoje“ Viešpats sako, kad kvailiai, nesuvokdami Jo darbų mįslingumo, laiko Jį žmogumi.

Śrī Kṛṣṇą pažinti trukdo Jo išorinės ir vidinės – dviejų viena į kitą nepanašių energijų poveikis trečiajai, paribio energijai. Gyvosios esybės yra Jo paribio energijos ekspansijos, todėl jas pakaitomis klaidina tai vidinė, tai išorinė energija. Vidinės energijos kuriama klaidinanti uždanga leidžia Śrī Kṛṣṇai išsiskleisti į nesuskaičiuojamą daugybę Nārāyaṇų ir keistis su transcendentinio pasaulio gyvosiomis esybėmis transcendentine meilės tarnyste arba ją priimti iš jų. Išorinės energijos veikimas leidžia Jam įsikūnyti materialiame pasaulyje tarp žmonių, gyvūnų arba pusdievių ir padėti

* *nārāyaṇaḥ paro 'vyaktād aṇḍam avyakta-sambhavam*
aṇḍasyāntas tv ime lokāḥ sapta dvīpā ca medinī
(Śaṅkaros BG „Bhāṣya“)

įvairių gyvybės formų gyvosioms esybėms atkurti jų užmirštą ryšį su Juo. Tačiau didieji autoritetai, pavyzdžiui, Bhīṣma, Viešpaties malone išvengia šios užmaršties.

19 TEKSTAS

अस्यानुभावं भगवान् वेद गुह्यतमं शिवः ।
देवर्षिर्नारदः साक्षाद्भगवान् कपिलो नृप ॥१९॥

asyānubhāvaṁ bhagavān veda guhyatamaṁ śivaḥ
devarṣir nāradaḥ sākṣād bhagavān kapilo nṛpa

asya – apie Jo; *anubhāvam* – didybę; *bhagavān* – galingiausias; *veda* – žino; *guhya-tamam* – artimai; *śivaḥ* – Viešpats Śiva; *deva-ṛṣiḥ* – didis išminčius tarp pusdievių; *nāradaḥ* – Nārada; *sākṣāt* – tiesiogiai; *bhagavān* – Dievo Asmuo; *kapilaḥ* – Kapila; *nṛpa* – o karaliau.

O karaliau, Viešpačiui Śivai, išminčiui tarp pusdievių Náradai ir Dievo inkarnacijai Kapilai atvertos slaptingosios tiesos apie Jo didybę, nes jie turi tiesioginį ryšį su Juo.

Komentaras: Visi tyri Viešpaties bhaktai yra *bhāvos* – tie, kurie patyrė Viešpaties didybę, praktikuodami vienokios ar kitokios formos transcendentinę meilės tarnystę. Viešpats turi nesuskaičiuojamą daugybę Savo pilnaverčio pavidalo ekspansijų, todėl egzistuoja ir be galo daug tyrų Viešpaties bhaktų, palaikančių su Viešpačiu skirtingai nuspalvintus santykius, tarnaujančių Jam ir susilaukiančių į savo meilę Viešpaties atsako. Įprasta nurodyti dvylika didžiųjų Viešpaties bhaktų – tai Brahmā, Nārada, Śiva, Kumāra, Kapila, Manu, Prahlāda, Bhīṣma, Janaka, Śukadeva Gosvāmis, Balis Mahārāja ir Yamarāja. Būdamas vienas iš jų, Bhīṣmadeva vis dėlto įvardija vos tris iš dvylikos įžymių asmenybių, kurioms žinoma Viešpaties didybė. Vienas iš didžiųjų mūsų laikų *ācāryų*, Śrīla Viśvanātha Cakravartis Ṭhākura aiškina, kad *anubhāvą*, t.y. pirmąjį Viešpaties didybės patyrimą, bhaktas išgyvena kaip ekstazę. Ši ekstazė pasireiškia tam tikrais požymiais: prakaitavimu, drebuliu, ašaromis, odos išbėrimais ir t.t. Kuo giliau suvokiama Viešpaties didybė, tuo ryškesni tampa patiriamos ekstazės požymiai. Vienokioje *bhāvos* būsenoje buvo Yaśodā, kuri surišo Viešpatį virvėmis, ir visai kitokioje Arjuna, į kurio meilę Viešpats atsiliepė Pats paimdamas jo

kovos vežimo vadžias. Viešpaties didybė pasireiškia tuo, kad Jis paklūsta Savo bhaktams; tai dar vienas Viešpaties didybės bruožas. Šukadeva Gosvāmis ir Kumārai, jau pasiekę transcendencijos lygį, tapo tyrais Viešpaties bhaktais per *bhāvą*, besireiškiančią kitu aspektu. Išbandymai, kuriuos Viešpats siunčia Savo bhaktams – dar viena Viešpaties ir bhaktų abipusiškai išgyventos transcendentinės *bhāvos* apraiška. Viešpats sako: „Aš siunčiu Savo bhaktui įvairius sunkumus, kad, kartu su Manimi išgyvendamas transcendentinę *bhāvą*, jis dar labiau apsivalytų.“ Norint išvaduoti bhaktą nuo iliuzinių materialių ryšių, būtina, kad jis patirtų materialius sunkumus. Materialūs ryšiai grindžiami abipusiu materialiu malonumu, kuris didžia dalimi priklauso nuo materialių turtų. Todėl tada, kai Viešpats atima materialius turtus, bhaktas visiškai atsideda transcendentinei meilės tarnystei Viešpačiui. Taip Viešpats ištraukia puolusią sielą iš materialios būties liūno. Negandos, kurias Viešpats siunčia Savo bhaktui, labai skiriasi nuo tų kančių, kurias sąlygoja nedori darbai. Jau buvo minėta, kad visos Viešpaties didybės apraiškos geriausiai žinomos didiesiems *mahājanams* – Brahmai, Šivai, Nāradai, Kapilai, Kumārams ir Bhīṣmai. Jų malone Viešpaties didybę galime suvokti ir mes.

20 TEKSTAS

यं मन्यसे मातुलेयं प्रियं मित्रं सुहृत्तमम् ।
अकरोः सचिवं दूतं सौहृदादथ सारथिम् ॥२०॥

yaṁ manyase mātuleyaṁ priyaṁ mitraṁ suhṛttamam
akaroḥ sacivaṁ dūtaṁ sauhṛdād atha sārathim

yam – asmuo; *manyase* – tu manai; *mātuleyam* – pusbrolis iš motinos pusės; *priyam* – labai brangus; *mitram* – draugas; *suhṛt-tamam* – karštai linkintis gero; *akaroḥ* – atliko; *sacivam* – patarimą; *dūtam* – pasiuntinys; *sauhṛdāt* – gera valia; *atha* – po to; *sārathim* – vežėjas.

O karaliau, tas, kurį tu per nežinojimą laikei savo pusbroliu iš motinos pusės, artimiausiu draugu, geradariu, patarėju, pasiuntiniu bei globėju, ir yra tas Pats Dievo Asmuo Śrī Kṛṣṇa.

Komentaras: Nors Viešpats Śrī Kṛṣṇa veikė kaip Pāṇḍavų pusbrolis, brolis, draugas, geradaris, patarėjas, pasiuntinys ir globėjas, vis dėlto Jis buvo

Aukščiausiasis Dievo Asmuo. Iš Savo nepriežastinės malonės ir prielankumo tyriems bhaktams Viešpats pasitarnauja jiems kaip tik gali, bet tai nereiškia, kad Jis liaujasi buvęs Absoliutus Asmuo. Laikyti Jį paprastu žmogumi reiškia visiškai nieko neišmanyti.

21 TEKSTAS

सर्वात्मनः समदृशो ह्यद्वयस्यानहङ्कृतेः ।
तत्कृतं मतिवैषम्यं निरवद्यस्य न क्वचित् ॥२१॥

sarvātmanaḥ sama-dṛśo hy advayasyānahaṅkṛteḥ
tat-kṛtaṁ mati-vaiṣamyaṁ niravadyasya na kvacit

sarva-ātmanaḥ – esančio kiekvieno širdyje; *sama-dṛśaḥ* – visiems vienodai gero; *hi* – tikrai; *advayasya* – Absoliuto; *anahaṅkṛteḥ* – visiškai nepaliesto klaidingos savimonės materialių sampratų; *tat-kṛtam* – viskas, kas Jo padaryta; *mati* – sąmonė; *vaiṣamyam* – skaidanti; *niravadyasya* – be jokių prisirišimų; *na* – niekada; *kvacit* – bet kuriuo atveju.

Būdamas Absoliutus Dievo Asmuo, Jis glūdi visų širdyse. Jis vienodai geras visiems ir neturi netikros, vienovę skaldančio savimonės. Todėl visi Jo darbai yra grynai dvasiniai. Jis niekada nepraranda pusiausvyros.

Komentaras: Jis – absoliutas, todėl nėra nieko, kas būtų ne Jis. Jis *kaivalya*: nėra nieko, išskyrus Jį Patį. Visi gyvi ir negyvi daiktai – tai Jo energijos apraiška, todėl per Savo energiją Jis yra visur, nes Viešpats ir Jo energija tapatūs. Saulė tapati kiekvienam savo spindulių coliui, kiekvienai jų dalelei. Analogiškai ir Viešpats per Savo energijas yra pasklidęs visur. Jis – Paramātmā, Supersiela, glūdinti mumyse kaip aukščiausias vadovas, todėl yra amžinas visų gyvųjų esybių vežėjas ir patarėjas. Taigi, net paėmęs į rankas Arjunos kovos vežimo vadžias, Viešpats nesiliauja būti viršiausias. Tai, kad Viešpats imasi vežėjo ar pasiuntinio vaidmens, rodo, kokia galinga yra pasiaukojimo tarnystė. Kadangi Jis yra absoliučiai dvasinė esybė ir materialus požiūris į būtį Jam visiškai svetimas, Jam neegzistuoja garbingi ir negarbingi darbai. Būdamas Absoliutus Dievo Asmuo, Jis neturi klaidingos savimonės, todėl Jam netenka tapatinti Savęs su tuo, kas būtų ne Jis. Materialioji savimonė nedarko Jo asmenybės vientisumo. Dėl to, imdamas į rankas Savo tyro bhakto kovos vežimo vadžias, Jis nesijaučia pažemintas. Štai kur pasireiškia tyro bhakto didybė – tiktai jis gali paskatinti mylintį Viešpatį jam pasitarnauti.

22 TEKSTAS

तथाप्येकान्तभक्तेषु पश्य भूपानुकम्पितम् ।
यन्मेऽसूंस्त्यजतः साक्षात्कृष्णो दर्शनमागतः ॥२२॥

tathāpy ekānta-bhakteṣu paśya bhūpānukampitam
yan me 'sūṁs tyajataḥ sākṣāt kṛṣṇo darśanam āgataḥ

tathāpi – vis dėlto; *ekānta* – tvirtas; *bhakteṣu* – bhaktams; *paśya* – štai pažvelk; *bhū-pa* – o karaliau; *anukampitam* – toks užjaučiantis; *yat* – dėl to, kad; *me* – mano; *asūn* – gyvenimas; *tyajataḥ* – baigiasi; *sākṣāt* – tiesiogiai; *kṛṣṇaḥ* – Dievo Asmuo; *darśanam* – priešais mano akis; *āgataḥ* – maloningai pasirodė.

Vis dėlto, nors Jis visiems yra vienodai geras, dabar, kai mano gyvenimas artėja į pabaigą, Jis maloningai atėjo pas mane, nes esu Jo ištikimas tarnas.

Komentaras: Aukščiausiasis Viešpats, Absoliutus Dievo Asmuo Śrī Kṛṣṇa vienodas visiems, ir vis dėlto ištikimiems Savo bhaktams, kurie visiškai Jam atsidavė ir Jį vieną laiko savo globėju bei mokytoju, Jis palankiausias. Nesugriaunamas pasitikėjimas Aukščiausiuoju Viešpačiu, kaip savo globėju, draugu ir mokytoju, yra natūrali amžino gyvenimo būsena. Aukščiausiojo valia gyvoji esybė sutvarkyta taip, kad laimingiausia ji jaučiasi, būdama visiškai priklausoma.

Priešingos tendencijos veda į nuopuolį. Gyvoji esybė turi polinkį nupulti, nes klaidingai laiko save visiškai nepriklausoma ir nori viešpatauti materijos pasaulyje. Svarbiausioji visų jos problemų priežastis – klaidinga savimana. Kad ir kas atsitiktų, nevalia nusigręžti nuo Viešpaties.

Viešpats Kṛṣṇa atėjo prie Bhīṣmos mirties patalo, nes Bhīṣma buvo ištikimas Viešpaties bhaktas. Arjuną ir Kṛṣṇą siejo giminystės saitai, nes Viešpats buvo jo pusbrolis iš motinos pusės. Tačiau Bhīṣma nebuvo Jo kraujo giminaitis. Vadinasi, juos siejo dvasinis artumas. Vis dėlto, kadangi kraujo giminystės ryšiai yra labai natūralūs ir teikia daug džiaugsmo, Viešpačiui labiau patinka vadintis Mahārājos Nandos ir Yaśodos sūnumi, Rādhārāṇī mylimuoju. Artumas Viešpačiui per giminystės ryšius – dar vienas abipusės meilės tarnystės aspektas. Bhīṣmadevai pažįstamas malonus šios transcendentinės *rasos* skonis, todėl jam patinka vadinti Viešpatį Vijayasakhiu, Pārtha-sakhiu ir pan., taip pat Nanda-nandana arba Yaśodā-nandana. Geriausias būdas užmegzti su Juo nektariško skonio transcendentinius santykius – kreiptis į Jį per Jo pripažintus bhaktus. Nederėtų siekti su Juo

tiesioginių ryšių – tam būtinas tarpininkas, kuris būtų tarytum skaidri terpė tarp mūsų bei Viešpaties ir būtų pajėgus išvesti mus į teisingą kelią.

23 TEKSTAS

भक्त्यावेश्य मनो यस्मिन् वाचा यन्नाम कीर्तयन् ।
त्यजन् कलेवरं योगी मुच्यते कामकर्मभिः ॥२३॥

bhaktyāveśya mano yasmin vācā yan-nāma kīrtayan
tyajan kalevaraṁ yogī mucyate kāma-karmabhiḥ

bhaktyā – su atsidavimu ir dėmesiu; *āveśya* – medituodamas; *manaḥ* – prote; *yasmin* – kurio; *vācā* – žodžiuose; *yat* – Kṛṣṇa; *nāma* – šventąjį vardą; *kīrtayan* – kartodamas; *tyajan* – palikęs; *kalevaram* – šį materialų kūną; *yogī* – bhaktas; *mucyate* – išsivaduoja; *kāma-karmabhiḥ* – nuo karminės veiklos.

Jeigu bhaktas dėmesingai tarnauja, medituoja ir kartoja šventuosius vardus, jo mintyse apsireiškia Dievo Asmuo, ir tą akimirką, kai bhaktas palieka materialųjį kūną, Dievo Asmuo išvaduoja jį iš karminės veiklos nelaisvės.

Komentaras: Yoga reiškia proto koncentraciją atitraukus jį nuo visų pašalinių objektų. Iš tikrųjų tokia koncentracija yra *samādhi*, arba būsena, kai žmogus visiškai atsidėjęs tarnauja Viešpačiui. Tas, kuris šitokiu būdu sukoncentruoja savo dėmesį, vadinamas *yogu*. Viešpačiui atsidavęs *yogas* tarnauja Jam dvidešimt keturias valandas per parą. Sukaupęs visas savo mintis į Viešpatį, jis praktikuoja devynių rūšių pasiaukojimo tarnystę: klausosi pasakojimų apie Viešpatį, kartoja šventuosius vardus, atsimena, garbina, meldžiasi Viešpačiui, savo noru Jam tarnauja, vykdo Jo nurodymus, užmezga draugiškus santykius su Juo, viską, ką turi, aukoja Viešpaties tarnystei. Kalbėdama apie aukščiausiąją tobulumo pakopą *samādhi*, „Bhagavad-gītā“ paaiškina, kad praktikuodamas šią *yogą*, t.y. pasiekęs jungtį su Viešpačiu per tarnystę, žmogus atkreipia į save Viešpaties dėmesį. Tokį retai pasitaikantį bhaktą Viešpats vadina geriausiu iš visų *yogų*. Dieviškąja Viešpaties malone toks tobulas *yogas* įgyja gebėjimą sutelkti protą į Viešpatį ir išlaikyti šviesią sąmonę. Dėl to, kad palikdamas esamą kūną *yogas* kartoja Jo šventuosius vardus, vidinė Viešpaties energija išsyk perkelia jį į vieną amžinųjų planetų, kur nėra vietos materialiam gyvenimui ir jį lydintiems veiksniams. Materialiame pasaulyje, egzistuodama materialio-

mis sąlygomis, gyvoji būtybė priversta gyvenimas iš gyvenimo kęsti trejopas kančias, kurias lemia jos karminė veikla. Vienintelė priežastis, sąlygojanti materialiąją būtį, yra materialūs troškimai. Pasiaukojimo tarnystė Viešpačiui neslopina natūralių gyvosios būtybės troškimų, ji tiesiog leidžia troškimus teisingai pritaikyti. Visų pirma kalbame apie troškimą pasikelti į dvasinį dangų. Karvedžio Bhīṣmadevos čia kalbėta apie ypatingą *yogos* atmainą – *bhakti-yogą*. Jam nusišypsojo laimė pasimatyti su Viešpačiu prieš atsiskiriant nuo materialaus kūno. Paskesniuose posmuose jis sakosi norįs Jį matyti ir prašo Viešpaties nuo jo nesitraukti.

24 TEKSTAS

स देवदेवो भगवान् प्रतीक्षतां
कलेवरं यावदिदं हिनोम्यहम् ।
प्रसन्नहासारुणलोचनोल्लसन्-
मुखाम्बुजो ध्यानपथश्चतुर्भुजः ॥२४॥

sa deva-devo bhagavān pratīkṣatāṁ
kalevaraṁ yāvad idaṁ hinomy aham
prasanna-hāsāruṇa-locanollasan-
mukhāmbujo dhyāna-pathaś catur-bhujaḥ

saḥ – Jis; *deva-devaḥ* – Aukščiausiasis viešpačių Viešpats; *bhagavān* – Dievo Asmuo; *pratīkṣatām* – tegu maloningai palaukia; *kalevaram* – kūną; *yāvat* – kol; *idam* – šį (materialų kūną); *hinomi* – paliksiu; *aham* – aš; *prasanna* – linksmai; *hāsa* – besišypsantis; *aruṇa-locana* – rausvomis tarsi ryto saulė akimis; *ullasat* – gražiai papuoštas; *mukha-ambujaḥ* – Jo veido lotosas; *dhyāna-pathaḥ* – mano meditacijos kelyje; *catur-bhujaḥ* – keturrankis Nārāyaṇos pavidalas (Dievybė, kurią garbino Bhīṣmadeva).

Tegu mano keturrankis Viešpats – gražaus it lotoso žiedas veido, švelnios šypsenos ir rausvų tarsi ryto saulė akių – pabus su manimi lig tos akimirkos, kai paliksiu šį materialų kūną.

Komentaras: Bhīṣmadeva puikiausiai žinojo, kad Viešpats Kṛṣṇa – pirminis Nārāyaṇa. Jo garbinama Dievybė buvo keturrankis Nārāyaṇa, bet jis žinojo, kad keturrankis Nārāyaṇa yra pilnavertė Viešpaties Kṛṣṇos ekspansija. Netiesiogiai jis reiškė norą, kad Viešpats Śrī Kṛṣṇa apsireikštų Savo keturrankiu Nārāyaṇos pavidalu. *Vaiṣṇava* visada kuklus. Nors buvo

visiškai aišku, kad, palikęs materialų kūną, Bhīṣmadeva eis į Vaikuṇṭhadhāmą, būdamas kuklus *vaiṣṇava* jis norėjo regėti puikų Viešpaties veidą, nes bijojo, jog palikęs esamą kūną jau nebepamatys Viešpaties. *Vaiṣṇava* nesipuikuoja, nors Viešpats ir garantuoja tyram bhaktui sugrįžimą į Jo buveinę. Čia Bhīṣmadeva sako: „Kol nepaliksiu šio kūno“. Tai reiškia, kad didysis karvedys ketino palikti kūną pats; gamtos dėsniai jam negaliojo. Jis buvo toks galingas, kad galėjo pasilikti savo kūne kiek norėjo. Šį palaiminimą jis gavo iš tėvo. Jis troško regėti priešais save Viešpatį keturrankio Nārāyaṇos pavidalu, kad galėtų susikoncentruoti į Jį ir pasinerti į meditacinio transo būseną – tada mintys apie Viešpatį išgrynintų Jo protą. Taigi jam visai nerūpėjo, kur jis eis. Tyras bhaktas itin nesiveržia sugrįžti į Dievo karalystę. Jis visiškai pasitiki gerąja Viešpaties valia. Jis nė kiek nenusimintų, net jei Viešpats panorėtų nusiųsti jį į pragarą. Tyras bhaktas teturi vienintelį norą – nepaisant nieko, visada būti paskendusiam mintyse apie Viešpaties lotosines pėdas. Sukaupti visas mintis į Viešpatį ir tokioje būsenoje palikti šį pasaulį – štai ko labiausiai norėjo Bhīṣmadeva. Tai aukščiausias tikslas, prie kurio veržiasi tyras bhaktas.

25 TEKSTAS

सूत उवाच
युधिष्ठिरस्तदाकर्ण्य शयानं शरपञ्जरे ।
अपृच्छद्विविधान्धर्मानृषीणां चानुशृण्वताम् ॥२५॥

sūta uvāca
yudhiṣṭhiras tad ākarṇya śayānaṁ śara-pañjare
apṛcchad vividhān dharmān ṛṣīṇāṁ cānuśṛṇvatām

sūtaḥ uvāca – Śrī Sūta Gosvāmis tarė; *yudhiṣṭhiraḥ* – karalius Yudhiṣṭhira; *tat* – tai; *ākarṇya* – girdėdamas; *śayānam* – gulinčio; *śara-pañjare* – strėlių patale; *apṛcchat* – paklausė; *vividhān* – įvairias; *dharmān* – pareigas; *ṛṣīṇām* – *ṛṣių; ca* – ir; *anuśṛṇvatām* – po to išklausęs.

Sūta Gosvāmis tarė: Išgirdęs taip maldaujamai kalbantį Bhīṣmadevą, visų didžiųjų ṛṣių akivaizdoje Mahārāja Yudhiṣṭhira paklausė jo, kokie yra esmingiausi religinių pareigų vykdymo principai.

Komentaras: Iš maldaujamo Bhīṣmadevos tono Mahārāja Yudhiṣṭhira suprato, kad jis netrukus paliks šį pasaulį. Viešpats Śrī Kṛṣṇa įkvėpė Mahā-

rājai Yudhiṣṭhirai norą paklausti apie religijos principus. Viešpats Śrī Kṛṣṇa įkvėpė Mahārāją Yudhiṣṭhirą padaryti tai girdint daugeliui didžių išminčių, nes tuo norėjo pabrėžti, kad toks Viešpaties bhaktas, kaip Bhīṣmadeva, visa galva pranoksta daugelį didžių išminčių ir net patį Vyāsadevą, nors, pažiūrėti, jis gyvena kaip paprastas pasaulietis. Be to, Bhīṣmadeva ne šiaip sau gulėjo strėlių patale – jis kentė baisius skausmus. Dabar nebuvo tinkamiausias momentas jo klausinėti, tačiau Viešpats Śrī Kṛṣṇa norėjo įrodyti, kad Jo tyri bhaktai visada tvirti kūnu ir protu, nes yra patyrę dvasinį prašviesėjimą, todėl Viešpaties bhaktas bet kuriomis aplinkybėmis pajėgus kalbėti ir savo pamokymais nurodyti tiesos kelią. Yudhiṣṭhira ir pats buvo labiau linkęs išsiaiškinti šiuos painius klausimus su Bhīṣmadeva, o ne kuriuo kitu iš ten buvusių asmenų, nors, pažiūrėti, jie buvo labiau išsimokslinę už Bhīṣmadevą. Taip buvo sumanyta didžiojo rato nešėjo – Viešpaties Śrī Kṛṣṇos, nes Jam rūpi įamžinti Savo bhakto vardą. Tėvui malonu matyti, kad jo sūnus garsesnis už jį patį. Viešpats tiesiai sako, kad Savo bhakto garbinimą Jis vertina labiau už Savo Paties garbinimą.

26 TEKSTAS

पुरुषस्वभावविहितान् यथावर्णं यथाश्रमम् ।
वैराग्यरागोपाधिभ्यामाम्नातोभयलक्षणान् ॥२६॥

puruṣa-sva-bhāva-vihitān yathā-varṇaṁ yathāśramam
vairāgya-rāgopādhibhyām āmnātobhaya-lakṣaṇān

puruṣa – žmogaus; *sva-bhāva* – įgytas ypatybes; *vihitān* – nurodytas; *yathā* – atsižvelgiant į; *varṇam* – skirstymas kastomis; *yathā* – atsižvelgiant į; *āśramam* – gyvenimo skyriai; *vairāgya* – atsižadėjimas; *rāga* – prisirišimas; *upādhibhyām* – pagal šiuos įvardijimus; *āmnāta* – nuosekliai; *ubhaya* – abu; *lakṣaṇān* – požymius.

Mahārājos Yudhiṣṭhiros paklaustas, Bhīṣmadeva visų pirma apibrėžė skirstymo kastomis ir āśramais tvarką atsižvelgiant į žmogaus ypatybes. Po to jis nuosekliai, dviem aspektais apibūdino pasipriešinimą per atsižadėjimą ir sąveiką per prisirišimą.

Komentaras: Keturių kastų ir keturių *āśramų* sistema, kaip ją yra sumanęs Patsai Viešpats (BG 4.13), siekia padėti žmogui atskleisti transcendentines ypatybes, idant jis palengva suvoktų savo dvasinę esmę ir, veikdamas kaip

dvasinė esybė, išsivaduotų iš materijos nelaisvės, t.y. sąlygoto gyvenimo. Beveik visos *Purāṇos* šia tema kalba panašiai, ir „Mahābhāratos“ „Śāntiparvoje“, pradedant šešiasdešimtuoju skyriumi, Bhīṣmadeva ją dar labiau išplėtoja.

Varṇāśrama-dharma rekomenduota civilizuotam žmogui kaip būdas išmokti sėkmingai nugyventi gyvenimą. Gyvenimas, skirtas savęs pažinimui, labai skiriasi nuo egzistencijos žemesniųjų gyvūnų, kuriems svarbiausia maistas, miegas, savigyna ir poravimasis. Bhīṣmadeva visiems žmonėms patarė išsiugdyti devynias ypatybes: 1) nepykti, 2) nemeluoti, 3) lygiai dalinti turtą, 4) atleisti, 5) turėti vaikų tiktai su teisėta žmona, 6) švarinti mintį ir laikytis kūno higienos, 7) niekam nejausti priešiškumo, 8) būti paprastam ir 9) globoti tarnus ir pavaldinius. Žmogaus, kuris neturi išvardintų būtiniausių ypatybių, negalima laikyti civilizuotu. Be to, brahmanai (išmintingų žmonių klasė), valdovai, prekijai bei darbininkų klasė privalo turėti ir kitų specifinių ypatybių, kurių reikalauja jų socialinė padėtis ir apie kurias kalba visi Vedų raštai. Svarbiausioji išmintingų žmonių klasės ypatybė – mokėjimas valdyti jusles. Tai dorovės pagrindas. Lytinis gyvenimas net ir su teisėta žmona taip pat turi būti reguliuojamas, o tai savaime sudaro prielaidas šeimos augimui kontroliuoti. Jei išmintingas žmogus gyvena ne taip, kaip rekomenduoja Vedos, jis neteisingai naudojasi savo gerosiomis ypatybėmis. Tai reiškia, kad jam reikia rimtai studijuoti Vedų šventraščius, ypač „Śrīmad-Bhāgavatam“ ir „Bhagavad-gītą“. Norint gauti Vedų žinių, reikia kreiptis į tokį asmenį, kuris visas savo jėgas skiria pasiaukojimo tarnystei. Jis neturi daryti to, ką draudžia *śāstros*. Tas, kuris geria ar rūko, negali būti mokytojas. Šių laikų auklėjimo sistemoje svarbu tik mokytojo akademinis pasirengimas, o į jo dorovines ypatybes žiūrima pro pirštus. Dėl tokio auklėjimo labai dažnai aukštas intelektas panaudojamas visiškai netinkamai.

Kṣatriyai – valdovų klasės atstovui primygtinai rekomenduojama aukoti, *bet jokiu būdu nepriimti aukų pačiam.* Šiuolaikiniai valdovai organizuoja aukų rinkimą įvairiems politiniams renginiams, bet niekada nieko neaukoja piliečiams oficialiuose renginiuose. Tai tiesiogiai prieštarauja *śāstrų* nurodymams. Valdančiųjų sluoksnių atstovams privalu gerai išmanyti *śāstras*, tačiau patys jie neturi mokytojauti. *Valdovai neturėtų dėtis prievartos atsisakymo šalininkais*, nes tai tiesiausias kelias į pragarą. Kai Kurukṣetros mūšio metu Arjuna nusprendė tapti prievartą atmetančiu bailiu, Viešpats Kṛṣṇa jį griežtai išbarė. Dėl to, kad Arjuna atvirai stojo prievartos atsisakymo kulto šalininkų pusėn, Viešpats sulygino Arjuną su necivilizuotu žmogumi. Kiekvienam valdovų klasės atstovui būtinas karinis pasirengimas. Bailys neturi sėdėti prezidento krėsle vien tiktai dėl to, kad surinko

balsų daugumą. Visi Arjunos laikų monarchai buvo drąsūs žmonės, todėl monarchija yra remtina su sąlyga, kad monarchas bus išmokytas visų karaliaus pareigoms eiti būtinų dalykų. *Karalius ar prezidentas neturi išeiti iš mūšio lauko, jei jis nesužeistas priešo.* Šiuolaikiniai vadinamieji šalies vadovai apskritai nesirodo karo veiksmų zonoje. Užtat jie labai gerai moka apsimestinai „kelti“ kovinę dvasią, spekuliuodami pseudopatriotiškais jausmais. Kai tik valdovų klasė pavirsta prekijų ir darbininkų gauja, valdžios mechanizmas sutrinka.

Vaiśyams – prekijų luomo nariams visų pirma rekomenduojama globoti karves. Karvių globa įgalina padidinti pieno produktų – varškės, sviesto gamybą. Žemės ūkis ir maisto produktų skirstymas – pirmučiausia prekijų, išėjusių Vedų mokslus ir įpratusių aukoti, pareiga. *Kṣatriyams* patikėta piliečių apsauga, o *vaiśyams* – gyvulių globa. Gyvulių jokiu būdu negalima žudyti. Gyvulių žudymas – barbarų visuomenės požymis. Žmogui sveikai maitintis pakanka žemės ūkio produkcijos, vaisių ir pieno produktų. Žmonių bendrija turėtų daugiau rūpintis gyvulių apsaugojimu. Darbuodamasis pramonės įmonėje darbininkas neteisingai naudojasi savo kūrybine energija. Jokios pramonės šakos negali pagaminti žmogui būtiniausių dalykų – ryžių, kviečių, grūdų, pieno, vaisių ir daržovių. Mašinų ir staklių gamyba dar labiau didina nereikalingą pasiturinčių klasių prabangą, iš tūkstančių žmonių atimdama paskutinį kąsnį ir skatindama jų nepasitenkinimą. Civilizuotoj visuomenėj taip neturėtų būti.

Śūdros – tai menkesnio intelekto žmonių klasė, ir jiems neturėtų būti suteikiama visiška laisvė. Jų paskirtis – nuoširdžiai tarnauti trims aukštesniosioms klasėms. Viską, ko reikia gyvenimui, *śūdros* gali įgyti tiesiog tarnaudami aukštesniosioms klasėms. Vedos ypač pabrėžia, kad *śūdra* neturi kaupti pinigų. Kai *śūdros* rankose atsiduria pinigai, jis ima neteisingai juos naudoti nuodėmingai veiklai – švaistyti vynui, moterims, azartiniams žaidimams. *Piktnaudžiavimas vynu, seksualinis palaidumas ir azartinių žaidimų paplitimas – rodiklis, kad visuomenė smuko žemiau śūdrų lygio.* Aukštesniosios kastos turi visada rūpintis *śūdromis* ir rengti juos savais padėvėtais drabužiais. *Śūdrai* nevalia palikti savo pasenusio ir paliegusio šeimininko, o šeimininkas privalo žiūrėti, kad tarnams nieko netrūktų. Prieš atliekant aukojimą būtina visų pirma sočiai pamaitinti *śūdras* ir parūpinti jiems drabužių. Šiame amžiuje vyksta daugybė renginių, kuriems išleidžiami milijonai, *o vargšas darbininkas negauna nei sočiai pavalgyti, nei labdaros, nei drabužių.* Todėl darbininkai yra nepatenkinti ir ima bruzdėti.

Varṇos, galima sakyti, yra skirstymo pagal veiklos pobūdį sistema, o *āśrama-dharma* – laipsniško kilimo į savęs pažinimą pakopos. *Varṇos* ir *āśrama-dharma* yra susijusios tarpusavyje ir priklausomos viena nuo kitos.

Svarbiausias *āśrama-dharmos* tikslas – šviesti žmogų ir ugdyti atsižadėjimą. *Brahmacārī-āśrama* – savotiška tobulėjimo mokykla. Šios *āśramos* narys sužino, kad materialus pasaulis iš tiesų nėra tikrieji gyvosios būtybės namai. Materijos nelaisvėje besikankinančios sąlygotos sielos yra materijos kaliniai, todėl savivoka joms yra aukščiausias gyvenimo tikslas. Pati *āśrama-dharmos* sistema yra būdas ugdyti atsižadėjimą. Kam nepavyksta persiimti ta atsižadėjimo dvasia, tam leidžiama sukurti šeimą, beje, išlaikant tą pačią atsižadėjimo dvasią. Todėl, pasiekęs atsižadėjimą, žmogus gali išsyk tapti ketvirtosios *āśramos* nariu (t.y. atsižadėti pasaulio) ir gyventi tiktai iš aukų. Nekaupdamas turtų ir pasitenkindamas pačiais būtiniausiais dalykais, jis gali siekti aukščiausios savęs pažinimo pakopos. Šeimyninis gyvenimas skirtas *tiems, kurie dar prisirišę* prie materialaus gyvenimo, o *vānaprastha* ir *sannyāsa – tiems, kurie prie jo neprisirišę*. *Brahmacārī-āśrama skirta* mokyti ir tuos, kurie prisirišę prie materialaus gyvenimo, ir tuos, kurie jo yra atsižadėję.

27 TEKSTAS

दानधर्मान् राजधर्मान्मोक्षधर्मान् विभागशः ।
स्त्रीधर्मान् भगवद्धर्मान् समासव्यासयोगतः ॥२७॥

dāna-dharmān rāja-dharmān mokṣa-dharmān vibhāgaśaḥ
strī-dharmān bhagavad-dharmān samāsa-vyāsa-yogataḥ

dāna-dharmān – labdaringą veiklą; *rāja-dharmān* – praktinę karaliaus veiklą; *mokṣa-dharmān* – veiklą, vedančią į išsivadavimą; *vibhāgaśaḥ* – atskirai; *strī-dharmān* – moterų pareigas; *bhagavat-dharmān* – bhaktų veiklą; *samāsa* – bendrai; *vyāsa* – išsamiu; *yogataḥ* – būdu.

Po to jis paeiliui apibūdino labdarą, praktinę karaliaus veiklą ir veiklą, vedančią į išsivadavimą. Vėliau, iš pradžių glaustai, o po to ir išsamiau, papasakojo apie moterų ir bhaktų pareigas.

Komentaras: Aukoti – viena iš svarbiausiųjų šeimos žmogaus priedermių. Jis turi būti pasiryžęs skirti aukoms ne mažiau kaip penkiasdešimt procentų savo sunkiu darbu pelnytų pinigų. *Brahmacāris*, mokinys, turi atlikti aukojimus, šeimos žmogus – dalinti aukas, o tas, kuris pasitraukė iš aktyvaus gyvenimo arba atsižadėjo pasaulio, – tramdyti kūną ir laikytis įžadų. Tokie svarbiausi visų *āśramų* uždaviniai kelyje į savęs pažinimą. Būdamas

brahmacāris, žmogus gauna tinkamą pasirengimą, kuris padeda jam suprasti, kad pasaulis – tai Aukščiausiojo Viešpaties, Dievo Asmens, nuosavybė, tad niekas šiame pasaulyje neturi pretenduoti į tai, kad jam kas nors priklauso. Vadinasi, žmogus, gyvenantis šeimyninį gyvenimą, kuris tarsi duoda oficialų leidimą lytiniam gyvenimui, turi aukoti Viešpaties tarnystei. Kiekviena būtybė gauna arba skolinasi energiją, kurią generuoja Viešpats, todėl visi veiksmai, atlikti naudojantis ta energija, turi būti grąžinami Viešpačiui transcendentinės meilės tarnystės pavidalu. Upės iš debesų gauna jūros vandens ir vėl plukdo jį į jūrą. Taip ir mes semiamės energijos iš aukščiausiojo šaltinio – Viešpaties energijos, ir ji vėl turi grįžti Viešpačiui. Tik šiuo atveju energija mes naudojamės teisingai. Todėl „Bhagavad-gītoje“ (9.27) Viešpats sako, kad visus savo darbus, visus asketiškus žygius, visus aukojimus, viską, ką valgome ir atiduodame kaip auką, turime skirti Jam (Viešpačiui). Taip turi būti panaudojama mūsų pasiskolinta energija. Teisingai naudodamiesi savo energija, mes apvalome ją nuo materijos teršalų ir tampame verti gyventi taip, kaip mums skirta mūsų prigimties – tarnauti Viešpačiui.

Rāja-dharma – tai didis mokslas. Jis iš tolo nepanašus į mūsų dienų diplomatiją, kurios svarbiausias tikslas – išsikovoti politinį dominavimą. Valdovai buvo specialiai mokomi būti dosnūs ir didžiadvasiški, o ne virsti paprasčiausiais mokesčių rinkėjais. Jie buvo mokomi atlikti įvairius aukojimus savo valdinių labui. Svarbiausioji valdovo priedermė – vesti *prajas* į išsivadavimą. Tėvas, dvasinis mokytojas ir karalius atsakingi už tai, kad jų valdiniai galutinai išsivaduotų iš gimimo, mirties, ligų ir senatvės. Kai ši svarbiausioji priedermė atliekama gerai, tampa nereikalinga valdžia „iš liaudies“ ir „liaudžiai“. Mūsų laikais, manipuliuodami rinkėjų balsais, į valstybinius postus ateina nepasiruošę žmonės, nežinantys svarbiausių valdovo pareigų, nes, kita vertus, tai ne kiekvienam pasiekiama. Nepasiruošę valdovai, stengdamiesi įgyvendinti visuotinę gerovę, tik kelia sumaištį. Maža to, palaipsniui jie ima sukčiauti bei vogti ir didina mokesčius, kad galėtų išlaikyti išpūstas ir niekam netikusias administracines struktūras. Iš tikrųjų valdovai turėtų vadovautis gerai pasirengusių brahmanų patarimais, kurie išmano, kaip teisingai, remiantis tokiais šventraščiais, kaip „Manusaṁhitā“ ir Parāśaros „Dharma-śāstros“, valdyti šalį. Tikras valdovas žmonėms yra idealas: jeigu valdovas doras, religingas, drąsus ir dosnus, žmonės dažniausiai seka jo pavyzdžiu. Tikras valdovas – ne jausmais gyvenantis ir klestintis savo pavaldinių sąskaita tinginys; jis visada pasirengęs susidoroti su vagimis ir plėšikais. Vagims ir plėšikams doringi valdovai buvo negailestingi, ir jie nedangstė savo silpnumo beprasmiais *ahiṁsos* (prievartos atsisakymo) šūkiais. Vagys ir plėšikai buvo viešai ir labai griežtai baudžiami,

kad ateity niekas neišdrįstų organizuotai pažeidinėti viešąją tvarką. Visi keliai į valdžią vagims ir plėšikams buvo užkirsti, priešingai negu dabar.

Apmokestinimo tvarka buvo paprasta, be prievartos ir savivalės. Valdovas turėjo teisę paimti ketvirtąją dalį to, ką pagamino jo valdinys, ir ketvirtadalio turto galėjo pareikalauti iš kiekvieno šalies piliečio. Žmonėse dėl to nekildavo nepasitenkinimo, nes doringo valdovo veiksmų ir religinės darnos dėka netrūko gamtinių gėrybių – grūdų, vaisių, gėlių, šilko, medvilnės, pieno, brangakmenių, mineralų ir kt. Materialiąja prasme nebuvo nelaimingųjų. Žemės ūkis ir gyvulininkystė klestėjo, tad gyventojai turėjo pakankamai grūdų, vaisių, pieno. Nebuvo dirbtinio poreikio parfumerijai ir tualeto reikmenims, kino teatrams ir barams.

Valdovas privalėjo rūpintis, kad žmonių energijos perviršis būtų tinkamai panaudotas. Žmogaus energija skirta ne gyvuliškiems poreikiams tenkinti, o siekti savęs pažinimo. Šiam tikslui tarnavo visa valdymo struktūra. Todėl valdovas rūpestingai parinkdavo ministrų kabinetą, bet tai buvo daroma ne remiantis balsavimo rezultatais. Ministrai, karo vadai ir net paprasti kareiviai buvo atrenkami vadovaujantis asmens ypatybėmis, ir prieš patikėdamas jiems eiti kokias nors pareigas valdovas juos visapusiškai tikrino. Ypač budriai valdovas žiūrėjo, kad nebūtų skriaudžiami *tapasviai* – žmonės, viską paaukoję dvasinių žinių platinimui. *Valdovas gerai žinojo, kad Aukščiausiasis Dievo Asmuo nepakenčia, kai užgauliojami Jo tyri bhaktai. Tapasviais*, kaip vadovais, pasitikėjo net vagys ir plėšikai. Jiems ir į galvą nebūtų atėję nepaklausyti *tapasvio*. Valdovas ypač rūpinosi valstybės beraščiais, bejėgiais ir našlėmis. Atremti priešų puolimus ruoštasi iš anksto. Mokesčių rinkliavos vyko sklandžiai; pinigai buvo ne švaistomi, o kaupiami atsargos fonde. Kareiviai į tarnybą buvo šaukiami iš viso pasaulio kraštų ir išeidavo specialų pasirengimą.

Norint išsivaduoti, reikia nugalėti geidulius, pyktį, neleistinus norus, godumą ir paklydimą. Norint atsikratyti pykčio, reikia išmokti atleisti. Norint atsikratyti neleistinų norų, nereikia kurti planų. Dvasinės kultūros ugdymas padeda nugalėti miegą. Troškimus ir gobšumą tegali nugalėti pakantumas. Teisingai maitindamasis, žmogus išvengs įvairių ligų. Savitramda padeda išvengti nepagrįstų vilčių, o vengiant nepageidautino bendravimo sutaupomi pinigai. Praktikuodami *yogą*, nugalėsime alkį, o kai suvoksime šio pasaulio laikinumą, nebesižavėsime jo malonumais. Galvos svaigulį įveiksime anksti keldami, o klaidingus argumentus sutriuškinsime įtvirtindami tiesą. Atsikratyti plepumo padeda rimtis ir tylėjimas, o nugalėti baimę – drąsa. Tobulas žinojimas pasiekiamas tobulinant save. Norėdamas iš tikrųjų išsivaduoti, žmogus turi atsikratyti geidulių, gobšumo, pykčio, mieguistumo ir t.t.

Apie moteris galima pasakyti, kad jos yra vyrus įkvepianti jėga. Šia prasme moteris stipresnė už vyrą. Patsai galingasis valdovas Julijus Cezaris buvo Kleopatros valdžioje. Galingą moterį gali sulaikyti tik drovumas. Todėl drovumas labai svarbi moters ypatybė. Jei šis saugiklis išeina iš rikiuotės, moterys pradeda svetimauti, o visuomenei tai – pražūtingas dalykas. Kai visuomenėje paplinta svetimavimas, gimsta nepageidautini vaikai (*varṇa-saṅkara*), kurie padaro pasauliui daug bėdos.

Bhīṣmadeva užbaigė savo pamokymus kalbėdamas apie tai, kaip patenkinti Viešpatį. Mes visi – amžini Viešpaties tarnai, tačiau, užmiršę apie šį esminį savo prigimties bruožą, esame priversti egzistuoti materialaus pasaulio sąlygomis. Patenkinti Viešpatį nesunku. Tam reikia (visų pirma šeimos žmogui) pasistatydinti namuose Viešpaties Dievybę. Visą savo dėmesį sukaupus į Dievybę, galima tobulėti ir toliau užsiimant savo įprastine veikla. Garbinti Dievybę namuose, tarnauti bhaktui, klausytis „Śrīmad-Bhāgavatam“, gyventi šventoje vietoje ir kartoti šventąjį Viešpaties vardą žmogui beveik nieko nekainuoja, o Viešpačiui tai teikia malonumo. Taip aiškino senelis savo vaikaičiams.

28 TEKSTAS

धर्मार्थकाममोक्षांश्च सहोपायान् यथा मुने ।
नानाख्यानेतिहासेषु वर्णयामास तत्त्ववित् ॥२८॥

dharmārtha-kāma-mokṣāṁś ca sahopāyān yathā mune
nānākhyānetihāseṣu varṇayām āsa tattvavit

dharma – nurodytas pareigas; *artha* – ekonomikos plėtrą; *kāma* – norų įvykdymą; *mokṣān* – galutinį išsivadavimą; *ca* – ir; *saha* – kartu su; *upāyān* – priemonėmis; *yathā* – taip, kaip yra; *mune* – o išminčiau; *nānā* – įvairius; *ākhyāna* – pasakodamas istorinius įvykius; *itihāseṣu* – metraščiuose; *varṇayām āsa* – aprašytus; *tattva-vit* – žinantis tiesą.

Paskui, remdamasis istorijos pavyzdžiais, jis papasakojo apie pareigas, nurodytas skirtingų skyrių ir āśramų žmonėms, nes pats buvo pažinęs tiesą.

Komentaras: Įvykiai, atspindėti Vedų raštuose – *Purāṇose,* „Mahābhāratoje“ bei „Rāmāyaṇoje“, yra tikri tolimos praeities istorijos faktai, tik jie išdėstyti nesilaikant chronologinės tvarkos. Šie istorijos faktai dėstomi ne

istoriškai nuosekliai, o atsižvelgiant į jų pamokomąją reikšmę paprastiems žmonėms. Be to, raštuose užfiksuota tai, kas vyko skirtingose planetose, teisingiau būtų pasakyti, skirtingose visatose, tad šiuose pasakojimuose įvykiai kartais pateikiami daugiaplaniškai. Mus domina tiktai pamokantis šių faktų aspektas, net jei mūsų netobulam protui ir atrodo, kad jiems stinga nuoseklumo. Taigi, atsakydamas į Mahārājos Yudhiṣṭhiros klausimus, Bhīṣmadeva pasitelkė liudijimų iš istorijos.

29 TEKSTAS

धर्मं प्रवदतस्तस्य स कालः प्रत्युपस्थितः ।
यो योगिनश्छन्दमृत्योर्वाञ्छितस्तूत्तरायणः ॥२९॥

dharmaṁ pravadatas tasya sa kālaḥ pratyupasthitaḥ
yo yoginaś chanda-mṛtyor vāñchitas tūttarāyaṇaḥ

dharmam – apie nurodytas pareigas; *pravadataḥ* – pasakojant; *tasya* – jam; *saḥ* – tas; *kālaḥ* – laikas; *pratyupasthitaḥ* – kaip tik atėjo; *yaḥ* – kuris; *yoginaḥ* – mistikų; *chanda-mṛtyoḥ* – mirštančių pačių pasirinktą valandą; *vāñchitaḥ* – trokštamas; *tu* – bet; *uttarāyaṇaḥ* – laikas, kada saulė keliauja šiauriniu dangaus pusrutuliu.

Kol Bhīṣmadeva pasakojo apie nurodytas pareigas, saulė persirito į šiaurinį dangaus skliautą. Šio laiko laukia mistikai, kurie patys nutaria, kada jiems mirti.

Komentaras: Tobuli *yogai* arba mistikai gali palikti materialų kūną, savo valia išsirinkę tinkamiausią tam laiką. Be to, jie gali nukeliauti į norimą planetą. „Bhagavad-gītoje“ (8.24) sakoma, kad save pažinusios sielos, suderinusios visus savo siekius su Aukščiausiojo Viešpaties valia, dažniausiai palieka materialų kūną ėmus viešpatauti ugnies dievui, kai saulė keliauja šiauriniu dangaus skliautu. Taip jie patenka į transcendentinį dangų. Pasak Vedų, tai palankiausias laikas palikti kūną, ir prityrę mistikai, pasiekę mistinės *yogos* tobulumą, naudojasi tuo. Pasiekti *yogos* tobulumą reiškia pasiekti tokį viršsąmoningumo būvį, kuris leidžia laisvai pasirinkti laiką, kada atsiskirti nuo materialaus kūno. *Yogai* gali akimoju patekti į bet kurią planetą, nesinaudodami jokiais materialiais skraidymo aparatais. Jie per labai trumpą laiką gali pasiekti aukščiausią planetų sistemą, tuo tarpu

materialistams tai neįmanoma. Net ir pamėginus pasiekti aukščiausią planetų sistemą, iki jos reikėtų skrieti milijonus metų milijonų mylių per valandą greičiu. Čia galioja visai kito mokslo principai, ir Bhīṣmadeva puikiausiai juos išmanė. Jis tiesiog laukė tinkamo momento palikti materialų kūną, ir ši laiminga valanda išmušė, jam bemokant savo kilnius vaikaičius Pāṇḍavus. Taigi iškilniojo Viešpaties Śrī Kṛṣṇos, dorovingųjų Pāṇḍavų, didžiųjų išminčių, vadovaujamų Bhagavāno Vyāsos, ir kitų didžių sielų akivaizdoje jis susiruošė palikti kūną.

30 TEKSTAS

तदोपसंहृत्य गिरः सहस्रणी-
विर्मुक्तसङ्गं मन आदिपूरुषे ।
कृष्णे लसत्पीतपटे चतुर्भुजे
पुरः स्थितेऽमीलितदृग्व्यधारयत् ॥३०॥

tadopasaṁhṛtya giraḥ sahasraṇīr
vimukta-saṅgaṁ mana ādi-pūruṣe
kṛṣṇe lasat-pīta-paṭe catur-bhuje
puraḥ sthite 'mīlita-dṛg vyadhārayat

tadā – tada; *upasaṁhṛtya* – nutraukęs; *giraḥ* – kalbą; *sahasraṇīḥ* – Bhīṣmadeva (prityręs tūkstančių mokslų ir menų žinovas); *vimukta-saṅgam* – atitrauktas nuo viso kito; *manaḥ* – protas; *ādi-pūruṣe* – į pirminį Dievo Asmenį; *kṛṣṇe* – Kṛṣṇą; *lasat-pīta-paṭe* – pasipuošusį geltonais rūbais; *catur-bhuje* – į keturrankį pirminį Nārāyaṇą; *puraḥ* – tiesiai priešais; *sthite* – stovintį; *amīlita* – platų; *dṛk* – žvilgsnį; *vyadhārayat* – įbedė.

Po to šis žmogus, kalbėjęs tūkstančiais klausimų ir atskleidęs tūkstančius jų prasmių, kovęsis tūkstančiuose mūšių ir apgynęs tūkstančius žmonių, nutilo ir jau nieko nesaistomas atitraukė mintis nuo visų pašalinių objektų ir nukreipė plačiai atvertas akis į pirminį Dievo Asmenį Śrī Kṛṣṇą, kuris stovėjo priešais jį keturrankis, geltonais akinamai spindinčiais drabužiais.

Komentaras: Lemtingą atsiskyrimo nuo materialaus kūno akimirką Bhīṣmadeva parodė puikų pavyzdį, kaip atlikti svarbiausiąją žmogaus gyvenimo pareigą. *Nuo to, apie ką galvoja mirštantis žmogus, ir prasideda jo*

kitas gyvenimas. Todėl tas, kuris yra pasinėręs į mintis apie Aukščiausiąjį Viešpatį Śrī Kṛṣṇą, būtinai sugrįš pas Dievą. Dėl to negali būti abejonių. Ši mintis patvirtinta ir „Bhagavad-gītoje“ (8.5–15):

5. Kas mirties akimirką palieka kūną atmindamas vien tik Mane, tas išsyk pereina į Mano gamtą. Tuo galima neabejoti.

6. Kokią būseną atsimins paliekantis kūną žmogus, į tokią būtinai ir pateks.

7. Todėl, Arjuna, visada galvok apie Mane, kaip Kṛṣṇą, ir tuo pačiu metu kovok – vykdyk tau nurodytą pareigą. Paskyręs Man savo veiklą ir į Mane sutelkęs protą bei intelektą, tu, be abejonės, pasieksi Mane.

8. Kas medituoja Mane kaip Aukščiausiąjį Dievo Asmenį, nuolatos sutelkęs protą prisimena Mane ir neišklysta iš šito kelio, tasai, o Pārtha (Arjuna), tikrai Mane pasieks.

9. Apie Aukščiausiąjį Viešpatį reikia mąstyti kaip apie visa žinantį, seniausią, valdovą, mažesnį už mažiausiąjį, visa ko palaikytoją, esantį aukščiau materialių sampratų, nesuvokiamą ir tą, kuris visada yra asmuo. Jis šviesus tarsi saulė ir būdamas transcendentalus yra anapus materialios gamtos.

10. Kas mirties metu sutelkia tarp antakių gyvybės orą ir visiškai pasiaukojęs prisimena Aukščiausiąjį Viešpatį, tas tikrai ateis pas Aukščiausiąjį Dievo Asmenį.

11. Didieji išminčiai, išmanantys Vedas, tariantys *oṁkārą* ir atsisakę materialių potraukių, įžengia į Brahmaną. Siekiantys šio tobulumo laikosi celibato. O dabar Aš tau paaiškinsiu procesą, kuris padeda išsivaduoti.

12. *Yogos* būsena – tai atsiribojimas nuo juslinės veiklos. Užvėrus visus juslių vartus ir sutelkus protą širdyje, o gyvybės orą – viršugalvyje, panyrama į *yogą*.

13. Jeigu žmogus praktikuoja šią *yogą* ir taria šventą skiemenį *oṁ* – tobuliausią raidžių junginį, o atsiskirdamas nuo kūno galvoja apie Aukščiausiąjį Dievo Asmenį, jis tikrai pasieks dvasines planetas.

14. Lengva Mane laimėti tam, kuris atmena Mane ir negalvoja apie nieką kitą, nes jis, o Pṛthos sūnau, be paliovos su pasiaukojimu Man tarnauja.

15. Pas Mane atėjusios didžiosios sielos, pasiaukoję Man *yogai*, niekada nebegrįžta į šį laikiną, kančių perpildytą pasaulį, nes jie pasiekė aukščiausią tobulumą.

Śrī Bhīṣmadeva buvo pasiekęs tokį tobulumą, kad galėjo palikti kūną, kai pats to norėjo, ir turėjo laimę mirdamas regėti priešais save Patį Viešpatį Kṛṣṇą, tą, į kurį krypo visos jo mintys. Todėl, plačiai atvėręs akis, jis nukreipė savo žvilgsnį į Viešpatį. Iš spontaniškos meilės Śrī Kṛṣṇai jis norėjo regėti Jį kuo ilgiau. Kaip tyram bhaktui, jam nebuvo jokio reikalo

tiksliai laikytis visų *yogos* reikalavimų. Tobulybei pasiekti pakanka *bhakti-yogos*. Todėl karščiausias Bhīṣmadevos noras buvo regėti Viešpatį Kṛṣṇą kaip *asmenį*, tą, kuriam buvo skirta visa jo meilė, ir Viešpaties malone, prieš išleisdamas paskutinį atodūsį, Śrī Bhīṣmadeva turėjo šią galimybę.

31 TEKSTAS

विशुद्धया धारणया हताशुभ-
स्तदीक्षयैवाशु गतायुधश्रमः ।
निवृत्तसर्वेन्द्रियवृत्तिविभ्रम-
स्तुष्टाव जन्यं विसृजञ्जनार्दनम् ॥३१॥

viśuddhayā dhāraṇayā hatāśubhas
tad-īkṣayaivāśu gatā-yudha-śramaḥ
nivṛtta-sarvendriya-vṛtti-vibhramas
tuṣṭāva janyaṁ visṛjañ janārdanam

viśuddhayā – per apvalytą; *dhāraṇayā* – meditaciją; *hata-aśubhaḥ* – atsikratęs visų nepalankių materialios būties ypatybių; *tat* – Jį; *īkṣayā* – žiūrėdamas į; *eva* – paprasčiausiai; *āśu* – tuojau pat; *gatā* – išnyko; *yudha* – nuo strėlių; *śramaḥ* – nuovargis; *nivṛtta* – sustojo; *sarva* – visų; *indriya* – juslių; *vṛtti* – veikla; *vibhramaḥ* – aktyvi; *tuṣṭāva* – jis meldėsi; *janyam* – materialią sielos buveinę; *visṛjan* – palikdamas; *janārdanam* – gyvųjų būtybių valdovui.

Žvelgdamas į Viešpatį Śrī Kṛṣṇą per grynąją meditaciją, jis išsyk nugalėjo neigiamą materijos poveikį, ir skausmas, kurį kėlė strėlių padarytos žaizdos, nurimo. Išorinė jo juslių veikla sustojo, ir, palikdamas materialųjį kūną, jis transcendentine malda pagarbino visų gyvųjų būtybių valdovą.

Komentaras: Materialųjį kūną mums dovanoja materiali energija, vadinama specialiu terminu „iliuzija“. Užmiršę savo amžiną ryšį su Viešpačiu, mes tapatiname save su materialiu kūnu. Kai Bhīṣmadeva išvydo Viešpatį, iliuzija išsyk išsisklaidė ir daugiau nebeveikė tyro bhakto. Viešpats Kṛṣṇa – tai saulė, o iliuzinė, išorinė materialioji energija – tamsa. Šviečiant saulei, tamsa išsyk išsisklaido. Todėl, vos pasirodžius Viešpačiui Kṛṣṇai, visos materijos nešvarybės išsyk buvo nuplautos, ir, sustabdęs nešvarių,

su materija sąveikaujančių juslių veiklą, Bhīṣmadeva pasiekė transcendentinį būvį. Siela, kaip ir juslės, iš prigimties yra švari. Susitepusios materija, juslės tampa netobulos ir praranda savo grynumą. Atgaivinus ryšius su Aukščiausiąja Tyra Asmenybe – Viešpačiu Kṛṣṇa, juslės vėl atgauna savo tyrumą, kuriuo pasižymėjo prieš susitepdamos materija. Bhīṣmadeva pasiekė šį transcendentinį būvį dar prieš palikdamas materialųjį kūną, kadangi šalia jo buvo Viešpats. Viešpats – visų gyvųjų būtybių valdovas ir geradaris. Dėl to sutaria visi Vedų raštai. Jis yra aukščiausioji amžina esybė iš visų amžinų gyvųjų būtybių.* Jis vienas patenkina visų gyvųjų būtybių poreikius. Taigi Jis pasirūpino, kad transcendentiniai Jo didžio bhakto Śrī Bhīṣmadevos troškimai būtų patenkinti. Štai kaip meldėsi Bhīṣmadeva.

32 TEKSTAS

श्रीभीष्म उवाच
इति मतिरुपकल्पिता वितृष्णा
भगवति सात्वतपुङ्गवे विभूम्नि ।
स्वसुखमुपगते क्वचिद्विहर्तुं
प्रकृतिमुपेयुषि यद्भवप्रवाहः ॥३२॥

śrī-bhīṣma uvāca
iti matir upakalpitā vitṛṣṇā
bhagavati sātvata-puṅgave vibhūmni
sva-sukham upagate kvacid vihartuṁ
prakṛtim upeyuṣi yad-bhava-pravāhaḥ

śrī-bhīṣmaḥ uvāca – Śrī Bhīṣmadeva tarė; *iti* – taip; *matiḥ* – mintis, jausmus ir norus; *upakalpitā* – sutelkus; *vitṛṣṇā* – išvaduotus nuo visų juslinių troškimų; *bhagavati* – į Dievo Asmenį; *sātvata-puṅgave* – bhaktų vadovą; *vibhūmni* – didį; *sva-sukham* – pasitenkinimą Savyje; *upagate* – į Tą, kuris pasiekė; *kvacit* – kartais; *vihartum* – transcendentiniam malonumui; *prakṛtim* – materialiame pasaulyje; *upeyuṣi* – priimki tai; *yat-bhava* – iš kurio kūrinija; *pravāhaḥ* – atsiranda ir sunaikinama.

* *nityo nityānāṁ cetanaś cetanānām*
eko bahūnāṁ yo vidadhāti kāmān
(„Kaṭha Upaniṣada“)

Bhīṣmadeva tarė: Leisk man visas savo mintis, jausmus ir norus, kurie taip ilgai buvo nukrypę į pašalinius dalykus ir nurodytų pareigų vykdymą, sudėti į visagalį Viešpatį Śrī Kṛṣṇą. Jis nuolat semiasi pasitenkinimo Savyje, bet kartais, kaip bhaktų vadovas, Jis semiasi transcendentinio malonumo nužengdamas į materialųjį pasaulį, nors materialusis pasaulis buvo sukurtas iš Jo Paties.

Komentaras: Kadangi Bhīṣmadeva buvo valstybės veikėjas, Kuru dinastijos galva, didysis karvedys ir *kṣatriyų* vadas, jo protas sprendė daugybę pačių įvairiausių problemų, o mintys, jausmai ir norai blaškėsi nuo vieno prie kito. Dabar, siekdamas tyros pasiaukojimo tarnystės, jis norėjo visas savo mąstymo, jutimo ir valios galias sudėti į Aukščiausiąją Būtybę, Viešpatį Kṛṣṇą. Posme Jis pavadintas bhaktų vadovu ir visagaliu. Nors Viešpats Kṛṣṇa – pirminis Dievo Asmuo, Jis Pats nužengia į žemę, kad dovanotų Savo tyriems bhaktams pasiaukojimo tarnystės turtą. Kartais Jis nužengia kaip Patsai Viešpats Kṛṣṇa, o kartais – kaip Viešpats Caitanya. Jie abu yra tyrų bhaktų vadovai. Tyri bhaktai neturi kitų norų, išskyrus norą tarnauti Viešpačiui, todėl yra vadinami *sātvatomis*. Svarbiausias iš *sātvatų* yra Patsai Viešpats. Bhīṣmadeva, kaip ir kiti bhaktai, tenorėjo tarnauti Jam. Kol žmogus neapsivalo nuo visų materialių troškimų, Viešpats netampa jo vadovu. Išrauti iš širdies troškimų neįmanoma, juos reikia tiesiog išgryninti. „Bhagavad-gītoje“ Pats Viešpats teigia, kad tyrą bhaktą, nuolat tarnaujantį Viešpačiui, Jis moko iš vidaus, nes glūdi jo širdyje. Tokie pamokymai skirti ne materialiems tikslams pasiekti; vienintelis jų tikslas – padėti sugrįžti namo, atgal pas Dievą (BG 10.10). Paprastam žmogui, norinčiam viešpatauti materialioje gamtoje, Viešpats duoda leidimą veikti ir stebi jo veiksmus kaip liudininkas. Tam, kuris nėra atsidavęs Jam, Jis niekada nesuteikia pamokymų, kaip grįžti pas Dievą. Štai toks yra skirtumas, kuris pasireiškia Viešpaties požiūryje į Jam atsidavusius ir neatsidavusius žmones. Jis vadovauja visoms gyvosioms būtybėms ir yra tartum karalius, kuris valdo ir kalinius, ir laisvus piliečius. Tačiau su bhaktais ir nebhaktais Jis elgiasi nevienodai. Nebhaktai nenori girdėti Viešpaties pamokymų, todėl Viešpats jiems nieko nesako, nors stebi juos ir atitinkamai atlygina už blogus ar gerus jų darbus. Bhaktai yra aukščiau materialiųjų sąvokų „gera“ ir „bloga“. Jie ryžtingai žengia transcendencijos keliu, tad materialūs dalykai jų nedomina. Dar vienas bhakto bruožas yra tas, kad jis pažįsta Śrī Kṛṣṇą kaip pirminį Nārāyaṇą, nes Viešpats Śrī Kṛṣṇa apsireiškia Savo pilnaverte dalimi kaip Kāraṇodakaśāyī Viṣṇu – pirminis visos materialios kūrinijos šaltinis. Viešpats nori būti su Savo tyrais bhaktais ir vien dėl jų nužengia į žemę, suteikdamas jiems įkvėpimo. Viešpats apsireiškia Savo laisva valia.

Materialios gamtos sąlygos negali priversti Jo tai padaryti. Todėl čia Jis pavadintas *vibhu* – visagaliu, nes Jis niekada nėra įtakojamas materialios gamtos dėsnių.

33 TEKSTAS

त्रिभुवनकमनं तमालवर्णं
रविकरगौरवराम्बरं दधाने ।
वपुरलककुलावृताननाब्जं
विजयसखे रतिरस्तु मेऽनवद्या ॥३३॥

tri-bhuvana-kamanaṁ tamāla-varṇaṁ
ravi-kara-gaura-varāmbaraṁ dadhāne
vapur alaka-kulāvṛtānanābjaṁ
vijaya-sakhe ratir astu me 'navadyā

tri-bhuvana – trijose planetų sistemose; *kamanam* – labiausiai trokštamas; *tamāla-varṇam* – melsvas kaip *tamālos* medis; *ravi-kara* – saulės spindulių; *gaura* – aukso spalvos; *varāmbaram* – spindintį rūbą; *dadhāne* – dėvintis; *vapuḥ* – kūnas; *alaka-kula-āvṛta* – išmargintas santalo pastos piešiniais; *anana-abjam* – veidas tarsi lotosas; *vijaya-sakhe* – Arjunos draugui; *ratiḥ astu* – tegu visas dėmesys susikaupia Jame; *me* – mano; *anavadyā* – netrokštant karminės veiklos rezultatų.

Śrī Kṛṣṇa – artimas Arjunos draugas. Mūsų žemėje Jis apsireiškė transcendentiniu kūnu, kuris savo spalva panašus į melsvą tamālos medį. Jo kūnas patrauklus visiems trijų planetų sistemų [aukštutinės, vidurinės ir žemutinės] gyventojams. Tebūnie visad mano žvilgsnis prikaustytas prie Jo spindinčio geltono rūbo ir Jo lotosinio veido, išmarginto santalo pastos piešiniais, ir tenegundo manęs daugiau mano darbų vaisiai.

Komentaras: Śrī Kṛṣṇa Savo Paties malonumui apsireiškia žemėje tarpininkaujant Jo vidinei energijai. Regėti Jo patrauklių bruožų transcendentinį kūną trokšta visi trijų pasaulių – aukštutinės, vidurinės ir žemutinės planetų sistemų – gyventojai. Niekas visatoje negali pasigirti tokiu įstabaus grožio kūnu, kokį turi Viešpats Kṛṣṇa. Todėl Jo transcendentinis kūnas neturi nieko bendra su tuo, kas sukurta materijos. Arjuna posme pavadintas nugalėtoju, o Kṛṣṇa – jo artimu draugu. Po Kurukṣetros mūšio strėlių patale Bhīṣmadeva prisimena Viešpaties Kṛṣṇos drabužius, kuriais Jis

vilkėjo vairuodamas Arjunos kovos vežimą. Susirėmimo su Arjuna metu Bhīṣmos dėmesį patraukė žvilgantis Kṛṣṇos rūbas, ir širdyje netiesiogiai jis žavėjosi savo vadinamuoju priešu Arjuna, turėjusiu Viešpatį sau už draugą. Arjuna niekada nepralaimėdavo, nes draugavo su Viešpačiu. Bhīṣmadeva, pasinaudojęs proga, pavadina Viešpatį *vijaya-sakhiu* (Arjunos draugu), nes Viešpačiui patinka, kai kreipiantis į Jį paminimi ir Jo bhaktai, su kuriais Jį sieja įvairiai nuspalvinti transcendentiniai santykiai. Kai Kṛṣṇa vairavo Arjunos kovos vežimą, Jo drabužiai tviskėjo saulėje, ir Bhīṣmadeva negalėjo užmiršti kerinčio saulėje tviskančių drabužių atspalvio. Bhīṣmadeva buvo didis karys, ir jį su Kṛṣṇa siejo riteriškai *rasai* būdingi santykiai. Transcendentinis ryšys su Viešpačiu viena iš *rasų* (nuotaikų) bhaktams suteikia giliausios ekstazės jausmą. Randasi neišmanėlių, kurie, norėdami pasirodyti turį su Viešpačiu transcendentinį ryšį, išsyk dirbtinai pereina prie santuokinės meilės santykių ir ima pamėgdžioti Vrajadhāmos mergeles. Toks pigus santykių su Viešpačiu supratimas teparodo žemą žmogaus sąmonės lygį, kadangi tas, kuris patyrė santuokinių ryšių su Viešpačiu skonį, negali būti prisirišęs prie žemiškos santuokinės *rasos*, kurią smerkia dargi pasaulietiška etika. Amžini atskirų sielų santykiai su Viešpačiu evoliucionuoja. Tikras gyvosios būtybės ryšys su Aukščiausiuoju Viešpačiu gali turėti bet kurios iš penkių pagrindinių *rasų* formą, ir transcendentine prasme tikram bhaktui tai nesvarbu. Bhīṣmadeva – konkretus šio teiginio teisingumo pavyzdys, ir mums vertėtų gerai išanalizuoti transcendentinius didžiojo karvedžio santykius su Viešpačiu.

34 TEKSTAS

युधि तुरगरजोविधूम्रविष्वक्-
कचलुलितश्रमवार्यलङ्कृतास्ये ।
मम निशितशरैर्विभिद्यमान-
त्वचि विलसत्कवचेऽस्तु कृष्ण आत्मा ॥३४॥

yudhi turaga-rajo-vidhūmra-viṣvak-
kaca-lulita-śramavāry-alaṅkṛtāsye
mama niśita-śarair vibhidyamāna-
tvaci vilasat-kavace 'stu kṛṣṇa ātmā

yudhi – mūšio lauke; *turaga* – arkliai; *rajaḥ* – dulkės; *vidhūmra* – virto pelenų spalva; *viṣvak* – besiplaikstantys; *kaca* – plaukai; *lulita* – pabirusiais;

śramavāri – prakaito lašais; *alaṅkṛta* – papuoštu; *āsye* – veidu; *mama* – mano; *niśita* – aštriomis; *śaraiḥ* – strėlėmis; *vibhidyamāna* – peršautas; *tvaci* – į odą; *vilasat* – jaučiantis malonumą; *kavace* – apsaugantis šarvas; *astu* – tebūnie; *kṛṣṇe* – prie Šrī Kṛṣṇos; *ātmā* – protas.

Mūšio lauke, kuriame Šrī Kṛṣṇa iš draugiškumo lydėjo Arjuną, žirgų kanopų sukeltos dulkės vėjo kedenamus Viešpaties Kṛṣṇos plaukus nudažė pelenų spalva ir nuo įtampos smulkūs prakaito lašai išpylė Jo veidą. Viešpačiui patiko tokie papuošalai, kuriuos dar labiau paryškino mano aštrių strėlių padarytos žaizdos. Tesiveržia mano mintys prie Šrī Kṛṣṇos.

Komentaras: Viešpats – tai absoliutus amžinatvės, palaimos ir žinojimo pavidalas. Todėl transcendentinę meilės tarnystę (kuriai būdinga viena iš penkių transcendentinių *rasų – śānta, dāsya, sakhya, vātsalya* ir *mādhurya*, t.y. neutralūs, tarnystės, draugystės, tėvų ir santuokinės meilės santykiai) Viešpats visada maloningai priima, kai ši tarnystė nuspalvinta nuoširdžios meilės ir šilčiausių jausmų. Šrī Bhīṣmadeva – didis Viešpaties bhaktas, kurį su Viešpačiu sieja tarnystės santykiai. Todėl aštrios Bhīṣmadevos strėlės, sužeidusios transcendentinį Viešpaties kūną, Jam atrodė tarsi švelnios rožės, kuriomis garbindamas Jį apipila Jo bhaktas.

Atrodytų, Bhīṣmadeva atgailauja dėl priešiškų veiksmų, kuriuos padarė Viešpaties asmenybės atžvilgiu. Tačiau iš tikrųjų Viešpats nejautė fizinio skausmo, nes Jis egzistuoja transcendentiniu lygiu. Jo kūnas – nematerialus. Jis Pats ir Jo kūnas sudaro nedalomą dvasinę asmenybę. Dvasios neįmanoma peršauti, sudeginti, išdžiovinti, sušlapinti ir t.t. Tai labai įtaigiai paaiškinta „Bhagavad-gītoje“. Apie tą patį kalbama ir „Skanda Purāṇoje“, kur pasakyta, kad dvasia nesutepama, jos negalima nužudyti, sužeisti ar išdžiovinti. Nuženges tarp mūsų, Viešpats Viṣṇu atrodo kaip ir bet kuri kita sąlygota, materijos surakinta siela. Taip Jis apdumia akis *asurams*, bedieviams, kurie nuo tos pačios akimirkos, kai Jis nužengė, dieną ir naktį galvoja, kaip Jį nužudyti. Kaṁsa norėjo nužudyti Kṛṣṇą, o Rāvaṇa – Rāmą, iš savo kvailumo nesuprasdami, kad Viešpaties nužudyti neįmanoma, nes dvasia nesunaikinama.

Todėl šio epizodo, kai Bhīṣmadeva šaudo į Viešpatį Kṛṣṇą strėlėmis, nebhaktas ateistas niekada nesupras, bet bhakto, išsivadavusios sielos, jis nė kiek neglumina.

Nepaprastas Viešpaties gailestingumas žavėjo Bhīṣmadevą: Viešpats nepaliko Arjunos, nors Jo Paties kūnas buvo suvarpytas aštrių Bhīṣmadevos strėlių, ir Jis nesvarstydamas atėjo pas Bhīṣmą, gulintį mirties patale,

nors mūšio lauke Bhīṣma buvo Jam negailestingas. Šioje scenoje negalima nesižavėti Bhīṣmos atgaila ir Viešpaties gailestingumu.

Šia proga Śrī Viśvanātha Cakravartis Ṭhākura, didis *ācārya* ir Viešpaties bhaktas, kurį su Viešpačiu siejo santuokinės meilės ryšiai, įdomiai pažymėjo, kad aštrių Bhīṣmadevos strėlių padarytos žaizdos Viešpačiui buvo ne mažiau malonios už aistringus Jo sužadėtinės įkandimus. Priešingos lyties partnerio įkandimų niekas nelaiko priešiškumo ženklu, net jeigu jie palieka kūne žymes. Todėl šis susirėmimas, kaip abipusės Viešpaties ir Jo tyro bhakto Śrī Bhīṣmadevos transcendentinės palaimos išraiška, vyko anaiptol ne materialiu lygiu. Be to, absoliučiame kūne neįmanoma padaryti žaizdų, kadangi Viešpaties kūnas ir Patsai Viešpats tapatūs. Žaizdų, kurias paliko aštrios strėlės, regimybė gali suklaidinti tiktai paprastą žmogų, bet tas, kuris turi bent kruopelytę absoliutaus išmanymo, supras, kad tai abipusiškų transcendentinių santykių, būdingų riteriškai *rasai*, atributas. Viešpaties nė kiek neliūdino aštrių Bhīṣmadevos strėlių paliktos žaizdos. Atskirai reikėtų pažymėti posmo žodį *vibhidyamāna*, kadangi Viešpaties oda tapati Viešpačiui. Mūsų oda skiriasi nuo mūsų sielos, todėl žodis *vibhidyamāna* – „išmargintas mėlynių ir žaizdų“ – labiau tiktų vartoti kalbant apie mus. Transcendentinė palaima esti labai įvairi, o veiklos įvairovė materialiame pasaulyje tėra iškreiptas transcendentinės palaimos atspindys. Kadangi materialiame pasaulyje kokybės prasme viskas yra materialu, visiems malonumams čia būdingas žemiškas svaigulys, o absoliučioje karalystėje, kur viskas yra tos pačios absoliučios prigimties, egzistuoja didelė įvairovė malonumų, bet nėra tokio apsvaigimo. Didžiojo bhakto Bhīṣmadevos padarytos žaizdos kėlė Viešpačiui ne skausmą, o malonumą, ir kadangi Bhīṣmadevą su Kṛṣṇa siejo riteriški santykiai, jis sutelkė visas savo mintis į žaizdų nusėto Viešpaties paveikslą.

35 TEKSTAS

सपदि सखिवचो निशम्य मध्ये
निजपरयोर्बलयो रथं निवेश्य ।
स्थितवति परसैनिकायुरक्ष्णा
हृतवति पार्थसखे रतिर्ममास्तु ॥३५॥

sapadi sakhi-vaco niśamya madhye
nija-parayor balayo rathaṁ niveśya

sthitavati para-sainikāyur akṣṇā
hṛtavati pārtha-sakhe ratir mamāstu

sapadi – mūšio lauke; *sakhi-vacaḥ* – draugo nurodymą; *niśamya* – išgirdęs; *madhye* – tarp; *nija* – Savosios; *parayoḥ* – ir priešininkų pusės; *balayoḥ* – jėga; *ratham* – vežimu; *niveśya* – įvažiavęs; *sthitavati* – čia būdamas; *parasainika* – priešingos pusės karių; *āyuḥ* – amžių; *akṣṇā* – žvilgsniu; *hṛtavati* – sutrumpino; *pārtha* – Arjunos, Pṛthos (Kuntī) sūnaus; *sakhe* – draugui; *ratiḥ* – artimas ryšys; *mama* – mano; *astu* – tebūnie.

Paklusdamas draugo įsakymui, Viešpats Śrī Kṛṣṇa pastatė kovos vežimą Kurukṣetros mūšio lauke tarp Arjunos bei Duryodhanos karių ir, pažvelgęs į priešininko stovyklos karius, Savo maloningu žvilgsniu sutrumpino jų amžių. Jam tereikėjo žvilgterėti į priešą. O, kad mano mintyse amžinai išliktų šis Kṛṣṇos paveikslas!

Komentaras: „Bhagavad-gītoje“ (1.21–25) pasakojama apie tai, kaip Arjuna liepė neklystančiam Viešpačiui Śrī Kṛṣṇai nuvaryti kovos vežimą tarp išsirikiavusių karių falangų. Arjuna paprašė Jį stabtelėti, norėdamas apžvelgti priešus, su kuriais jam teks susiremti mūšyje, ir Viešpats nedelsdamas įvykdė jo įsakymą, tarytum būtų paprastas pavaldinys. Be to, Viešpats Pats parodė visus svarbiausius karžygius iš priešo stovyklos, sakydamas: „Štai Bhīṣma, štai Droṇa“ ir taip toliau. Viešpats – aukščiausia gyvoji būtybė ir Jis neįpareigotas vykdyti niekieno įsakymų ar reikalavimų. Tačiau iš Savo nepriežastinės malonės ir meilės tyriems bhaktams kartais, tarsi nuolankus tarnas, Jis tai daro. Vykdydamas bhakto įsakymą, Viešpats jaučia malonumą, lygiai kaip jaučia malonumą tėvas, vykdydamas savo mažo vaiko įsakymą. Tokie dalykai įmanomi tiktai tyros transcendentinės meilės tarp Viešpaties ir Jo bhaktų dėka, ir Bhīṣmadeva tai gerai žinojo. Štai kodėl jis kreipėsi į Viešpatį, kaip į Arjunos draugą.

Metęs Savo maloningą žvilgsnį, Viešpats sutrumpino karių iš priešo stovyklos amžių. Sakoma, kad visi Kurukṣetros mūšio lauke buvusieji kariai gavo išvadavimą, kadangi mirties valandą savo akimis regėjo Viešpatį. Todėl tai, kad Jis sutrumpino Arjunos priešų amžių, byloja ne apie Viešpaties prielankumą Arjunai, o apie maloningumą jo priešininkams, nes jei jie būtų mirę namie įprastomis sąlygomis, jie nebūtų išsivadavę. Čia mirties akimirką jie gavo pamatyti Viešpatį ir buvo išvaduoti iš materialaus gyvenimo nelaisvės. Vadinasi, Viešpats yra absoliutaus gėrio šaltinis ir kiekvienas Jo veiksmas visiems teikia gėrį. Iš pirmo žvilgsnio, Jis taip pasielgė norėdamas padėti Arjunai nugalėti, tačiau iš tikrųjų jis rūpinosi Arjunos priešų gerove. Tai būdingas transcendentinių Viešpaties darbų bruožas, ir

kas tai supranta, tas palikęs savo materialųjį kūną išsivaduoja. Nė vienas Viešpaties žingsnis nesukelia blogio, nes Jis absoliutas, visada ir visomis aplinkybėmis spinduliuojantis gėrį.

36 TEKSTAS

व्यवहितपृतनामुखं निरीक्ष्य
स्वजनवधाद्विमुखस्य दोषबुद्ध्या ।
कुमतिमहरदात्मविद्यया य-
श्चरणरतिः परमस्य तस्य मेऽस्तु ॥३६॥

vyavahita-pṛtanā-mukhaṁ nirīkṣya
sva-jana-vadhād vimukhasya doṣa-buddhyā
kumatim aharad ātma-vidyayā yaś
caraṇa-ratiḥ paramasya tasya me 'stu

vyavahita – stovinčių tolumoje; *pṛtanā* – karių; *mukham* – veidus; *nirīkṣya* – žvelgiančio į; *sva-jana* – giminaičius; *vadhāt* – žudyti; *vimukhasya* – nenorinčio; *doṣa-buddhyā* – suterštu intelektu; *kumatim* – neišmanymą; *aharat* – išsklaidė; *ātma-vidyayā* – transcendentiniu žinojimu; *yaḥ* – Jis, kurio; *caraṇa* – pėdomis; *ratiḥ* – susižavėjimas; *paramasya* – Aukščiausiojo; *tasya* – Jam; *me* – mano; *astu* – tebūnie.

Kai Arjuna žvelgė į kareivius ir vadus, stovėjusius priešais jį mūšio lauke, ir jo protą, rodės, aptemdė neišmanymas, Viešpats išsklaidė jį dovanodamas Arjunai transcendentinį žinojimą. O, kad aš amžinai juščiau potraukį Jo lotosinėms pėdoms!

Komentaras: Karaliai ir karo vadai tais laikais privalėjo kautis kareivių priešakyje. Tokios buvo tikros karo taisyklės. Tų laikų karaliai ir vadai nebuvo panašūs į šiuolaikinius vadinamuosius prezidentus ir gynybos ministrus. Jie nesėdėjo namie, kai vargšai kareiviai ar samdiniai kovėsi vyras prieš vyrą. Galimas daiktas, tai normalu šiuolaikinėje demokratinėje visuomenėje, tačiau tais laikais, kai viešpatavo tikroji monarchija, valdovai nebuvo bailiai, išrinkti neatsižvelgus į jų ypatybes. Kaip matyti iš Kurukṣetros mūšio, nė vienas valdžios vyras – tiek iš vienos, tiek ir iš kitos stovyklos – nei Droṇa ar Bhīṣma, nei Arjuna ar Duryodhana, nesėdėjo sudėję rankų. Jie visi asmeniškai dalyvavo mūšyje, laukas kuriam buvo parinktas atokiau nuo civilių žmonių gyvenamų vietų. Tai reiškia, jog dėl mūšio tarp besivaržančių tarpusavyje valdovų grupuočių niekuo dėti pilie-

čiai nenukentėjo. Civiliams gyventojams nebuvo jokio reikalo stebėti, kuo baigsis mūšis. Jų pareiga buvo ketvirtą dalį pajamų sumokėti valdovui, nesvarbu, kas jis būtų – Arjuna ar Duryodhana. Dviejų kariuomenių, išsirikiavusių Kurukṣetros mūšio lauke, vadai stovėjo vienas priešais kitą, ir Arjuna su didžiausiu gailesčiu žvelgė į juos. Jis sielojosi dėl to, kad mūšio lauke vardan imperatoriaus sosto jam teks žudyti savo gentainius. Arjunos negąsdino milžiniška Duryodhanos išrikiuota karių falanga, bet, kaip gailestingas Viešpaties bhaktas, jis natūraliai buvo linkęs atsižadėti materijos, todėl nutarė nesikauti dėl žemiškų turtų. Tačiau tokia mintis jam kilo dėl skurdaus išmanymo, todėl posme pasakyta, kad jo protas aptemo. Jo proto niekas negalėjo aptemdyti, nes jis buvo bhaktas ir nuolatinis Viešpaties palydovas, kaip apie tai byloja ketvirtasis „Bhagavad-gītos“ skyrius. Arjunos nesusigaudymas tebuvo regimybė, nes antraip nebūtų kaip paskelbti „Bhagavad-gītos“ mokymo ir padėti susiteršusioms sąlygotoms sieloms, kurios dėl neteisingo materialaus kūno suvokimo pateko į materijos nelaisvę. „Bhagavad-gītā“ duota sąlygotoms šio pasaulio sieloms, kad jos atsikratytų klaidingos sampratos apie kūno ir sielos tapatumą ir atkurtų amžiną sielos ryšį su Aukščiausiuoju Viešpačiu. Viešpats paskelbė *ātma-vidyą* – transcendentinį mokslą apie Save – pirmiausia visų suinteresuotų visatos sielų labui.

37 TEKSTAS

स्वनिगममपहाय मत्प्रतिज्ञा-
मृतमधिकर्तुमवप्लुतो रथस्थः ।
धृतरथचरणोऽभ्ययाच्चलद्गु-
र्हरिरिव हन्तुमिभं गतोत्तरीयः ॥३७॥

sva-nigamam apahāya mat-pratijñām
ṛtam adhikartum avapluto rathasthaḥ
dhṛta-ratha-caraṇo 'bhyayāc caladgur
harir iva hantum ibhaṁ gatottarīyaḥ

sva-nigamam – Savo teisingumą; *apahāya* – kad panaikintų; *mat-pratijñām* – mano pažadą; *ṛtam* – tikrą; *adhi* – daugiau; *kartum* – kad padarytų tai; *avaplutaḥ* – iššokęs; *ratha-sthaḥ* – iš kovos vežimo; *dhṛta* – pačiupęs; *ratha* – vežimo; *caraṇaḥ* – ratą; *abhyayāt* – puolė; *caladguḥ* – drebindamas žemę; *hariḥ* – liūtas; *iva* – tarsi; *hantum* – nužudyti; *ibham* – dramblį; *gata* – palikęs nuošaly; *uttarīyaḥ* – dengiantį rūbą.

Vykdydamas mano troškimą ir vardan to paaukojęs Savo garbės žodį, Jis iššoko iš karo vežimo ir, pačiupęs jo ratą, puolė prie manęs tarsi dramblį medžiojantis liūtas. Jis taip skubėjo, kad bebėgdamas net pametė viršutinį rūbą.

Komentaras: Kurukṣetros mūšis vyko pagal visas karo taisykles, ir sykiu kariai buvo nusiteikę žaismingai, kaip tai būna susirėmus dviems draugams. Duryodhana papriekaištavo Bhīṣmadevai, neva šis iš tėviškos meilės nenorėjęs žudyti Arjunos. Pagal kovos taisykles, *kṣatriya* neturi nutylėti pažeminimo. Todėl Bhīṣmadeva pažadėjo kitą dieną nužudyti visus penkis Pāṇḍavus specialiai tam padirbtais ginklais. Duryodhana buvo patenkintas, jis pats saugojo paruošęs Bhīṣmadevos strėles kitos dienos mūšiui. Bet Arjuna gudrybėmis atėmė iš Duryodhanos strėles, ir Bhīṣmadeva suprato, kad tai Paties Viešpaties Kṛṣṇos išdaiga. Tada jis prisiekė, kad kitą dieną Kṛṣṇa turėsiąs Pats griebtis ginklo – priešingu atveju Jo draugas Arjuna žūsiąs. Kitą dieną Bhīṣmadeva kovėsi taip įnirtingai, kad Arjunai ir Kṛṣṇai jau buvo riesta. Arjuna buvo bepralaimįs, padėtis darėsi vis sudėtingesnė ir Arjuna galėjo žūti nuo Bhīṣmadevos rankos kiekvieną akimirką. Tada Viešpats Kṛṣṇa nutarė suteikti Savo bhaktui Bhīṣmai malonumą ir išlaikyti jo duotą žodį, kuris Viešpačiui yra svarbesnis už Jo Paties pažadą. Gali pasirodyti, kad Jis sulaužė Savo pažadą: prieš prasidedant Kurukṣetros mūšiui Jis prisiekė, kad nepaims ginklo ir nepanaudos Savo galios nė vienos pusės naudai. Bet kai Arjunai prireikė pagalbos, Jis iššoko iš vežimo ir, griebęs jo ratą, puolė prie Bhīṣmadevos kaip įniršęs liūtas, medžiojantis dramblį. Iš įniršio Jis net nepajuto, kad bėgdamas pametė viršutinį rūbą. O Bhīṣmadeva padėjo ginklus į šalį ir stovėjo laukdamas, kada jo mylimas Viešpats Kṛṣṇa jį nužudys. Tačiau kaip tik tą akimirką laikas, skirtas mūšiui, baigėsi ir Arjuna buvo išgelbėtas. Žinoma, Arjuna jokiu būdu negalėjo mirti, nes su juo kovos vežime buvo Pats Viešpats, bet kadangi Bhīṣmadeva troško pamatyti, kaip gelbėdamas draugą Viešpats Kṛṣṇa griebsis ginklo, Viešpats sudarė tokią situaciją, kad Arjunos mirtis atrodė neišvengiama. Viešpats stojo priešais Bhīṣmadevą, norėdamas parodyti, kad jo pažadas įvykdytas: Jis griebėsi ginklo.

38 TEKSTAS

शितविशिखहतो विशीर्णदंशः
क्षतजपरिप्लुत आततायिनो मे ।

प्रसभमभिससार मद्वधार्थं
स भवतु मे भगवान् गतिर्मुकुन्दः ॥३८॥

śita-viśikha-hato viśīrṇa-daṁśaḥ
kṣataja-paripluta ātatāyino me
prasabham abhisasāra mad-vadhārthaṁ
sa bhavatu me bhagavān gatir mukundaḥ

śita – aštrių; *viśikha* – strėlių; *hataḥ* – sužeistas; *viśīrṇa-daṁśaḥ* – sukapotais šarvais; *kṣataja* – iš žaizdų; *pariplutaḥ* – krauju suteptas; *ātatāyinaḥ* – didis užpuolikas; *me* – mano; *prasabham* – pykčio pagautas; *abhisasāra* – ėmė artintis; *mat-vadha-artham* – norėdamas mane nužudyti; *saḥ* – Jis; *bhavatu* – tebūnie; *me* – mano; *bhagavān* – Dievo Asmuo; *gatiḥ* – tikslas; *mukundaḥ* – dovanojantis išsivadavimą.

Tebūnie Jis, Viešpats Śrī Kṛṣṇa, Dievo Asmuo, dovanojantis išsivadavimą, mano galutinis tikslas. Mūšio lauke Jis puolė mane neva supykęs už mano aštrių strėlių padarytas žaizdas. Jo šarvai buvo sukapoti, o žaizdotas kūnas plūdo krauju.

Komentaras: Viešpaties Kṛṣṇos ir Bhīṣmadevos veiksmai Kurukṣetros mūšio lauke tikrai įdomūs, nes nors, rodės, Viešpats Śrī Kṛṣṇa buvo palankus Arjunai ir priešiškas Bhīṣmadevai, iš tikrųjų tokiu būdu Jis norėjo parodyti ypatingą malonę Bhīṣmadevai, didžiajam Viešpaties bhaktui. *Tokiuose santykiuose labiausiai stebina tai, kad bhaktas gali suteikti Viešpačiui malonumą, atlikdamas Jo priešo vaidmenį.* Viešpats absoliutas, todėl Jam maloni Jo tyro bhakto tarnystė net tada, kai šis atlieka Jo priešo vaidmenį. Aukščiausiasis Viešpats negali turėti priešų, ir joks tariamas priešas negali Jam pakenkti, nes Jis *ajita* – nenugalimas. Bet Jam patinka, kai tyras bhaktas suduoda Jam smūgį, tarsi Jis būtų jo priešas, ar priekaištauja Jam jausdamasis už Jį pranašesnis, nors niekas nėra aukštesnis už Viešpatį. Kartais abipusiški transcendentiniai bhakto bei Viešpaties santykiai reiškiasi ir tokia forma, todėl tie, kurie neturi jokių žinių apie gryną pasiaukojimo tarnystę, negali perprasti šių santykių paslapties. Bhīṣmadeva atliko drąsaus karžygio vaidmenį ir sąmoningai suvarpė Viešpaties kūną strėlėmis, kad nenuovokiam žmogui susidarytų vaizdas, jog Viešpats sužeistas, tačiau iš tikrųjų visa tai buvo padaryta norint supainioti nebhaktus. Neįmanoma sužeisti grynai dvasinio kūno, o bhaktas negali tapti Viešpaties priešu. Priešingu atveju Bhīṣmadeva nebūtų troškęs, kad Viešpats būtų aukščiausiasis jo gyvenimo tikslas. Jei Bhīṣmadeva būtų buvęs Vieš-

paties priešas, Viešpats Kṛṣṇa jį sunaikintų nė nepajudėjęs iš vietos. Jam nebuvo jokio reikalo su kraujuojančiom žaizdom pasirodyti Bhīṣmadevai. Jis taip pasielgė todėl, kad bhaktas karžygys norėjo išvysti, koks transcendentaliai nuostabus Viešpats, sužeistas Savo tyro bhakto strėlių. Tokia forma reiškiasi abipusė transcendentinė *rasa* – santykiai tarp Viešpaties ir Jo tarno. Jie pabrėžia ir Viešpaties, ir bhakto didybę. Viešpats buvo taip įpykęs, jog Arjuna netgi bandė Jį suturėti, bet Jis veržėsi prie Bhīṣmadevos kaip kad įsimylėjėlis pas mylimąją, nepaisydamas jokių kliūčių. Rodės, Jis buvo pasiryžęs užmušti Bhīṣmadevą, tačiau iš tikrųjų Jis norėjo pradžiuginti didįjį Savo bhaktą. Viešpats neabejotinai yra visų sąlygotų sielų gelbėtojas. Impersonalistai trokšta gauti iš Jo išsivadavimą, ir Jis visada dovanoja jiems tai, prie ko jie veržiasi, tačiau šiame epizode Bhīṣmadeva trokšta regėti Viešpatį Jo asmeniniu pavidalu. Šito siekia visi tyri bhaktai.

39 TEKSTAS

विजयरथकुटुम्ब आत्ततोत्रे
धृतहयरश्मिनि तच्छ्रियेक्षणीये ।
भगवति रतिरस्तु मे मुमूर्षो-
र्यमिह निरीक्ष्य हता गताः स्वरूपम् ॥३९॥

vijaya-ratha-kuṭumba ātta-totre
dhṛta-haya-raśmini tac-chriyekṣaṇīye
bhagavati ratir astu me mumūrṣor
yam iha nirīkṣya hatā gatāḥ sva-rūpam

vijaya – Arjunos; *ratha* – kovos vežimas; *kuṭumbe* – saugomas bet kuria kaina; *ātta-totre* – su botagu dešinėje rankoje; *dhṛta-haya* – valdydamas žirgus; *raśmini* – vadžiomis; *tat-śriyā* – dailiai stovintis; *īkṣaṇīye* – atrodo; *bhagavati* – Dievo Asmuo; *ratiḥ astu* – tegu žavi; *me* – mane; *mumūrṣoḥ* – besiruošiantys mirti; *yam* – kurį; *iha* – šiame pasaulyje; *nirīkṣya* – regėdami; *hatāḥ* – mirę; *gatāḥ* – atgavo; *sva-rūpam* – pirminį pavidalą.

Te visas mano mintis mirties akimirką pavergia Dievo Asmuo Śrī Kṛṣṇa. Aš noriu sutelkti protą į Arjunos vežėją su botagu dešinėje rankoje ir vadžiomis kairėje, besistengiantį bet kuria kaina apsaugoti Arjunos karo vežimą. Kas regėjo Jį Kurukṣetros mūšio lauke, tas po mirties atgavo savo pirminį pavidalą.

Komentaras: Tyras Viešpaties bhaktas nuolat jaučia savyje Viešpaties buvimą, nes su Viešpačiu jį sieja transcendentiniai meilės tarnystės saitai. Toks tyras bhaktas nė akimirkai neužmiršta Viešpaties. Ši būsena vadinasi transas. Mistikas (*yogas*) stengiasi susikaupti į Supersielą, atitraukdamas jusles nuo bet kokios pašalinės veiklos, ir taip galų gale pasiekia *samādhi*. Bhaktas kur kas lengviau pasiekia *samādhi*, transą, – jam tereikia nuolat atminti asmeninį Viešpaties pavidalą bei Jo šventąjį vardą, šlovę, žaidimus ir t.t. Todėl mistiko *yogo* ir bhakto susikaupimas nelygiaverčiai. Mistikas susikaupimą pasiekia mechaniškai, o tyras bhaktas – natūraliai, iš tyros meilės ir spontaniško prisirišimo. Bhīṣmadeva buvo tyras bhaktas ir, kaip karo vadas, mintyse nuolat regėjo Arjunos vežėjo – Pārtha-sārathio paveikslą, kurį Viešpats apreiškė mūšio lauke. Iš čia plaukia, kad Viešpats amžinai atlieka Pārtha-sārathio vaidmenį. Viešpaties žaidimai, nuo Jo gimimo Kaṁsos kalėjime iki *mauśala-līlos*, išėjimo iš šio pasaulio, vyksta vienas paskui kitą visose visatose, kaip kad laikrodžio rodyklė juda nuo vienos padalos prie kitos. Tokiuose žaidimuose su Viešpačiu nuolat dalyvauja amžini Jo palydovai, tokie, kaip Pāṇḍavai ir Bhīṣma. Bhīṣmadeva nė akimirkai neužmiršo nuostabaus Viešpaties Pārtha-sārathio paveikslo, kurio nematė net Arjuna. Arjuna buvo už puikiojo Pārtha-sārathio nugaros, o Bhīṣmadeva – tiesiai priešais Viešpatį. Taigi Viešpaties kario paveikslas Bhīṣmadevai buvo patrauklesnis nei Arjunai.

Kariai, visi tie, kurie buvo Kurukṣetros mūšio lauke, atgavo savo pirminį dvasinį pavidalą, analogišką Viešpaties pavidalui, kadangi nepriežastine Viešpaties malone mirdami savo akimis regėjo Viešpatį. Uždaru evoliucijos ciklu – nuo vandens gyvių iki Brahmos – keliaujančių sąlygotų sielų pavidalai yra *māyā*; juos gyvosioms esybėms pagal veiksmus skiria materialioji gamta. Visi materialūs sąlygotos sielos pavidalai jai yra svetimas rūbas. Išsivadavusi iš materialios energijos gniaužtų, sąlygota siela atgauna savo pirminį pavidalą. Impersonalistas nori pasiekti Brahmaną, beasmenį Viešpaties švytėjimą, tačiau tai neatitinka gyvųjų kibirkščių, neatsiejamų Viešpaties dalelių, prigimties. Todėl impersonalistai vėl nupuola ir gauna materialius pavidalus, kurie yra svetimi dvasinei sielai. Dvasinį pavidalą, analogišką Viešpaties pavidalui, dvirankį ar keturrankį, Viešpaties bhaktai gauna arba Vaikuṇṭhose, arba Golokos planetoje, nelygu kokia pirminė sielos prigimtis. Šis grynai dvasinis pavidalas yra gyvosios būtybės *svarūpa*, ir kaip patvirtina Bhīṣmadeva, visos gyvosios būtybės, dalyvavusios Kurukṣetros mūšyje tiek vienoje, tiek kitoje pusėje, atgavo savo *svarūpą*. Taigi Viešpats Śrī Kṛṣṇa buvo maloningas ne vien Pāṇḍavams, bet ir kitiems Kurukṣetros mūšio dalyviams, kadangi visi jie pasiekė tą patį rezultatą. Bhīṣmadeva irgi troško šios malonės ir meldėsi Viešpačiui, nors Viešpaties

palydovo vieta jam buvo garantuota. Iš čia plaukia išvada, kad kiekvienas, kuris mirdamas mato Dievo Asmenį – vidujai arba išoriškai, atgauna savo *svarūpą*, o tai – aukščiausias gyvenimo tobulumas.

40 TEKSTAS

ललितगतिविलासवल्गुहास-
प्रणयनिरीक्षणकल्पितोरुमानाः ।
कृतमनुकृतवत्य उन्मदान्धाः
प्रकृतिमगन् किल यस्य गोपवध्वः ॥४०॥

lalita-gati-vilāsa-valguhāsa-
praṇaya-nirīkṣaṇa-kalpitorumānāḥ
kṛta-manu-kṛta-vatya unmadāndhāḥ
prakṛtim agan kila yasya gopa-vadhvaḥ

lalita – žavintys; *gati* – judesiai; *vilāsa* – kerintys darbai; *valguhāsa* – meili šypsena; *praṇaya* – su meile; *nirīkṣaṇa* – žvelgiant į; *kalpita* – nuotaika; *urumānāḥ* – didžiai šlovinga; *kṛta-manu-kṛta-vatyaḥ* – mėgdžiojo judesius; *unmada-andhāḥ* – pamišusios ekstazėje; *prakṛtim* – ypatybes; *agan* – patyrė; *kila* – tikrai; *yasya* – kurio; *gopa-vadhvaḥ* – piemenaitės.

Te mano mintys nenukryps nuo Viešpaties Śrī Kṛṣṇos, kurio judesiai ir meile spinduliuojanti šypsena žavėjo Vrajadhāmos mergeles (gopes). [Jam pradingus rāsos šokio metu] mergelės mėgdžiojo būdingus Viešpaties judesius.

Komentaras: Patyrusios giliausią meilės tarnystės ekstazę, Vrajabhūmio mergelės pasiekė kokybinę vienovę su Viešpačiu. Jos šoko su Viešpačiu kaip su sau lygiu, apsikabinusios Jį kaip mylinti žmona vyrą, šypsojosi Jam, juokavo ir žvelgė į Jį meilės kupinomis akimis. Be jokių abejonių, tokių bhaktų, kaip Bhīṣmadeva, akimis Viešpaties santykiai su Arjuna yra verti garbinimo, bet dar didesnio garbinimo verti *gopių* santykiai su Juo, nes *gopių* meilės tarnystė dar tyresnė. Arjunai nusišypsojo laimė susilaukti iš Viešpaties draugiškos paslaugos – Jis tapo Arjunos vežėju, tačiau Viešpats nedovanojo Arjunai Savo Paties lygio galios. Tuo tarpu *gopės*, pasiekusios lygybę su Viešpačiu, faktiškai susivienijo su Juo. Bhīṣmos noras atminti *gopes* išsiliejo į maldą, kurioje paskutinę savo gyvenimo valandą jis prašo ir jų malonės. Viešpačiui labiau patinka, kai šlovinami Jo tyri bhaktai, todėl

Bhīṣmadeva pagyrė ne tiktai Arjunos žygius, kurie jam buvo užvis patraukliausi, bet atsiminė ir *gopes*, per meilės tarnystę Viešpačiui gavusias tai, kas niekam kitam nepasiekiama. *Gopių* lygybės su Viešpačiu nedera painioti su impersonalistų *sāyujyos* išsivadavimu. *Gopių* lygybė Viešpačiui – tai tobulybės ekstazė, kurioje visiškai išnyksta atskirumo idėja, nes mylinčiųjų interesai visiškai sutampa.

41 TEKSTAS

मुनिगणनृपवर्यसङ्कुलेऽन्तः-
सदसि युधिष्ठिरराजसूय एषाम् ।
अर्हणमुपपेद ईक्षणीयो
मम दृशिगोचर एष आविरात्मा ॥४१॥

muni-gaṇa-nṛpa-varya-saṅkule 'ntaḥ-
sadasi yudhiṣṭhira-rājasūya eṣām
arhaṇam upapeda īkṣaṇīyo
mama dṛśi-gocara eṣa āvir ātmā

muni-gaṇa – didžiųjų išminčių; *nṛpa-varya* – didžiųjų karalių; *saṅkule* – didžiajame susirinkime; *antaḥ-sadasi* – taryboje; *yudhiṣṭhira* – imperatoriaus Yudhiṣṭhiros; *rāja-sūye* – karališkoje aukojimo ceremonijoje; *eṣām* – visų garsiausių žmonių; *arhaṇam* – pagarbų šlovinimą; *upapeda* – priėmė; *īkṣaṇīyaḥ* – susižavėjimo objektas; *mama* – mano; *dṛśi* – žvilgsnio; *gocaraḥ* – matymo ribose; *eṣaḥ āviḥ* – asmeniškai esanti; *ātmā* – siela.

Į Rājasūya-yajñą (aukojimą), kurią surengė Mahārāja Yudhiṣṭhira, suplaukė visas žmonijos žiedas, valdovai ir išminčiai, ir šiame didžiajame susirinkime visi vieningai pašlovino Viešpatį Śrī Kṛṣṇą, kaip iškiliniausiąjį Dievo Asmenį. Viską mačiau savo akimis ir dabar stengiuosi prisiminti tai, kad mano mintys nenukryptų nuo Viešpaties.

Komentaras: Išėjęs iš Kurukṣetros mūšio nugalėtoju, pasaulio imperatorius Mahārāja Yudhiṣṭhira atliko Rājasūyos apeiginį aukojimą. Anuo metu imperatorius, sėdęs į sostą, skelbė apie savo viršenybę išsiųsdamas klajoti po pasaulį žirgą, kuris simbolizavo jo mestą iššūkį, ir kiekvienas valdžioje esantis karalaitis ar karalius galėjo pasirinkti: priimti iššūkį ir nepaklusti arba išreikšti savo tylų sutikimą ir paklusti to ar kito imperatoriaus viršiausiai valdžiai. Priėmusis iššūkį turėdavo kautis su imperatoriumi ir

kovoje įrodyti savo paties pranašumą. Pralaimėjęs jis netekdavo galvos ir jo vietą užimdavo kitas karalius ar valdovas. Tad ir Mahārāja Yudhiṣṭhira išsiuntė tokius žirgus į pasaulį, mesdamas iššūkį visiems valdžioje esantiems karalaičiams ir karaliams, ir visi jie pripažino Mahārāją Yudhiṣṭhirą savo vadu bei pasaulio imperatoriumi. Po to Mahārājos Yudhiṣṭhiros vasalai buvo pakviesti dalyvauti didžiuliame apeiginiame Rājasūyos aukojime. Tokios ceremonijos kainuodavo šimtus milijonų dolerių, ir atlikti jas galėjo tik labai galingas karalius. Dabar, Kali amžiuje, tokia apeiginė ceremonija neįmanoma, nes ji reikalauja nepaprastai daug lėšų ir šiuolaikinėmis sąlygomis atlikti ją be galo sunku. Be to, dabar neįmanoma atrasti ir patyrusių žynių, galinčių imtis vadovauti tokiai ceremonijai.

Taigi, gavę pakvietimą, viso pasaulio karaliai ir didieji išminčiai suplaukė į Mahārājos Yudhiṣṭhiros sostinę. Atvyko ir šviesuomenės atstovai: didieji filosofai, religijos žinovai, gydytojai, mokslininkai ir visi didieji išminčiai. Kitais žodžiais, tuometiniai visuomenės vadovai buvo brahmanai ir *kṣatriyai*, ir visi jie buvo pakviesti dalyvauti susirinkime. *Vaišyų* ir *śūdrų* vaidmuo visuomenėje nebuvo toks reikšmingas, ir čia apie juos neužsiminta. Šių laikų visuomeninis gyvenimas smarkiai skiriasi nuo anuometinio, todėl žmogaus vertinimo pagal jo veiklos pobūdį kriterijai taip pat gerokai skiriasi.

Šio didžiojo susirinkimo dėmesio centre buvo Viešpats Śrī Kṛṣṇa, ir visų žvilgsniai krypo į Jį. Kiekvienas norėjo pamatyti Viešpatį Kṛṣṇą ir išreikšti Jam savo didžiausią pagarbą. Prisimindamas tai, Bhīṣmadeva džiaugėsi, kad Viešpats, Dievo Asmuo, kuriam jis lenkėsi, dabar stovėjo priešais jį Savo tikruoju pavidalu. Tad mediuoti Aukščiausiąjį Viešpatį reiškia mediuoti Viešpaties darbus, pavidalą, žaidimus, vardą ir šlovę. Tokia meditacija yra lengvesnė už menamą meditaciją į beasmenį Aukščiausiojo aspektą. „Bhagavad-gītoje“ (12.5) aiškiai sakoma, kad mediuoti beasmenį Aukščiausiojo aspektą labai sunku. Praktiškai tai ne meditacija, o laiko gaišimas, kadangi taip mediuojant trokštamas rezultatas pasiekiamas labai retai. Bhaktai mediuoja tikrąjį Viešpaties pavidalą ir Jo žaidimus, todėl lengvai priartėja prie Viešpaties. Tas pats teigiama ir „Bhagavad-gītoje“ (12.9). Viešpats ir Jo transcendentiniai darbai tapatūs. Šioje *ślokoje* taip pat pažymėta, kad Viešpačiui Śrī Kṛṣṇai gyvenant tarp žmonių, Jis buvo pripažintas iškiliausiu iš amžininkų, ypač po Kurukṣetros mūšio, nors ir ne visi laikė Jį Aukščiausiuoju Dievo Asmeniu. Plačiai propaguojama idėja, kad dažnai po mirties žymus žmogus sudievinamas, yra visiškai nepagrįsta, kadangi žmogus ir po mirties nevirsta Dievu, lygiai kaip Dievo Asmuo netampa paprastu žmogumi net nužengęs tarp žmonių. Abi šios idėjos klaidingos. Antropomorfizmo teorija Viešpačiui Kṛṣṇai netaikytina.

42 TEKSTAS

तमिममहमजं शरीरभाजां
हृदि हृदि धिष्ठितमात्मकल्पितानाम् ।
प्रतिदृशमिव नैकधार्कमेकं
समधिगतोऽस्मि विधूतभेदमोहः ॥४२॥

tam imam aham ajaṁ śarīra-bhājāṁ
hṛdi hṛdi dhiṣṭhitam ātma-kalpitānām
pratidṛśam iva naikadhārkam ekaṁ
samadhi-gato 'smi vidhūta-bheda-mohaḥ

tam – tas Dievo Asmuo; *imam* – dabar stovi priešais mane; *aham* – aš; *ajam* – negimęs; *śarīra-bhājām* – sąlygotos sielos; *hṛdi* – širdyje; *hṛdi* – širdyje; *dhiṣṭhitam* – esantis; *ātma* – Supersiela; *kalpitānām* – spekuliatyvaus mąstytojo; *pratidṛśam* – visomis kryptimis; *iva* – tarsi; *na ekadhā* – ne viena; *arkam* – saulė; *ekam* – tik viena; *samadhi-gataḥ asmi* – medituodamas aš patyriau transą; *vidhūta* – išsivadavęs nuo; *bheda-mohaḥ* – klaidingos dualizmo sampratos.

Dabar aš galiu visiškai susikaupęs medituoti vienintelį Viešpatį – Śrī Kṛṣṇą, kuris stovi priešais mane, nes pakilau virš klaidingos dualizmo sampratos ir suvokiau, kad Jis yra kiekvieno mūsų, net ir spekuliatyvaus mąstytojo, širdyje. Jis glūdi visų širdyse. Kiekvienas saulę mato skirtingai, bet ji viena.

Komentaras: Viešpats Śrī Kṛṣṇa – vienintelis Absoliutus ir Aukščiausiasis Dievo Asmuo, tačiau Savo nesuvokiama energija Jis išsiskleidė į daugybę pilnaverčių dalių. Dualizmo sampratą gimdo nežinojimas apie Jo nesuvokiamą energiją. „Bhagavad-gītoje“ (9.11) Viešpats sako, kad paprastu žmogumi Jį laikyti tegali kvailys. Tokie kvailiai nežino apie Jo nesuvokiamų energijų egzistavimą. Savo nesuvokiamų energijų dėka Jis įeina į visų širdis. Jis – kaip saulė, kurią mato visas pasaulis. Viešpaties Paramātmos aspektas – tai Jo pilnaverčių dalių ekspansija. Per Savo nesuvokiamas energijas Paramātmos pavidalu Jis išsiskleidžia ir glūdi visų širdyse, o spinduliuodamas Savo asmens šviesą Jis išsiskleidžia akinamu *brahmajyoti* švytėjimu. „Brahma-saṁhitoje“ pasakyta, kad *brahmajyoti* – tai Jo asmenybės skleidžiama šviesa. Taigi, tarp Jo, Jo asmens spinduliavimo *brahmajyoti* bei Jo pilnaverčių dalių, pavyzdžiui, Paramātmos, skirtumo nėra. Nieko apie tai

nežinantys menkesnės nuovokos žmonės mano, kad *brahmajyoti* ir Paramātmā skiriasi nuo Śrī Kṛṣṇos. Bhīṣmadeva visiškai atsikratė šios klaidingos dualizmo sampratos ir suvokęs, kad Viešpats Śrī Kṛṣṇa yra viskas, kad be Jo daugiau nieko nėra, jis patyrė džiaugsmą. Tokį prašviesėjimą pasiekia didieji *mahātmos*, atsidavusieji Viešpaties pasekėjai. „Bhagavad-gītoje“ (7.19) sakoma, kad Vāsudeva yra visur ir kad be Vāsudevos daugiau nėra nieko. Vāsudeva, Viešpats Śrī Kṛṣṇa – tai pirminis Aukščiausiasis Asmuo. Šią mintį čia patvirtina *mahājana*, todėl ir neofitai, ir tyri bhaktai turi imti iš jo pavyzdį. Toks yra pasiaukojimo tarnystės kelias.

Bhīṣmadeva garbina Viešpatį Śrī Kṛṣṇą, Pārtha-sārathį, o *gopės* – nuostabaus grožio Śyāmasundarą, tą patį Kṛṣṇą, tiktai iš Vṛndāvanos. Kartais atsiranda tokių „mokslinčių“, kurie kelia klaidingą mintį, jog Vṛndāvanos Kṛṣṇa ir Kurukṣetros mūšyje dalyvavęs Kṛṣṇa – skirtingos asmenybės. Tačiau Bhīṣmadevai tokios klaidingos mintys nekilo. Net impersonalistai, ir tie, iš tikrųjų siekia Kṛṣṇos, nes beasmenis *jyoti* – aukščiausias jų tikslas, yra vienas iš Kṛṣṇos aspektų, kaip, beje, ir Paramātmā – galutinis *yogų* tikslas. *Brahmajyoti* ir lokalizuota Paramātmā yra Patsai Kṛṣṇa, tačiau jų patyrimas neatskleidžia Kṛṣṇos asmenybės, t.y. palaimingų santykių su Juo. Ir Pārtha-sārathio, ir Śyāmasundaros iš Vṛndāvanos asmenyje Kṛṣṇa įsikūnija Pats, Savo asmens aspektu, tuo tarpu nei *brahmajyoti*, nei Paramātmā, – Kṛṣṇai apsireiškus beasmeniu aspektu, – Jo asmenybės neatskleidžia. Didieji *mahātmos*, tokie, kaip Bhīṣmadeva, pažįsta visus skirtingus Viešpaties Śrī Kṛṣṇos aspektus ir garbina Viešpatį Kṛṣṇą suvokdami, kad Jis – visų Dievo aspektų šaltinis.

43 TEKSTAS

सूत उवाच
कृष्ण एवं भगवति मनोवाग्दृष्टिवृत्तिभिः ।
आत्मन्यात्मानमावेश्य सोऽन्तःश्वास उपारमत् ॥४३॥

sūta uvāca
kṛṣṇa evaṁ bhagavati mano-vāg-dṛṣṭi-vṛttibhiḥ
ātmany ātmānam āveśya so 'ntaḥśvāsa upāramat

sūtaḥ uvāca – Sūta Gosvāmis tarė; *kṛṣṇe* – į Viešpatį Kṛṣṇą, Aukščiausiąjį Dievo Asmenį; *evam* – tiktai; *bhagavati* – į Jį; *manaḥ* – protu; *vāk* – kalba; *dṛṣṭi* – rega; *vṛttibhiḥ* – veiksmais; *ātmani* – į Supersielą; *ātmānam* – gyvoji

būtybė; *āveśya* – paniręs į; *saḥ* – jis; *antaḥ-śvāsaḥ* – įkvėpęs; *upāramat* – nutilo.

Sūta Gosvāmis tarė: Protu, kalba, rega ir veiksmais paniręs į Supersielą, Viešpatį Śrī Kṛṣṇą, Aukščiausiąjį Dievo Asmenį, Bhīṣmadeva nutilo ir liovėsi kvėpavęs.

Komentaras: Būvis, kuriame Bhīṣmadeva atsidūrė atsiskirdamas nuo savo materialaus kūno, vadinasi *nirvikalpa-samādhi*, nes jis panardino savąjį „aš“ į mintis apie Viešpatį, o protą – į prisiminimus apie įvairius Jo darbus. Jis šlovino jo akivaizdoje stovėjusį Viešpatį ir nukreipė į Jį savo žvilgsnį, taigi visa savo esybe jis atsigręžė į vienintelį objektą – Viešpatį. Tai aukščiausioji tobulumo pakopa, ir praktikuodamas pasiaukojimo tarnystę kiekvienas gali ją pasiekti. Pasiaukojimo tarnystę Viešpačiui sudaro devyni tarnystės veiksmai: 1) klausymasis, 2) kartojimas, 3) atminimas, 4) tarnystė lotosinėms pėdoms, 5) garbinimas, 6) malda, 7) įsakymų vykdymas, 8) draugystė, 9) visiškas atsidavimas. Tiek kiekvienas veiksmas atskirai, tiek visi kartu vienodai padeda pasiekti išsvajotą tikslą, bet juos reikia praktikuoti nuolat, vadovaujantis prityrusio Viešpaties bhakto nurodymais. Bet svarbiausias jų yra pirmasis, klausymasis, todėl rimtam kandidatui, norinčiam ateityje pasiekti Bhīṣmadevos lygį, labai svarbu klausytis „Bhagavad-gītos“, o vėliau – „Śrīmad-Bhāgavatam“. Unikalų būvį, kuriame atsidūrė Bhīṣmadeva mirties valandą, galima pasiekti net tuo atveju, kai Paties Viešpaties Kṛṣṇos šalia nėra. Viešpaties žodžiai „Bhagavad-gītoje“ arba „Śrīmad-Bhāgavatam“ tapatūs Jam Pačiam. Viešpaties žodžiai – tai Jo įsikūnijimas per garsą, ir jų pakanka norint pakilti iki Śrī Bhīṣmadevos, vieno iš aštuonerių Vasu, lygio. Ir žmonės, ir gyvūnai – visi anksčiau ar vėliau miršta, tačiau tas, kuris miršta kaip Bhīṣmadeva, pasiekia tobulumą, o tas, kuris miršta gamtos dėsnių verčiamas, miršta kaip gyvulys. Toks tad tėra skirtumas tarp žmogaus ir gyvulio. Todėl svarbiausias gyvosios būtybės, gavusios žmogaus kūną, tikslas turėtų būti mirti kaip Bhīṣmadeva.

44 TEKSTAS

सम्पद्यमानमाज्ञाय भीष्मं ब्रह्मणि निष्कले ।
सर्वे बभूवुस्ते तूष्णीं वयांसीव दिनात्यये ॥४४॥

sampadyamānam ājñāya bhīṣmaṁ brahmaṇi niṣkale
sarve babhūvus te tūṣṇīṁ vayāṁsīva dinātyaye

sampadyamānam – paniro į; *ājñāya* – sužinoję; *bhīṣmam* – jog Śrī Bhīṣmadeva; *brahmaṇi* – į Aukščiausiąjį Absoliutą; *niṣkale* – bekraštį; *sarve* – visur esantį; *babhūvuḥ te* – visi jie tapo; *tūṣṇīm* – tylūs; *vayāṁsi iva* – tarytum paukščiai; *dina-atyaye* – pasibaigus dienai.

Žinodami, kad Bhīṣmadeva paniro į bekraštę Aukščiausiojo Absoliuto amžinatvę, visi buvusieji šalia jo nutilo, tarsi paukščiai atėjus vakarui.

Komentaras: Įžengti į bekraštę Aukščiausiojo Absoliuto amžinatvę arba panirti į ją reiškia sugrįžti į gimtuosius gyvosios būtybės namus. Visos gyvosios būtybės – neatsiejamos Absoliutaus Dievo Asmens dalelės, todėl su Dievo Asmeniu jas sieja amžini tarno ir šeimininko santykiai. Visos Viešpaties dalelės tarnauja Jam, kaip detalės tarnauja visam mechanizmui. Atskirta nuo mašinos dalis praranda savo vertę. Lygiai taip nieko verta ir bet kuri Absoliuto dalelė, netarnaujanti Viešpačiui. Gyvosios būtybės materialiame pasaulyje – tai atskirtos neatsiejamos aukščiausios visumos dalelės, netekusios savo pirminės vertės. Tačiau kur kas daugiau yra amžinai išvaduotų gyvųjų būtybių, kurios nenutraukė ryšio su Viešpačiu. Atskirtomis neatsiejamomis dalelėmis rūpinasi materialioji Viešpaties energija – Durgā-śakti, kitaip sakant, kalėjimo prižiūrėtoja, todėl jos pasmerktos sąlygotam gyvenimui ir yra priverstos paklusti materialios gamtos dėsniams. Suvokusi tai, gyvoji esybė bando sugrįžti namo, atgal pas Dievą, – taip nubunda jos dvasios alkis. Toks dvasios alkis reiškiasi klausimais apie Brahmaną, *brahma-jijñāsa*. *Brahma-jijñāsos* sėkmei lemiamos reikšmės turi žinios, atsižadėjimas ir pasiaukojimo tarnystė Viešpačiui. *Jñāna*, žinios – tai bet kokios žinios apie Brahmaną, Aukščiausiąjį; atsižadėjimas – tai materialių prisirišimų atsisakymas, o pasiaukojimo tarnystė – tai praktika, kurios dėka gyvoji būtybė sugrįžta į savo pirminį būvį. *Jñāniai, yogai* ir bhaktai – tai sėkmę patyrusios ir vertos įžengti į Absoliuto karalystę gyvosios būtybės. *Jñāniai* ir *yogai* patenka į beasmenį Aukščiausiojo spinduliavimą, o bhaktai eina į dvasines planetas – Vaikuṇṭhas. Dvasinėse planetose viešpatauja Nārāyaṇos pavidalo Aukščiausiasis Viešpats. Jose sveikos, nesąlygotos gyvosios būtybės su meile tarnauja Viešpačiui, kaip Jo tarnai, draugai, tėvai ar sužadėtinės. Jos yra visiškai laisvos ir gyvena džiaugsmingai drauge su Viešpačiu, o impersonalistai – *jñāniai* ir *yogai* įsilieja į beasmenę Vaikuṇṭhos planetų šviesą. Vaikuṇṭhos planetos pačios, kaip saulė, išspinduliuoja šviesą ir jų spinduliavimas vadinasi *brahmajyoti*. *Brahmajyoti* neturi ribų, o materialus pasaulis tėra nežymus materijos debesų aptemdytas *brahmajyoti* kraštelis. Tie debesys laikini, todėl jie yra savotiška apgaulė.

Būdamas tyras Viešpaties bhaktas, Bhīṣmadeva pateko į dvasinę karalystę, į vieną iš Vaikuṇṭhos planetų, kurioje Viešpats Savo amžinuoju Pārtha-sārathio pavidalu valdo nesąlygotas, nuolat Jam tarnaujančias gyvąsias būtybes. Bhīṣmadevos pavyzdys ryškiai parodo, koks stiprus meilės jausmas sieja Viešpatį ir Jo bhaktą. Bhīṣmadeva visada prisiminė Viešpatį transcendentiniu *pārtha-sārathio* pavidalu, o Viešpats savo ruožtu buvo šalia Bhīṣmadevos, jam iškeliaujant į transcendentinį pasaulį. Tai ir yra aukščiausias gyvenimo tobulumas.

45 TEKSTAS

तत्र दुन्दुभयो नेदुर्देवमानववादिताः ।
शशंसुः साधवो राज्ञां खात्पेतुः पुष्पवृष्टयः ॥४५॥

tatra dundubhayo nedur deva-mānava-vāditāḥ
śaśaṁsuḥ sādhavo rājñāṁ khāt petuḥ puṣpa-vṛṣṭayaḥ

tatra – po to; *dundubhayaḥ* – būgnai; *neduḥ* – dundėjo; *deva* – pusdievių iš kitų planetų; *mānava* – žmonių iš visų šalių; *vāditāḥ* – mušami; *śaśaṁsuḥ* – šlovino; *sādhavaḥ* – garbieji; *rājñām* – karaliai; *khāt* – iš dangaus; *petuḥ* – pabiro; *puṣpa-vṛṣṭayaḥ* – gėlių lietus.

Tada jo garbei žmonės su pusdieviais ėmė mušti būgnus, dorieji valdovai išreiškė jam savo pagarbą ir susižavėjimą, o iš dangaus pabiro gėlių lietus.

Komentaras: Bhīṣmadeva buvo pelnęs ir žmonių, ir pusdievių pagarbą. Žmonės gyvena Žemėje bei panašių į ją Bhūr ir Bhuvar planetų grupėje, o pusdieviai gyvena Svar (dangaus) planetose. Visur Bhīṣmadeva garsėjo kaip narsus karžygys ir Viešpaties bhaktas. Nors Bhīṣmadeva buvo žmogus, kaip vienas iš *mahājanų* (autoritetų), buvo gretinamas su pačiu Brahma, Nārada ir Śiva. Susilyginti su didžiaisiais pusdieviais tegali dvasiškai tobulas žmogus. Taigi Bhīṣmadeva buvo žinomas visoje visatoje. Jo laikais tarpplanetinės kelionės vyko naudojant subtilesnes priemones negu mūsų dienomis, kai žmogus deda bevaises pastangas keliauti į kitas planetas mechaniniais kosminiais laivais. Kai tolimosiose planetose pasklido žinia apie Bhīṣmadevos mirtį, visi aukštesnių planetų ir žemės gyventojai ėmė berti gėles, tuo išreikšdami deramą pagarbą didžiai asmenybei pasitraukus iš pasaulio. Gėlių lietus iš dangaus – tai didžių pusdievių pripažinimo

ženklas, ir jo jokiu būdu negalima lyginti su numirėlio puošimu. Bhīṣmadevos kūnas nebeteko materialių ypatybių, nes buvo apšviestas dvasiškai tobulos sąmonės, kaip kad geležis įkaista iki raudonumo ugnyje. Todėl visiškai save pažinusios sielos kūno nereikia laikyti materialiu. Tokiems dvasiniams kūnams atliekamos ypatingos apeigos. Nereikia dirbtinai imituoti Bhīṣmadevai parodyto pripažinimo bei pagarbos, kaip kad tapo dabar madinga kiekvienam atlikti *jayantī* ceremoniją. Pasak autoritetingų *śāstrų*, atlikti *jayantī* ceremoniją paprastam žmogui, kad ir koks didis jis materialia prasme būtų, reiškia įžeisti Viešpatį, kadangi *jayantī* rengiama tą dieną, kai į žemę nužengia Viešpats. Bhīṣmadevos darbai buvo nepaprasti, todėl nepaprastas yra ir jo išėjimas į Dievo karalystę.

46 TEKSTAS

तस्य निर्हरणादीनि सम्परेतस्य भार्गव ।
युधिष्ठिरः कारयित्वा मुहूर्तं दुःखितोऽभवत् ॥४६॥

tasya nirharaṇādīni samparetasya bhārgava
yudhiṣṭhiraḥ kārayitvā muhūrtaṁ duḥkhito 'bhavat

tasya – jo; *nirharaṇa-ādīni* – laidojimo ceremoniją; *samparetasya* – negyvo kūno; *bhārgava* – o Bhṛgu palikuoni; *yudhiṣṭhiraḥ* – Mahārāja Yudhiṣṭhira; *kārayitvā* – atlikęs; *muhūrtam* – akimirkai; *duḥkhitaḥ* – susikrimtęs; *abhavat* – tapo.

O Bhṛgu palikuoni (Śaunaka), atlikęs Bhīṣmadevos palaikams laidojimo apeigas, Mahārāja Yudhiṣṭhira akimirką pasidavė sielvartui.

Komentaras: Bhīṣmadeva buvo ne tik garbus Mahārājos Yudhiṣṭhiros giminės galva, bet ir didis filosofas, taip pat karaliaus, jo brolių bei motinos draugas. Po to, kai mirė Mahārāja Pāṇḍu – Mahārājos Yudhiṣṭhiros ir jaunesniųjų jo brolių tėvas, Bhīṣmadeva buvo jiems mylintis senelis, o našlaujančiai marčiai Kuntīdevī – rūpestingas globėjas. Nors globoti juos buvo Mahārājos Dhṛtarāṣṭros, vyresniojo Mahārājos Yudhiṣṭhiros dėdės, pareiga, jam labiausiai rūpėjo šimtas jo paties sūnų, kurių vyriausias buvo Duryodhana. Galų gale prieš penkis be tėvo likusius brolius buvo surengtas didžiulis sąmokslas – atimti teisėtai jiems priklausančią Hastināpuros karalystę. Painiomis intrigomis, kurios dažnai pasitaiko valdovų rūmuose, penki broliai buvo ištremti į mišką. Bet Bhīṣmadeva nuoširdžiai užjautė

Mahārāją Yudhiṣṭhirą ir iki paskutinės gyvenimo akimirkos buvo jo geradaris, senelis, draugas, mąstytojas. Jis mirė laimingas, sulaukęs tos dienos, kai sostas atiteko Mahārājai Yudhiṣṭhirai. Jei ne šitai, jis jau seniai būtų palikęs savo materialų kūną ir nesikamuotų dėl nepelnytų Pāṇḍavų kančių. Jis tiesiog laukė palankaus momento, nes buvo įsitikinęs, jog Pāṇḍu sūnūs laimės Kurukṣetros mūšį, – juk jų pusėje buvo Pats Śrī Kṛṣṇa. Bhīṣmadeva pats buvo Viešpaties bhaktas ir žinojo, kad Viešpaties bhaktai niekada nepražus. Mahārājai Yudhiṣṭhirai nebuvo paslaptis, kad Bhīṣmadeva visada linkėjo jam gera, ir išsiskyrimas su Bhīṣmadeva, be abejonių, karaliui buvo skausmingas. Tačiau jis sielojosi dėl išsiskyrimo su didžia siela, o ne dėl materialaus kūno, kurį paliko Bhīṣmadeva. Nors Bhīṣmadeva ir buvo išsivadavusi siela, laidojimo apeigos buvo būtina pareiga, o kadangi vaikų Bhīṣmadeva neturėjo, apeigoms vadovauti turėjo vyriausiasis jo vaikaitis Mahārāja Yudhiṣṭhira. Tai, kad paskutines apeigas Bhīṣmadevai, didžiai asmenybei, atliko toks pat didis jo palikuonis, jam buvo nepaprastas palaiminimas.

47 TEKSTAS

तुष्टुवुर्मुनयो हृष्टाः कृष्णं तद्गुह्यनामभिः ।
ततस्ते कृष्णहृदयाः स्वाश्रमान् प्रययुः पुनः ॥४७॥

tuṣṭuvur munayo hṛṣṭāḥ kṛṣṇaṁ tad-guhya-nāmabhiḥ
tatas te kṛṣṇa-hṛdayāḥ svāśramān prayayuḥ punaḥ

tuṣṭuvuḥ – patenkinti; *munayaḥ* – didieji išminčiai su Vyāsadeva ir kitais priešaky; *hṛṣṭāḥ* – visi laimingi; *kṛṣṇam* – Viešpačiui Kṛṣṇai, Dievo Asmeniui; *tat* – Jo; *guhya* – slaptingu; *nāmabhiḥ* – Jo šventuoju vardu; *tataḥ* – po to; *te* – jie; *kṛṣṇa-hṛdayāḥ* – tie, kurie visada saugo Viešpaties Kṛṣṇos paveikslą savo širdyje; *sva-āśramān* – kiekvienas į savo buveinę; *prayayuḥ* – sugrįžo; *punaḥ* – vėl.

Tada didieji išminčiai slaptingais Vedų himnais pašlovino apeigose dalyvavusį Viešpatį Śrī Kṛṣṇą ir išsiskirstė į savo buveines, širdyse visada saugodami Viešpaties Kṛṣṇos paveikslą.

Komentaras: Viešpaties bhaktai visada glūdi Viešpaties širdyje, o Viešpats – bhaktų širdyse. Tai būdingas Viešpaties ir Jo bhaktų meilės ryšys. Tyra meilė ir atsidavimas Viešpačiui įgalina bhaktus visada širdyje regėti Viešpatį, o Viešpats, nors Jo nesaisto jokie įsipareigojimai ir troškimai,

savo ruožtu nuolat rūpinasi Savo bhaktų gerove. Paprastoms gyvosioms būtybėms egzistuoja gamtos dėsniai, kurie reguliuoja su jų veiksmais ir tų veiksmų atlygiu susijusius dalykus, tačiau Savo bhaktus Viešpats visada stengiasi atvesti į tiesos kelią. Taigi bhaktus tiesiogiai globoja Viešpats ir Pats patiki Save tik jų globai. Išminčiai, vadovaujami Vyāsadevos, buvo Viešpaties bhaktai, todėl po laidojimo apeigų ėmė giedoti Vedų himnus, kad suteiktų malonumą jose asmeniškai dalyvavusiam Viešpačiui. Vedų himnai giedami Viešpaties Kṛṣṇos malonumui. Tai patvirtinama „Bhagavad-gītoje“ (15.15). Visų Vedų, *Upaniṣadų,* „Vedāntos“ ir kitų raštų tikslas – pažinti Viešpatį, o visų Vedų himnų paskirtis – šlovinti Jį. Todėl išminčiai atliko būtent tai, kas reikalinga Viešpačiui patenkinti, ir laimingi išsiskirstė į savo buveines.

48 TEKSTAS

ततो युधिष्ठिरो गत्वा सहकृष्णो गजाह्वयम् ।
पितरं सान्त्वयामास गान्धारीं च तपस्विनीम् ॥४८॥

tato yudhiṣṭhiro gatvā saha-kṛṣṇo gajāhvayam
pitaraṁ sāntvayām āsa gāndhārīṁ ca tapasvinīm

tataḥ – po to; *yudhiṣṭhiraḥ* – Mahārāja Yudhiṣṭhira; *gatvā* – išvykęs ten; *saha* – su; *kṛṣṇaḥ* – Viešpačiu; *gajāhvayam* – į sostinę Gajāhvayą, Hastināpurą; *pitaram* – savo dėdę (Dhṛtarāṣṭrą); *sāntvayām āsa* – paguodė; *gāndhārīm* – Dhṛtarāṣṭros žmoną; *ca* – ir; *tapasvinīm* – asketišką moterį.

Po to Mahārāja Yudhiṣṭhira, Viešpaties Śrī Kṛṣṇos lydimas, pasiskubino išvykti į sostinę Hastināpurą ir paguosti savo dėdę bei tetą Gāndhārī, kuri buvo labai asketiška moteris.

Komentaras: Dhṛtarāṣṭra ir Gāndhārī (Duryodhanos ir jo brolių tėvai) buvo Mahārājos Yudhiṣṭhiros dėdė ir teta, jo tėvo vyresnysis brolis su žmona. Po Kurukṣetros mūšio šios garsiosios poros, netekusios visų sūnų ir vaikaičių, globėju tapo Mahārāja Yudhiṣṭhira. Žiauri netektis Dhṛtarāṣṭros ir Gāndhārī gyvenimą pavertė nepakeliama kančia, ir jiedu gyveno kaip tikri asketai. Žinia apie Bhīṣmadevos, Dhṛtarāṣṭros dėdės, mirtį karaliui ir karalienei buvo dar vienas smūgis, ir jiems reikėjo Mahārājos Yudhiṣṭhiros paguodos. Mahārāja Yudhiṣṭhira suprato savo pareigą ir drauge su Viešpačiu Kṛṣṇa nuskubėjo pas juos ir užuojautos kupinais žodžiais nuramino sūnų gedintį Dhṛtarāṣṭrą. Jį ramino ir Viešpats.

Gyvenime ištikima žmona ir švelni motina, Gāndhārī iš tikrųjų buvo didi asketė. Pasakojama, kad Gāndhārī savo noru užsirišo akis, kadangi jos vyras buvo aklas. Žmonos pareiga – visur sekti paskui savo vyrą. Gāndhārī buvo tokia ištikima savo iš prigimties aklam vyrui, jog savo noru atsisakė regėjimo dovanos. Taigi šios moters veiksmai byloja apie nepaprastą jos asketiškumą. O ir smūgis, kurį ji patyrė netekusi iš karto visų šimto sūnų bei vaikaičių, moteriai, be abejo, yra nepakeliamas. Tačiau Gāndhārī kaip tikras asketas viską stoiškai iškentė. Nors buvo moteris, charakterio stiprybe ji nenusileido Bhīṣmadevai. Bhīṣmadeva ir Gāndhārī – tai dvi labai ryškios, iš kitų „Mahābhāratos“ personažų išsiskiriančios asmenybės.

49 TEKSTAS

पित्रा चानुमतो राजा वासुदेवानुमोदितः ।
चकार राज्यं धर्मेण पितृपैतामहं विभुः ॥४९॥

pitrā cānumato rājā vāsudevānumoditaḥ
cakāra rājyaṁ dharmeṇa pitṛ-paitāmahaṁ vibhuḥ

pitrā – dėdės Dhṛtarāṣṭros; *ca* – ir; *anumataḥ* – jam pritariant; *rājā* – karalius Yudhiṣṭhira; *vāsudeva-anumoditaḥ* – Viešpačiui Śrī Kṛṣṇai patvirtinus; *cakāra* – valdė; *rājyam* – karalystę; *dharmeṇa* – pagal karališko valdymo įstatymus; *pitṛ* – tėvas; *paitāmaham* – protėvis; *vibhuḥ* – toks pat didis kaip.

Nuo to laiko didis dievotasis karalius Mahārāja Yudhiṣṭhira ėmė valdyti karalystę, griežtai laikydamasis visų valdovui keliamų reikalavimų, kuriems pritarė jo dėdė ir kuriuos patvirtino Viešpats Śrī Kṛṣṇa.

Komentaras: Mahārāja Yudhiṣṭhira nebuvo vien mokesčių rinkėjas. Jis labai atsakingai žiūrėjo į savo kaip valdovo pareigas, kurios yra ne mažiau atsakingos už tėvo ar dvasinio mokytojo pareigas. Karalius turi rūpintis savo valdinių gerove visose gyvenimo srityse – socialinėje, politinėje, ekonominėje ir dvasinėje. Karalius turi žinoti, kad žmogaus gyvenimo paskirtis – išvaduoti įkalintą sielą iš materialių sąlygų nelaisvės, todėl jo pareiga – žiūrėti, kad jo valdiniams būtų sudarytos tinkamos sąlygos pasiekti aukščiausią tobulumo pakopą.

Mahārāja Yudhiṣṭhira, kaip parodys kitas skyrius, griežtai laikėsi šių principų. Maža to, principams, kurių jis laikėsi valdydamas, pritarė senasis dėdė, prityręs politikas, bei juos patvirtino Viešpats Kṛṣṇa, „Bhagavadgītos“ filosofijos skelbėjas.

Mahārāja Yudhiṣṭhira – idealus monarchas, ir monarchija tokio išsilavinusio valdovo rankose yra nepalyginti pranašesnė valdymo forma už šių laikų respublikas ar liaudies demokratijas. Dauguma žmonių, ypač šiame Kali amžiuje, gimsta *śūdromis*. Galima sakyti, kad visi jie be išimties yra žemos kilmės, blogai išauklėti, nelaimingi, pasirenka netikusius draugus. Jie nežino, koks aukščiausias gyvenimo tikslas, kas yra tobulumas. Todėl tokių neatsakingų rinkėjų balsai negali turėti kokios nors vertės, o jų pagrindu išrinkti žmonės negali būti atsakingi Viešpaties atstovai, kokiu buvo Mahārāja Yudhiṣṭhira.

Taip Bhaktivedanta baigia komentuoti devintąjį pirmosios „Śrīmad-Bhāgavatam“ giesmės skyrių, pavadintą „Bhīṣmadevos mirtis Viešpaties Kṛṣṇos akivaizdoje“.

Priedai

Apie autorių

Jo Dieviškoji Kilnybė A. C. Bhaktivedanta Svamis Prabhupāda į šį pasaulį atėjo 1896 metais Indijoje, Kalkutos mieste. Su savo dvasiniu mokytoju, Śrīla Bhaktisiddhānta Sarasvačiu Gosvāmiu, pirmą kartą susitiko Kalkutoje 1922 metais. Bhaktisiddhāntai Sarasvačiui, garsiam teologui ir šešiasdešimt keturių Gauḍīyos Maṭhų (Vedų institutų) įsteigėjui, patiko išsilavinęs jaunuolis, ir jis įtikino pastarąjį skirti savo gyvenimą Vedų žinojimui skleisti. Śrīla Prabhupāda tampa Bhaktisiddhāntos Sarasvačio pasekėju, o po vienuolikos metų (1933 m. Alahabade) – oficialiai inicijuotu mokiniu.

Pirmojo susitikimo metu Śrīla Bhaktisiddhānta Sarasvatis Ṭhākura paprašė Śrīlos Prabhupādos skelbti Vedų žinias anglų kalba. Vėlesniais metais Śrīla Prabhupāda parašo komentarus „Bhagavad-gītai“, prisideda prie Gauḍīyos Maṭhų veiklos, o 1944 metais pradeda leisti dvisavaitinį žurnalą anglų kalba – „Back to Godhead“ („Atgal pas Dievą“), kurį dabar Vakaruose toliau leidžia Jo mokiniai daugiau negu trisdešimčia kalbų.

1947 metais, pripažindama retą Śrīlos Prabhupādos išprusimą ir atsidavimą Viešpačiui, Gauḍīyos *vaiṣṇavų* bendrija suteikia jam „Bhaktivedantos“ titulą. 1950 metais, būdamas penkiasdešimt ketverių metų amžiaus, Śrīla Prabhupāda atsisako šeimyninio gyvenimo ir tampa *vānaprastha* – duoda atsiskyrėlio įžadus, daugiau laiko paskirdamas studijoms ir knygų rašymui. Jis išvyksta į šventą Vṛndāvanos miestą ir apsigyvena istorinėje viduramžių Rādhā-Dāmodaros šventykloje. Čia, kuklioje aplinkoje, jis keletą metų atsidėjęs studijuoja ir rašo. 1959 metais Śrīla Prabhupāda duoda *sannyāsos* įžadus. Rādhā-Dāmodaros šventykloje Śrīla Prabhupāda pradeda kurti savo gyvenimo šedevrą – daugiatomį 18 000 posmų „Śrīmad-Bhāgavatam“ („Bhāgavata Purāṇos“) vertimą su komentarais. Parašo „Easy Journey to Other Planets“ (lietuviškai „Anapus laiko ir erdvės“).

1965 metais, išleidęs tris „Bhāgavatam“ tomus, Śrīla Prabhupāda atvyksta į Jungtines Amerikos Valstijas įgyvendinti misijos, kurią jam pavedė dvasinis mokytojas. Vėliau jis išleidžia daugiau kaip šešiasdešimt tomų autoritetingų vertimų su komentarais bei studijų, kuriose apžvelgia Indijos religijos ir filosofijos klasikinius kūrinius.

1965 metais krovininiu laivu atvykęs į Niujorką, Śrīla Prabhupāda praktiškai neturėjo jokių lėšų. Tik kitų metų liepos mėnesį, patyręs didelius sunkumus, jis įkuria Tarptautinę Krišnos sąmonės organizaciją. Kai 1977 metais Śrīla Prabhupāda paliko šį pasaulį (lapkričio 14 d.), jo vadovaujama organizacija jau buvo išaugusi į pasaulinio masto konfederaciją,

kurią sudarė daugiau kaip šimtas *āśramų,* mokyklų, šventyklų, institutų bei žemės ūkio bendruomenių.

Vakarų Virdžinijoje Śrīla Prabhupāda įkūrė pirmąją Kṛṣṇos sąmonės žemės ūkio bendruomenę. Be to, Vakarų šalyse jis įvedė Vedų švietimo sistemą – *gurukulą*.

Śrīla Prabhupāda – taip pat ir keleto stambių tarptautinių kultūros centrų Indijoje įkūrimo iniciatorius. Numatyta, kad aplink Śrīdhāma Māyāpuros centrą Vakarų Bengalijoje iškils dvasinis miestas. Šiam grandioziniam užmojui įgyvendinti prireiks virš dešimties metų. Vṛndāvanoje (Indija) pastatyta didinga Kṛṣṇa-Balarāmos šventykla ir viešbutis svečiams iš viso pasaulio. Stambus kultūros bei švietimo centras yra ir Bombėjuje. Daugelyje svarbių Indijos vietų taip pat bus sukurti centrai.

Vis dėlto vertingiausias Śrīlos Prabhupādos indėlis – tai jo knygos. Mokslininkų nepaprastai vertinamos už autoritetingumą, minties gilumą ir aiškumą, jos naudojamos kaip akademiniai vadovėliai daugelyje koledžų. Śrīlos Prabhupādos raštai išversti daugiau kaip į 50 kalbų. Leidykla „The Bhaktivedanta Book Trust“, įsteigta 1972 metais Śrīlos Prabhupādos knygoms publikuoti, šiuo metu yra pati stambiausia Indijos religijos bei filosofijos literatūros leidėja pasaulyje.

Jau būdamas garbingo amžiaus, per dvylika metų Śrīla Prabhupāda su paskaitomis keturiolika kartų apkeliavo planetą, pabuvojo šešiuose kontinentuose. Nepaisant to, kad buvo labai užimtas, Śrīla Prabhupāda visą laiką daug rašė. Jo raštai sudaro ištisą Vedų filosofijos, religijos, literatūros bei kultūros biblioteką.

Cituoti šaltiniai

Čia nurodyti knygoje cituojami arba minimi šventraščiai. Skaičiai nurodo skyrių ir tekstą.

Knygoje naudojami sutrumpinimai dažniausiai cituojamiems šventraščiams: „Bhagavad-gītā“ – BG, „Śrīmad-Bhāgavatam“ – SB.

„Amarakośos“ žodynas 5.38
„Bhagavad-gītā“ 1.1, 2.5, 2.13, 2.16, 2.20–21, 2.27–29, 3.35, 4.5, 8.18, 8.37, 8.51, 9.18, 9.27, 9.29–30, 9.32, 9.35, 9.41–42, 9.47
„Brahmāṇḍa Purāṇa“ 3.11
„Brahma-vaivarta Purāṇa“ 7.11
„Brahma-saṁhitā“ p.25, 1.1, 3.4, 3.26, 6.28, 8.21
„Bṛhan-nāradīya Purāṇa“ p.29
„Chāndogya Upaniṣada“ 4.19
„Hari-bhakti-sudhodaya“ 7.10
„Hari-nāmāmṛta-vyākaraṇa“ p.8
„Kaṭha Upaniṣada“ 9.31
„Kaumudī“ žodynas 7.7
„Mādhyandina-śruti“ 4.13
„Mahābhārata“ 8.46, 9.7–8
„Manu-smṛti“ 9.27
„Matsya Purāṇa“ 1.1
„Narasiṁha Purāṇa“ 6.31
„Padma Purāṇa“ p.21, 1.1
„Rāmāyaṇa“ 7.44
„Śabda-kośos“ žodynas 7.10
„Sāma-veda Upaniṣada“ 1.1
„Skanda Purāṇa“ 9.34
„Śrīmad-Bhāgavatam“ 1.1, 2.27, 9.18
„Vāyavīya Tantra“ 1.4
„Vāmana Purāṇa“ 7.18
„Varāha Purāṇa“ 1.4
„Vedānta-sūtra“ p.20, 1.2, 1.7, 5.4
„Viṣṇu Purāṇa“ p.19

Žodynėlis

A

Ācārya – idealus mokytojas, mokantis savo pavyzdžiu; dvasinis mokytojas.

Adhidaivikos jėgos – valdymo funkcijos, kurias Viešpats suteikia pusdieviams, pavyzdžiui: galia valdyti lietų, vėją, saulės šviesą.

Ahiṁsā – prievartos nenaudojimas.

Akṣauhiṇī – karinis dalinys, kurį sudaro 21 870 karo vežimų, 21 870 dramblių, 109 350 pėstininkų ir 65 610 arklių.

Anna-prāśana – ceremonija, kurios metu kūdikis pirmą kartą ragauja grūdinį patiekalą; viena apvalomųjų *saṁskārų*.

Ārati – sveikinimo ceremonija, kurios metu Viešpačiui giedamos giesmės, aukojami maistas, lempelė, vėduoklė, gėlės ir smilkalai.

Arcanā – viena iš pasiaukojimo tarnystės rūšių; Dievybės garbinimas šventykloje.

Artha – ekonomikos plėtra.

Āsana – statinė *yogos* poza.

Askezė – *tapasya*; savanoriškas kūno tramdymas ir materialių išbandymų pasirinkimas siekiant materialių arba dvasinių tikslų.

Āśrama – viena iš dvasinio tobulėjimo pakopų; žr. taip pat *Brahmacarya; Gṛhastha; Vānaprastha; Sannyāsa.*

Asura – demonas ateistas; primityvus materialistas.

Aśvamedha-yajña – Vedų numatytas žirgo aukojimas.

Avatāra – „nužengusis“, Aukščiausiojo Viešpaties įsikūnijimas arba inkarnacija.

B

Bhagavad-gītā – Aukščiausiojo Viešpaties Kṛṣṇos ir Jo atsidavusio pasekėjo Arjunos dialogas, apibūdinantis pasiaukojimo tarnystę kaip svarbiausią priemonę siekiant dvasinio tobulumo ir galutinį dvasinio tobulumo tikslą.

Bhāgavata – viskas, kas turi sąsajų su Bhagavānu, Aukščiausiuoju Viešpačiu; visų pirma Viešpaties bhaktas ir „Śrīmad-Bhāgavatam“.

Bhāgavata-dharma – mokslas apie pasiaukojimo tarnystę Aukščiausiajam Viešpačiui; Viešpaties nustatyti religijos principai.

Bhāgavata-saptāha – septynias dienas trunkančios „Śrīmad-Bhāgavatam“ paskaitos, kurias paprastai skaito profesionalūs skaitovai už tam tikrą mokestį.
Bhaktas – atsidavęs Aukščiausiojo Viešpaties pasekėjas.
Bhakti – pasiaukojimo tarnystė Aukščiausiajam Viešpačiui.
Bhaktivedāntos – dvasios aukštumų pasiekę transcendentalistai, patyrusieji Vedų esmę per pasiaukojimo tarnystę.
Bhakti-yoga – jungtis su Aukščiausiuoju per pasiaukojimo tarnystę.
Bhāva – pradinė ekstazinės meilės Dievui stadija.
Bona fide (lot.) – tikras, autentiškas, nuoširdus.
Brahmacarya – skaistybės įžado besilaikančio mokinio gyvenimas; pasak Vedų, pirmasis dvasinio tobulėjimo etapas.
Brahma-tejas – ypatinga brahmano galia.
Brahmanas (Brahman) – Absoliuti Tiesa; dažniausiai beasmenis Absoliuto aspektas.
Brahmanai (*brāhmaṇai*) – išminčiai, šventikai; pirmoji Vedų socialinės sistemos klasė.
Brahmānanda – džiaugsmas patyrus dvasinį Viešpaties spinduliavimą.
Brahmarṣis – „išminčius tarp brahmanų“; titulas.
Brahmāstra – branduolinis ginklas, sukuriamas ir paleidžiamas kartojant ypatingas *mantras*.

C

Caṇḍāla – žmogus, nepriklausantis jokiai kastai, neliečiamasis; šunėda.

D

Daridra-nārāyaṇa – „vargšas Nārāyaṇa“; įžeidžiamas terminas, kurį vartoja *māyāvādžiai*, lygindami vargšus su Aukščiausiuoju Viešpačiu.
Devarṣis – „išminčius tarp pusdievių“; titulas.
Dharma – religija, priedermė; paprastai žymi svarbiausią gyvųjų būtybių prigimtinį bruožą – amžinąją tarnystę Viešpačiui.
Dhyāna – meditacinė *yoga*.

E

Ekādaśis – ypatinga diena, skirta daugiau prisiminti Viešpatį; vienuoliktoji diena po mėnulio jaunaties ir pilnaties. Šią dieną maistui nevartojami grūdiniai ir ankštiniai produktai.

Ekspansija – Aukščiausiojo Dievo Asmens pavidalas, viena iš daugybės Jo apraiškų.

G

Gandharvai – dainiai ir muzikantai iš pusdievių planetų.
Garbhādhāna-saṁskāra – vediškoji apsivalymo ceremonija, kurią tėvai atlieka prieš pradėdami vaiką.
Goloka Vṛndāvana (Kṛṣṇaloka) – aukščiausioji dvasinė planeta, Viešpaties Kṛṣṇos buveinė.
Gopės – Kṛṣṇos draugės piemenaitės, labiausiai atsidavusios ir artimiausios Viešpaties pasekėjos.
Gosvāmis – tas, kuris suvaldė jausmus ir protą; pasaulio atsižadėjusio žmogaus (*sannyāsio*) titulas.
Gṛhastha – gyvenimas šeimoje vadovaujantis Vedų nurodymais; antrasis dvasinio tobulėjimo etapas.
Guṇa-avatāros – Viṣṇu, Brahmā ir Śiva; dievybės, valdančios tris gamtos *guṇas*.
Guru – dvasinis mokytojas.

H

Hare Kṛṣṇa mantra – žr. *Mahā-mantra*.
Harināma-yajña – kongregacinis šventųjų Aukščiausiojo Viešpaties vardų giedojimas, Kali amžiuje rekomenduojama aukojimo rūšis.
Haṭha-yoga – įvairios kūno pozos ir kvėpavimo pratybos, skirtos apsivalyti ir suvaldyti jausmus.

I

Impersonalistas – tas, kuris beasmenį Dievo aspektą (Brahmaną) laiko visa ko priežastimi ir aukščiausia realybe.
Inkarnacija – *avatāra*; Dievo įsikūnijimas materialiame pasaulyje, nužengiantis su tam tikra misija.
Itihāsos – istorijos metraščiai.

Y

Yajña – aukojimas; Aukščiausiasis Viešpats, kuriam skiriamos visos aukos; galutinis aukojimų objektas.
Yātrā – kelionė.

Yoga-nidrā – mistinis Viešpaties Viṣṇu miegas.
Yogas – transcendentalistas, siekiantis jungties su Aukščiausiuoju.
Yuga-avatāros – keturi Aukščiausiojo Viešpaties įsikūnijimai, nužengiantys įvairiomis *yugomis* (amžiais) ir nurodantys toms *yugoms* tinkamus dvasinio tobulėjimo metodus.
Yugos – cikliškai besikartojantys keturi amžiai (epochos), galiojantys visoje visatoje.

J

Jīva-tattvos – gyvosios būtybės, atomo dydžio Aukščiausiojo Viešpaties dalelės.
Jñāna – išmintis, žinios.
Jñāna-kāṇḍa – Vedų dalis, kuri pasakoja apie Brahmaną, dvasią.

K

Kaivalya – impersonalistinis išsivadavimas, pasiekiamas įsiliejus į dvasinį Viešpaties švytėjimą.
Kali-yuga (Kali amžius) – dabartinis amžius, kuriam būdinga nesantaikos dvasia. Paskutinysis iš keturių *yugų*. Prasidėjo prieš 5 000 metų.
Kalpa – Brahmos diena; trunka 4 320 000 000 metų.
Kāma – geismas.
Kāmadhenu – dvasinės karvės, gyvenančios dvasiniame pasaulyje ir galinčios duoti neribotą kiekį pieno.
Karatālai – lėkštelės, kuriomis grojama *kīrtanos* metu.
Karma – materiali karminė veikla, sukurianti pasekmes.
Karmis – žmogus, užsiimantis karmine veikla; materialistas.
Kīrtana – pasiaukojimo tarnystės metodas, Aukščiausiojo Viešpaties vardų giedojimas ir šlovinimas.
Kṛṣṇaloka – žr. *Goloka Vṛndāvana*.
Kṣatriyai – kariai arba valdovai; antroji Vedų socialinės sistemos klasė.

L

Lakṣmī – sėkmės deivė, Aukščiausiojo Viešpaties Nārāyaṇos amžinoji sutuoktinė.
Līlā-avatāros – begalinė daugybė Aukščiausiojo Viešpaties inkarnacijų, nužengiančių į materialų pasaulį apreikšti Savo dvasinių žaidimų.

Loka – planeta.

M

Mahā-mantra – didžioji išsivadavimo giesmė: „Hare Kṛṣṇa, Hare Kṛṣṇa, Kṛṣṇa Kṛṣṇa, Hare Hare / Hare Rāma, Hare Rāma, Rāma Rāma, Hare Hare.“

Mahā-ratha – didis karžygys, pajėgus vienas kautis su dešimčia tūkstančių priešų.

Mahājanai – didžios, savęs pažinimą pasiekusios sielos; Kṛṣṇos sąmonės mokslo autoritetai.

Mahat-tattva – pirminė, vienalytės formos visuminė materiali energija, iš kurios kuriamas materialus pasaulis.

Mahātmā – „didžioji siela“, iškilnus Viešpaties Kṛṣṇos bhaktas.

Mantra – transcendentinis garsas arba Vedų himnas, išvaduojantis protą iš iliuzijos.

Mathurā – Viešpaties Kṛṣṇos buveinė; Vṛndāvanos apylinkės. Čia Jis gimė ir grįžo, kai baigėsi Jo vaikystės žaidimai Vṛndāvanoje.

Māyā – žemesnioji, iliuzinė Aukščiausiojo Viešpaties energija, valdanti materialią kūriniją; savo amžinojo ryšio su Kṛṣṇa užmiršimas.

Māyāvādžiai – filosofai impersonalistai, galutinę Absoliuto išraišką suvokiantys kaip neturinčią pavidalo ir teigiantys, esą gyvosios būtybės lygios Dievui.

Mokṣa – išsivadavimas iš materijos nelaisvės.

Mṛdaṅga – molinis būgnas, kuriuo grojama garbinant Viešpatį.

Munis – išminčius.

N

Nirguṇa – neturintis materialių ypatybių.

Nivṛtti-mārga – atsižadėjimo kelias, vedantis į išsivadavimą.

P

Pañcarātra – Vedų šventraštis, aprašantis Dievybės garbinimą ir skirtas šio amžiaus bhaktams.

Paṇḍita – mokslo vyras.

Parakīya – ištekėjusios moters ir jos meilužio ryšiai; Vṛndāvanos mergelių ir Kṛṣṇos santykiai.

Paramahaṁsa – dvasios aukštumas pasiekęs Aukščiausiojo Viešpaties bhaktas, lyginamas su gulbe; aukščiausioji *sannyāsos* pakopa.

Parameśvara – aukščiausiasis valdovas, Viešpats Kṛṣṇa.
Paramparā – mokinių seka, kuriai priklauso *bona fide* dvasiniai mokytojai.
Prāṇāyāma – kvėpavimo valdymo technika, kuria naudojamasi *yogos* pratybose, ypač *aṣṭāṅga-yogoje*.
Prasādam – Viešpaties malonė; maistas ar daiktai, sudvasinti paaukojus juos Aukščiausiajam Viešpačiui.
Pravṛtti-mārga – Vedų reglamentuotas juslinių malonumų kelias.
Purāṇos – aštuoniolika šventų knygų, kurios papildo Vedas; istoriniai šventraščiai.
Puruṣa-avatāros – trys pirminės Aukščiausio Viešpaties ekspansijos, kuriančios visatą.

R

Rājarṣis – šventasis karalius.
Rājasūya-yajña – didysis aukojimas, kurį atliko karalius Yudhiṣṭhira ir kuriame dalyvavo Viešpats Kṛṣṇa.
Rāma-rājya – tobula monarchija, paremta Vedų principais ir Viešpaties Rāmacandros (idealaus karaliaus, Aukščiausiojo Viešpaties įsikūnijimo) gyvenimo pavyzdžiu.
Rāsa-līlā – tyri meilės santykiai tarp Kṛṣṇos ir dvasiniu požiūriu kilniausių, artimiausių Jo tarnaičių – Vrajabhūmio piemenaičių *gopių*.
Ṛṣis – išminčius.

S

Sac-cid-ānanda-vigraha – amžinas, spinduliuojantis palaimą bei išmintį transcendentinis Viešpaties pavidalas.
Sādhu – šventasis.
Sampradāya – mokinių seka, kuriai priklauso dvasiniai mokytojai; platesniąja prasme, tos tradicijos pasekėjai.
Saṁskāra – apvalomųjų Vedų ritualų ciklas, besitęsiantis nuo žmogaus pradėjimo iki jo mirties.
Sanātana-dharma – amžinoji gyvųjų būtybių priedermė arba religija, pasiaukojimo tarnystė Aukščiausiajam Viešpačiui.
Saṅkīrtana – kongregacinis arba viešas Aukščiausiojo Viešpaties Kṛṣṇos šlovinimas, paprastai giedant Viešpaties šventuosius vardus.
Sannyāsa – gyvenimas atsižadėjus pasaulio; pasak Vedų, ketvirtoji dvasinio tobulėjimo pakopa.

Sāyujya – išsivadavimas įsiliejant į dvasinį Viešpaties švytėjimą.
Smṛti – apreikštieji šventraščiai, papildantys *śruti*, pirminius Vedų raštus – Vedas ir *Upaniṣadas.*
Soma-rasa – gyvenimą ilginantis gėrimas, kuriuo mėgaujasi pusdieviai iš aukštesniųjų planetų.
Spekuliatyvūs samprotavimai – pastangos suvokti Absoliučią Tiesą remiantis tik savo patirtimi ir proto galiomis.
Supersiela – Paramātmā; Aukščiausiojo Viešpaties pavidalas, esantis visų gyvųjų būtybių širdyse ir įeinantis į kiekvieną atomą.
Surabhi karvės – dvasinės karvės, gyvenančios dvasiniame pasaulyje ir galinčios duoti neribotą kiekį pieno.
Svāmis – tas, kuris valdo jausmus ir protą; pasaulio atsižadėjusio žmogaus (*sannyāsio*) titulas.
Svargaloka – rojaus planetos materialiame pasaulyje.
Svayaṁvara – ceremonija, kurios metu karalaitė pati išsirenka jaunikį.

Ś

Śālagrāma-śilā – Aukščiausiojo Viešpaties įsikūnijimas, Dievybė, turinti akmens pavidalą.
Śāstra – apreikštieji šventraščiai; pavyzdžiui, Vedų raštai.
Šelakas – lengvai įsiliepsnojanti gamtinė derva. Ja buvo įmirkytas namas, kuriame Duryodhana apgyvendino brolius Pāṇḍavus, norėdamas juos nužudyti.
Śravaṇaṁ kīrtanaṁ viṣṇoḥ – pasiaukojimo tarnystės metodas; pasakojimų apie Viešpatį Viṣṇu, arba Kṛṣṇą, klausymasis ir Jo šlovinimas giesmėmis.
Śruti – žinios, gautos klausantis; pirminiai Vedų raštai (Vedos ir *Upaniṣados*), kurias apreiškė Patsai Aukščiausiasis Viešpats.
Šūdros – darbininkai; ketvirtoji Vedų socialinės sistemos klasė.
Šūdrāṇī – *šūdros* žmona.

T

Tapasya – askezė; savanoriškas apsiribojimas aukščiausiajam gyvenimo tikslui pasiekti.
Tilaka – palankūs molio ženklai, kuriais bhaktai žymisi kaktą ir kitas kūno vietas.
Transcendentinis – dvasinis, esantis anapus materialios gamtos.
Tulasī – šventasis augalas, kurį labai brangina Viešpats Kṛṣṇa ir garbina Jo bhaktai.

V

Vaikuṇṭha – dvasinis pasaulis, kur nėra rūpesčių.
Vaiṣṇavas – Aukščiausiojo Viešpaties Viṣṇu, arba Kṛṣṇos, atsidavęs pasekėjas; bhaktas.
Vaiśyai – ūkininkai ir prekijai; trečioji Vedų socialinės sistemos klasė.
Vānaprastha – atsižadėjęs šeimyninio gyvenimo; pasak Vedų, trečioji dvasinio tobulėjimo pakopa.
Varṇa – viena iš keturių Vedų socialinės sistemos klasių. Priklausomybę *varṇai* lemia žmogaus veiklos pobūdis ir gamtos *guṇų* įtaka jam. Žr. taip pat *Brahmanai; Kṣatriyai; Vaiśyai; Śūdros.*
Varṇa-saṅkara – vaikai, pradėti nesilaikant Vedų religijos principų; nepageidautini palikuonys.
Varṇāśrama-dharma – Vedų sistema, skirianti visuomenę į keturias klases ir keturis dvasinio tobulėjimo etapus; žr. taip pat *Varṇa; Āśrama.*
Vedānta – Śrīlos Vyāsadevos filosofijos sistema, išdėstyta „Vedānta-sūtroje“, kuri glausta forma susumuoja Vedų išmintį ir nurodo galutinį pažinimo tikslą – Kṛṣṇą.
Vedos – pirminiai šventraščiai, išėję iš Paties Viešpaties Kṛṣṇos lūpų.
Virāṭ-rūpa – koncepcija apie fizinės visatos ir Viešpaties kūno panašumą.
Viṣṇu – Aukščiausiasis Viešpats; Viešpaties Kṛṣṇos ekspansijos, tiek egzistuojančios Vaikuṇṭhos pasaulyje, tiek kuriančios ir palaikančios materialias visatas.
Viṣṇu-tattva – Dievo būvis arba kategorija; žymi pirmines Aukščiausiojo Viešpaties ekspansijas.
Vṛndāvana – Kṛṣṇos amžinoji buveinė, kurioje iki galo atsiskleidžia Jo patrauklūs bruožai; kaimelis Indijoje, kuriame prieš 5 000 metų vyko Viešpaties vaikystės žaidimai.
Vyāsadeva – Viešpaties Kṛṣṇos įsikūnijimas, dovanojęs žmonijai Vedas, *Purāṇas,* „Vedānta-sūtrą“ ir „Mahābhāratą“.

Z

Zamindāras – turtingas žemvaldys.

Kaip tarti sanskritą

Įvairiais istorijos tarpsniais sanskritui užrašyti vartotos skirtingos abėcėlės. Labiausiai paplitusi iš jų tebėra *devanāgarī* (pažodžiui „raštas, vartojamas pusdievių miestuose“). *Devanāgarī* abėcėlėje keturiasdešimt aštuonios raidės: trylika balsių ir trisdešimt penkios priebalsės. Senovės sanskritologai sudarė *devanāgarī* abėcėlę atsižvelgdami į praktinius kalbos poreikius, vėliau šią rašto sistemą perėmė Vakarų pasaulio mokslininkai.

Šiame leidime sanskrito žodžiai pateikiami pagal lotyniškąją sanskrito transliteracijos sistemą, kuri tiksliai atkartoja sanskrito rašybą. Kiekvieną *devanāgarī* simbolį žymi atitinkama lotyniška raidė (su diakritiniu ženklu arba be jo) arba šių raidžių junginys. Taigi knygoje rašoma: **Kṛṣṇa** (o tariama *krišna*), **Caitanya** (*Čaitanja*), **Śrīla Prabhupāda** (*Šryla Prabhupada*), **Arjuna** (*Ardžuna*), **ācārya** (*ačarja*), **prakṛti** (*prakriti*), **yoga** (*joga*) ir pan. Žemiau pateikiamas smulkesnis rašybos ir tarimo paaiškinimas.

Balsės

अ **a** आ **ā** इ **i** ई **ī** उ **u** ऊ **ū** ऋ **ṛ**

ॠ **ṝ** ऌ **ḷ** ए **e** ऐ **ai** ओ **o** औ **au**

Priebalsės

Guturalinės:	क **ka**	ख **kha**	ग **ga**	घ **gha**	ङ **ṅa**
Palatalinės:	च **ca**	छ **cha**	ज **ja**	झ **jha**	ञ **ña**
Cerebralinės:	ट **ṭa**	ठ **ṭha**	ड **ḍa**	ढ **ḍha**	ण **ṇa**
Dentalinės:	त **ta**	थ **tha**	द **da**	ध **dha**	न **na**
Labialinės:	प **pa**	फ **pha**	ब **ba**	भ **bha**	म **ma**
Pusbalsės:	य **ya**	र **ra**	ल **la**	व **va**	
Sibiliantai:	श **śa**	ष **ṣa**	स **sa**		
Aspirata:	ह **ha**	Anusvāra: ं **ṁ**		Visarga: ः **ḥ**	

Skaitmenys

० 0 १ 1 २ 2 ३ 3 ४ 4 ५ 5 ६ 6 ७ 7 ८ 8 ९ 9

Balsės, einančios po priebalsių, rašomos taip:

ा ā ि i ी ī ु u ू ū ृ ṛ ॄ ṝ ॢ ḷ े e ै ai ो o ौ au

Pavyzdžiui: क ka का kā कि ki की kī कु ku कू kū

कृ kṛ कॄ kṝ कॢ kḷ के ke कै kai को ko कौ kau

Paprastai kelios viena po kitos einančios priebalsės susilieja ir virsta nauja raide (vadinamąja ligatūra), pvz.: क्ष kṣa त्र tra

Jeigu po priebalsės nerašoma jokia balsė, laikoma, kad po šios priebalsės eina balsė **a**.

Virāma (्) nurodo, kad žodis baigiasi priebalse: क्

Avagraha (ऽ) – apostrofas (').

Balsiai tariami:

a – kaip trumpasis **a** žodyje „k**a**d“
ā – kaip ilgasis **a** žodyje „l**a**šas“
ai – kaip dvibalsis **ai** žodyje „m**ai**stas“
au – kaip dvibalsis **au** žodyje „**au**ka“
e – kaip ilgasis **e** žodyje „k**e**lias“
i – kaip trumpasis **i** žodyje „t**i**k“
ī – kaip ilgasis **y** žodyje „l**y**ja“
ḷ – kaip junginys **lri**
o – kaip dvibalsis **ou** žemaičių žodyje „d**uo**na“ [douna]
ṛ – kaip **ri** žodyje „**ri**mas“
ṝ – kaip **ry** žodyje „**ry**tas“
u – kaip trumpasis **u** žodyje „k**u**r“
ū – kaip ilgasis **ū** žodyje „d**ū**mai“

Priebalsiai tariami:

Guturaliniai
(galinė liežuvio dalis prispaudžiama prie minkštojo gomurio)
g – kaip **g** žodyje „**g**aiva“
k – kaip **k** žodyje „**k**ulti“
ṅ – kaip **n** žodyje „di**n**go“
gh – kaip junginys **gh**
kh – kaip junginys **kh**

Labialiniai
(tariami lūpomis)
b – kaip **b** žodyje „**b**anga“
m – kaip **m** žodyje „**m**ama“
p – kaip **p** žodyje „**p**ora“
bh – kaip junginys **bh**
ph – kaip junginys **ph**

Dentaliniai
(liežuvio priešakinė dalis liečia dantis)
d – kaip **d** žodyje „**d**alia“
n – kaip **n** žodyje „**n**ašta“
t – kaip **t** žodyje „**t**iesa“
dh – kaip junginys **dh**
th – kaip junginys **th**

Palataliniai
(liežuvio vidurys pakeliamas prie kietojo gomurio)
c – kaip **č** žodyje „**č**ia“
j – kaip **dž** žodyje „**dž**ius“
ñ – kaip **n** žodyje „po**n**ia“
ch – kaip junginys **čh**
jh – kaip junginys **džh**

Pusbalsiai
y – kaip **j** žodyje „**j**au“
l – kaip **l** žodyje „**l**inas“
r – kaip **r** žodyje „**r**asa“
v – kaip **v** žodyje „**v**alia“

Sibiliantai
s – kaip **s** žodyje „**s**aulė“
ś – kaip minkštasis **š** žodyje „**š**iaudas“
ṣ – kaip **š** žodyje „**š**altis“

Aspirata
h – kaip **h** žodyje „**h**alė“

Visarga
ḥ – stipri aspirata, paprastai stovinti žodžio gale; eilutės pabaigoje **aḥ** tariama kaip **aha,** o **iḥ** kaip **ihi**.

Anusvāra
ṁ – grynas nosinis garsas, tariamas kaip **n** prancūzų žodyje „bo**ṅ**“.

Cerebraliniai (ṭ, ṭh, ḍ, ḍh, ṇ) tariami panašiai kaip dentaliniai, tačiau liežuvio smaigalys neliečia dantų, bet užsiriečia į viršų ir apatine puse liečia priešakinę kietojo gomurio dalį.

Junginys **jñ** tariamas kaip **gj** (pvz.: ya**jñ**a – kaip ja**gj**a).

Skaitant sanskritą nėra griežtų nurodymų, kaip kirčiuoti skiemenis, taip pat nereikia daryti pauzių tarp žodžių, esančių vienoje eilutėje. Paprastai skiemenys skiriami pagal ilgumą. Ilgieji skiemenys yra tie, kurių balsis ilgas (**ā, ai, au, e, ī, o, ṝ, ū**) arba kurių trumpasis balsis stovi prieš kelis priebalsius (įskaitant **ḥ** ir **ṁ**). Šiuo atveju aspiruoti priebalsiai (po kurių eina **h**) laikomi vienu priebalsiu.

Sanskrito posmų rodyklė

Rodyklę sudaro pirmos ir trečios „Śrīmad-Bhāgavatam“ posmų eilutės. Skaičiai nurodo skyrių ir tekstą.

abhidravati mām īśa 8.10
abhimanyu-sutaṁ sūta 4.9
abhyācaṣṭānurāgāśrair 9.11
adān me jñānam aiśvaryaṁ 5.39
adhyagān mahad ākhyānaṁ 7.11
adṛṣṭāśruta-vastutvāt 3.32
āha rājā dharma-sutaś 8.47
ahaituky apratihatā 2.6
ahaṁ ca tad-brahma-kule 6.8
ahaṁ ca tasmai mahatāṁ mahīyase 6.25
ahaṁ cādhyagamaṁ tatra 3.44
ahaṁ purātīta-bhave 'bhavaṁ mune 5.23
āhariṣye śiras tasya 7.38
aho devarṣir dhanyo 'yaṁ 6.38
aho kaṣṭam aho 'nyāyyaṁ 9.12
aho me paśyatājñānaṁ 8.48
āhūta iva me śīghraṁ 6.33
ajaṁ prajātaṁ jagataḥ śivāya tan 5.21
ajānann api saṁhāraṁ 7.20
ajas tvam asya kṣemāya 8.33
akaroḥ sacivaṁ dūtaṁ 9.20
ākhyātāny apy adhītāni 1.6
alakṣyaṁ sarva-bhūtānām 8.18
ālokya vadanaṁ sakhyur 7.52
āmayo yaś ca bhūtānāṁ 5.33
āmantrya pāṇḍu-putrāṁś ca 8.7
āmantrya vīṇāṁ raṇayan 6.37
ānanda-samplave līno 6.17
anarthopaśamaṁ sākṣād 7.6
anye ca munayaḥ sūta 1.7
anye ca munayo brahman 9.8
antaḥ-praviṣṭa ābhāti 2.31
antaḥsthaḥ sarva-bhūtānām 8.14
antar bahiś ca lokāṁs trīn 6.31
anugrahaṁ manyamānaḥ 6.10
anugrahān mahā-viṣṇor 6.31
anvādravad daṁśita ugra-dhanvā 7.17
anvagacchan rathair viprā 9.2
anvavocan gamiṣyantaḥ 5.30
ānvīkṣikīm alarkāya 3.11
apāyayat surān anyān 3.17
apāṇḍavam idaṁ kartuṁ 8.11
āpannaḥ saṁsṛtiṁ ghorāṁ 1.14
apare vasudevasya 8.33
apaśyan sahasottasthe 6.18
apaśyat puruṣaṁ pūrṇaṁ 7.4
apy adya nas tvaṁ 8.37
āplutā hari-pādābja- 8.2
apṛcchad vividhān dharmān 9.25
ārabdha-karma-nirvāṇo 6.28
arhaṇam upapeda īkṣaṇīyo 9.41
arjunaḥ sahasājñāya 7.55
asampanna ivābhāti 4.30
asau guṇamayair bhāvair 2.33
āsīnā dīrgha-satreṇa 1.21
āsīno 'pa upaspṛśya 7.3
asyānubhāvaṁ bhagavān 9.19
asty eva me sarvam idaṁ 5.5
astra-grāmaś ca bhavatā 7.44
astraṁ brahma-śiro mene 7.19
aśraddadhānān niḥsattvān 4.17
aṣṭame merudevyāṁ tu 3.13
ataḥ paraṁ yad avyaktam 3.32
ataḥ pumbhir dvija-śreṣṭhā 2.13
ataḥ sādho 'tra yat sāraṁ 1.11
atha taṁ sukham āsīna 5.1
atha te samparetānāṁ 8.1
atha viśveśa viśvātman 8.41
athākhyāhi harer dhīmann 1.18
atharvāṅgirasām āsīt 4.22
athāsau yuga-sandhyāyāṁ 3.25
atheha dhanyā bhagavanta itthaṁ 3.39
atho mahā-bhāga bhavān 5.13
athopaspṛśya salilaṁ 7.20
athopetya sva-śibiraṁ 7.41
atimartyāni bhagavān 1.20
ātmanātmānam ātmastham 6.15
ātmany ātmānam āveśya 9.43
ātmano 'bhimukhān dīptān 8.12
ātmārāmāya śāntāya 8.27

ātmārāmāś ca munayo 7.10
ato vai kavayo nityaṁ 2.22
autkaṇṭhyāśru-kalākṣasya 6.16
avatārā hy asaṅkhyeyā 3.26
avatāre ṣoḍaśame 3.20
avekṣate mahā-bhāgas 4.8
avicyuto 'rthaḥ kavibhir nirūpito 5.22
avidyayātmani kṛte 3.33
avipakva-kaṣāyāṇāṁ 6.21
āvṛtya rodasī khaṁ ca 7.30

babandhāmarṣa-tāmrākṣaḥ 7.33
bāla-dvija-suhṛn-mitra- 8.49
bhagavān api viprarṣe 9.3
bhagavān devakī-putro 7.50
bhagavat-tattva-vijñānaṁ 2.20
bhagavati ratir astu me mumūrṣor 9.39
bhagavaty uttama-śloke 2.18
bhakti-yoga-vidhānārthaṁ 8.20
bhakti-yogena manasi 7.4
bhaktir utpadyate puṁsaḥ 7.7
bhaktyāveśya mano yasmin 9.23
bhārata-vyapadeśena 4.29
bhārāvatāraṇāyānye 8.34
bhartuḥ priyaṁ drauṇir iti 7.14
bhartuś ca vipriyaṁ vīra 7.39
bhautikānāṁ ca bhāvānāṁ 4.17
bhava-sindhu-plavo dṛṣṭo 6.34
bhāvayaty eṣa sattvena 2.34
bhavatānudita-prāyaṁ 5.8
bhavato 'darśanaṁ yarhi 8.38
bhavato darśanaṁ yat syād 8.25
bhave 'smin kliśyamānānām 8.35
bhejire munayo 'thāgre 2.25
bhidyate hṛdaya-granthiś 2.21
bhikṣubhir vipravasite 6.5
bhikṣubhir vipravasite 6.2
bhūyaḥ papraccha taṁ brahman 6.1
bhūrīṇi bhūri-karmāṇi 1.11
bhūta-hatyāṁ tathaivaikāṁ 8.52
bhūteṣu cāntarhita ātma-tantraḥ 3.36
bhūteṣu kālasya gatiṁ 8.4
bhūtvātmopaśamopetam 3.9
brahma-bandhur na hantavya 7.53
brahma-nadyāṁ sarasvatyāṁ 7.2
brahma-tejo-vinirmuktair 8.17
brahmeti paramātmeti 2.11
bṛhadaśvo bharadvājaḥ 9.6
brūhi bhadrāya bhūtānām 1.11
brūhi yogeśvare kṛṣṇe 1.23
brūhi naḥ śraddadhānānāṁ 1.17
brūyuḥ snigdhasya śiṣyasya 1.8
buddho nāmnāñjana-sutaḥ 3.24

cacāra duścaraṁ brahmā 3.6
cakāra rājyaṁ dharmeṇa 9.49
cakre veda-taroḥ śākhā 3.21
cakruḥ kṛpāṁ yadyapi tulya 5.24
cātur-hotraṁ karma śuddhaṁ 4.19
caturdaśaṁ nārasiṁhaṁ 3.18
ceta etair anāviddhaṁ 2.19
chindanti kovidās tasya 2.15
citra-dhātu-vicitrādrīn 6.12
citra-svanaiḥ patra-rathair 6.12

dadāra karajair ūrāv 3.18
dadhre kamaṭha-rūpeṇa 3.16
dahyamānāḥ prajāḥ sarvāḥ 7.31
dāna-dharmān rāja-dharmān 9.27
darśayan vartma dhīrāṇāṁ 3.13
dātuṁ sakṛṣṇā gaṅgāyāṁ 8.1
deva-dattām imāṁ vīṇāṁ 6.32
devakyāṁ vasudevasya 1.12
devarṣiḥ prāha viprarṣiṁ 5.1
devarṣir nāradaḥ sākṣād 9.19
devīṁ sarasvatīṁ vyāsaṁ 2.4
dhānvantaraṁ dvādaśamaṁ 3.17
dharmaḥ projjhita-kaitavo 'tra 1.2
dharmaḥ svanuṣṭhitaḥ puṁsāṁ 2.8
dharmaṁ pravadatas tasya 9.29
dharmārtha-kāma-mokṣāṁś ca 9.28
dharmasya hy āpavargyasya 2.9
dharmyaṁ nyāyyaṁ sakaruṇaṁ 7.49
dhyāyataś caraṇāmbhojaṁ 6.16
dhṛta-ratha-caraṇo 'bhyayāc 9.37
dhṛta-vratena hi mayā 4.28
didṛkṣus tad ahaṁ bhūyaḥ 6.19
dig-deśa-kālāvyutpanno 6.8
dṛśyate yatra dharmādi 4.29
dṛṣṭvā nipatitaṁ bhūmau 9.4
dṛṣṭvānuyāntam ṛṣim ātmajam apy 4.5
dṛṣṭvāstra-tejas tu tayos 7.31
dugdhemāṁ oṣadhīr viprās 3.14
durbhagāṁś ca janān vīkṣya 4.18
dvaipāyanādibhir vipraiḥ 8.7
dvāpare samanuprāpte 4.14
dvitīyaṁ tu bhavāyāsya 3.7

eka evātiyāto 'ham 6.13
ekadā nirgatāṁ gehād 6.9
ekānta-matir unnidro 4.4
ekātmajā me jananī 6.6
ekonaviṁśe viṁśatime 3.23
eṣa hi brahma-bandhūnāṁ 7.57
eṣa vai bhagavān sākṣād 9.18
etad dhy ātura-cittānāṁ 6.34
etad rūpaṁ bhagavato 3.30
etan nānāvatārāṇāṁ 3.5
etat saṁsūcitaṁ brahmaṁs 5.32
etāvad uktvopararāma tan mahad 6.25
ete cāṁśa-kalāḥ puṁsaḥ 3.28
evaṁ cakāra bhagavān 4.24
evaṁ draṣṭari dṛśyatvam 3.31
evaṁ yatantaṁ vijane 6.20
evaṁ janmāni karmāṇi 3.35
evaṁ kṛṣṇa-mater brahman 6.27
evaṁ niśamya bhagavān 6.1
evaṁ nṛṇāṁ kriyā-yogāḥ 5.34
evaṁ parīkṣatā dharmaṁ 7.40
evaṁ prasanna-manaso 2.20
evaṁ pravṛttasya sadā 4.26
evaṁ pravṛttasya viśuddha 5.25
evaṁ sambhāṣya bhagavān 6.37

gāyan mādyann idaṁ tantryā 6.38
gāṁ paryaṭaṁs tuṣṭa-manā 6.26
gambhīra-ślakṣṇayā vācā 6.20
gāndhārīṁ putra-śokārtāṁ 8.3
gāṇḍīva-muktair viśikhair upāhare 7.16
gantuṁ kṛtamatir brahman 8.8
ghātayitvāsato rājñaḥ 8.5
ghoraṁ pratibhayākāraṁ 6.13
gopy ādade tvayi kṛtāgasi 8.31
govinda go-dvija-surārti 8.43
gṛṇanti guṇa-nāmāni 5.36

hantāsmiṅ janmani bhavān 6.21
harer guṇākṣipta-matir 7.11
hitvāvadyam imaṁ lokaṁ 6.23
hṛdi-sthaṁ pūjayām āsa 9.10
hṛdy antaḥ stho hy abhadrāṇi 2.17

idaṁ bhāgavataṁ nāma 3.40
idaṁ hi puṁsas tapasaḥ śrutasya 5.22
idaṁ hi viśvaṁ bhagavān ivetaro 5.20
imaṁ sva-nigamaṁ brahmann 5.39
ime jana-padāḥ svṛddhāḥ 8.40
indrāri-vyākulaṁ lokaṁ 3.28
īśasya hi vaśe loko 6.7
iti bhāratam ākhyānaṁ 4.25
iti bhītaḥ prajā-drohāt 9.1
iti bruvāṇaṁ saṁstūya 4.1
iti matir upakalpitā vitṛṣṇā 9.32
iti me na tu bodhāya 8.50
iti mūrty-abhidhānena 5.38
iti priyāṁ valgu-vicitra-jalpaiḥ 7.17
iti sampraśna-saṁhṛṣṭo 2.1
itihāsa-purāṇaṁ ca 4.20
itihāsa-purāṇānāṁ 4.22
itthaṁ śarat-prāvṛṣikāv ṛtū harer 5.28

ya idaṁ māyayā devyā 8.16
yac-chṛṇvatāṁ rasa-jñānāṁ 1.19
yad-anudhyāsinā yuktāḥ 2.15
yad atra kriyate karma 5.35
yad īśvare bhagavati 5.32
yad-vākyato dharma itītaraḥ sthito 5.15
yad vijijñāsayā yuktā 9.16
yadā mṛdhe kaurava-sṛñjayānāṁ 7.13
yadāśaraṇam ātmānam 7.19
yady eṣoparatā devī 3.34
yadyapy astraṁ brahma-śiras 8.15
yadoḥ priyasyānvavāye 8.32
yaḥ svānubhāvam akhila-śruti 2.3
yaiḥ kopitaṁ brahma-kulaṁ 7.48
yayā sammohito jīva 7.5
yayāham etat sad-asat sva-māyayā 5.27
yājayitvāśvamedhais taṁ 8.6
yajate yajña-puruṣaṁ 5.38
yaṁ manyase mātuleyaṁ 9.20
yaṁ pravrajantam anupetam 2.2
yamādibhir yoga-pathaiḥ 6.35
yan me 'sūṁs tyajataḥ sākṣāt 9.22
yāni veda-vidāṁ śreṣṭho 1.7
yasyāṁ vai śrūyamāṇāyāṁ 7.7
yasyāmbhasi śayānasya 3.2
yasyāṁśāṁśena sṛjyante 3.5
yasyāvayava-saṁsthānaiḥ 3.3
yasyāvatāro bhūtānāṁ 1.13
yat kṛtaḥ kṛṣṇa-sampraśno 2.5
yat-pāda-saṁśrayāḥ sūta 1.15
yathā dharmādayaś cārthā 5.9
yathā hy avahito vahnir 2.32
yathā hṛṣīkeśa khalena devakī 8.23
yathā nabhasi meghaugho 3.31
yathā paṅkena paṅkāmbhaḥ 8.52

yathāhaṁ mṛta-vatsārtā 7.47
yathāvidāsinaḥ kulyāḥ 3.26
yatra dharma-suto rājā 9.15
yatra kva vābhadram abhūd 5.17
yatreme sad-asad-rūpe 3.33
yenaivāhaṁ bhagavato 5.31
yenaivāsau na tuṣyeta 5.8
yeṣāṁ na cānyad bhavataḥ 8.37
yo 'māyayā santatayānuvṛttyā 3.38
yo 'sāv anāgasaḥ suptān 7.35
yo yoginaś chanda-mṛtyor 9.29
yudhi turaga-rajo-vidhūmra-viṣvak- 9.34
yudhiṣṭhiraḥ kārayitvā 9.46
yudhiṣṭhiras tad ākarṇya 9.25
yuga-dharma-vyatikaraṁ 4.16
yuṣmat-kṛte bahūn kleśān 9.13

jagṛhe pauruṣaṁ rūpaṁ 3.1
jahy astra-teja unnaddham 7.28
jalāśayāñ chiva-jalān 6.12
janayaty āśu vairāgyaṁ 2.7
janitā viṣṇu-yaśaso 3.25
janma guhyaṁ bhagavato 3.29
janma karma ca viśvātmann 8.30
janma-karma-rahasyaṁ me 6.36
janmādy asya yato 'nvayād itarataś 1.1
janmaiśvarya-śruta-śrībhir 8.26
jātaḥ parāśarād yogī 4.14
jijñāsitam adhītaṁ ca 5.4
jijñāsitaṁ susampannam 5.3
jīvanti nātmārtham asau parāśrayaṁ 4.12
jīvasya tattva-jijñāsā 2.10
jīvituṁ nārhatha kliṣṭaṁ 9.12
jñānaṁ guhyatamaṁ yat tat 5.30
jñānaṁ yat tad adhīnaṁ hi 5.35
jugupsitaṁ dharma-kṛte 'nuśāsataḥ 5.15

kakṣīvān gautamo 'triś ca 9.7
kālaḥ prādurabhūt kāle 6.27
kalāḥ sarve harer eva 3.27
kalau naṣṭa-dṛśām eṣa 3.43
kalim āgatam ājñāya 1.21
kaliṁ sattva-haraṁ puṁsāṁ 1.22
kalpānta idam ādāya 6.29
kāmaṁ dahatu māṁ nātha 8.10
kāmasya nendriya-prītir 2.10
karma-śreyasi mūḍhānāṁ 4.25
karmabhir gṛhamedhīyair 8.51
kasya vā bṛhatīm etām 7.9
kasmin yuge pravṛtteyaṁ 4.3
katham ālakṣitaḥ pauraiḥ 4.6
kathāṁ bhāgavatīṁ puṇyāṁ 4.2
kathaṁ cedam udasrākṣīḥ 6.3
kathaṁ sa vīraḥ śriyam aṅga 4.11
kathaṁ vā pāṇḍaveyasya 4.7
ke vayaṁ nāma-rūpābhyāṁ 8.38
kecid āhur ajaṁ jātaṁ 8.32
kheṭa-kharvaṭa-vāṭīś ca 6.11
kim idaṁ svit kuto veti 7.26
kiṁ vā bhāgavatā dharmā 4.31
ko vā bhagavatas tasya 1.16
kṛṣṇa evaṁ bhagavati 9.43
kṛṣṇa kṛṣṇa mahā-bāho 7.22
kṛṣṇāya vāsudevāya 8.21
kṛṣṇaṁ ca tat-prabhāva-jña 9.10
kṛṣṇasya nārado 'bhyāgād 4.32
kṛṣṇe lasat-pīta-paṭe catur-bhuje 9.30
kṛṣṇe sva-dhāmopagate 3.43
kṛṣṇo 'strī gāṇḍivaṁ cāpaṁ 9.15
kṛta-manu-kṛta-vatya unmadāndhāḥ 9.40
kṛtavān bhārataṁ yas tvaṁ 5.3
kṛtavān kila karmāṇi 1.20
kṣīyante cāsya karmāṇi 2.21
kumatim aharad ātma-vidyayā yaś 9.36
kuru pratiśrutaṁ satyaṁ 7.54
kurvāṇā yatra karmāṇi 5.36
kurvanti sarvātmakam ātma-bhāvaṁ 3.39
kurvanty ahaitukīṁ bhaktim 7.10
kutaḥ punaḥ śaśvad abhadram īśvare 5.12
kutaḥ sañcoditaḥ kṛṣṇaḥ 4.3

lalita-gati-vilāsa-valguhāsa- 9.40
līlā vidadhataḥ svairam 1.18
līlāvatārānurato 2.34
lokasyājānato vidvāṁś 7.6

mā maṁsthā hy etad āścaryaṁ 8.16
mā rodīd asya jananī 7.47
mainaṁ pārthārhasi trātuṁ 7.35
māyā-guṇair viracitaṁ 3.30
māyā-javanikācchannam 8.19
mayaivobhayam āmnātaṁ 7.53
māyāṁ vyudasya cic-chaktyā 7.23
māyānubhāvam avidaṁ 5.31
mayy ātmaje 'nanya-gatau 6.6
mama niśita-śarair vibhidyamāna- 9.34
mandāḥ sumanda-matayo 1.10
mandaṁ jahāsa vaikuṇṭho 8.44

maṇiṁ jahāra mūrdhanyaṁ 7.55
mānitā nirvyalīkena 4.28
manye tvāṁ kālam īśānam 8.28
manye tvāṁ viṣaye vācāṁ 4.13
marīci-miśrā ṛṣayaḥ 6.30
mat-kāmaḥ śanakaiḥ sādhu 6.22
mātā śiśūnāṁ nidhanaṁ sutānāṁ 7.15
mataṁ ca vāsudevasya 7.32
matir mayi nibaddheyaṁ 6.24
mattaṁ pramattam unmattaṁ 7.36
mohayan māyayā lokaṁ 9.18
mṛdhe mṛdhe 'neka 8.24
mucyatāṁ mucyatām eṣa 7.43
mukunda-sevayā yadvat 6.35
mumukṣavo ghora-rūpān 2.26
munayaḥ sādhu pṛṣṭo 'haṁ 2.5
muni-gaṇa-nṛpa-varya-saṅkule 'ntaḥ- 9.41
mūrcchayitvā hari-kathāṁ 6.32

na bhartur nātmanaś cārthe 7.51
na cāsya kaścin nipuṇena dhātur 3.37
na hy asya karhicid rājan 9.16
na hy asyānyatamaṁ kiñcid 7.28
na hy eṣa vyavadhāt kāla 6.4
na yad vacaś citra-padaṁ harer yaśo 5.10
na yasya kaścid dayito 'sti karhicid 8.29
na karhicit kvāpi ca duḥsthitā matir 5.14
na lakṣyase mūḍha-dṛśā 8.19
na me syān nirayān mokṣo 8.49
na tathā vāsudevasya 5.9
na vai jano jātu kathañcanāvrajen 5.19
na veda kaścid bhagavaṁś cikīrṣitaṁ 8.29
nābhi-hradāmbujād āsīd 3.2
naicchad dhantuṁ guru-sutaṁ 7.40
naimiṣe 'nimiṣa-kṣetre 1.4
naino rājñaḥ prajā-bhartur 8.50
naiṣkarmyam apy acyuta-bhāva 5.12
naivārhaty abhidhātuṁ vai 8.26
naivāsau veda saṁhāraṁ 7.27
nakulaḥ sahadevaś ca 7.50
nala-veṇu-śaras-tanba- 6.13
namaḥ paṅkaja-nābhāya 8.22
namaḥ paṅkaja-netrāya 8.22
nāmāni rūpāṇi mano-vacobhiḥ 3.37
nāmāny anantasya hata-trapaḥ 6.26
nāmāny anantasya yaśo 'ṅkitāni yat 5.11
namanti yat-pāda-niketam ātmanaḥ 4.11
namasye puruṣaṁ tvādyam 8.18
namo 'kiñcana-vittāya 8.27
nānākhyānetihāseṣu 9.28
nanda-gopa-kumārāya 8.21
nāneva bhāti viśvātmā 2.32
nānyaṁ tvad abhayaṁ paśye 8.9
nara-devatvam āpannaḥ 3.22
nārāyaṇa-kalāḥ śāntā 2.26
nārāyaṇaṁ namaskṛtya 2.4
nārthasya dharmaikāntasya 2.9
naṣṭa-prāyeṣv abhadreṣu 2.18
nātiprasīdad dhṛdayaḥ 4.27
nāvy āropya mahī-mayyām 3.15
neyaṁ śobhiṣyate tatra 8.39
nigama-kalpa-taror galitaṁ phalaṁ 1.3
niḥśreyasāya lokasya 3.40
nirgate nārade sūta 7.1
nirīkṣya kṛṣṇāpakṛtaṁ guroḥ sutaṁ 7.42
nirūpito bālaka eva yoginīṁ 5.23
niśamya bhīma-gaditaṁ 7.52
nivṛtta-sarvendriya-vṛtti-vibhramas 9.31
nyavedayat taṁ priyāyai 7.41
notpādayed yadi ratiṁ 2.8

pada-trayaṁ yācamānaḥ 3.19
pāhi pāhi mahā-yogin 8.9
pañcadaśaṁ vāmanakaṁ 3.19
pañcamaḥ kapilo nāma 3.10
pāṇḍu-putrān upāsīnān 9.11
parādravat prāṇa-parīpsur urvyāṁ 7.18
pārakyasyaiva dehasya 8.48
pārāśarya mahā-bhāga 5.2
parāvara-jñaḥ sa ṛṣiḥ 4.16
parāvare brahmaṇi dharmato vrataiḥ 5.7
parāvareśo manasaiva viśvaṁ 5.6
parīkṣito 'tha rājarṣer 7.12
pariśrāntendriyātmāhaṁ 6.14
parituṣyati śārīra 5.2
paro 'pi manute 'narthaṁ 7.5
pārthivād dāruṇo dhūmas 2.24
parvato nārado dhaumyo 9.6
paśyanty ado rūpam adabhra-cakṣuṣā 3.4
paśyanty ātmani cātmānaṁ 2.12
pibata bhāgavataṁ rasam ālayam 1.3
pitaraṁ sāntvayām āsa 9.48
pitṛ-bhūta-praje śādīn 2.27
pitrā cānumato rājā 9.49
prabodhito 'pītihāsair 8.46
pradyumnāyāniruddhāya 5.37
pragāyataḥ sva-vīryāṇi 6.33
prāhārjunaṁ prakupito 7.34

prayāṇābhimukhaṁ kṛṣṇam 8.17
prāyeṇālpāyuṣaḥ sabhya 1.10
prāyopaviṣṭaṁ gaṅgāyāṁ 3.42
prāyopaviṣṭo gaṅgāyām 4.10
prayujyamāne mayi tāṁ 6.28
prajā-sarga-nirodhe 'pi 6.24
prajopadravam ālakṣya 7.32
prāk-kalpa-viṣayām etāṁ 6.4
prākhyāhi duḥkhair muhur 5.40
prākṛtenātmanā viprāḥ 8.47
prāṇāpadam abhiprekṣya 7.21
praṇemuḥ pāṇḍavā bhīṣmaṁ 9.4
prapannaṁ virathaṁ bhītaṁ 7.36
prasabham abhisasāra mad 9.38
prasanna-hāsāruṇa-locanollasan- 9.24
pratidṛśam iva naikadhārkam ekaṁ 9.42
pratipūjya vacas teṣāṁ 2.1
pratiśrutaṁ ca bhavatā 7.38
pravartamānasya guṇair anātmanas 5.16
premātibhara-nirbhinna- 6.17
priyāḥ paramahaṁsānāṁ 4.31
priyaṁ ca bhīmasenasya 7.54
provācāsuraye sāṅkhyaṁ 3.10
pṛthayetthaṁ kala-padaiḥ 8.44
pūjayām āsa dharma-jño 9.9
pūjayām āsa vidhivan 4.33
puṁsām ekāntataḥ śreyas 1.9
puruṣa-sva-bhāva-vihitān 9.26
putra-śokāturāḥ sarve 7.58
putreti tan-mayatayā taravo 'bhinedus 2.2

rājā dharma-suto rājñyāḥ 7.49
rājarṣayaś ca tatrāsan 9.5
rajas-tamaḥ-prakṛtayaḥ 2.27
rāma-kṛṣṇāv iti bhuvo 3.23
ratim udvahatād addhā 8.42
ṛg-yajuḥ-sāmātharvākhyā 4.20
ṛṣayo manavo devā 3.27
ṛṣibhir yācito bheje 3.14
rūpaṁ bhagavato yat tan 6.18
rūpaṁ sa jagṛhe mātsyaṁ 3.15

sa deva-devo bhagavān pratīkṣatāṁ 9.24
sa eṣa bhagavān droṇaḥ 7.45
sa eva jīva-lokasya 7.24
sa eva prathamaṁ devaḥ 3.6
sa evedaṁ sasarjāgre 2.30
sa go-dohana-mātraṁ hi 4.8
sa yāmādyaiḥ sura-gaṇair 3.12
sa kadācit sarasvatyā 4.15
sa saṁhitāṁ bhāgavatīṁ 7.8
sa samrāṭ kasya vā hetoḥ 4.10
sa tair vyarocata nṛpaḥ 9.3
sa tu saṁśrāvayām āsa 3.42
sa vā idaṁ viśvam amogha-līlaḥ 3.36
sa vai bhavān veda samasta-guhyam 5.6
sa vai nivṛtti-nirataḥ 7.9
sa vai puṁsāṁ paro dharmo 2.6
sa veda dhātuḥ padavīṁ parasya 3.38
sad-asad-rūpayā cāsau 2.30
sādhayitvājāta-śatroḥ 8.5
sadyaḥ punanty upaspṛṣṭāḥ 1.15
sahasra-yuga-paryante 6.30
sahasra-mūrdha-śravaṇākṣi-nāsikaṁ 3.4
sāyaṁ prātar gṛṇan bhaktyā 3.29
sakṛd yad darśitaṁ rūpam 6.22
samaṁ carantaṁ sarvatra 8.28
sambhūtaṁ ṣoḍaśa-kalam 3.1
saṁhatyānyonyam ubhayos 7.30
sampadyamānam ājñāya 9.44
sampanna eveti vidur 3.34
saṁsāriṇāṁ karuṇayāha 2.3
saṁsthāṁ ca pāṇḍu-putrāṇāṁ 7.12
saṁsthite 'virathe pāṇḍau 9.13
samudra-nigrahādīni 3.22
saṁvādaḥ samabhūt tāta 4.7
saṅkīrtyamānaṁ munibhir 5.28
sāntvayām āsa munibhir 8.4
sapadi sakhi-vaco niśamya madhye 9.35
sapālo yad-vaśe loko 9.14
sarahasyo dhanur-vedaḥ 7.44
sarpo 'daśat padā spṛṣṭaḥ 6.9
sarva-varṇāśramāṇāṁ yad 4.18
sarva-vedetihāsānāṁ 3.41
sarvaṁ kāla-kṛtaṁ manye 9.14
sarvaṁ tad idam ākhyātaṁ 6.36
sarvātmakenāpi yadā 4.26
sarvātmanaḥ sama-dṛśo 9.21
sarvato mukham āyāti 7.26
sarve babhūvus te tūṣṇīṁ 9.44
sāsvatantrā na kalpāsīd 6.7
sat-kṛtaṁ sūtam āsīnaṁ 1.5
sat-sevayādīrghayāpi 6.23
satraṁ svargāya lokāya 1.4
sattvaṁ rajas tama iti prakṛter guṇās 2.23
sattvaṁ viśuddhaṁ kṣemāya 2.25
sīdantyā bhūri-bhāreṇa 8.34
syān mahat-sevayā viprāḥ 2.16

smaran mukundāṅghry-upagūhanaṁ 5.19
snātvā pītvā hrade nadyā 6.14
sneha-pāśam imaṁ chindhi 8.41
so 'haṁ vaḥ śrāvayiṣyāmi 3.44
sphītāñ janapadāṁs tatra 6.11
spṛṣṭvāpas taṁ parikramya 7.29
sthitavati para-sainikāyur akṣṇā 9.35
sthity-ādaye hari-viriñci-hareti 2.23
strī-dharmān bhagavad-dharmān 9.27
strī-śūdra-dvijabandhūnāṁ 4.25
striyaś ca sva-puraṁ yāsyan 8.45
strīṇāṁ mad-dhata-bandhūnāṁ 8.51
sudarśanena svāstreṇa 8.13
surāsurāṇām udadhiṁ 3.16
sūta jānāsi bhadraṁ te 1.12
sūta sūta mahā-bhāga 4.2
sva-māyayāvṛnod garbhaṁ 8.14
sva-nigamam apahāya mat-pratijñām 9.37
sva-nirmiteṣu nirviṣṭo 2.33
sva-prāṇān yaḥ para-prāṇaiḥ 7.37
sva-sukham upagate kvacid vihartuṁ 9.32
svāyambhuva kayā vṛttyā 6.3
svāṁ kāṣṭhām adhunopete 1.23
svānāṁ cānanya-bhāvānām 7.25
svānāṁ mṛtānāṁ yat kṛtyaṁ 7.58
svanuṣṭhitasya dharmasya 2.13

śamyāprāsa iti prokta 7.2
śaśaṁsuḥ sādhavo rājñāṁ 9.45
ṣaṣṭham atrer apatyatvaṁ 3.11
śibirāya ninīṣantaṁ 7.34
śiśayiṣor anuprāṇaṁ 6.29
śiṣyaiḥ praśiṣyais tac-chiṣyair 4.23
śiṣyair upetā ājagmuḥ 9.8
śita-viśikha-hato viśīrṇa-daṁśaḥ 9.38
śivāya lokasya bhavāya bhūtaye 4.12
śraddadhānasya bālasya 5.29
śravaṇa-smaraṇārhāṇi 8.35
śrī-kṛṣṇa kṛṣṇa-sakha 8.43
śrīmad-bhāgavate mahā-muni-kṛte 1.2
śṛṇvanti gāyanti gṛṇanty abhīkṣṇaśaḥ 8.36
śṛṇvatāṁ sva-kathāḥ kṛṣṇaḥ 2.17
śrotavyaḥ kīrtitavyaś ca 2.14
śrutavāṁs tad-abhipretaṁ 7.1
śrutvā bhagavatā proktaṁ 7.29
śuddhi-kāmo na śṛṇuyād 1.16
śukam adhyāpayām āsa 7.8
śuśrūṣoḥ śraddadhānasya 2.16

ta ekadā tu munayaḥ 1.5
ta eta ṛṣayo vedaṁ 4.23
ta eva paśyanty acireṇa tāvakaṁ 8.36
ta eva vedā durmedhair 4.24
ta evātma-vināśāya 5.34
tac chraddadhānā munayo 2.12
tad asau vadhyatāṁ pāpa 7.39
tad dharmajña mahā-bhāga 7.46
tad dhi svayaṁ veda bhavāṁs 5.20
tad eva hy āmayaṁ dravyaṁ 5.33
tad idaṁ grāhayām āsa 3.41
tad-yaśaḥ pāvanaṁ dikṣu 8.6
tad-vadhas tasya hi śreyo 7.37
tad-vāg-visargo janatāgha-viplavo 5.11
tad vai bhagavato rūpaṁ 3.3
tad vāyasaṁ tīrtham uśanti mānasā 5.10
tad vīkṣya pṛcchati munau jagadus 4.5
tadā rajas-tamo-bhāvāḥ 2.19
tadā śucas te pramṛjāmi bhadre 7.16
tadā tad aham īśasya 6.10
tadā te bhrātaraḥ sarve 9.2
tadārudad vāspa-kalākulākṣī 7.15
tadopasaṁhṛtya giraḥ sahasraṇīr 9.30
tāḥ śraddhayā me 'nupadaṁ 5.26
tayā vilasiteṣv eṣu 2.31
tal labhyate duḥkhavad 5.18
tam abhijñāya sahasā 4.33
tam āpatantaṁ sa vilakṣya dūrāt 7.18
tāṁ bāḍham ity upāmantrya 8.45
tam imam aham ajaṁ śarīra-bhājāṁ 9.42
tamasas tu rajas tasmāt 2.24
tan-mūlam avyaktam agādha-bodhaṁ 5.5
tan naḥ śuśrūṣamāṇānām 1.13
tān sametān mahā-bhāgān 9.9
tantraṁ sātvatam ācaṣṭa 3.8
tarhy evātha muni-śreṣṭha 8.12
tasya janma mahāścaryaṁ 4.9
tasya karmāṇy udārāṇi 1.17
tasya nirharaṇādīni 9.46
tasya putro mahā-yogī 4.4
tasyaiva hetoḥ prayateta kovido 5.18
tasyaivaṁ khilam ātmānaṁ 4.32
tasyaivaṁ me 'nuraktasya 5.29
tasyānuvihito 'nāthā 9.17
tasyātmano 'rdhaṁ patny āste 7.45
tasmād ekena manasā 2.14
tasmād idaṁ daiva-tantraṁ 9.17
tasmiṁs tadā labdha-rucer 5.27
tasmin nirmanuje 'raṇye 6.15

tasmin sva āśrame vyāso 7.3
tat-kṛtaṁ mati-vaiṣamyaṁ 9.21
tat kulaṁ pradahaty āśu 7.48
tat sarvaṁ naḥ samācakṣva 4.13
tata āsādya tarasā 7.33
tataḥ kalau sampravṛtte 3.24
tataḥ prāduṣkṛtaṁ tejaḥ 7.21
tataḥ sadyo vimucyeta 1.14
tataḥ saptadaśe jātaḥ 3.21
tataḥ saptama ākūtyāṁ 3.12
tatas te kṛṣṇa-hṛdayāḥ 9.47
tathā paramahaṁsānāṁ 8.20
tathāhṛtaṁ paśuvat pāśa-baddham 7.42
tathāyaṁ cāvatāras te 7.25
tathāpi bata me daihyo 4.30
tathāpi śocasy ātmānam 5.4
tathāpy ekānta-bhakteṣu 9.22
tato 'nyathā kiñcana yad vivakṣataḥ 5.14
tato yudhiṣṭhiro gatvā 9.48
tato vinaśanaṁ prāgād 9.1
tatra brahmarṣayaḥ sarve 9.5
tatra dundubhayo nedur 9.45
tatra kīrtayato viprā 3.44
tatra tatrāñjasāyuṣman 1.9
tatrāhāmarṣito bhīmas 7.51
tatrānvahaṁ kṛṣṇa-kathāḥ 5.26
tatrarg-veda-dharaḥ pailaḥ 4.21
tatrāsīnaṁ kuru-patiṁ 8.3
te mayy apetākhila-cāpale 'rbhake 5.24
te ninīyodakaṁ sarve 8.2
tejasā maṇinā hīnaṁ 7.56
tejo-vāri-mṛdāṁ yathā vinimayo yatra 1.1
tiryaṅ-nṛṣiṣu yādaḥsu 8.30
tyajan kalevaraṁ yogī 9.23
tyaktvā sva-dharmaṁ 5.17
tri-bhuvana-kamanaṁ 9.33
triḥ-sapta-kṛtvaḥ kupito 3.20
tṛtīyam ṛṣi-sargaṁ vai 3.8
turye dharma-kalā-sarge 3.9
tuṣṭuvur munayo hṛṣṭāḥ 9.47
tvayā khalu purāṇāni 1.6
tvayi me 'nanya-viṣayā 8.42
tvam ādyaḥ puruṣaḥ sākṣād 7.23
tvam apy adabhra-śruta viśrutaṁ 5.40
*tvam ātmanātmānam avehy*5.21
tvam eko dahyamānānām 7.22
tvaṁ naḥ sandarśito dhātrā 1.22
tvaṁ paryaṭann arka iva tri-lokīm 5.7
tvat-padair aṅkitā bhāti 8.39
ucchiṣṭa-lepān anumodito dvijaiḥ 5.25
uddhariṣyann upādatta 3.7
unmatta-mūka-jaḍavad 4.6
upadhārya vacas tasyā 8.11
upāharad vipriyam eva tasya 7.14
upalebhe 'bhidhāvantīm 8.8
urukramasyākhila-bandha-muktaye 5.13
uttama-śloka-caritaṁ 3.40
uvāca cāsahanty asya 7.43

vadanti tat tattva-vidas 2.11
vairāgya-rāgopādhibhyām 9.26
vaiśampāyana evaiko 4.21
vaiṣṇavaṁ teja āsādya 8.15
vayaṁ tu na vitṛpyāma 1.19
vaktraṁ ninīya bhaya-bhāvanayā 8.31
vanādri-nady-udanvanto 8.40
vapanaṁ draviṇādānaṁ 7.57
vapur alaka-kulāvṛtānanābjaṁ 9.33
varṇayanti sma kavayo 3.35
vartamāno vayasy ādye 6.5
vartamāno vayasy ādye 6.2
vasiṣṭha indrapramadas 9.7
vāsudeva-parā yogā 2.28
vāsudeva-parā vedā 2.28
vāsudeva-paraṁ jñānaṁ 2.29
vāsudeva-paro dharmo 2.29
vāsudeve bhagavati 2.7
vāsudeve bhagavati 2.22
vettha tvaṁ saumya tat sarvaṁ 1.8
vetthedaṁ droṇa-putrasya 7.27
vicakṣaṇo 'syārhati vedituṁ vibhor 5.16
vidhatse svena vīryeṇa 7.24
vijaya-ratha-kuṭumba ātta-totre 9.39
vīkṣamāṇo 'pi nāpaśyam 6.19
vimocitāhaṁ ca sahātmajā vibho 8.23
vimucya raśanā-baddhaṁ 7.56
vipadaḥ santu tāḥ śaśvat 8.25
viṣān mahāgneḥ puruṣāda-darśanād 8.24
viśuddhayā dhāraṇayā hatāśubhas 9.31
vitarkayan vivikta-stha 4.27
vivikta eka āsīna 4.15
vyadadhād yajña-santatyai 4.19
vyāsādyair īśvarehājñaiḥ 8.46
vyasanaṁ vīkṣya tat teṣām 8.13
vyavahita-prtanā-mukhaṁ nirīkṣya 9.36
vṛjinaṁ nārhati prāptuṁ 7.46
vṛkodarāviddha-gadābhimarśa- 7.13

Cituotų posmų rodyklė

Rodyklę sudaro įvairių šventraščių citatos, pateikiamos „Śrīmad-Bhāgavatam“ įvade bei komentaruose. Riebiu šriftu atspausdinti skaičiai nurodo puslapius, kuriuose cituojamas visas posmas.

harer nāma harer nāma **29**
yadā yadā hi dharmasya 40
janmādy asya yataḥ 44, 89
kalau nāsty eva nāsty eva **29**
naiṣkarmyam apy acyuta-bhāva 229
nityo nityānāṁ cetanaś cetanānām **407**
vāsudevaḥ sarvam iti 270

Abėcėlinė-dalykinė rodyklė

Skaičiai nuorodų pabaigoje nurodo skyrių ir tekstą. Riebiu šriftu atspausdinti numeriai nurodo posmo vertimą, paprastu – komentarą. Jei antraštės žodis nuorodose kartojasi, vietoj jo rašomas ženklas △.

A

Abhijñaḥ, Viešpaties aspektas 1.1
Abhimanyu, Uttaros vyras 8.10
Absoliuti Tiesa
  apibūdinimas p. 1
  asmeninis aspektas p. 2, p. 18, 1.1–2, **2.11–12**, 5.8, 7.4
  atskleidžiama „Bhāgavatam“ **1.1**–3
  aukščiausias △ supratimas 5.8
  energijos 2.11
  gyvenimo tikslas 1.10, 2.13–14
  impersonalus aspektas 1.1, 2.12, 7.4
  impersonalus suvokimas p. 18–19
  kaip klausytis apie △ 1.13
  kategorijų substancija 1.2
  kokybiškai nedaloma 2.11
  Kṛṣṇa yra △ p. 28, 2.5, 2.12, 9.42
  kupina turtų p. 19
  nepripažįstama demonų 8.19
  nereliatyvi 2.11
  neturi priešybių **2.11**
  paraṁ satyam p. 1
  pažinimui būtina dorybė **2.24**
  pirminis šaltinis p. 1
  priartėti prie △ per atsidavimą 2.12
  summum bonum p. 1
  tikrovės pagrindas p. 1
  tobulas ir netobulas pažinimas 2.12, 7.4
  trys aspektai **2.11**–12
  trys bruožai 9.42
  varṇāśramos tikslas 2.13
  Vedų raštų tikslas p. 17–18
  vienovė ir skirtybė 1.1
  visa ko šaltinis p. 1–3
  visa žinanti p. 2
  viską savyje talpinanti p. 2–3
  viskas priklauso nuo △ 1.1
  visos veiklos tikslas **2.10**
  žr. taip pat Aukščiausiasis Viešpats; Kṛṣṇa
Ācārya, *žr.* Dvasinis mokytojas
Ādi-rasa 1.1
Advaita Prabhu p. 10, p. 13
Agnis, padovanojo Kṛṣṇai Sudarśaną 9.6–7
Agresoriai
  kaip nubausti **7.53–54**
  šešios rūšys 7.16
Ahaṁ brahmāsmi 1.19
Ahaṅkāra 2.21, 3.1
  žr. taip pat Kūniškoji gyvenimo samprata; Savimonė, klaidinga
Ahiṁsā, Budos mokymas 3.24
Aistros *guṇa*
  Brahmā atsako už △ 2.23
  garbinimas **2.27**
  lyginama su dūmais **2.24**
  neleidžia suvokti Vedų 4.24
  pakilimas virš △ 2.24
  priešinga tarnystei Viešpačiui **2.19**
  valdo žmonių visuomenę 2.20, 2.24
Ajāmila 5.17
Ajita ir *jita*, Viešpaties bruožai p. 24
Ajñāna 2.28–29
Akrūra-ghāṭa p. 31
Akṣauhiṇī, apibūdinimas 8.48
Ākūti **3.12**
Alarka **3.11**
Albertas Einšteinas 1.1
„Amarakošos“ žodynas, aiškina žodį *mūrti* 5.38
Ambarīṣa Mahārāja 1.1
Ambā 9.6–7
Amūrtikam 5.38

Amžiai (epochos)
chronologija 3.25, **4.14**
Viešpaties inkarnacijos įvairiais △ 3.5
Analogijos
ataugos ant ožkos kaklo ir kūrinija 3.2
aukso kasyklos ir Viešpats 1.1
automobilis ir visatos pavidalas 3.31
dailidė ir Nṛsiṁhadeva **3.18**
dangus ir visatos pavidalas 3.31
debesuotas dangus ir *virāṭ-rūpa* 3.30–31
elektra ir Viešpaties energija 3.34, 5.20
filosofinis akmuo ir pasiaukojimo tarnystė 6.28
kalėjimas ir materialus pasaulis 2.23
karaliaus sūnus, našlaičiai, bhaktai ir *karmiai* 5.19
kūnas ir Aukščiausiasis Viešpats 5.20
kupranugaris ir materialistas 2.3
ledinukas ir „Bhāgavatam“ 5.11
medis ir Viešpats 5.20
medis ir Viṣṇu 1.4
medyje tupintis paukštis ir siela 2.31
medžio šaknys ir Viešpats 5.14
moteris ir materiali gamta 3.2
paukštis narvelyje ir siela 2.8
santalmedis ir Kṛṣṇa 8.32
saulė ir Kṛṣṇa 7.23, 8.6, 8.15, 8.29, 8.32, 9.21, 9.31
saulės spinduliai ir Viešpaties energija 9.21
saulės spinduliai ir Viešpaties malonė 8.6, 8.29
skrandis ir Viešpats 5.14
sviestas ir Supersiela 2.32
teisėjo sūnus ir *brahma-bandhu* 7.35
turtuolis ir bhaktai 6.27
ugnis ir dieviška sąmonė 2.32
Ananta, Viešpats 3.5
Anartha, apibūdinimas 8.27
Anasūyā **3.11**
Anātha, apibūdinimas 8.37
Aṅgirā Munis **4.22**, **6.30**, 9.8
Aniruddha, Kṛṣṇos ekspansija 2.22, 3.23, 5.37, 9.18
Añjana **3.24**
Anna-prāśnos ceremonija p. 6
Antimaterija 2.32
Antropomorfizmas 1.20, 9.41
Anubhāva, apibūdinamas 9.19
Anupama p. 27
Apeigos, *žr.* Aukojimai
Api 7.10
Apsivalymas
antrasis gimimas 2.2
bendraujant su bhaktais ir maudantis Gangoje **1.15**
bhaktų △ 9.19, 9.31–32
dvasinio mokytojo suteikiamas mokiniui 1.13
gimimo metu ir po jo 4.25
kančios apvalo 9.19
kartojant šventuosius vardus 8.26
klausantis apie Viešpatį 1.13, **2.17**, 5.26
nusikaltėlių △ 7.37
pasiaukojimo tarnystė 5.35
saṅkīrtana apvalo širdį p. 33
śūdroms ir moterims 4.25
troškimų apvalymas 9.32
varṇāśramos sistemoje 2.2, 4.25
Arcanā 5.27
žr. taip pat Dievybės garbinimas
Arcā-vigraha p. 14
apibūdinimas 8.22
žr. taip pat Dievybės garbinimas
Archeologija 6.11
Arjuna
apeina aplink Viešpatį **7.29**
apreiškiama „Bhagavad-gītā“ 8.42
atima Duryodhanos strėles 9.37
atlieka sąlygotos sielos vaidmenį 9.36
atrėžia Aśvatthāmos plaukus **7.55**
baramas Kṛṣṇos 9.26
dilema **7.52**
drąsus *vaiṣṇava* p. 9
Droṇācāryos mokinys **7.44**
Droṇācāryos skolininkas 7.49
Gāṇḍīvos lankas **9.15**
kovoja Kṛṣṇos pusėje 5.32
kreipiasi į Kṛṣṇą **7.22–26**
Kṛṣṇa išgelbėjo △ **8.27**, 9.37
Kṛṣṇa kaip △ vežėjas 9.19, 9.33, 9.35, **9.39**
Kṛṣṇa tikrina △ 7.40
Kṛṣṇos draugas 7.41, 9.33–**34**
nuramina Draupadī **7.15–17**
pakerėtas iliuzijos **9.36**
pasigaili Aśvatthāmos **7.40**

per pasiaukojimo tarnystę pasiekia tobulumą 8.42
persekioja Aśvatthāmą **7.17–19**
suima Aśvatthāmą **7.33**
valdė *brahmāstras* **7.29–32**
Arkaḥ 7.18
Arthama 9.6–7
Asamordhva, Viešpaties aspektas 1.1
Āsana 2.28–29
Asita 1.17
istoriniai liudijimai 9.6–7
Askezė
apibūdinimas 2.28–29
Devakī ir Vasudevos 2.28–29, 8.33
impersonalistų 1.1
Kumārų **3.6**
laimė (dvasinė) per △ 3.13
māyāvādžių monistų 1.1
Ṛṣabhos **3.13**
siekiant pažinti Vedas 4.28–29
siekiant tapti Dievu 1.20
tariama ir tikra 2.28–29
tarnystės Kṛṣṇai rezultatas 2.7
tikslas 2.28–29
Viešpats moko △ **3.9**
žmonių pareiga 3.9
Āsuris, brahmanas **3.10**
Asurai
apibūdinimas 2.16, 8.19
žr. taip pat Demonai
Āśramai
apibūdinimas 7.2
keturi gyvenimo △ 9.8
žr. taip pat Varṇāśrama-dharma
Aṣṭa-siddhi 5.6
Aṣṭāvakra Munis 1.7
Aśvamedhos aukojimas
apvalanti galia 8.51
atliekami Indros 8.6
atliekami Yudhiṣṭhiros **8.6**
išperkant nuodėmes 8.51
tikslas 8.52
Aśvatthāmā **8.11–**13, **8.15**
brahmāstra **7.19–21, 7.26–28**
Draupadī pagarba △ **7.42–43**
Droṇācāryos atstovas 7.44–**45**
išvejamas **7.56**
nekvalifikuotas brahmanas 7.16, 7.19, 7.33, 7.35, 7.42–43, 7.55
nukerta galvas Pāṇḍavų vaikams **7.13–14**
problema 7.52, **7.53–55**
puolęs žmogžudys 7.16, 7.33, **7.39–40, 7.42–**43
tylėjimas **7.42**
Ateistai
baudžiami gamtos 1.1
Buddha suklaidina △ **3.24**
budistai kaip △ p. 20
klaidinami Viešpaties inkarnacijų 9.34
neatlieka pasiaukojimo tarnystės 5.20
nepripažįsta Dievo pavidalo p. 20
nepripažįsta kūrėjo 1.1, 3.2
pasmerkti 1.1
priešiški Viešpačiui 3.22
rūšys 5.40
tuščios pastangos 1.4
Viešpats naikina △ 8.33
visuomenės vadovai kaip △ 1.16
žr. taip pat Demonai
Ātmā 1.11
žr. taip pat Siela
Ātmānandī 2.19
Ātmārāmos
apibūdinimas 7.90
randa prieglobstį Viešpaties energijoje 7.4
žavisi Viešpačiu **7.10**
Ātmārāmos śloka iš „Bhāgavatam“ p. 21-22, 7.10
„Atharva Veda“ 3.21, 4.19, **4.22**
Atmintis **6.24**
Atomas 9.10
Atominiai ginklai 8.12–13
brahmāstra ir △ 7.27–28, 7.30
nepajėgūs sunaikinti Žemę 7.32
Atris **3.11, 6.30**
istoriniai liudijimai 9.6–7
Atsidavimas (Aukščiausiajam Viešpačiui)
atsisakant kitų pareigų 5.17
būtinas bhaktams 7.5
būtinybė 1.1, 5.15, 5.20
išlaisvina nuo iliuzijos 7.5
klausymasis – △ pagrindas 7.5
laisvė 6.37
nugali mirtį **8.9**
skatinamas „Bhagavad-gītoje“ p. 4

tobulumas 8.37
tolygus išsivadavimui 3.1
žr. taip pat Kṛṣṇos sąmonė; Pasiaukojimo tarnystė
„Atsidavimo nektaras“ p. 32
Atsižadėjimas
apibūdinimas 9.44
ateina su žinojimu 2.7
dėl Aukščiausiojo Viešpaties p. 23–24
Gāndhārī 9.48
gyvenimo tobulumas 5.15
gyvųjų esybių 8.27
juslių tenkinimas neprilygsta △ 2.6
Nārados, kaip berniuko 6.36
nepripažįstamas materialistų 5.15
nereiškia atsisakyti pozityvių dalykų 2.7
pasiaukojimo tarnystėje 8.27
sannyāsių △ šiame amžiuje 6.13
savo užimamos padėties △ p. 23–24
sekant *varṇāśrama-dharma* 9.26
siūlomas Rāmānandos Rāyos p. 23–24
svarba 2.7
šeimyninio gyvenimo △ 8.41
šešių Gosvāmių 8.27, 8.41
tarnaujant Viešpačiui **2.7**
tyrų bhaktų 8.41
vien △ nepakanka p. 23–24
žr. taip pat Sannyāsa; Sannyāsiai
Aukojimai
atliekami Viṣṇu bhaktų 1.4
brahmanai gerai išmano △ 4.13
Buddha uždraudžia ritualinius △ 3.24
gyvulių žudymas klaidingai laikomas ritualiniu △ 3.24
Kali-yugoje 8.52
karvių △ p. 8–9
klaidingai laikomas esminiu dalyku 3.24
△ laužas **4.28–29**
materializmas iškreipė ritualinį △ 5.15
Naimiṣāraṇyoje **1.4**
nauda gyvuliams bei žmonėms 7.37
skirtas Kṛṣṇai 9.27
Tretā-yugoje 1.21
Viešpats, △ tikslas **1.4, 2.28–29**
Viṣṇu dominuoja ritualiniuose △ 5.36
žr. taip pat Ritualinės apeigos; Šventųjų vardų giedojimas
Auksas
ir nešvari vieta, analogija 5.11
kasyklos, analogija 1.1
orlaivis 7.18
Aukščiausiasis Dievo Asmuo, *žr.* Aukščiausiasis Viešpats; Kṛṣṇa
Aukščiausiasis Viešpats
abhijñaḥ ir *svarāṭ* 1.1
Absoliuti Tiesa p. 1–2, p. 18, 2.5, 3.1, 9.42
absoliuti visuma p. 19–20, 1.1–2, 1.4, 2.6, **5.20**
absoliutus ir transcendentalus 8.36, 9.20–21
absoliutus visais atžvilgiais 6.33, 7.34
adhokṣaja 8.19
ajita 9.38
ajita ir *jita* p. 24
akys △ regėti 3.4
aktorius **8.19**
amogha-līlaḥ 3.36
apibūdinimas p. 1
apsaugo kūdikį Uttaros įsčiose **8.14**
apsireiškia bhaktams 6.33
apsireiškia Savo valia 6.19–20
asamordhva 1.1
askezių tikslas 2.29
asmenybė – aukščiausias Absoliuto aspektas 2.11, 3.39
asmuo (*puruṣa*) 7.4
atėjimas (nužengimas)
ateina bhaktų labui **7.25**
ateina nugalėti bedievystę 1.1
atėjimo tikslas – išvaduoti sielas 5.26, 7.5, 7.24
atėjimų chronologija 2.22, 3.43, 4.14
atėjimus prisimenant išsivaduojama 1.20, 3.29
atgaivina religingumą 1.23
įrodo dievišką prigimtį 1.20
keturrankio Viṣṇu pavidalu 1.20
lyginamas su karaliaus apsilankymu kalėjime 7.5
malonė sąlygotoms sieloms 3.35
nepanašus į gyvųjų esybių gimimą 3.35
patraukia sielas 5.26
transcendentinis 1.12, 1.20, 3.35, 3.43, **7.24**

vidinės △ energijos pagalba 3.35, 3.43
atima valdžią iš Duryodhanos 8.11, 8.24
atlygina už veiklą **2.28–29**
atsako į jausmus 8.8, 8.13, 8.17, 8.27, 9.32, 9.38
atsiliepia į bhaktų jausmus 2.17
atsižadėjimas
△ atsižadėjimas 3.28
vardan △ p. 23–24
atskleidžia Save bhaktams 5.39
aukščiau išsivadavimo p. 29
aukščiau materialių *guṇų* **2.25**
aukščiausia palaima p. 28, 5.8, 7.10
aukščiausias Absoliuto aspektas 2.11, 3.39
aukščiausias energijos šaltinis p. 19–20
aukščiausias intelektas 1.1
aukojimų tikslas **2.28–29**
autoritetas 8.19, 8.35
„bekūnis“ p. 19, 3.4
bendravimas su △
atliekant pasiaukojimo tarnystę 2.7, **5.31**, 6.22, 7.41
klausantis **1.19**, 5.27, **5.38**–39, 7.7
per garsą **5.38**–39
per „Śrīmad-Bhāgavatam“ **3.40**, 3.43–44, 7.7
šlovinant △ vardą p. 4–5, p. 24, 1.14, 2.17, 5.36
tarpininkaujant bhaktui 5.39
besimėgaujantis asmuo 5.12
„Bhagavad-gītoje“ p. 4
bhaktai, artimi △ 7.25
bhaktai nepamiršta △ 5.17
bhaktams siunčia sunkumus 5.19
bhakta-vatsala 8.13
bhaktų išvaduotojas 3.38, 7.10
Bhīṣmos mirties valandą 9.22
brahmajyoti šaltinis 8.15, 9.42
Brahmanas ir Paramātmā 3.1
Brahmanas kaip △ švytėjimas 2.11
būties ašis 2.6, 5.14
būtina patenkinti 1.4, **2.13**
buveinė p. 4, 3.43, 7.52, **8.43**
Caitanya Mahāprabhu kaip △ p. 4, p. 7, p. 21–22
dalyvavo Rājasūya-yajñoje **9.41**
demonai skelbiasi esą △ 2.16
Dievybė p. 13–14, 5.7, 6.21, 8.22
dovanoja arba atima 3.19
dvasinė ir materiali △ kūrinija 1.17
dvasiniame pasaulyje 3.43, 7.52
dvasinis mokytojas, △ tarpininkas 5.23
dviem būdais išvaduoja sielas 7.5
ekspansijos 9.18
energija niekada neišsemiama p. 19–20
esantis anapus
grubaus ir subtilaus kūnų 3.32
iliuzijų **1.1**
esantis atomuose 9.10
esantis kiekvieno širdyje 8.18, 8.28, **9.10, 9.21, 9.42**
filosofų kelias pas △ 8.20, **9.16**
galios, vidinė ir išorinė 2.29
gamta pavaldi △ 8.18, 8.40, 9.32
garbinamas brahmanų 8.7
garbinimas šventykloje 6.21
garsinė reprezentacija **5.38–**39
ginklai
apsaugo Pāṇḍavus **8.13**
Sudarśana 9.7
globoja bhaktus 1.12
globoja brahmanus ir žemę **8.43**
grožis 6.18
įkvepia bebaimiškumą **7.22**
impersonalistai menkina △ 2.29
impersonalus požiūris į △ p. 18–19
individualus 1.1, 6.33
inkarnacijos
būtinumas 8.34
kaip išorinės ekspansijos 9.18
klaidina ateistus 9.34
paskirtis **9.32**
skleidžiamos vidinės galios pagalba 9.33
veikla nesuvokiama **8.19, 8.30**
ir antropomorfizmas 9.41
ir ateistai
ateistai meta iššūkį △ 3.22
baudžia ateistus 1.1
naikina ateistus 8.33
ir Bhīṣma
Bhīṣma garbina △ **9.10**, 9.42
Bhīṣma kaip △ „priešas“ 9.38
pasigaili Bhīṣmos 9.38, 9.44
šlovina Bhīṣmą 8.46

ir religija
diktuoja religiją 8.35
įtvirtina religiją 1.23, 2.25
ir Vyāsadeva
įgalino Vyāsadevą 3.43
Vyāsadeva, △ įsikūnijimas 7.6, **9.7**
išgelbėja Bhīmą ir Draupadī 8.24
išmintingumas 1.1
išorinė bei vidinė galios 1.1
išsiskyrimas su △ **8.38–39**
išsivadavimas tapatus △ p. 22
išvaduoja **9.38**
išvaduoja nuo klaidingos savimonės 2.21
išvaduotojas **8.25, 9.39**
išvalo bhakto širdį **2.17**
įvairovė 7.23
įžeidimas laikyti △ materialiu p. 30
jėga 3.28
kad pamatytume △, būtinas regėjimas 5.39
kaip dvasinis mokytojas, esantis viduje ir išorėje 7.5
kaip kreiptis į △ 7.26
kaip *kṣatriya* 8.7
kaip laikas **8.28**, 9.14–15
kaip mokytojas 9.17
kaip Pāṇḍavų giminaitis **9.20**
kaip Vāsudeva p. 2, 1.1, 2.29, 9.42
kaip vyras 7.7
ketverinė ekspansija **5.37**
klaidina arba išvaduoja sielas 3.33
klaidingai suvokiamas 9.18, 9.42
klausimai ir atsakymai apie △ 2.5
klausimų apie △ nauda 3.39
knygos apie △
Caitanya troško skleisti knygas apie △ 7.13–14
transcendentinės 7.12
kokybiškai tapatus sieloms 7.5
kosminis pavidalas 2.11, **2.32–34**, 3.3, **3.30–32**
kova dėl △ 5.32
kreipiasi į Nāradą Munį **6.21–24**
Kṛṣṇa yra △ **1.1**, 1.20, 2.22, 3.1, **3.23, 3.28**, 7.7, **7.23**
kūnas
dvasinis p. 28, p. 30
tapatus △ p. 4, p. 28
visa apimantis 1.1–2
kupinas gėrio 9.35
kupinas turtų p. 18–19
kūrėjas ir valdytojas 8.18, 8.28, **8.43**, 9.18
kuria, palaiko ir naikina **2.23**
kuria Savo žvilgsniu 1.1
Kurukṣetros mūšyje 8.3, 8.51
liepia pamokslauti 5.36
literatūra apie △ 1.18–19
lydimas bhaktų 7.12
lyginamas su
aktoriumi, vaidinančiu spektaklyje **3.37**
elektriku 5.20
karaliumi, išlaisvinančiu kalinius 7.5
kūnu, kaip visuma 5.20
lėlininku **6.7**
medžio šaknimis 5.14
saule 8.6, 8.15, 8.29, 8.32, 9.21, 9.31
saulės šviesa 2.21, 7.23
skrandžiu 5.14
stebukladariu 3.37
šviesa 5.27
tėvu 7.5
valstybės vadovu p. 2
lyginant su gyvosiomis esybėmis p. 1-2, p. 19–20, 2.26, 7.5
lotosinės pėdos p. 28, 1.15, 3.33
bhaktai nepamiršta △ lotosinių pėdų 5.17, **5.19**
△ lotosinių pėdų įžeidėjai p. 28
△ lotosinių pėdų regėjimas išvaduoja **8.36**
△ lotosinių pėdų ženklai 8.39
pašventina Gangą **8.2**
prieglobstis 8.10, 8.25
savęs pažinimui būtina atsiduoti △ lotosinėms pėdoms 3.33
tyrus bhaktus traukia △ lotosinės pėdos 9.24
valtis, plukdanti į laisvę 8.25
visų prieglobstis 1.15
malonė
bhaktams 8.41
Caitanya Mahāprabhu, kaip △ malonė 8.35
gelbėja sielas **7.22**, 7.24

gerovė, kaip △ malonė **8.40**
išlaiko bhaktus 6.31
Kurukṣetros mūšyje **9.35**, 9.39
leidžia pažinti △ 8.20
lyginama su saulės spinduliais 8.6, 8.29
Pāṇḍavai priklausė nuo △ malonės **8.37–38**
sąlygotoms sieloms 8.35
sunkumų pavidalu 6.10
visiems prieinama **8.28–29**
žavėjo Bhīṣmą 9.34
maloningas Savo bhaktams 1.12, **7.25**
materiali ir dvasinė △ kūrinijos 1.17
meditavimas į △ **1.1**, 3.35, 6.15, 6.19
mėgdžiotojai 1.20, 2.16, 2.26
mėginimai „atskleisti“ △ prigimtį 5.36
mistinės galios **8.14, 8.16, 8.44**
monistai susilieja su △ 8.27
mūšio rūbai **9.33**
Nārāyaṇos šaltinis 9.18, 9.24, 9.32
neapibūdinamas **3.37**
neapsireiškia maištaujančioms sieloms 2.21
nebhaktai nesuvokia △ p. 4
negimsta ir nemiršta 3.35
negimstantis **8.30, 8.32**
nematomas 3.31, **8.18**
nenugalimas 9.38
nepavaldus mirčiai 3.35
nepriklausomas p. 1, 1.1, **3.36**
neturintis klaidingos savimonės **9.21**
niekada neįgauna materialaus kūno 3.33
niekada nėra neveiklus 1.17
niekada neveikiamas iliuzijos **1.1**, 3.33, 7.5
nugali *ahaṅkārą* 2.21
nukenksmino *brahmāstrą* **8.15**
nurodymai suprantami tik bhaktams 5.30
padeda bhaktui sugrįžti pas Jį 2.17
palaimina Sutapą ir Pṛśni 8.33
panaikina materialius prisirišimus 8.41
Paṅkajanābhis 8.22
paraṁ satyam 1.1
parama-puruṣa 7.7
parameśvara p. 1
Pārtha-sārathis 9.39, 9.42, 9.44
pasakojimai apie △ 7.12–14
pasiekiamas bhaktų malone 9.22
pasiekiamas darbu 2.27, 5.34
pasiekiamas per pasiaukojimo tarnystę **5.31**, 6.24
pasitenkinimas kalbant apie △ 6.34
pasitenkinimo šaltinis 2.5, 6.18
pašalina neišmanymą 2.21
patenkinamas maldomis 8.44
patenkinantis protą 6.18
patenkintas Savo bhaktų tarnyste 2.16
patraukiamas Jį šlovinant 6.33
patrauklumo šaltinis 5.20
pavergiamas atsidavimu p. 24
pavergiamas meile 8.45
pavidalai
absoliutus ir transcendentalus **9.10, 9.33**
akys regėti △ pavidalui 3.4
apreiškiami △ valia 6.19–20
atvirkštinė △ pavidalo koncepcija p. 19, 3.3
bhaktai medituoja △ pavidalą 9.24
ypatingos prigimties 6.18
keturrankis △ pavidalas **7.52**
Kuntī meditavo △ pavidalą 8.22
kupinas žavesio **9.33**
Nārada regėjo △ pavidalą **6.16–18**
pavidalo nepripažinimas p. 19–20
pažįstamas atliekant pasiaukojimo tarnystę 3.4
primena lotosą 8.22
transcendentalūs p. 18–20, 3.3, **5.38**
visa ko tikslas 6.18
visiems teikiantis pasitenkinimą 6.18
pažinimas
atliekant pasiaukojimo tarnystę 3.4, 7.4
bhaktų malone 3.4, **3.38**
įmanomas tik pasiekus dorybę 4.24
ir savęs pažinimas 2.21
išvaduoja 1.20, 3.29
mažai kas pažįsta △ 2.20, 5.16
pasiekiamas tik atsižadėjus **5.16**
pažįstamas tiktai bhaktams 1.1, **3.38**, 5.31
per mokinių seką 2.21
per transcendentinį garsą **5.38–**39

sunkiai pasiekiamas p. 28, 2.20, 5.16
visa ko pažinimas 3.39
žinojimo tikslas **2.28–29**
pažįstamas *mahājanų* 9.19, 9.42
pažįstamas *mahātmų* 1.1, 9.42
personalus ir impersonalus 5.20
pirminis asmuo **9.18**, 9.42
pyktis 1.14, 7.34
polinkis vogti p. 13
pranašumas 1.1
pranoksta energija p. 19–20
pranoksta materialias *guṇas* 2.24–**25**
pranoksta pusdievius 2.29
prieglobstis nuo mirties 3.42
prieinamas ir neturtingiems **8.26**
priklausomybė nuo △ **8.37**–38, 9.22, 9.31
prireikus užima pusdievio padėtį 3.12
prisirišimas prie △
bhaktų prisirišimas 7.10
išsivadavusių sielų prisirišimas **7.10–**11
klausantis apie △ 5.26
vadinasi *bhāva* 6.16
psichologija 6.33
pūrṇa p. 19
pusdievio padėtyje 3.12
regėjimas
akys △ regėjimui 3.4
atliekant pasiaukojimo tarnystę **3.4**, 6.16, 6.18, 6.20, 6.33
△ malone 6.19–20
△ regėjimui būtinas tikėjimas 5.39
△ regėjimui būtinas tyrumas **6.21**
visatos pavidalo regėjimas 3.31
religijos tikslas 2.25
retas pažįsta △ 2.20
ryšio su △ užmezgimas 5.34
rūstybė 1.14
sąmonė, nukreipta į △ 3.35, 6.15, 6.19
santykiai su gyvosiomis esybėmis 2.6, 5.8, 7.5
santykiai transcendentiniai 7.25
savininkas **8.43**, 9.27
Savo pavyzdžiu moko visuomenę 8.7, 9.4
sielos niekada neprilygsta △ 1.1, 1.20, 2.26, 2.29, 7.5
skiriasi nuo Savo energijų p. 4, p. 19-20, 1.1–2, 3.3, **5.20**, 5.22
skleisdamas emanacijas neišsenka p. 20
subtilus △ pavidalas **3.32**
sudvasina materiją 5.33
sugebėjimas girdėti △ 6.20
sukuria moterišką ir vyrišką būtybes 1.1
sulaužo pažadą **9.37**
summum bonum p. 2, 1.1, 3.28
sunkiai suvokiamas p. 28, 2.20, **5.16**
sūnūs 2.34
suteikia išsivadavimą 2.26
suvokiamas per transcendentinį garsą **5.38–**39, 6.25
sužavi išsivadavusias sielas p. 21
Śyāmasundara 9.42
Śiva ir △ 9.16
„Śrīmad-Bhāgavatam“
mokslas apie △ p. 3
padeda pasiekti △ **1.2, 3.40**, 3.43-44, **7.7**
šaltinis, pagrindas
Brahmano 7.4
materialaus pasaulio p. 23, **1.1**, 5.20, 5.30
tikrovės bei tiesos 1.1
visa ko **1.1**, 2.6, 7.23
šypsena **8.44**
šlovė 3.28
šlovinimo objektas 2.14
tapatus
Jo šlovinimui 2.17, 6.33
klausymuisi apie Jį 2.17, 5.27, 5.39, 7.7
niekada nebūna tapatus gyvosioms esybėms 1.1, 1.20, 2.26, 7.5
Savo kūnui, vardui ir t.t. p. 4, p. 28
sieloms kokybės atžvilgiu 7.5
tapatus Savo energijoms p. 4, p. 19-20, 1.1–2, 3.3, **5.20**, 5.22
tapti △ neįmanoma 1.20
tarnavimas △ 3.38
tikslas
askezių 2.28–29
visa ko **2.28–29**
tyrumas 6.21
transcendentalus kūrėjas 1.1, 2.30–**31**

transcendentinė △ padėtis p. 18–20, p. 30, 1.1, 1.3, 2.15, 2.24–**25**, 2.29-32, **3.3–4**, 3.28–29, 3.32, **3.35–36**, 3.37, 3.43, 5.30, **5.38**, 7.10, **7.23–**24
trys aspektai **2.11**, 3.39, 5.32
trys energijos p. 19, 7.4
trys kokybinės △ inkarnacijos **2.23**
trokšta, kad grįžtume pas Jį 2.17
trokšta palengvinti visų padėtį 7.5
turtai p. 18–19, 3.1, 3.28
urukrama 7.10
užmiršimas lemia nepasitenkinimą 2.5
valdantis visus turtus 1.12
valdovas p. 1, p. 19, 1.1, 1.14, 3.22, 7.32
valia **9.16–17**
vardai
  Caitanya atnešė △ vardus p. 5–6
  nesuskaičiuojami ir galingi p. 5–6, p. 33–34
  spekuliatyviai mąstantys laiko △ vardus materialiais 3.37
  tapatūs Jam p. 6, p. 28, p. 33–34, **1.14**, 2.17, 5.36
Vedų tikslas 8.18, 9.47
vibhu 9.32
vienodas visų atžvilgiu 8.11, **8.28–29, 9.21–22**, 9.35
virāṭ-rūpa **3.30–32**
viršiausia gyvoji esybė 1.1
visa ko priežastis p. 1, p. 18
visa ko šaltinis p. 18–19, 1.1, **5.20**
visa persmelkiantis **1.1, 2.31–32**, **8.18, 8.28**, 9.10
visa žavintis 1.1, 2.6, 2.22, 5.26, 7.10
visa žinantis p. 1–2, 1.1
visagalis 1.1, 3.22, 3.34–35, **8.43**
visatos inžinierius 1.1
visatos pavidalas 3.3, **3.30–32**
visi priklauso nuo △ 1.1
visi tarnauja △ 3.38
viską sankcionuojantis 5.32
visų didžiausias 1.1
visų priežasčių priežastis p. 18, **1.1**, 1.17, **2.30**
visų tėvas 2.33
žaidimai
  aprašomi „Bhāgavatam“ 1.3
  lyginami su saule 2.22
  malonė sąlygotoms sieloms 3.35
  malonesni už Brahmaną p. 28
  materialistams **5.16**
  meditavimas į △ žaidimus 3.35
  nepaprasti 3.29, 7.10
  palyginus su žemiškais dalykais 1.19
  pasakojami Śukadevos 1.3
  sąlygotų sielų labui 6.34
  su niekuo nepalyginami 7.10
  suteikia išsivadavimą 1.20, **2.15**, 3.29, 6.34
  suvokiami per pasiaukojimo tarnystę 3.29
  sužavėjo Śukadevą 7.10
  teisingas požiūris į △ žaidimus 1.1
  tik bhaktai gali pasakoti apie △ žaidimus 5.13
  transcendentiniai 1.3, 2.15, 3.28–29, **3.35**, 3.43, 7.10
  žavintys 1.3, 5.25
žinojimas **2.31**
žr. taip pat Absoliuti Tiesa; Atsidavimas; Bhaktai; Energijos; Inkarnacijos; Kṛṣṇa; Pasiaukojimo tarnystė; Tyri bhaktai
Aukščiausiojo Viešpaties Dievybė p. 13-14, 5.7, 6.21, 8.22
Ausis, kaip svarbiausia juslė 7.7
Autoritetas
  Bhīṣma kaip △ 9.16, 9.18
  klausyti △ 8.36
  moterys pripažįsta Viešpaties △ 8.20
  padeda pažinti Viešpatį 8.19
  Viešpats yra △ 8.35
  žinios iš △ 9.18
  žr. taip pat Mahājanai; Mokinių seka
Avatāros 3.28
  žr. taip pat Inkarnacijos
Avidyā
  apibūdinimas 8.35
  žr. taip pat Neišmanymas
Azartiniai žaidimai 1.6

B

Badarikāśrama 4.15
Badarī-nārāyaṇa 3.9

Bahūdaka 3.13
Baimė
  bijo Kṛṣṇos **8.31**
  dėl kūniškos gyvenimo sampratos 7.7
  išsivadavimas nuo △ 8.9
  svetima Viešpaties bhaktams p.4, **7.22**
  „Śrīmad-Bhāgavatam“ išsklaido △ **7.7**
  vyrauja šiame amžiuje 1.10
Baladeva Vidyābhūṣaṇa p.5, 1.17
Balarāma, Viešpats
  Dievo ekspansija 2.22–23, 3.23
  Dievo inkarnacija **1.20, 3.23**, 3.28
  ekspansijos 9.18
  kaip Saṅkarṣaṇa 3.23
  ketverinių ekspansijų šaltinis 3.23
  Kṛṣṇos ekspansija 9.18
Balis Mahārāja **3.19**
  mahājana 9.19
„Bhagavad-gītā“
  amžinai nauja 1.19
  Arjuna išklauso 8.42
  būtinybė pripažinti 5.36
  Caitanya moko p.4
  garsinė Viešpaties inkarnacija 9.43
  indai turėtų skleisti 1.21
  išvados p.4
  kṛṣṇa-kathā 7.13–14
  laivas, kuriuo galima perplaukti Kali-yugą 1.22
  lyginama su ledinuku 5.11
  „Mahābhāratos“ esmė 5.15
  mokslininkų neteisingai aiškinama p.4
  neteisingas △ klausymasis 2.12
  padeda išsivaduoti 5.13
  pamokymai 9.17
  pamokslavimo pagrindas 1.21
  pasakotojai 9.49
  pasaulietinė literatūra ir △ 5.11
  perteikia Kṛṣṇa 9.49
  pradinis mokymas apie Kṛṣṇą 1.21, 3.43
  profesionalūs komentatoriai 2.12
  reikalinga šiame amžiuje 5.36
  religija 8.4
  sąlygotų sielų gelbėtoja 7.5
  supažindina su Kṛṣṇa p.4, 5.36
  svarbiausioji dvasinių vertybių knyga 4.25
  „Śrīmad-Bhāgavatam“ įvadas 1.21
  šviesa šiame amžiuje 3.43
  tapati Viešpačiui 6.25
  tikslas 9.36
  transcendentinė △ prigimtis 1.19, 6.25
  vaistas nuo materializmo 5.13
  Vedų esmė 4.25
„Bhagavad-gītā“ cituojama apie
  Arjunos apsivalymą 8.42
  Arjunos įsakymą Kṛṣṇai 9.35
  atsidavimą Kṛṣṇai 8.37
  aukojimą Kṛṣṇai 9.27
  bhakto meditavimą 9.41
  yogos tobulumą 9.23
  karmą 8.51
  klaidingą Kṛṣṇos suvokimą 8.19, 9.18, 9.42
  materialų pasaulį 8.25
  meditavimą į beasmenį Dievo aspektą 9.41
  moteris 8.5
  sielos ypatybes 9.34
  tyrus bhaktus 9.32
  transcendentalumą mirčiai 9.29–30
  varṇāśrama-dharmą 9.26
  Vedų išmintį 9.18
  Viešpatį
    esantį širdyje 8.18
    kaip bhaktų globėją 8.13
    kaip *brahmajyoti* šaltinį 8.15
    kaip Vedų tikslą 9.47
    Viešpaties atėjimą 3.35, 3.43, 8.32-33, 8.35
    Viešpaties veiklą 8.27
  visų priežasčių priežastį 9.42
Bhagavānas
  Absoliuto aspektas 1.2, **2.11**
  apibūdinimas 1.12
  Kṛṣṇa kaip △ 3.23
  žr. taip pat Aukščiausiasis Viešpats; Kṛṣṇa
Bhāgavata-dharma, apibūdinimas p.24
  žr. taip pat Pasiaukojimo tarnystė
„Bhāgavata Purāṇa“, *žr.* „Śrīmad-Bhāgavatam“
Bhāgavatos
  knyga ir asmenybė 2.18
  žr. taip pat Bhaktai; „Śrīmad-Bhāgavatam“

Bhaktai
antros rūšies △ 2.12
apdovanojami intymia tarnyba 5.39
apsivalę tarnystės dėka **2.19**
atsižadėjimas 8.27, 8.41
atstovauja Kṛṣṇos lotosinėms pėdoms **1.15**
bebaimiai **7.22**
bendravimas su △
Caitanya rekomenduoja p. 24
nauda **2.18**
padeda įgyti žinias 2.18
padeda pasiekti atsidavimą Viešpačiui 2.18, 5.25, 5.28, 5.34, 6.16, 7.5
pakeičia žmogų 5.25, 6.5
skatina klausytis apie Viešpatį p. 24, 5.34, 7.5
sunaikina materialumą 8.4
bešališki 5.24
bhakti-vedāntos 5.24
charakteris p. 8–9
deklamuoja „Bhāgavatam“ 2.12, 2.18
dorovingi **2.19**
ekstazė 9.19
gali regėti Viešpatį **3.4**
garbinami kaip pats Dievas 2.16
gelbėja visus žmones 2.2
grįžta pas Dievą 6.26–27
iš △ perimamas atsidavimas 5.25
iš vidaus apšviesti Kṛṣṇos 2.21
išsivadavusios sielos 9.39
įvairių rūšių △ 8.27, 8.29
ypatybės 2.19, 5.36
jaučia išsiskyrimą su Viešpačiu 6.20
kaip brahmanai 2.2, 2.20
kaip dvasinis mokytojas 5.23
kaip filantropai 4.17–18
kaip *yogai* 9.23
kaip karaliai arba valdovai **4.12**
kaip *tīrthos* 2.16
kaip „Vedāntos“ pasekėjai p. 16, 5.24
kaip Viešpaties giminaičiai 7.25
kaip Viešpaties „priešai“ 9.38
klausymasis △ pasakojimų 2.12, 5.36, 7.5
klausosi apie Viešpatį **2.14, 2.17**
kokybiškai tapatūs Viešpačiui 2.19
kuklūs 6.26
laisvė **6.27–**28, 6.37
lydi Kṛṣṇą 7.12
lyginami su
gulbėmis **5.10**
karaliaus vaiku 5.19
turtingu žmogumi 6.27
mahātmos 2.16
maisto likučiai 5.25
maloningi 7.43
meditacija 6.15, 9.41
mirtis 6.27–28
misija 6.38
mistinės galios 5.6, 5.39
mokinių seka 2.21
monistų ir △ palyginimas 8.27
Nārada, △ autoritetas 6.31
Nārados pavyzdys △ 6.21
nebhaktai ir △ 1.4, **5.17**, 5.19
nederančios ypatybės 2.19
nepakenčia piktžodžiavimo p. 8–9
neskaito pasaulietiškų knygų **5.10**
netikri △ p. 15, 5.25, 5.29
netrokšta materialių dalykų 6.27
neturi prisirišimų ir kupini žinojimo **2.7**, 5.19
neveikiami Kali-yugos 1.16
niekada nesiskelbia Dievu 2.16
niekam nedaro blogo 2.19
niekuomet nepamiršta Viešpaties 5.17, **5.36**
pakantumas 7.43
pakilę aukščiau *karmių* ir *jñānių* 1.17
paklūsta Viešpačiui 3.38
pamokslininkai
bhakti-vedāntos kaip 5.24
brangūs Viešpačiui 2.16, 5.36
būtinumas 5.36
Caitanya nurodė kelią 5.36
davę *sannyāsos* įžadus 6.13
įgaliojimai 2.12, 5.36
keliauja 6.13, 6.26
misija 6.38
Nārada kaip 6.21, **6.26, 6.38**
nešališkumas 5.24
niekada nesiskelbia Dievu 2.16
skleidžia „Śrīmad-Bhāgavatam“ žinias 5.11, 5.13
sumanumas 5.16
tarnystė △ 2.16

užima transcendentinę padėtį 6.21
vadovaujasi „Bhagavad-gīta“ 1.21
veikla ir mąstysena 6.26
pareiga 9.17
pasitiki Kṛṣṇa p. 4
pasižymi tobulu žinojimu 2.21, **5.6**
pasižymi Viešpaties ypatybėmis 5.34
pašalina materializmą 8.4
paveikia išsivadavusias sielas 7.11
pavojus, gresiantis už △ įžeidimus p. 26, p. 32
pažįsta Viešpatį 8.30
pranoksta Gangą **1.15**
puolę 5.17, 5.19
randa pasitenkinimą savyje 2.19
regi Viešpatį 6.33
retai sutinkami 5.16
sātvatos 1.12
skleidžia Vedų išmintį 9.26
„slaptingas turtas“ 8.27
studijuoja Vedāntą p. 16
su meile tarnauja Viešpačiui 3.38
sunkumai 5.19, 6.10
suvokia „Śrīmad-Bhāgavatam“ **1.2**
Śukadeva Gosvāmis, kaip △ 2.2
šlovina Viešpatį **2.14**, 5.11, 5.36, 6.21, 6.26, 6.33
šlovingumas 8.6
tarnauja spontaniškai ir besąlygiškai 3.38
tarnystė △ **2.16**, 5.23, 8.42
trys rūšys 2.12
turi akis, reginčias Viešpatį 3.4
turi apvalančią galią **1.15**
turi drąsų tikslą p. 8–9
turi sekti *pāñcarātrikos* metodu 5.38
turi transcendentinį kūną 6.27–28
už nuolankumą apdovanojami žinojimu 2.21
užmezga ryšį su Viešpačiu 5.31, 5.39
valdo jusles **6.35**
valdomi vidinės Viešpaties galios 2.28–29
varṇāśramos sistema ugdo △ 2.2
vedami Viešpaties 6.22
vengia įžeisti kitus △ p. 26
vieninteliai gali apibūdinti Viešpatį 5.13
vieninteliai pažįsta Kṛṣṇą **3.38**
vieninteliai žino Viešpaties nurodymus 5.30
Viešpaties atstovai 1.15
Viešpaties inkarnacijos, nužengę kaip △ 2.16
Viešpaties malonė ir △ 6.31
Viešpats
apvalo △ 9.19, **9.31**
atlygina △ 8.17, 8.27, 9.47
atsiliepia į △ jausmus 2.17
globoja △ **8.13**, 8.17, 8.43
maloningas △ 8.11, 8.13, 8.23, 8.27, 9.17, 9.22, 9.25, 9.44, 9.47
pasiekiamas △ malone 9.22
siunčia △ išbandymus 7.40
suvokiamas tik △ 5.13, 5.31
šališkas △ **7.25**
šlovina Savo △ 9.25
žavi △ 8.44
visiems linki gero 1.2, **1.4, 4.12**, 4.17-18, 6.26
visuomet atsimena Viešpatį **2.14, 5.36**
vykdo Viešpaties valią 8.52
žavisi Kṛṣṇa 7.10
žr. taip pat Ātmārāmos; Gosvāmiai; Išminčiai; Išsivadavusios sielos; *Paramahaṁsos;* Šventieji; Tyri bhaktai
Bhaktai neofitai
garbina Dievybę 6.21
materialistiški 2.12
puolę 5.19
tarnauja tyriems bhaktams 5.34, 6.23
turi klausytis „Bhāgavatam“ 2.12
turi kreiptis į dvasinį mokytoją 6.23
Bhakti, *žr.* Kṛṣṇos sąmonė; Pasiaukojimo tarnystė
„Bhakti-rasāmṛta-sindhu“ p. 32
Bhaktisiddhānta Sarasvatis Gosvāmis
pamokslininkas p. 33
pripažįsta, jog Kṛṣṇa Dievas 8.19
transcendentinės literatūros autorius p. 5, 1.17
Bhakti-vedāntos
pasaulėžiūra bei veikla 5.24
žr. taip pat Bhaktai
Bhaktivinoda Ṭhākura p. 5
Bharadvāja, istoriniai liudijimai 9.6–7
Bharata Mahārāja 5.17

Bhāva 6.16
Bhīma **7.51–52**
  kaip karys **9.15**
  Viešpats išgelbėjo 8.24
  žr. taip pat Pāṇḍavai
Bhīṣma
  apie Dievybių garbinimą 9.27
  apie išsivadavimą 9.27
  apie Yudhiṣṭhiros pareigą **9.17**
  apie Kṛṣṇą
    dalyvaujantį Rājasūya-yajñoje **9.41**
    ir *gopes* **9.40**
  apie Kuntī kančias **9.13**
  apie laiką **9.14–15**
  apie moteris 9.27
  apie Pāṇḍavų kančias **9.12**
  apie *varṇāśrama-dharmą* **9.26–28**
  apie Viešpatį
    gelbėjantį bhaktus **9.23**
    mokantį Arjuną **9.36**
    Viešpaties ketinimus **9.16–17**
    visiems nešališką **9.21**
  apie žmogiškąsias ypatybes 9.26
  atgailavimas 9.34
  autoritetas 9.16, 9.19
  brangina Viešpaties malonę 9.34
  gerbiamas pusdievių **9.45**
  ir Kṛṣṇa
    Kṛṣṇa pareiškia palankumą △ 9.38, 9.44
    Kṛṣṇa prie △ mirties patalo **9.22**
    Kṛṣṇa šlovina △ 8.46
    šlovina Kṛṣṇą **9.10**, 9.24, 9.42
  išminčiai prie △ mirties patalo **9.5, 9.9**
  Yudhiṣṭhiros sielvartas dėl △ mirties **9.46**
  lyginamas su išminčiais 9.25
  lyginamas su pusdieviais **9.4**
  mahājana 9.19, 9.45
  maldos **9.32**
  mirtis **9.30–44**
  mistinės △ galios 9.1, 9.24, **9.29**
  pamokslininkas 9.9
  Pāṇḍavams linkėjo gero 9.11, 9.46
  Pāṇḍavai prie △ mirties patalo **9.11**
  Pāṇḍavų „priešas“ 8.46
  paniręs į pasiaukojimo tarnybą **9.30**–43
  Paraśurāma palaimina △ 9.6–7
  pasiekė dvasinį pasaulį 9.44
  pripažįsta Kṛṣṇą Dievu 9.18
  riteriška △ *rasa* 9.33–34
  ṛṣis 9.5
  strėlių patale **9.1**, 9.25
  vadovavo Kuru dinastijai 9.32
  Viešpaties „priešas“ 9.38
Bhṛgupatis, Viešpats 3.20
Bhūr ir Bhuvar planetos 9.45
Bindu-mādhava šventykla p. 31
Brahma-bandhu, apibūdinimas 7.35
  žr. taip pat Brahmanai, nekvalifikuoti
Brahma-bhūta, apibūdinimas 2.19
  pakilimas iš △ į pasiaukojimo tarnystę 5.9
  tikroji gyvenimo būsena 2.6
Brahmacāriai
  auklėjimas 9.26–27
  šiame amžiuje 1.10
Brahma-hatyā, apibūdinimas 8.51
Brahma-jijñāsā, apibūdinimas 9.44
Brahmajyoti
  apibūdinimas 8.15, 9.44
  impersonalistų tikslas 9.42, 9.44
  monistų tikslas 8.27
  Viešpaties aspektas 9.42
  žr. taip pat Brahmanas
Brahmaloka 3.2, 6.31
Brahmanai (visuomenės klasė)
  garbina Kṛṣṇą **8.7**
  garbina Viṣṇu 2.26
  gerbiami vadovaujantis papročiu 7.43
  gieda *mantras* ir atnašauja aukas 4.13
  ir bhaktai
    bhaktai gimsta △ šeimose 5.19
    bhaktai pranoksta △ 2.2
    △ kaip bhaktai 2.2, 2.20
  ir *parivrājakācāryos* 4.13
  įsisąmonina Brahmaną 2.20
  ypatybės 8.41, 9.26
  kaip mokyti žmonės 7.19, 7.35, 7.43
  kaip mokytojai 7.44
  kaip užpuolikas 7.16, 7.43, 7.53–54
  Kali-yugoje 8.52
  kṣatriyai pavaldūs △ 8.7
  nekvalifikuoti
    apibūdinimas 4.25, 7.35
    Aśvatthāmā, nekvalifikuotas △ 7.19, 7.33, **7.35**, 7.42–43, 7.55

„Mahābhārata“ skirta nekvalifikuotiems △ 4.25, 4.28–29
negali būti baudžiami mirties bausme **7.53–54, 7.57**
studijuoja Vedas 4.24
susiteršę 4.25
neužtenka gimti △ šeimoje 2.2, 3.6, 4.24, 7.19, 7.35, 7.43
nutolę nuo politikos 3.14
pavydi Caitanyai p. 8–9
reikšmė 8.5
simbolizuoja dorybę 2.20
△ šeimose gimsta *yogai* 2.28–29
šiame amžiuje degradavo 3.21
tampa *vaiṣṇavais* 2.2
tobuli žmonės 2.20
trejopos nurodytos pareigos 7.44
turi būti Viešpaties bhaktais 2.20
turi pasižymėti △ ypatybėmis 3.6
Viešpats globoja △ **8.43**
visų gerbiami 7.48
vyriausybė vadovaujasi △ patarimais 3.14, 3.20
žr. taip pat Varṇāśrama-dharma
Brahmanas (Viešpaties aspektas) **9.39**
Absoliuto aspektas 1.2, **2.11**, 3.39, 7.4
apibūdinimas p. 29–30
aprašytas „Vedānta-sūtroje“ 5.4
gyvosios esybės nėra impersonalios kaip △ 7.5
kaip Dievo Asmuo p. 18–19, p. 30, 2.12, 3.1, 3.35, 5.32
lyginamas su saulės spinduliais 2.11
materialaus pasaulio šaltinis p. 2
palaima pasiekus △ 5.8
pažinimas
atliekant pasiaukojimo tarnystę 5.33
Kumārai mokė apie △ 3.6
neprilygsta atsidavimui Viešpačiui 2.20, 5.30, 7.4
netikras 1.19
palaima pažinus △ 5.8, 7.10
trys energijos p. 19
Viešpats, △ šaltinis 2.11–12, 3.1, 7.4
visų priežasčių priežastis p. 19
žr. taip pat Absoliuti Tiesa; Aukščiausiasis Viešpats; *Brahmajyoti*
„Brahma-saṁhitā“
apie *cintāmaṇi-dhāmą* 8.21
apie Kṛṣṇos inkarnaciją 3.26
apie Viešpaties pavidalo regėjimą 3.4
apie visas būtybes ir *karmą* 6.28
atrasta Caitanyos p. 25
autoritetas, aprašantis Kṛṣṇą 1.1
Brahma-sāvarṇi Manu 3.5
„Brahma-sūtra“, *žr.* „Vedānta-sūtra“
Brahma-tejas, apibūdinimas 8.15
„Brahma-vaivarta Purāṇa“, apie Śukadevą Gosvāmį 7.11
Brahmā
antrinis kūrėjas 1.1
apie paklusimą Viešpačiui p. 24
Bhīṣma lyginamas su △ 9.45
dorovingumas 3.5
garbinimas 2.23–24
gimimas **3.2**, 3.5, 8.22, 8.34
ir Kṛṣṇa 8.16
ir Kṛṣṇos ypatybės 3.28
jīva-tattva 3.5
Kṛṣṇa moko △ **1.1**
lemia kūrimo ciklų pavadinimus 3.6
lyginamas su atspindėta saulės šviesa 3.5
saule 1.1
mahājana 9.19
maldos **8.34**
miega *yoga-nidroje* 6.30
mistinės galios 9.6–7
naikinimas ir kūrimas △ dieną **6.29–30**
numatė visatos centrą 1.4
paklūsta laikui 9.14
pirmasis Vedų išminties mokinys ir mokytojas 4.33
priklauso mokinių sekai 2.21, 9.6–7
priklauso nuo Viešpaties p. 1, 1.1
pripažįsta Kṛṣṇą Dievu 9.18
pusdievis 2.28–29
supykdo Šivą 7.17
Viešpaties inkarnacija 1.17, **2.23**, 3.5
Viešpats moko △ 1.1, 4.24
Viešpats pavaduoja △ 3.5
„Brahmāṇḍa Purāṇa“ apie Dattātreyą 3.11
Brahmāstra **7.27–32**
Aśvatthāmos △ **8.11–16**
atominiai ginklai lyginami su △ 8.12–13

ir Parīkṣitas **8.14**, 8.24
ir Pāṇḍavai **8.11–12, 8.17**
kaip atominis ginklas **7.19, 7.27**, 7.30
sugebėjimas paleisti △ **7.20**, 7.27
Viešpats sunaikina △ **8.15**
Bṛhadaśva, istoriniai liudijimai 9.6–7
Bṛhadbhānu 3.5, 3.26
„Bṛhan-nāradīya Purāṇa“, apie šventojo vardo šlovinimą p. 29
Buddha (Buda), Viešpats
atėjimą išpranašauja „Śrīmad-Bhāgavatam“ 3.24
Dievo inkarnacija **3.24**, 3.28
iššūkis △ pasekėjams 3.24
klaidina ateistus **3.24**
nepripažįsta Vedų p. 17, p. 20, 3.24, 5.15
sukūrė religiją 3.24, 3.28
teizmo pirmtakas 3.24
tikslas **3.24**
Būtybės, *žr.* Gyvosios būtybės; Siela

C

Caitanya, Viešpats
aiškina *ātmārāmos* posmą p. 21–22, 7.10
aiškina „Śrīmad-Bhāgavatam“ p. 2–4, 1.2
aiškina „Vedāntą“ p. 16–21
aplanko Gopīnāthos Dievybę p. 13
aplanko Sākṣi-gopālos Dievybę p. 14
apsireiškia keturrankiu pavidalu p. 22
atėjimas p. 3–6
Advaita lėmė △ atėjimą p. 10
atėjimo priežastis p. 4
atmeta kastų sistemą p. 11, p. 23
atskleidžia Vṛndāvanos reikšmę p. 13
atstovai, kaip filantropai 4.17–18
bhaktai p. 9–10
bhaktus laiko brahmanais 2.2
brahmanų pavydas △ p. 8–9
buveinė p. 9–10
Dievo inkarnacija p. 4, p. 22, 3.9, 3.26
duoda *sannyāsos* įžadus p. 12
dvasinis kriterijus p. 11, p. 23
dvi svarbiausios biografinės knygos p. 5
geltonos spalvos *yugāvatāra* 3.5
Gosvāmiai, △ pasekėjai 8.41
griežtumas p. 25–26
įgalina kitus 4.25
inicijuoja Tukārāmą p. 25
inkarnacijų šaltinis 3.26
įpareigoja indus 1.21
ir *māyāvādžių sannyāsiai* p. 28–30
ir Rāmānanda Rāya p. 22–25
ir *saṅkīrtana* p. 6, p. 9–10, p. 25–29, p. 33–34
ir Sārvabhauma p. 14–22
išėjimas p. 3
įtūžta dėl Nityānandos užpuolimo p. 11
įveda Kali-yugoje tinkamą aukų atnašavimą 8.52
kaip berniukas p. 7–8
kaip dvasinis mokytojas 3.24
kaip Kṛṣṇos malonė 8.35
kaip mokyklos mokytojas p. 7–8
kaip *sannyāsis* p. 4, p. 13
kalbasi su Kaziu p. 9
kelionės p. 13–14, p. 22–23, p. 26–27, p. 33, 6.13
į Pietų Indiją p. 22, p. 25
į Purį p. 13–14
į Šiaurės Indiją p. 26–27, p. 33
į Vṛndāvaną p. 30–31
per džiungles 6.13
knygos apie △ p. 5–6
Kṛṣṇos bhaktas p. 4, 2.16
kūdikystė p. 6–7
Mahārāṣṭroje p. 25
maldos p. 33–34
mango medis p. 11
Mathuroje p. 30
misija p. 11, p. 22–23
moko meilės Kṛṣṇai p. 4
moko pasiaukojimo tarnystės p. 21–22, p. 33–34
moko tarnauti Viešpačiui 4.25
neatstumia Jagājaus ir Mādhājaus p. 11
„neišmanėlis“, kuriam uždraudė skaityti „Vedāntą“ p. 28–29
niekada nesiskelbė Dievu 2.16
nieko neatstumiantis p. 11, p. 22–23, p. 31
nubaudžia Haridāsą Jaunesnįjį p. 26
nubaudžia kvailus mokinius p. 12
nugali Keśavą Kāśmīrį p. 8
organizuoja pilietinio pasipriešinimo judėjimą p. 8–9

palydovai p. 13
pamokymai
Rūpai Gosvāmiui p. 31–32
Sanātanai Gosvāmiui p. 30
pamokslininkas p. 2–10, p. 12, p. 22-23, 5.16
Prahlāda išpranašavo atėjimą 3.26
Prayāgoje p. 31
praranda sąmonę p. 14–15
priešinasi *saṅkīrtanos* nutraukimui p. 8–9
priklauso mokinių sekai 9.6–7
pripažįsta Kṛṣṇą Dievu 8.19
propaguoja šventųjų vardų giedojimą p. 6, p. 8–10, p. 25–29, p. 33–34
Puryje ir Ratha-yātroje p. 26
rekomendavo klausytis autoritetų p. 24
rekomenduoja šlovinimą p. 4
rūpinosi visų gerove p. 11–13
Sārvabhaumos posmai, skirti △ p. 22
sekretorius p. 5
smerkia Vedų interpretavimą p. 16-18, p. 29
sugrįžimas į Purį p. 25
sumanus pamokslininkas 5.16
susitinka su karaliumi Pratāparudra p. 25–26
susitinka su Rūpa ir Anupama p. 27
šlovina *gopių* vardus p. 12
šoka į Yamuną p. 31
šventraščiai išpranašavo △ atėjimą 3.26
trokšta, kad plistų *kṛṣṇa-kathā* 7.13–14
vaikystė p. 6–8
vardai p. 3, p. 6
Caitanya cituojamas apie
Absoliutą, kaip personalų p. 18
aukų atnašavimą p. 8–9
beasmenį Absoliutą p. 18–19
bendravimą su bhaktais p. 24
bhakti daigelį p. 32
Brahmaną, kaip Dievo Asmenį p. 18–20
Brahmano energijas p. 19–20
budistus p. 17, p. 20
Dievo Asmenį, kaip transcendentinį p. 18–20
emanacijų teoriją p. 18
gyvąsias būtybes, kaip Viešpaties energiją p. 19–20
gyvulių aukojimą 8.52
išsivadavimą p. 22
karvių aukojimą p. 8–9
kriauklę ir karvės mėšlą p. 17
„Mahābhāratą“ ir *Purāṇas* p. 18
māyāvādos teoriją p. 20–21
māyāvādžius, kaip įžeidėjus p. 28
meilę Viešpačiui p. 29
oṁkārą p. 20
pamokslininko ypatybes p. 2–3
pasaulio „netikrumą“ p. 20–21
pasiaukojimo tarnystę p. 21–22
praṇava oṁkārą ir *tat tvam asi* p. 20
saṅkīrtaną p. 29
Śaṅkaros motyvus p. 21
„Śrīmad-Bhāgavatam“, kaip tobulą kūrinį 1.1, 3.40
tai, jog Kṛṣṇa ir Jo vardas absoliutūs p. 28
Vedas, kaip neginčijamas p. 17
„Vedānta-sūtrą“ p. 16–18, p. 28–30
Vedų tikslą p. 20–21, 5.24
Viešpaties ir sielų vienovę bei skirtybę p. 19–20
Viešpaties pavidalą p. 20
Viešpaties vardą p. 33, 2.17
Viešpaties vardų kartojimą p. 28–29
Vrajabhūmio gyventojus 8.21
„Caitanya-Bhāgavata“ p. 5, p. 13
„Caitanya-caritāmṛta“ p. 5
Cakravartis, *žr.* Viśvanātha Cakravartis
Cākṣuṣa Manu 3.5, **3.15**
Caṇḍakauśika 9.6–7
Caṇḍikā 2.26
Candra, mėnulio dievas 8.18
Candramāsī 9.8
Candraśekhara Ācārya p. 13, p. 27
Cāpala (brahmanas) p. 10
Cāraṇai 1.4
Caturbhuja, Kṛṣṇa
kaip △ **7.52**
„Chāndogya Upaniṣada“, apie *Purāṇas* ir „Mahābhāratą“ 4.19
Chemija
chemikai 1.1
panaudojama tarnystei Viešpačiui 5.22
Cintāmaṇi-dhāma
Kṛṣṇaloka kaip △ 8.21
žr. taip pat Dvasinis pasaulis

Citraketu 5.17
Civilizacija, *žr.* Visuomenė

D

Dainavimas šlovinant Viešpatį 5.36, 6.32
Dakṣa 3.5, 9.8
Dakṣa-sāvarṇi Manu 3.5
Dāmodara (*viṣṇu-tattva*) 2.26
Dāmodara Gosvāmis p. 5
Dāsya, pasiaukojimo tarnystės pakopa p. 32
Daśaratha Mahārāja 7.44
Daśāśvamedha-ghāṭa p. 31
Dattātreya 3.11, 3.28
Dedukcinis pažinimo būdas 9.18
Demokratija 8.32
Demonai
  degradavę 2.16
  išgelbėjami Viešpaties bhaktų 2.16
  planetos 3.2
  Viešpats naikina △ 1.14, 8.43
  žr. taip pat Ateistai; Materialistai
Devakī 1.1
  Yaśodā lyginama su △ 8.21
  kaip Pṛśni 8.33
  Kuntī lyginama su △ 8.23
Devala 1.17, 8.19
Deva-sāvarṇi Manu 3.5
Devos 2.16
  žr. taip pat Pusdieviai; Bhaktai
„Dhanur-veda“ 7.44
  apibūdinimas 9.6–7
Dhanvantaris, Viešpats **3.17**, 3.28
Dharma
  apibūdinimas 8.4
  bevertė be meilės Viešpačiui **2.8**
  iškilniausia △ **2.6**
  žr. taip pat Pareiga; Religija; *Varṇāśrama-dharma*
Dharma, karalius **3.9**
Dharmarāja 7.49
Dharma-sāvarṇi Manu 3.5
Dharmasetu 3.5, 3.26
  istoriniai liudijimai 9.6–7
Dhīra 3.13
Dhyāna 2.28–29
Dhruva Mahārāja 6.21, 6.28, 9.6–7
Dhṛtarāṣṭra
  asketas 9.48
  Yudhiṣṭhira guodžia △ 9.48
  sielvartauja dėl Kurukṣetros mūšio **8.3**
  sūnūs 8.14, 9.46
  tėvai 9.6–7
Dievas, *žr.* Aukščiausiasis Viešpats; Kṛṣṇa
Dievybės garbinimas 5.7, 6.21
  būtinas puolusioms sieloms 8.22
  garbinant patenkinamas Viešpats 9.27
  garbinimo būdai 8.22
  nurodymai, kaip garbinti 8.22
Dievo pažinimas
  apvalo 6.27
  aukščiau materijos *guṇų* 2.20
  Brahmano švytėjimas trukdo △ 7.4
  dvasinio mokytojo pagalba 2.32, 5.23
  gyvulių žudymas, kliūtis 3.24
  ir savęs pažinimas 2.21
  ir skaidri garso terpė 5.38–39, 6.25
  ir „vienovės bei skirtingumo“ koncepcija 1.2
  ir visuomenės skyriai 3.13
  išėjus į mišką 6.21
  klausantis p. 6, p. 24, **1.2**, 2.32, 5.34, 6.25
  klausantis „Śrīmad-Bhāgavatam“ **1.2**
  materialistams **5.16**
  netobulas, dviejų rūšių 2.12
  pasiekiamas kartojant Hare Kṛṣṇa p. 4–6
  pažinimo poreikis 5.11
  perduodamas mokinių sekos 2.21
  procesas 5.34
  propaguojamas Caitanyos p. 4–6, p. 8-10, p. 24–29, p. 33–34
  propaguojamas Viešpaties bhaktų 2.16
  rasos, △ dalis 1.3
  reikalingos sąlygos 7.2
  reikalauja tyrumo **6.21**
  ugdymas 5.34
  Vedų raštai, △ pagrindas 2.12, 2.32
  veikla turi padėti △ **2.8**
  žinojimo tobulumas **5.22**
  žr. taip pat Kṛṣṇos sąmonė; Pasiaukojimo tarnystė

Dievo sąmonė, *žr.* Dievo pažinimas; Kṛṣṇos sąmonė
Dievo tarnai, *žr.* Bhaktai; Tyri bhaktai
Dorybės *guṇa* 9.5
  brahmanas, dorybės simbolis 2.20
  būtina siekiant išsivaduoti 2.24
  ir pasiaukojimo tarnystė **2.19–20**, 2.24
  ir šlovinimas 2.24, 2.26
  ir tarnystė Viešpačiui 6.21
  kartojant Gāyatrī 1.1
  laikui bėgant silpnėjo 4.24
  lyginama su ugnimi **2.24**
  padeda pažinti Brahmaną 2.20
  padeda suvokti Vedas 4.24
  veda prie Dievo sąmonės **2.34**
  Viṣṇu Dievybė atsako už △ **2.23**
Drauṇis, *žr.* Aśvatthāmā
Draupadī
  Bhīma prieštarauja △ 7.52
  gailestingumas **7.46, 7.49**
  gerbia Aśvatthāmą **7.42–**43
  Kauravai įžeidžia △ **8.5**
  prašo nežudyti Aśvatthāmos **7.43–48**
  sielvartauja dėl Kurukṣetros karo 8.3
  sielvartaujanti motina **7.15, 7.47**, 7.49
  vertingi △ žodžiai **7.49**
  Viešpats išgelbėjo 8.24
Droṇācārya
  Arjuna skolingas △ 7.49
  Arjunos mokytojas **7.44**
  Aśvatthāmos tėvas **8.11**
  brahmanas 7.44, 7.53–54
  Bṛhaspačio inkarnacija 9.8
  gerbiamas Pāṇḍavų 7.38
  gimimas 9.6–7
Duḥśāsana 8.5
Durgā, deivė
  kaip kalėjimo prižiūrėtoja 9.44
Duryodhana **7.13–14**
  apgauna Yudhiṣṭhirą 8.5
  apgauna Pāṇḍavus 9.11
  Arjuna atima △ strėles 9.37
  Viešpats sužlugdo △ planus 8.11, 8.24
Dvāpara-yuga 1.22, 3.25, 4.24
  žr. taip pat Amžiai
Dvārakā
  Viešpaties žmonos △ 8.36
  Viešpats išsiruošia į △ **8.8**
Dvasia
  įkvepia materiją 8.34
  ypatybės 9.34
  žr. taip pat Aukščiausiasis Viešpats; Brahmanas; Siela; Supersiela
Dvasinė energija
  aukštesnė Viešpaties energija p. 19, 5.20
  gyvosios esybės ir △ 5.20
  Kṛṣṇos buveinė sudaryta iš △ 3.43
  lyginama su mėnulio šviesa 7.4
  nužengdamas Kṛṣṇa pasitelkia △ 3.35, 3.43
  pažįstama tarnaujant Viešpačiui 5.31
  prieglobstis nuo materialios energijos 7.4
  tapati Viešpačiui 5.20
  trys aspektai p. 19
  Viešpaties △ ekspansijos 2.28–29
  žr. taip pat Energijos
Dvasinis kūnas **6.28**
Dvasinis mokytojas
  apibūdinimas 7.43
  atstovauja Vyāsadevai 1.5
  būtinas neofitui 5.23, 6.23
  būtinas norint pažinti Vedas 4.28–29
  būtinybė kreiptis į △ 1.13, 1.15, 2.32, 4.28–29, 5.21, 5.23, 6.23
  būtinybė pasitikėti △ 4.1, 5.39
  inicijuoja p. 11, 2.2
  išgydo nuo nusiminimo 5.5
  išmano Vedų literatūrą 1.6
  ypatybės 1.5–6, 1.13
  kaip „lygus“ Viešpačiui 1.15
  klausimai △ 6.2
  klausymasis p. 24, 1.5, 1.13, 2.32, 7.22
  mokinio tarnystė △ 1.8, 1.15, 5.23, 5.29
  moko medituoti 6.15
  Nārada Munis kaip △ 9.6–7
  △, nepateisinančio savo vardo, reikia atsisakyti 7.43
  neturintis ydų 1.6
  nugali kitas filosofijas 1.7
  padeda pakilti 2.24
  pakeičia mokinio gyvenimą 6.5
  pamokslauja atsižvelgdamas į laiką ir vietą 9.9
  pasakoja „Śrīmad-Bhāgavatam“ 3.40

pripažįstamas net ir Viešpaties 5.21
sannyāsiai, kaip △ 3.13
suteikia *mantras* 5.38
suteikia šventąją virvelę 2.2
šeimos žmonės vadovaujasi △ 9.6–7
tarnystė △ **1.8**, 1.15, 5.23, 5.29
tarpininkas, padedantis pažinti Viešpatį 1.13, 1.15, 2.32, 5.21, 5.23, 6.23, 7.22
uždega dvasinę ugnį 2.32
užima bhaktus tarnyste Viešpačiui 5.39
vadovauja pamokslavimui 5.36
vadovaujasi mokinių seka p. 24, 1.5, 1.13, 4.28–29
varṇāśramos sistemoje 2.2, 5.24
vidujai ir iš išorės 7.5
Viešpaties atstovas 7.22
Viešpaties bhaktai kaip △ 5.23
Viešpats irgi priėmė △ 5.21
visiems linki gero 1.9
viską sudvasina 5.23
žodžiai 7.22
žr. taip pat Mokinių seka; Tyri bhaktai
Dvasinis pasaulis
absoliučiai dvasiškas p. 28
bhaktų tikslas 6.26, 6.31
Bhīṣma pasiekė △ 9.44
gyvenamas 6.31
išsivadavimas 9.39
įžengimas į △ 5.31, **6.23**
lyginant su materialiu pasauliu 1.17, 6.31, 8.9
Nārāyaṇa, △ valdovas 9.18, 9.44
prieinamas Nāradai 6.31
religijos tikslas 2.25
santykiai △ 9.44
švytėjimas 3.1
tikrovės bei tiesos pagrindas 1.1
transcendentinis p. 28, p. 30, 1.17
Viešpaties sukurtas 1.17
žr. taip pat Goloka Vṛndāvana; Vṛndāvana
Dvija-bandhu
apibūdinimas 8.22
žr. taip pat Brahmanai, nekvalifikuoti
Dvijos 2.2
Dvita 9.6–7

E

Ekat 9.6–7
Ekonomikos plėtra ir religija 1.2
Ekspansijos, *žr.* Kṛṣṇa, ekspansijos
Ekstazė (dvasinė)
iš meilės Viešpačiui 6.16–**17**
žr. taip pat Palaima
Elektra
elektros valdymas, analogija 5.20
įvairiai pritaikoma, analogija 3.34
skirtingo stiprumo, analogija 3.28
Empirinė filosofija, *žr.* Filosofija; *Jñāna;* Žinojimas
Energijos (Aukščiausiojo Viešpaties)
brahmajyoti, kaip △ 9.42
Durgā, kaip △ 9.44
funkcijos 8.43–44
gyvosios esybės, kaip △ 9.27
išorinė, *žr.* Materiali energija
išorinės △ ekspansijos 9.18
išvaduoja gyvąsias būtybes 3.34
įvairiai panaudojamos 3.34, 5.20
lyginamos
su elektra 3.28, 3.34, 5.20
su saulės spinduliais 9.21
māyā, kaip △ 8.18
nesuvokiamos p. 17–18
pažinimo objektas 5.31–32
pažįstamos tarnaujant Viešpačiui 5.31
priežasčių ir pasekmių △ **2.30**
ribinės △ ekspansijos 9.18
tapačios ir skiriasi nuo Viešpaties 1.2
valdomos Viešpaties 5.20
vidinė, *žr.* Dvasinė energija
vidinės △ ekspansijos 9.18
Viešpats įsikūnija Savo △ pagalba 9.33
Viešpats, △ šaltinis p. 1–2
visata, kaip △ 5.22
žr. taip pat Dvasinė energija; *Māyā;* Materiali energija
Etiniai nurodymai 5.11

F

Filosofai
ir tarnyba Viešpačiui 5.32
materialistai 3.37
padrąsinti „Bhagavad-gītos“ 5.15
savanaudiška veikla 2.8
Viešpatį laiko materialiu 3.37
Viešpats nuošaly △ 8.20, 9.16
žmonių grupė 5.40
Filosofija (spekuliatyvi)
dvasinis mokytojas gali nugināyti △ 1.7
ginčijasi dėl sielos 2.21
ir Absoliuto suvokimas 3.37
Kumārai, △ autoritetai 6.31
kūrinija, △ dėmesio objektas 1.1
laiko Viešpatį materialiu 3.37
lyginama su tamsa 2.21
smerkiama be atsidavimo Viešpačiui 5.8, 5.12
turi būti atmesta 5.36
Viešpats nepasiekiamas per △ 3.37
Filosofinis akmuo 8.27
ir geležis, analogija 6.28
Viešpats lyginamas su △ p. 20

G

Gadādhara Paṇḍita p. 15
Gādhi-suta, *žr.* Viśvāmitra
Gāyatrī *mantra* 1.1
Gamta, materiali, *žr.* Materiali gamta
Gāndhārī
apgaili Kurukṣetros mūšį 8.3
asketė 9.48
guodžia Yudhiṣṭhirą 9.48
Gandharvai 9.6–7
Gāṇḍīvos lankas **9.15**
Gaṇeśa, Viešpats 2.26, 9.6–7
Gangos upė
bhaktai pralenkia tyrumu **1.15**
ir laidojimo papročiai **8.1–2**
Keśava Kāśmīris šlovina p. 8
maudymasis △ užtemimo metu p. 5
meilė Viešpačiui lyginama su △ **8.42**
Santanu žmona 9.6–7
Viešpats pašventina **8.2**
Garbha-stuti 3.5
Garbhādhāna-saṁskāra 4.25
Garbhodaka 3.5
Garbhodakaśāyī Viṣṇu 3.1–5, 8.22, 8.34
Brahmā ir Śiva, △ inkarnacijos 3.5
Brahmā miega △ viduje **6.30**
Garbinimas
atneša išsivadavimą 2.23–**26**
bhaktų 9.25
brahmanų **8.7**
Brahmos 2.23
dvi rūšys 2.24
gopių 9.42
pusdievių
brahmanai atsisako garbinti pusdievius 2.26
gimdo panteizmo idėjas 5.14
yra neišmanymas ir aistra 2.26
materialistiškas 2.23, **2.27**
neapsieina be Viṣṇu 5.36
nutraukiamas Kṛṣṇos 2.27
smerktinas 8.17
svarbiausias žmogaus užsiėmimas 2.14
Śivos 2.23
tikslas – Kṛṣṇa 2.27–**29**
valdant neišmanymui bei aistrai 2.26–**27**
Viešpaties △ p. 4, p. 13, p. 23, **2.14–**15, 2.23–**31**
aprėpia viską 1.2
būtinas p. 23
darbu 2.27, 5.34
išvaduoja 2.24–**26**
rekomenduojamas Caitanyos p. 4
vienintelė religija 2.27
vietos 8.19
Viṣṇu garbinimas 2.23–27
aukščiausias 2.24, **2.26**
dirbant 2.27
išvaduoja 2.24
lyginant su Brahmos arba Śivos △ 2.23–24, 2.26
lyginant su kitų △ 2.23, **2.26–27**
materialistai neišmano △ naudos 2.27

pasiaukojimo tarnystė – vienintelis Viṣṇu △ būdas 2.23
per transcendentinį garsą 5.38–39
žmonės, pradėję garbinti Viešpatį 8.25
žr. taip pat Bhīṣma, maldos; Dievybės garbinimas; Kuntī, maldos; Pasiaukojimo tarnystė
Garsas
mokslas apie △ 7.20
transcendentinis 8.4
žr. taip pat Šventųjų vardų giedojimas
Garuḍa, Kaśyapos sūnus 9.8
Gauḍīya-sampradāya
įeina į Madhva-sampradāyą 9.6–7
žr. taip pat Mokinių seka
Gautama 1.1, 1.7, **9.6–7**
Geležis
ir filosofinis akmuo, analogija 6.28
ir ugnis, analogija 5.33
Geltligė ir cukrus, analogija 5.11
Ghṛtācī 9.6–7
Gimimas
antrasis △ 4.25
apsivalymas △ metu 4.25
Brahmos 8.22, 8.34
išsivadavimas nuo △ **8.25**
žr. taip pat Sielų persikūnijimas
Gyvenimas
āśramai 9.8
materialus △ yra iliuzija 8.4
priklauso nuo troškimų 9.23
principai 9.12, 9.14
tikslas 8.42, 9.26–27, 9.39, 9.44
trukmė skirtingais amžiais 1.10, 1.21
žr. taip pat Gyvosios būtybės; Žmonės
Gyvosios būtybės (esybės)
anapus grubaus ir subtilaus kūno **3.32–33**
apšviečiamos Viešpaties malone 3.33–34
atsietos Viṣṇu dalys 2.23
bedieviškumas lemia △ kančias 7.5
bejėgės 2.33
dengiamos materialios energijos p. 19, 3.33, 7.5
energija 9.27
gamtos *guṇos* sukelia △ kančias 8.27
gimimas 3.35
gyvena visose planetose 2.34
gyvybės požymiai 8.42
individualios 1.1
ir Viešpats 2.26, 3.28, 3.35, 5.20, 7.5, 8.4, 8.18, 8.35
iš prigimties palaimingos 2.19
išminčiai, △ draugai 1.4
išsivadavimas 6.37
išsivaduoja
dviem keliais 7.5
Viešpačiui panorėjus 5.31
Viešpaties bhaktų pagalba 5.24
įvairūs △ gyvenimo lygiai p. 19
jausmai, mąstymas ir norai 7.5
jei nori, gali tapti Brahma 3.28
kaip Viešpaties ekspansijos p. 19–20, 2.28–29, **3.5**, 5.8
kokybiškai tapačios Viešpačiui p. 19-20, 1.1–2, 5.20, 7.5
kova už būvį 2.4
Kṛṣṇa, △ būties centras 2.6
kuria likimą 8.28
laimingos šlovindamos Viešpatį 6.34
linkusios užsimiršti 2.31, 2.34, 3.33
lydimos Supersielos 2.31
lyginamos su kaliniais 7.5
lytiniai skirtumai 4.5
materialiame bei dvasiniame pasauliuose 5.31
materialus ir dvasinis △ pavidalas 9.39
nepatikimos 9.22
niekada neprilygs Viešpačiui 2.26, 3.28, 5.20, 7.5
nuolatos veiklios 6.34
patiria *rasas* 1.3
pavaldžios Viešpačiui 2.26, 3.35, 5.20, 7.5
priklausomos 8.37–38, 9.22, 9.31
priverstos kentėti 1.2, 5.18, 6.38, **7.5**
reliatyvi △ būtis p. 19, 2.11
sąlygotų ir išsivadavusių △ palyginimas 9.44
sielos 3.31–32
sukuriamos Viešpaties žvilgsnio 1.1
Supersiela padeda △ **2.33**
šaltinis **3.5**
tapačios Viešpačiui ir skiriasi nuo Jo 1.1–2, 7.5
tapatina save su materija 2.11, **7.5**, 7.7
tariamai mėgaujasi 7.24

tarnai 8.35
tarnystės Viešpačiui nauda 1.4
tikslas – atsidavimas Viešpačiui 5.8, 5.20
tikslas – Viešpaties pavidalas 6.18
tobulumas 3.28
transcendentinės 8.47
troškimai 6.22
turi atsiduoti Viešpačiui 5.20
turi Kṛṣṇos ypatybių 3.28
vadovaujamos Viešpaties 1.1
valdomos neišmanymo 3.33
veikiamos materialios gamtos pasikeičia 7.5
Viešpaties energija 2.11, 5.20, 5.31
Viešpaties ribinės ekspansijos 9.18
Viešpaties santykiai su △ 5.8
Viešpaties sudėtinės dalys 2.6, 2.23, 2.33
Viešpaties sūnūs 2.33
Viešpaties tarnai 2.6, 3.38, 5.8, 5.20
Viešpaties veikla nesuvokiama △ 8.16
Viešpats pranoksta △ 1.1
Viṣṇu, △ geradarys **2.23**
žr. taip pat Sąlygotos sielos; Siela
Gyvuliai
apšviesti Caitanyos 6.13
aukojant △, jiems pasitarnaujama 7.37
aukojimas 8.52
globa 9.26
keturių rūšių gyvuliški poelgiai 1.2, 9.26
valdomi neišmanymo *guṇos* 2.24
Viešpats įsikūnija △ pavidalais 8.30
žr. taip pat Gyvybės rūšys
Gyvulių skerdimas
Buddha smerkia 3.24, 5.15
didžiausia blogybė 1.6
dvasinio gyvenimo kliūtis 3.24
dviejų rūšių 3.24
gyvulių aukojimas lyginamas su △ 8.52
Korane ir Vedose p. 9
nepateisinamas 7.37
prisidengus religija 5.15
propaguojamas šiame amžiuje 3.24
smerkiamas 8.40, 9.26
△ sukeltos nelaimės 7.37
šventraščiai apriboja △ 7.37
tolygus žmogžudystei 7.37
Globa
apsaugojimas nuo mirties **8.9**
brahmanų 8.5
gyvulių 8.5, 9.26
ir Vedų laikų karaliai 9.27
karvių **8.43**
moterų 8.5
Pāṇḍavų **9.12**
senų žmonių 8.5
Viešpats globojo Parīkṣitą 8.14, 8.24
Godāvarī upė p. 23
Godumas 6.21
Gokula, *žr.* Vṛndāvana
Goloka Vṛndāvana 3.28
žr. taip pat Dvasinis pasaulis; Vṛndāvana
Gomedha yajña 8.52
Gopāla Bhaṭṭa Gosvāmis p. 5, p. 13
Gopāla (brahmanas) p. 10
Gopės 7.40
ir impersonalistai 9.40
Kṛṣṇos žaidimai su △ 3.28
prilygsta Kṛṣṇai 9.40
šlovina 9.42
Gopīnātha Ācārya p. 15–16, p. 22
Gopīnāthajī Dievybė p. 13
Gosvāmiai
apibūdinti 1.5
„Bhāgavatam“ deklamuotojai 1.5
neturintys ydų 1.6
sekė mokinių seka 1.5
turi būti mokyti 1.6
žr. taip pat Gosvāmiai, šeši
Gosvāmiai, šeši p. 13
apie bhakto kūną 9.6–7
atsižadėję 8.41
sannyāsiai turi propaguoti Gosvāmių šventraščius 6.13
tarnystės Kṛṣṇai autoritetai p. 33, 2.15
žr. taip pat Jīva Gosvāmis; Raghunātha Gosvāmis; Rūpa Gosvāmis; Sanātana Gosvāmis
Govardhanos kalnas 8.19
Kṛṣṇa pakėlė 1.20
Gṛhasthos
āśrama 1.10
ilgainiui atsikrato prisirišimų 9.26
ir lytinis gyvenimas 9.27

mato skirtumą tarp vyrų ir moterų 4.5
sannyāsio santykiai su △ 4.8
teikia labdarą 9.27
vadovaujami dvasinio mokytojo 9.6–7
žr. taip pat Šeimyninis gyvenimas
Gṛtsamada, istoriniai liudijimai 9.6–7
Guhyakos **9.3**
Gulbės ir šventos asmenybės 5.10
Guṇa-avatāros 2.22
Guṇos
garbinimas veikiant △ **2.26**
neveikia bhaktų 6.28
Purāṇos sudarytos atsižvelgiant į △ 2.4
suklaidina gyvąsias esybes 8.27
valdo materialistus 6.31
Viešpats transcendentalus △ **2.31**, **8.27**
žr. taip pat Materiali gamta
„Gurv-aṣṭaka“, apie dvasinį mokytoją 1.8

H

Haihaya 3.11
Hayagrīva, Viešpats 3.26
Haṁsa, Viešpaties inkarnacija 3.26
Hare Kṛṣṇa *mantra* p. 5–6
žr. taip pat Saṅkīrtanos judėjimas; Šlovinimas; Šventųjų vardų giedojimas
Hari, Viešpats 3.2, 3.26
žr. taip pat Aukščiausiasis Viešpats
„Hari-bhakti-sudhodaya“, apie *ātmārāmos* posmą 7.10
Haridāsa Jaunesnysis p. 26
Haridāsa Ṭhākura p. 10–11, p. 23, 2.2, 6.35
Hari-kīrtana 5.22
žr. taip pat Saṅkīrtanos judėjimas; Šventų vardų giedojimas
„Hari-nāmāmṛta-vyākaraṇa“ p. 8
Hastināpura **4.6**
Pāṇḍavų sostinė 8.39, **9.48**
Haṭha-yoga p. 32
Hiḍimba, demonas 8.24
Himnai, panaudojami kovoje 7.27, 7.44
Hiraṇyakaśipu 1.1, 1.14, 2.28–29
galios ir turtai 3.28
materialistas 8.36
meta iššūkį Viešpaties valdžiai 3.22
Nṛsiṁhadeva nužudė **3.18**, 3.28
Hlādinī, Viešpaties galia p. 19
Hṛṣīkeśa, Viešpats 5.13
žr. taip pat Aukščiausiasis Viešpats

I

Iliuzija
apibūdinimas p. 20–21
impersonalistų △ teorija p. 20–21
ir Arjuna 9.36
kūnas 9.31
materialaus pasaulio laimė 2.6, 6.38
materialus gyvenimas 8.4
materialūs ryšiai 9.19
māyāvādos △ teorija p. 20–21
priešinga savęs pažinimui 3.33
žr. taip pat Kūniškoji būties samprata; Materiali energija; *Māyā;* Neišmanymas
Impersonalistai
alternatyvos △ 1.19
„Bhāgavatam“ laiko šių laikų kūriniu 1.1, 2.3
Brahmano spindesys nepatenkina 9.39
Caitanya kreipiasi į △ p. 28–30
gopės ir △ 9.40
meditacija 9.41
menkina Viešpatį 2.28–29
negali ištarti žodžio „Kṛṣṇa“ p. 27–28
negali suvokti Viešpaties žinios 5.30
nepatenkinti 1.19
nusikalsta Kṛṣṇos pėdoms p. 28
pavydi Viešpačiui 2.3
priklausomi 1.1
skatina lytinį gyvenimą 1.1
sunku išsivaduoti 2.28–29
tikslas 9.42, 9.44
žr. taip pat Filosofai; Monizmas; Prakāśānanda Sarasvatis; Śaṅkarācārya; Śaṅkaros *sampradāya*
Impersonalizmas
Caitanya pasmerkė p. 16–20
iliuzijos teorija p. 19–21
materialios prigimties 1.19

paslėptas budizmas p. 21
skatina lytinį gyvenimą 1.1
Śaṅkarai liepta mokyti p. 21
Indija
Kinija užpuola △ 5.11
papročiai 8.1
priedermė p. 2, 5.11, 7.13–14
šlovė p. 4–6
Indijos vandenynas **3.22**
Indra 3.12
atliko žirgo aukojimus 8.6
Yudhiṣṭhira lyginamas su 8.6
prakeiktas Bṛhaspačio 9.8
Indra-gopa, mikrobas 6.28
Indrapramada **9.6–7**
Indra-sāvarṇi Manu 3.5
Induizmas, *žr. Varṇāśrama-dharma;* Vedų kultūra
Inkarnacijos (Aukščiausiojo Viešpaties)
apsireiškia Viešpaties vardu 2.17
gailestingumas 3.9
įgalintos gyvosios būtybės 2.34, 3.5, 3.26
yugų △ 3.5
kokybinės △; trys 3.5
Kumārai **3.6**
lemia sėkmę **1.18**
līlų △; išvardintos šešios 3.5
lyginamos su
lempomis 3.28
upokšniais **3.26**
Manu △, išvardintos keturiolika 3.5
„materialios“ ir transcendentinės 1.17
mėgdžiotojai p. 15–16, 1.20, 3.5
nauda girdint apie △ 1.18
nauda pasakojant apie △ **3.29**
nesuskaičiuojamos 1.17, **3.26**
nuoseklus aprašymas **3.6–28**
nužengia visose planetose **2.34**
pagimdo dvasinį troškimą 2.34
patenkina pusdievius **3.22**
pažįstant △ išsivaduojama 3.29
pripažįstamos remiantis šventraščiais p. 15–16, 2.16, 3.5, 3.7
skiriasi savo veikla 3.7, 3.26
skirtingai įgalintos 3.5, 3.26–28
skirtingos Viešpaties apraiškos 2.34
sužavi sąlygotas sielas 1.17
„Śrīmad-Bhāgavatam“, kaip △ **3.40**
šaltinis
Garbhodakaśāyī Viṣṇu 3.5
Kṛṣṇa 1.17, 3.23, **3.28**
Kṣīrodakaśāyī Viṣṇu 3.2, 3.5
tikslas **2.34**, 3.26, 3.28
transcendentinės 3.7, 3.30
Viešpaties bhaktai 2.16
žr. taip pat Aukščiausiasis Viešpats, inkarnacijos; Kṛṣṇa, atėjimas; Matsya; Nṛsiṁha; Varāha
Intelektas 7.42
Inžinieriaus žinios, analogija 1.1
Įsikūnijimai, *žr.* Inkarnacijos
Islamas p. 9
žr. taip pat Musulmonai
Išminčiai
atpažįstami iš kalbos, ne iš išvaizdos 4.6
gimę iš Viṣṇu **6.30**
lyginami su gulbėmis 5.10
Naimiṣāraṇyos △
domina šventraščių esmė **1.11**
klausymosi proceso pradininkai **1.21**
numatė šio amžiaus pasikeitimus **1.10**
pagerbė Sūtą Gosvāmį **1.5–**8, **1.22**
pasakojo apie Kṛṣṇą **1.20**
rūpinosi religijos išsaugojimu **1.23**
svarbūs △ klausimai **2.5**
troško išgirsti apie Viešpatį **1.13-14, 1.17–18, 1.21**
visiems linkintys gero **1.4**, 1.9–10
pasiekia išsivadavimą **2.25**
rūpinasi visų gerove 1.4, 4.17–18
šlovina Viešpatį **2.25–26**
vaikystėje Nārada patarnavo △ **5.23–29**
vengia žemiškos literatūros **5.10**
žr. taip pat Autoritetas; Bhaktai; Brahmanai; *Ṛṣiai;* Šventieji; Transcendentalistai
Išmintis, *žr.* Dievo pažinimas; Savęs pažinimas; Žinojimas
Išorinė energija, *žr.* Materiali energija
Išsiskyrimas, išsiskyrimo su Viešpačiu jausmas 6.16
Išsivadavimas

apibūdinimas 2.15, 3.33
atliekant pasiaukojimo tarnystę **8.35**
atsidavimas Viešpačiui 7.5
bhakto išsivadavimas 9.39
dovanojamas Viešpaties **9.38**
dvasinio mokytojo malone 7.22
ir abejingumas materijai 4.5
ir budrumas 4.4
išeinant į dvasinį pasaulį 9.39
išminčiai pasiekdavo △ **2.25**
išmintingųjų tikslas **5.18**
išsivadavus mėgaujamasi *rasa* 1.3
juslių tobulumas 5.13
kartojant Viešpaties šventuosius vardus **1.14**
klausantis apie Viešpatį 5.26
Kṛṣṇos žaidimų pagalba 8.27, 9.35
Kurukṣetros mūšyje 8.29, 9.35, 9.39
materialistų nedomina 2.3
monistinis 2.10
nedovanojamas pusdievių 2.23, 2.26
nuo gimimo ir mirties **8.25**
nuo karminės veiklos **9.23**
nuo *karmos* **2.15**, 3.8
nuo materialių prisirišimų 8.4
nuo mirties **8.9, 8.25**
pareigų tikslas **2.9**
pasiaukojimo tarnystė ir △ p. 29, 5.9, 5.30
pasiekiama išsiugdžius dorybę 2.24
per transcendentinį garsą 8.4
priešingas sąlygotam būviui 4.4
Purāṇų ir Vedų pagalba 2.4
regint Kṛṣṇą **8.25, 8.36, 9.39**
religijos tikslas 2.25
sąlygotų sielų 9.39
sielos 8.42
su Viešpaties malone 3.33, **7.22**
sunkiai pasiekiamas impersonalistams 2.28–29
susižavėjimas Viešpačiu išsivadavus **7.10**
suteikia Viṣṇu 2.24–**26**
suvokus save esant transcendentiniu 3.33
suvokus Viešpatį 1.20, **3.29**, 3.33
„Śrīmad-Bhāgavatam“, išsivadavimo šaltinis 2.3
žemiškos knygos neleidžia išsivaduoti 5.13
žmonės turi progą išsivaduoti 1.10, 5.15
žr. taip pat Brahmanas, pažinimas; Savęs pažinimas
Išsivadavusios sielos
rūpinasi visų gerove 4.17–18
sąlygotos sielos ir △ 4.4
susižavi Viešpačiu **7.10–**11
tobulos 5.13
vertos pasitikėjimo 3.24, 4.17–18
Itihāsos 8.19
žr. taip pat „Mahābhārata“; „Rāmāyaṇa“
Ittham-bhūta 7.10
Įžadai, disciplinos laikymasis 4.28–29
žr. taip pat Askezė

Y

Yadu
dinastija **3.23**
karalius **3.11**, **8.32**
Yajña, Viešpats 2.29, 3.5, **3.12**
Yajña, *žr.* Aukojimas; Ritualinės apeigos
„Yajur Veda“ 3.21, 4.19, **4.21**
Yama **3.12**
Yamarāja, Viešpats 7.49, 9.19
Yaśodā, motina 1.20
baudžia Kṛṣṇą 8.31, 9.19
Devakī lyginama su △ 8.21
Kṛṣṇa kaip △ sūnus 9.22
Kuntī lyginama su △ 8.31
Ydos 9.16
žr. taip pat Nuodėmės
Yoga
apibūdinimas 9.23
netobula 2.12
nukrypimas nuo △ 2.29
padeda sutramdyti alkį 9.27
priklauso nuo tarnystės Viešpačiui 6.35
siekia valdyti jusles 6.35
tikslas **2.28–29**
tobulumas 9.23, 9.29–30
žr. taip pat Yogai; Kṛṣṇos sąmonė; Pasiaukojimo tarnystė
Yogai 2.12

bhaktas, kaip geriausias △ 9.23
keliauja po visatą 9.29
miršta savo pasirinktu laiku **9.29**
mistikai 9.39
tikslas 9.42, 9.44
žr. taip pat Bhaktai
Yogeśvara, Viešpats 3.5, 3.26
Yudhiṣṭhira Mahārāja **7.49**
atlieka Rājasūya-yajñą **9.41**
atnašauja žirgą **8.6**
guodžia Dhṛtarāṣṭrą ir Gāndhārī **9.48**
ir Indra **8.6**
ir Kuvera 9.3
ir Viešpats
„nugali“ Viešpatį **8.45**
Viešpats grąžino △ karalystę **8.5**
Viešpats negalėjo įtikinti △ **8.46**
Viešpats šlovino △ 8.32
ir Vyāsadeva **8.46**
mahātmā 8.37
Nārada mokė △ 9.7
religingas 9.15
sielvartas **8.46–52**
sielvartauja dėl Bhīṣmos mirties **9.46**
sielvartauja dėl Kurukṣetros mūšio **8.3, 8.46–**51, **9.1**, 9.12
suklaidintas **8.47**
tobulas karalius **9.49**
žr. taip pat Pāṇḍavai
Yuga-avatāros 2.22
Yuga-dharma p. 10

J

Jagājus ir Mādhājus p. 10–11
Jagannātha Miśra p. 3–4
Jagannātha Puris p. 4, p. 14–16, p. 25–26
Jaiminis 1.7, **4.21**
Jayadeva Gosvāmī 3.24
Janamejaya Mahārāja 9.6–7
Janmādy asya yataḥ, prasmė p. 2
Jarāsandha 8.36
Jhārikhaṇḍos miškas p. 26–27
Jīva Gosvāmis
apie Kṛṣṇą, kaip inkarnacijų šaltinį 3.28
apie Kṛṣṇos ekspansijas 1.1
apie Nārados *vīṇą* 6.32
apie *Purāṇas* ir „Mahābhāratą“ 4.19
apie sunaikinimą Manu gyvenimo pabaigoje 3.15
apie Vedas 4.13
minimas p. 5, p. 7, p. 13, 1.1
pripažįsta Kṛṣṇos dieviškumą 8.19
Jīvan-mukta 3.33
žr. taip pat Išsivadavimas
Jñāna-yoga 2.15
Jñāna-kāṇḍa 1.2
žr. taip pat Žinojimas, dvasinis
Jñāniai 1.17, 2.3, 2.12, 9.44
žr. taip pat Filosofai; Filosofija
Juslės (jutimai)
ausis, svarbiausias △ organas 7.7
lyginamos su gyvatėmis 6.35
netobulos 8.19
pasiekus ekstazinę meilę Dievui 6.17
sukuriamos troškimų 2.33
tarnystė Viešpačiui išgrynina △ 3.4
Viešpačiui pažinti nepakanka △ 5.38
Viešpats apvalo △ 9.31
žr. taip pat Materialus kūnas
Juslių tenkinimas
atitraukia nuo savęs pažinimo 1.22
ir dvylika *rasų* 1.3
ir „Śrīmad-Bhāgavatam“ 1.2, 5.11
iškreipė *varṇāśramą* 2.13
išsekina žmogų 1.10
juslės tenkintinos minimaliai 2.10
kitose planetose 5.18
klaidingas tikslas **2.10**, 2.28–29, 5.15, 5.18
kliūtis tarnystėje Viešpačiui p. 32
kūnas verčia tenkinti jusles 2.10
laimė tenkinant jusles 3.13, **5.18**
lyginamas
su geltlige 5.11
su šiukšlėmis 5.10
materialaus gyvenimo pagrindas 1.2
neatneša pasitenkinimo 6.34
pasitelkiant religiją 1.2, 2.9
skatinamas Vedų raštuose 5.15
svetimas sielai 3.1
vienintelis užsiėmimas 3.43
žinios, panaudojamos △ 2.28–29, 5.22
žr. taip pat Karminė veikla; Troškimai, materialūs

Juslių valdymas **6.35**
žr. taip pat Askezė; Atsižadėjimas

K

Kakṣīvānas **9.6–7**
Kālabhairava, Viešpats 2.26
Kali, personifikacija 4.9
Kali-yuga
atneša nesutarimus 5.11
aukojimai △ uždrausti p. 9
blogų pokyčių amžius **4.16–18**
brahmanai 3.21, 8.52
Buddha **3.24**
Caitanyos inkarnacija △ 3.26
Dievo sąmonės nebuvimas 5.11
dirbtinė kastų sistema 2.13
dorybė beveik nepasireiškia 4.24
gyventojai 9.49
išsivadavimas iš △ įtakos **1.16, 1.22**, 5.36
keturios didžiausios ydos 1.6
Kinijos ir Indijos pavyzdys 5.11
Kṛṣṇos vardo giedojimas p. 5–6, p. 28–29
ligos 4.17–18
lydima bedieviškų įstatymų 8.32
lydima degradacijos p. 11, **1.22**, 3.43, 5.11
„Mahābhārata“ △ žmonėms 9.6–7
maisto trūkumas 4.17–18
neigiami pokyčiai **1.22, 4.16–18**
neįtakoja Viešpaties bhaktų 1.14
neužtikrintas saugumas 8.5
nužengia Kṛṣṇa 3.43
pavojų amžius 1.22
pāñcarātrikos procesas 5.38
penki požymiai **1.10**
proto trikdymas 1.10, 5.11
Rājasūya-yajña nebetinkama 9.41
sannyāsa p. 12–13, 6.13
savęs pažinimas Kali-yugoje 1.21
suardyti gyvenimo skyriai p. 24, 1.10, 1.11
sugrįžimas prie dvasinio gyvenimo 5.16, 5.36
sumaterialėjimas 1.10, 3.43
sunkumai **1.10**, 1.22, **4.16–18**, 5.11
sutrumpėja gyvenimas **1.10**
„Śrīmad-Bhāgavatam“ neša šviesą **3.43**
tinginystė 1.10
transcendentalistai neįvertinami 4.17–18
trukmė 3.25
vadovai ir pasekėjai 4.17–18
žmonės su gyvuliškais polinkiais 3.43
Kalkis, Viešpats **3.25**
Kaṁsa 1.14
materialistas 8.36
nesuvokia Viešpaties prigimties 9.34
nužudo Devakī sūnus 8.23
valdovas 8.34
Kaṇāda 1.7
Kančios
apvalo 9.19
ateina savaime 5.18
atsidavimas Viešpačiui palengvina △ **7.6–7**
gyvųjų esybių 8.28
išsivadavimas nuo △ 1.2, **3.29**, 5.32, **6.38**
Kuntī **9.13**
liudija apie bedieviškumą 7.5
materiali gamta kelia △ 9.14
materialus pasaulis kelia △ 8.25
neišvengiamos šiame pasaulyje 5.18
pagrindas **7.5**
Pāṇḍavų 9.16
„Śrīmad-Bhāgavatam“ palengvina △ **1.2, 5.40, 7.6–7**
trijų rūšių 1.2
Vedų literatūra palengvina △ 5.13
žmogaus gyvenimas skirtas atsikratyti △ 1.10
Kapila, Viešpats **3.10**, 3.28, 9.19
Karaliai
apsilanko kalėjime, analogija 2.28–29
būtinos ypatybės 8.41, 9.26–27, 9.36
Dievo atstovai 4.12
doringi ir nedori 8.32
garbina *viṣṇu-tattvą* 2.26
gerovė valdant karaliui 4.12
globoja 9.27
išlaisvina kalinius, analogija 7.5
klausė brahmanų patarimų 3.14, 3.20
negali įžeidinėti brahmanų **7.48**

nurodymai, ko negali žudyti **7.36**
pareigos 3.14, 4.12, 9.49
skiria mirties bausmę **7.37**
žr. taip pat Kṣatriyai; Valdžia
Kāraṇodakaśāyī Viṣṇu 3.1–2, 9.32
Kāraṇos vandenynas 3.2
Karas
dažnas šiais laikais 1.10
nuodėmingas **8.50**
religiniai principai **7.36**
Vedų karo mokslas 7.20, 7.27, 7.44
Karma
ir išsivadavimas **9.23**
išsilaisvinimas nuo △ 2.15, **2.21**, 3.8
įtakojama tarnystės Viešpačiui 5.35
neveikia bhaktų 6.28
su *bhakti* atspalviu 2.15
supančioja 3.8, 8.51
žr. taip pat Likimas
Karma-yoga 2.15, 5.34
žr. taip pat Pasiaukojimo tarnystė
Karma-kāṇḍa, Vedų skyrius 1.2
Karmiai (dirbantys dėl naudos) 1.17, 7.9
išlaisvinami Nārados 3.8
lyginami su
našlaičiais 5.19
varnomis 5.10
materialistų rūšis 3.37
nepažįsta Viešpaties 3.37
skatinami pažinti save 5.15
supančioti 3.8
žmonių rūšis 2.12, 5.40
žr. taip pat Materialistai
Karminė veikla
be atsidavimo Viešpačiui pasmerkta **5.12**
doringa △ siekiant gerų pasekmių 5.18
išmintingieji atsisako △ rezultatų **5.18**
kaip *karma-yoga* 2.15, 5.34
lyginama su medžiu **5.34**
materialios būties priežastis 5.18
nelaimių šaltinis 5.12
padeda pasiekti kitas planetas 5.18
priklauso nuo tarnystės Viešpačiui 5.35
supančioja 3.8
tarnaujant Viešpačiui 5.32, 5.34
žr. taip pat Pareigos, nurodytos
Karštligė ir materializmas 6.10
Karvės
aukojimas p. 8–9
globojant △ gaunama pieno 8.5
globos tikslas 9.26
mėšlas p. 17
Parīkṣitas globojo △ 4.9, 4.12
△ skerdimas Vedose p. 9
△ skerdimas žlugdo civilizaciją 4.9
surabhi 8.43
žr. taip pat Gyvuliai; Gyvulių skerdimas
Kāśīs (Vārāṇasīs) 7.18
„Kaṭha Upaniṣada“, apie Kṛṣṇą 9.31
„Kaumudī“ žodynas, apie Kṛṣṇą 7.7
Kauśika 9.6–7
„Keṇa Upaniṣada“, apie pusdievius 7.5
Keśava Bhāratis p. 12
Keśava Kāśmīris p. 8
Kīrtana 1.6
žr. taip pat Saṅkīrtanos judėjimas; Šlovinimas; Šventųjų vardų giedojimas
Klaidinga savimonė, *žr.* Savimonė, klaidinga
Klausimai ir atsakymai, dviejų rūšių **2.5**
Klausymasis (apie Aukščiausiąjį Viešpatį)
apvalo bhaktus **2.17**
atsidavimo procesas 9.43
bhaktai turi klausytis apie Viešpatį 2.12
būtinas p. 24, 1.21, **2.8**, 2.12
gelbėja Kali-yugoje **1.16**
geriausias dalykas 5.32
ir šiandienos *sannyāsiai* 6.13
iš dvasinio mokytojo lūpų 1.13, 2.32
išmintiems teikia malonumą **1.19**
išvaduoja **2.15**
išvaduoja nuo kančių 5.32
kelias į tobulumą 5.26
klausymasis apie Dievo inkarnacijas **1.18–**19
klausymasis apie žemiškus dalykus ir △ 1.19, 5.26
klausytojo ypatybės **2.16**
lyginamas su
sviesto mušimu 2.32
ugnimi 2.32

Naimišāraṇyos miške **1.21**
naudingas nuo pat pradžių 7.6
nenusibostantis **1.19**
netinkamas klausymasis, lyginamas su užnuodytu pienu 2.12
padeda apsivalyti 5.26
padeda pažinti Dievą 2.12
padeda pažinti Supersielą 2.32
pagrindas – troškimas klausytis 1.2, 1.13, 2.16
pasiaukojimo tarnystės pradžia 5.28, 7.7
pasakojant apie Jo inkarnacijas 1.18–19
pašalina neišmanymą 2.21, **5.27**
patraukia tarnaujant bhaktams **2.16**
pažadina meilę Viešpačiui 5.26–**27**
potraukis klausymuisi 5.34
prasidėjo Naimišāraṇyoje **1.21**
reikalauja dviejų sąlygų 1.13
reikalauja nuolankumo p. 24, 1.2
rekomenduojamas Caitanyos p. 24
rekomenduojamas šiame amžiuje 5.26
skatina atsiduoti Viešpačiui 7.5
svarba 7.7
tapatus Viešpačiui 2.17, 5.27, 5.39, 7.7
tariamas ir tikras 8.36
tarnaujant bhaktams gimsta noras klausytis p. 24, **2.16**
tinkamas meditacijos būdas 3.35
tobulas △ būdas p. 24, 1.2
tolygus bendravimui su Dievu **1.19**, 2.17, 5.26–27, **5.38–**39, 7.7
turi remtis mokinių seka 1.13
vaistas nuo materialios iliuzijos **7.7**
veda prie atsidavimo Viešpačiui 7.5
žr. taip pat „Śrīmad-Bhāgavatam“, klausymasis
Komersantai 5.32
Komunistinė valstybė 1.2
Konkurencija 1.2
Koranas p. 9, p. 31
Kosminis pasaulis, *žr.* Kūrinija; Materialus pasaulis; Visata
Kṛpācārya 7.45
Kṛpī
Aśvatthāmos motina 7.33, 7.45
Draupadī užjaučia △ **7.46–47**, 7.49
neatliko *satī* ritualo 7.45
Kṛṣṇa, Viešpats
Absoliuti Tiesa p. 18, **1.1**, 2.5
ācāryos pripažįsta △ Dievu 9.18
akys, kuriomis galima regėti △ 3.4
anapus iliuzijos **1.1**
antropomorfizmas ir △ 9.41
aprašomas „Bhagavad-gītoje“ p. 4
apvalo bhakto širdį 2.17
Arjunos draugas 7.41
Arjunos vežėjas 9.19, 9.33, 9.35, **9.39**
artimas ryšys su △ 2.22
askezių tikslas 2.28–29
atėjimas
ateina atgaivinti religijos 1.1, 1.23
ateina, kad išvaduotų sielas **7.24**
atėjimų chronologija 2.22, 3.43, 4.14
atėjimų suvokimas išvaduoja 1.20, 3.29
pasikartoja 2.22, 3.43, 4.14
praturtina bhaktus **7.25**
transcendentinis 1.12, 1.20, 3.43, **7.24**
vyksta pasitelkus vidinę Viešpaties energiją 3.43
atgaivina religiją 1.23
atlygina už poelgius **2.28–29**
atributai △ ekspansijose 3.28
atsako į bhaktų jausmus 2.17
atsidavimas △ p. 4, 3.1
aukojimų tikslas **2.28–29**
aukščiausia palaima p. 28, 7.10
aukščiausia tiesa 3.28
aukščiausias intelektas 1.1
Aukščiausiasis Viešpats p. 4, 1.20, 2.22, 3.1, 3.23, **3.28**, 7.7, **7.23**
Baladeva, △ ekspansija 9.18
bendravimas su △
atliekant tarnystę 2.7, 6.22
kartojant △ vardą 1.14, 2.17, 5.36
per garsą **5.38–**39
Bhagavānas 1.12
bhaktai, △ giminaičiai 7.25
buveinė 3.43, 7.52
Caitanya yra △ p. 4, p. 7, p. 21–22
dalyvauja Rājasūya-yajñoje **9.41**
Dievas 1.1, 1.20, 2.22, 3.1, **3.23, 3.28**, 7.7, **7.23**
Dievo *svayaṁ-rūpa* 2.22, 3.28
dvasiniame pasaulyje 3.43, 7.52

ekspansijos 9.18
aprašomos 2.26, 3.28
atributai 3.28
Balarāma, ekspansijų šaltinis 2.23, 3.23
△ dalys 2.22
dviejų, trijų ir devynių kategorijų ekspansijos 2.26, 3.28
gyvosios esybės, kaip △ ekspansijos 2.28–29, 3.28
išorinės ir vidinės 2.28–29
ketverinės △ ekspansijos 3.23, **5.37**
kurdamas skleidžia ekspansijas **3.1–**5
skirtingai įgalintos 3.28
viṣṇu-tattva, kaip △ ekspansija 2.22, **3.1–**5
galios, vidinė ir išorinė 2.28–29
garsinė △ reprezentacija **5.38–**39
gyvųjų esybių ryšiai su △ 2.6
gopės prilygsta △ 9.40
Govinda 8.21
įgalino Vyāsadevą 3.43, 4.25
įkvėpė Brahmą **1.1**
impersonalistai įžeidinėja △ p. 28
ir Arjuna
Arjuna, △ draugas 7.41, 9.33–**34**
išgelbėja Arjuną **8.24**, 9.37
moko Arjuną **7.27–28, 7.35–39**
tikrina Arjuną 7.40
△ ir *gopių* žaidimai 3.28
ir materiali gamta 8.18, 8.40, 9.32
įrodo, jog yra Dievas **1.20**, 3.28
išsklaido neišmanymą 2.21
išsprendžia Arjunos dilemą **7.53–55**
išvaduoja nuo klaidingos savimonės 2.21
įvairovė, glūdinti △ 7.23
Yajña 2.28–29
juodoji *yugāvatāra* 3.5
kaip Brahmanas ir Paramātmā 3.1
kaip *yugāvatāra* 3.5
kaip Matsya, žuvies inkarnacija 8.30
kaip personalus ir beasmenis 5.20
kaip *ṛṣis* 8.30
kaip tėvų vaikas 1.20
kaip Vasudevos ir Devakī sūnus **1.1**
kaip Vāsudeva **1.1**, 1.14, 2.28–29, 3.23
keturrankiu pavidalu **7.52**
klausimai ir atsakymai apie △ 2.5
knygos apie △ 7.12–14
kūrinija, materiali ir dvasinė 1.17
literatūra apie △ ir žemiškos knygos, palyginimas 1.19
lydimas bhaktų 7.12
lyginamas
su santalmedžiu **8.32**
su saule 2.21, 7.23
malonė 7.22, 7.24
maloningas bhaktams **7.25**
meditavimas į △ 3.35
△ mėgdžiojantys žmonės 1.20
mistiniame „vaiko“ vaidmeny 1.20
moko Arjuną **7.27–28, 7.35–36, 7.39**
mūsų troškimas grįžti pas △ 2.17
Nārāyaṇa 7.52
Nārāyaṇa, △ ekspansija 9.18, 9.24, 9.32
nebhaktai nesuvokia △ p. 4
neturintis tėvo 2.28–29
nubaudžiamas Yašodos **8.31**, 9.19
nuotakos 8.31
nupjauna *ahaṅkāros* mazgą 2.21
nuramina Bhīmą ir Draupadī 7.52
nutraukia pusdievio garbinimą 2.27
nužudo Pūtaną 8.19
padeda bhaktams sugrįžti pas △ 2.17
pakėlė Govardhanos kalvą 8.19
Pāṇḍavai, △ giminaičiai **9.20**
para-tattva 1.1
pasakoja „Bhagavad-gītą“ 9.49
pasakojimai apie △ 7.12–14
pasitenkinimo šaltinis 2.5
pasižymintis visais turtais 1.12
pašalina spekuliatyvius samprotavimus 2.21
patenkinimas – gyvenimo tikslas **2.13**
patrauklumas 2.6, 2.22, 7.10
pavidalas nesuvokiamas neofitams 3.4
perpjauna klaidingos savimonės mazgą 2.21
pyktis 1.14, 7.34
prie Bhīṣmos mirties patalo 9.22
prieglobstis nuo mirties 3.42
priešiškiems žmonėms neapsireiškia 2.21
pripažįstamas autoritetų 8.19
prisiminimas **2.14–15**, 3.42
rankos **7.52**

regėjimas; tam reikalingos akys 3.4
summum bonum 1.1, 3.28
sunkiai suvokiamas p. 28, 2.20
Supersiela **2.17**, 2.28–29, 3.1
suteikia bebaimiškumą **7.22**
sutinka su Draupadī žodžiais **7.50**
suvokiamas tik pasiekus dorybę 4.24
suvokimas
  atliekant pasiaukojimo tarnystę 2.12, 3.4, 3.29
  atsiranda bhaktų pagalba 3.4, **3.38**
  garantuoja išsivadavimą 1.20, 3.29
  per mokinių seką 2.21
  per transcendentinį garsą **5.38–**39
  retas kas pažįsta △ 2.20
  sunkiai suvokiamas p. 28, 2.20
  žinojimo tikslas **2.28–29**
„Śrīmad-Bhāgavatam“ – kelias pas △ **3.40**, 3.43–44, **7.7**
šaltinis
  inkarnacijų 1.17, 3.23, **3.28**
  ketverinių ekspansijų 5.37
  visa ko **1.1**, 2.6, 7.23
  visatų 5.20
  Viṣṇu 7.23
šerno inkarnacija 8.30
šlovinimas 1.16, **2.14**
tapatus ir besiskiriantis nuo sielų 1.1
tapatus Savo kūnui, vardui ir t.t. p. 4, p. 28
tapti △ neįmanoma 1.20
tėvai 1.20, 8.31
tobula visuma 2.6
tobulas Dievas **3.28**
transcendentinė padėtis p. 28, **1.1**, 3.29, 3.32, **6.30–**32, **7.23**, 7.25
turtai △ ekspansijose 3.1
valdo demonus 1.14
△ valia aukščiau visko 1.1
vardas
  Absoliuto įvardijimas 1.1
  atneštas Caitanyos p. 5–6
  impersonalistai negali ištarti △ vardo p. 28
  spekuliatyvių filosofų laikomas materialiu 3.37
  tapatus △ p. 4, p. 28, 1.14, 2.17, 5.36
  △ vardo bijo baimė **1.14**
vidinė △ energija 3.28
visa ko ašis 2.6
visa ko tikslas **2.28–29**
visa ko valdovas 1.1, 1.14
visa žinantis **1.1**
visatos naikintojas 1.1
visatos pavidalas 3.3, 3.30–32
visų priežasčių priežastis **1.1**, 1.17
žaidimai
  absoliutūs 8.27, 8.36
  amžini 9.39
  antžmogiški 8.46
  aprašomi „Śrīmad-Bhāgavatam“ 8.36
  artimi ryšiai su △ 2.22
  gopės 3.28
  klaidina **9.18**
  lyginami su saule 2.22
  malonesni už Brahmaną p. 28
  nesuvokiami 8.16, 8.18–19, **8.30–**31
  pasakojami Śukadevos 1.3
  pasiaukojimo tarnystė veda prie žaidimų 3.29
  sugretinti su pasaulietiniu gyvenimu 1.19
  suteikia išsivadavimą 1.20, **2.15**, 3.29, 9.35
  šerno inkarnacija 8.30
  teisingas požiūris į △ žaidimus 1.1
  transcendentiniai 2.15, 3.28–29, 7.10, 8.27, **16.23**
  Vṛndāvanoje 8.21, 8.31
  žavi išsivadavusias sielas 1.3
  žavi Śukadevą 7.10
  žr. taip pat Aukščiausiasis Viešpats; Bhaktai; Caitanya; Energijos; Inkarnacijos; Kṛṣṇos sąmonė; Supersiela; Viṣṇu
Kṛṣṇadāsa Kavirāja p. 5
Kṛṣṇadāsa Vipra p. 31
Kṛṣṇa-dvaipāyana Vyāsa, *žr.* Vyāsadeva
„Kṛṣṇa-karṇāmṛta“ p. 25
Kṛṣṇa-kathā 7.12–14
  žr. taip pat Klausymasis
Kṛṣṇaloka 7.52, 8.21
  žr. taip pat Goloka Vṛndāvana; Vṛndāvana
„Kṛṣṇa-sandarbha“, apie Kṛṣṇą 1.1
Kṛṣṇos sąmonė
  apvalo 6.27–28
  aukščiau materialių *guṇų* 2.20

įgyjama kartojant Hare Kṛṣṇa p. 5–6
ir klausymosi svarba 2.32, 6.25
ir „vienovės bei skirtybės“ samprata 1.2
poreikis 5.11
propaguojama Caitanyos p. 4–6, p. 8-10, p. 24–29, p. 33
veikla turi išugdyti △ **2.8**
žr. taip pat Bhaktai, pamokslininkai; Dievo pažinimas; Pasiaukojimo tarnystė
Kṣatriyai
garbina *viṣṇu-tattvą* 2.26
ypatybės 9.26
klauso brahmanų patarimų 3.20
neturi teisės įžeidinėti brahmanų **7.48**
nurodymai △ **7.36**
pareigos 3.20, 8.47
pavaldūs brahmanams 8.7
Viešpats kaip 8.7
žr. taip pat Karaliai; Valdžia; *Varṇāśrama-dharma*
Kṣetrajña-śakti p. 19
Kṣīra-corā-gopīnātha p. 13
Kṣīrodakaśāyī Viṣṇu 2.23, 3.2, 3.5, 8.34
Kṣīrodakos vandenynas 8.34
Kumārai **3.6**, 3.26, 3.28, 7.10, 9.19
Kūnas, *žr.* Dvasinis kūnas; Materialus kūnas
Kūniškoji būties samprata 8.47
bhaktams svetima 2.21
gimdo baimę 7.7
neišmanymo apraiška **5.27**
nusivylimo priežastis 5.5
pagrindinė kančių priežastis **7.5**
sugriaunama savęs pažinimo 3.33
sukelia klaidingą reliatyvumo pojūtį 2.11
„Śrīmad-Bhāgavatam“ sunaikina △ 7.7
užvaldo Vyāsadevą 5.2
verčia save laikyti visa ko valdovu 1.2
žr. taip pat Materializmas
Kuntī, karalienė
bijo išsiskyrimo su Viešpačiu 8.37, 8.39
dorovingumas 8.17
Yaśodā sulyginama su △ 8.31
kančios **9.13**
Kṛṣṇa išgelbėja 8.24
maldos **8.18–43**
meditacija 8.22
nekalta 8.20
sielvartauja dėl Kurukṣetros mūšio 8.3
sulyginama su Devakī 8.23
sūnėnas Kṛṣṇa 8.18, 8.21, 8.28
„Kuo daugiau naudos iš blogo sandėrio“ 5.11
Kupranugaris ir jo skonis, analogija 2.3
Kūrinija
noras pažinti △ 1.1
žr. taip pat Materialus pasaulis; Visata
Kūrma, Viešpats 3.5, **3.16**
Kuru dinastija
Pāṇḍavai priklauso △ 8.14
vadovaujama Bhīṣmos 9.32
Kuru Mahārāja 8.14
Kurukṣetros mūšis
atnešė skausmą Pāṇḍavams 8.3
nužudomi Dhṛtarāṣṭros palikuoniai 8.14
politika 8.46
suteikė išsivadavimą 8.29, 9.35, 9.39
suteikė sielvarto Yudhiṣṭhirai 8.3, 8.46, **8.51, 9.1**, 9.12
tikslas 9.12, 9.16
vyko Viešpaties valia 8.51
žudynės 8.46, 8.49
Kuṭīcaka 3.13
Kuvera 9.3

L

Labdara 2.7
gṛhasthų 9.27
Laikas 4.17–18
galia **9.15**
gyvosios esybės pavaldžios 8.28
Kṛṣṇa kaip △ **8.28**, 9.14–15
Supersiela kaip △ 8.28
valdo visatą 9.14
Laikrodininkas ir Dievas, palyginimas 1.1
Laimė
ateina savaime **5.18**
ātmārāmos abejingi △ 7.9
„Bhāgavatam“, △ šaltinis 5.13
jusliniai malonumai – △ pakaitalas 3.13

laiduojama gerų karalių 4.12
materiali △ netikra 2.3, 2.6, 3.1, 3.8, **5.18**, 6.38
pasiekiama pasiaukojimo tarnystės Viešpačiui pagalba **2.19, 4.31–**32
sąlygotų sielų △ 8.28
skirtingi △ kriterijai 7.9
suteikia klausimai ir atsakymai apie Kṛṣṇą **2.5**
svarbu patenkinti sielą 1.11, 2.8
tikra △ dvasinė 2.34
tikros △ pagrindas **2.5, 2.19**, 5.9, 6.34
trys △ priežastys 7.10
Laisvė
būtina sielai 2.8
pasiaukojimo tarnystėje 2.8, 6.37
Viešpaties △ dalinant meilę 7.6
žr. taip pat Išsivadavimas
Lakṣmīpriyā p. 3
Liga
apsisaugojimas nuo △ 9.27
dieta sergant, analogija 5.15
Likimas
gyvosios esybės kuria savo △ 8.28
lemia laimę ir kančias **5.18**
žr. taip pat Karma
Līlā-avatāros 2.22, 3.5
„Liṅga Purāṇa“ 6.32
Literatūra, pasaulietinė 1.19, **5.10**, 5.13
Literatūra, transcendentinė **5.11**, 5.13
žr. taip pat „Bhagavad-gītā“; „Śrīmad-Bhāgavatam“; „Vedānta-sūtra“; Vedos; Vedų literatūra
Liūčių sezonas **5.23**
Lytinis gyvenimas 1.1–3
materialus gyvenimas grindžiamas △ 8.35
šeimos žmogaus △ 9.27
žr. taip pat Troškimai, materialūs
Lytis, siela belytė 4.5
Lobha 6.21
Locana dāsa Ṭhākura p. 5
Lolārka 7.18
Lotoso žiedas
△ gimė Brahmā 8.34
išaugęs iš Viṣṇu pilvo 3.2
Viešpats lyginamas su △ **8.22**

M

Mādhavendra Puris p. 13
„Mādhyandina-śruti“, apie Vedas 4.13
Mādhurya, pasiaukojimo tarnystės stadija p. 33
Madhvācārya, Śrīla 1.17, 4.17–18, 8.19, 9.6–7
Madhva-sampradāya 9.6–7
Māgha Mela p. 31
„Mahābhārata“
aiškina kastų sistemą 9.26
„Bhagavad-gītā“, △ esmė 4.25, 5.15
chronologija 9.28
dvasinis mokytojas turi žinoti △ 1.6
iškritikuota Nārados 5.15
klaidina žmones 5.15
klausymasis transcendentinis 7.12
Kṛṣṇa sudvasina 7.12
paskirtis 4.25
skirta Kali-yugai 9.6–7
skirta paprastiems žmonėms **4.25, 4.28–29**
sudarė Vyāsadeva 9.6–7
sudarymo chronologija 7.8
supaprastintos Vedos 4.3, **4.28–29**
svarbesnė už Vedas 4.28–29
transcendentinė literatūra 1.19, 7.12
užrašyta Gaṇešos 9.6–7
Vedų literatūra 1.6, 3.21, 4.19
„Mahābhārata“ cituojama apie
Bṛhadaśvą 9.6–7
Dhaumyos nurodymus Yudhiṣṭhirai 9.6–7
Kurukṣetros karą 8.46
Sudarśanos diską 9.6–7
Śukadevą Gosvāmį 9.8
Mahājanai 2.25
vardijami 9.19
Mahākālī 2.26
Mahā-mantra, *žr.* Hare Kṛṣṇa *mantra;* Šventųjų vardų giedojimas
Mahārāja Parīkṣitas
atsižadėjimas **4.12**
badavo ir klausėsi „Bhāgavatam“ 4.9–**10**
gauna išminčių patarimus 3.42
globojo karves 4.9, 4.12
imperatorius **4.10–**12

išsivadavo išklausęs „Bhāgavatam“ 3.42
klestėjimas valdant △ 4.12
Kṛṣṇa pasigaili 4.9
laukia mirties **3.42**
mirtis nepaprasta 4.9
nesudrumsčiamo proto valdovas **4.12**
nubaudė Kali 4.9, 7.8
pasmerkia gyvulių žudymą 3.24
Pāṇḍavų palikuonis **4.10**
priešai pasiduodavo △ 4.11
puikus būdas **4.9–11**
rūpinasi visų gerove **4.12**
Śaunakos Munio klausimai apie △ **4.9–12**
užpultas *brahmāstros* **8.11**
Viešpaties bhaktas **4.12**
Viešpats globojo △ 8.14, 8.24
Mahātmos 1.1, 2.16
atsiduoda Kṛṣṇai 8.37
pažįsta Kṛṣṇą 9.42
žr. taip pat Bhaktai
Mahat-tattva 3.1–3
žr. taip pat Materiali energija; Materiali gamta
Mahendra Parvata 9.6–7
Maheśa-dhāma 3.28
Māyā
apibūdinama 5.23
atlieka dvejopą funkciją 8.44
dvasinis žinojimas išsklaido △ 8.4
materialus pavidalas yra △ 9.39
paskirtis 8.44
prilyginama tamsai 7.23
prisirišimas prie šeimos yra △ 8.42
valdant △, netinkamai panaudojamos žinios 5.22
Viešpaties uždanga **8.19**
žr. taip pat Iliuzija; Materiali gamta; Materialus pasaulis; Neišmanymas
Māyāpura p. 3
Māyāvādos filosofija, *žr.* Impersonalizmas
Māyāvādžiai, *žr.* Impersonalistai
Maldos
Bhīṣmos **9.32–42**
Brahmos **8.34**
Kuntī **8.18–44**
Malkos ir aistros *guṇa*, palyginimas **2.24**
Malonė, *žr.* Aukščiausiasis Viešpats, malonė
Malonumai, materialūs 7.9
bhaktai vengia △ 8.27
lytinis tenkinimasis – svarbiausias △ 8.35
žr. taip pat Juslių tenkinimas; Laimė
Mānasa 5.10
Mandarācalos kalnas **3.16**
Mango medis, Caitanyos stebuklas p. 11
Mantros
aukojant karves p. 9
gaunamos iš dvasinio mokytojo 5.38
oṁkāra praṇava 5.37
△ panaudojimas kovoje 7.20, 7.27, 7.44
pažadina dvasines jusles 5.38
žr. taip pat Šventųjų vardų giedojimas
Mantrų giedojimas
subtilus materialus mokslas 7.27, 7.44
Vedų karo mokslas 7.44
Manu 3.5
Dievo inkarnacijos 1.17, 3.5, **3.27**
mahājana 9.19
vardijami keturiolika △ 3.5
Manu žodžiai apie
agresorius brahmanus 7.53–54
gyvulių žudikus 7.37
„Manu-saṁhitā“ 9.27
Marīcis 3.5, **6.30–**31, 9.8
Materiali energija
aštuoni komponentai p. 20
dalinai tapati Viešpačiui 5.20
ekspansijos 2.28–29
gretinama su tamsa 7.4
iliuzinė energija 1.1, 7.5
išsivadavimas nuo △ 7.5
neįtakoja Viešpaties 7.5
paklūsta Viešpačiui **7.4–**5
pažįstama atliekant pasiaukojimo tarnystę 5.31
regima Vyāsadevos **7.4**
tapati ir skiriasi nuo Viešpaties 1.2, 3.3
valdo visus 2.28–29
Viešpačiui panorėjus kinta 3.34
Viešpats, △ šaltinis p. 2
žemesnioji energija p. 19, 5.20, 7.5

žr. taip pat Energijos; *Māyā;* Materija; Materiali gamta; Materialus pasaulis; Visata
Materiali gamta
apvaisinama Viešpaties 3.2
apvilia 1.16, 2.3
baudžia ateistus 1.1
kančios 9.14
Kṛṣṇa aukščiau △ 8.18, 8.40, 9.32
pavaldi Viešpačiui 1.1, 7.32
prakṛti 3.2
sāṅkhyos filosofija aiškina △ 3.10
suklaidina 8.37
suvedžioja gyvąsias būtybes 7.5
Viešpats, △ šaltinis 1.1
žr. taip pat Guṇos; Materialus pasaulis
Materialistai
bhaktų ir △ palyginimas **5.17**
„Bhāgavatam“ nauda △ 7.7
filosofai ir darbininkai 3.37
garbina pusdievius 2.23, **2.27**
ir Dievo suvokimas **5.16**
ir Viešpaties žaidimai **5.16**
juslių tenkinimas – △ tikslas 2.9–10
kartoja šventuosius Viešpaties vardus 8.26
keturios rūšys 5.40
literatūra △ **5.10**
lyginami
su bhaktais **5.17**
su kupranugariais 2.3
su lėlėmis 5.10
su varnomis 5.10
Nārada, △ išvaduotojas 3.8
negali rasti laimės 2.3
nepripažįsta atsižadėjimo 5.15
nėra laimingi 1.2, 2.3, 6.34
nesidomi savęs pažinimu 1.22
nesiekia ištrūkti iš šio pasaulio 2.3
nusidėjėliai 8.51
rungtyniauja tarpusavyje 1.2
skelbia iššūkį Viešpaties valdžiai 3.22
suklaidinti Vedų literatūros **5.14–15**
supančioti 3.8
tesidomi materialia kūrinija 1.1
troškimai 2.27
tuštybė 1.4
valdomi *guṇų* 6.31
veikia savanaudiškai 2.8
Viešpats nepažinus △ 5.16, 8.36
žr. taip pat Ateistai; Demonai; *Karmiai;* Nebhaktai; Sąlygotos sielos
Materializmas
bhaktai nugali △ 8.4
ginčas, △ pasekmė 5.11
ir „nepriklausomybė“ 8.37
ir „Śrīmad-Bhāgavatam“
„Śrīmad-Bhāgavatam“ atmeta △ **1.2**
vaistai nuo △ 5.11, 5.13, 7.7
iššūkis Viešpaties valdžiai 3.22
juslių tenkinimo pagrindas 1.2
kliūtis tarnystei Viešpačiui p. 32
lyginamas su karštine 6.10
neteisinga kryptis 2.27
nuodėmingas 8.51
perėjimas nuo △ prie tarnystės Viešpačiui 5.36
pusdievių garbinimas materialus **2.27**
religija materialiais tikslais 1.2, 2.9, 5.15
skatinamas Vedų literatūros 5.15
šiame amžiuje 1.10, 3.43, 5.11
trys požymiai 7.7
užkerta dvasinio tobulėjimo kelią **8.26–**27
Vedų literatūra ir △ ryšys 5.15
Viešpaties malone △ karštligė silpnėja 6.10
žr. taip pat Gyvenimas, materialus; Kūniškoji būties samprata; Materialistai; Prisirišimai, materialūs
Materialus kūnas
dengia asmenybę 3.33
kaip visuma, analogija 5.20
nukreiptas į lytinį tenkinimąsi 4.5
paskirtis **8.48**
prisirišimas prie △ 8.42
protas, △ pagrindas 2.33
ribotas žinojimas apie △ p. 2
rūpinimasis △ 3.43
siela, △ pagrindas p. 2
šiame amžiuje ligotas 1.10
trys trūkumai 6.28
užimtas pasiaukojimo tarnyste Viešpačiui 5.27, 6.28
žr. taip pat Kūniškoji būties samprata

Materialus pasaulis
dvilypumas 8.9
kančia 8.25
lyginamas su dvasiniu pasauliu 8.9
sapnas 8.25
žr. taip pat Kūrinija; Materiali gamta; Visata
Materija
įkvepiama sielos 8.34
iškreipia sielos veiklą 2.19
sudvasinimas 5.23, 5.33
žemesnioji Absoliuto energija 2.11
žr. taip pat Materiali energija; Materiali gamta
„Matsya Purāṇa“ 1.1
Matsya, Viešpats 3.5, 3.26, 3.28, 8.30
veikla **3.15**
Medis ir neišmanymo *guṇa*, palyginimas **2.24**
Meditavimas
autoritetingas ir neautoritetingas 6.15
Bhīṣmos **9.30–44**
į Supersielą **6.15–16**
į Viešpaties visatos pavidalą 3.30–31
ir dvasinio mokytojo būtinybė 6.15
Kṛṣṇa, △ objektas **1.1**, 3.35
mirštančio bhakto 9.23, 9.30
Nārados Munio **6.15–19**
paramahaṁsų 1.1
personalus, lyginamas su beasmeniu 9.41
Satya-yugoje 1.21
Viešpaties bhaktų 6.15
žr. taip pat Samādhi; Šventųjų vardų giedojimas
Medžio šaknys ir Viešpats, palyginimas 5.14
Medžio šaknų laistymas, analogija 1.4
Meilė Viešpačiui 7.7
„Bhāgavatam“ žadina △ **7.7**
Caitanya moko △ p. 4, p. 34
Caitanyos p. 33–34
ekstazinė **6.16–17**
Nārados **6.16–**17
pasiaukojimo tarnystės tikslas p. 21, 5.37
pavergia Viešpatį 8.45
pažadinama kartojant šventuosius vardus p. 29
penkios pakopos p. 32–33
rasų visuma 1.3
Sārvabhaumos p. 22
snaudžianti visose gyvosiose esybėse 2.8
„Śrīmad-Bhāgavatam“ pažadina △ **7.7**
tiesioginė ir netiesioginė 1.3
ugdymas 6.16
visa apimanti p. 21
žr. taip pat Kṛṣṇos sąmonė; Pasiaukojimo tarnystė
Menas 5.22
Mėnulis
Candra, △ dievas 8.18
gyvenimas △ 5.18
Merudevī **3.13**
Mėsos valgymas 3.24, 7.37
žr. taip pat Gyvulių skerdimas
Miegas 2.19–20
Miražas ir materialus pasaulis, palyginimas **1.1**
Mirtis
bausmė **7.37**
bhakto meditacija △ metu 9.23
gyvulio △ palyginama su žmogaus 9.43
indų laidojimo papročiai 8.1
išbandymas 9.30, 9.43
išsiskyrimas su Viešpačiu tolygus △ **8.38**
išsivadavimas nuo △ 8.9, **8.25**
yogai pasirenka △ laiką 9.29
kaip sielos išėjimas iš kūno 3.32
Kṛṣṇa, prieglobstis nuo △ **1.14**, 3.42
Nārados △ ankstesniame gyvenime **6.27–28**
Viešpaties bhakto △ 6.27
žr. taip pat Sielų persikūnijimas
Misticizmas, *žr.* Kṛṣṇos sąmonė; Meditavimas
Mistinė galia
Bhīṣmos 9.1, 9.24, **9.29**
Brahmos 9.6–7
ir pasitenkinimo 7.10
kliudo tarnystei Viešpačiui p. 32, 2.28–29
Kṛṣṇos energija **8.14**
mirtis ir △ 9.29–30

šešių rūšių 7.10
Viešpaties **8.44**
Viešpaties bhaktų 5.6, 5.39
Miškas, dvasinė praktika miške 6.21
Mohinī, Viešpaties inkarnacija **3.17**, 3.28
Mokinių seka
apšviečia bhaktus 2.21
atstovauja Vyāsadevai 1.5
Brahmā priklauso △ 9.6–7
būtinybė vadovautis △ 1.3, 1.13, 1.22, 2.21, 3.42, 4.1, 4.28–29, 5.39
Caitanya priklauso △ 9.6–7
dvasiniai mokytojai pripažįsta Kṛṣṇą Dievu 9.18
Gosvāmiai priklauso △ 9.6–7
ir Viešpaties garbinimas p. 5–6, p. 24, 5.39
pagarba △ **4.33**
pažinimas vadovaujantis △ 4.1
perteikia Absoliučią Tiesą 1.13
perteikia „Bhāgavatam“ 1.3, 3.42, 4.1–2
prasideda nuo Brahmos 4.33
prisijungimas prie △ šiame amžiuje 1.22
rāsos šokio suvokimas per △ 1.3
suteikia dvasinį žinojimą 9.18
suteikia žinojimą 2.21
transcendentinis garsas per △ 5.39
Vedų raštų perėmimas iš △ 3.24, 3.42, 4.28–29
žr. taip pat Autoritetas; Dvasinis mokytojas
Mokytojas
ypatybės 9.26
kreipimasis į △ 5.11
Viešpats kaip △ 8.7, 9.4, 9.17
žr. taip pat Brahmanai; Dvasinis mokytojas
Mokslas
ateistai pasitelkia △ 3.22
karo △, Vedų bei šių laikų 7.27, 7.44
mokėjimas giedoti subtilius himnus 7.27
panaudojamas tarnystei Viešpačiui 5.22, 5.32, 5.36
Mokslininkai 8.19
domisi materialia kūrinija 1.1
meta iššūkį susiklosčiusiai tvarkai 3.22
neprilygsta Viešpačiui 3.22
pavaldūs Viešpačiui 1.1
valdomi materialios energijos 5.10
Mokslo deivė p. 8
Monistai
tikslas 8.27
žr. taip pat Impersonalistai
Monizmas
būtinybė atsisakyti △ 5.36
ir Absoliuto „vienybės ir skirtybės“ teorija p. 19–20, 1.2
juslių tenkinimas 2.10
kliudo tarnauti Viešpačiui p. 32
Kṛṣṇa pranoksta monistų palaimą p. 28
Kṛṣṇos sąmonė pranoksta △ p. 28, 1.3
neadekvatus 4.32
nerealus 5.20
„vedinis kelias“ 1.2
Viešpaties bhaktai prieš △ pasekėjus 7.11
Viešpats patraukia monistus 7.11
Vyāsadeva kritikuoja 7.5
žr. taip pat Brahmanas, pažinimas; Impersonalizmas
Moralė 3.24
žr. taip pat Religija
Moterys
bausmė už △ įžeidimą 8.5
būtinas *puruṣa*, analogija 3.2
drovios 9.27
gali mirti drauge su vyru 7.45
galia vyrams 9.27
globa 8.5
indės gerbia *brahma-bandhu* 7.42
intelektas 8.19
ir bhaktai 2.17
ir Dievybių garbinimas 8.22
kaip „geresnė pusė“ 7.45
lyginamos su berniukais 7.42
našlės 7.45
nesugeba skirti gėrio nuo blogio 7.42
religingos 8.20
vedybos – △ *saṁskāra* 4.25
vedusios △ pareiga 9.48
Motinos atsakomybė 8.10
Mukti
apibūdinimas 8.4
žr. taip pat Išsivadavimas
Mukunda Datta p. 13
Munayaḥ 7.10

Murāris Gupta p. 5
Mūrti 5.38
Musulmonai p. 31

N

Naimiṣāraṇya 1.4
Naiṣkarma 2.7, 3.8
Nakula **7.50**
Nala Mahārāja 8.32, 9.6–7
Nanda Mahārāja 1.20, 9.22
Nārada Munis
  atstovai, kaip filantropai 4.17–18
  beribis △ žinojimas **5.5–6**
  Bhīṣma lyginamas su △ 9.45
  Brahmos mokinys 4.33
  dalyvavo Janamejayos aukojimo ceremonijoje 9.6–7
  dvasinis mokytojas 9.6–7
  galia, visa persmelkianti **5.7**
  gavo Viešpaties pamokymus **6.22–24**
  gerbiamas kaip pats Brahmā **4.33**
  gimimas transcendentinis 6.29
  girdėjo Viešpaties žodžius **6.20**
  gyvenimo istorija **5.23–30**
  įeina į Nārāyaṇą **6.29**
  inicijuoja Dhruvą 9.6–7
  instrumentas (*vīṇā*) **6.32**
  ir Vyāsadeva
    klausinėja Vyāsadevą **5.1–4**
    kreipiasi į Vyāsadevą **4.32–33**
    pataria Vyāsadevai rašyti **5.11–13**, 5.15, **5.21, 5.40**
    peikia Vyāsadevą **5.14–15**
  istoriniai liudijimai 9.6–7
  iškeliauja **6.11–14, 6.26**
  išminčių mokinys **5.24, 5.29–30**, 6.5
  išsklaido liūdesį 5.5
  kaip berniukas **5.23–29**, 6.36
  klausydamasis apie Viešpatį pasiekė tobulumą 5.26
  kritikuoja Vyāsadevą **5.14–15**
  kūnas transcendentinis **6.28**, 6.30
  mahājana 9.19
  meditavimas **6.15–20**
  meilė Viešpačiui 6.16–17
  mirtis **6.27, 6.28**
  mistinės galios 5.6
  motina **6.6–9**
  nepriklausomybė **6.31, 6.37**
  nešioja dvasinio pasaulio naujienas 5.13
  pamokslaujantis bhaktas 3.8, 6.21, **6.38**
  perteikia „Śrīmad-Bhāgavatam“ 1.1–3
  prie Bhīṣmos mirties patalo **9.6–7**
  pripažįsta Kṛṣṇą Dievu 8.19
  realizacija, brandi 5.32
  rekomenduoja šlovinti Viešpatį **5.8-11, 5.16, 5.21**
  sąmonė dvasinė 6.4
  šlovina Viešpatį **6.38**
  tarnystės Viešpačiui autoritetas **3.8**, 6.31
  transcendentinis kaip Pats Viešpats 6.29–30
  turi daug mokinių 6.21
  ugdo atsidavimą Viešpačiui **5.25–31, 5.39**, 6.36
  Viešpaties inkarnacija 3.5, 3.26, 3.28
  Viešpaties malonė △ **6.10**
  Viešpats apsireiškia △ **6.16–17**
  žadina tikėjimą 3.28
„Nārada-bhakti-sūtros“ 6.31
„Nārada-pañcarātra“ 3.8
Nārāyaṇa, Viešpats
  Baladevos ekspansija 9.18
  Dievo ekspansijų šaltinis 5.37
  garbinamas Bhīṣmos 9.24
  kaip Kṛṣṇos ekspansija 9.18, 9.24, 9.32
  Kṛṣṇos ekspansija 2.22–23, 2.26
  lyginamas su Kṛṣṇa 8.16
  naikinimo metu viskas sugrįžta į △ **6.29**
  transcendentinis 9.18
  turto panaudojimas tarnystei △ 5.32
  Vaikuṇṭhos Viešpats 9.18, 9.44
  visagalis 8.34
  viṣṇu-tattva 2.23, 2.26
  Vyāsadeva, △ inkarnacija 1.2
  žr. taip pat Aukščiausiasis Viešpats
Nara-Nārāyaṇa Ṛṣis **2.4, 3.9**, 3.28
„Narasiṁha Purāṇa“, apie *ṛṣius* 6.31
Narottama dāsa Ṭhākura p. 5
Našlės 7.45
Navadvīpa p. 3
Nawabas Hussainas Shahas p. 30

Nebhaktai
kenkia 2.19
neteisingai suvokia Kṛṣṇą p. 4
Viešpats klaidina △ 9.38
Viešpats teisia △ 9.32
žr. taip pat Ateistai; Demonai; Impersonalistai; Materialistai
Neišmanymas
apie Viešpatį, kaip tobulą visumą 5.20
atsidavimas Viešpačiui pašalina △ 5.28
dvasinis mokytojas pakelia iš △ 2.24
garbinimas veikiant △ 2.26
gimdo troškimus 8.35
išnyksta klausantis apie Viešpatį 5.27
lyginamas su drėgna mediena **2.24**
lyginamas su tamsa 5.27, 7.23
materialios žinios – △ 2.28–29
neįtakoja atsidavimo Viešpačiui **2.19**, 5.28
pagrindžia materialią energiją p. 19
religijos 3.43
sielos poreikių 2.8
Šivos dievybės ryšys su △ 2.23
šiame amžiuje 3.43
trukdo suvokti Vedas 4.24
užgožia atsidavimą Viešpačiui 5.28
užvaldo gyvąsias būtybes p. 19
valdo *asurus* 2.16
verčia kentėti 8.35
verčia tapatinti save su materija 3.33, visose gyvosiose būtybėse p. 2
žmonės, paveikti △ 2.20
žr. taip pat Iliuzija; *Māyā*
Nektaras 3.16
ir nuodai, analogija 5.11
Nelaimės, *žr.* Kančios
Neliečiamieji, mokytojas iš neliečiamųjų tarpo 5.11
Nepasitenkinimas 5.5
Nesvarumas 3.22
Neveiklumas 2.19
Nimāi Paṇḍita (Viešpats Caitanya) p. 3, p. 6
Nimbārka 1.17
Nirgrantha 7.10
Nirvāṇa, *žr.* Išsivadavimas
Nitya-baddhos, amžinai sąlygotos sielos 3.1
žr. taip pat Sąlygotos sielos
Nityānanda, Viešpats
Caitanyos bhaktas p. 10–11, p. 13
sulaužė Caitanyos lazdą p. 14
užpuolamas Jagājaus ir Mādhājaus p. 10–11
Nivṛtti-mārga 2.6, 7.8
Nṛsiṁha, Viešpats 1.17, 3.5, 8.19, 9.18
nužudė Hiraṇyakaśipu **3.18**, 3.28
Nuodėmės
bhaktams svetimos p. 4
Kali-yugoje p. 11, 1.6
karas, kaip △ 8.49
materialistai daro △ 8.51
priežastys 2.17
svetimos dvasiniam mokytojui 1.6
panaikinamos kartojant Hare Kṛṣṇa 8.26
Vedų aukojimai atleidžia △ 8.51–52
Nuolankumas 2.28–29
Nurodytos pareigos, *žr.* Pareigos, nurodytos; *Varṇāśrama-dharma*
Nusivylimas 5.5, 5.9

O

Oṁkāra (praṇava) p. 20, 5.37
Orumas 3.22
Ožka ir pienas, analogija 3.2

P

„Padma Purāṇa“
apie Kṛṣṇos vardą 1.1
apie Šivą p. 21
patvirtina „Śrīmad-Bhāgavatam“ autentiškumą 1.1
Padmanābha 8.34
Pagarba
brahmanams **7.48**
didžioms šeimoms 7.49
nekvalifikuotiems brahmanams **7.42–43**
Paila Ṛṣis **4.21**
Palaima (dvasinė)

atsiradimas ir didėjimas 5.9
Kṛṣṇa – aukščiausioji △ p. 28, 5.8, 7.10–11
natūrali būsena 2.19
saṅkīrtana, △ šaltinis p. 33
žr. taip pat Ekstazė
Pamokslavimas, *žr.* Bhaktai, pamokslininkai
„Pañcarātra“
apie Dievo ekspansijas 5.37
minima 2.12, 5.38
Pāṇḍavai 7.12
apgailėjo žuvusius giminaičius **8.1–3**
apgauti Duryodhanos 9.11
Hastināpura, △ sostinė **9.48**
ir Bhīṣma
Bhīṣma gyveno dėl △ 9.46
Bhīṣma išaugino △ 9.11
Bhīṣma kovojo prieš △ 8.46, 9.11
kančios 9.16
Kṛṣṇos giminaičiai **9.20**
mahātmos 8.37
neturintys nuodėmių 8.51
priklausė Kuru dinastijai 8.14
užpulti *brahmāstros* **8.11–12**
Viešpaties malonė △ **8.37–38**
Viešpats globojo △ 8.8, **8.13**, 8.17, 8.24, **9.12**
Pāṇḍu Mahārāja
tėvai 9.6–7
žr. taip pat Pāṇḍavai
Panteizmas 5.14
Paprastumas 2.28–29
Parabrahmanas, *žr.* Aukščiausiasis Viešpats; Brahmanas; Kṛṣṇa
Paraṁ satyam p. 1, 1.1
Parama 7.23
Paramahaṁsos
ir „Śrīmad-Bhāgavatam“ 1.2, 7.8
lyginami su gulbėmis 5.10
medituoja Kṛṣṇą 1.1
verti pagarbos 3.13
žr. taip pat Bhaktai; Tyri bhaktai
Paramātmā, *žr.* Supersiela
Parameśvara p. 1, 1.1
Paramparā, apibūdinimas 2.21
žr. taip pat Mokinių seka
Para-tattva 1.1
Parā prakṛti 2.28–29
Parāśara Munis **3.21**, 4.14, 9.6–7, 9.27
istoriniai liudijimai 9.6–7
Viešpats **3.20**, 3.28
Pareigos
atlikimo būdai 9.9
brahmacārio 9.27
brahmanų 7.44, 9.26–27
gṛhasthų 9.27
kṣatriyų 9.26–27
nurodytos
atliekant pasiaukojimo tarnystę 2.27, 5.32, 5.34, 5.36–37
atsisakymas pareigų dėl Viešpaties **5.17**
atsižvelgiant į mąstyseną 2.8
aukščiausia pareiga – tarnauti Viešpačiui 2.7
domėtis Absoliutu **2.10**
ir meilės Viešpačiui būtinybė **2.8**
keturių žmonių skyrių pareigos 3.13
ne juslių tenkinimas **2.9–**10
pareigų tikslas – patenkinti Viešpatį **2.13**, 5.36
trys brahmanų pareigos 7.44
sannyāsių 9.27
śūdrų 9.26
vaišyų 9.26
vānaprasthų 9.27
žr. taip pat Dharma; Religija; *Varṇāśrama-dharma*
Parivrājakācāryos 3.13, 4.13, 6.13
žr. taip pat Bhaktai, pamokslininkai; *Sannyāsa*
Parvata Munis, istoriniai liudijimai 9.6–7
Pārvatī p. 7
Pāṣaṇḍis 2.26
Pasaulio istorija
pasikartojanti visose visatose 6.11
šiuolaikinė ir Vedų laikų 3.41
Pasitenkinimas savimi 2.19
Patañjalis 1.7
Pasiaukojimo tarnystė
amžina **6.23–24**
anapus troškimų 2.6
apibūdinimas 9.44
apvalanti galia **2.19**
apvalo nuo spekuliatyvių samprotavimų 2.21

apvalo veiklą 8.42
atliekama su tyra sąmone 1.2
atliekant *pāñcarātriką* 5.38
atlikti paprasta ir prakilnu 2.7
atneša pasitenkinimą 2.5–**6**, 2.8, **2.22**
atsidavę karaliai 4.12
atveda prie dorybės **2.19**
aukščiau išsivadavimo p. 29, 5.9, 5.30
aukščiausias dvasinis mokslas 4.25
aukštesnės pakopos p. 32–33
bendravimas su Viešpačiu 2.7, 6.22
„Bhāgavatam“ pažadina △ **7.7**
bhāva, △ pakopa 6.16
Caitanya, △ mokytojas p. 20–22, p. 33–34
△ daigelio globojimas p. 32
dalykai, kenkiantys △ p. 32, 2.17
dinamiškos prigimties 6.22
dorybė, △ sąlyga **2.24**
dvasinė veikla p. 23, 2.7–8
dvasinis mokytojas reikalingas norint atlikti △ 5.39, 6.23
dvasinis mokytojas suteikia △ 5.39
ekstazinė meilė △ 6.16–17
esmė – klausymasis apie Viešpatį 5.28, 7.5
filosofų vaidmuo △ 5.32
geriausias savęs pažinimo būdas 6.35
gyvenant sąlygotą gyvenimą 2.6
gyvenimo tikslas 8.42
gyvenimo tobulumas p. 23
gyvųjų būtybių paskirtis 5.8, 5.20
glūdi visuose 5.28
Gosvāmiai rodė, kaip atlikti △ 2.15
impersonalizmas ir △ 7.11
intymios prigimties 2.6
ir atsižadėjimas 2.7
ir Dievybės garbinimas 6.21
ir filosofija 5.22
ir kantrybė 6.19
ir klaidinga savimonė **2.21**
ir klausymasis 2.12, 5.28, 7.5, 7.7
ir meditacija 6.15
ir nuolankumas p. 34
ir troškimai 6.22
ir turtas bei moterys 2.17
išsivadavimas p. 22, 2.15, 2.20, 3.8, 5.28, 6.23
išskirtinumas 2.22
išsklaido *māyą* 5.23
išsklaido nuogąstavimus 6.16
išvaduoja 1.2, 5.32, 6.37
išvaduoja nuo materialių pareigų 5.17
išvaiko dvejones **2.21**
yoga ir *jñāna* pavaldžios △ 6.35
yogos tobulumas 9.23
kaip Viešpatį reginčios akys 3.4
kaupiasi gimimas po gimimo **6.24**
kelias pas Kṛṣṇą 2.7, 2.20, 3.29, 7.41
keturi principai 2.14
klaidingai traktuojama 2.7
kūnas ir protas △ 5.27, 6.28
literatūros vaidmuo △ 5.22
lyginama su
filosofiniu akmeniu 6.28
upės tėkme 5.28
materiali tarnyba ir △ 6.22
materialiame gyvenime 2.6
menas ir mokslas △ 5.22
mišri arba tyra 2.6, 5.37, 6.35
mokslo vaidmuo △ 5.22, 5.32
nauda **6.23–24**, 7.6
Nārada, △ autoritetas 3.8, 6.31
neautoritetinga △ 2.12
neįvertinama impersonalistų 7.11
nepriežastinė Viešpaties malonė 7.6
nesisieja su *karma* ir *jñāna* 2.15
neveikiama materialių *guņų* **6.21**
niekuomet neužmirštama 5.17, **5.19**
nugali neišmanymą ir aistrą 5.28
nugali sielvartą 1.2, 5.32, **7.6–**7
nukreipia jusles teisinga linkme 3.4
nuopuolis atsisakius △ 5.17
padeda atsikratyti prisirišimų **2.7**, 2.12
padeda pamatyti Viešpatį 3.4, **8.36**
padeda pasiekti Kṛṣṇą 2.7, 2.20, 7.41
padeda prisiminti Kṛṣṇą **5.36**
pakeičia karminę veiklą 5.34
pakeičia troškimų pobūdį 8.42, 9.23
pakeitė Arjuną 8.42
pakilimas iki △ 2.24
pakyla virš kastų sistemos p. 23
pakopos 5.25, 6.16
pakopos ir prisirišimas 7.10
palaiko žmogaus būtį 2.6
palankus procesas 8.25
paremta Caitanyos p. 20–22

pasiekiama bendraujant su bhaktais **2.16**, 2.18, 5.5, 5.28, 5.34, 6.16, 7.5
pasiekus *brahma-bhūtos* pakopą 5.9
pašalina neramumus 2.17
patenkina Viešpatį p. 8–9
patraukia išsivadavusias sielas **7.10**
pats slaptingiausias žinojimas 5.30–31
pavergia Viešpatį 8.45
pažadina sielą **2.22**
pažinimo tikslas 2.28–29, **5.22**, 5.30
penkios pakopos p. 32–33
per △ pažįstamas Absoliutas 2.12, 7.4
politikų vaidmuo △ 5.32
pranoksta Brahmano pažinimą 5.30
pranoksta religingumą 5.9
prasideda
  garbinimu šventykloje 6.21
  tarnavimu bhaktams 5.23
premā, △ tikslas 5.37
prisirišimas įvairiose tarnystės pakopose 7.10
rašytojų vaidmuo △ 5.22
reikalauja tyrumo 2.6
rūšys p. 32–33, 9.43
savęs pažinimas 2.21, 5.8–9
sielos veikla 2.19
skirta visiems 2.6–7, 5.32, 6.6–7
su meile 5.37, 6.16, 7.7
sunaikina klaidingą savimonę **2.21**
suteikia laimę **2.19**
suteikia visišką pasitenkinimą **2.6**
suteikia žinojimą 5.35
sutrauko *karmos* grandinę **2.21**
suvaldo jusles 6.35
svarbiausia pareiga 2.8
svetimi materialūs džiaugsmai 2.7
šlovinant, klausantis, atmenant ir garbinant 2.15
šventraščių esmė **2.6**
tie, kurie atlieka △; rūšys 2.12
tikėjimas, △ pakopa 6.16
tobulumas 8.42
transcendentinė veikla p. 22–23, 2.6–7
turi neblėstančią vertę 2.6, **5.17**
„užkrečianti“ 5.25
varṇāśramos sistemos tikslas 2.2
veda į išsivadavimą **8.35**
veiklos nukreipimas į △ 5.34
vidinė (dvasinė) energija 2.28–29, 7.4
vienintelė suteikia pasitenkinimą 4.31-32, 5.8–9
vienintelis kelias pas Viešpatį 3.4, 7.4
Viešpats pažadina △ **8.35**
visais atžvilgiais būtina p. 23
visiems teikia naudos 1.4
viską sudvasina 5.23, 5.33
vystymosi etapai 5.34
žinojimas ir △ 2.12, 5.12, **5.22**, 5.27, 5.35
žr. taip pat Dievo pažinimas; Kṛṣṇos sąmonė; Šventųjų vardų giedojimas; Tyra pasiaukojimo tarnystė
Paukščiai
  narvelis, analogija 2.8
  siela ir Supersiela, palyginimas 2.31
Pavydas
  materialiame pasaulyje 1.2
  māyāvādžių 2.3
  Viešpaties bhaktai aukščiau △ 1.2
Pažinimas, *žr.* Dievo pažinimas; Kṛṣṇos sąmonė; Savęs pažinimas; Žinojimas
Persikūnijimas, *žr.* Gimimas; Mirtis; Sielų persikūnijimas
Piemenaitės, *žr. Gopės*
Pienas
  gydymas △, analogija 5.33
  iš ožkos kaklo, analogija 3.2
  užnuodytas, analogija 2.12, 3.41
Piktžodžiavimas p. 9
Pilietinis nepaklusnumas p. 8
Pinigai, jų kaupimas 9.27
Pitṛloka 5.18
Pyktis, kaip išsivaduoti nuo △ 9.27
Planetos
  gyvenamos 2.34, 5.18, 7.31
  ir materialus mokslas 3.22
  istorija Vedų literatūroje 3.41
  išsidėstymas 3.2, 3.22
  lyginamos su palydovais 1.1
  materialus mėgavimasis △ 5.18
  skirtingos 3.41
  sukūrimas 3.2
  trijų lygių 3.2, 6.31, 7.31
  valdomos Viešpaties 3.22
  Viṣṇu lotose 3.2
  žr. taip pat Mėnulis; Visata; Žemė

Poetai 5.10, 5.32
Politikai
  ir tarnystė Viešpačiui 5.32
  reklamuojami laikraštyje 2.14
  siekia taikos 7.7
  trikdomi juslių tenkinimo 2.10
  valdomi materialios energijos 5.10
  žr. taip pat Valdžia
Prabhupāda, apibūdinimas 1.15
Prabodhānanda Sarasvatis p. 5
Pracetai 9.6–7
Pradyumna, Viešpats 2.22, 3.23, **5.37**
  Baladevos ekspansija 9.18
Prahlāda Mahārāja
  apie Viešpaties inkarnacijas 3.26
  buvo mokomas Nārados 9.6–7
  minimas **3.11**, 7.40
  turi dvasinį kūną 6.28
Prajāpačiai **3.27**
  Rucis, vienas iš △ **3.12**
Prakāśānanda Sarasvatis p. 27–29
Pranašystės 4.17–18, 5.13
Prāṇāyāma 2.28–29
Praṇava oṁkāra p. 20, 4.13
Pratāparudra Mahārāja p. 14, p. 25
Pravṛtti-mārga 2.6, 7.8
Premā p. 21, 5.37
  žr. taip pat Meilė Viešpačiui
Priešai, šešių rūšių 7.16
Prievarta p. 32, 7.36
  žr. taip pat Gyvulių skerdimas; Karas
Prievartos atsisakymas 2.28–29, 3.24
  netinkamai suprantamas 8.47
Prisirišimai, materialūs
  išsivadavimas nuo △ 8.4
  Viešpats yra aukščiau △ 8.36
  Viešpats sunaikina △ 8.41
  žr. taip pat Kūniškoji būties samprata; Troškimai, materialūs
Propaganda 2.14
Protas
  dengia sielą 3.33
  ir pasiaukojimo tarnystė 5.27
  iškreiptas panteizmo 5.14
  neramus Kali-yugoje 1.10, 5.11
  nurimsta klausantis apie Kṛṣṇą 2.17
  pagrindas 2.33
  samādhi būsenoje 9.23
Pṛśnigarbha, Viešpats 3.26
Pṛśnis 8.33
Pṛthā, *žr.* Kuntī
Pṛthu Mahārāja 3.5, **3.14**, 3.26
Psichologija 5.22
  mūsų ir Viešpaties 6.33
Purāṇos
  aprašo Viešpatį 8.19
  „Bhāgavata Purāṇa“
    istoriniai įvykiai 3.41
    įvykių chronologija 9.28
    klausymasis transcendentinis 7.12
    nesuprantama istorikams 1.20
    skaitymas 2.4
    sudarymo chronologija 7.8
    tikslas 8.36
  dvasinis mokytojas žino △ 1.6
  kaip Vedų dalis p. 18, 1.6, 2.4, 3.21, 4.19–**20**
  Kṛṣṇa sudvasina 7.12
  lyginamos su Vedomis 4.13
  prieš skaitant △ reikia pagerbti Vyāsą 9.6–7
  skatina siekti pažinti save 9.26
  skelbia tą patį, kaip ir Vedos 4.13
  skirtos įvairių lygių žmonėms 2.4
  sukritikuotos Nārados 5.14
  „Śrīmad-Bhāgavatam“ skiriasi nuo △ 1.2, 5.14
  tarnystės Viešpačiui pagrindas 2.12
  transcendentinė literatūra 1.19
  veda į išsivadavimą 2.4
  Viešpaties kvėpavimas 4.13
  žr. taip pat „Śrīmad-Bhāgavatam“; Vyāsadeva
Puris, *žr.* Jagannātha Puris
Puruṣa 3.2, 7.4
Puruṣa (Baladevos ekspansija) 9.18
  žr. taip pat Aukščiausiasis Viešpats
Puruṣa-avatāros 2.22, **3.1–5**
  žr. taip pat Garbhodakaśāyī Viṣṇu; Kāraṇodakaśāyī Viṣṇu; Kṣīrodakaśāyī Viṣṇu
Puruṣottama-yoga 5.34
Pusdieviai
  bijojo Hiraṇyakaśipu 3.28
  Brahmā 3.5
  buveinės 9.45
  Dievo inkarnacijos **3.27**

Garbhodakaśāyī Viṣṇu, △ šaltinis **3.5**
gyvulių aukojimas △ 5.15
lyginami su kalėjimo prižiūrėtojais 2.28–29
negali dovanoti išsivadavimo 2.23, 2.26, 2.28–29
niekada neprilygsta Viešpačiui 2.26
pagerbė Bhīṣmą 9.45
plakė jūrą nektarui gauti **3.16**
priklausomi nuo Viešpaties p. 1–2
protėviai 3.5
siaubingi △ pavidalai 2.26
šventikas 9.8
turtai 3.28
Viešpaties dalis 1.2, 1.4, 2.26
Viešpaties pagalbininkai 2.27–29
Viešpats nužengia patenkinti △ **3.22**
Viešpats užima △ postą 3.12
žr. taip pat Garbinimas, pusdievių
Pusiausvyra 5.9
Pūtanā, ragana 8.19

R

Rādhārāṇī 9.22
Raghunātha Bhaṭṭa Gosvāmis p. 5, p. 13
Raghunātha dāsa Gosvāmis p. 5, p. 13, 8.27
Raivata Manu 3.5
Rājasūyos aukojimo ritualas **9.41**
Rajo-guṇa, *žr.* Aistros *guṇa*
Rāmacandra, Viešpats 1.17, 3.5, 3.28
atsižadėjęs 8.41
Kṛṣṇa nužengia kaip △ 8.19
Kṛṣṇos inkarnacija lyginama su △ 8.21
nužudė Rāvaṇą **3.22**
Rāvaṇa norėjo nužudyti △ 9.34
„Rāmāyaṇa“
apie Rāmos tėvą 7.44
chronologija 9.28
minima 1.6, 1.19
pagrindinė tema 3.22
Rāmānanda Rāya p. 22–26
Rāmānuja 1.17, 8.19
Rasa-graha 5.19
Rāsa-līlā 1.1, 1.3
Rasos 1.3
absoliučios 9.34
apsivalymo per kančias △ 9.19
Arjunos 9.22, 9.33–**34**, 9.39–40
Bhīṣmos 9.22, 9.33–34, 9.39
dvasinėse planetose 9.44
gopių 9.40
kai Viešpats leidžia Save valdyti 9.19
Pāṇḍavų **9.20**
riteriška 9.33–34
rūšys 9.34
santuokinė △, mėgdžiojama 9.33
Rāvaṇa 1.1, 1.14, 2.28–29
kvailumas 9.34
materialistas 8.36
nužudytas Rāmos **3.22**
Religija
apibrėžia žmogaus gyvenimą 1.2
apibūdinimas 1.23, 3.43, 8.4
atkuriama Viešpaties 1.23
autoritetai 2.25
diktuoja Viešpats 8.35
ekonomikos plėtra užgožia △ 1.2
gyvulių žudymas prisidengiant △ 5.15
ir keturių rūšių veikla 1.2
ir moterys 8.20
juslių tenkinimas kaip △ tikslas 1.2
Kali-yugoje 1.10, 3.43
materialistinė △ pasmerkiama **2.9**, 2.27, **5.15**
neprilygsta tarnystei Viešpačiui 2.7
nurodo kovos taisykles 7.36
paskirtis 2.25
pusdievių garbinimas – iškreipta △ 2.27
skleidžiama atsižvelgiant į laiką bei vietą **9.9**
sukurta Dievo 1.23, 2.25, 3.43
tikslas – išsivadavimas 2.25
valdant neišmanymui 3.43
žr. taip pat Dharma
Reṇukāsuta, istoriniai liudijimai 9.6–7
„Ṛg Veda“ 3.21, 4.19
Ribinė energija, *žr.* Gyvosios būtybės
Ritualinės apeigos
indų šeimoje mirus žmogui **8.1–2**
žr. taip pat Aukojimai
Romaharṣaṇa **2.1, 4.22**
Ṛṣabha (Dakṣa-sāvarṇi Manu) 3.5
Ṛṣabha, karalius 3.9, **3.13**
Ṛṣiai **6.30**

apibūdinimas 9.5
Bhīṣma kaip △ 9.5
Bhīṣmos mirties valandą 9.5, 9.9
pasiekę dorybę 9.5
žr. taip pat Brahmanai; Išminčiai
Rucis **3.12**
Rudra, *žr.* Śiva
Rudra-sāvarṇi Manu 3.5
Rukma Mahārāja 9.6–7
Rukmiṇī 7.10, 9.6–7
Rūpa Gosvāmis 8.27
atsižada turto p. 32
Caitanyos bhaktas p. 5, p. 13, p. 32–33

S

Sādhana-bhakti 7.10
Sahadeva **7.50**
Sākṣi-gopālos Dievybė p. 14
Sąlygotos sielos
apimtos „miego“ būsenos 4.4
Arjuna atstovauja △ 9.36
belaisvės 5.15, 7.5, 9.26
„Bhāgavatam“ suteikia △ pasitenkinimą 5.11, 5.13
degradavusios šiame amžiuje 3.43
dvasinis △ pavidalas 2.6, 6.27–28
dviejų rūšių 1.17
gaubiamos materialios energijos 7.5
gaubiamos proto ir kūno 2.8, 3.33
globojamos Supersielos 2.33
įkalintos materialioje kūrinijoje 5.20
įkalintos šiame pasaulyje 5.15, 7.5, 9.26
įvairiose gyvybės rūšyse 1.1
juslių tenkinimas – △ tikslas 4.4
karma supančioja △ **2.15**
kenčiančios 2.6, 6.38, **7.5**
keturi trūkumai 3.24
laimė 8.28
laisvė 2.19–**20**, 6.37
lyginamos su
bhaktais 1.4
išsivadavusiomis sielomis 4.4
belaisviais 7.5
materialus pasaulis sukurtas △ 3.1
māyā suklaidina △ 8.44
negali regėti Viešpaties 8.18
netikras △ mėgavimasis 7.24
niekuomet neprilygs Viešpačiui 2.26, 5.20, 7.5
nitya-baddhos 3.1
pareiga – skaityti Vedų raštus 5.21
perauklėjamos 7.5
persikūnijimas 8.35
priklauso nuo Viešpaties 1.1
puolę tarnai 9.44
reikalingos šventyklos 8.19
siekia tenkinti jusles 4.4
šešių rūšių veikla 2.19
tikroji padėtis 7.5
turi Viešpaties ypatybių 3.28, 5.20
užmiršusios savo tikrąją padėtį 2.31, 2.34, 3.1
valdomos gamtos 9.44, 9.47
valdomos laiko 8.28
Viešpaties bhaktai gelbėja △ **1.15**, 5.24
Viešpaties energijos ekspansijos 2.28–29
Viešpaties inkarnacijos patraukia △ 1.17
Viešpaties sūnūs 2.33
Viešpaties žaidimų nauda △ 6.34
Viešpats išgelbėja △ 3.33–34, 7.5
Viešpats gailestingas △ 8.35
vykstant naikinimui įeina į *mahat-tattvą* 3.1
Samādhi
apibūdinimas 2.12, 9.23
atliekant pasiaukojimo tarnystę 9.43
atsidavimo △ lyginama su mistiniu 9.39
atsimenant Kṛṣṇą 9.43
Bhīṣma pasiekė △ **9.30–44**
tobulumas 9.23
žr. taip pat Meditavimas
„Sāma Veda“ 3.21, 4.19, **4.21**
„Sāma-veda Upaniṣada“, apie Kṛṣṇą 1.1
Saṁhitos 4.19
Sąmonė
materiali ir dvasinė 6.4
Viešpaties ir gyvųjų būtybių p. 1–2
žmonių △ aukštesnė 1.1
žr. taip pat Kṛṣṇos sąmonė
Sampradāya, *žr.* Mokinių seka
Saṁsāra, *žr.* Sielų persikūnijimas

Saṁskāra 4.25
užmiršta Kali-yugoje 3.21
žr. taip pat Apsivalymas
Saṁsūcitam, apibūdinimas 5.32
Sāṁvartakos ugnis **7.31**
Saṁvit, Viešpaties galia p. 19
Sanat-kumāra 7.10
Sanātana Gosvāmis p. 13, 8.27
Caitanyos pamokymai △ p. 30, 7.10
eina pas Caitanyą p. 27, p. 30
Sanātana-dharma
Sanātha, apibūdinimas 8.37
Sandhinī, Viešpaties galia p. 19
Sandhyos 4.14
Saṅkarṣaṇa, Viešpats 2.22–23, 3.23, 5.37, 9.18
Sāṅkhyos filosofija 3.10
Saṅkīrtanos judėjimas
atneša taiką 1.4
bendravimas su Viešpačiu per △ 5.36
Caitanya kalba apie △ p. 28–29, p. 34
išvalo visų širdis p. 6, p. 34
kastinių brahmanų priešinimasis △ p. 8–9
lyginamas su Vedāntos studijavimu p. 28–29
Mahārāṣṭroje p. 25
patraukiančios prigimties p. 26–27
peikiamas Prakāśānandos p. 27–28
skirtas visiems žmonėms p. 6, p. 26, 5.36
svarba p. 6
visuotinis protestas p. 8
žr. taip pat Šlovinimas; Šventųjų vardų giedojimas
Sannyāsa 9.26
aukščiausias gyvenimo skyrius 3.13
ir *varṇāśramos* sistema 7.2
keturios pakopos 3.13
sannyāsio ir šeimos žmogaus santykiai 4.8
šiame amžiuje p. 12, 1.10, 6.13
verta pagarbos p. 12
žr. taip pat Sannyāsiai; Varṇāśrama-dharma
Sannyāsiai
atsikratę prisirišimų 9.26
bebaimiai 6.13
Caitanya kaip △ p. 4, p. 12–13, 6.13
dvasiniai mokytojai p. 30–31, 3.13
elgesys p. 25–26
impersonalistai △ p. 27
materialistai peikia △ 5.15
nedaro skirtumo tarp moters ir vyro 4.5
netikri △ propaguoja gyvulių žudymą 3.24
pareigos 6.13
Śukadeva – pavyzdys △ 4.8
šiuolaikiniai △ 6.13
žr. taip pat Sannyāsa
Santalmedis ir Kṛṣṇa, palyginimas **8.32**
Santykiai
materialūs △ iliuziniai 9.19
materialūs ir dvasiniai 8.42
su Kṛṣṇa 2.6, 7.25
Sapnas ir materialus gyvenimas, palyginimas 8.25
Sarasvatī, deivė p. 8, **2.4**
Sarasvatī, upė **4.15, 7.2**
Sārvabhauma Bhaṭṭācārya
aiškina *ātmārāma-śloką* p. 21–22
apie Caitanyos misiją p. 22
Caitanya nugali △ p. 21–22
Caitanyos bhaktas p. 26
kaip Caitanyos tėvas p. 15–16
klauso Caitanyos pamokymų p. 17–22
mokytas profesorius p. 14–15, p. 21
moko Caitanyą p. 16
nepripažįsta Caitanyos Dievu p. 15–16
pasiekė ekstazinę meilę p. 22
tikrina Caitanyos simptomus p. 14–15
Sārvabhauma, Viešpats 3.5, 3.26
Sat, apibūdinimas 1.12
Satī ritualas **7.45**
Satya-yuga 1.21, 3.25, 4.24
žr. taip pat Amžiai
Sātyakis **7.50**
Satyaloka 3.2
Satyasena 3.5, 3.26
Satyavatī **3.21, 4.14**, 9.6–7
Satyavrata 3.15
Sātvatos 1.12
Sattva-guṇa 9.5
žr. taip pat Dorybės *guṇa*
Saulė
atspindys, Brahmā lyginamas su 3.5
△ dievas, persekiojamas Śivos 7.18

Krṣṇa lyginamas su △ 6.19, 7.23, 8.6, 8.15, 8.29, 8.32, 9.21, 9.31
mokslininkams mįslė 1.1
Savanaudiškumas
bhaktai pakilę virš △ **4.12**
siaurąja ir plačiąja prasme 2.8
žr. taip pat Troškimai, materialūs; Juslių tenkinimas
Savęs pažinimas (suvokimas)
apibūdinimas 1.10, 3.33
atliekant pasiaukojimo tarnystę Viešpačiui **2.21**, 5.14, 6.35
atveda prie tarnystės Viešpačiui 5.9
atvirkščias iliuzijai 3.33, 4.4
bendravimas su *bhāgavata* padeda pažinti save 2.18
gyvenimo tikslas 9.26
gyvulių žudymas kliudo △ 3.24
ir budrumas 4.4
ir neprisirišimas bei žinojimas **2.7**
ir visuomenės padalijimai 3.13
įvairiais laikais 1.21
kartojant ir klausant 1.21
klausantis apie Viešpatį p. 24, 1.21, **2.18**, 3.35
materialistai atsisako △ 1.22
neįmanomas nepasiekus dorybės 2.20
padeda pamatyti Viešpatį **3.33**
pakelia virš sielos apdangalo **3.33**
per „Śrīmad-Bhāgavatam“ 1.21, **2.18**, 7.8
reikšmingiausias laimės faktorius 5.2
sąlygos 7.2
skiriasi nuo gyvuliško gyvenimo 9.26
stabdomas materialaus vystymosi **8.26–**27
šiais laikais sunkiai pasiekiamas 1.10-11, 1.21–22
varṇāśramos santvarkoje **2.13–**14, 7.2
„Vedānta-sūtra“ skirta △ 7.8
Vedos klaidina △ kelyje **5.14–**15
Viešpaties malonės dėka 3.33–34
žmogaus gyvenimo tikslas 1.2, 1.10, 1.22
žmogaus misija 8.25
žr. taip pat Išsivadavimas; Krṣṇos sąmonė; Pasiaukojimo tarnystė; Žinojimas
Savimonė, klaidinga 9.22
pasireiškia sąlygotose sielose 3.1
Viešpaties bhaktai išsivaduoja nuo △ 2.21
žr. taip pat Kūniškoji būties samprata
Sėkmės deivė 5.32
Viešpaties tarnaitė 8.43
Siddhos 1.4
Siela
dengiama kūno ir proto 2.8, 3.33
dvasinis △ pavidalas 2.6, 6.28
dvasinis △ suvokimas 2.20
ir Supersiela, palyginimas 2.31
iš prigimties kupina palaimos 2.19
išėjo iš Viešpaties 2.28–29, 5.8
klaidingas △ suvokimas 2.8, 2.21
laisvė 2.8, 2.21, 6.37, 8.41
lyginama
su paukščiu medyje 2.31
su paukščiu narvelyje 2.8
neišmanymas apie △ 2.8, 2.21
neregima 3.31
niekada neprilygsta Viešpačiui 2.26
nuošaly grubaus ir subtilaus kūnų **3.32–**33
patenkinimas **1.11, 2.5–**6, 2.8
proto ir kūno pagrindas 2.8, 3.32
rasos 1.3
šeimininkas **2.21**
tapati Viešpačiui ir nuo Jo skiriasi 1.1, 2.21
tikslas – Viešpaties pavidalas 6.18
transcendentinė 8.25
užgožiama kūno 8.26
užmaršumas materialioje būsenoje 2.31, 3.33
veikla iškreipta materijos 2.19
Viešpaties tarnas 5.8
žr. taip pat Gyvosios esybės; Išsivadavusios sielos; Sąlygotos sielos
Sielų persikūnijimas
ir demonų degradacija 2.16
įrodo sielos buvimą **3.32**
lemiamas materialių troškimų 8.35
lemiamas noro mėgautis 2.23, 5.34
nebegresia Viešpaties bhaktams **3.39**
nevykusio transcendentalisto △ 2.29, 5.19
nugalimas kartojant Krṣṇos vardą p. 33, **1.14**

prilygsta įkalinimui 2.23, 5.15
žr. taip pat Gimimas; Mirtis
Sielvartas
išsklaidomas transcendentinio garso 8.4
Yudhiṣṭhiros **8.46–**51
Pāṇḍavų **8.2**, 8.4
svetimas bhaktui 9.12
žr. taip pat Kančios
Sītā 3.22
Skaitymas, polinkis 5.11, 5.13
„Skanda Purāṇa“, apie sielą 9.34
Skausmas, *žr.* Kančios
Smṛti-mantra, apie Absoliučią Tiesą 1.1
Socialistinė valstybė 1.2
Soma-rasa 5.18
Spekuliatyvūs samprotavimai, *žr.* Filosofai; Filosofija
Sṛñjaya Mahārāja 9.7
Stebukladarys ir Viešpats, palyginimas 3.37
Strėlės
Arjuna atima Duryodhanos △ 9.37
Bhīṣma ant △ pakloto **9.1**, 9.25
Subhadrā
sielvartauja dėl Kurukṣetros karo 8.3
Subtilus kūnas, *žr.* Intelektas; Protas; Savimonė, klaidinga
Sudarśana
apsaugojo Pāṇḍavus **8.13**
istoriniai liudijimai 9.7
Sudhāmā, Viešpats 3.5, 3.26
Summum bonum p. 1, 1.1, 3.28
Supersiela
Absoliuto aspektas 2.11–12
apsaugojo Parīkṣitą 8.14
apšviečia Viešpaties bhaktus 2.21
atomų šaltinis 2.32
bendravimas per △ 8.42
dalinė Viešpaties reprezentacija **2.11–**12
Dievo inkarnacijų šaltinis 3.2
dorybės Dievybė 2.23
dvasinis mokytojas 2.31
esanti širdyje 8.28
gyvųjų būtybių tėvas 2.33
glūdi Dievo Asmenyje 1.2, 3.39
yogos tikslas 2.29, 9.42
kaip Hari 3.2
kaip laikas 8.28
Kṛṣṇa kaip △ **2.17**, 2.29, 3.1, 5.32
Kṣīrodakaśāyī Viṣṇu kaip △ 8.34
lyginama su
paukščiu 2.31
sviestu piene 2.32
ugnimi, persmelkiančia medieną 2.32
lokalizuotas Brahmanas p. 18
malonumų šaltinis **2.33**
meditavimas į △ **6.15**, 6.19
pagrindas 3.1–2, 3.5
parameśvara 8.18
pasidalijusi į daug dalių, bet išlieka viena **2.32**
pažinimas netobulas 2.12, 2.29, 7.4
pažįstama klausymosi proceso metu 2.12, 2.32
„Śrīmad-Bhāgavatam“ pranoksta △ pažinimą 1.2
tapati sielai ir drauge nuo jos skiriasi 2.21
Viešpats kaip △ 9.21, 9.42
visa persmelkianti **2.32–33**, 3.2, 8.18
žr. taip pat Aukščiausiasis Viešpats
Sūrya 2.26, 8.18
Suros, *žr.* Bhaktai; Pusdieviai
Sūta Gosvāmis
apibendrina šventraščius **2.6**
atsakymas į klausimus apie △ 5.37
dvasinis mokytojas 1.5, 1.8, 2.2
erudicija **1.6–7**
gerbiamas išminčių **1.5–9**
išklausė „Śrīmad-Bhāgavatam“ 3.42, **3.44**
„laivo kapitonas“ **1.22**
mažiau išmanantis Vedų *mantras* **4.13**
mokinių sekoje 1.5, **1.8**, 1.13, 3.42, **3.44**, 4.13
nusilenkimai **2.2–4**
papasakojo „Bhāgavatam“ 3.44, **4.2, 4.13**
parodė, kaip skaityti „Bhāgavatam“ **2.4**
pažįstantis Vyāsadevos mokymą **1.7**
Romaharṣaṇos sūnus **2.1**
seniausias *vedāntistas* **1.7**
Sutapā 8.33
Svaiginančios medžiagos 1.6, 8.26
Svayam, apibūdinimas 3.28

Svāyambhuva Manu 3.5, 3.12
Svayaṁvaros ritualas, atliktas Draupadī 9.7
Svāmiai, *žr. Gosvāmiai; Sannyāsiai*
Svar planetos 9.45
Svarāṭ, apibūdinimas 1.1
Svargaloka, *žr.* Brahmaloka; Satyaloka
Svārociṣa Manu 3.5
Svarūpa Dāmodara Gosvāmis
  apie „Bhāgavatam“ studijavimą 3.40
  Viešpaties Caitanyos biografas p. 5, p. 25
Svarūpa, *žr.* Aukščiausiasis Viešpats, pavidalai

Š

„Šabda-kośos“ žodynas 7.10
Šacīdevī p. 3–4, p. 13
Šakti-tattvos 5.37
Šālagrāma-šilā 2.26
Šālva 9.6–7
Šambhala 3.25
Šamyāprāsa 4.15, **7.2**
Šaṅkarācārya
  aiškinimai smerktini p. 29
  apie Brahmaną ir visatą p. 2
  apie Kṛṣṇą 3.42
  apie Nārāyaṇą 9.18
  įgaliotas klaidinti žmones p. 21
  nutiesė kelią teizmui 3.24
  pavojinga sekti △ p. 29
  pripažino, jog Kṛṣṇa transcendentalus 2.30
  pripažino Kṛṣṇą Dievu 8.19, 9.18
  „Šrīmad-Bhāgavatam“ nesuvokiama △ 2.3
  tikrasis △ tikslas 3.24
Šaṅkaros *sampradāya*
  Caitanya įspėja vengti △ p. 20
  interpretuoja Vedas p. 16–22
  ir pasaulio „netikrumas“ p. 20–21
  studijuoja „Vedāntą“ p. 16
Šānta, pasiaukojimo tarnystės stadija p. 32
Šantanu Mahārāja 9.6–7
„Šārīraka-bhāṣya“ 2.3
Šāstros, *žr.* Šventraščiai
Šaunaka Ṛṣis
  ypatybės **4.1**
  klausimai **4.3–13**
  svarbiausias iš išminčių **1.4**
  sveikina Sūtą Gosvāmį **4.1–**2
Šeṣanāga, Viešpats 3.5
„Šikṣāṣṭaka“ p. 33–34
Šiśupāla 8.36, 9.6–7
Šiva, Viešpats
  Bhīṣma lyginamas su △ 9.45
  garbinamas kvailų žmonių 2.23
  garbinamas netekėjusių merginų p. 7
  įgaliotas klaidinti žmones p. 21
  kaip pusdievis 2.28–29
  Kṛṣṇa pranoksta △ 8.16, 9.16
  Kṛṣṇos ypatybės ir △ 3.28
  mahājana 9.19
  padėtis 2.23, 3.5, 3.28
  puola Brahmą ir saulės dievą **7.18**
  visatos naikintojas 2.23
Šyāmānanda Gosvāmis p. 5
Šmaśāna-bhairava 2.26
Šraddhā 6.16
Šravaṇam
  svarba 1.6
  žr. taip pat Klausymasis; „Šrīmad-Bhāgavatam“, klausymasis
Šrīdhara Svāmis apie
  „Bhāgavatam“ autentiškumą 1.1
  keturias Kṛṣṇos rankas 7.52
  materialius malonumus 5.10
  tai, kaip Arjuna sučiupo Aśvatthāmą 7.33
  visatos naikinimus 3.15
„Šrīmad-Bhāgavatam“
  amžinai nauja 1.19
  apimtis ir struktūra 1.20
  aprašo didžias asmenybes 8.37
  aprašo Kṛṣṇos žaidimus 8.36
  asmuo, galintis perteikti △ 1.5–6, 4.1–2
  atmeta materialistines religijas **1.2**
  atneša išsivadavimą 2.3–4, 5.13
  atneša taiką 1.16, 5.11, 7.7
  atskleidžia Absoliučią Tiesą 1.2, 2.3
  aukščiau materialios veiklos 1.2
  aukščiausias pasitenkinimas 2.5
  autentiška 1.1
  ātmārāma-śloka iš △ **7.10**

„Bhagavad-gītā“, kaip △ įvadas 1.21, 3.43
bhaktai aiškina △ 1.1
bhakto gyvenimas 2.18
būtinumas 5.36
Caitanya propagavo p. 2–6
centre Kṛṣṇa 7.12
deklamuojama bhaktų 2.12
deklamuojama profesionalų 1.2, 3.41, 3.44, 4.2
dešimtoji giesmė 1.1, 7.12
Dievas garso pavidalu 1.23
dvasinės veiklos pagrindas 3.42
dvasinis statusas p. 23, 1.2, 1.19, 1.23, 2.3, 4.3
gera lemianti 3.40
giesmės vienodai svarbios 7.12
įgalinta Kṛṣṇos 3.43
impersonalistai ateina prie △ 1.19
ir *bhāgavata* asmenybė p. 2, 2.12
ir *rasos* 1.3
ir Śukadeva
  △ patraukė Śukadevą 1.3, **7.11**
  Śukadeva papasakojo △ **1.3**, 9.8
  Śukadeva studijavo △ 1.3, 2.3, **7.8, 7.11**
ir Vyāsadeva
  Vyāsadeva, △ autorius **3.40–41**, 9.7
  Vyāsadeva gavo nurodymą parašyti △ 1.1, **5.11, 5.13**, 5.15, 5.20–**21, 5.40**
  Vyāsadeva rekomenduoja △ 1.2
istorija 3.41, 6.11
išpranašauja Buddhos atėjimą 3.24
išsivadavusios sielos mėgaujasi △ **1.3**
įžangos apibendrinimas 2.3
kaip *Purāṇa,* vienintelis vertingas kūrinys 5.14
kaip turi būti suprasta 2.4
kaip „Vedānta-sūtros“ komentaras p. 16, 1.2, 1.7, 2.3, 5.8, 7.8
klausymasis
  atneša išsivadavimą 7.7
  atneša malonumą 1.3
  atneša taiką 7.7
  atskleidžia *rasas* 1.3
  bendravimas su Viešpačiu 3.40, 3.43, 5.16
  interpretacijos neleidžia suvokti △ 3.44, 4.2
  ir visuomenės vadovai 5.11
  iš *bhāgavatos* lūpų p. 2, 3.40
  iš impersonalistų 4.2
  iš profesionalių komentatorių 1.2, 2.12, 3.41, 3.44, 4.2
  iš žmonių, atsidėjusių lytiniams malonumams 3.44
  klausymosi nauda 3.40
  klausymosi pasekmių patvirtinimas 7.7
  klausytojo ypatybės 1.2, 3.44, 4.1–2
  leidžia pamatyti Kṛṣṇą 3.44
  ne *bona fide*, beprasmis 4.1
  neįmanomas be dvasinio mokytojo 2.32, 3.40
  nenoras klausytis 1.2
  padeda pažinti Dievą p. 1, 1.2, 2.12, 3.44
  pašalina neramumus **2.18**
  per mokinių seką 1.3, 1.5, 3.41–42, 3.44, 4.1–2
  prilyginamas sviesto mušimui 2.32
  reikalauja dėmesingumo 3.44
  reikalauja tyrumo 3.44
  su pagarba ir nuolankumu 1.3
  tarpininkaujant Caitanyai p. 2–3
  teikia tiesiogines žinias apie dvasinį gyvenimą 6.36
  tinkama sielos veikla p. 23
  traukė išminčius 1.8
  turi tapti bhaktų užsiėmimu 2.12
  vaistas nuo materializmo **7.7**
  veda prie atsidavimo Viešpačiui **2.18, 7.7**
  veda prie Supersielos pažinimo 2.12, 2.32
  vienintelis būdas pažinti save 1.21
kṛṣṇa-kathā 7.14
Kṛṣṇos bhaktas – įasmeninta △ 2.12, 2.18
Kṛṣṇos garsinė inkarnacija 9.43
laivas, kuriuo perplaukiama Kali-yuga **1.22**
literatūrinė Dievo inkarnacija **3.40**
lyginama su
  ledinuku 5.11
  saule **3.43**

lyginant su žemiška literatūra 5.11
„Mahā-purāṇa“ 3.41
malonė kovojančioms sieloms 2.3–4
moko šlovinti Viešpatį p. 24–25
Naimiṣāraṇyoje 1.4
naudinga materialistams 7.8
„naujai parašyta“, pasak *māyāvādžių* 2.3
Nārada patarė užrašyti △ 1.1, **5.11, 5.13**, 5.15, 5.20–**21, 5.40**
Nārada pirmasis išdėstė △ 1.3
neprieinama impersonalistams 2.3
nepriekaištinga *Purāṇa* 1.1–2
nesuvokiama be mokinių sekos 1.3, 1.5, 3.42, 4.1–2
neša šviesą šiame amžiuje **3.43**
nevalia interpretuoti 3.41, 3.44, 4.2
padės išspręsti visus klausimus 2.5
palengvina kančias **1.2**, 5.11, **5.40, 7.6**
papasakota Śukadevos Gosvāmio **1.3**, 9.8
pasakojančio ypatybės 1.5–7, 4.1–2
pasakojimas apie Viešpaties žaidimus 1.3
pasaulietinė literatūra ir △ 5.11
pateikia religiją 1.23
patenkina polinkį skaitymui 5.11, 5.13
patenkinanti visus 5.11, 5.13
Pats Kṛṣṇa 1.23, **3.40–**41, 5.16
praktinis, o ne lingvistinis mokslas 5.11
pranašystės tobulos 3.24–25, 5.13
pranoksta visus Vedų raštus 1.2, **1.3, 3.41**, 6.36, 7.9
prasideda nuo atsidavimo Absoliutui 1.2
prisiminimai apie Kṛṣṇą 3.42
profesionalūs komentuotojai 1.3, 3.41, 3.44, 4.2
ryšys su Viešpačiu 3.41, 7.7
skirta *paramahaṁsoms* 2.3
skirta visiems **5.40**
skleidimas 5.11, 5.13, 5.16
struktūra 1.1, 1.20
studijavimo nauda **3.40**
studijuojama save suvokusių sielų 7.9
sudarymo istorija 1.1, 3.24, 7.8
suvokiama klausantis ir pasakojant 1.6
suvokimas 4.1
Śaṅkara vengė △ 2.3
„Śuka-saṁhitā“ 4.7
tapati Viešpačiui 1.23, **3.40–**41, 3.43, 5.16
tariami △ studijuotojai 7.12
tiesioginis dvasinio gyvenimo kelias 6.36
tinkami klausimai apie △ 1.5
tyrumas **1.2**
tobula **3.40**
transcendentinė šviesa 2.3, **3.43**
„trūkumai“ **5.11**
turi būti skaitoma nuosekliai 1.2, 3.28, 7.12
ugdo meilę ir atsidavimą Viešpačiui **2.18**, 7.5, **7.8**
vadovai turėtų susidomėti △ 5.11
vaistas nuo materializmo 5.13, 5.16, 7.7–8
veda į savęs pažinimą 1.21, 7.8
„Vedānta-sūtros“ komentaras p. 16, 1.2, 1.7, 2.3, 5.8
Vedos ir △ 4.13
Vedų esmė **1.3, 3.41**, 4.7, 6.36
verta šlovinimo 3.40
visais atžvilgiais tobula 5.13
visiems patraukli 1.3
Vyāsadevai patariama rašyti △ 1.1, **5.11–13**, 5.15, **5.21, 5.40**
žinios iš dvasinio pasaulio 5.13
žr. taip pat „Śrīmad-Bhāgavatam“ cituojama; Vyāsadeva
„Śrīmad-Bhāgavatam“ cituojama apie
Absoliučią Tiesą p. 2
Absoliuto substanciją bei kategorijas 1.2
bhakto apsivalymą 9.19
Brahmos priklausomumą nuo Kṛṣṇos p. 1
Dievo Asmenį p. 2
ypatybes, būtinas klausantis „Bhāgavatam“ 1.2
Kṛṣṇą, kaip *parameśvarą* 1.1
materialistinę religiją 2.27
mistines galias 7.10
vidinę Viešpaties galią 1.1
Śruti
tarnystės Viešpačiui pagrindas 2.12
žr. taip pat Vedos; Vedų literatūra

Śruti-mantros
apie Brahmaną, kaip visa ko šaltinį 1.1
apie *rasas* 1.3
apie Viešpaties žvilgsnį 1.1
Śuddha-sattva 2.19–20
žr. taip pat Dorybės *guṇa*
Śūdros 2.7, 4.25
garbina Dievybę 8.22
globojimas 9.26
ypatybės 9.26
Kali-yugoje visi yra △ 9.49
pareiga 9.26
žr. taip pat Varṇāśrama-dharma
Šukadeva Gosvāmis
atpažįstamas ne pagal išvaizdą, o pagal kalbas 4.6
atsižadėjimo pavyzdys 4.8
atstovauja Viešpaties bhaktams 2.12
ātmārāma 7.9
bešališkas požiūris į žmones **4.5**
budriai saugojasi iliuzijos 4.4
deklamavo „Bhāgavatam“ **1.3**, 3.41, **3.44**, 4.7
dvasinis mokytojas 2.2–**3**
gimė brahmanu 2.2
impersonalistas, virtęs bhaktu 7.11
istoriniai liudijimai 9.8
išsivadavęs nuo gimimo 2.2, 7.11
ypatybės 1.3, 3.41, **3.44, 4.7**
kaip „beprotis“ **4.6**
kaip išsivadavęs monistas **4.4–5**
lyginamas su papūga 1.3
mahājana 9.19
maloningai deklamavo „Bhāgavatam“ 2.3
negavo šventosios virvelės **2.2**
palieka namus **2.2**
perpasakojo „Bhāgavatam“ 1.3, 1.5, 3.41–**42**
suvokė Brahmaną 7.11
suvokė „Śrīmad-Bhāgavatam“ **2.3**, 3.41, 7.11
sužavėtas Viešpačiu 7.10–11
Šaunakos klausimai apie △ **4.4–8**
tyra siela **9.8**
tyrumas **4.5**
transcendentalus *varṇāśramai* 2.2
Viešpaties bhaktas 2.2, 7.10, **7.11**
Vyāsadevos sūnus **4.4**, 9.7
Šukrācārya 9.8
Śuśrūṣu 1.2
Švetadvīpos planeta 8.34

Š

Šališkumas 7.42
Šeimyninis gyvenimas
ir dvasinė kultūra 7.2
ir lytinio gyvenimo apribojimai 9.26
juslių tenkinimas 8.42
laidojimo paprotys indų visuomenėje 8.1
nevaldomas šiame amžiuje 1.10
pagarba vyresniems △ **7.46**
šeimos planavimas, dirbtinis ir natūralus 2.10, 5.24
tyras bhaktas atsižada šeimos 8.41
žmonos pareiga △ 9.48
žr. taip pat Gṛhasthos
Šeimos žmonės, *žr. Gṛhasthos*
Širdis
apsivalo tarnaujant Viešpačiui **2.17–19**
patenkinimas 4.27
problemos **2.21**
Šlovinimas (Aukščiausiojo Viešpaties)
apvalo 5.11
atneša palaimą 5.8
bhaktai šlovina Viešpatį 6.21, 6.26, 6.32
būtinas **5.8–9**
giesmių metrai 6.32
gyvenimo tobulumas p. 24
ir filosofija 5.22
ir pasaulietiškos kalbos 2.14, 6.34
ypatinga veikla 5.36
literatūros vaidmuo 5.22
lyginamas su valtimi **6.34**
mėginimai sutrukdyti △ 1.16, 5.11
Nārada Munis šlovina Viešpatį **6.26, 6.32, 6.38**
neaprašytas Vyāsos 5.8–9
pasitelkus meną bei mokslą 5.22
pašalina kančias **5.40, 6.38**
pašalina neramumus 6.34
patraukia Viešpatį 6.33

pažinimo tikslas **5.22**
rašytojo vaidmuo 5.22
sekant autoritetais p. 24
sekant Nārada 6.21
„Śrīmad-Bhāgavatam“ moko △ p. 24–25
šventų asmenybių veikla 5.11
tapatus Viešpačiui 6.33
vienintelis atneša taiką 1.16
vienintelis suteikia laimę 5.8–9
žr. taip pat Saṅkīrtanos judėjimas; Šventų vardų giedojimas
Šventieji 5.10–11
žr. taip pat Brahmanai; Bhaktai; Išminčiai; *Paramahaṁsos*
Šventikai, *žr.* Brahmanai
Šventykla 6.21
Šventos virvelės įteikimo ceremonija 2.2, 4.25
Šventraščiai
esmė **1.11, 2.6**
patvirtina Dievo inkarnacijų tikrumą 3.5
skirtingos prigimties **1.11**
žr. taip pat Vedų literatūra
Šventųjų vardų giedojimas (kartojimas)
apvalanti galia 8.26
atgaivina transcendentines jusles 5.38
atgaivino Caitanyą p. 15
atneša taiką 1.4
bhakto užsiėmimas 6.26
būtina išugdyti pakantumą giedant šventuosius vardus p. 34
būtinas tarpininkas iš mokinių sekos 5.38–39
giedant šventuosius vardus suvokiamas Viešpats p. 28–29, **5.38–**39, 6.25
giedojimo metrai 6.32
giedoti liepia dvasinis mokytojas 5.38–39
gimstant Caitanyai p. 5–6
išvaduoja 1.14
jau nuo pat pradžių palankus 7.6
kaip tinkamai giedoti 5.38–39
Kazis uždraudė p. 8
materialistų △ 8.26
mirties metu 3.42, **9.23**
nesąmoningas giedojimas **1.14**
neturi apribojimų 2.17
neturtingų žmonių △ 8.26
pakelia virš materijos 5.39
propaguojamas Caitanyos p. 6, p. 8–10, p. 24–29, p. 33–34, 1.4
reikšmė šiame amžiuje p. 5–6, p. 29, 1.4, 1.21
rekomenduoja „Pañcarātra“ 5.38
rekomenduojamas Śaṅkarācāryos 3.42
sannyāsiams 6.13
tapatus Viešpačiui 5.38–39, 6.33
vaistas nuo materializmo 7.7
„Vedāntos“ studijavimas be △ p. 28–29
vertė 8.27
visų pareiga p. 9–10
žr. taip pat Hare Kṛṣṇa *mantra; Saṅkīrtanos* judėjimas; Šlovinimas
Šviesa ir žaibas, analogija 6.27
Švietimas
pasitelkus *varṇāśramą* 5.24
šiuolaikinis 1.10, 1.22, 9.26

T

Taika
atliekant *saṅkīrtaną* p. 26–27
atsidavus Viešpačiui 5.20
pasiekiama dirbant dėl Viešpaties 5.32
pasiekiama patenkinant Viṣṇu ir bhaktus 1.4
pasiekiama šlovinant Dievą p. 24, **1.16**
„Śrīmad-Bhāgavatam“ atneša taiką 1.16, 5.11, 5.40, 7.7
Tamsa
materija lyginama su △ 7.4, 7.23
žr. taip pat Neišmanymas
Tapana Miśra p. 27
Tapasya 2.29
žr. taip pat Askezė
Tapasviai, apibūdinimas 9.27
Tapyba, tapybos menas 5.22
Tat tvam asi p. 20
Teisingumas **7.36–37**
Teizmas, *žr.* Dievo pažinimas; Kṛṣṇos sąmonė; Pasiaukojimo tarnystė

Tiesa
aukščiausioji **1.2**
reliatyvi 1.1
žr. taip pat Absoliuti Tiesa
Tikėjimas
Buddha įkvėpė △ ateistams 3.24, 3.28
ypatybė, padedanti regėti Viešpatį 5.39
pagimdytas Dievo inkarnacijų 3.28
Tīrthos 2.16
Tyra pasiaukojimo tarnystė
anapus materialių norų p. 32
apibūdinimas 7.10
Caitanya demonstravo △ p. 33–34
pakopos ir prisirišimas 7.10
ugdymo kelias 5.34, 7.10
žr. taip pat Kṛṣṇos sąmonė; Pasiaukojimo tarnystė
Tyri bhaktai
apibūdinimas p. 24, 5.29
atsikratę prisirišimų ir įgiję žinojimą **2.7**
atstovauja Kṛṣṇos lotosinėms pėdoms 1.15
bendravimas su △ 5.25, 5.28–29, 5.34, 6.16
bhakti-vedāntos 5.24
gali apvalyti **1.15**
galia 9.25
gauna galimybę būti su Viešpačiu 5.30–31
ir giedojimo metrai 6.32
ir mirtis 6.27, 6.28
ir Viešpats
pavergia Viešpatį 8.45
pažįsta Viešpatį 8.30, 9.19
Viešpats maloningas △ 8.23
Viešpats moko △ 9.32
Viešpats tarnauja △ 9.21, 9.35
ypatybės 5.36
klausymasis iš △ lūpų 5.36
kūnas 6.27–28
lyginami su Ganga **1.15**
„lygūs“ Viešpačiui 1.15
maisto likučių valgymas 5.25
malonė 5.34
mokinio ypatybės 5.29
nesąlygojami Kali-yugos 1.16
neveikiami materialių *guṇų* 6.28
nutraukia prisirišimą prie šeimos 8.41
pakantūs 7.43
pakerėti Viešpaties lotosinių pėdų 9.24
paveikia išsivadavusias sielas 7.11
regi Viešpatį 6.33
retai sutinkami p. 32, 5.16
suvokia „Bhāgavatam“ **1.2**
sužavėti Kṛṣṇos 7.10
šlovina Viešpatį 6.21, 6.33
tarnauja spontaniškai 3.38
tikrinami Viešpaties 7.40
transcendentiniai kaip Pats Viešpats 7.12
troškimai 9.24, 9.32, 9.38
„užmaršumas“ 8.31
vadovauja pamokslavimui 5.36
vadovaujasi Nārados pavyzdžiu 6.21
valdo mistines galias 5.39
varṇāśrama ugdo △ 2.2
vieninteliai pažįsta Kṛṣṇą **3.38**
Viešpaties atstovai 1.15
visuomet lydi Kṛṣṇą 7.12
žr. taip pat Bhaktai; *Mahājanai; Mahātmos*
Tyrumas 3.44
Tobulumas 2.20
Transcendentalistai
retai sutinkami 5.16
trys transcendentalistų rūšys 2.12
turi dvasinių naujienų 5.13
visatos pavidalas skirtas △ neofitui **3.30–31**
žr. taip pat Bhaktai; Išsivadavusios sielos; *Yogai; Jñāniai;* Tyri bhaktai
Tretā-yuga 3.25, 4.24
savęs pažinimas 1.21
žr. taip pat Amžiai
Trita **9.7**
Troškimai, materialūs
įgimti žmogui 6.22
lemia sielos persikūnijimą 8.35
materialūs ir dvasiniai troškimai 6.22
neteisinga ir teisinga linkme nukreipti troškimai **2.10**
pasiaukojimo tarnystė apvalo nuo △ 8.42, 9.23, 9.32
veda prie materialaus gyvenimo 9.23
žr. taip pat Prisirišimai, materialūs

Troškimų medis ir Vedos, palyginimas 1.3
Tukārāma p. 25
Tulasī lapeliai p. 10, 7.10
Turtas
  bhaktams trukdo 2.17
  kaip karštinė 6.10
  neišmanymas p. 24
  Rūpos Gosvāmio turtas p. 32
  tarnystėje Viešpačiui 5.32
  tinkamas turto dalinimas p. 32, 5.36

U

Uddhava 5.30
Ugnis
  Agnis, △ dievas 9.6–7
  aukojimo **4.28–29**
  įkaitina geležį iki raudonumo, analogija 5.33
  įžiebta kitos △, analogija 2.32
  lyginama su dorybės *guṇa* **2.24**
  pagalba įsiliepsnojus gaisrui, analogija 5.11
  persmelkia medį, analogija **2.32**
  Vedų aukojimų pagrindas **2.24**
Ūkininkai 5.32
  žr. taip pat Vaišyai
Upaniṣados
  apie Brahmano švytėjimą 7.4
  apie Viešpatį bei filosofus 8.20
  aprašo Viešpaties žaidimus 8.19
  pirminės žinios apie dvasinius dalykus 4.25
  „Vedānta“ apibendrina △ p. 17–18, p. 29
  Viešpaties kvėpavimas 4.13
„Upāsanā-kāṇḍa“, Vedų skyrius 54
Urukrama 7.10
Uttama Manu 3.5
Uttama-adhikāriai, *žr.* Tyri bhaktai
Uttamaśloka
  apibūdinimas 1.19
  Viešpats kaip △ 8.44
Uttarā
  Abhimanyu našlė 8.10
  ieškojo Viešpaties globos **8.8–10**
  Parīkṣito motina **8.10, 8.14**
  Viešpats apsaugojo △ kūdikį **8.14**

V

„Vāyavīya Tantra“, apie Naimiṣāraṇyą 1.4
Vaikai, globa 8.5
Vaikuṇṭha, Viešpats 3.5, 3.26
Vaikuṇṭha, *žr.* Dvasinis pasaulis
Vairāgya, *žr.* Atsižadėjimas
Vaiśampāyana **4.21**, 9.7
Vaišyai 2.26, 9.26
  žr. taip pat Varṇāśrama-dharma
Vaiṣṇavai, *žr.* Bhaktai
Vaivasvata Manu 3.5, 9.19
Valdžia
  šiuolaikinė 9.26–27
  Vedų ir mūsų laikais 9.26–27, 9.36, 9.49
  žr. taip pat Karaliai; *Kṣatriyai;* Politikai
Vallabha Bhaṭṭa p. 31
Vallabhācārya 1.1
Vālmīkis 1.17, 5.22
Valtis, blaškoma vėjo; analogija 5.14
„Vāmana Purāṇa“, apie *arkaḥ* 7.18
Vāmana, Viešpats 1.17, 2.26, 3.5, **3.19**, 3.28
  tėvai 9.8
Vānaprastha 1.10, 9.26–27
  žr. taip pat Varṇāśrama-dharma
„Varāha Purāṇa“, apie Naimiṣāraṇyą 1.4
Varāha, Viešpats 1.17, **3.7**, 3.28, 8.19, 8.30
  išgelbėjo Žemę 3.7
  žadino tikėjimą 3.28
Vārāṇasis
  Caitanya △ p. 27–30
  kaip Lolārka 7.18
Varṇa-saṅkara, apibūdinimas 8.5, 9.27
Varṇāśrama-dharma
  atsižadėjimas p. 24
  būtinybė 2.13
  dvasiniai principai antraeiliai p. 23
  dvasinis mokytojas 2.2, 5.24
  dvasinis veiksnys 7.2
  iniciacija su šventa virvele 2.2
  ir Kali-yuga 1.10–11

kastų sistema 2.13
palaikoma brahmanų 8.5
paskirtis 9.26
skatina gerbti *sannyāsius* 7.2
suardyta šiame amžiuje 1.10–11
tarnystė Viešpačiui pranoksta △ p. 23
tikslas 2.2, **2.13**
vaikų auklėjimas 5.24
viṣṇu-tattvų garbinimas 2.26
žr. taip pat Brahmacāriai; Brahmanai; *Kṣatriyai;* Religija; *Sannyāsiai; Śūdros; Vaišyai; Vānaprastha;* Vedų kultūra
Varuṇa, Viešpats 2.23
Vasiṣṭha Munis **9.7**
Vasu **9.9**, 9.43
Vasudeva **1.1**, 1.12
Nārada mokė Vasudevą 9.7
Vasudevos ir Nandos palyginimas 8.21
Vāsudeva (*viṣṇu-tattva*) 1.1, 2.22, 3.23, **5.37**
kaip Baladevos ekspansija 9.18
Kṛṣṇa kaip △ p. 2, 1.1, 2.29
žr. taip pat Kṛṣṇa; Supersiela; *Śuddha-sattva*
Vasudevos lygis 2.19
Vātsalya, pasiaukojimo tarnystės pakopa p. 33
„Vedānta-sūtra“ 9.7
aiškina emanacijų teoriją p. 20
aiškinama Caitanyos p. 16–20
apie Absoliutą, kaip pirminį šaltinį 1.2
apie vienovę bei skirtybę 1.2
aprašo Brahmaną 5.4
aukštas △ statusas p. 29, 5.4
autoritetinga p. 17
„Bhāgavatam“, △ komentaras p. 16, 1.2, 1.7, 2.3, 5.8, 7.8
interpretavimas smerkiamas p. 17-22, p. 29
ir Śaṅkaros kultas p. 16
kaip teistinis mokslas 1.7
kaip *Upaniṣadų* apibendrinimas p. 17, p. 29
lyginama su saule p. 18
priežastis, vertusi Vyāsadevą sudaryti △ 2.3
skirta *jñāniams* 2.3
studijuojama
impersonalistų p. 16–17, p. 27
nekompetentingų žmonių p. 28–29
Viešpaties bhaktų p. 16
trūkumai 5.8–9
Vedų kvintesencija 2.3
Vyāsadeva nuspėjo piktnaudžiavimą △ 2.3
Vedāntistai p. 16
Vedos
apibendrintos Sūtos Gosvāmio **2.6**
apie atsižadėjimą 5.15
aprašo dviejų rūšių veiklą 2.6
autoritetas neginčijamas p. 9
„Bhagavad-gītā“, △ esmė 4.25
brahmanai išmano △ 4.13, 4.24
būtinos ypatybės studijuojančiam △ 2.2
dvasinis mokytojas turi išmanyti △ 1.6, 2.2
impersonalistinė idėja △ p. 19
ir Buddha 3.24, 5.15
ir gyvulių aukojimas p. 9, 3.24, 5.15
ir juslių tenkinimas 1.2
ir „karvių žudymas“ p. 9
ir konkurencija 1.2
ir *praṇava oṁkāra* p. 20
ir Viešpats
padeda suvokti Viešpatį 6.25
Viešpats, △ tikslas p. 21, 2.5, **2.28-29**, 3.24, 5.24
žinoti △ nepakanka, kad suvoktum Viešpatį 8.30
ir žinios, materialios bei dvasinės 1.3
kaip „netobulos“ 4.30
kaip troškimų medis 1.3
kriauklę ir karvės mėšlą pripažįsta švariais p. 17
Kṛṣṇos perduotos Brahmai p. 1
„Mahābhārata“
△ dalis 4.19, **4.20**, 4.25
svarbesnė už △ 4.28–29
mantrų deklamavimas 4.13
materialistai nepaiso △ 5.15
nepripažįstamos budistų p. 17
neteisingi △ aiškinimai p. 17–21, 3.24, 4.1
nurodo tris „kelius“ 1.2
padeda išsivaduoti 2.4
paskirtis 8.36
paskleistos po pasaulį **4.23**

pirminis žinių šaltinis 4.23
Purāṇos
△ dalis 4.19–**20**
lyginamos su △ 4.13
rekomenduoja nuodėmes išperkančius aukojimus 8.51–52
skyriai ir jų autoritetai **4.21**
sunkiai suvokiamos 3.21
supaprastintos Vyāsos **3.21**, 4.3, 4.19–25
suvokiamos tik pasiekus dorybę 4.24
„Śrīmad-Bhāgavatam“ ir △ 1.2–**3**
tikslas 8.18, 9.47
trys pagrindinės temos p. 21, 5.24
turi būti gautos iš mokinių sekos 3.24, 3.42, 4.28–29
Viešpaties alsavimas 4.13
Vyāsadeva padalino △ **3.21**, 4.3, 4.19–27
žmonės, tariamai išmanantys △ 3.24
žr. taip pat Śāstros; Śruti-mantros; Vedų literatūra
Vedų kultūra
globa 8.5
karo mokslas **7.20**, 7.27, 7.36, 7.44
visame pasaulyje 9.7
žr. taip pat Varṇāśrama-dharma
Vedų literatūra
apie Dievo vardo šlovinimą p. 5–6
apie gyvulių aukojimą p. 9, 3.24, 5.15
„Bhāgavatam“, svarbiausias Vedų šventraštis **1.3**, 3.41, 6.36
chronologija 7.8
dvasinis mokytojas turi išmanyti △ 1.6, 2.2
gaunama iš mokinių sekos 3.24, 3.42, 4.28–29
išmanymas 4.1, 5.39
klaidinanti **5.14**
klausymasis
iš dvasinio mokytojo 2.32
lyginamas su sviesto mušimu 2.32
padeda suvokti Supersielą 2.12
susieja su Viešpačiu 5.39
neatskleidžia Viešpaties **3.35**
nepripažįstama budistų p. 17
netinkamas aiškinimas p. 17–21, 3.24, 4.1
padeda išsivaduoti 2.4, 5.13, 5.21
padeda suvokti Dievą 2.12
palengvina kančias 5.13, **7.6**
pasakoja apie Viešpaties inkarnacijas 2.16
peikiama, kaip stokojanti atsidavimo Viešpačiui 5.8–9, 5.12
poreikis 5.36
suvokiama klausantis ir pasakojant 1.6
vaistas nuo materializmo 5.13
Viešpats, △ tikslas 2.5, **2.28–29**, 3.24, 5.20
žr. taip pat „Bhagavad-gītā“; *Purāṇos;* „Śrīmad-Bhāgavatam“; *Śruti-mantros*
Vedų ritualai, *žr.* Aukojimai; Ritualinės apeigos
Vedų žinojimas (išmintis)
kelias 9.18
per mokinių seką 9.18
vadovaujant bhaktui 9.26
žr. taip pat Žinojimas, dvasinis
Veikla
gyvųjų būtybių 6.34
pagal tris *guṇas* 1.1
pasiaukojimo tarnystė transformuoja △ 8.42
tikslas 1.4
tyra 3.44
tyra ir pasaulietinė 9.34
žr. taip pat Karma; Karminė veikla; Pareigos
Veņa Mahārāja 3.14
Vėžlio inkarnacija 3.5, **3.16**
Vyāsadeva
autoritetas 1.2
„Bhāgavatam“ autorius 1.1, **3.40–41**, 5.16, 9.7
buveinė **4.15, 7.2–3**
dvasiniai mokytojai, kaip △ atstovai 1.5
garbino Viešpatį **8.7**
gavo patarimą parašyti „Bhāgavatam“ 1.1, **5.11–13**, 5.15, **5.40**
gimimas, epochų chronologija **4.14**
Gosvāmiai atstovauja △ 1.5
įgalintas Kṛṣṇos 3.43, 4.25
ir Nārada
klausinėjo Nāradą apie jo praeitį 6.1–**4**

klausinėjo Nāradą, kodėl nepatenkintas **5.5–7**
Nārada atėjo pas △ **4.32–33**
istoriniai liudijimai 9.7
išpranašavo degradaciją **4.16–20**
ypatybės aprašant Viešpatį **5.13**
kaip Nārados mokinys 6.2
kaip „Śrīmad-Bhāgavatam“ autorius 1.1, **3.40–41**, 5.13, 5.16, 9.7
kaip šeimos žmogus 4.5, 7.2
kaip Viešpaties bhaktas rašytojas 5.22
kaip Viešpats 1.2
kaip visiška Viešpaties dalis **5.21**
klausinėja apie Nārados gyvenimą **6.1–4**
lyginant su Bhīṣma 9.25
medituoja ir regi Dievą **7.3–4**, 7.6
neaprašė pasiaukojimo tarnystės 4.32
nepakankamai pašlovino Viešpatį 5.8–9
nepasitenkinimas **4.26–**32, 5.1–9
nusilenkimai △ prieš skaitant „Bhāgavatam“ **2.4**
nuspėjo piktnaudžiavimą „Vedānta-sūtra“ 2.3
nužengė, kad išgelbėtų sielas **5.21**
pasižymėjo tobulu žinojimu **5.3–**4, 5.13
pirminis dvasinis mokytojas 1.5, 5.21
pripažino Kṛṣṇą Dievu 8.19
rekomenduoja klausytis „Śrīmad-Bhāgavatam“ 1.2
rūpinasi visų gerove 4.17–18, **4.26**
seka paskui Śukadevą **2.2, 4.5**
skatino tenkinti jusles **5.15**
sudarė „Vedāntą“ 2.3, **5.14–**15
sugebėjo aprašyti Viešpatį 5.13
suskirstė Vedas 3.21, **4.19–25**
suteikia dvasines žinias 5.13
Sūtos Gosvāmio dvasinis mokytojas 1.8
„Śrīmad-Bhāgavatam“, kaip ypatingas △ nuopelnas 4.3
Śukadeva, △ sūnus **2.2, 4.4–5**
tapatina save su kūnu 5.2
tėvai **4.14**, 5.2
turi dvasinį mokytoją 5.21
užrašė „Mahābhāratą“ 9.7
Viešpaties inkarnacija 1.2, **1.7**, 1.17, 2.29, **3.21**, 5.13, **5.21**, **9.7**
visais atžvilgiais tobulas 5.13
visų *śāstrų* autorius 2.29
Vyāsāsana
žmogaus, galinčio sėstis į △, ypatybės 1.6–7
Vibhu, Viešpats 3.5, 3.26
Vibhūti, Dievo inkarnacijos 3.27
Vibhūtimat sattva, apibūdinimas p. 1
Vidinė energija, *žr.* Dvasinė energija
Vidyādharos 1.4
Vidyunmālīo orlaivis 7.18
Vidura, tėvai 9.7
„Viešpaties Caitanyos mokymas“ p. 5, p. 21, p. 25, p. 30
Vimukti 3.29
Vīṇā, Nārados Munio instrumentas **6.32**
Vipros 2.2
žr. taip pat Brahmanai
Virāṭ-rūpa (*viśva-rūpa*) **3.30–**31
Visata
Absoliučios Tiesos kūnas 1.1
apvaisinama Viešpaties žvilgsniu 1.1
ardantys △ tvarką 3.36
begalinė △ daugybė 3.1
besikartojanti △ istorija 6.11
domėjimasis △ 1.1
dvejopa paskirtis 3.1
dvi △ istorijos koncepcijos 3.41
Garbhodakaśāyī Viṣṇu guli △ 3.2
įkalinimo △ priežastis 1.4
iliuzinė **1.1**, 1.17, 6.27
ir mėgavimasis 1.2, 2.6, 3.1
ir pavydas 1.2
išsivadavimas 3.1
yogai keliauja po visatas 9.29
kančios 5.32
konkurencija 1.2
kova už būvį 2.4
laikas valdo △ 9.14
lyginant su dvasiniu pasauliu 1.17, 6.31
mahat-tattvoje 3.1
materialios gamtos „medžio“ vaisius 3.2
materijos bei dvasios skirtybė 2.11
Naimiṣāraṇya, △ centras 1.4
neegzistuoja laimė 2.3, 2.6, 2.8
pavadinama atsižvelgiant į Brahmą 3.6
pavidalai △ neteikia pasitenkinimo 6.18
proga atsiduoti Kṛṣṇai 3.1

pusiau pripildyta vandens 3.2
rasos iškreiptos 1.3
reali, bet laikina p. 20
reliatyvumo veiksnys 2.11
siela neranda pasitenkinimo △ 2.8
sudvasinimas 5.23, 5.33
sukurta Viešpaties 1.1, 1.17, **2.30, 3.1–**2
šaltinis – Viešpats p. 2, p. 19–20, **1.1, 5.20**, 5.22, 5.30
tamsi 2.3
valdoma Viešpaties 1.1, 3.22, 7.32
Viešpaties bei △ tapatumas ir skirtybė **5.20**
Viešpaties energija p. 2, p. 19–20, 1.1, 2.11, **5.20**, 5.22
Viešpats visatoje 8.41
žr. taip pat Kūrinija; Materiali gamta; Materialus pasaulis; Visatos kūrimas
Visatos kūrimas
dvejopas tikslas 3.1
Kṛṣṇa šaltinis **1.1**
kuria Kāraṇodakaśāyī Viṣṇu 3.1–2
kūrimo ciklo pavadinimas priklauso nuo Brahmos 3.6
lyginamas su medžiu, nokinančiu vaisius 3.2
mahat-tattva, △ pagrindas 3.2
neapsieina be *puruṣos* 3.2
paneigiama, jog vyksta savaime 3.2
per Viṣṇu odos poras 3.2
prasidedant Brahmos dienai **6.30**
Priežasčių vandenyne 3.2
sąlygotos sielos, △ priežastis 3.1
Viešpaties veikla vykstant kūrimui 1.1, **2.30, 3.1–**2
Viešpats kuria Savo žvilgsniu 1.1
Viešpats transcendentalus △ **2.30-**31, **3.36**
vyksta periodiškai 3.1
Visatos naikinimas
Kṛṣṇa, △ pagrindas 1.1
pasibaigus Brahmos dienai **6.29**
pasibaigus Manu epochai 3.15
Śivai šokant *tāṇḍava-nṛtyos* šokį 2.23
△ ugnis prilyginama *brahmāstroms* **7.32**
Viešpaties neveikia **3.36**
vyksta Viešpaties valia 7.32
Visatos pavidalas 3.3, **3.30–32**, 7.52
„Viskas yra Brahmanas“ 5.33
Visuomenė
akla 3.43
atsiskyrusi nuo Viešpaties 1.4, 5.20
bedieviška 8.40
dirbtinė, lyginama su tikrąja 2.13
dvasiniai mokytojai 1.9
gerovė 8.43
globa žmonių △ 8.5
Gosvāmiai, kaip △ vadovai 2.15
išgelbėjama Viešpaties bhaktų 5.24, 5.36
kelias į taiką p. 24
klaidingi tikslai **2.10**
klestėjimas 8.21, 8.40
konkurencija 1.2
kupina tuštybės 1.16
monotoniška veikla 6.11
neišmanymas ir aistra △ 2.20, 2.24
netikras šlovinimas 2.14
padalijimas 2.13, 3.13
socialistinė △ dirbtinė 1.2
sudvasinimas 5.36
„Śrīmad-Bhāgavatam“ skirta △ p. 23-25, 1.16, 5.13
šiame amžiuje degradavusi **1.10**, 3.43
tikslas 8.37
tobulumas 5.22
užkerta kelią meilei Dievui 7.7
vadovų ribotumas 1.16
varṇāśrama-dharma būtina △ 2.13
Viešpats mokė △ 8.7, 9.4
visuomeninės padėties pasikeitimas 9.41
žr. taip pat Kali-yuga; *Varṇāśrama-dharma*
Viṣṇu Yaśā **3.25**
„Viṣṇu Purāṇa“, apie Viešpatį p. 19
Viṣṇu, Viešpats
atsako už dorybės *guṇą* 2.29
aukojimų tikslas **1.4, 2.28–29**
aukščiau materialių *guṇų* **2.23–25**
bhaktai regi △ **3.4**
Brahmā ir Śiva, △ inkarnacijos 3.5
Dievas 3.5
dovanoja išsivadavimą **2.23**, 2.26

ekspansijos 2.23, 3.2
garbina tik brahmanai 2.26
garbinant pusdievius, garbinamas ir △ 5.36
garbinimas 2.26
garsinė reprezentacija **5.38–**39
gyvosios esybės, △ dalys 2.23
globojamas bhaktų 6.31
ir pusdievių palyginimas 2.29
kaip Garbhodakaśāyī 8.22, 8.34
kaip Yajña 2.29
kaip *yajñeśvara* 5.36
kaip Kāraṇodakaśāyī 9.32
kaip Kṣīrodakaśāyī 8.34
kokybinė inkarnacija **2.23**
Kṛṣṇa šaltinis 7.23
lyginamas su
medžiu 1.4
valstybės valdžia 2.23
mukti-pāda 2.26
nužengęs kaip Dattātreya 3.11
palaikantis visatą 3.5
pavidalas, transcendentinis 5.38
suvokus △ išsivaduojama 3.2
transcendentinė padėtis 2.23, 2.29, **3.3**, 5.38
urukrama 7.10
visų geradarys **2.23**
visų ritualų valdovas 5.36
žr. taip pat Aukščiausiasis Viešpats; Garbhodakaśāyī Viṣṇu; Kṣīrodakaśāyī Viṣṇu
Viṣṇu-janai 7.11
žr. taip pat Bhaktai
Viṣṇu-māyā, *žr.* Iliuzija; *Māyā*
Viṣṇupāda, apibūdinimas 1.15
Viṣṇupriyā Devī p. 3
Viṣṇusvāmis 1.17
Viṣṇu-tattvos 2.26, 3.28, 5.37
žr. taip pat Kṛṣṇa, ekspansijos
Viśva-dharma p. 33
Viśvaksena, Viešpats 3.5, 3.26
Viśvambhara (Viešpats Caitanya) p. 3
Viśvanātha Cakravartis Ṭhākura
apie *amūrtikam* 5.38
apie bhakto ekstazę 9.19
apie Bhīṣmos kovą su Kṛṣṇa 9.34
apie dvasinio mokytojo patenkinimą 1.8
apie potvynius Manu epochų pabaigoje 3.15
kaip rašytojas p. 5, 1.1, 1.17
pripažįsta Kṛṣṇą Dievu 8.19
Viśvanāthos šventykla Vārāṇasyje p. 27
„Viśva-prakāśos“ žodynas, apie *ātmārāmos* posmą 7.10
Viśvarūpa p. 3
Viśvāmitra Munis 6.35
Vitahavya 9.7
Vopadeva 1.1
Vrajabhūmis, *žr.* Vṛndāvana
Vṛndāvana
bhaktų padėtis △ 8.31
Caitanya atskleidė △ svarbą p. 13
Caitanya △ p. 30–31
Kṛṣṇos žaidimai △ 8.21, 8.31
tapati Kṛṣṇai p. 4
Viešpats visuomet △ 9.10
žr. taip pat Goloka Vṛndāvana
Vṛndāvana dāsa Ṭhākura p. 5
Vṛṣṇis
karalius **9.18**
šeima **3.23**
Vṛtrāsura 1.1

Ž

Žaibas, analogija 6.27
Žemė
išgelbėta Viešpaties Varāhos **3.7**
Viešpats saugo Žemę **8.43**
Žinojimas (žinios, išmintis)
apibūdintas 5.30
apie Viešpaties vienovę ir skirtybę 1.2
atsidavimas Viešpačiui 1.3, **2.7**, 2.15, **5.12, 5.22**, 5.30, **5.35**, 7.6
aukščiausias žinojimas 1.3, 5.30–31
Brahmā įgijo iš Viešpaties **1.1**
dešimt teigiamų pasekmių 2.28–29
dvasinis
ateina per mokinių seką 9.18
ir atsižadėjimas **5.16**
išsklaido *māyą* 8.4
kaip įgyjamas 2.21
saṅkīrtana įkvepia p. 33
šiame amžiuje prarastas 3.43

esmė – tarnystė Viešpačiui 2.15, **5.12, 5.35**, 7.6
įgyjamas bhaktų 2.21, 5.6
ir neprisirišimas **2.7**
Kṛṣṇa, absoliutus žinojimas p. 4
lemia mus veikiančių jėgų pokytį 2.28–29
materialus
netobulas 2.11, 2.28–29, 5.22
Viešpats aukščiau materialaus △ 8.19
nepakanka išsivaduoti 2.15
netinkamai pritaikomas materialistų 5.22
perduodamas per mokinių seką 2.21, 3.42, 4.28–29
rasų suvokimas 1.3
Supersiela kupina △ 2.31
supratimo reikšmė 4.1
tariamas ir tikras 2.28–29
tikslas – Kṛṣṇa **2.28–29, 5.22**
ugdymas 2.28–29, 5.30, 5.34
Vedos šaltinis 4.23
Vedų raštuose klaidinantis 5.14–15
Viešpaties ir gyvųjų būtybių p. 1–2
visas △ Vedose 1.3
žmogus turi siekti △ 1.10
žr. taip pat Savęs pažinimas
Žmonės
atsietos Viešpaties dalys 5.20
būdinga teirautis 1.1
degradavę šiame amžiuje **1.10**, 3.43
dori 5.40
dvasinis turtėjimas 5.36
galimybė išsivaduoti 1.10, 5.15
gyvenimo trukmė, visais laikais 1.21
ir mokinių seka 1.22
ir neišmanymo bei aistros *guṇos* 2.20
ir pasiaukojimo tarnystė 2.15
ir religija 1.2
ir „Śrīmad-Bhāgavatam“ 5.11, 5.13
ir taika 1.16, 5.32
išsekę šiame amžiuje 1.10
ypatybės 9.26
keturios rūšys 5.40
keturių rūšių veikla visiems 2.14
kvaili △ šlovina Šivą 2.23
laimė, tariama ir tikra 3.13
lyginami su gyvuliais 2.20, 3.43
maistas 8.40, 9.26
mirties valandą 9.30, 9.43
niekada neprilygsta Viešpačiui 2.26, 5.20
pasižymi Viešpaties ypatybėmis 3.28, 5.20
pavaldūs Viešpačiui 1.1, 5.20
pažinimo tobulumas **5.22**
priklauso nuo Viešpaties 1.1
privalo klausytis 2.32
savęs pažinimas 1.10, 1.22, 8.25
suklaidinti materijos 7.7
Sūta Gosvāmis, kaip vadovas 1.22
šiame amžiuje pasmerkti pavojams 1.22
tipai p. 31–32, 2.12
tobulumas 2.20, 3.28, **5.22**
turi atlikti askezes 3.9
turi išsivaduoti iš kančių 1.10
valdomi gamtos dėsnių 8.40
Vedų raštų sutrikdyti 5.14–15
Viešpats △ vaidmenyje **8.30**
virsta bhaktais 5.36
žmonių gyvenamos planetos 9.45
žr. taip pat Gyvosios esybės; Sąlygotos sielos; Visuomenė
Žudymas 7.37
žr. taip pat Gyvulių skerdimas; Karas